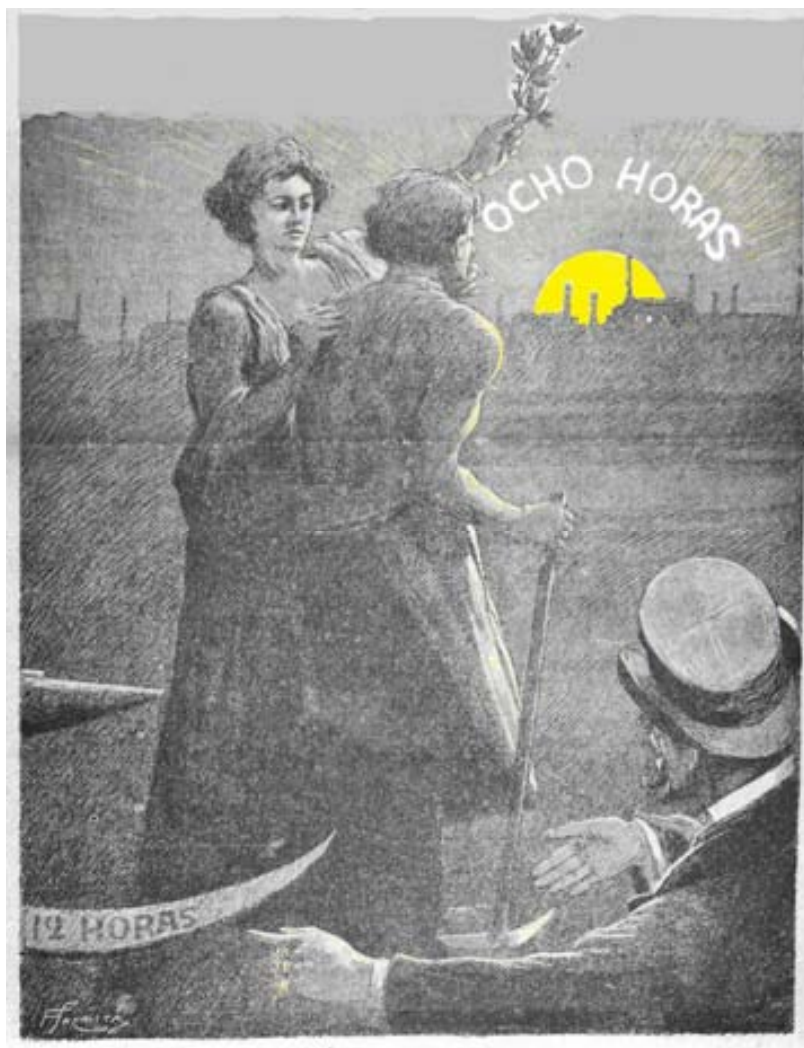

TESI DOCTORAL

**LES JUNTES DE REFORMES SOCIALS I
L'INTERVENCIONISME ESTATAL EN EL MÓN
DEL TREBALL A CATALUNYA, 1900-1923.**

RAFAEL LUQUE I FERNÁNDEZ

DIRECTOR: Dr. PERE GABRIEL SIRVENT

**UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
DEPARTAMENT D'HISTÒRIA MODERNA I
CONTEMPORÀNIA. 2011**

SUMARI

INTRODUCCIÓ

Les Juntes de Reformes Socials: unes famoses desconegudes.....	15
Les Juntes de Reformes Socials: l'intent de modernització de les relacions laborals en el món del treball de la mà dels sectors reformistes de l'Estat.....	16
Un sistema legal de relacions laborals en el món del treball.....	19
Una articulació patronal i obrera.....	20
Reeixiren les Juntes de Reformes Socials?.....	21

PRIMERA PART.

LES JUNTES DE REFORMES SOCIALS.

1. Constitució, composició i funcionament.....	29
1.1. Incentius econòmics i polítics per a la seva constitució.....	33
2. Reglamentació interna, representativitat, renovacions, i reorganitzacions....	35
2.1. Un procés electiu profundament restrictiu.....	44
3. Atribucions i competències	47
4. Les relacions amb l'Institut de Reformes Socials.....	52
5. Una primera valoració.....	57
6. Els casos de Sabadell, Mataró i Manresa.....	59

SEGONA PART.

LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE SABADELL, 1900-1923.

Caracterització general.....	67
1. Els actors.....	71
a. La Unió Industrial de Sabadell (UIS) l'Associació patronal de resistència amb vocació d'hegemonia.....	71
b. La Societat Invalidez y Fomento de la Industria de Sabadell (SIFIS): una organització titella en mans de la patronal.....	73
c. La Federació Obrera Sabadellenca (FOS): l'eclecticisme militant de la classe obrera organitzada (societarisme, anarcosindicalisme, federalisme, socialisme).....	74
d. El Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria (CDCI): treballadors <i>privilegiats</i> que no deixaven de ser-ho.....	78
2. Recapitulació. La Junta de Reformes Socials de Sabadell: un laboratori model.....	80

TERCERA PART.

LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE MATARÓ, 1900-1923.

INTRODUCCIÓ.....	91
1. LA JUNTA DE 1900-1904.....	93
1.1. Els Vocals patrons. El Vocals obrers.....	93
1.2. Sessions, temes tractats i actuacions	95
1.3. Les vagues de 1902 : l'inici de la divisió del moviment obrer a Mataró.....	99
1.4. El Congrés Obrer de l'Art Fabril. Badalona, 15-17 d'agost de 1903: noves estratègies organitzatives del sindicalisme català d'inicis de segle XX.....	104
1.5. Una iniciativa de la Junta Local de Reformes Socials de València sobre les lleis obreres (1903).....	117
1.6. Elecció de vocals i suplents en el procés de constitució de l'Institut de Reformes Socials (gener de 1904).....	122
1.7. Renovació de la Junta (novembre de 1904).....	131
2. LA JUNTA DE 1905-1906.....	132
2.1. Els Vocals patrons.....	132
2.2. Els Vocals obrers.....	133
2.3. Sessions, temes tractats i actuacions (1905-1906).....	135
2.4. Enfrontaments entre republicans i socialistes a la Junta de Reformes Socials: segueix la divisió del moviment obrer local.....	140
2.5. Renovació de la Junta (novembre de 1906).....	143
3. LA JUNTA DE 1907-1908.....	147
3.1. Els Vocals patrons.....	149
3.2. Els Vocals obrers.....	149
3.3. Sessions, temes tractats i actuacions (1907-1908).....	152
3.4. El procés d'elecció de vocals representants del Partit Judicial per a la Junta Provincial de Reformes Socials (març 1907).....	156
3.5. ROC de 20 de juny de 1907. Regularització del funcionament de les JLRS, vist l'informe de l'IRS.....	163
3.6. La Llei Electoral de 8 d'agost de 1907.....	164
3.7. El Tribunals Industrials.....	167
3.7.1. Recapitulació.....	185
3.8. La participació mataronina en el Congrés de <i>Solidaritat Obrera</i> . Barcelona, 6,7, i 8 de setembre de 1908.....	187
3.9. Renovació de la Junta (novembre de 1908).....	190
3.10. Algunes reflexions.....	193
4. LA JUNTA DE 1909-1910.....	195
4.1. Els Vocals patrons.....	195
4.2. Els Vocals obrers.....	197
4.3. Sessions, temes tractats i actuacions	198
4.4. La <i>Setmana Tràgica</i> i la Junta de Reformes Socials de Mataró.....	200
4.5. Renovació de la Junta (novembre de 1910).....	204

5. LA JUNTA DE 1911-1912.....	209
5.1. Els Vocals patrons.....	210
5.2. Els Vocals obrers.....	211
5.3. Sessions, temes tractats i actuacions (1911-1912).....	212
5.3.1. La Junta de Protecció a la Infància i Repressió de la Mendicitat.....	213
5.3.2. El procés d'elecció de vocals representants del Partit Judicial per a la Junta Provincial de Reformes Socials.....	215
5.3.3. L'afer Arnó Ribas.....	218
5.4. Convocatòria de renovació de la Junta (9 de novembre 1912) i suspensió de les eleccions de renovació de <i>totes</i> les Juntes de Reformes Socials (23 de novembre de 1912).....	226
6. LA JUNTA DE 1913 [1910]-1922.....	230
6.1. Sessions, temes tractats i actuacions (gener de 1913-juliol de 1922).....	230
6.2. La vaga general de 1913: punt d'inflexió en el moviment sindical i en la Junta de Reformes Socials.....	231
6.3. Constantí Perlasia Calvo esdevé <i>patró</i> (1917).....	244
6.4. Després de la letargia (1919): l'allau de noves responsabilitats de les Juntes de Reformes Socials a la legislació laboral.....	247
6.5. Un ressorgiment difícil.....	250
6.6. La Comissió del Treball de Catalunya (11 octubre 1919): el fracàs institucional de la resolució dels conflictes.....	251
6.7. Renovació de la Junta (maig 1922).....	263
7. LA JUNTA DE 1922-1923.....	265
7.1. Els Vocals patrons.....	265
7.1.1. La homogeneïtat patronal.....	265
7.1.2. La relació de forces patronals.....	267
7.2. Els Vocals obrers.....	269
7.3. Sessions, temes tractats i actuacions.....	273
7.4. Cens Patronal i Obrer (1922).....	280
7.4.1. La indústria tèxtil de Mataró al primer quart de segle XX: moltes empreses petites amb pocs treballadors, i poques empreses grans amb molts treballadors. De què hi ha més i de què hi ha menys?.....	280
7.4.1.1. Els gèneres de punt.....	281
7.4.1.2. Les indústries auxiliars: el " <i>Ram de l'Aigua</i> ".....	288
7.4.1.3. El sector tèxtil de Mataró (Filatura, Gèneres de punt, i " <i>Ram de l'Aigua</i> ").....	289
7.4.1.4. A mode de conclusió: circumstàncies de temps i de lloc.....	290
7.4.2. Cens Patronal i Obrer. Mataró, 1922.....	291
8. LA JUNTA DE 1923 (renovació total).....	294
8.1. Els Vocals patrons.....	294
8.2. Els Vocals obrers.....	295
8.3. Sessions, temes tractats i actuacions.....	300
8.4. Després del cop d'estat.....	304

QUARTA PART.

LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE MANRESA, 1900-1923.

INTRODUCCIÓ.....	315
1. La indústria tèxtil a Manresa: cotó, seda i gèneres de punt.....	315
1.1. El cotó: el protagonista indiscutible.....	315
a) Els telers genèrics de cotó.....	315
b) Els telers de <i>cintes de cotó</i>	316
1.2. La seda.....	317
1.3. Els gèneres de punt.....	318
2. Els filadors.....	318
3. Els blanquinadors, tintorers i aprestadors.....	319
4. LA JUNTA DE 1900-1904.....	320
4.1. El Vocals obrers.....	322
4.2. Els Vocals patrons.....	325
4.3. Elecció del delegat del Partit a la Junta Provincial de Reformes Socials (juliol de 1900).....	330
4.4. Sessions, temes tractats i actuacions.....	332
4.5. Re novació de la Junta per meitat (setembre de 1902).....	348
5. LA JUNTA DE 1905-1906.....	355
5.1. Sessions, temes tractats i actuacions.....	356
5.2. Una particularitat manresana: la Comissió mixta i el Jurat de Fabricants, operaris i treballadors cinters.....	365
6. LA JUNTA DE 1907-1908.....	368
6.1. El llarg conflicte de la <i>Base 13</i>	371
6.2. Presidents de la Junta Municipal de Cens Electoral.....	386
6.3. Sessions, temes tractats i actuacions.....	388
7. LA JUNTA DE 1909-1910.....	392
7.1. Els obrers.....	392
7.2. Els patrons.....	393
7.3. Elecció de representants a la Junta Provincial de Reformes Socials.....	398
7.4. La Comissió Inspectora de la Junta de Reformes Socials.....	400
7.5. L'incompliment de la llei de Descans Dominical.....	401
7.6. La Societat de Peons Paletes retira la confiança a Miquel Civit, el seu delegat a la Junta.....	404
7.7. La renovació de la part patronal de la Junta de Reformes (març-abril de 1909): un defecte de forma; una qüestió de fons.....	405
7.8. La polèmica de la Comissió Inspectora de la JLRS.....	410
7.9. La ressaca de la Setmana Tràgica: homogeneïtzació de l'horari laboral i un "Carnet per a l'obrer".....	419
7.10. El Tribunal Industrial.....	432
7.11. El Congrés de Reformes Socials de València.....	460
7.12. Una proposta de Patronat benèfic de menors.....	463
7.13. Comissió Cases Barates.....	465
7.14. Caixa de Pensions per a la Vellesa i Invalidesa.....	469
7.15. Recapitulació: Incompliment de les lleis, traves a les inspeccions, denúncies per infraccions..., regularització del marc laboral.....	470
7.16. La crisi cotonera de finals de 1909: Una crisi fictícia?.....	472

7.17.	1910: Segueix la “crisi”, segueix la farsa: atur forçós i allargament de la jornada laboral.....	479
7.18.	Implantació de la jornada de 60 hores al ram de les cintes.....	481
7.19.	L’actuació del Consell de Conciliació i Arbitratge.....	487
8.	LA JUNTA DE 1911-1912: consolidació de la Junta de Reformes Socials com a referent de la resolució dels conflictes.....	493
8.1.	Els Consells de Conciliació i Arbitratge Industrial.....	494
8.1.1.	Els fonedors.....	494
8.1.2.	Els fabricants, operaris i treballadors cinters.....	498
	CONCLUSIONS.....	507
	FONTS I BIBLIOGRAFIA.....	519
	ANNEXOS.....	541

ANNEXOS

I	Relació legislativa en què es donen atribucions a les Juntes de Reformes Socials, 1900-1924.....	543
II	Integrants de les JLRS de Sabadell, Mataró i Manresa (1900-1923).....	551
III	Vocals de les Juntes de Reformes Socials que van ser Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Sabadell, Mataró i Manresa (1908-1923)...	573
IV	Nombramiento de Jurados para el Tribunal Industrial. Sabadell, 1910-1914..	574
V	Associacions patronals i obreres participants en el procés de renovació de la Junta de Reformes Socials de Mataró al novembre de 1908. Persones proposades i nombre de vots obtinguts.....	575
VI	Patrons integrants de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró, i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922.....	579
VII	Indústries tèxtils de Mataró (filatura, gèneres de punt i ram de l'aigua) i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922.....	580
VIII	Empreses i nombre de treballadors per sectors. Mataró, 1922. (empreses de més de 100 treballadors).....	581
IX	Empreses i nombre de treballadors per sectors. Mataró, 1922. (empreses de més de 200 treballadors).....	582
X	Distribució de les empreses metal·lúrgiques per nombre de treballadors. Mataró, 1922.....	582
XI	Relació de Societats mataronines que no comuniquen al Govern Civil els seus canvis de Juntes Directives, adreces i estats de comptes (8.VIII.1912), i relació de les donades de baixa (9.X.1912).....	583
XII	Teixidors i filadors a Manresa (1909).....	586
XIII	Blanquinadors, tintorers i aprestadors a Manresa (1909).....	590
XIV	Fonedors, manyans i courers a Manresa (1909).....	591
XV	Fusters a Manresa (1909).....	592
XVI	Sociedades de Patronos y Obreros Albañiles de Manresa. Establiment de la jornada de vuit hores (20.02.1902).....	593
XVII	Bases de convenio que la Sociedad de Peones Albañiles de Mataró presenta para su aprobación á los Sres. Contratistas de Obras de esta ciudad. Mataró 9 de Agosto de 1911.....	594
XVIII	Bases presentades per la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó. Manresa, 7 juny 1911.....	596

QUADRES

1	Legislació social a dotze àmbits d'aplicació, facultant les Juntes de Reformes Socials (1900-1924).....	52
2	Tres dates en l'evolució de les juntes de reformes socials: 1909, 1915, 1920.....	56
3	Nombre de vagues i nombre d'actuacions de la Junta de Reformes Socials de Sabadell (1905-1923). Per quinquennis.....	69
4	Societats patronals i obreres participants en el procés de renovació de la Junta Local de Reformes Socials de Mataró. Persones elegides i nombre de vots, novembre de 1906 (bienni 1907-1908).....	148
5	Vocals de la Junta de Reformes Socials que van ser presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Mataró (1907-1923).....	166
6	Vocals de la Junta de Reformes Socials que van ser presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Sabadell (1909-1924).....	166
7	Patrons assistents a la Junta Magna d'electors per a l'elecció de Jurats del Tribunal Industrial (22 febrer 1909).....	172
8	Jurats patrons i obrers per al Tribunal Industrial de Mataró. 1909.....	175
9	Llista de Jurats patrons i obrers. Tribunals Industrials. Mataró, bienni 1913-1914.....	184
10	Candidatura patronal única per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, juliol de 1922.....	265
11	Associacions patronals mataronines participants en el procés de renovació de la Junta de reformes Socials. Nombre de socis i càrrecs, 1922.....	266
12	Nombre de socis i nombre de participants de les associacions patronals mataronines en el procés de renovació de la Junta de Reformes Socials (juliol 1922).....	267
13	Candidatures obreres per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, juliol de 1922.....	270
14	Associacions obreres mataronines participants en el procés de renovació de la Junta de reformes Socials. Nombre de socis i càrrecs, 1922.....	271
15	Distribució de les empreses de gèneres de punt (filatura i tissatge) per nombre de treballadors/res. Mataró, 1922.....	282
16	Empreses de gèneres de punt d'1 a 49 treballadors. Mataró, 1922.....	285
17	Tres grans àmbits d'empreses segons el nombre de treballadors. Mataró, 1922...	286
18	"Quadre de les tisores" al sector dels gèneres de punt. Mataró, 1922.....	286
19	Distribució de les empreses de gèneres de punt per nombre de treballadors. Mataró, 1922.....	287
20	Distribució de les empreses d'acabats ("Ram de l'Aigua") per nombre de treballadors. Mataró, 1922.....	288
21	Distribució de les empreses tèxtils (filatura, tissatge i Ram de l'aigua) per nombre de treballadors/res. Mataró, 1922.....	289
22	Cens patronal i Obrer de Mataró, 1922. Comparació amb el de la província de Barcelona del 15 d'abril de 1923.....	292
23	Candidatura patronal única per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, febrer de 1923.....	295
24	Candidatures obreres per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, juliol de 1922.....	296
25	Tipologia i nombre de telers i d'empresaris tèxtils a Manresa (1909).....	317
26	Indústria tèxtil i energia a Manresa (novembre 1908-setembre 1909).....	474
27	Altes i baixes de la Contribució Industrial (mostra).....	476

GRÀFICS

1	Organigrama jeràrquic entre les Juntes i l'Institut de Reformes Socials (1903-1924).....	54
2	Nombre de vagues i nombre d'actuacions de la JLRS de Sabadell (1905-1923)...	68
3	Documentació generada per la Junta Local de Reformes de Sabadell, 1909-1923.	70
4	Organismes que participen a la J.L.R.S. de Sabadell, 1900-1923.....	70
5	Sessions de la JLRS de Mataró (1905-1923).....	92
6	Nombre de sessions celebrades per les JLRS de Sabadell, Mataró i Manresa, 1900-1923.....	93
7	Cens patronal i obrer per a les eleccions del Tribunal Industrial de Mataró (bienni 1911-1912).....	182
8	Electors patrons i obrers del Tribunal Industrial de Mataró (1909-1926).....	185
9	Dimensió de les empreses, nombre d'empreses i nombre de treballadors. Mataró, 1922.....	283
10	Evolució del nombre d'industrials de la tarifa 3 ^a a Manresa (1909-1926).....	480

MAPES CONCEPTUALS

1	Tribunals Industrials (Llei 19 maig 1908).....	169
2	Tribunal Industrial.....	171
3	Tribunal Industrial de Mataró (1908).....	177
4	Llei de 21 de juliol de 1912: reforma de la Llei de 19 de maig de 1908 sobre els Tribunals Industrials, pàg. 160.....	183
5	La Comissió del Treball de Catalunya (RD 11 octubre de 1919): el fracàs institucional de la resolució dels conflictes.....	257

Per l'Amèlia i l'Adrià

Agraïments.

Gairebé totes les fonts d'aquest treball són originàries i inèdites, repartides totes elles en el Arxius Històrics de les tres ciutats estudiades: l'Arxiu Històric de Sabadell (AHS), l'Arxiu Municipal de Mataró (AMM), i l'Arxiu Comarcal de Manresa/Arxiu de la Ciutat (ACMA.ADC, ara ACBG). Ha estat en ells on més hores he esmerçat recopilant materials, prenent notes, fent fotos, elaborant i donant forma al treball. Vull donar les més sinceres gràcies a les persones que hi treballen, per la seva gran professionalitat i per les facilitats que m'han prestat, gràcies a les quals la tasca ha estat molt més fàcil. Amb elles he arribat a establir més que una simple relació d'usuari i no puc deixar d'esmentar-los aquí: Antonio Onetti (l'"*Arxiu dins l'Arxiu*" de Sabadell), Teresa Ruiz ("són moltes tecles"), Albert Taulé (aleshores director), Joan Comasòlivas (director des d'aleshores), Montse Mañosa, Jordi Torruella, Josefina Molinero, Montserrat Salvador, Isabel Pardo, Gisela Figueras, Imma Planell, Jordi Font, Josep Mª Clariana.

D'altres arxius i biblioteques on l'obtenció de materials ha estat força útil han sigut l'Arxiu del Gremi de Fabricants de Sabadell, l'Arxiu Històric del Govern Civil de Barcelona, l'Institut Municipal d'Història de la Ciutat de Barcelona (Casa de l'Ardiaca), la Biblioteca de Catalunya, la Biblioteca Carandell, la Biblioteca de la Caixa d'Estalvis de Sabadell... A totes les persones que hi treballen els agraeixo des d'aquí la seva amabilitat.

Hi ha un grapat de persones que no voldria deixar d'esmentar, per una raó o una altra, relacionades amb l'ofici d'historiador/a i també amb l'amistat. Els primers són historiadors sabadellencs de referència alhora que amics: Jordi Calvet, Josep M. Benaul, Esteve Deu, Martí Marín, Xavier Domènech, Maria Jesús Espuny, Virgínia Domínguez, Montserrat Llonch, Genís Ribé, Mercè Argemí, Elisabeth Oliver... Altres, com en Rossend Lozano, no només són del ram, sinó família (està casat amb l'Edita, germana de la *Sibil·la*); altres, de Barcelona, com la Mercè Renom o la Soledat Bengoechea, o com el bon amic Ernest Cañada, amb qui comparteixo des de les classes a la universitat a la conflictivitat laboral a Mataró, passant per profitoses –i darrerament escasses- xerrades. És clar que de profitoses xerrades i elucubracions històricofilosòfiques (Juntes de Reformes, Guerra Civil i Ensenyament secundari, tot salpimentat i barrejat amb experiència vital), a qui haig d'esmentar és al *compañero* Toni Carnicer: ell ha llegit algun que altre esborrany d'aquest treball i m'ha fet intel·ligentíssimes aportacions que espero haver sabut incorporar al text pel seu millorament final. Amb Juanjo Jociles (*tres jotas*) hem compartit històries variades, menjar, beure, rialles i, sobretot, una profunda amistat. Una amistat *pata negra* és la que m'uneix amb Ferran Barbero, amb qui pots confiar fins i tot per *travessar el desert* (la frase és seva per catalogar els amics vertaders), i que els avatars quotidians n'impedeixen que sigui més sostingudes.

He contret un gran deute de gratitud amb Edita Pérez Castaño -la iaia de l'Adrià, el meu fill-, que durant els processos d'elaboració m'ha prestat un valiosíssim ajut; no només tenint cura del seu nét, quan era més petit, sinó sempre, des d'aleshores, amb una predisposició a facilitar les coses que només les bones persones són capaces de tenir. Aquesta lluitadora per la vida ha superat etapes dignes de figurar en els annals de la història col·lectiva dels nostres pares encara per fer, encara per rescabalar.

A l'Amèlia Acera li dec tants suports que no tindria espai suficient per agrair-li. El primer va ser que em va empènyer al buit... i hi vaig volar, malgrat que jo mateix estava convençut que m'estavellaria!. Té la saviesa ancestral dels oracles i és capaç de conèixer-te millor que tu mateix. De llavors ençà que tinc el privilegi de tenir *Delfos* a l'abast de la mà, amb qui comparteixo projectes de vida molts d'ells a tocar del precipici... Però ara hi confio.

I a l'Adrià, que ha crescut amb la tesi; ningú millor que ell sap reconèixer quan està encallat: s'acosta amb la tendresa incondicional, com quan era petit i, en sentir que fumar era perjudicial, em va amagar el tabac i la pipa; Des de llavors que no fumo.

Pere Gabriel Sirvent és el *meu mestre* a més del meu tutor. Model d'historiador polifacètic, incansable, d'ell s'aprèn, parlant de petites coses, que les petites coses poden constituir complexos projectes de futur amagats a les costures de la Història. El meu agraïment no només està relacionat amb el suport rebut en aquest treball al llarg d'aquests anys, sempre amb finíssimes i preuades indicacions, sinó també amb l'aprenentatge *de vida* que transmet la seva actitud, sempre propera i càlida, amable i amigable.

I finalment als meus pares, Antonio Luque i Josefa Fernández, que em van descobrir el gust per aprendre i també d'imaginar.

INTRODUCCIÓ.

Les Juntes de Reformes Socials: unes famoses desconegudes.

La paradoxa de les Juntes de Reformes Socials és que són molt famoses i alhora se sap molt poc d'elles. Això és degut a que van generar una vasta documentació al llarg de la seva existència, la qual ha estat utilitzada en multitud de treballs del període però, tanmateix, hi ha molt pocs estudis *sobre elles*. A més, les fonts consultades per a la realització de treballs relacionats amb elles han estat, gairebé sempre, els Butlletins de l'Institut de Reformes Socials (BIRS), o bé les Memòries d'Inspecció publicades pel mateix Institut de Reformes Socials (IRS), amén dels Reials Decrets, Reials Ordres, Lleis i Preàmbuls corresponents. És a dir, que allò que l'IRS *publicava* sobre les Juntes, amb una selecció prèvia en funció de multitud d'interessos o factors del moment, i allò que es deia d'elles en els *Preàmbuls* de les lleis socials, constitueix el gruix de les fonts documentals consultades per a la posterior elaboració d'estudis sobre les pròpies Juntes. Aquests estudis han contribuït a mostrar, en realitat, la visió que sobre les Juntes de Reformes tenien els reformistes de l'IRS en el moment de la publicació del número corresponent del BIRS, del Reial Decret o Preàmbul de llei promulgat, o de la Memòria d'Inspecció publicada. I cal advertir que aquesta visió estava condicionada, gairebé sempre, per les pròpies necessitats del moment, ja fossin aquestes de preocupació pel lent procés de constitució de les Juntes durant els primers anys de segle, com per deixar palès que

calia que les Juntes es reunissin més freqüentment per tal de poder dur a terme la tasca encomanada, o bé per posar de manifest que les Juntes havien de fer complir la legislació vigent de manera més enèrgica del que ho feien, o bé que la relació amb l'IRS havia d'incrementar-se, etc.

És a dir, que tant el *què* com el *com* d'aquestes fonts ens informen més de les preocupacions dels reformistes de l'Estat al voltant de la legislació social i de la seva aplicació -així com de les relacions de les Juntes amb l'IRS- que no pas de les pròpies Juntes de Reformes Socials en concret. Això ha contribuït a reforçar la imatge tòpica de les JLRS en tot un seguit d'aspectes *que ja ho eren* en el moment d'elaboració dels BIRS o dels preàmbuls de les lleis. Per exemple, amb una actitud molt crítica, el *Preàmbul* de la RO de 3 d'agost de 1904 informava del *funcionament irregular* d'un bon grapat de Juntes de Reformes *a inicis de segle*. Aquesta constatació era deguda, en molt bona mesura, a que les JLRS van *néixer* el 13 de març de 1900, amb la Llei de condicions de treball de dones i nens, tres anys *abans* de la creació del propi IRS, el 23 d'abril de 1903. La constitució de les Juntes entre 1900 i 1903, any en què neix l'Institut de Reformes Socials, estigué caracteritzada per les irregularitats en la seva constitució: control patronal, associacions suposadament obreres però en realitat titelles dels patrons, prevencions patronals i obreres davant d'uns organismes emanats de l'Estat en un context obertament anti-intervencionista... El primer que fa l'Institut de Reformes Socials com a tal és mirar d'engreixar aquests organismes, als quals considera imprescindibles per a introduir-ne tota la legislació reformista produïda per ell mateix. Les Juntes de Reformes passen a ser considerades, a partir de llavors, les *terminals* del propi IRS, per més que no depenien d'ell directament, sinó del Ministeri de Governació.

Les Juntes de Reformes Socials: l'intent de modernització de les relacions laborals en el món del treball de la mà dels sectors reformistes de l'Estat.

Per tant doncs, a l'IRS li preocupava seriosament que les Juntes no es constituïssin degudament, i també que aquestes no funcionessin regularment, sobretot en les localitats més industrialitzades. D'aquí la insistència, en la legislació laboral, de la necessitat de reparar les irregularitats en el seu funcionament. L'objectiu dels reformistes de l'IRS no era només un, sinó varis: la introducció de les reformes

requeria d'organismes capaços d'integrar als dos protagonistes principals relacionats amb el món laboral: els patrons i els obrers. I les JLRS podien esdevenir aquests organismes integradors. Si s'aconseguia, la introducció de les reformes -és a dir, de la incipient legislació social- es duria a terme mitjançant l'acord dels dos protagonistes principals del món del treball, sota els auspicis -de fet, a través de lleis promulgades per ell- de l'Estat. La qüestió era: ¿Com atreure'ls a bastament vers les JLRS per a fer-ho possible? Primerament, constatant que les Juntes de Reformes Socials no funcionaven. En segon lloc, convencent obrers i patrons de les *virtuts* de les JLRS: ells serien els protagonistes indiscutibles de la posada en marxa d'una legislació laboral mai establerta amb anterioritat; els pioners d'unes lleis preventives dels conflictes socials entre el capital i el treball.

Però aquest discurs voluntarista, per si sol, no era suficient per atraure obrers i patrons a les Juntes de Reformes Socials. Calien altres incentius. Com, per exemple, els que dotaven les Juntes de competències com la inspecció mensual dels centres de treball i la imposició de multes, tot convertint els vocals de les Juntes en els propis inspectors dels centres de treball i en els principals supervisors de l'aplicació de les lleis laborals. Aquestes prerrogatives, introduïdes fins 1903, no aconseguiren, tanmateix, incrementar massa el nombre de Juntes respecte a 1900. Allò que feu que el seu nombre es multipliqués per tres fou l'establiment de les dietes dels vocals de les Juntes, mitjançant la RO de 15 de setembre de 1903: tres pessetes als vocals obrers per cada dia que les tasques de la Junta els obligués a abandonar la seva feina (i per tant, a perdre el jornal), i despeses de viatges als vocals que haguessin de traslladar-se per tasques de la Junta, sense perjudici, si eren obrers, de percebre també les tres pessetes per l'abandó de la seva feina. Aquesta incentivació es reforçà amb la RO de 3 d'agost de 1904, quan s'especificava que les tres pessetes podien elevar-se fins a cinc a les capitals on el jornal mig excedís de la primera quantitat i quan, en relació als desplaçaments, a més del pagament dels viatges, als obrers amb jornals mitjos de tres pessetes se'ls indemnitzaria amb set pessetes per l'abandó de la seva feina, "*bien sea para asistir á las sesiones ó para ejercitar alguna de las funciones de su cargo*"¹. Aquests incentius econòmics contribuïren a que les JLRS comencessin a arrelar progressivament, de tal manera que, a inicis de l'any 1907, el seu nombre era

¹ *Gaceta*. 5.VIII.1904

de 500. Tot i això, aquests incentius no foren, a la llum dels resultats, suficients per incrementar el seu nombre global, si es té en compte que el nombre d'Ajuntaments se situava aleshores, arreu de l'Estat, per sobre dels nou mil, i les 500 juntes representaven només un 5,4%.

Davant d'aquesta realitat, l'Estat hagué de recórrer a la introducció de nous i més atractius incentius, per tal d'aconseguir reforçar i garantir la constitució de les JLRS en el futur. Primerament, establint, a la Llei Electoral del 8 d'agost de 1907, que els futurs presidents de les Juntes Municipals del Cens Electoral de *totes* les poblacions de l'Estat *havien de ser vocals* –patrons o obrers- *de les Juntes Locals de Reformes Socials*. En conseqüència, *“se produjo una verdadera vorágine en constituir Juntas de Reformas Sociales en todos los rincones del país (...) muchas se crearon, sobretudo en el medio rural donde el interés partidista y caciquil era más notorio, con el exclusivo motivo de copar la presidencia de la Junta Municipal del Censo”*.² En segon lloc, només nou mesos després, el 19 de maig de 1908, una altra llei creava els Tribunals Industrials (TI), a totes les capitals de província i a algunes ciutats caps de partit Judicial, com és el cas de Sabadell, Mataró i Manresa aquí estudiades, el procés electoral dels quals estava a càrrec de les Juntes Locals de Reformes Socials. Tant la classe patronal com l'obrera elegien 15 Jurats cadascuna, d'entre els quals s'elegien tres Jurats patrons i un suplent pel litigant obrer i tres Jurats obrers i un suplent pel litigant patró, els quals formaven el Tribunal Industrial, el qual era presidit pel Jutge de Primera Instància: Les seves competències eren les relacionades amb *“las reclamaciones civiles que surjan entre patronos y obreros, o entre obreros del mismo patrono”*³ sobre contractes d'arrendament de serveis, contractes de treball i contractes d'aprenentatge, i també dels plets que sorgissin en l'aplicació de la Llei d'Accidents de Treball⁴. Aquestes mesures feren que l'any 1907 es tanqués amb 2.100 Juntes constituïdes i que, al desembre de 1908, les Juntes fossin 5.842. L'Estat va saber incentivar *políticament* les JLRS per tal d'atraure obrers i patrons al seu si. I, a la vista de l'estadística, sembla que va reeixir a bastament, ja que l'any 1908 el nombre

² RUBIO LÓPEZ DE LA LLAVE, Félix (1987): *Las Juntas de Reformas Sociales y el Reformismo Social en la Restauración (1900-1924)*, a: *Revista de la Facultad de Geografía e Historia*, núm 1, p. 72

³ Article 1r, del RD de 20.X.1908.

⁴ Competència aquesta darrera que havia estat sotmesa provisionalment sota la jurisdicció dels Jutges de Primera Instància.

d'ajuntaments existents a l'Estat era de 9.266 i les 5.842 Juntes de Reformes Socials representen el 63%.

Val a dir que en 1910, al voltant del 65 per 100 de la població espanyola vivia en nuclis de menys de 10.000 habitants, segons el cens d'aquell any. La qual cosa suposava que qualsevol intent d'institucionalització formal d'un règim de representació local que pogués, ni tan sols remotament, qüestionar les practiques caciquils, estava d'entrada condemnat al fracàs. Tanmateix, cal valorar positivament la important mobilització social que suposà posar en marxa aquests òrgans en l'Espanya de començaments de segle.⁵

Un sistema legal de relacions laborals en el món del treball.

Però, ¿realment va reeixir? Pel que respecta a la seva capacitat d'incloure patrons i obrers en un programa reformista, modernitzador dels comportaments socials i laborals en el món del treball, que aspirés a l'establiment d'un sistema legal de relacions laborals dins la societat de l'època, sí i no; sí, perquè va aconseguir atreure'ls, i hi van entrar en el joc; no, perquè ¿Es pot justificar el recurs a pràctiques caciquils per atreure obrers i patrons a uns organismes que perseguien –teòricament– la modernització dels comportaments socials? Tanmateix, aquestes pràctiques ens diuen, també, quins eren els límits dels governants de la Restauració i dels sectors del reformisme social de principis de segle XX.⁶

Però la qüestió de fons és que si aquestes pràctiques ens indiquen els límits de la reforma social dels governants de la Restauració, també ens mostren que aquests mateixos governants coneixien millor que ningú els interessos polítics de patrons i obrers, i van saber atreure'ls per aquesta via, ja que no per l'altra. L'equació seria la següent: si controles el món laboral, tindràs opció de controlar el món polític. Aquell món polític situat a poc més de l'equador de la Restauració estava, però, massa impregnat de caciquisme com per a que donés la benvinguda a fórmules de

⁵ PALACIO MORENA, Juan Ignacio (1988): *La institucionalización de la reforma social en España, 1883-1924: La Comisión y el Instituto de Reformas Sociales*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, p. 82.

⁶ Val a dir que aquests incentius econòmics i polítics foren introduïts pels governants conservadors: les dietes al govern de Fernández Villaverde (20.VII.1903-05.XI.1903) i la llei electoral sota el "Govern Llarg" d'Antonio Maura (25.I.1907-21.IX.1909).

representació local que posés en dubte, precisament, els seus mètodes d'actuació. I va saber aprofitar aquelles fórmules posades en les seves mans per mirar de controlar, encara més, el món polític, i reforçar –també encara més– el control sobre el món laboral. Val a dir, tanmateix, que aquest control es va donar, sobretot, en aquelles zones rurals en què la organització obrera era escassa o inexistent, però en grau molt menor en les zones més industrialitzades, amb una major presència de les organitzacions obreres, com és el cas de les tres ciutats aquí estudiades.

Resta saber, en tot cas, si aquest projecte va reeixir en l'establiment d'un sistema legal de relacions laborals, i aquest aspecte demana, també, un estudi en profunditat. Sabem que es va establir, aquest sistema, i que per primera vegada a l'estat espanyol es promulgaren lleis laborals i es perfilaren les grans línies generals del marc d'aquest sistema de relacions laborals. Establint qüestions tan bàsiques com, per exemple, determinar què s'entenia per *obrer* i què s'entenia per *patró*; o bé perfilant legalment, i per primer cop, la figura del delegat sindical, amb hores de dedicació de la seva jornada laboral reconegudes i pagades per la seva feina sindical, precisament en un marc de relacions laborals on els patrons es reservaven el dret d'admetre sindicalistes a les seves empreses, o de fer-los fora amb l'excusa de que feien política dins la fàbrica, o bé de que es travessava una crisi de feina.

Una articulació patronal i obrera.

En general, es pot dir que s'assentaren les bases a través de les quals obrers i patrons es reconegueren mútuament com a interlocutors i també com a persones jurídiques. Les Juntes de Reformes Socials tenen la virtut d'haver contribuït poderosament a fenòmens fins ara poc estudiats. D'una banda, a generar un procés d'articulació organitzativa de patrons i d'obrers força més estable que l'existent fins llavors en el món del treball. D'una altra, a acceptar –a haver d'acceptar– la personalitat jurídica d'aquestes organitzacions sindicals patronals i obreres, per part dels propis patrons i obrers. I, finalment, a donar–los–hi estabilitat organitzativa.

És en aquest sentit que crec que s'han d'analitzar també les Juntes de Reformes Socials. No només en el terreny de si aplicaren les lleis i quantes multes s'imposaren, sinó també en el de generar xarxa associativa, joc de relacions laborals i, tant o més important, d'acceptació d'aquest joc laboral.

Reeixiren les Juntes de Reformes Socials?

Les preguntes que hom es fa habitualment en parlar de les Juntes de Reformes Socials, són: *Què foren les Juntes de Reformes Socials?, Per a què serviren? ¿Quines foren les seves competències? ¿Reeixiren en l'aplicació de la reforma social?...* i altres preguntes similars.

Sabem força bé *què foren*; també quines foren les seves *competències*. Sabem pitjor per a *què serviren* i si *reeixiren* en l'aplicació de la reforma social. Fonamentalment perquè es poden comptar amb els dits d'una mà els estudis realitzats *sobre* les Juntes de Reformes Socials a l'estat espanyol. Coneixem els treballs de Juan Ignacio Palacio Morena sobre la Comissió i l'Institut de Reformes Socials, el qual dedica un bon grapat de pàgines a les Juntes de Reformes Socials i a la seva relació amb l'IRS, i on la font principal de la recerca la constitueix el conjunt de publicacions de la pròpia Comissió i Institut de Reformes Socials i, bàsicament, el Butlletí de l'Institut de Reformes Socials (BIRS)⁷; els de Fèlix Rubio López de la Llave, sobre les Juntes de Reformes Socials en la Restauració, que en perseguir un estudi més general de les Juntes, estudia bàsicament els BIRS, però no documentació originària de cap Junta de Reformes⁸. Amb documentació original de les Juntes tenim els d'Angeles González Fernández, sobre la Junta Local de Reformes Socials de Sevilla⁹; el de María Ascensión Martínez Martín, sobre la Junta de Reformes Socials de Sant Sebastià¹⁰; el de Fernando Síglér, sobre la Junta de Reformes Socials d'Ubrique¹¹; també una petita incursió en el tema de Bernat Hernández, sobre la Junta de Reformes Socials de Terrassa¹²; i els meus

⁷ PALACIO MORENA, Juan Ignacio (1988): *La institucionalización de la reforma social en España, 1883-1924: La Comisión i el Instituto de Reformas Sociales*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

⁸ LÓPEZ DE LA LLAVE, Félix Rubio (1987): *Las Juntas de Reformas Sociales y el reformismo Social en la Restauración (1900-1924)* a *Revista de la Facultad de Geografía e Historia*, núm. 1, pp. 57-88.

⁹ GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, Angeles (1998): *La Junta Local de Reformas Sociales de Sevilla. Contribución al estudio de la política social en la Restauración*, a S. CASTILLO y J. Mª ORTIZ DE ORRUÑO (Coor), *Estado, protesta y movimientos sociales*, Bilbao, Asociación de Historia Social, Universidad del País Vasco, pp.133-146.

¹⁰ MARTÍNEZ MARTÍN, María Ascensión (1998): *La Junta Local de Reformas Sociales de San Sebastián y la aplicación de la legislación laboral*, a S. CASTILLO y J. Mª ORTIZ DE ORRUÑO (Coor), *Estado, protesta y movimientos sociales*, Bilbao, Asociación de Historia Social, Universidad del País Vasco, pp. 147-152.

¹¹ SÍGLER, Fernando (2001): *La Junta Local de Reformas Sociales de Ubrique*, a <http://www.revistaciudadanos.com>, 10.XI.2001 (1ª part) i 12.XII.2001 (2ª part).

¹² HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, Bernat (1991): *Monografía histórica de la Junta Local de Reformas Sociales (años 1906-1924) y de la Delegación Local del Consejo de Trabajo (años 1924-1931) de la ciudad de Tarrasa*, Terrassa, 1931, a *Terme. Revista d'Història*, núm. 6, Terrassa, pp. 18-31.

propis treballs sobre la Junta de Reformes Socials de Sabadell¹³. Tot i això, abans de ser publicats aquests treballs, i fins i tot després, dues són les qüestions que es repeteixen sobre les Juntes de Reformes Socials. La primera és que foren uns *organismes inútils*, que fracassaren en l'aplicació efectiva de la legislació social; la segona, que els anarquistes mai no participaren en elles, donat el seu apoliticisme i la seva negativa a participar en organismes dimanats de l'Estat. Aquests tòpics es van repetint ara i adés, sense massa actitud crítica, i van contribuït a generar una visió estereotipada d'allò que foren les Juntes de Reformes Socials i dels seus participants que, segons aquesta imatge, sempre foren obrers reformistes, sobretot socialistes. Aquesta segona idea costa poc de desmuntar. Valguin només dos exemples: a la JLRS de Sevilla, els primers obrers que hi participaren foren (sorpresa!?) anarco-col·lectivistes, segons els estudis de Angeles González Fernández. Pel que fa a la Junta de Reformes Socials de Sabadell, el seu Secretari, Vicenç Cabané Mas, que es mantingué en el càrrec ininterrompudament des de 1904 fins a 1923, era un important anarcosindicalista local, comarcal i nacional de Catalunya, segons es pot constatar en el meu treball sobre la Junta de Reformes Socials de Sabadell.¹⁴

Ara bé, l'afirmació de que les Juntes de Reformes foren uns *organismes inútils*, ja no és tan fàcil de rebatre. Angeles González conclou en el seu treball citat que *"En definitiva, la Junta local de Reformas Sociales de Sevilla se mostró a lo largo de toda su trayectoria como un organismo inoperante a la hora de velar por el cumplimiento de la legislación social promulgada por el régimen de la Restauración"*¹⁵. Pel contrari, María Ascensión Martínez conclou en el seu que *"La Junta Local de Reformas Sociales de San Sebastián cumplió la misión encomendada por la ley. Lo hizo con limitaciones, pero fue eficaz en*

¹³ LUQUE i FERNÁNDEZ, Rafael (1999, 2000 i 2001): *La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923*, a *Arraona. Revista d'Història*, Sabadell, núms. 22 (I, hivern de 1999), pp. 11-32; 23 (II, Tardor de 2000), pp.45-74; i 24 (i III, Primavera de 2001), pp. 37-64. Aquests articles són una síntesi d'una part de la meua Tesina de Màgister en Història Contemporània (1996): *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923. Conflictivitat social i mecanismes de consens*, UAB, Departament d'Història Moderna i Contemporània (inèdita), dirigida pel Doctor Pere Gabriel Sirvent. El treball fou becat amb el Premi Estudis per la Fundació Caixa Sabadell, l'any 1995.

¹⁴ LUQUE (1996): *El moviment vaguístic...* loc. cit. supra. Vegeu també la seva biografia feta per mi mateix a: María Teresa Martínez de Sas (segle XIX) & Pelai Pagès i Blanch (segle XX) (Coords.) (2000): *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans*, Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 283.

¹⁵ GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, Angeles (1998): *La Junta Local de Reformas Sociales de Sevilla...* loc. cit. supra, p.145.

cuanto contribuyó de manera decisiva a la implantación de estas importantes leyes laborales".¹⁶

A través de l'estudi de *què foren*, de la seva *evolució*, i de la seva *actuació* ens hem pogut acostar millor a una resposta de la seva utilitat o inutilitat. I val a dir que l'equació no és tan senzilla com preguntar-se si serviren o no serviren en funció de si reeixiren en l'aplicació efectiva de la legislació laboral (des de l'òptica que les Juntes eren, fonamentalment, òrgans creats per a vetllar per l'aplicació de les lleis laborals). Però, si malgrat tot, s'insisteix a preguntar si reeixiren o no, cal dir que la resposta només es pot trobar a través de l'anàlisi i tractament de la documentació primària de les pròpies Juntes de Reformes Socials. No només dels preàmbuls de les lleis socials; no només dels informes dels Inspectors de Treball, o dels Butlletins de l'IRS. Hem de comptar, *necessàriament*, amb la documentació originària de les Juntes de Reformes Socials.

Però, tanmateix, la pregunta condiona la resposta: si foren o no foren competents, i per tant, si tingueren o no tingueren èxit en l'aplicació efectiva de la legislació laboral és quelcom que, ni que sigui tòpicament, ja sabem. Que les Ordres, Reials Ordres, Decrets i Reials Decrets, Lleis i Reials Decrets Llei relatiu a la legislació social, i en un volum més que considerable, es confeccionaren, és un fet. Com també és un fet les resistències de tota mena per part de la patronal a la seva aplicació, i la lluita incansable dels obrers per a fer-les efectives. Això ens dibuixa un marc general força acceptat tàcitament pels estudiosos del període.

A parer meu, les preguntes més importants que cal fer-se al voltant de les Juntes de Reformes Socials són les que se'n deriven de contrastar el qüestionament que generalment se'ls hi fa (no serviren, per tant, no reeixiren) amb allò que ens diuen els seus documents. Si no serviren, si no reeixiren, *¿Per què els obrers i els patrons es mantingueren dins seu ininterrompudament? ¿Com s'explica la participació continuada de les organitzacions patronals i obreres més rellevants de les localitats i, dins d'aquestes, de les seves persones més significatives?*

¹⁶ MARTÍNEZ MARTÍN, María Ascensión (1988): *La Junta Local de Reformas Sociales de San Sebastián...* loc. cit. supra, p. 152.

A la seva permanència, doncs, cal adreçar-se; sobre ella, doncs, cal preguntar-se. La nova dimensió que prenen les Juntes de Reformes Socials sota aquesta òptica ens adreça més directament sobre els dos actors principals del món del treball –obriers i patrons- que no pas sobre un tercer actor –l'Estat- considerat, tradicionalment, com un intrús per obrers i patrons en els afers laborals. Sota aquesta òptica, també, les relacions laborals salten l'estricta marc del taller o l'empresa per a situar-se en un marc global. Són les relacions laborals dins del món del treball les que doten les Juntes de Reformes Socials de *sentit*, per a obrers i patrons. Perquè res del que tingui a veure amb el món del treball pot escapar-se de l'interès d'obriers i patrons, en un món on el treball, i per tant les relacions laborals, ocupa la major part de les seves vides. I les Juntes de Reformes Socials eren, en aquest sentit, certament importants: foren els primers organismes paritaris obrers-patrons, amb intervenció de l'Estat, per tal de negociar la conflictivitat laboral, la legislació laboral i l'aplicació -o no- d'aquesta legislació laboral. I encara més: la participació continuada –de *llarga durada*- de les organitzacions patronals i obreres més importants i representatives de les localitats i de les persones més significatives d'aquestes organitzacions, generalment els seus presidents, palesa l'interès d'ambdues classes en les Juntes Locals de Reformes Socials com organismes on el que realment es dilucidava era, en el fons, el dret a la pròpia existència en relació amb els afers laborals i el món del treball. De primer, potser relacionat amb el control del món laboral. De segon, i no per això menys important, relacionat amb el fet de que la no participació en aquests organismes podia significar la pèrdua del reconeixement de la personalitat organitzativa pròpia. Aquest aspecte, que romangué subjacent i es mantingué com una constant latent en totes les organitzacions patronals i obreres (i sobretot es farà més punyent entre aquestes darreres), acabà emergint com un dels elements més poderosos de participació d'obriers i patrons en les Juntes Locals de Reformes Socials i en els Tribunals Industrials.

Dit d'una altra manera: la participació de patrons i obrers a les Juntes de Reformes Socials i als Tribunals Industrials es deu no tant al convenciment de que aquests organismes serviran realment per a fer efectives les lleis laborals, sinó, més aviat, per a no perdre el control sobre el món laboral. I, tant o més important, per a no restar

diluïts (al marge) com organitzacions de classe, sense representativitat, sense credibilitat social i, el pitjor de tot, sense reconeixement de la seva personalitat organitzativa. Això significaria la mort de la pròpia organització. I no restar presents en aquells organismes on es dilucidaven aspectes de gran transcendència a l'entorn del món laboral, des de l'horari de treball fins a la seguretat i higiene en el mateix, passant per aspectes tan importants com ara els relatius al treball de les dones i dels nens esdevenia, sens dubte, una gran pèrdua. No només en el terreny de l'estabilitat organitzativa i de la seva legitimitat com a tal, sinó, pitjor encara, en el terreny de la pròpia existència. Perquè si no participes, restes exclòs del joc; si restes exclòs, no et reconeixen; i si no et reconeixen, no existeixes.

Aquest estudi sobre les Juntes de Reformes Socials de tres de les ciutats industrials més importants de Catalunya, com són Sabadell, Mataró i Manresa, persegueix posar de manifest aquest joc de relacions de poder, de lluita pels espais de representació en un procés d'articulació patronal i obrera, en lluita també pel dret a la pròpia existència, i en pugna per establir futurs models hegemònics de relacions socials. Des d'aquesta òptica, el món del treball transcendeix el propi marc laboral per a esdevenir aspiració social.

PRIMERA PART.
LES JUNTES DE REFORMES SOCIALS.

PRIMERA PART.

LES JUNTES DE REFORMES SOCIALS.

1. Constitució, composició i funcionament

Les Juntes Locals i Provincials de Reformes Socials *neixen* amb la llei de 13 de març de 1900, en què es determinen les condicions de treball de les dones i dels nens¹. Al llarg dels diversos articles d'aquesta llei es van dibuixant els seus perfils.

El més important és el 7è., que determina la constitució, composició, atribucions i caràcter de les mateixes. El reproduïxo sencer, encara que anirem veient en les properes planes aquests perfils per separat:

"Artículo 7º. El Ministro de la Gobernación nombrará Juntas provinciales y locales encargadas de informar en los casos de autorizaciones pedidas con arreglo á los artículos anteriores. Las Juntas provinciales estarán constituídas por representaciones de las locales, y serán presididas por el Gobernador civil de la provincia, que deberá convocarlas cuando lo considere oportuno, fijando los asuntos que hayan de ser objeto de deliberación, y teniendo su acuerdo un carácter consultivo.

Formaran parte de estas Juntas provinciales un Vocal técnico designado por la Real Academia de Medicina, cuyo cometido será informar acerca de las condiciones de higiene y salubridad en los trabajos de los talleres.

Las Juntas locales se compondrán de un número igual de patronos y de obreros y un representante de la Autoridad civil, que tendrá la presidencia, y otro de la eclesiástica.

Serán atribuciones de estas Juntas: inspeccionar todo centro de trabajo; cuidar de que tengan condiciones de salubridad é higiene; formar las estadísticas del trabajo; procurar el establecimiento de Jurados mixtos de patronos y de obreros; entender en las reclamaciones que unos y otros sometieren á su deliberación, y velar por el cumplimiento de esta ley, singularmente donde se reúnan obreros de ambos sexos, para que se observe una disciplina que evite todo quebranto de la moral ó de las buenas costumbres.

Esta organización será provisional hasta la publicación de la Ley de Jurados Mixtos".

El desenvolupament d'aquesta disposició es feu per les Reials Ordres (RROO) de 9 de Juny de 1900, 1 d'agost de 1900, 12 de juliol de 1901, 21 de juny de 1902, 24 d'agost de 1903 i 15 de setembre de 1903². Totes elles abunden en la necessitat de constituir Juntes locals als municipis; que aquestes n'enviïn Memòries sobre indústries de certa importància, nombre d'obers empleats en elles i casos en què s'hagin format Jurats Mixtos per a "*dirimir las cuestiones entre patronos y obreros*", etc.. El REGLAMENT per a l'aplicació de la llei de 13 de març -on la Junta de Reformes Socials hi té un paper central, com organisme creat expressament per a aplicar-la-, duu data de 13 de novembre de 1900, i fou publicat a la *Gaceta de Madrid* el 15 de novembre de 1900.

¹ Vegeu "*Ley de 13 de Marzo fijando las condiciones á las cuales habrá de someterse el trabajo de las mujeres y de los niños, y anunciando la reducción á once horas de la jornada actual*" a: *Gaceta de Madrid*, 14 de març de 1900. També es pot trobar a: MARTIN VALVERDE, Antonio; PALOMEQUE LÓPEZ, Manuel-Carlos; PÉREZ ESPINOSA, Fernando; VALDÉS Dal-Re, Fernando; CASAS BAHAMONDE, Mª Emilia, i GARCÍA MURCIA, Joaquín: *La Legislación Social en la Historia de España. De la Revolución Liberal a 1936*. Congreso de los Diputados, Madrid, 1987, pàgs. 65-66.

² Veure, respectivament, la *Gaceta de Madrid*, 10 de juny de 1900; 3 d'agost de 1900; 17 de juliol de 1901; 22 de juny de 1902; 25 d'agost de 1903 i 16 de setembre de 1903.

Posteriorment, la reorganització de les Juntes es va regular per RROO de 3 d'agost de 1904, de 7 d'octubre de 1908, de 9 de novembre de 1910, de 14 de març de 1919, i de 3 de gener de 1923³, a on es dictaren regles sobre les condicions que devien reunir-hi els electors i elegibles per a la seva composició i sobre el procediment electoral.

A la RO de 9 de juny de 1900 (Gac.10 juny), es disposa, primer, que la "*organización de las Juntas locales y provinciales será provisional hasta la publicación de la ley de Jurados Mixtos*". En ella es dicten, a més, les regles sobre la seva composició i funcionament ⁴. En segon lloc, es diu que les Juntes locals es constituïrien "*en todos los Municipios*".

Pel que fa a les Juntes locals, aquestes havien d'estar integrades per l'Alcalde, com a representant de l'autoritat civil, el qual exercirà les funcions de president; del rector, com a representant de l'autoritat eclesiàstica i d'un nombre igual de patrons i obrers, que no podrà excedir de sis per cadascuna de les parts. D'entre els vocals de la Junta s'elegirà, a la primera reunió, un secretari. La Junta local, segons la disposició *Tercera*, es reuniria "*siempre que lo estime conveniente el alcalde ó lo reclame la tercera parte de los vocales*".

Formaran les Juntes provincials el Gobernador, que exercirà les funcions de president, un vocal tècnic proposat per la Real Acadèmia de Medicina i nomenat pel Ministre de la Governació, i d'un nombre de representants equivalent al de partits judicials de la província, donat que en cadascú d'ells s'elegirà, per part dels representants de les Juntes locals, per majoria de vots, un representant. El secretari es nomenarà, igualment, per elecció entre els vocals de la Junta provincial en la primera reunió que se celebri.

La disposició *Undécima* establí que els càrrecs de vocals de les Juntes locals i provincials eren honorífics i gratuïts, i les despeses de material es consignarien als respectius pressupostos municipals i provincials, pagant-se pel capítol de "Imprevistos" totes les que s'originessin "*hasta que se haga la correspondiente consignación*".

Segons la disposició *Dècima* d'aquesta RO, les Juntes locals deurién estar constituïdes el dia 1er. de juny de 1900, i les provincials l'1 d'agost de 1900. Això no obstant, dos anys després, la RO de 21 de juny de 1902, palesa que una cosa és la lletra i una altra la realitat. Veiem-ho:

"La ley de 13 de Marzo de 1900 dispuso la creación de Juntas provinciales y locales para entender en las cuestiones que susciten los accidentes del trabajo, y la Real orden de 9 de junio siguiente señaló las condiciones á que ha de ajustarse la constitución de dichos organismos; pero como todavía en muchas localidades no se ha dado cumplimiento á las mencionadas disposiciones;

S.M. el Rey (Q.D.G.) ha tenido á bien disponer que en el término de un mes, á contar desde la publicación de esta Real orden en la GACETA, se constituyan dichas Juntas en los puntos donde no lo estén..."

A continuació, es tornen a repetir tots els articles de la RO de 9 de juny de 1900 per a la constitució de les Juntes de Reformes Socials als municipis on encara no s'han creat⁵.

³ Veg., respectivament, la *Gaceta de Madrid* de 5 d'agost de 1904; 8 d'octubre de 1908; 11 de novembre de 1910; 18 de març de 1919 i 13 de gener de 1923.

⁴.- Vegi's Gac.10 juny de 1900: *Reglas para la organización y constitución de las Juntas provinciales y locales*.

⁵ Veg. Gav. 22 de juny.

Al cap d'un any, el 25 d'agost de 1903, una nova RO del Ministeri de la Governació palesa l'incompliment de la llei:

"Las frecuentes reclamaciones elevadas á este Ministerio sobre la ejecución de la Ley de 13 de Marzo de 1900, han demostrado claramente que una de las principales causas que dificultan el debido cumplimiento de aquella Ley es que en algunos Municipios las Juntas locales no están constituidas y que en muchos de los que lo están no ejercen las funciones que la Ley, el Reglamento y la Real orden de 9 de Junio del mismo año encomendó á tales organismos.

Para evitar estos inconvenientes y con objeto de que se cumplan las mencionadas disposiciones; S.M. el Rey (Q.D.G.) ha tenido á bien disponer:

Primero. Que en el improrrogable término de un mes, á contar desde la publicación de esta Real orden en la GACETA se constituyan las Juntas locales de Reformas Sociales..."

Novament es tornen a repetir, a continuació, tots els articles de la RO de 9 de juny de 1900 per a la constitució de les Juntes de Reformes Socials. De passada, però, es fan algunes recomanacions que posen de manifest les preocupacions del Ministeri de Governació, ahora de quines són les seves línies d'actuació. Així, es diu que:

"Segundo. Que las Juntas locales cuiden muy especialmente del cumplimiento del Real decreto de 26 de Junio de 1902 acerca de la jornada de trabajo de mujeres y niños⁶.

Tercero. Que las Juntas locales y provinciales velen también por el cumplimiento del art. 7º de la citada Ley de 13 de Marzo [la constitució de les Juntes, novament] y de las disposiciones contenidas en el capítulo 6º de su Reglamento [la que fa referència als nens d'ambdós sexes, majors de deu i menors de 14 anys, els quals només podran treballar un màxim de sis hores als establiments industrials i de vuit als mercantils], ejerciendo la inspección de todo centro de trabajo y acordando las visitas que estimen oportunas.

Cuarto. Que los delegados de la Junta local pongan mensualmente en conocimiento de la misma el resultado de sus visitas de inspección, para que en el plazo más breve se acuda á remediar los defectos que se hayan notado y á exigir las responsabilidades en que pudiera haberse incurrido muy principalmente, cuando los Jefes ó encargados de trabajo en los talleres ó fábricas se opongan ó presenten dificultades para la inspección, caso en el cual serán castigados con arreglo á lo que determina el art. 13 de la repetida Ley".

L'article 13 de la llei de 13 de març de 1900 diu textualment:

"Las infracciones de esta Ley se castigarán con multa de 25 á 250 pesetas, exigibles solamente á los patronos, salvo en el caso de que resulte manifiesta la irresponsabilidad de los mismos.

Las autoridades municipales serán las encargadas de la imposición y cobro de las referidas multas, cuando lo determinen las Juntas locales y provinciales, y su producto se ingresará en las Cajas de las Juntas locales para mejorar la educación del obrero".

Aquestes disposicions són el clar reflex de les dificultats per les quals travessa la implantació definitiva de les Juntes de Reformes Socials. És normal, doncs, que el *Preàmbul* comenci posant de manifest, a mode d'excusa, "*las frecuentes reclamaciones elevadas á este Ministerio sobre la ejecución de la Ley de 13 de Marzo...*", per acabar fent d'amagat, finalment, una crida indirecta als obrers -els més interessats en fer que aquesta llei es compleixi- a que hi participin activament en l'organització i constitució de les Juntes

⁶ Aquest RD de 26 de juny de 1902 és el que fixa la jornada laboral en onze hores per a les dones i els nens, i es recorda que les Juntes locals i provincials són les encarregades de la seva inspecció, així com que les infraccions seran castigades amb multes (Veg. *Gac.* 27 de juny).

de Reformes Socials allà on encara no s'han constituït. L'estat està reforçant, així, per la via del premi, allò que no aconsegueix per la via de les RROO.

I el més significatiu és que l'estratègia li funciona: fou justament en aquests anys quan més organitzacions obreres començaren a participar en la constitució de Juntes de Reformes Socials, paral·lelament a l'adveniment d'una crisi econòmica que deixava rera seu grans quantitats de gent treballadora sense feina, i on els abusos per part de les patronals, deguts en bona mesura a la pròpia feblesa organitzativa dels obrers, es feien força més evidents.

La defensa dels seus drets per la via de la demanda d'aplicació de les lleis socials establertes, però una i altra vegada incomplertes pels patrons, atieren les societats obreres a participar en les Juntes. I, a diferència del que generalment s'ha afirmat⁷, aquestes societats no foren només aquelles que s'emmarquen dins del que es coneix genèricament com a *sindicalisme catòlic*, o els sindicats socialistes: també participaren -fins i tot activament- les organitzacions obreres més radicals i, *paradoxalment*, les de signe marcadament apolític: les anarcosindicalistes.

Així doncs, encara que sigui per la via del premi, l'Estat aconsegueix que les Juntes de Reformes Socials arrelin amb l'èxit perseguit, però fins llavors molt tebi: amb la participació, gairebé sense excepció, de la classe obrera organitzada (i, per tant, amb la integració de bona part de les reivindicacions obreres en un programa reformista). I, igualment, amb la participació de la classe patronal: la constitució de les Juntes locals impulsà moltes associacions patronals a participar-hi, i, fins i tot, contribuï a la seva articulació organitzativa. L'objectiu era no deixar en mans de l'estat la possibilitat de controlar el món laboral.⁸

Tot i això, la constitució de les Juntes esdevindrà un dels problemes més importants:

"Su funcionamiento resulta viciado de origen por las deficiencias en su composición. La ausencia de un censo electoral, una relativamente tradición asociativa tanto de obreros como de patronos y el escaso interés y reticencia de las autoridades locales, acostumbradas al sistema caciquil, por poner en marcha unos órganos con representación de trabajadores y empresarios, serán factores que condicionarán gravemente el cumplimiento del papel designado a dichas Juntas".⁹

⁷ Un dels pocs treballs existents sobre les Juntes de Reformes Socials afirma: "...El rechazo frontal del sindicalismo anarquista, que, por otra parte, duró todo el tiempo de la vida de las Juntas;...". Cf. LÓPEZ DE LA LLAVE, Félix Rubio: "Las Juntas de Reformas Sociales y el Reformismo Social en la Restauración (1900-1924)" a: *Revista de la Facultad de Geografía e Historia*, núm. 1, 1987, pàgs. 57-88 (pàg. 72).

⁸ Vegeu, a aquest respecte, BENGOCHEA, Soledad: *Organització patronal i conflictivitat social a Catalunya. Tradició i corporativisme entre finals de segle i la dictadura de Primo de Rivera*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1994.

⁹ PALACIO MORENA, Juan Ignacio.: *La institucionalización de la reforma social en España (1883-1924): La Comisión y el Instituto de Reformas Sociales*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid, 1988, pàg. 78.

1.1. Incentius econòmics i polítics per a la seva constitució.

A part dels esmentats, calgueren d'altres incentius per a reforçar i garantir-ne la constitució de les Juntes en el futur. Els més rellevants d'aquests incentius foren l'econòmic i, més endavant, el polític. Al cap de vint dies, una RO de 15 de setembre de 1903 posa de manifest que els incentius per a la participació del obrers en les Juntes també han d'anar més enllà del que la RO de 9 de juny de 1900 afirmava en la seva disposició *undècima* [que els càrrecs de Vocals eren honorífics i gratuïts]. Així, i amb una atenció específica envers els Vocals obrers, es decideix consignar l'apartat econòmic i es determinen quines seran les dietes dels Vocals:

- 3 pessetes als Vocals obrers, per cada dia que les tasques de la Junta els obligui a abandonar la seva feina [i, per tant, a perdre el jornal].
- Despeses de viatges als Vocals que hagin de traslladar-se per tasques de la Junta, sense perjudici, si són obrers, de percebre, també, les tres pessetes per l'abandó de la seva feina.
- Les despeses dels dos capítols anteriors seran pagades pels ajuntaments, al temps que, sense cap excusa, hauran de consignar en els seus pressupostos la partida corresponent a aquestes.¹⁰

No cal dir que amb això s'intentava estimular la participació dels obrers en les Juntes. Tanmateix, també introduïa un altre element, potser encara ara poc valorat i estudiat, i que adquireix tota la seva magnitud quan l'ajuntem amb les premisses que calen per a ésser elector¹¹: l'inici de la creació d'una aristo-burocràcia obrera al si de les Juntes. La participació com a Vocals els dotarà d'un element de distinció, de prestigi, entre la resta de la gent treballadora; alhora, de retruc, això farà que la permanència a la mateixa es converteixi en un objectiu per part dels que hi formen part, així com una aspiració dels que hi veuen, per aquesta banda, una via d'ascensió.

Aquesta incentivació es reforçarà amb la RO de 3 d'agost de 1904 (on la RO anterior resta inclosa a les disposicions *Vigésima quinta* i *Vigésima sexta*), quan s'especifica que les tres pessetes poden elevar-se fins a cinc a les capitals on el jornal mig excedeixi de la primera quantitat i quan, en relació als desplaçaments, a més del pagament dels viatges, als obrers amb jornals mitjos de tres pessetes se'ls indemnitzarà amb cinc, i als que tinguin un jornal mig superior se'ls indemnitzarà amb set pessetes per l'abandó de la seva feina "*...bien sea para asistir á las sesiones ó para ejercitar alguna de las funciones de su cargo...*"¹².

Cal remarcar, però, que se segueix mantenint que els càrrecs de Vocals de les Juntes de Reformes Socials són **honorífics i gratuïts**. Es persegua amb això, justament, una garantia contra la burocratització. L'establiment d'aquestes dietes pel que fa als vocals obrers, posen de manifest, d'altra banda, la inexistència d'una normativa que permeti als representants obrers l'ús d'un nombre d'hores de treball per a activitats sindicals, sense pèrdua del salari.

¹⁰ Veg. *Gac.* 16 de setembre.

¹¹ Veg. més endavant, l'apartat 3. *Reglamentació interna, representativitat, renovacions i reorganitzacions*. I, dintre d'aquest, 3.1. *Un procés electiu profundament restrictiu*.

¹² Veg. *Gac.* 5 agost.

Els incentius polítics vingueren de la mà de les facultats que li va conferir la **Llei Electoral de 8 d'agost de 1907**. Aquesta llei determina que en cada ajuntament s'havia de constituir una **Junta Municipal del Cens Electoral**. Al seu art. 11, paràgraf 8, es diu que aquestes Juntes devien ésser presidides per un Vocal de la Junta de Reformes Socials:

"Será Presidente de las Juntas municipales un Vocal de la Junta local de Reformas Sociales, designado por ella al efecto. Donde no se hubieren constituído estas Juntas actuará como Presidente el Juez municipal, y en donde hubiere más de uno, el de mayor edad.

En ningún caso podrán ser presidentes de las Juntas municipales el Alcalde y el Cura párroco, ni los que le sustituyan"

Al seu art. 12, paràgraf 3, es diu que "*las Juntas locales de Reformas Sociales elegirán, el mismo día 1º de Octubre, cada dos años, el Vocal que haya de ejercer las funciones de Presidente de cada Junta municipal durante el próximo bienio*"¹³.

En general és més que probable que aquesta incentivació, "*Habida cuenta del interés electoralista, [se] produjo una verdadera vorágine en constituir Juntas de Reformas Sociales en todos los rincones del país (...) muchas se crearon, sobretudo en el medio rural donde el interés partidista y caciquil era más notorio, con el exclusivo motivo de copar la presidencia de la Junta municipal del censo*".¹⁴

En resum, l'estat aconsegueix donar passes de gegant en dos terrenys rellevants. Per un cantó, salvant un important escull, perseguit des de feia molts anys: vèncer la resistència de les organitzacions patronals i obreres a que l'estat intervingués en els afers laborals, tot intentant arbitrar els conflictes existents entre ambdues classes. Per un altre, aconseguint, a més, que les organitzacions patronals i obreres participin, mitjançant les Juntes de Reformes Socials, en un projecte reformista que té en la legislació social la seva arma modernitzadora més important. L'expressió pràctica de l'ideal d'avenç social per la via del consens entre el capital i el treball amb l'arbitratge de l'estat, la constitueix la implantació definitiva, un cop acceptades per patrons i obrers, de les Juntes de Reformes Socials,

Quelcom que constitueix l'esperit de fons, sens dubte; després ve la realitat. Una realitat amb la qual s'ha de confrontar tot allò que es diu a la lletra de les lleis socials. El capítol de la **Reglamentació interna** de les Juntes de Reformes Socials ens pot donar pistes de quin era el grau de profunditat d'aquell esperit de fons, així com de les forces amb què es comptaven per a dur-les a terme. De passada, també ens diran, per la seva pròpia volada, quin grau de resistència trobaran per a posar-se en marxa de manera efectiva.

¹³ Veg. *Gac.* 10 d'agost de 1907.

¹⁴ Cfr. RUBIO LÓPEZ DE LA LLAVE, F.: "Las Juntas de Reformas Sociales y el Reformismo Social..." loc. cit., pàg. 69.

2. Reglamentació interna, representativitat, renovacions i reorganitzacions.

Després de l'organització, per la RO de 9 de juny de 1900 de les Juntes locals i provincials, la **reorganització** de les mateixes es van dur a terme, com ja s'ha indicat més amunt, pel REGLAMENT per a l'aplicació de la llei de 13 de març de 1900 (RD de 13 de novembre de 1900, Gac. de 15 i 16 de novembre) i, en el futur, per les RROO de 3 d'agost de 1904, de 7 d'octubre de 1908, de 9 de novembre de 1910, de 14 de març de 1919, i 3 de gener de 1923.

La **RO de 3 d'agost de 1904**, amb trenta disposicions, esdevé el punt d'arrencada organitzatiu seriós de les Juntes locals i provincials. Fins aleshores, i com ja hem anat veient, la ineficàcia en el seu funcionament havia estat la tònica general. Així es palesa a la introducció de la pròpia RO:

"Al organizar por Real orden de 9 de Junio de 1900 las Juntas locales y provinciales, creadas por la ley de 13 de Marzo del mismo año, no pudieron preverse algunas dificultades que en la práctica harían ineficaz el funcionamiento de tales organismos; pero la experiencia, en el transcurso del tiempo, ha dado á conocer múltiples inconvenientes, que, recogidos y estudiados por el Instituto de Reformas sociales, demuestran la necesidad urgente de dictar nuevas disposiciones que regulen la forma de constituirse y renovarse las Juntas; el tiempo de duración del cargo; las condiciones de elector y elegible; la manera de efectuarse las sustituciones parciales; el mínimo preciso de Vocales para deliberar y tomar acuerdo, y algunas otras circunstancias importantes, entre las que deben citarse la función inspectora de dichas Juntas, tan íntimamente relacionada con las disposiciones que regulan la inspección del trabajo".

Es troben algunes dades i novetats a aquest petit *Preàmbul*: d'entrada, el reconeixement de la ineficàcia pràctica de les Juntes; segon, la importància i centralitat d'un organisme que, malgrat la seva recent creació (RD de 23 d'abril del 1903), està donant importants passos en el terreny de l'anomenada **qüestió social: l'Institut de Reformes Socials (IRS)**.¹⁵

És l'IRS qui posa de manifest la ineficàcia de les Juntes. I també qui veu en elles, ahora, un instrument adient -si s'organitzen adeqüadament-, per a dur a terme, a mena de *terminals* del propi Institut, totes les qüestions relacionades amb el món laboral.

De fet, aquesta RO és fruit dels esforços de l'IRS per a posar-les en marxa definitivament, tot regulant novament el seu funcionament i les seves competències.

Així, un cop organitzades segons les disposicions d'aquesta RO de 3 d'agost del 1904, les Juntes locals i provincials seran les encarregades de fer acomplir les lleis, disposicions i decrets, etc., que el govern dictamini. Així es diu a la seva disposició *Trigésima*:

"Siendo de verdadero interés vigorizar la gestión de las Juntas locales y provinciales, para que puedan cumplir su interesantísima misión y ser firme garantía del cumplimiento de las leyes cuya vigilancia se les ecomiende, las Autoridades de todo género, especialmente los Alcaldes y Gobernadores, les

¹⁵ Un excel·lent estudi sobre l'Institut de Reformes Socials es troba a: PALACIO MORENA, Juan Ignacio.: *La institucionalización de la reforma social en España (1883-1924): La Comisión y el Instituto de Reformas Sociales.* op. cit. supra.

prestarán el más decidido auxilio y apoyo en su gestión, acudiendo las Juntas á estas Autoridades siempre que sea preciso, y dando cuenta al Instituto en caso que sean desatendidas"¹⁶.

Aquestes lleis, a la vegada, hauran estat fruit del treball de l'IRS. I és que les competències que se li atribueixen a l'Institut de Reformes Socials són, segons l'article primer del decret de la seva constitució, els següents¹⁷:

- 1r. Preparar la legislació del treball en el seu sentit més ampli.
- 2n. Tenir cura de l'execució de les lleis del treball, tot organitzant els necessaris serveis d'Inspecció i d'Estadística.
- 3r. Afavorir l'acció social i governamental en benefici de la millora o benestar de les classes obreres.

El seu Reglament desenvolupa aquest darrer objectiu, on es diu que: "*además de la asesoría que en cada caso pueda ofrecer, en virtud de la experiencia acumulada por estudio informativo de las condiciones que convenga modificar, podrá actuar directa o indirectamente como mediador, siempre que sea posible, ya para prevenir los conflictos,, ya para resolverlos, conciliando los intereses encontrados*" (art. 5è. del Reglament).

D'aquesta manera, un cop en funcionament les Juntes, s'hauria aconseguit introduir, per part de l'estat, un important precedent en el terreny de les relacions entre el capital i el treball: que tots dos donessin per bona la seva intervenció, el seu arbitratge.

Es pot dir que aquesta és la seva basa més important. El seu handicap continuarà sent, sens dubte, el mateix que en el passat: "*Los acuerdos de las Juntas tendrán solamente carácter consultivo*"¹⁸.

Donada la importància de la RO de 3 d'agost de 1904, entraré en alguns dels seus aspectes relacionats amb aquest apartat.

La seva **composició** és la ja establerta a la Llei 13.III.1900. Pel que fa a les Juntes locals, aquestes estaran integrades:

- 1) De l'Alcalde, com a representant de l'Autoritat civil, el qual actuarà com a President.
- 2) Del rector o bé de qui faci les seves funcions, com a representant de l'Autoritat eclesiàstica.
- 3) Del Metge titular. En cas d'existir més d'un, el càrrec el durà el més antic.
- 4) D'un nombre igual de patrons i obrers, que no podrà excedir de sis per cadascuna de les parts.
- 5) D'un Secretari, que serà designat d'entre els Vocals de la Junta local a la primera reunió que se celebri.

Pel que fa a les provincials, la seva composició seria:

¹⁶ Veg. RO de 3 d'agost de 1904 (Gac. 5 agost, pàg. 441).

¹⁷ Veg. PALACIO MORENA, J.I.: *La institucionalización... op. cit.*, pàg. 70.

¹⁸ Vegeu la disposició *Vigésima segunda* de la RO de 3 d'agost de 1904, loc. cit., pàg. 440).

- 1) Del Governador civil, qui exercirà les funcions de President.
- 2) D'un Vocal tècnic que tingui la residència a la província, proposat per la Reial Acadèmia de Medicina i nomenat pel Ministeri de la Governació.
- 3) Dels representants que nomenin les Juntes locals segons el que estableix la disposició dissetena¹⁹.
- 4) D'un Secretari, que serà designat d'entre els Vocals de la Junta provincial a la primera reunió que aquesta celebri.

Pel que fa a l'apartat **electiu**, aquest es divideix en tres parts, totes elles comunes a les juntes locals i provincials; una, de caràcter general; una altra, relativa a les condicions per prendre part en les eleccions de Vocals; i una altra, referent als requisits necessaris per a ésser elegit Vocal. Mirem el primer:

"Segunda. Las Juntas locales y las provinciales, en su parte electiva, tendrán un período de duración de cuatro años.

Tercera. Los cargos de Vocales, así efectivos como suplentes, de las Juntas locales y provinciales, serán reelegibles, si así resultare de las elecciones parciales, que se efectuarán en la época que al efecto se señala en estas disposiciones.

Cuarta. Las elecciones de las Juntas locales y provinciales se verificarán en el mes de Noviembre del año en el que corresponda efectuar la referida elección con el objeto de que los nuevamente nombrados puedan entrar en funciones en 1º de Enero siguiente.

Quinta. En la primera elección que se efectúe de Vocales de las Juntas locales y provinciales se designará un número igual de Vocales suplentes al de efectivos de que deban constar aquéllas, y por el mismo procedimiento de sufragio directo entre los individuos que tengan derecho electoral.

Esta misma práctica se seguirá en las elecciones parciales sucesivas".

En segon lloc, la que fa referència a les condicions per a prendre part en les eleccions de Vocals a les Juntes locals i provincials:

"Sexta. Para tener derecho de tomar parte en las elecciones de Vocales de las Juntas locales y provinciales de Reformas sociales es preciso reunir las condiciones siguientes:

1ª. Ser patrono ú obrero.

2ª. Ser vecino de la localidad en la que corresponda verificar la elección, durante dos años como minimum, con antelación al día en que se efectúe ésta.

3ª. Figurar en el censo electoral que formarán los gremios y las asociaciones obreras, con independencia entre cada una de éstas y de aquéllos: las listas de electores se rectificaran todos los años por el mismo organismo que las formó.

En ningún caso podrá un solo elector utilizar más de una sola vez su derecho como tal, aunque por cualquier circunstancia figurara en más de una lista de las mencionadas en el párrafo anterior.

Séptima. Para ser alta en las lista electorales á que hace referencia el caso tercero de la disposición anterior, es preciso que el interesado presente al gremio ó asociación correspondiente su petición razonada y por escrito, y que este conceda la inclusión solicitada, previa la información que estime necesaria y que practicará por sí mismo para comprobar el derecho del solicitante."

¹⁹ Aquesta disposició diu: "Cuando los Vocales de las Juntas locales ó provinciales tengan que ausentarse del pueblo de su residencia, bien sea para asistir á las sesiones ó para ejercer alguna de las funciones de su cargo, se le abonarán los gastos de viaje, sin perjuicio, si son obreros, de percibir también la cantidad determinada en el artículo anterior, como indemnización, elevada á cinco y siete pesetas respectivamente, según los casos".

Veiem, finalment, què cal per a ésser elegit Vocal:

"Octava. Para ser elegido Vocal de las Juntas locales y provinciales de Reformas sociales, es preciso reunir las condiciones siguientes:

1ª. Ser elector.

2ª. Saber leer y escribir.

3ª. Llevar más de dos años ejerciendo el oficio, profesión ó industria en la localidad en la que han de efectuarse las elecciones.

4ª Pagar, los que aspiren a ser elegidos como vocales patronos, una cuota mínima anual para el Tesoro de diez pesetas, también durante dos años por lo menos con antelación á la fecha de la elección.

Novena. La renovación de la parte electiva de estas Juntas se hará por mitades cada dos años, cuidando de que se mantenga siempre la misma proporción entre los Vocales patronos y obreros.

Décima. La primera renovación se hará por sorteo entre los Vocales patronos y obreros, efectivos y suplentes, elegidos para constituir por primera vez la Junta; las sucesivas se harán por antigüedad rigurosa, saliendo los Vocales de cada clase que hayan cumplido los cuatro años de ejercicio.

Undécima. Se perderá el derecho de formar parte de las Juntas locales y provinciales, como Vocal electivo efectivo ó suplente:

1º. Por traslado de domicilio de una población, pueblo ó partido judicial, según los casos, á otro.

2º. Por baja en la matrícula ó lista del gremio, en representación de la cual se forma parte de la Junta, como Vocal patrono.

3º. Por cese en el ejercicio del oficio ó profesión que practicaba cuando fué elegido el Vocal obrero, ó por cambio de oficio ó profesión del mismo.

Duodécima. En caso de ausencias, enfermedades ó cese definitivo, por cualquier causa, de uno de los Vocales efectivos de las Juntas, le sustituirá en todas sus funciones el Vocal suplente, al que corresponda esta misión entre los elegidos con el referido carácter al proceder á la elección de la mencionada Junta.

Décimatercera. Para que los acuerdos adoptados por la Juntas locales y provinciales tengan fuerza legal, es preciso que hayan sido tomados por la mitad más uno del total de individuos que las formen. De no poderse conseguir este requisito, se reunirán nuevamente."

Més avall analitzarm aquest procés electoral detingudament. Ara, continuem amb les RROO esmentades.

La **RO de 25 de setembre de 1907** autoritzà la constitució i renovació de noves Junes locals, però sotmetent els plaços en què havien d'efectuar-se les renovacions successives a una obligada coincidència amb les ja existents, per tal de normalitzar el funcionament.

La **ROC de 7 d'octubre de 1908** és, de fet, una repetició de la de 3 d'agost de 1904 que acabem de veure, però amb algunes diferències, com ara el fet de dedicar tot un capítol -el III- al "*Modo de efectuar la elección*", on es troben tot un seguit d'indicacions relatives al mateix, tant per a les Junes locals com per a les provincials.

Una novetat és la que, en parlar de la independència amb què s'han de confeccionar les llistes electorals als Gremis patronals i a les Associacions obreres (disposició ja existent a les anteriors RROO), afegeix:

"Sin que puedan tomar parte en la elección de Vocales obreros Sociedades en las que la intervención de los patronos pueda subordinar el derecho electoral de los obreros á la clase patronal, cuando esta subordinación se derive de la ingerencia que en una forma directa atribuyan á los patronos los estatutos sociales".

Aquest afegit recull fonamentalment les queixes formulades per les Associacions obreres i barra el pas, òbviament, a aquelles associacions titelles en mans de la patronal.

També apareixen altres novetats, com ara la que indica, en les Junes locals, que:

"En aquellas localidades en que sólo concurren á la elección parcial de la Junta los elementos obreros ó los patronales, deberá constituirse aquélla con los Vocales que queden de la anterior elección y con los Vocales obreros ó con los patronos, según los casos, que sean elegidos.

Si no asisten á la elección más que alguna ó algunas de las Asociaciones ó de los Gremios respectivos, serán nombrados los Vocales que propusieran por mayoría de votos, prescindiendo de las Asociaciones ó Gremios que indebidamente dejasen de concurrir"

És a dir, que les Junes de Reformes es constituïran malgrat la negativa a participar-hi en elles per part d'una de les dues parts cabdals que deuen conformar-la (amb la qual cosa s'està, de fet, forçant a la seva participació); i fins i tot s'està disposat a que funcionin a títol personal (tot i que per majoria de vots), si les Associacions obreres o bé els Gremis patronals organitzats a la localitat tampoc no s'hi presenten a l'elecció (quelcom que cerca, també, forçar a la participació de les organitzacions de classe).

Altra novetat es troba al seu apartat IV. *Recursos contra las elecciones y funcionamiento de las Juntas en este caso*. En aquests casos, tant per a les locals com per a les provincials resoldrà el Governador, encara que es pot recórrer en alçada davant del Ministri de la Governació, tot escoltant a l'Institut de Reformes Socials en ple (el termini és de 10 dies). També s'apunta que quan s'interposin recursos contra la validesa de les eleccions parcials celebrades, i mentre se solucionen, deurà funcionar la Junta anteriorment constituïda.

Un plantejament farragós, com es pot veure, que persegueix un objectiu final: el funcionament de les Junes, encara que sigui al preu d'un funcionament irregular.

Finalment, un apartat de *Disposiciones generales* posa de manifest que

"Una vez en funciones las Juntas provinciales y locales, los Presidentes de las mismas darán cuenta inmediata al Presidente del Instituto de Reformas Sociales de las personas que la componen y de cuantas variaciones puedan ocurrir en el personal de las mismas, así como de los acuerdos que adopten, medidas que propongan, mociones que discutan y cuantos asuntos sean dignos de mención especial, en relación con los fines que el Instituto persigue y con la misión que le está encomendada.

Cuando, por consecuencia de la renovación, cese en su cargo el Vocal Presidente de la municipal del Censo, pondrán el hecho en el conocimiento del Presidente de la Junta Central del Censo á los efectos de la ley Electoral, procediendo, una vez constituída la Junta, á efectuar nueva designación".

El primer paràgraf posa de manifest la relació directa entre les Junes de Reformes Socials i l'Institut de Reformes Socials, la seva subordinació²⁰. El segon recull una de les noves atribucions de les JLRS: la de nomenar al President de la Junta Municipal del Cens Electoral, facultat que li va conferir, com ja hem vist, la Llei Electoral de 8 d'agost de 1907.

²⁰ Sobre aquest tema, vegeu també l'apartat específic: 4. *Les relacions amb l'Institut de Reformes Social* (infra).

La **ROC de 9 de Nov de 1910** es fa en la mateixa línia de facilitar "*las operaciones electorales y el trabajo de las Autoridades encargadas de este servicio*". De fet, conté els mateixos apartats: I. *Juntas en las que ha de efectuarse la elección*; II. *Condiciones electorales*; III. *Modo de efectuar la elección*; IV. *Recursos contra las elecciones y funcionamiento de las Juntas en este caso, i DISPOSICIONES GENERALES*.

Determina que les Juntes de Reformes Socials hauran de ser reformades per meitat durant el mes de novembre. Les que portin més de dos anys de funcionament, per rigorosa antiguitat; les que portin menys d'aquest temps, per sorteig. L'apartat de les condicions electorals torna a repetir les ja conegudes, tot incloent-hi, per primera vegada, allò que s'entèn pels mots *patró, Gremis i obrer*:

"Se entenderá por patrono á todo el que contrate por salario el aprovechamiento de servicios personales cuya dirección y vigilancia se reserva.

La palabra patrono se entiende aplicada á los dos sexos.

La palabra Gremios no se refiere á las Agremiaciones que para los efectos de pago, encabezamiento y reparto de la Contribución industrial ó territorial puedan constituirse, sino al concepto de *Asociación profesional*, ó Asociación de las que la ley de Asociaciones de 30 de Junio de 1887 denomina *Gremios*, etc., en el párrafo 2º de su artículo 1º, ó de las que se denominan Sindicatos profesionales, Cooperativas, etc., que se rijan por la Ley de 1887 ó por las leyes y disposiciones posteriores ó complementarias.

"Se entenderá por obrero todo el que ejecute habitualmente trabajo manual fuera de su domicilio, por cuenta ajena, con remuneración ó sin ella.

En esta disposición se hallan comprendidos los aprendices y dependientes de comercio".

També s'especifica, d'altra banda, que cal ser major de vit-i-tres anys per a poder participar a les eleccions.

Finalment s'especifica, a l'apartat III, que una còpia de les actes de les votacions dels Gremis i Associacions d'una banda, i una altra de les de l'acció de Vocals i suplents de la Junta de Reformes Socials s'hauran d'acregar a l'Institut de Reformes Socials, posant novament de manifest les estretes relacions d'ambdues entitats. Fet que es torna a repetir a les *Disposicions Generals*, que tornen a ser les mateixes que a la ROC de 7 d'octubre de 1908.

Davant les contínues demores, reclamacions i impugnacions en la renovació de les Juntes, es pren la decisió d'aplaçar les eleccions per a la renovació d'aquestes, abans no es formi un cens de societats obreres i patronals. La RO de 19 de novembre de 1912 (Gac. 20 novembre) fa efectiva aquesta resolució²¹. Aquest s'allargarà fins a juliol de 1916, després que, en 1914, i després de donar per acabada la seva elaboració, es dona una polèmica al Consejo de Dirección de l'IRS sobre les limitacions del mateix, fonamentada en que era incomplet, degut a la voluntarietat d'inscripció; també es posa en dubte el caràcter d'algunes associacions pretesament obreres o mixtes, i es fa palesa la necessitat de fer-ne un cens més complert, al qual restin clarament diferenciades les Associacions obreres i les patronals²².

²¹ Prèviament, el RD de 7 de febrer de 1912 (Gac. 9 febrer) va fer el mateix amb les eleccions a Vocals patrons i obrers a l'IRS, fins que no es realitzès definitivament el cens de societats.

²² PALACIO MORENA, Juan Ignacio: *La institucionalización... op. cit.*, pàgs. 79-80. La trajectòria d'aquest procés a les pàgs. 80-83.

Així, al juliol de 1916 s'anuncien, un cop acabat el cens d'Associacions, la convocatòria d'eleccions a Vocals de l'IRS i de les JRS, per a la tardor següent²³. Però l'elecció es torna a endarrerir degut al RD de 10 d'agost de 1916 (Gac. 11 agost), que estableix que "*Las Compañías o Empresas Industriales que en virtud de concesión del Estado tengan a su cargo servicios públicos, están obligadas a reconocer la personalidad de las Asociaciones y Sindicatos que legalmente constituyan sus empleados i obreros*" (art. 1r.). El RD de 23 de març de 1917 (Gac. 24 març) aprova el Reglament d'aquest RD.

El 8 de novembre de 1916 es dóna novament per acabat el cens d'Associacions i s'acorda la seva impressió, tot repartint-se entre els assistents al Consejo de Dirección de 19 de juliol de 1917²⁴. Malgrat tot, aquest cens no s'arriba a publicar, i es realitzen successives rectificacions davant les sol·licituts de noves societats per inscriure's en el mateix.

La definitiva confecció del cens se li encarregarà a l'IRS mitjançant la RO de 4 de setembre de 1919 (Gac. 6 setembre): *Formación de los censos obrero, patronal y corporativo para crear Comités Paritarios*. Però, en donar-se la reorganització de l'IRS pel RD de 14 d'octubre de 1919, encara es triga uns mesos en la seva publicació, que es realitza, definitivament i per primer cop, el 10 de setembre de 1920²⁵.

A començaments de 1919, donat el permanent estat de provisionalitat (no se celebren eleccions de Juntes des de l'any 1912), i malgrat que encara no es compta amb un cens d'Associacions publicat, la RO de 19 de març de 1919 (Gac. 20 març) intenta posar remei a la situació, tot fixant les normes per a la renovació de vocals obres i patrons de les Juntes de Reformes Socials. Es busca, com diu el mateix preàmbul, "*proporcionar mayores garantías en el funcionamiento de las Juntas de Reformas Sociales*".

Per això, s'ordena que les Juntes es restitueixin amb igual nombre de vocals patrons i obrers amb què estaven constituïdes a la darrera renovació de 1910²⁶. Per tal de restablir la proporció de vocals patrons i obrers, les Societats patronals i obreres a les que pertangués el Vocal absent per mort o baixa, designaran lliurement la persona substituïda. I encara que no existís desproporció, si el nombre de vocals patrons i obrers és inferior al de 1910, ambdues parts n'hauran de nomenar els vocals necessaris per a restituir-los.

²³ Veg., a aquest respecte, *Gaceta de Madrid* de 9 de febrer i de 20 de novembre de 1912, l'extracte de les actes de les sessions del Ple de l'IRS de 30 de gener de 1914 (*BIRS*, núm. 121, juliol 1914), 4 de febrer i 16 de març de 1914 (*BIRS*, núm. 122, agost de 1914) i de 2 de novembre de 1914 (*BIRS*, núm. 129, març de 1915). Per a la convocatòria d'eleccions, veg. l'extracte de l'acta de les sessions del Ple i del Consejo de Dirección de l'IRS de 3 de juliol de 1916 (*BIRS*, núm. 149, novembre de 1916).

²⁴ Veg. l'extracte de l'acta de les reunions del Consejo de Dirección de 8 de novembre de 1916, 8 de gener i 19 de juliol de 1917 (*BIRS*, núm. 162, desembre de 1917).

²⁵ Veg. *Gaceta de Madrid*, 10 de setembre de 1920. Anexo núm. 2. Tercer trimestre 1920. Aquest serà objecte de successives rectificacions en el futur. Veg. p.ex., la *Gaceta de Madrid* de data 26 de febrer de 1921.

²⁶ És a dir, sis Vocals patrons i sis Suplents i sis vocals obrers i sis Suplents, a més dels Vocals nats: el Mossèn, el Metge Inspector de Sanitat i l'Alcalde, el seu President. Curiosament, l'art. 1r. fa referència *només* [errada d'impremta?] als patrons: "*Las Juntas locales de Reformas Sociales habrán de funcionar en lo sucesivo, aparte de los Vocales natos, con un número de Vocales patronos igual al de la última renovación de las mismas en 1910*" [*Gac.* 18 de Marzo de 1919, pàg. 1045].

El tema electoral es manté com abans, ja que el seu art. 4art. resa que regiràn, en tot allò que sigui aplicable a aquest procediment, les RROO de 3 d'agost de 1904, 7 d'octubre de 1908 i 9 de novembre de 1910.

Des dels mesos de maig i juny de 1921 es discuteixen al Consejo de Dirección de l'IRS els criteris a l'entorn de la renovació i reorganització de les Juntes de Reformes Socials²⁷. La forma i el lloc en què deuen emetre el seu vot les Societats Anònimes, col·lectives i comanditàries, i el tema de la representació de les minories són els punts que esdevenen més conflictius²⁸. Dos anys més tard, la proposta de l'IRS es recull a la RO de 3 de gener de 1923 (Gac. 13 gener), per la qual es convoquen noves eleccions per a la renovació de totes les Juntes locals i provincials i es dicten noves normes al respecte. La data d'escrutini final de vots es fixa pel 18 de febrer d'enguany; el procés electoral devia començar el 23 de gener.

En ella s'estableix una especificació més clara i rigorosa de les condicions d'elector i candidat, de la composició de les Juntes, del procediment i plaços per als recursos i del funcionament intern.

Les regles, molt semblants a les del RD de 9 de novembre de 1919 són, ara, com segueixen: 1°. *Condiciones electorales*; 2^a. *Condiciones de elegibilidad*; 3^a. *Modo de efectuarse la elección*; 4^a. *Recurso contra las elecciones y funcionamiento de las Juntas en este caso*; 5^a. *Funcionamiento de las Juntas*.

Aquestes introdueixen els següents canvis, respecte al RD de 1919:

1°. Condiciones electorales:

Tant els patrons com els obrers han de figurar en les llistes electorals de les Associacions "*inscritas en el Censo electoral social realizado por el Instituto de Reformas Sociales, segun las últimas rectificaciones anuales que hayan sido publicadas en la GACETA antes de la fecha en la que se verifique la elección.*"

2^a. Condiciones de elegibilidad:

Sense canvis.

3^a. Modo de efectuarse la elección:

S'introdueix un canvi en la manera d'elegir els vocals de la Junta provincial:

"Las Asociaciones patronales y obreras inscritas en el Censo electoral social correspondientes a cada provincia designarán los Vocales de las Juntas locales y elegirán también cuatro Vocales patronos y obreros respectivamente, que formarán parte de la Junta provincial de Reformas Sociales. Estos Vocales serán designados entre los patronos y obreros con residencia en la capital que figuren en las lista de las Asociaciones de la misma.

Al mismo tiempo que se proceda al escrutinio de los Vocales de la Junta local, se hará también el recuento de los que aspiren a ser designados Vocales patronos y obreros de la Junta provincial. El

²⁷ PALACIO MORENA, Juan Ignacio: *La institucionalización... op. cit.*, pàgs. 118 i seg.

²⁸ *BIRS*, núm 206, agost 1921.

resultado, con la certificación acreditativa del mismo, suscrita por el presidente de la Junta local y los representantes de las Asociaciones, se enviará al Gobernador presidente de la Junta provincial, ante la que se efectuará el escrutinio, y si no funcionase esta Junta, el escrutinio podrá verificarse ante la local de Reformas Sociales de la capital. Una copia de dicha certificación se enviará también al Instituto de Reformas Sociales.

Una vez en funciones la Junta local de Reformas Sociales de la capital, nombrará de su seno dos Vocales patronos y dos obreros, y con los cuatro elegidos por las Asociaciones patronales y obreras de la provincia, se formará la parte electiva de la Junta provincial de Reformas Sociales".

4ª. Recurso contra las elecciones y funcionamiento de las Juntas en este caso:

Es manté sense canvis, amb la salvetat que, en comptes d'adreçar-se al Ministre de la Governació per als recursos, ara, i un cop en marxa el Ministeri de Treball, Comerç i Indústria, aquests s'hauran d'adreçar a aquest.

5ª. Funcionamiento de las Juntas:

Aquest és un capítol nou, que recull, d'una banda, la vella composició de les Juntes de Reformes Socials i, de l'altra, les noves incorporacions com ara la dels Inspectors de Treball i els Delegats d'Estadística de l'Institut de Reformes Socials, que tindran el caràcter de Vocals nats i, a més, veu i vot, tant a les localitats com a les províncies on aquells resideixin.

Una altra novetat és la que determina que l'alcalde sigui l'última persona que emeti el seu vot a totes aquelles votacions que es realitzin. Si hi ha empat abans d'efectuar-ho, el seu vot decidirà la qüestió; si el seu vot determina l'empat, aquest no es computarà per als efectes de l'acord.

També s'exigeix una comunicació mensual al Ministeri de Treball, Comerç i Indústria del nombre de sessions celebrades, qüestions tractades, acords presos, notícies de les actes d'infracció aixecades per les seves respectives Comissions i de les cursades pels Inspectors del Treball, tot especificant dates, motius, tramitació donada i multes imposades.

Finalment es dictamina que les Juntes provincials i locals es reuniran un cop al mes, com a mínim²⁹, a més de sempre que ho estimin convenient el Governador i l'Alcalde-president o ho reclami la tercera part dels Vocals³⁰

Així doncs, les Juntes Locals continuen formades per l'Alcalde, que actua com a President; el mossèn i el metge titular més antic, i un nombre igual de patrons i d'obriers que no poden excedir de sis per cadascuna de les parts; també són vocals nats els Inspectors de Treball i delegats d'Estadística de l'IRS residents a la localitat. Pel que fa a les Provincials, aquestes n'estan constituïdes pel governador civil, amb funcions de president, un vocal tècnic proposat per l'Acadèmia de Medicina i nomenat pel Ministeri de Treball, sis vocals representants dels obrers i sis dels patrons, i els inspectors de Treball i delegats d'Estadística residents a la capital de província.

²⁹ Ja no depèn *exclusivament* de l'arbitri de Governadors civils i Alcaldes, com abans.

³⁰ Com es recordarà, aquest precepte *només* se li atorgava a les Juntes locals i mai a les provincials. Ara es fa extensiu a les provincials.

La principal novetat és que els Vocals de representació obrera i patronal, quatre obrers i quatre patrons amb residència a la capital, s'elegeixen directament per les Associacions patronals i obreres de tota la província en el mateix procés d'elecció de les Juntes. Els dos vocals patrons i obrers restants deuen elegir-se per la Junta local de la capital en la primera reunió que aquesta celebri. Anteriorment, tots els vocals patrons i obrers de la Junta provincial eren elegits indirectament pels vocals elegits per a les Juntes locals.

Per RO de 19 de maig de 1923 (Gac. 25 maig) s'obre una segona convocatòria per tal que se celebrin eleccions a les localitats on no s'hagin pogut celebrar oportunament, fixant com a nova data per a l'escrutini el 24 de juny³¹

Encara que s'aconsegueix revitalitzar el paper de les Juntes, continuen les tradicionals dificultats per a la seva constitució i funcionament. Aquestes dificultats s'agreixen amb la proclamació de la Dictadura de Primo de Rivera, en setembre de 1923.

Als pocs mesos de la Dictadura es decidirà la dissolució de l'Institut de Reformes Socials. Pel RD de 2 de juny de 1924 es refon l'Institut de Reformes Socials dins del Ministri de Treball, Comerç i Indústria, que passa a denominar-se **Consell del Treball** i les Juntes de Reformes Socials es converteixen en **Delegacions del Consell de Treball**, que conserven la seva composició i competències. Aquesta, però, és ja una altra història.

2.1. Un procés electiu profundament restrictiu.

El procés electiu que acabem de veure és profundament restrictiu, tant pel que fa al dret per a poder ser elector com pel que fa a tenir dret a ser elegit. Pel que fa al dret de poder ésser *elector*, la condició més restrictiva és, sens dubte, l'exigència de dos anys de residència a la localitat. Sobretot a les zones industrialitzades, on la movilitat geogràfica és constant, aquesta condició pot afectar importants sectors de la població, que resten privats, així, de poder exercir el seu dret a votar i, per tant, a poder elegir els seus representants.

Més restrictiu encara esdevé l'apartat per a poder ser elegit Vocal. D'entrada, els primers que hem analitzat, ja no tenen dret, per aquesta raó, a poder ser-hi elegits. I és que per a poder ser elegit, primer cal ser elector, i per a poder ser elector, cal portar dos anys residint a la localitat.

A aquest peculiar cribatge cal afegir-li un altre requisit no menys exloent: dur més de dos anys exercint l'ofici, professió o indústria a la localitat en què han de celebrar-se les eleccions.

Finalment, per si això fos poc, l'exigència més restrictiva de totes: l'obligació de saber llegir i escriure per a poder ser elegit Vocal. Saber llegir i escriure és, per si mateix, un requisit que discrimina una part molt important de la població. Agafant el cas de Sabadell com a mitjana general de les ciutats industrials estudiades, l'índex d'analfabetisme se situava l'any 1900 per sobre del 55%, en un 50% el 1910, en un 35% el 1920 i en un 30%

³¹ Veg. *Gaceta de Madrid*, 25 de maig de 1923.

el 1930.³² Dit d'una altra manera: fins el 1910, només la *meitat* de la població tenia dret a ser elegida. D'aquesta, una mica més de la meitat dels homes -quasi sis de cada deu- es podia presentar al càrrec de Vocal, mentre que les dones no arribaven, ni tan sols, a la meitat -només ho podien fer quatre de cada deu. Ens hem d'acostar a l'any 1920 per a que, encara, només un xic més de la tercera part de la població es pugui presentar com a candidata. I el 1930 la situació no ha millorat gaire, malgrat que la posició de les dones -tot i que encara no han pogut sobrepassar la mitjana general-, s'acosta força a la dels homes³³.

Cal advertir que estem parlant, en tot moment, de la població *total*, la qual cosa permet de fer només una anàlisi *aproximada*. Si féssim una anàlisi més en profunditat de les dades d'alfabetització *per grups d'edat*, aleshores es veuria la magnitud de la restricció a què ens estem referint. Si a aquest apartat del nivell d'instrucció li afegim els anteriors, el quadre general no resulta massa esperançador:

- Només tenen **dret a votar** les persones que portin més de dos anys residint a la localitat.
- Només tenen **dret a ésser elegits** com a Vocals aquelles persones que, un cop provada la residència de dos anys d'antelació, duguin més de dos anys exercint l'ofici, professió o indústria *a la localitat*.
- Només tenen **dret a ésser elegits** com a Vocals aquelles persones que, aplegant els requisits anteriors sàpiga, a més, llegir i escriure.

Aquest original sistema deixa fora totes aquelles persones que no acompleixin **tots els requisits**, si volen presentar-se per a Vocals. Tant les que porten tres, quatre, o bé quinze anys exercint l'ofici a la localitat però no saben llegir i escriure, com les que sabent llegir i escriure i portant més de dos anys exercint l'ofici no porten, encara, més de dos anys residint a la població.

Concretament, aquest sistema impedeix que tota la gent d'una fàbrica [és un cas hipotètic] pugui votar a les eleccions (només ho poden fer qui portin dos anys residint a la localitat), tot negant-los el dret d'elegir a les persones que voldrien. Impedeix, alhora, i pel mateix

³² És el cas de Sabadell. Vegeu SOLÀ I GUSSINYER, Pere: *Història de l'associacionisme català contemporani: Barcelona i les comarques de la seva demarcació (1874-1966)*. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques, 1993. pàg. 332.

³³ És una anàlisi hipotètica, és clar. No se m'escapa el fet que les dones *no poden votar*, amb la qual cosa l'exemple exposat encara és més pregon: el dret a vot en les eleccions a Vocals de les Juntes de Reformes Socials els hi estarà negat fins a la reestructuració de l'Institut de Reformes Socials, el 14 d'octubre de 1919, primer cop que s'especifica que les dones seran electores i elegibles per a qualsevol càrrec de l'Institut. Pel que fa al dret a vot en les eleccions generals legislatives, aquest s'allargarà fins a la Segona República, en concret a les eleccions a Corts de novembre de 1933 [Cfr. NASH, Mary: *Mujer y movimiento obrero en España, 1931-1939*, Editorial Fontamara, Barcelona, 1881 (1ª edició)]. El sufragi femení a Gran Bretanya havia estat reconegut per a les municipals en 1869 i a d'altres eleccions d'àmbit local en 1888, i no s'aplicaria en les generals fins el 1918 (més grans de 30 anys) i 1928 (més grans de 21 anys). Abans de 1914 només s'acceptà el vot de les dones a l'Estat de Wyoming, 1869; a Nova Zelanda, 1893; a Austràlia, 1901; a Finlàndia, 1906, i a Noruega, 1913. Durant la Primera Guerra Mundial es va estendre a Dinamarca (1915) i a Rússia (1917) i, després de la guerra, además de a Gran Bretanya, a Àustria, Alemanya, Holanda i Polònia, en 1919, a Txecoslovàquia (1920), a Suècia (1921), a Turquia (1934), a Hongria, Itàlia i Iugoslàvia (1945), a França, Bèlgica i Romania (1946), a Suïssa (1971) [Cfr. DUBOIS, Helen Carol: "Woman Suffrage and the Left: An International Socialist-Feminist Perspective", a: *New Left Review*, núm. 186, març-abril, Londres 1981, citat per: DEL RÍO, Eugenio: *La sombra de Marx (Estudio crítico sobre la fundación del marxismo (1877-1900))*, Talasa Ediciones, Madrid, 1993].

motiu, que ningú els pugui votar a ells. Nega també el dret de ser elegits a aquelles persones que no portin més de dos anys exercint l'ofici a la localitat, el que vol dir que, d'entre tota aquesta gent, aquelles persones considerades valuoses i dignes de representar els interessos de la resta, també estan vetades. Finalment, aquelles persones que reuneixin tots els requisits poden ser de la confiança de la resta de companys i companyes; però poden, fàcilment, no ser-les.

El quadre resultant no és massa afalagador. Això sense entrar-hi en condicionants menors - però no menys importants-, com ara l'obligació d'estar inscrits en els censos electorals de gremis patronals i associacions obreres, la proposició de la qual s'ha de fer per escrit i raonada, i esperar a que aquestes les acceptin, o la de pagar -els que aspirin a ser-hi elegits com a vocals patrons- una quota mínima anual per al Tresor de deu pessetes, també durant dos anys com a mínim amb anterioritat a la data de l'elecció. Aquestes condicions es fan encara més dures als anys vint, car les Associacions que vulguin participar en les eleccions a les Juntes de Reformes Socials n'hauran d'estar, obligatòriament, inscrites al Cens Electoral Social confeccionat per l'Institut de Reformes Socials.

Què es perseguia amb tot això?. Probablement, dues coses: mirar d'acostar-hi aquells sectors socials més proclius a la reforma gradual, al diàleg i al pacte i, alhora, tancar les vies d'accés a aquells altres més obertament decantats vers la revolució social. Els reformistes de l'estat posen de manifest, així, el *desig i la por* latent en el seu projecte: el desig d'emprendre el "*lento camino de las reformas*", tot posant de manifest la por: "*para evitar el violento de las revoluciones*"³⁴.

Des d'aquest punt de vista es constata que aquell esperit de fons de què parlavem al començament s'hi ajusta, en el terreny organitzatiu de les Juntes de Reformes Socials, amb un llenguatge obertament decidit vers la reforma social, però amb uns procediments electorals que palesen, alhora, la por a la revolució social.

Pot semblar que aquesta concepció identifica la radicalitat social amb un nivell d'instrucció baix, en comptes d'amb unes condicions de vida i de treball miserables. En realitat la identifica secundàriament, donat que els reformadors saben perfectament que el "*violento de las revoluciones*" neix de les miserables condicions de vida i de treball de la població. Però saben també que el baix nivell d'instrucció en aquests sectors és bàsicament consubstancial a les seves condicions de vida. Cal actuar, doncs:

"Con transacciones prudentes que hagan posible y llevadera la vida de todos los ciudadanos, y eviten y alejen los tremendos males que para el orden social podría ocasionar el abandono y desesperación de los más humildes y menesterosos, que son a la vez los más numerosos, y por ello los más fuertes".³⁵

En realitat s'està posant de manifest la por a la irrupció de la societat civil al terreny de la política³⁶. No és estrany doncs que es busquin interlocutors amb un mínim nivell

³⁴ AZCÁRATE, Gumersindo de: *Alcance y significado de las llamadas leyes obreras*, Madrid, Sucesores de Rivadeneira, 1893, pàg. 71.

³⁵ PÉREZ GONZÁLEZ, V.: "Apuntes sobre la cuestión social" *RGLJ*, vol. 101, 1902, pàg. 575. Citat per MONTOYA MELGAR, Alfredo: *Ideología y lenguaje en las leyes laborales de España (1873-1978)*, Editorial Civitas, Madrid, 1992, pàgs. 58-59.

d'instrucció, considerats -apriorísticament si es vol- més dúctils, més raonables, més dialogants; en suma, més conciliadors. No s'oblidi que s'està "*a la recerca de l'harmonia social*":

"Si los enfrentamientos de clase son el origen del miedo burgués, se comprenden los esfuerzos de intelectuales y políticos por disolver tales enfrentamientos (...) intentando reducirlos hacia actitudes de cooperación amistosa entre capital y trabajo. La idea de 'armonía' entre las clases sociales surge así como el gran antídoto burgués contra la revolución".³⁷

Les Juntes de Reformes Socials estan cridades a ser-hi, en aquest context, els mitjans fonamentals per on deuen circular les perseguides aspiracions d'harmonia social: integrades per un nombre igual de patrons i obrers, aquestes tenen encomanades, entre altres funcions -segons l'art. 7 de la llei de 13 de març de 1900 ja analitzat-, la de "*procurar els establecimiento de de jurados mixtos de patronos y de obreros*".

3. Atribucions i competències.

Som lluny de saber amb exactitud quines són aquestes. Al llarg dels anys es van eixamplant i diversificant, essent certament nombroses. No esdevindria massa agossarat dir, amb tot, que gairebé la majoria de lleis de caràcter social que s'aniran establint en el futur li atorguen alguna que altra funció, quasi sempre amb una doble característica: la d'**estadística**³⁸ del treball, la d'**inspecció**³⁹, a l'entorn de la "**qüestió social**", sense que això descarti, en absolut, d'altres de caire diferent, la més important de les quals és el seu paper d'**àrbitre** en els conflictes entre el capital i el treball.

A l'article. 2n. de la llei que li dóna vida⁴⁰, es diu que:

³⁶ El sufragi "universal" masculí s'implantà a Espanya l'any 1890 (més grans de 25 anys). Tot i que, com hem vist anteriorment, aquest només afecta als homes, la incògnita de futur que aquest introduïa alimentava la por de l'ordre social establert envers la revolució social.

³⁷ MONTOYA MELGAR, Alfredo: *Ideología y lenguaje ...* op. cit. , pàg. 65. "*A la recerca de l'harmonia social*" és el títol que fa servir Montoya per a l'apartat del què he agafat aquesta cita.

³⁸ El *Servicio de Estadística del Trabajo* es va crear mitjançant el RD de 9 d'agost de 1894 (Gac. 12 d'agost), i depenia directament del Ministeri de la Governació. L'any 1900, l'apartat d'Estadística es fixa mitjançant el RD de 31 d'agost de 1900 "*dictando disposiciones para la formación de la Estadística del trabajo en España*" (Gac. 2 Setembre). Al seu art. 2º es diu que "*Este servicio queda encomendado á la Sección de reformas sociales del Ministerio de la Gobernación*". Més tard, amb la creació de l'Institut de Reformes Socials el 23 d'abril de 1903, aquest servei és ja un dels seus objectius, com es palesa al seu art. 1r.: "*Se establece un Instituto de Reformas Sociales en el Ministerio de la Gobernación, que estará encargado de preparar la legislación del Trabajo en su más amplio sentido, cuidar de su elección, organizando para ello los necesarios servicios de inspección y estadística, y favorecer la acción social y gubernativa en beneficio de la mejora ó bienestar de las clases obreras*" [les negretes són meves]. Posteriorment, el RD de 15 d'agost de 1903 estableix el REGLAMENT de l'IRS. De les tres Seccions amb què aquest es dota, la Secció Tercera serà l'encarregada de l'estadística del treball (així com de les informacions generals). Aquesta esdevindrà tasca de l'IRS fins a la seva reorganització pel RD de 2 de juny de 1924 en què aquest resta integrat dins del Ministerio del Trabajo, Comercio e Industria. [Veg. els RRDD de 31 d'agost de 1900, de 15 d'agost de 1903, i de 2 de juny de 1924 a *Gac.* del 15 i rectificació del 16 de novembre de 1900; del 18 d'agost de 1903 i 3 de juny de 1924.

³⁹ El *Servicio de la Inspección del Trabajo* es crea, també al si de l'Institut de Reformes Socials, mitjançant el RD de 1r. de març de 1906. Veg. aquest RD a l'obra col·lectiva de MARTÍN VALVERDE, Antonio, i altres: *La Legislación Social...* op. cit. pàg. 352-359.

⁴⁰ Veg. LLei de 13 de març de 1900: *Condiciones de trabajo de las mujeres y de los niños* (Gac. 14 de març).

"(...) Las Juntas locales y provinciales creadas por esta Ley propondrán al Gobierno los medios que estimen conducentes para que en el plazo de dos años, á contar de la promulgación de la misma, quede reducida á once horas la jornada actual donde ésta excediese de las once horas respecto de las personas objeto de esta Ley".

La llei atorga a les Junes, d'entrada, un caràcter de gabinet d'estudi i un lligam directe amb el govern en qualitat de conselleres a l'entorn de la legislació social.

Aquest paper es reforça a l'art. 3er., on se li confereix la **facultat d'àrbitre** en temes relatius a l'horari laboral i a les qüestions d'atur forçós, treient-li així a la patronal, encara que només fos sobre el paper, el control absolut del mercat de treball:

"**Art. 3º.** Cuando por causas de averías, sequías ó riadas tengan que suspender ó disminuir el trabajo de fábricas movidas por fuerza de agua, la Junta local buscará y propondrá la forma de suplir en horas extraordinarias la pérdida sufrida en el curso del año. También lo hará cuando en las fábricas movidas á vapor sea necesario compensar paros forzosos y por épocas que se determinarán en los respectivos Reglamentos, en las industrias cuyos productos tenga la venta limitada á cortas temporadas estacionales.

La ampliación de horas no excederá en ningún caso de doce semanales".

Les atribucions més específiques es troben al seu article 7è, com ja s'ha dit al començament d'aquest treball:

"Serán atribuciones de estas Juntas: inspeccionar todo centro de trabajo; cuidar de que tengan condiciones de salubridad é higiene; formar las estadísticas del trabajo; procurar el establecimiento de Jurados mixtos de patronos y de obreros; entender en las reclamaciones que unos y otros sometieren á su deliberación, y velar por el cumplimiento de esta ley, singularmente donde se reunan obreros de ambos sexos, para que se observe una disciplina que evite todo quebranto de la moral ó de las buenas costumbres.

Esta organización será provisional hasta la publicación de la Ley de Jurados Mixtos".

D'altres competències de les Junes provincials i locals es posen de manifest als articles de la llei de 13 de març de 1900: al 12 (classificació d'indústries), 13 (determinació de les empreses susceptibles d'ésser multades), 14 (tasques d'inspecció), 15 (informes sobre les instàncies d'excepció de l'aplicació de la llei) i 17 (obligació a les empreses de col·locar en lloc visible les disposicions d'aquesta llei, així com la de dipositar un exemplar dels reglaments interiors de fàbrica en la Secretaria de la Junta local).

Així, l'entitat es convertia -buscava de convertir-se- en l'organisme que donava carta de naturalesa a la signatura dels convenis de tota mena -horaris laborals, jornals, condicions de treball, etc.- entre la patronal i la classe obrera.

Les **competències** que es determinen a la RO de 9 de juny de 1900 es troben a la disposició *Cinquena*:

"**Quinta.** Corresponde á las Juntas locales y provinciales:

1º Proponer al Gobierno los medios que estimen conducentes para que en el plazo de dos años, á contar desde la promulgación de la ley de 13 de Marzo último, quede reducida á once horas la jornada actual, allí donde excediese de este tiempo, y respecto de las personas á quienes se refiere la mencionada ley.

2º Determinar las industrias de las que sea conveniente prohibir el trabajo nocturno á los jóvenes de ambos sexos mayores de catorce y menores de diez y ocho.

3º Informar al Gobierno acerca de los establecimientos destinados á la elaboración ó manipulación de materias inflamables, y de las industrias calificadas de peligrosas ó insalubres.

4º Determinar en los respectivos casos la imposición de las multas á que hace referencia al artículo 13 de dicha ley.

5º Informar al Gobierno en los casos especificados en el art. 15, cuando la práctica aconseje la conveniencia de suspender la ejecución de la ley de 13 de marzo.

A la disposició *Sisena* es determinen les **atribucions** de les Juntes locals:

"Sexta. Corresponde á las Juntas locales:

1º Designar los individuos que han de formar parte de las Juntas provinciales.

Esta designación se hará de la siguiente manera:

Cada Junta local nombrará un delegado de entre sus vocales; los delegados de las Juntas, reunidos en la cabeza de partido judicial correspondiente bajo la presidencia del alcalde, procederán á elegir, por mayoría de votos, un representante, que será el vocal de la Junta provincial. Elegirán también un suplente para los casos de enfermedad ó ausencia del vocal propietario.

El seu apartat segon és, de fet, el mateix art. 3r. de la llei de 13 de març:

"2º Buscar y proponer la forma de compensar en horas extraordinarias la pérdida sufrida en el curso del año á consecuencia de averías, sequía ó riadas que hayan causado la suspensión ó disminución del trabajo de las fábricas movidas por la fuerza del agua, así como los perjuicios originados por consecuencia de paros forzosos. Esta ampliación de horas no podrá exceder en ningún caso de doce semanales".

A la disposició *Setena*, *Vuitena* i *Novena*, les atribucions de les Juntes provincials:

"Séptima. Las Juntas provinciales deberán informar al Gobierno respecto de la clasificación de las industrias y trabajos á que hace referencia el art. 12 de la ley.

Octava. El Gobernador convocará á la Junta provincial cuando lo juzgue oportuno, y fijará los asuntos que hayan de ser objeto de la deliberación de la misma.

Novena. Los acuerdos de las Juntas provinciales tendrán solamente carácter consultivo."

Es pot afirmar que les disposicions vuitena i novena de la RO de 9 de juny són, de fet, les que poden dur a fer d'aquestes Juntes quelcom d'inoperant en el terreny pràctic, donat que mentre que per un cantó se li confereixen unes atribucions de cert control del món laboral, per un altre es deixa en les mans del Governador (el seu President) tant la convocatòria de les seves reunions com els temes a tractar⁴¹. Si a això se li suma el fet que els seus acords tindran "*solamente carácter consultivo*", no és extrany que la imatge d'aquestes Juntes fos, per a les gents treballadores organitzades d'aleshores, com la d'un organisme al servei de la patronal. Mentre que per a aquesta darrera es tractava, en definitiva, de quelcom poc preocupant, donada la seva mancança executiva; però, en qualsevol cas, d'una entitat que calia controlar.

Aquest plantejament organitzatiu, però, dóna pistes del moment es què es troba el govern -l'estat- en el terreny de la *legislació social*: un cert intent de ficar-s'hi a arbitrar les qüestions laborals entre obrers i patrons, però una manca de força real per a imposar la seva voluntat en un terreny -el món laboral- controlat, encara, per la patronal.

⁴¹ Pel contrari les Juntes locals, segons la disposició **Tercera** d'aquesta mateixa RO de 9 de juny de 1900, no estaran, d'entrada, controlades totalment per l'Alcalde. La disposició Tercera diu textualment: "*La Junta local se reunirá siempre que lo estime conveniente el alcalde ó lo reclame la tercera parte de los vocales*" (veg. supra, pàg. 5).

El REGLAMENT de la llei de **13 de març de 1900** duu data de 13 de novembre del mateix any. En ell es dedica tot un capítol a les Juntes locals i provincials, (els organismes creats expressament amb aquella llei per tal de dur-la a terme), amb les seves respectives característiques.

Es fa també referència a elles, en relació amb les seves competències, als capítols IV: **De la clasificación de industrias**, on a la seva disposició 22 es diu que:

"Hasta que se publique la clasificación á que se refieren los artículos anteriores, las Juntas locales y provinciales determinarán en los casos de duda las industrias que hayan de ser consideradas como insalubres, peligrosas o incómodas para los obreros objeto de esta Ley".

També al capítol V. **De las infracciones**, on se les faculta per a imposar les multes; al capítol VI. **De la inspección**, on a la seva disposició 31 es diu que "*En tanto no se organice por el Gobierno la inspección que determina la Ley, será ejercida por las Juntas locales y provinciales*"; i al capítol VII. **De la suspensión de la Ley**, on també les Juntes estudiaran les reclamacions que se li adreçin.

Com es recordarà, una repetició -amb més precisió, però-, de les atribucions que ja se li conferien a la citada Llei de 13 de març de 1900 que li dóna vida.

Gairebé tota la nova legislació social que es va configurant en el futur atribueix alguna competència a les Juntes de Reformes Socials. Així succeeix amb el RD de 26 de juny de 1902: *Jornada de trabajo de las mujeres y los niños*, en què les Juntes locals i provincials esdevindran, segons el seu article 3r., "*las encargadas de ejercer la inspección correspondiente, conforme á lo dispuesto en el art. 14 de la Ley de 13 de Marzo de 1900 y capítulo VI del Reglamento para su ejecución*".

La RO de 3 d'agost de 1904 -com ja s'ha apuntat-, s'encarrega de recordar sintèticament, en la seva disposició *Décimoctava*, algunes d'elles, des de la seva creació:

"**Décimoctava.** Las Juntas locales y provinciales creadas por la ley reguladora del trabajo de mujeres y niños, de 13 de marzo de 1900, tienen sus atribuciones en las siguientes disposiciones:

a) Reglamento para la aplicación de la ley de accidentes de trabajo, de 28 de julio de 1900 (Artículo transitorio), que determina funcionen como jurados mixtos mientras éstos no existan, y así se establezca por patronos y obreros.

b) Reglamento para la aplicación de la ley de 13 de marzo de 1900 [que acabem de veure].

c) Real Decreto de 20 de Junio de 1902 (Contrato del trabajo: funciona la Junta local como árbitro en las cuestiones que surjan por incumplimiento de este contrato.= Art. 1º, párrafo 2º).

d) Real decreto de 26 de Junio de 1902 (Fija el máximo de jornada para las personas que son objeto de la ley de 13 de Marzo de 1900.= Art. 3º= Les encarga la inspección) [també l'hem vist ara mateix].

Una de les atribucions més rellevants de les Juntes de Reformes Socials ha estat ja apuntada amb anterioritat; és la que li atorga la facultat de nomenar el President de la Junta Electoral del Cens Municipal d'entre un dels seus Vocals. No cal insistir-hi. Només es tracta ara de veure que molta de la nova legislació social del període objecte d'estudi confereix a les Juntes de Reformes Socials noves atribucions, i que aquestes constitueixen, en suma, indicadors de la rellevància d'aquelles, en tant que juguen un paper preponderant en el terreny de la conflictivitat social.

Valgui, com exemple de com van creixent les seves atribucions, les que es determinen a l'ANNEX I: *Relació legislativa en què es donen atribucions a les Juntes de Reformes Socials (1900-1924).*

La legislació relacionada a aquest ANNEX I no recull, òbviament, tota la legislació on les JRS hi surten relacionades i a on se li confereixen tal o tal competència. Es tracta, però, de les més rellevants. Fent un breu recull d'aquesta legislació, es posa de manifest l'important paper que les JRS hi juguen al terreny de l'anomenada *qüestió social*. Se les relaciona en catorce àmbits diferents⁴²:

- a). Treball de dones i nens.
- b). Jurats Mixtos.
- c). Contractes de treball en les concessions d'Obres Públiques.
- d). Jornada de treball.
- e). Descans Dominical.
- f). Pactes col·lectius.
- g). Vagues i col·ligacions
- h). Accidents de treball.
- i). Previsió i Assistència Social.
- j). Inspecció de lleis socials
- k). Conciliació, arbitratge i organismes paritaris.
- l). Tribunals Industrials.
- m). Comissió de Reformes Socials i Administració del Treball.
- n). Relacions especials de treball.

Tots els àmbit tenen a veure amb tot allò que gira al voltant del *món del treball*: des de com es regula aquest fins a com s'estableixen mecanismes de conciliació davant els conflictes que aquest món genera. A tots ells, les Juntes de Reformes Socials hi tenen un paper a jugar. Aquest se circumscriu, en general, a tres camps principals: el de la *conciliació* de les parts enfrontades (arbitrant sempre que sigui possible), el de l'*estadística* del treball, i el de la *inspecció* de les lleis socials que l'estat genera.

Si féssim una mena de *rànk*ing per tal de veure quantes lleis, Reials Decrets, Reials Ordres, etc. n'hi ha a cadascun d'aquests àmbits, el resultat seria aquest:

⁴² Per a la confecció de l'ANNEX I m'he recolzat bàsicament en l'obra col·lectiva de MARTÍN VALVERDE, Antonio, i altres: *La Legislación Social...* op. cit., especialment les pàgs 39-454 (Cap.II: Restauración monárquica), i les pàgs. 457-680 (Cap. III: Dictadura de Primo de Rivera). La sistematització i conceptualització emprada per als àmbits és, per tant, deutora de la d'aquesta obra.

Quadre 1.

**Legislació social a dotze àmbits d'aplicació,
facultant les Juntes de Reformes Socials (1900-1924).**

ÀMBITS	PL	LLEIS	RRDD	RROO	REGL.	CIRC.	TOTALS
A	0	3	2	1	1	0	7
B	1	0	0	1	0	0	2
C	0	0	1	1	0	0	2
D	0	2	6	2	0	0	10
E	0	0	0	0	2	0	2
F	0	0	0	1	0	0	1
G	0	0	1	0	0	1	2
H	0	1	2	0	0	0	3
I	0	0	1	0	0	0	1
J	0	0	2	0	0	0	2
K	0	1	2	0	0	0	2
L	0	2	0	0	0	0	2
M	0	0	2	0	0	0	2
N	0	1	0	0	0	0	1
DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA							
	0	0	1	0	0	0	1
TOTALS	1	10	19	6	3	1	40
* PL	= PROJECTE DE LLEI			RROO	= REIALS ORDRES		
L	= LLEI			REGL.	= REGLAMENTS		
RRDD	= REIALS DECRETS			CIRC.	= CIRCULARS		

Elaboració pròpia.

Les competències que més es repeteixen al llarg d'aquests 40 preceptes legislatius són les de conciliació i arbitratge, inspecció, estadístiques, infraccions, horaris, organització, i *altres* (com ara assessorament, etc.), respectivament.

Dotze àmbits diferents a l'entorn del món laboral i quaranta preceptes legislatius edevenen una tarja de visita més que presentable de les competències de les Juntes de Reformes Socials. Alhora, ens donen una idea aproximada de la *centralitat* d'aquestes a la societat espanyola del primer quart de segle XX, en el terreny de la conflictivitat social.

4. Les relacions amb l'Institut de Reformes Socials.

Al llarg dels apartats precedents hem anat veient, ara i adès, com es van desenrotllant les relacions de les Juntes de Reformes Socials amb l'IRS. No tornaré a repetir ara les innombrables ocasions en què aquestes es posen de manifest. Intentaré, no obstant, fer un lleuger repàs d'aquestes.

Fins ara, sempre s'havia afirmat que la relació entre les JRS i l'IRS esdevenia quelcom difícil de precisar: així ho exposa Juan Ignacio Palacio Morena:

"El aspecto más relevante pero más difícil de precisar, a efectos administrativos e institucionales, es la relación entre las Juntas locales y provinciales y el Instituto de Reformas Sociales. Ni en el decreto de creación del Instituto de Reformas Sociales, ni en el Reglamento que desarrolla su funcionamiento, se hace referencia a las Juntas locales y provinciales de Reformas Sociales. Estas tienen, en principio,

plena independencia del Instituto (...) [sin que,] ...se establezca ninguna subordinación o relación jerárquica respecto a otros órganos de la Administración"⁴³.

Si bé és veritat que al RD de creació de l'IRS (23 d'abril de 1903) no es diu res de les JRS, no ho és pas així al Reglament de l'IRS (RD de 15 d'agost de 1903). Als articles de la *Sección Segunda*, on es determinen les competències d'aquesta, es diu que:

"100. Compete á la Sección Segunda:

1º. Todo lo concerniente á la aplicación de la ley de accidentes del trabajo, en sus diferentes pormenores.

2º. Todo lo concerniente á la previsión de los accidentes del trabajo.

3º. Todo lo concerniente á la aplicación de la ley del trabajo de mujeres y niños [les negretes són meves] .

4º. Todo lo concerniente á la aplicación de las leyes sociales que se dicten.

5º La organización general y especial del servicio de inspección"⁴⁴.

Els articles 101 a 105 especifiquen més a bastament aquests apartats. M'interessa particularment el 3r.. Diu així:

"103. En virtud de lo dispuesto en el número 3º del art. 100, correrán á cargo de la Sección Segunda.

a) Todos los particulares referentes á la aplicación de la ley de 13 de Marzo de 1900 y su reglamento de 13 de Noviembre del propio año.

b) El trámite de la organización y renovación de las Juntas provinciales y locales instituídas por el art. 7º de dicha ley, y el estudio de la legislación referenta á dichos organismos [les negretes són meves].

c) El trámite de reclamaciones y consultas á que dé lugar la aplicación de dicha ley.

d) La propuesta de las reglas y cuestionarios para la práctica de la inspección en cuanto á estos particulares.

e) Las estadísticas é informes monográficos referentes al trabajo de la mujer y de los niños en España, y también en el extranjero.

f). Las notas referentes á la reforma legislativa en cuanto concierne á esta ley, que han de ser cursadas á la Sección primera"⁴⁵.

És clar que això no vol pas dir que en el futur les JRS dependran de l'IRS; però sí que en l'esperit i en la lletra del Reglament de l'IRS es persegueix que així sigui. De fet, la Secció Segona de l'IRS, segons aquest apartat *b)*, se n'ocupa bàsicament del funcionament organitzatiu de les JRS, així com de la legislació futura d'aquests organismes. Si bé aquesta no esdevé una dependència *jurídica* (en el sentit de que no diu textualment, p. ex.: "*les JRS passaran a dependre de l'IRS*"), sí que esdevé, de fet, una dependència *formal*. El propi Palacio Morena així ho diu, tot seguit:

"A pesar de esa teórica independencia existe una relación de hecho, que incluso formalmente se deja traslucir. Las Juntas locales y provinciales de Reformas Sociales son un elemento esencial en la actividad del Instituto de Reformas Sociales. Al margen de las tareas de inspección en la aplicación de las leyes, las Juntas de Reformas Sociales son los cauces fundamentales de que se sirve el Instituto para canalizar inquietudes, propuestas, conflictos y toda clase de iniciativas de las fuerzas sociales, así como para hacer llegar a éstas sus propias resoluciones"⁴⁶.

⁴³ PALACIO MORENA, J. I.: *La institucionalización de la reforma...*, op. cit. pàg. 74.

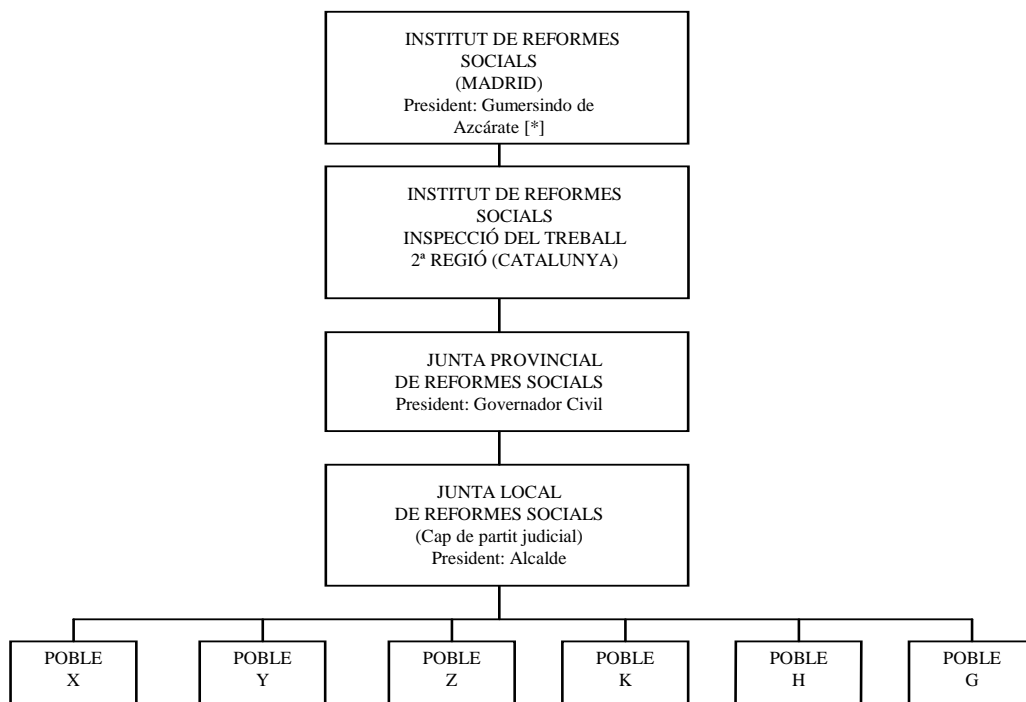
⁴⁴ RD de 15 de Agosto de 1903: *Reglamento del Instituto de Reformas Sociales* (Gac. 18 d'agost). Veg. aquest RD a l'obra col·lectiva de MARTÍN VALVERDE, Antonio, i altres: *La Legislación Social...* op. cit. pàg. 413-420, (pàg. 417).

⁴⁵ *Ibidem.*, pàg. 418.

⁴⁶ PALACIO MORENA, J. I.: *La institucionalización de la reforma...*, op. cit. pàg. 75.

La missió de les Juntes de Reformes Socials esdevé fonamental, com ja hem vist anteriorment, per al desenvolupament de les funcions ecarregades a l'Institut de Reformes Socials. Les Juntes duen a terme totes les qüestions relacionades amb el món laboral a mena de *terminals* del propi Institut. Al llarg dels anys, aquesta relació es mantindrà, i l'IRS mirarà sempre de reforçar el paper d'aquelles i, per més que *legalment*, aquestes depenen del Ministeri de la Governació, l'organigrama jeràrquic que s'estableix entre les Juntes i l'Institut de Reformes Socials serà, pràcticament durant tot el període en què aquestes dues institucions funcionen, aproximadament com segueix:

Gràfic 1.
ORGANIGRAMA JERÀRQUIC ENTRE LES JUNTES I L'INSTITUT DE REFORMES SOCIALS(1903-1924).

FONT: Elaboració pròpia.

[*] Gumersindo de Azcárate ocupa la presidència de l'IRS des del 15 de novembre de 1903 fins el 15 de desembre de 1917 (data de la seva mort), amb la salvetat de dos mesos de 1904 en què va dimitir (23 abril fins 22 de juny), durant els quals ocupà la presidència interinament Segismundo Moret.

La reorganització de l'IRS, per RD de 14 d'octubre de 1919 (Gac. 15 octubre) primer, i la creació del MINISTERI DE TREBALL mitjançant el RD de 8 de maig de 1920 (Gac. 9 maig) després, dins del qual s'integra l'Institut de Reformes Socials, farà que l'IRS vagi perdent, de fet, competències:

"Frente a la organización del Instituto, estructurada en función de una elemental división del trabajo, en el Ministerio se impone un esquema organizativo que pretende delimitar las competencias entre el personal y las secciones y negociados en función de su dependencia jerárquica, antes de definir el contenido de sus labores. Mientras el Instituto busca agilidad en su gestión y establece un modelo organizativo flexible que tienda a estructurarse en función de las exigencias y necesidades que van surgiendo, el principio que preside la organización ministerial es la pureza del procedimiento administrativo y la rigidez del escalafón"⁴⁷.

⁴⁷ PALACIO MORENA, Juan Ignacio: *La institucionalización... op. cit.*, pàg. 108.

D'altres organismes de reforma social de recent creació, amb unes característiques organitzatives i competències semblants, i amb una independència respecte a l'IRS, fan que les competències d'aquest minvin cada cop més. Això és el que es dona amb la constitució de la **Comissió del Treball de Catalunya**, creada per RD d'11 d'octubre de 1919 (Gac. 12 d'octubre), just tres dies abans de la reorganització d'aquell.

La Comissió del Treball de Catalunya (CTC) es compon d'igual nombre de vocals patrons i obrers que són elegits pels seus respectius representants, i d'un president nomenat pel govern. Compta amb una oficina tècnica, el cap de la qual és nomenat pel govern, i que esdevindrà Secretari de la mateixa. Aquesta Comissió dependrà directament de la Presidència del Consell de Ministres, i té caràcter d'Institut Oficial. Les seves competències comprenen la mediació i l'arbitratge en els conflictes, la fixació de certes condicions de treball, la informació i assessorament al Govern i la proposta de mesures legislatives. La seva jurisdicció abasta les quatre províncies catalanes, amb la facultat d'establir en aquestes les Delegacions que estimi oportunes⁴⁸.

Si es té en compte que la reforma de l'IRS de 1919 preveia, entre altres, la constitució d'Instituts Regionals d'aquest, amb unes competències similars, i que la creació del Ministeri de Treball en 1920 -on s'integra l'IRS-, no altera en absolut l'estatut conferit a la CTC, es pot constatar com van minvant les competències de l'IRS.

L'IRS, però, continua proposant normes per a resoldre les dificultats que paralitzen el funcionament de les Juntes, el "*verdadero talón de Aquiles de todo su funcionamiento*"⁴⁹. Les dades, però, són decebedores. Segons la publicació d'un estudi d'octubre de 1921, sobre la Reforma del Reglament de la Inspecció de Treball [que es queda en simple projecte], titolat "*Avances para la redacción de un nuevo Reglamento de la Inspección de Trabajo. Razón de su necesidad y el sentido de la reforma del Servicio de Inspección*"⁵⁰:

"Han transcurrido veinte años desde la creación de las Juntas de Reformas Sociales, y en lapso tan dilatado ni han podido constituirse todas ni las constituidas funcionan, o no lo hacen con normalidad"⁵¹.

De les més de 9.000 localitats en què devien tenir constituïdes Juntes locals, no arriben a 1.500 les que efectivament ho han fet; només 63 mantenen relació amb l'IRS i ni tan sols una compleix íntegrament les funcions que tenen encomanades⁵². Les causes que l'IRS enumera com a factors de les seves temptatives fallides són les tendències rupturistes amb l'Institut (cas de Barcelona), la instrumentalització corporativa, el caciquisme, i els vicis d'organització i procediment atribuïts als propis membres que les constitueixen i, en general, a les autoritats que les presideixen⁵³. Una mostra de l'evolució de les Juntes de Reformes Socials es pot veure al següent quadre:

⁴⁸ *Ibidem*, pàg. 114.

⁴⁹ *Ibidem*, pàg. 118.

⁵⁰ Veg. *BIRS*, núm. 208, octubre de 1921.

⁵¹ *Ibidem*, pàg. 568.

⁵² *Ibidem*, pàg. 532.

⁵³ *Ibidem*. *BIRS*, núm. 208.

Quadre 2.

Tres dates en l'evolució de les Juntes de Reformes Socials: 1909, 1915, 1920⁵⁴.

Províncies	Nº Aj.	Nº de JRS		Nº de JRS		Nº de JRS	
		1909	%	1915	%	1920	%
Cádiz	42	42	100,0	18	42,3	9	21,4
Huelva	78	77	98,7	15	19,2	47	60,2
Guipúzca.	87	48	55,2	21	24,1	21	24,1
La Coruña.	108	64	59,3	18	16,7	24	22,2
Badajoz	162	162	100,0	35	21,6	45	22,3
Granada	198	131	66,2	45	22,7	25	12,6
Navarra	275	130	47,3	17	6,2	84	30,6
Barcelona	330	216	65,5	79	23,9	32	9,7
Soria	345	38	11,0	14	4,1	12	3,5
Guadalaj.	398	360	90,5	269	67,6	42	10,6

FONT: RUBIO LÓPEZ DE LA LLAVE, Félix: *Las Juntas de Reformas Sociales...*, op. cit. pàg. 75. La mostra recull un nombre de províncies considerades representatives per RUBIO, que ha confeccionat el quadre a partir dels *BIRS*. de 1908 a 1921.

Com s'ha pogut apreciar, les relacions entre les Juntes i l'Institut de Reformes Socials passen al llarg del temps per èpoques bones i d'altres de dolentes, en general difícils de valorar en profunditat, si només ens atenem a les dades del propi Institut. Al desembre de 1908, segons les dades de la Memòria d'Inspecció de l'IRS s'havien constituït a tot l'estat 5.842 Juntes locals, sobre un total de 9.266 ajuntaments existents. Això representa un 63 per cent. D'aquelles, 4.682 havien notificat la seva constitució a l'Institut de Reformes Socials (un 80,2 per cent).

Aquesta fou la millor etapa del nombre de Juntes constituïdes i del nombre que mantingueren relacions amb l'IRS. Durant els anys següents mai no es va aconseguir de superar aquest nombre, i fins i tot se situarà per sota d'aquest. I de les Juntes que notifiquen la seva constitució a l'IRS, no totes -ans al contrari- mantenen una relació estable amb ell, com ho palesen les queixes de les Memòries anuals d'Inspecció. Durant els anys de 1919 i 1920 es palesa que poc més de 50 Juntes han mantingut una relació amb l'Institut⁵⁵. Entre elles, les Juntes de Reformes Socials de tres les ciutats industrials més importants de Catalunya d'inicis del segle XX, com foren Sabadell, Mataró i Manresa.

⁵⁴ M'he prè la llibertat de titular aquest quadre, que apareix sense títol en el treball de Félix RUBIO LÓPEZ DE LA LLAVE: *Las Juntas de Reformas Sociales...* op. cit. pàg. 75.

⁵⁵ Idem, pàg. 82. Les Juntes foren 63, com es recordarà.

5. Una primera valoració.

Fent un petit balanç, es pot dir que la volada va ser relativament curta. El preu que es paga per la constitució-consolidació de les Juntes de Reformes Socials (és a dir, per aconseguir que el capital i el treball hi participin, tot acceptant l'arbitratge de l'Estat) és força alt: una reglamentació interna a la defensiva, que a canvi d'anar introduint reformes lentes i graduals en el terreny legislatiu (sorprenentment: a canvi que li deixin fer el paper que li pertoca), accepta que aquestes Juntes siguin gairebé inoperants en el terreny pràctic (la reglamentació interna li treu tota possibilitat *legal* d'ésser operatives: fan els possibles per a establir el consens, però resten mancades de tota facultat per a dur a terme amb èxit els acords que es prenen, doncs tots hi topen amb la seva pròpia reglamentació: "*Los acuerdos de las Juntas tendrán solamente carácter consultivo*"⁵⁶).

Això sense parlar d'un procés electiu que cerca de garantir a la patronal uns interlocutors moderats -almenys això es persegueix amb tot el rosari de restriccions lectorals-, i que dificulta l'accés als llocs de representació a aquelles persones que esdevenen líders naturals o bé persones de confiança de la gent treballadora.

I és que en el fons, allò que realment és latent en tot aquest procés és la recerca d'una via de consens davant la conflictivitat social que, curiosament, identifica "*l'acció governamental en benefici de la millora o benestar de les classes obreres*" -com diu l'apartat 3r. de les competències de l'IRS-, amb l'actuació "*directa o indirectamente como mediador, siempre que sea posible, ya para prevenir los conflictos, ya para resolverlos, conciliando los intereses encontrados*" -com diu l'art. 5è del Reglament de l'IRS.

Aquesta barreja fa que la legislació social estigui impregnada d'objectius que persegueixen no només que la *reforma social* esdevingui una millora de les condicions de vida de les classes obreres: també cerca, de manera gairebé obsessiva, la prevenció dels conflictes socials. Dos objectius que reflexen alhora dues característiques de l'estat espanyol de tombants de segle: la *humanitària*, derivada d'una realitat social evidentment insostenible, amb unes condicions de vida i de treball de la població més que precàries, i la *defensiva*, que hi veu en l'organització i associació de la gent treballadora una amenaça de l'ordre social establert.

Gumersindo de Azcárate afirma que "*Las leyes llamadas obreras o sociales son expresión, más o menos afortunada, de la aspiración, el deseo de resolver la antítesis existente entre el derecho privado y el público (...), de emprender, en fin, el lento camino de las reformas para evitar el violento de las revoluciones*"⁵⁷.

En la mateixa línia se situen les expressives i suggerents paraules d'Eduardo Dato quan diu que: "*Cada nueva ley en favor del obrero es una satisfacción a la justicia y un palmo de terreno arrebatado a la anarquía; un nuevo cauce por donde corre canalizada una aspiración que, en otro supuesto, tal vez se desbordaría, destruyendo lo que a su paso se*

⁵⁶ Vegeu la nota a peu de pàgina n°.17.

⁵⁷ AZCÁRATE, Gumersindo de: *Alcance y significado...* op. cit. pàg. 71. Gumersindo de Azcárate va escriure sobre nombrosos temes socials. Vegeu Azcárate, Pablo de: *Gumersindo de Azcárate. Estudio biográfico y documental. Semblanza, epistolario, escritos*, Madrid, Tecnos, 1969. Fou, com és sabut (a més d'un dels caps visibles del krausisme espanyol), director de l'Institut de Reformes Socials des de la seva fundació -en 1903- fins que li va arribar la mort el 1917.

opusiera... El intervencionismo desempeña así, una doble misión conservadora y de reforma"⁵⁸.

Mitjançant la legislació del treball l'estat, com ja va dir el krausista Adolfo Buylla, "*reprime y previene el desorden social*"⁵⁹.

Que ningú, però, no s'enganyi: aquestes reformes no es concedeixen pas per part de l'estat de manera voluntària, sinó que: "*Es necesario que la presión del movimiento obrero alcance cotas alarmantes para que el legislador burgués se decida a intervenir en las relaciones laborales*"⁶⁰. Aquesta pressió del moviment obrer és quelcom que es deixa entreveure ja a les cites anteriors; són dites però, de manera aclaparadorament sincera per Gumersindo de Azcárate: "*recientemente, la repetición de las huelgas y la multiplicación de las sociedades de resistencia han dado lugar a que todos reconozcan la necesidad de hacer algo, y de aquí la publicación de algunas leyes de las llamadas sociales u obreras*"⁶¹.

Tot això no li treu, però, significació a la important mobilització social que va suposar la posada en marxa d'aquesta legislació social i els òrgans encarregats de dur-la a terme, les Juntes de Reformes Socials, a una Espanya de començaments de segle XX caracteritzada per les pràctiques caciquils.

Aquest treball, tot i la mirada crítica amb què s'acosta a la constitució i funcionament de les Juntes de Reformes Socials al llarg de la seva existència, vol posar de manifest, alhora, que la presència d'aquestes a les poblacions -sobretot a les industrials i sens dubte a Sabadell, Mataró i Manresa- va constituir un important mecanisme de consens en el terreny de la conflictivitat sociolaboral, la radicalitat de la qual, de no haver existit aquelles, hagués estat, probablement, molt més significativa.

Al seu si participaren tant les organitzacions patronals com les obreres més significatives de les localitats, quelcom que demostra, per si mateix, l'èxit de les Juntes de Reformes com organismes de consens.

També mostra, d'altra banda, que cal revisar la història del nostre moviment obrer, tot fugint de la consideració que el situa o bé a fora o bé a dins del joc polític de la Restauració. Aquesta mirada crítica el situa, alternativament, amb un peu fora i un altre a dins uns cops, d'altres cops completament a fora i d'altres completament a dins. Depenent, en suma, d'unes realitats específiques sobre les quals cal aprofundir més detingudament per tal d'esbrinar, en cada cas, la naturalesa de la seva dinàmica.

⁵⁸ DATO, Eduardo: *Significado y representación de las leyes protectoras del trabajo*, discurs llegit a la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación en la sessió inaugural del curs 1908-1909, Revista General de Legislación y Jurisprudencia, Madrid, 1909, Vol. 114, pàg. 28.

⁵⁹ ÁLVAREZ BUYLLA, Adolfo: *La reforma social en España*, dins de: *Discursos de recepción y contestación leídos ante la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas*, Vol. XI. 1914-1917, Madrid, Establecimiento tipográfico de Jaime Rates, 1917, pàg. 711.

⁶⁰ MONTOYA MELGAR, Alfredo: *Ideología y lenguaje en las leyes laborales de España (1873-1978)*, Editorial Civitas, Madrid, 1992, pàg. 59.

⁶¹ AZCÁRATE, Gumersindo de: *El presente y el porvenir de España*, dins de: Azcárate, Pablo de: *Gumersindo de Azcárate. Estudio biográfico y documental...* op. cit., pàg. 457.

6. Els casos de Sabadell, Mataró i Manresa.

Entre 1900 i 1923 es registraren a Sabadell 119 vagues, repartides de manera desigual: n'hi hagueren anys en què no es va donar cap, i anys en què la conflictivitat es va disparar de manera desorbitada. El *perfil* resultant, amb les seves fluctuacions, ens dóna pistes sobre els períodes de la conflictivitat social a la ciutat, fossin aquests de calma o bé de protesta i revolta popular. Un estudi més detingut sobre la naturalesa d'aquests conflictes i sobre *com es van resoldre*, apunta en dues direccions ben definides; d'una banda, envers les característiques dels conflictes, així com l'articulació sindical, la capacitat organitzativa i de resistència, les reivindicacions i els mètodes de lluita dels dos actors principals dels conflictes: els obrers i els patrons; de l'altra, sobre quins foren els mecanismes de consens introduïts per l'Estat a començaments de segle XX per tal d'acostar les postures d'obrers i patrons, els més importants dels quals foren, sense cap mena de dubte, les Juntes de Reformes Socials.

L'estudi de *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell entre 1900 i 1923* va ser l'objecte de la meua tesina de Màster un cop acabats els estudis de doctorat, la qual fou llegida el setembre de 1996⁶². Una part d'aquell estudi aparegué publicat a *Arraona. Revista d'Història*, entre 1999 i 2001.⁶³ L'estudi de les Juntes de Reformes Socials a Catalunya requeria, no obstant, per tal de poder fer una caracterització de més llarg abast, estendre'l a d'altres ciutats industrials significatives. Mancats de la documentació originària de la Junta de Reformes de la ciutat de Barcelona que, junt amb el cas de Sabadell, hagués donat el contrapunt que permetés fer un joc comparatiu força atractiu, l'opció més natural era intentar fer aquest joc comparatiu amb diverses ciutats industrials catalanes amb les distàncies geogràfiques suficients com per no repetir pràcticament el model, i amb unes dinàmiques productives també diferenciades entre elles, per tal que aquell joc comparatiu fos el més enriquidor possible. A Sabadell vam sumar, doncs, les ciutats de Mataró i de Manresa. Ens hi anàvem del Vallès Occidental al Maresme, i d'aquest al Bages; de la vall a la costa i d'aquesta a la muntanya. Ens hi anàvem, també, de la llana als gèneres de punt, i d'aquests als teixits de cotó.

Mentre que a Sabadell trobem només un grapat d'empreses localitzades al riu Ripoll, aprofitant sempre que el cabal ho permetia la força hidràulica, però amb una clara substitució i deslocalització energètica ja des del segon terç del segle XIX i, per tant, amb una proliferació cada cop major del *vapor* com a motor energètic,⁶⁴ a Manresa, per més que aquest sistema també supliria la manca estacional dels cabals dels rius Cardener i Llobregat, la major part de les seves empreses funcionaven aprofitant la força hidràulica⁶⁵. Pel

⁶² LUQUE, Rafael (1996a): *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923. Conflictivitat social i mecanismes de consens*, 3 vol. (inèdita). Treball de Recerca del Màster *Estat i Nació*, del Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Lletres. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), dirigida pel Doctor Pere Gabriel Sirvent. El treball fou becat amb el Premi *Estudis* per la Fundació Caixa de Sabadell, 1995.

⁶³ Vegeu Arraona. *Revista d'Història*, núm. 22, Sabadell, hivern de 1999, núm. 23 (tardor de 2000), núm. 24 (primavera de 2001)

⁶⁴ BENAUL (1994): "La industrialització de Sabadell", a *Indústria i ciutat: Sabadell, 1800, 1980*. Abadia de Montserrat, 1994.

⁶⁵ La primera i més important de les quals és segurament la *fàbrica dels Panyos* (fàbrica de Pau Miralda i Companyia), construïda a partir de 1820 a la vora esquerra del riu Cardener, i moguda per força hidràulica, que representà l'arrencada de la revolució industrial a Manresa. Pel 1845, i donat que els *panyos* no podien

contrari, a Mataró, en no disposar de rius dels quals disposar-ne, el vapor era, també des de la dècada dels quaranta del segle XIX, l'element fonamental en el seu procés productiu⁶⁶. Val a dir que, com correspon a cadascuna de les possibilitats energètiques disponibles i aprofitables de cadascuna de les tres ciutats, les seves indústries aniran fent, al llarg del període objecte d'estudi, una transició gradual cap a una nova font energètica més moderna i més neta com fou l'*electricitat*.⁶⁷

Si bé les tres ciutats industrials mostraven diferències en les seves matèries primeres, en les seves fonts energètiques i en les seves especialitzacions productives, també mantenien una característica comuna, que les identificava a totes per igual: la *indústria tèxtil*. I, dins d'aquesta, el *sistema fabril*⁶⁸. Comprovarem en l'estudi com era aquest sistema fabril a cadascuna de les tres ciutats, però podem avançar ja que la catalogació de ciutats industrials *significatives* no és gratuïta: es tracta de tres de les ciutats industrials catalanes caracteritzades per un sistema productiu força modern, tant pel que fa a la mecanització de la maquinària com al seu alt grau de concentració industrial; per un nombre significatiu d'empreses i empresaris i, com a conseqüència, d'un elevat nombre de treballadors fabrils. També amb empresaris i treballadors *de tota mena*; amb una diversitat d'oficis significatius; amb un reguitzell considerable de petits tallers i indústries amb uns quants treballadors d'ofici, que es resisteixen a desaparèixer i que pugnen per sobreviure al costat de grans indústries tèxtil amb sistema fabril que ocupen centenars de treballadors; dos móns que conviuen i es complementen de manera *transitòria*; d'allò vell que es resisteix a desaparèixer al costat d'allò nou que pugna per imposar-se.

També aquest procés modernitzador s'està donant en el terreny social. Els vells gremis patronals i obrers, d'ofici, s'estan transformant gradualment per respondre a les necessitats actuals. Ja no es negocien els contractes de treball, les condicions laborals o els salaris entre amo i treballador, com abans. No és que no es continuï fent encara: és que ara el nombre de treballadors ocupats en la indústria és molt més elevat, la diversitat d'oficis dins la fàbrica considerable i els interessos abans dispersos, per ofici, ara tendeixen a desaparèixer per esdevenir interessos col·lectius, tant per a patrons com per a obrers. Això comença a traduir-se en noves formes organitzatives, tant patronals com obreres, on uns i altres cercaran el suport col·lectiu dels seus iguals per tal de fer front a les reivindicacions dels altres i lluitar per la defensa dels seus interessos. Aquest és un moviment que es ve donant cada cop amb més força des del darrer terç del segle XIX i que, com anirem veient en aquest treball, començarà a arrelar amb força a començaments de segle XX i proliferarà

competir amb els del districte del Vallès Occidental, es va orientar cap el cotó, concretament els filats i els teixits. El *vapor* no s'instal·laria fins els anys 80 del segle XIX, quan Manel Portabella i Cantarell, l'amo d'aleshores, s'hi associà amb l'empresa barcelonina de Camil Fabra i Companyia. L'any 1901 hi treballaven més de 300 obrers, la majoria dones; l'any 1903 s'associen amb empresaris escocesos, passant a anomenar-se Fabra i Coats. La fàbrica es va inundar amb la riuada del 12 d'octubre de 1907.

⁶⁶ A Sabadell s'introdueixen els primers vapors l'any 1838 (casa-fàbrica de Magí-Planas, al carrer Sant Quirze). Pels mateixos anys també a Mataró (1838-39, vapor Gordils Dalmau, que a principis de segle XX era conegut com a Viñas y Sanglas).

⁶⁷ DEU, Esteve (1995): *Del vapor a l'electricitat. Estalvi i costos energètics en la industria llanera sabadellenca 1910-1924*. Quaderns d'Arxiu del la Fundació Bosch i Cardellach. LXXV. Sabadell; ALAYO i MANUBENS, Joan Carles (2000): *La introducció del gas i l'electricitat a Sabadell, 1852-1930*. Quaderns d'Arxiu del la Fundació Bosch i Cardellach. LXXXVII-LXXXVIII. Sabadell.

⁶⁸ Una altra era la població: el 1900, Sabadell tenia 23.375 habitants; Mataró 19.704 i Manresa 23.252.

cada cop més en el futur de la mà, justament, de la creació de les Juntes de Reformes Socials, el 13 de març de l'any 1900.

La introducció de les Juntes de Reformes Socials per part de l'Estat contribuï, i no poc, a la proliferació d'organitzacions patronals i obreres *de classe*, de representació col·lectiva i no tan sols sectorial. En aquest sentit, l'Estat va contribuir notablement, amb la introducció de les JRS com a espais de consens, a la modernització dels comportaments socials i laborals. De fet, com anirem veient, les Juntes de Reformes Socials esdevingueren els mecanismes de consens *ideals* dels sectors reformistes de l'Estat en el seu intent de modernització de les relacions laborals en el món del treball.

També en el terreny de l'organització patronal i obrera es donen dues tendències clarament identificables: la general i la particular. La general mostra signes comuns, i ens presenta unes classes patronals i obreres enfrontades, en lluita franca i oberta per la defensa dels seus interessos, les quals s'esforcen per articular models organitzatius que els permetin cohesionar més i millor la seva classe i fer front de manera més efectiva les seves aspiracions i/o interessos. La particular, en canvi, sense allunyar-se massa de la general, mostra característiques específiques, arrelades als corrents polítics, econòmics i ideològics locals, amb presència major o menor d'organitzacions patronals i/o obreres més moderades o radicals en funció d'unes realitats més lligades a la pròpia localitat que no pas al corrent general.

En aquest sentit, els patrons, sense abandonar les organitzacions gremials, de llarga tradició, cerquen alhora noves formes organitzatives, de caire més marcadament laboral o sindical, amb l'objectiu d'aglutinar el màxim d'empresaris per poder així imposar més fàcilment polítiques laborals de caràcter més o menys global; proliferen a tombants de segle, doncs, les *Unions Industrials* o les *Associacions de Fabricants*, que aglutinen tot un reguitzell de *Seccions* (de teixits, de filats, d'aprestos, tints i premses...) que persegueixen donar aixopluc organitzatiu a industrials i/o fabricants sota una organització *sindical* que no només serveixi, com diuen la majoria dels seus estatuts "*per a la defensa moral i material dels seus interessos*", sinó també per cohesionar i disciplinar la major part de la patronal i imposar millor els seus criteris en el món del treball, ja siguin aquests en els horaris de treball –jornada laboral, descansos, dies festius, treball nocturn, hores de treball a l'any, etc.- com en les condicions de treball –organització de les seccions, treballadors per màquines, temps de treball, homes, dones i nens, seguretat i higiene, neteja de les màquines, etc.- en tallers i fàbriques. A les tres ciutats estudiades aquestes associacions patronals -la Unió Industrial de Sabadell (UIS), l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró (APGPM), i l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa (AFFiTM)- intentaran, i en molt bona mesura aconseguiran, aglutinar no només el que es coneix per *burgèsia fabril*, sinó també la patronal del transport, de la construcció, de la metal·lúrgia, del comerç, de l'agricultura, etc., és a dir, no només allò predominant a la ciutat en el terreny productiu, sinó a la majoria de la classe patronal local sota una única veu; en molt bona mesura durant les dues primeres dècades encapçalades per les Unions i les Associacions i, a partir, de 1919, per les Federacions Patronals, a imatge del que s'està donant a Barcelona i a tota Catalunya.⁶⁹

⁶⁹ Vegeu BENGOCHEA, Soledad (1994): *Organització patronal i conflictivitat social a Catalunya. Tradició i corporativisme entre finals de segle i la Dictadura de Primo de Rivera*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Les Federacions locals eren una de les fórmules organitzatives més característiques dels obrers a tombants de segle XX. Tant a Sabadell com a Mataró i a Manresa trobem la Federació Obrera Sabadellenca (FOS), la Unió de Corporacions Obreres de Mataró (UCOM) i la Federació de Societats Obreres de Resistència de Manresa i Comarca (FSORMiC), aquesta més tardana, vers el 1911⁷⁰. Aquestes federacions eren de caràcter local, i aglutinaven bàsicament les tradicionals societats d'ofici; però en arrencar el segle XX, després de les derrotes de la vaga general de 1902, i sobretot després del Primer Congrés de la Federació Regional de l'Art Fabril i Tèxtil, celebrat a Badalona durant els dies 15, 16 i 17 d'agost de 1903,⁷¹ comencen a donar-se importants passes en el terreny organitzatiu, tot conformant federacions obreres que apleguen diferents societats d'ofici del mateix ram. Així succeeix a Sabadell, on a la tornada del Congrés de Badalona, la Societat de Teixidors Mecànics en Llana, junt amb la de la Indústria Cotonera, la de Preparadors de Filatura d'Estam i la d'Aprestadors, Tintorers i Premadors, van constituir la Federació Sabadellenca d'Obrers de l'Art Fabril.⁷² Uns mesos abans, a Mataró, a principis d'abril de 1903, les tres societats mataronines anomenades Societat d'Obrers Jornalers de la Indústria Tèxtil, fundada a finals de 1899,⁷³ la Societat de Teixidors Mecànics, fundada a finals de 1899, i la Societat de Preparació de la Indústria Tèxtil es fusionaren tot creant la *Unió Obrera de l'Art Fabril*,⁷⁴ vinculada als socialistes.

Aquestes fórmules organitzatives, independentment de les inclinacions polítiques que podien animar-les -a Sabadell els corrents anarquistes; a Mataró i a Manresa els socialistes i el republicanisme federal a tot arreu- perseguien aglutinar els treballadors i les treballadores del mateix ram per tal de poder fer front a les seves reivindicacions laborals i a l'aplicació de la incipient legislació social de manera més efectiva. Esdevingueren els embrions sindicals, ja a començaments de segle XX, d'organitzacions sindicals més avançades i cohesionades, com ara *Solidaritat Obrera* a finals de 1908 i la CNT el 1910, i que, després de la vaga general de 1913 que implantà la jornada de 60 hores a la indústria tèxtil; de les resistències patronals i de les lluites obreres per a la seva aplicació; i l'esclat de les lluites contra l'augment del preu de les subsistències derivats de la primera Guerra mundial, acabarien consolidant un canvi organitzatiu de caire estratègic global, que

⁷⁰ En l'organització del treball característic de les colònies industrials rau bona part del retard que, comparativament, es dona tant en els processos organitzatius com en els moviments vaguístics de la Muntanya respecte del Pla. Vegeu SERRA i ROTÉS, Rosa: "Empresaris i obrers a les colònies tèxtils durant el període 1898-1923", a *La indústria tèxtil. Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya* (a cura de Lluís Virós), Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000. Enginyers Industrials de Catalunya Associació/Col·legi i Marcombo Boixareu Editores, Barcelona (p. 225-234); TERRADAS I SABORIT, Ignasi (1994): *La qüestió de les colònies industrials. L'exemple de l'Ametlla de Merola*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa; DOREL-FERRÉ, Gràcia (1992): *Les colònies industrials a Catalunya. El cas de la colònia Sedó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat; VALL i CASAS, Pere (1999): *De colònies tèxtils a Parc Fluvial. El sistema de colònies tèxtils del Baix Berguedà. Gènesi i revaloració*. Enginyers Industrials de Catalunya Associació/Col·legi i Marcombo Boixareu Editores, Barcelona; SERRA, Rosa i CASALS, Lluís (2000): *Colònies tèxtils de Catalunya*. Fundació Caixa Manresa. Angle Editorial. Manresa.

⁷¹ Assistiren al Congrés 11 localitats representades: Sabadell, Calella, Mataró, Valls, Roda, St. Hipòlit de Voltregà, Terrassa, Barcelona, Torelló, Badalona i Vilassar de Mar, i nou adherides sense representació: Manresa, Sallent, Olesa de Montserrat, Esparreguera, Olot, Granollers, Manlleu, Ripoll i Reus. La finalitat del Congrés era constituir una Federació de l'Art Fabril catalana i fer-la extensiva -com deia el tema 1r. del Congrés- "*a nivel nacional hasta conseguir la completa organización del mismo ramo*". Aquest Congrés es tracta a bastament a l'apartat corresponent a Mataró.

⁷² Noteu que es tracta d'organitzacions sindicals de la llana i del cotó.

⁷³ El Socialista, 28.VIII.1899.

⁷⁴ La Guerra Social, 04.IV.1903.

aspirava a integrar al conjunt dels treballadors i que acabaria conformant els *Sindicats Únics* de rams de la CNT el 1918. Les lluites entre patrons i obrers arribaren al paroxisme durant aquests anys, obrint pas a l'etapa coneguda com el *pistolerisme* i que es tancarien amb el cop d'estat de Primo de Rivera, el setembre de 1923.

Bé doncs, aquest és el panorama general en què ens mourem a les tres ciutats estudiades, amb el fil conductor de les Juntes de Reformes Socials.

SEGONA PART.
LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE
SABADELL, 1900-1923.

Segona part.

La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923. Caracterització general¹.

La Junta de Reformes Socials de Sabadell fou, amb Barcelona, Girona, Manresa, Badalona, Terrassa i Igualada, una de les poques Juntes que funcionava habitualment des de començaments de segle fins al 1923.² És una de les 63 Juntes de Reformes que hem vist abans que manté relacions amb l'IRS al llarg de la seva existència, i abasta tot el període de la vida d'aquest darrer, des de 1903 fins el 1924. Aquesta esdevé una relació *passiva*, en general a instàncies de l'Institut, característica, d'altra banda, habitual en les relacions entre aquest i les Juntes de Reformes Socials, com hem vist a bastament.

No es disposa de cap *Llibre d'Actes* de la Junta que abasti els anys de 1900 fins el 1909, degut al fet que la documentació de la mateixa va ser cremada durant els fets de la *Setmana Tràgica*. Entre els dies 26 i 31 de juliol de 1909, els assaltants cremaren, a més de l'Església de Sant Fèlix i els Jutjats, l'edifici de l'Ajuntament, on la Junta local de Reformes Socials es reunia. Tota la seva documentació des de 1900 fins a 1909 fou cremada Així ho fa constar la mateixa Junta de Reformes a la primera reunió que va fer després dels fets: “... *acordóse hacer constar en actas el sentimiento de esta Junta por los sucesos ocurridos en esta Ciudad durante la última semana del mes de Julio, en que los sediciosos cometieron los mas execrables delitos y entre ellos, pegaron fuego á estas Casas Consistoriales, destruyendo por completo toda la documentación perteneciente á esta Junta, como son: actas, expedientes, comunicaciones, etc.*”³. També es cremaren els

¹ Aquesta caracterització general es deriva de la meua Tesina de Màster en Història Contemporània del Programa Estat i Nació del Departament d'Història Contemporània de la UAB, *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923. Conflictivitat social i mecanismes de consens*, dirigida pel Dr. Pere Gabriel Sirvent i llegida el setembre de 1996 (inèdita). El treball fou becat amb el *Premi Estudis* per la Fundació Caixa de Sabadell, 1995. Una part resumida d'aquell estudi aparegué publicat a *Arraona. Revista d'Història*, entre 1999 i 2001. Vegeu *Arraona. Revista d'Història*, núm. 22, Sabadell, hivern de 1999, núm. 23 (tardor de 2000), i núm. 24 (primavera de 2001). Remetré a ella, doncs, una i altra vegada.

² “A excepción de las Juntas locales de Barcelona, Gerona, Manresa, Badalona, Tarrassa y Igualada, que suelen reunirse con alguna regularidad, y las de Barcelona, Gerona y Badalona, mensualmente una vez, en las demás poblaciones de esta región, á pesar de haber bastantes constituídas, ni se reúnen ni dan señales de su existencia, ni menos colaboran en la acción inspectiva del personal del Instituto”. Veg. IRS, Sección Segunda: *Memoria General de la Inspección del Trabajo correspondiente al año 1917*, Capítol II. De la Inspección en sus relaciones con otras entidades. I. *Juntas locales en funciones de inspección. Observaciones acerca del número, funcionamiento y eficacia inspectiva de estos organismos en toda la región*. Madrid, Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1919, pàg. 63.

³ AHS. Junta Local de Reformes Socials (JLRS). *Llibre d'Actes*. Acta del 5.X.1909, pàg. 2.

Llibres d'Actes del propi Ajuntament, des del 23 de febrer de 1904 al 17 d'octubre de 1907⁴.

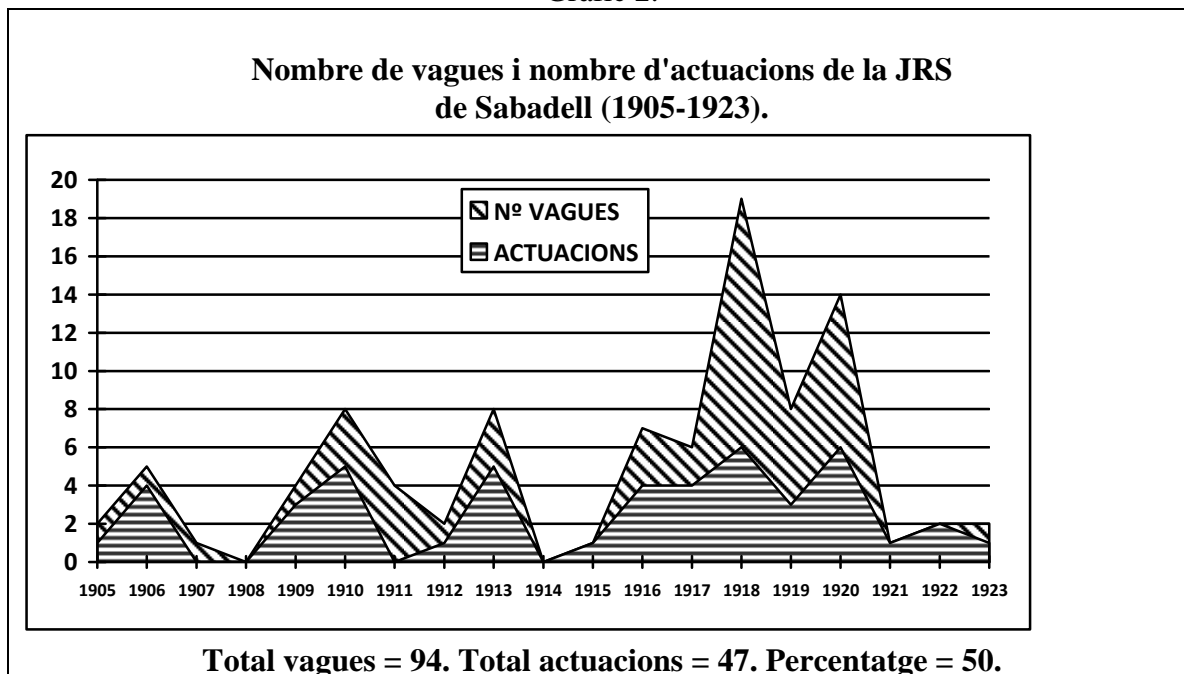
Al llarg del període 1909-1923, aquesta relació es materialitza en una cinquantena d'*Interrogatoris* varis que es retornen a Madrid, mentre que només es fa una petició a l'IRS al llarg d'aquest període; en 22 cops amb la Delegació Provincial d'Estadística de l'IRS a Barcelona, i en vuit amb l'Inspector Provincial del Treball.

Pel que fa a les seves sessions, aquestes foren, sense comptar els primers nou anys dels quals no disposem de dades, de trenta-nou (39). Això sense comptar tampoc les que es realitzaren per part de la *Ponència* que la Junta creà el 23 d'abril de 1913, i que realitzà trenta-cinc sessions des d'aquesta data fins que aquesta es va dissoldre, el 27 de novembre del mateix any. La mitjana de sessions per any entre 1909 i 1923 és de 2,6.

Si l'actuació de la Junta de Reformes Socials de Sabadell l'haguéssim de mesurar per la seva eficiència en la recollida de les dades relatives a la conflictivitat sociolaboral, aquesta tindria una qualificació d'acceptable durant tot el període en què aquesta va actuar efectivament, és a dir entre 1905 i 1923.

En termes globals, l'actuació de la Junta se situa en un 50 per cent. Hi ha moments en què s'acosta a una actuació notable, mentre que es transforma en deficient en el quinquenni 1915-1919, degut, fonamentalment, a l'increment vertiginós de la conflictivitat sociolaboral durant el trienni 1918-1919-1920 (31,6; 37,5 i 42,8 per cent respectivament). Aquest és el seu perfil:

Gràfic 2.

FONTS: Elaboració pròpia. ⁵

⁴ El resum de les destrosses es relaciona a la "*Revista de Sabadell*" del 4 de juliol de 1909.

⁵ FONTS: Elaboració pròpia a partir de: Arxiu Històric de Sabadell (AHS). 4.10. Junta local de Reformes Socials i Delegació local del Consell de Treball. *Expedients, 1902-1936*; 7.1. *Conflictos laborales i disturbis, 1900-1920*; *Ordre públic, 1900-1923*; *Prefectura de vigilància i seguretat, 1912-1913*; 1.5.

També la seva actuació per quinquennis corre paral·lela, encara que salvant les distàncies, és clar, al nombre de vagues registrades (vegeu quadre 3).

Quadre 3.
Nombre de vagues i nombre d'actuacions de la Junta de Reformes Socials de Sabadell (1905-1923).
Per quinquennis.

ANYS	Nº VAGUES	ACTUACIONS	PERCENTATGE
1905-1909	12	8	66,6
1910-1914	22	11	50,0
1915-1919	41	18	43,9
1920-1923	19	10	52,6
TOTALS	94	47	50

FONTS: Elaboració pròpia (Veg. fonts gràfic 1).

Donat que durant els anys de 1918, 1919 i 1920 es dispara la conflictivitat sociolaboral a Sabadell, l'actuació de la Junta se situa per sota de la seva mitjana general d'actuació (50%), fet que es pot veure al quinquenni 1915-1919, on resten inclosos dos d'aquests anys més conflictius -1918, amb 19 vagues, i 1919, amb 8 vagues.

Entre 1910 i 1923 passaren també per la Junta de Reformes Socials la formalització de 17 pactes col·lectius i de 14 reglamentacions de treball.⁶

La documentació primària de la Junta de Sabadell de què es disposa és molt valuosa. Aquesta informa, de manera força acceptable, de la seva evolució al llarg del període⁷. Pel contrari, no es disposa de cap Memòria o Monografia realitzada per la pròpia Junta, quelcom que ens donaria moltes més dades sobre la mateixa, sobretot pel que fa a la percepció que els seus propis membres hi tenien sobre la seva tasca al llarg del període⁸.

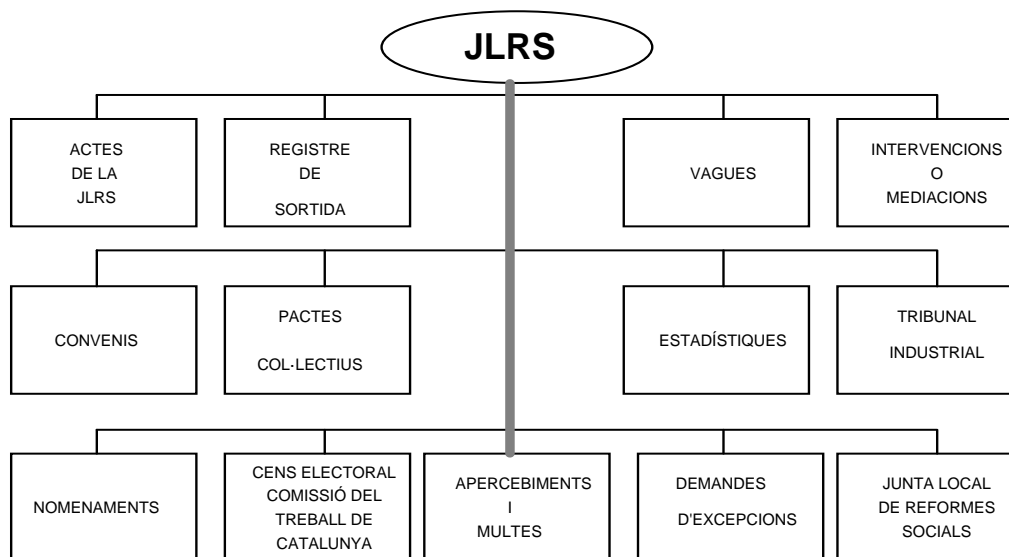
GOVERNACIÓ. *Llibres d'entrada i sortida, 1900-1923; Governació, 1900-1923*; Revista de Sabadell, 1900-1923; Andreu CASTELLS: *Sabadell, Informe de l'Oposició*, Vols. II, III i IV. Edicions Riutort, Sabadell, 1977, 1978 i 1980; Esteve DEU i BAIGUAL: "Republicanisme i obrerisme a Sabadell, de 1900 a 1914". Separata de *Perspectiva Social*, 4, Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (ICESB), 1974; CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ I INDÚSTRIA DE SABADELL (COCIS): *MEMORIA sobre la vida industrial y comercial de su demarcación durante los años de 1919 y 1920*. Imp. CANALS Y VILA, S, en C., Sucesores de Juan Comas, Sabadell, 1920; INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES (IRS). *Estadística de las huelgas, 1904-1905, 1906, 1907, 1908, 1909 (amb un resumen estadístico-comparativo del quinquenio 1904-1909), 1910 1911, 1912, 1913 i 1914 (amb un resumen estadístico-comparativo del quinquenio 1910-1914)*. Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, Madrid, respectivament 1906, 1907, 1908, 1909, 1912, 1913, 1914, 1915 i Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1917; BOLETÍN DEL INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES (BIRS), 1904-1923. Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos.

⁶ Vegeu LUQUE (1996). Capítol 3. L'estadística de la conflictivitat social i de l'actuació de la Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923.

⁷ Vegeu LUQUE (1996), ANNEX VI. JLRS I DLCT. Relació dels continguts (1900-1936).

⁸ Com és el cas, per exemple, de la Junta de Reformes Socials de Terrassa, la qual feu una Memòria l'any 1931, en què es feia balanç de la tasca realitzada durant els anys precedents. Veg. *Monografia històrica de la Junta Local de Reformas Sociales (años 1906-1924) y de la Delegación Local del Consejo de Trabajo (años 1924-1931) de la ciudad de Tarrasa*, Terrassa, 1931, 40 pàgines. Aquesta *Monografia* fou extractada i presentada per HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, Bernat: "Actuacions de consens en el marc laboral. La Junta de Reformes Socials i la Delegació del Consell de Treball de Terrassa, 1906-1931" a: *Terme. Revista d'Història*, núm. 6, Terrassa, 1991, pàgs. 18-31.

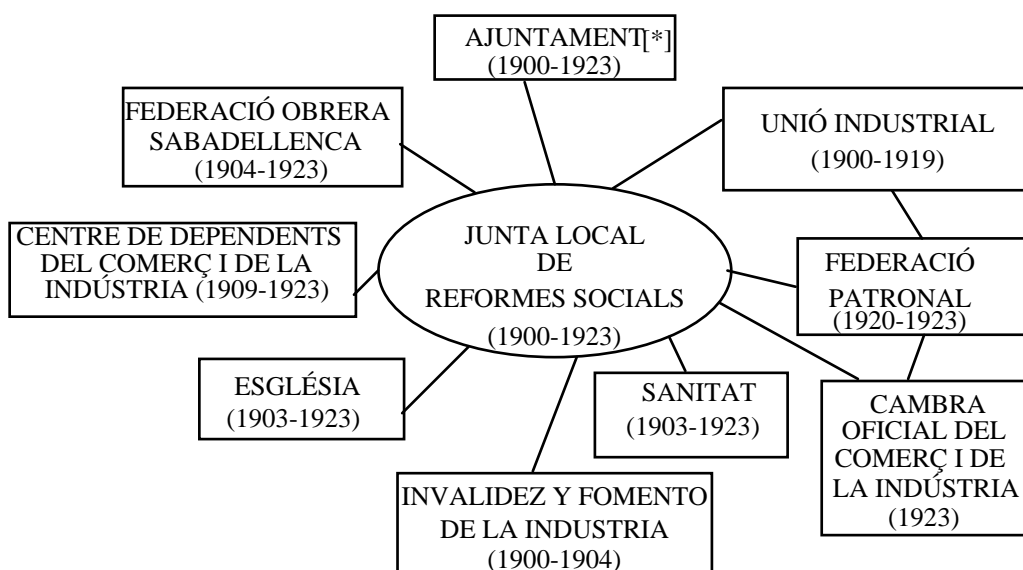
Gràfic 3.
Documentació generada per la Junta Local de Reformes de Sabadell, 1909-1923.

FONTS: Elaboració pròpia.

En el terreny de la participació al si de la Junta de Reformes Social per part de patrons i d'obrers, els cas de Sabadell és força significatiu. Crida l'atenció per tots dos cantons, ja que participa *el bó i millor de cada classe*, tant pel que fa a les organitzacions patronals i obreres com per les persones organitzacions envien a la Junta. Veiem-les.

Gràfic 4. Organismes que participen a la J.L.R.S. de Sabadell, 1900-1923.

[*] L'Ajuntament sempre és FIX. El seu Alcalde esdevé, a més, el President de la JLRS. La resta d'organismes és variable i/o intermitent en el temps. FONTS: Elaboració pròpia.

1. Els actors.

a. La Unió Industrial de Sabadell (UIS): l'Associació patronal de resistència amb vocació hegemònica.

La *Unió Industrial de Sabadell* (UIS) es va constituir el 7 de novembre de 1899. La UIS esdevindrà l'associació patronal de resistència front les reivindicacions obreres més important a Sabadell durant aquests anys. Creada sota l'aixopluc del *Gremi de Fabricants*, va desaparèixer com a tal l'any 1919. Inicialment, la UIS es va constituir amb tres Seccions: la de *Teixits de Llana*, la d'*Aprastos i Tints*, i la de *Filats de Llana*. Aplegava en aquests moments 89 socis (44, 26 i 29 respectivament). Més tard es crearien les Seccions de *Filats d'Estam* (1902), la de *Llanes Regenerades i Cardes* (1904), la de *Deixalles i Draps* i la de *Sortejadors en Llana* (ambdues el 1917). La *Secció de Filats de Llana* va crear, l'any de 1909, el *Sindicat de Filadors de Llana*, del qual formaran part, també, els *Filadors de Cardes*. Fins al 1917, el seu nombre de socis fou sempre inferior a 115, arribant a un màxim de 168 aquest mateix any⁹. Una idea del caràcter d'aquesta entitat ens la proporciona l'article segon del seu Reglament:

"Esta Sociedad tiene por objeto procurar la unión de todos los industriales de Sabadell para la protección y defensa de sus intereses morales y materiales, y estudio é implantación de las reformas y modificaciones que se acuerden introducir para el perfeccionamiento y mejora de las condiciones de la producción y del trabajo, en todos los ramos de la industria.

Dentro del expresado objeto que pudiéramos llamar general, se propone esta Asociación los siguientes fines especiales:

A. Defender y proteger los derechos y los intereses de todos y cada uno de sus asociados, contra cualquier abuso ó pretensión impropia del elemento obrero; oponerse á coligaciones obreras formadas para conseguir aquellas reformas que se consideren perjudiciales al régimen establecido de trabajo, llegando si es preciso al paro total ó parcial; y procurar por todos los medios mantener la concordia y armonía entre el capital y el trabajo, é intervenir, solucionar y dirimir las diferencias y conflictos que surjan entre patronos y obreros"¹⁰.

Els fins són clars i precisos: es tracta d'una veritable associació de resistència front l'element obrer, al qual se li nega tota possibilitat de sindicació. Mostra una clara voluntat hegemònica com associació, en tant que persegueix la unitat de tots els industrials de la ciutat i, per tal d'assolir l'objectiu de protegir-se i defensar-se mútuament, no dubta en emprar mitjans de duresa extrema: el locaut patronal total.

La UIS fou, sens dubte, la principal associació en què la patronal local s'organitzà per a la defensa dels seus interessos front les demandes i reivindicacions dels obrers sabadellencs

⁹ UNIÓN INDUSTRIAL DE SABADELL. *Memòria correponent a l'exercici de 1917, llegida i aprovada en reunió general reglamentària de 27 de gener de 1918*. Sabadell, 1918, pàgs. 22-27. Veg. també DEU, Esteve, op. cit., pàg. 114.

¹⁰ El Reglament de la UIS fou redactat per Marc Griera i Dulcet, Joan Llonch, Modest Duran i Joan Morral. Fou presentat al Gover Civil el 9 de novembre de 1899, essent Governador Eduardo Sanz i Escartín. Existeix una reedició d'aquest reglament, feta per la pròpia UIS i presentada al Govern Civil de Barcelona el 21 de juny de 1911. Veg. AHS. *Reglamento de la Unión Industrial de Sabadell*, UIS, Sabadell, Imprenta y Litografía de Juan Comas, 1911, 20 pàgs.

fins l'any 1919, any en què un seguit de tensions internes la porta a dissoldre's com a tal. N'ocuparà el seu lloc la *Federació Patronal de Sabadell*, creada el 1920.

Formaren part de la JLRS els més importants industrials sabadellencs, com ara Marc Griera, el qual fou un dels fundadors de la *Unió Industrial de Sabadell*, i formà part de la seva Comissió Organitzadora, amb Joan Llonch, Modest Duran i Folguera i Joan Morral, Aquesta Comissió fou l'encarregada de redactar, el 7 de novembre de 1899, el seu Reglament, el qual fou presentat en el Govern Civil de Barcelona el 9 de novembre de 1899, essent Governador Civil Eduardo Sanz y Escartín¹¹. Joan Morral era el president de la *Secció de Teixits de Llana* de la UIS, i membre de la Junta Directiva d'aquesta; Joan Llonch era industrial aprestador, i membre de la *Secció d'Aprastos i Tints* de la UIS; Modest Duran fou un altre dels Vocals-Patrons de la Junta de Reformes Socials des de 1906 fins al 1923. Marc Griera i Dulcet, fou també membre fundador de la *Cambra Oficial del Comerç i de la Indústria de Sabadell* (COCIS), el 10 de desembre de 1886, i fou Vocal 1r. de la seva primera Junta Directiva, així com també de la segona, el bienni 1889-1890. Durant el bienni 1901-1902 esdevindrà Vocal 2n. Membre també del *Gremi de Fabricants*, forma part de la seva Junta Directiva com a Vocal 2n. durant els biennis 1902-1903 i 1904-1905. Després del seu nomenament com a Vocal patró representant a la Junta Provincial de Reformes Socials (JPRS), va assistir-hi, que se sàpiga, a una reunió de la JPRS, el 29 de desembre de 1900. Hi vivia al carrer Illa, 47. Marc Griera va morir el 30 de setembre de 1905, als 62 anys.

Al costat d'aquell patró veterà, trobem Joan Grau i Puig, vint-i-quatre anys més jove -hi té trenta-tres el 1900-, i un dels representants més significatius d'una nova generació d'empresaris sabadellencs -Gabriel Alguersuari, 27; Manuel Corominas Ferret, 33; Josep Buxó i Pí, 35; Antonio Estop Puig, 32, etc- del primer quart de segle XX. Joan Grau i Puig era en aquells moments el President de la *Secció d'Aprastos i Tints* de la UIS, i forma part, també, de la Junta Directiva d'aquesta darrera. Al 1900, quan va ser nomenat Vocal Suplent de la Junta Provincial de Reformes Socials, Joan Grau era ja President de la *Secció d'Aprastos i Tints* de la Unió Industrial, una de les seves Seccions més actives (junt a la de Filats de llana i la de Teixits), malgrat tenir, l'any 1900, només 26 associats (la de Teixits 44)¹². Passarà a tenir-hi 20 associats l'any 1910 -per 36 de la de Teixits o 34 la de Filats-, i encara els mateixos 20 al 1917 -per 55 de la de Teixits o 43 la de Filats.¹³ Tanmateix,

¹¹ AHS. AP. 544/1, *Unión Industrial de Sabadell. Año 1899. Expediente nº 1. Reglamento original y certificación de existencia legal*. Al mateix expedient es troba una còpia del reglament feta l'any 1911, on es van fer algunes addicions a l'article 6è, on es determinaven clarament els requisits d'entrada en la societat, com ara declarar el nombre d'obers i la maquinària que posseeix l'industrial, així com fer entrega de la quota d'entrada "que le corresponda por razón de su importancia industrial y bajo los tipos establecidos para cada sección á que el solicitante haya de pertenecer, cuya cantidad queda exclusivamente destinada para los fines de la Unión y con las reservas por el reglamento establecidas". Aquell 1911 el president de la Junta Directiva de la UIS era Joan Grau i Puig, el vice-president era Silvestre Romeu i Voltà, i el secretari Miquel Albareda i Coll. Els vocals eren Antoni Estop Illa, Joan Prats Salvany, Enric Rocamora i Francesc Moix. Existeix una còpia de la reedició d'aquests reglament, feta per la pròpia UIS i presentada al Govern Civil de Barcelona el 21 de juny de 1911. Veg. AHS: *Reglamento de la Unión Industrial de Sabadell*. UIS, Sabadell, Imprenta y Litografía de Juan Comas, 1911. 20 pàgs.

¹² Veg. AGFS. Seccions d'Aprastos i Tints i de Teixits. *Relació de socis, de maquinària i quotes*, loc. cit. supra. A més dels associats, també acull Societats, com ara la *Auxiliar Industrial Sabadellense*, que ingressà el trenta-u de març del 1900 [Veg. AGFS, *Llibre d'Actes de la Secció d'Aprastos i Tints de la Unió Industrial. Junta de Secció del 31.III.1900.*].

¹³ AHS. UNIÓN INDUSTRIAL DE SABADELL. MEMORIA correspondiente al ejercicio de 1909. Leída y aprobada en Reunión general reglamentaria de 30 de enero de 1910. Imprenta y encuadernaciones de Pedro

aquesta fou una de les més actives Seccions de la UIS, fet que es posa de manifest en el fet que fou la primera en reglamentar la mà d'obra. Grau esdevindrà el Vocal-Patró per excel·lència de la Junta de Reformes Socials, doncs romandrà en ella durant tot el període 1900-1923. I no perquè si: aquest personatge jugà un paper determinant tant en l'articulació organitzativa de la patronal sabadellenca com en la seva pròpia cohesió interna. Formaren part de la Junta molts altres industrials i prohoms locals, com ara Laureà Tamburini, Joan Codina, Ernest Abelló, Joaquim Garriga Casals, Bonaventura Brutau, Gabriel Alguersuari, etc.

b. La Societat Invalidez y Fomento de la Indústria de Sabadell (SIFIS): una organització titella en mans da la patronal.

La primera Junta de Reformes Socials de Sabadell (de 1900 a 1904) va restar en mans de la patronal, la qual la va controlar des dels seus inicis, tot col·locant uns obrers dòcils i favorables als seus interessos: la *Invalidez y Fomento de la Industria (SIFIS)*. La SIFIS era una entitat creada per la patronal el 3 de novembre del 1883. Va desaparèixer el 21 de setembre del 1923. La SIFIS, coneguda pel sobrenom de "*La Caixa dels Morts*", o pel de la "*Invalidez*", era una entitat mixta (patrons-obrers) encarregada d'ajudar els impeditos pel treball que, als seixanta anys, cobriren sis rals diaris, i de donar casa pròpia als obrers. Les quotes que havien de pagar els obrers eren de dos rals mensuals fins als disset anys i, a partir d'aquesta edat, de quatre rals mensuals. La condició per a ingressar a la "*Invalidez*" fou la que li va generar les crítiques més furibundes per part de la *Federació Obrera Sabadellenca* (FOS), ja que, per a fer-ho, no es podia pertànyer a cap altra associació obrera de Sabadell ni de fora, excepció feta de les confraries i monts de pietat¹⁴.

La societat *Invalidez y Fomento de la Indústria* només formarà part de la Junta de Reformes Socials entre 1900 i 1904. Entre 1900 i 1904, doncs, la Junta de Reformes Socials de Sabadell estigué sota el control patronal. Al novembre de 1904 se celebraren eleccions de renovació per al bienni 1905-1906 i sortiren elegits com a vocals obrers tots els delegats presentats per la FOS. La patronal sabadellenca perdia així uns interlocutors obrers dòcils i favorables als seus interessos ja *abans* que la pròpia legislació interna de les Juntes de Reformes ho deixés clar: no fou fins a la **ROC de 7 d'octubre de 1908** quan, en parlar de la independència amb què s'havien de confeccionar les llistes electorals als Gremis patronals i a les Associacions obreres (disposició ja existent a les anteriors RROO), es deixava clar que "*Sin que puedan tomar parte en la elección de Vocales obreros Sociedades en las que la intervención de los patronos pueda subordinar el derecho electoral de los obreros á la clase patronal, cuando esta subordinación se derive de la ingerencia que en una forma directa atribuyan á los patronos los estatutos sociales*". Aquest afegit recollia fonamentalment les queixes formulades per les Associacions obreres

Tugas, Sabadell, 1910, 14 pàgs.; 25 cm.; MEMORIA corresponent a l'exercici de 1917. Llegida i aprovada en reunió general reglamentària de 27 de gener de 1918. UIS, 1918. Sabadell, Imp. de J. Sallent, 27 pàgs.; 26 cm..

¹⁴ Veg. al respecte, AHS: *Reglamento de la Sociedad de Invalidez y Fomento de la Industria de Sabadell*. Sabadell 3 de novembre de 1883. Es disposa d'una reimpressió feta el 1901, que inclou les reformes introduïdes per les Juntes Generals de data 12 de gener de 1889 i 22 de febrer de 1890 als art. 30, 31 i 41, realitzada a Sabadell, per l'Imprenta y encuadernaciones de Juan Comas, Rambla núm. 93.- Teléfono 46. Aquests, entre altres coses, havien augmentat les quotes dels socis participants a una pesseta fins a l'edat de 30 anys, d'una pesseta i mitja fins els 35 i de dues pessetes fins els quaranta anys [art. 30]. Cfr. amb CASTELLS, Andreu: *Sabadell, Informe de l'Oposició*, Edicions Riutort, Sabadell, 1977, sis Vols., Vol. II, pàgs. 10.58 i 10.59.

i barrava el pas a aquelles associacions titelles en mans de la patronal, com ho era *La Invalidez* a Sabadell.

c. La Federació Obrera Sabadellenca (FOS): l'eclecticisme militant de la classe obrera organitzada (societarisme, anarcosindicalisme, federalisme, socialisme).

Pel cantó dels obrers, també participaren les primeres figures locals, organitzats dins de la *Federació Obrera Sabadellenca* (FOS), coneguda popularment amb el nom de l'"*Obrera*". La FOS fou l'associació obrera de resistència amb més caliu a Sabadell. Constituïda l'any 1871, va desaparèixer l'any 1939. De caire anarquista, desenvolupada sota l'òrbita de l'*Associació Internacional de Treballadors* (AIT), visquè sota el nom de Secretaria Local de l'AIT entre octubre de 1868 i maig de 1869, any en què fou controlada per la *Federació de Treballadors de la Regió Espanyola* (FTRE), de caire anarquista. Aquesta important entitat obrerista tinguè varis noms al llarg de la seva vida, des del 5.VII.1871 fins el 26.I.1939, entre els quals trobem el de *L'Obrera*, a partir del 4.VIII.1871, amb seu social al carrer de l'Estrella, 110: Centre de Societats Obreres de Sabadell i els seus contorns; Centre Obrer; Unió Local d'Obrers; Unió de Treballadors de Sabadell; Federació Local de Sabadell; Federació Obrera de Sabadell (FOS).

La FOS tenia com a pantalla la *Societat Cooperativa de la Classe Obrera de Sabadell* i la *Cooperativa La Obrera Sabadellenca*, que allargaren la seva vida des del 8.VI.1877 fins el 26.XI.1918. Més tard, entrats a la segona dècada del segle XX, la coneixerem també amb el nom d'*Unió Local de Sindicats Obrers i Borsa del Treball*, o bé com a *Federació Local de Sindicats* (FLS).

La FOS aplegarà la més important quantitat de Societats obreres al llarg de la seva existència, algunes de les quals existien ja des del 1839, com ara la *Societat de Teixidors de Cotó*, del 1839, o la *Societat de Teixidors de Llana a Mà*, del 1843. Des de llavors fins el 1903 es crearen una quarentena de Societats obreres al si de la FOS, des dels *Obrers Paletes* (març de 1855) fins als *Tintorers de Llana* (1873), passant pels *Sabaters* (1873), *Teixidors Mecànics en Llana* (1883), *Oficials Pintors i Emblanquinadors* (1895), *Empleats de la Fàbrica del Gas* (1900), de la *Indústria Cotonera* (1902), o els *Barbers i Perruquers* (1902). Molt bona part d'aquestes societats passaran a formar part de la FTRE a partir de maig del 1869.

Una idea de la força de la *Federació Obrera Sabadellenca* es pot veure a la relació següent, d'aquests mateixos anys de tombants de segle, apareguda a les pàgines de *El Trabajo. Periódico obrero bimensual*, que la pròpia "*Obrera*" editava:

“FEDERACIÓN OBRERA SABADELLENCA¹⁵”

He aquí las Sociedades y número de individuos que forman la
Federación Obrera de Sabadell.

Secciones	Individuos
Sección de Carpinteros	80
Sección de Ladrilleros	57
Sección de Maquinistas y Fogoneros	39
Sección de Tejedores en Lana	812
Sección de Aprestadores y Tintoreros	250
Sección de Panaderos	80
Sección de Pintores	30
Sección de Ebanistas	21
Sección de Tintoreros de Algodón	20
Sección de Cerrajeros Mecánicos	130
Sección de Albañiles	140
Sección de Oficios Varios	200
Preparación de Hilatura y Estambre	148
Industria Algodonera	700
Sección de Oficiales Lampistas	50
TOTAL FEDERADOS.	2.557

En esta cifra no van comprendidos los que por enfermedad, falta de trabajo ú otra causa cualquiera dejan de satisfacer las cuotas que tienen establecidas sus respectivas Sociedades.”

Hom pot comprovar que les xifres no quadren, i que la suma correcta dóna **2.757**. La raó d'això ens la dóna la pròpia FOS, en dir que a ella no es troben aquells que no pagaven les quotes per raons diverses. Aquestes dues-centes persones representen només un 7,2% dels associats. Una concentració dels oficis per rams, de manera aproximada a com es feia aleshores, posa de manifest la sindicació de l'“Obrera” per sectors de producció: Tèxtil: 1930 (70%); Construcció: 328 (12%); Metall: 169 (6%); Oficis Varis: 330 (12%)¹⁶. Noteu, a més del pes aclaparador del tèxtil, el pes del sector de la Construcció, que se situa molt per sobre del Metall. Encara que li restéssim els fusters, els pintors i els ebenistes, aquest percentatge continuaria essent del 7,1%, encara per sobre del Metall.

El pes de la *Federació Obrera Sabadellenca* es fa encara més palès si es pensa que la tirada del seu periòdic quinzenal *El Trabajo* era, també al desembre de 1899, de 2.000 exemplars. Els dos diaris locals restants d'aleshores, la *Revista de Sabadell* (conservador, creat el 1883), i el *Sabadell Moderno* (independent, creat el 1896), tenien una tirada de 300

¹⁵ *El Trabajo*, núm. 26, 23.XII.1899, pàg. 6.

¹⁶ FONT: *El Trabajo*, núm. 26, 23.XII.1899. S'han aplegat els següents oficis per rams: **Indústria tèxtil:** Teixidors en Llana, Aprestadors i Tintorers, Tintorers de Cotó, Preparació i Filatura d'Estam i Indústria Cotonera. **Construcció:** Paletes, Rajolers, Pintors, Fusters i Ebenistes. **Metall:** Cerrallers Mecànics i Maquinistes i Fogoners. **Oficis Varis:** Oficis Varis, Flequers i Lampistes.

i 100 exemplars respectivament.¹⁷. Tanmateix, cal tenir present que Sabadell, a més d'una important ciutat industrial, que aplega una nombrosíssima població obrera és, alhora, cap de partit judicial d'una desena de pobles de la comarca¹⁸, la població obrera dels quals són lectors potencials de *El Trabajo*. Finalment, quelcom que ponderaria encara més les xifres de la seva tirada és el fet que *El Trabajo*, com a periòdic, transcendeix també els límits de la comarca per a esdevenir un dels periòdics d'àmbit i de caràcter regional, emprat molts cops com a portaveu de la *Federació Regional de l'Art Fabril de Catalunya*, de caire anarcosindicalista, a la qual la FOS pertanyia.

De les Societats de la la FOS, quatre d'elles, la de *Teixidors Mecànics en Llana*, la de la *Indústria Cotonera*, la d'*Aprestadors, Tintorers i Premadors*, i la de *Preparació i Filatura d'Estam*, formaren la *Federació Sabadellenca d'Obrers de l'Art Fabril* (FSOAF) el 1903. Aquesta Federació crearà el 22.V.1904 la *Federació Fabril d'Espanya*, el congrés fundacional de la qual es feu a Sabadell durant el *Segon Congrés de l'Art Fabril* celebrat a la ciutat entre els dies 22 i 23 de maig, i que comptà amb molt poca assistència i també poca transcendència (el seu tercer congrés, celebrat a Terrassa l'agost de 1905 només comptà amb l'assistència de set localitats; desapareixeria definitivament l'any 1906), i poc després -30.X.1904-, la *Federació Catalano-Balear d'Art Fabril*¹⁹, també constituïda a Sabadell entre el 30 d'octubre i l'1 de novembre del 1904, que gairebé desapareix poc temps després de la clausura de la *Union Local de Societades Obreres de Barcelona* a les

¹⁷ Veg. AHS. HEMEROTECA. 23. 1832-1943. *Estadística de Publicacions. Exp. 16.XII.1899*. Sabadell tenia, l'any 1900, 23.294 habitants. El 54,5 per cent eren analfabets. La població de Sabadell, el 1905, era de 26.124 habitants; el 1910, 28.125. Els analfabets, aquest darrer any, eren un 48 per cent. Per a les dades de població i d'alfabetització, veg. CASTELLS, Andreu: *Sabadell, Informe de l'Oposició*, Edicions Riutort, Sabadell, 1977, sis Vols., Vol. II: *República i acció directa (1868-1904)*, 1977, pàg. 12.78, i Vol. III: *O tot o res (1904-1918)*, 1978, pàgs. 15.73.

¹⁸ Els pobles del districte de Sabadell, amb l'evolució de la seva població, són els següents:

POBLES	1900	1910	1920
Barberà del Vallès	780	852	1.066
Castellar del Vallès	3.511	3.454	3.585
Cerdanyola	928	1.032	1.351
Palau-solità	952	979	1.152
Polinyà	382	393	470
Ripollet	1.501	1.567	1.963
Sabadell	23.294	28.125	37.259
Sant Cugat	2.120	2.368	2.874
Sant Quirze de Terrassa	752	782	1.027
Santa Perètua de Mogoda	1.742	1.888	2.017
Sentmenat	1.256	1.379	1.742
	37.218	42.819	54.506

A més, cal tenir present que Sant Pere de Terrassa, amb 4.404 habitants l'any 1900, fou agregat a Sabadell i Terrassa l'any 1904. FONT: IGLÉSIES, Josep: *El movimiento demográfico en Cataluña en los últimos cien años* (Barcelona, 1961), citat per BENAUL, Josep Maria: "Dues ciutats i dues polítiques. Sabadell i Terrassa 1900-1923", comunicació presentada al taller de treball: *Actituds polítiques i control social a la Catalunya de la Restauració (1875-1923)*, celebrat a Lleida, 25-27 de juny de 1987, i aparegut en forma d'article a la revista *Terme*, de Terrassa, pàgs. 13-18 (pàg. 18, nota 6).

¹⁹ Veg. CASTELLS, Andreu: *Sabadell, Informe de l'Oposició*, Vol. II: *República i acció directa, 1868-1904*, pàg. 12.74-12.76. Per a la Federació Sabadellenca d'Obrers de l'Art Fabril, vegeu LUQUE (1996), "Obrers i republicans, de bracet", pàgs. 103-107.

darreries del 1904²⁰. Totes dues organitzacions són de caire anarcosindicalista. De l'evolució de les mateixes, *El Trabajo* anirà informant puntualment.

En aquesta línia, la FOS formarà part dels següents organismes superiors: de la *Federació Regional de l'Art Fabril; Solidaritat Obrera* (20.VII.1907-1.XI.1910), que passa a la *Confederació Regional del Treball de Catalunya* (1.XI.1910-), que donà lloc el 1911 a la *Confederació Nacional del Treball* (CNT); i de la *Federació Regional de Sindicats d'Obrers Metal·lúrgics* (1916). Al *Congrés de Sants*, que la Confederació Regional del Treball celebrà al juny-juliol de 1918, i on neixerien els famosos *Sindicats Únics d'Ofici*, “els delegats sabadellencs (...) portaven una representació de mil cinc-cents afiliats, només dels obrers de les seccions tèxtils, xifra més d'un 50% superior al nombre d'afiliats que es donava per a tota la federació [la FOS, ara anomenada Federació Local de Sindicats, FLS] l'any 1911”²¹.

Després de l'agitat *Congrés del Conservatorio* de la CNT, que tingué lloc a Madrid entre els dies 10-16 de juny del 1931, i al qual se suscità un acalorat debat arran de la proposta de la Regional catalana sobre l'assistència i participació de la FAI al mateix, la FLS s'adherirà el famós *Manifest dels Trenta*, aparegut a l'agost del 1931, entre els quals es trobaven sindicalistes com Joan Peiró o Àngel Pestaña. Això donarà pas a tot un seguit de tensions internes, que li comportarà l'expulsió de la CNT a primers de setembre del 1932.

La FOS tingué sempre la seva seu social al carrer de l'Estrella 110. Societat hegemònica entre la classe obrera sabadellenca, fou la gran protagonista dels esdeveniments més significatius de la història obrera local.

Cal posar de manifest alguns aspectes relacionats amb la FOS. En primer lloc que la seva participació dins la Junta de Reformes Socials trenca amb la idea tòpica de que les organitzacions de caràcter anarcosindicalista sempre li donaren l'esquena a aquests organismes: la FOS va romandre a la Junta de Sabadell des del 1904 fins el 1923, amb persones molt significades, com el director del seu periòdic *El Trabajo*, Joan Moliné Fau, membre de la Secció de Preparació i Filatura d'Estam integrada a la FOS i president del Consell Directiu d'aquesta darrera, el qual fou elegit com a representant de la classe obrera sabadellenca en l'acte d'elecció de vocals i suplents de l'Institut de Reformes Socials (IRS) el 27 de gener de 1904, i que sortiria elegit vocal-obrer de la Junta a finals de 1904 per al bienni de 1905-1906; o bé directius tan importants com Vicenç Cabané Mas, molt destacat en els congressos de la Federació Regional de l'Art Fabril de començaments de segle -1903, 1904, 1905...- i Secretari general de la *Federació Fabril d'Espanya* el 1904. Valgui com a exemple que Vicenç Cabané esdevingué el Secretari de la Junta de Reformes Socials de Sabadell des de 1904 fins al 1923.

També cal deixar constància de l'estreta col·laboració amb els republicans federals locals, tot donant-se una perfecta complementarietat entre ells: des dels regidors republicans fent preguntes directes als plens municipals, relacionades amb l'incompliment de la legislació

²⁰ Veg. DEU, Esteve: *La indústria tèxtil llanera de Sabadell*, op. cit., pàg. 124-125.

²¹ Ibídem, pàg. 126. Deu extreu les dades de *Comicios históricos de la CNT. Memoria del congreso celebrado en Barcelona los días 28, 29 y 30 de junio y 1 de julio de 1918*, De. CNT, Toulouse, 1957, p. 19.

social i la Junta de Reformes Socials, fins a l'aparició pública als mateixos mítings²². La imatge més expressiva la dona la del director de *El Trabajo*, Joan Moliné Fau, demanant permís per a realitzar una conferència en els locals del *Círcol Republicà Federal*. El ponent, el delegat de la bakuninista *Aliança Democràtica* i fundador a l'estat Espanyol de la Secció de la Internacional, Anselmo Lorenzo, aleshores traductor de l'obra magna d'Élisée Reclus, "*L'home i la Terra*", que es venia per capítols entre la militància de la FOS.

Finalment cal remarcar que no sempre la FOS tingué un marcat caràcter anarcosindicalista: a les seves files militaven un important nombre de persones molt properes ideològicament al federalisme i, potser menys conegut però també important, persones properes al socialisme; algunes d'aquestes darreres, com aquelles, ocuparen llocs d'importància dins l'*Obrera*, com ara Ferran Duran Muxí, (Secretari de l'*Agrupació Socialista Obrera de Sabadell*), que fou el seu President durant 1909, i al qual veurem legalitzant la Federació al 1914, després d'un període de repressió i clausura. També ell, com Francesc García Cladellas, Jaume Xercavins Santamaría o Gabriel Peig Taulé en formaren part de la Junta de Reformes Socials de Sabadell.²³

d. El Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria (CDCI): treballadors *privilegiats* que no deixaven de ser-ho.

A partir de 1904, els Vocals-Patrons de la Junta de Reformes Socials pertanyerien tots ells a la *Unió Industrial de Sabadell* (UIS); de la mateixa manera, els Vocals-Obrers eren tots de la *Federació Obrera Sabadellenca* (FOS). Aquesta situació es mantindria inalterable fins el novembre de 1908, en què entraren a formar part de la Junta, per la part obrera, tres membres del *Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria de Sabadell* (CDCIS): Joan Nogué Roca, Lluís Prats Aragay i Domènec Saló i Salas. El *Centre de Dependents* era una organització obrera integrada fonamentalment pels empleats d'oficina i de despatx de les indústries tèxtils i pels dependents de comerç propiament dits. Es va començar a organitzar a finals de 1906: "*Uno de estos días serán presentados al Gobierno civil los estatutos de Centre de Dependents del Comercio y de la Industria, asociación de socorros mutuales y de enseñanza que se está constituyendo en esta ciudad. Este Centre tendrá su domicilio en la plaza de Pí y Margall, números 10 y 11*"²⁴. Joan Nogué Roca, que esdevindrà Vocal Obrero de la Junta de Reformes Socials a partir de 1909 i romandrà en ella fins el 1923, fou un dels seus fundadors i formà part de la seva primera Junta Directiva com a Vice-Secretari. Comptava llavors 25 anys d'edat. Quan es feren els estatuts amb data 19 de juny de 1909, era Secretari del *Centre* Lluís Prats Aragay, de 26 anys, qui havia

²² DEU I BAIGUAL, Esteve: "Republicanisme i Obrerisme a Sabadell, de 1900 a 1914", Separata de la Revista *Perspectiva Social*, núm. 4, Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (ICESB), 1974, pàgs. 47-97 (pàg. 78).

²³ Vegeu ANNEX II. Integrants de la Junta de Reformes Socials de Sabadell, Mataró i Manresa (1900-1923).

²⁴ *Revista de Sabadell*, dimecres 12 de desembre de 1906. Núm. 5895. pàg. 3. La seva Comissió Organitzadora estava formada per Joan Castella Mestres, Lluís Margarit, Joaquim Muntané Mestres, Josep Papell, Joan Ribot i Serra, Bartomeu Sallarès, Emili Serra, Melcior Tort, M. Valls Sala i Jaume Virgili. Aquesta Comissió presentà els estatuts en el Govern Civil de Barcelona el 20 de desembre de 1906, essent Governador Francisco Manzano. Veg. AHS. Centre de Dependents del Comercio y de la Industria. Asociación de Socorros y d'Ensenyansa. Sabadell, Imprempta y Encuadernacions de Pere Tugas, 1907.

estat elegit, feia només uns mesos, Vocal-Obrer de la Junta local de Reformes Socials²⁵. Durant el bienni de 1912-1913 fou elegit President de la Junta Municipal del Cens Electoral.

El Centre es constituí inicialment amb una *Secció Permanent d'Educació i Instrucció* i una altra de *Socors Mutus*. Posteriorment es constituïren les *Seccions de Relació i Treball* (1913) la de *Propaganda* i la d'*Esports*. El 22 de setembre de 1907, el Centre comptava ja amb més de 250 socis²⁶, xifra que es mantindrà més o menys estable fins el 1911²⁷, amb 254, per a créixer ja el 1913 a 398 socis.²⁸ A l'octubre del 1912 es començà a editar el butlletí mensual portanveu del Centre anomenat "*De la Nostra Vida*". Entre els seus redactors trobem Domènec Saló i Salas, de 37 anys, membre destacat del Centre Català de Sabadell, dues vegades President, i elegit a finals de 1908 Vocal-Obrer de la Junta de Reformes Socials. El 1913, el Centre de Dependents crearà la *Secció de Relació i Treball*, el primer President de la qual fou Domènec Saló i Salas. Aquesta Secció s'ocuparia dels afers sociolaborals, especialment dels relatius al descans dominical i a l'augment dels salaris. Durant tota aquesta dècada trobarem el Centre reivindicant contínuament l'aplicació de la llei i signant convenis amb les entitats patronals *La Gremial* i *El Foment Mercantil i Industrial* (conegut per *El Foment*), relatius al Descans Dominical i a la Jornada Mercantil.²⁹ La *Secció de Relació i Treball* es convertí l'any 1919 en el *Sindicat de Dependents*, aixoplugat pel Centre. Durant els anys vint, el Centre de Dependents travessà per un seguit de divisions internes, entre els qui volien mantenir el caràcter independent de l'associació i els qui es decanten vers la creació del *Sindicat Únic Mercantil*, recolzat per la *Federació Local de Sindicats*:³⁰ El Centre de Dependents es caracteritzà per unes estretes relacions amb la patronal local, moltíssims elements de la qual formaven part del Centre com a socis Protector³¹. Integrada per obrers que no deixaven de ser-ho, però privilegiats pel fet de no esdevenir de les seves franges més

²⁵ El 1912 s'actualitzaren els estatuts del Centre, sobre la base d'una reedició feta ja al 1909, i amb les modificacions de la reunió general extraordinària de 31 d'agost de 1911. En ell s'explicitava a l'article segon, que "*la llengua oficial del Centre serà la catalana, poguent no obstant, ferse ús dels altres idiomes quan les circumstancies ho aconsellin*".

²⁶ *Revista de Sabadell*, 22 de setembre de 1907, citat per Alsina, op. cit. pàg. 8

²⁷ AHS. Vigilància i Seguretat. Associacions, 1903-1930. *Llistes dels socis d'algunes Societats de Sabadell trameses per l'Alcaldia al Govern Civil*.

²⁸ Memòria del Consell Directiu corresponent al curs 1912-1913, publicada en el número 10 de juliol de 1913 a "*De la Nostra Vida*"

²⁹ Saló va intervenir com a ponent en la Primera Assemblea de Dependents del Comerç i de la Indústria organitzada pel CADCI de Barcelona aquest mateix any. La seva ponència es titulava "Setmana anglesa i la seva relació amb el dependent". En ella deia: "*No vinc a parlar-vos de cap utopia... En què consisteix la setmana anglesa?... En considerar el dissabte al migdia com a terme de la jornada de treball de les indústries, comerços a l'engròs, escriptoris, despatxos, i oficines de diferents negocis; i en considerar el dissabte a la nit com a terme de la jornada per als comerços al detall, venedors i comestibles, places, mercats, barberies i tots els establiments de serveis públics*". Citat per Alsina, Joan: *El Centre de Dependents...* op. cit., pàg. 16.

³⁰ AHS. JLRS. Convenios formulados entre las Entidades patronales "La Gremial" u "Fomento", y la obrera "Centre de Dependents", relativos al Descanso Dominical y Jornada Mercantil, así como otras incidencias, 1912, 1913, 1918, 1919. Fulls "*A tots els ciutadans*" i "*Als obrers mercantils*".

³¹ Ja en una carta de 12 de novembre de 1907, demanant una subvenció a l'Ajuntament de Sabadell es pot llegir que "mercès á la jamay prou agraïda cooperació de quasi la totalitat de Fabricants y Comerciants de nostra Ciutat quins constan inscrits en ses llistes de socis com a Protector...". Veg. AHS. Fons Municipal. *Governació. El Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria demanant subvenció, 1907-1909* (1907).

humils, aquesta entitat perseguia una organització i cohesió dels dependents per tal de millorar les seves condicions de vida i de treball, sobretot en relació als horaris de treball. Dins de la Junta de Reformes Socials, Domènec Saló i Salas fou també President de la Junta Municipal del Cens Electoral durant dos biennis consecutius: 1914-15 i 1916-17. Pel que fa a l'administració local, Domènec Saló i Salas fou regidor catalanista entre 1918-1920, essent 1er. Tinent d'Alcalde, així com President de la *Comissió d'Hisenda*, Vocal de la *Comissió Especial del Cadastre*, President de la *Comissió 2^a de Recluta*, Vocal Regidor de la *Junta Municipal de Beneficència* i Vocal Regidor de la *Junta Local de 1ª Ensenyança*. Finalment, aquest entusiasta fumador de cigars fou Alcalde de Sabadell des de l'1 d'abril de 1922 fins el 19 de setembre de 1923, data en què fou fulminantment destituït per la Dictadura de Primo de Rivera, acusat “*de que V. ampara propagandas y campañas contra la integridad de la Patria, sustrayendo del conocimiento del Delegado de mi Autoridad cuantos actos y reuniones se celebran en el "Centro Catalán" por la libertad de Cataluña, de cuyo Centro es V. asiduo concurrente, permitiendo que se fijen y exhiban en lugares públicos carteles y banderas separatistas*”³². A una carta adreçada al consistori, en data 22 de setembre de 1923, escrita i signada de puny i lletra del propi Domènec Saló manifestava que passava “*á esser soldat de fila, qu'es el que mes em plau, i vinc á continuar la meva col-laboració amb vosaltres, amics regidors, en interes de la Ciutat*”.

2. Recapitulació. La Junta de Reformes Socials de Sabadell: un laborator model.

La primera i més important de les constatacions que ens mostra la Junta de Reformes Socials de Sabadell, i que es mantindrà al llarg de tot el període, és la participació de les primeríssimes figures de la patronal local així com també de les persones més significades de les organitzacions obreres. Pel que fa als Vocals-Patrons, es tracta en la majoria de casos dels presidents de les diferents Seccions de la *Unió Industrial de Sabadell*, o els propis presidents d'aquesta; pel que fa als obrers, també es tracta dels membres de la Junta Directiva de la *Federació Obrera Sabadellenca*.

La segona constatació és que aquesta participació fou *de llarga durada*: des de 1900 fins al 1923, aquesta fou *ininterrompuda*.

La tercera, que la majoria dels delegats patrons i obrers elegits per a formar part com a vocals dins la Junta de Reformes Socials es mantingueren dins la mateixa durant un grapat d'anys considerable. En primer lloc perquè foren reelegits a les diferents eleccions de renovació de 1904, 1906, i 1908, quelcom que palesava l'interès de les seves respectives organitzacions per mantenir-los dins la Junta. En segon lloc, perquè la suspensió de les renovacions de totes les Juntes de Reformes a partir de 1912 feu que es mantinguessin fins el 1923 els mateixos vocals patrons i obrers elegits a la renovació per meitat de novembre 1908. Aquest darrer aspecte, no obstant, no hagués alterat massa la composició dels delegats patrons i obrers, a jutjar per la reelecció d'aquests mateixos delegats a les eleccions anteriors.

³² Veg. AHS. FONS MUNICIPAL. EXPEDIENTS GOVERNACIÓ, 48/1922, *Constitución del Ayuntamiento*. Ofici de la *Secretaría General del Gobierno Civil de la Provincia de Barcelona*, de data 17 de setembre de 1923, ordenant la seva destitució.

La quarta, que amb la Llei Electoral (8 d'agost de 1907), que determinava que els nomenaments dels Presidents de les Juntes Municipals del Cens Electoral (JMCE) era una facultat de les Juntes locals de Reformes Socials (Art. 11, paràgraf 8) i que aquest càrrec havia de ser ocupat per un dels seus Vocals, ja fos aquest obrer o patró, les associacions obreres i patronals mantingueren la mateixa actitud i el mateix interès en continuar enviant les seves primeres figures (el primer President de la JMCE -bienni 1907-1909- nomenat d'entre els Vocals de la Junta de Reformes Socials fou el Vocal-Obrer i Secretari de la mateixa, Vicenç Cabané Mas).³³

El mateix va passar amb la creació dels Tribunals Industrials (Llei 19 de maig de 1908), quan les associacions patronals i obreres enviaren les seves persones més representatives, gairebé totes elles relacionades amb la Junta de Reformes, ja fossin els seus propis vocals titulars, els vocals suplents o bé vocals de la Junta d'anys anteriors, com per exemple, entre els patrons, Joan Morral, Laureà Tamburini i Ramon Molins, President de la Secció de Teixits i membre de la Junta Directiva de la UIS, Vice-President i President de la mateixa, respectivament. Laureà Tamburini era també Vocal-Suplent de la Junta de Reformes Socials.³⁴ Entre el Jurats obrers trobem, també, persones de llarga trajectòria social i política a la ciutat, com ara Jaume Xercavins Santamaría, republicà federal que havia estat Vocal-Suplent de la Junta de Reformes Socials durant 1904-1906, i President de la *Cooperativa La Sabadellenca*, o bé Joan Romeu i Planas, que havia estat Secretari de la primera Junta Directiva del Cercle Republicà Federal, l'any 1894, amb Jaume Xercavins Rius, pare de l'anterior.

Tant a la Junta de Reformes Socials com al Tribunal Industrial, allò que es dilucidava per part d'obrers i patrons era la genuïna representativitat de classe. Al 1908, tant la *Unió Industrial de Sabadell* com la *Federació Obrera Sabadellenca* col·locaren els seus respectius representants. La qüestió era no deixar en mans alienes els temes relacionats amb el món laboral, que podrien posar en perill, en cas d'un funcionament regular, la pròpia representativitat sindical. Aquest és l'aspecte fonamental sobre el que pivota el procés de constitució del nou Tribunal Industrial durant aquests darrers anys. El 1914, les picabaralles que es donaren en els seu procés electoral, amb impugnacions i campanyes d'agitació de tota mena per part dels 18 sindicats obrers adherits a la *Federació Obrera Sabadellenca* contra l'alcalde, Feliu Grieria i Dulcet que, amb la intenció d'incorporar uns representants "obrers" més dòcils i proclius als seus interessos va cridar a participar en el procés electoral al *Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria*³⁵ i a la *Unió*

³³ Passaren per la JMCE, entre 1907 i 1923, tres obrers i tres patrons de la Junta de Reformes socials de Sabadell: Vicenç Cabané (VO), Ramon Bru (VP), Lluís Prats Aragay (VO), Joan Prats Salvany (VP), Domènec Saló (VO) i Joan Grau i Puig (VP). Vegeu ANNEX III: Vocals de les Juntes de Reformes Socials que van ser Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Sabadell, Mataró i Manresa (1908-1923).

³⁴ Vegeu ANNEX IV "Nombramiento de Jurados para el Tribunal Industrial. Sabadell, 1910-1914". També *Llibre de Registre de Sortides* de la Junta local de Reformes Socials (pàgs. 1-2, núms. 5-33, ambdós inclusius) La llista d'aquests 15 industrial fou realitzada per la Unió Industrial, com ella mateixa ho apunta a la Memòria corresponent a l'exercici de 1909: "Publicada la Ley de constitución y organización de los Tribunales Industriales, atendido el objeto de los mismos, quedaba justificada nuestra intervención; y al efecto, de acuerdo con la Alcaldía de esta ciudad, formamos el censo de la clase patronal, el cual en su día fué convocado para el nombramiento de los quince industriales que con los quince obreros son las personas llamadas á constituir el referido Tribunal á elección de los litigantes en cada caso". Veg. AHS. UNIÓN INDUSTRIAL DE SABADELL. *Memoria correspondiente al ejercicio de 1909*. Sanbadell, 1910, pàg. 3.

³⁵ Per a la *Unión Profesional de Obreros de Oficios Varios*, veg. Castells, Andreu: *Sabadell, Informe...* op. cit. vol. III, 1904-1918, pags. 15.5-15.6

Professional d'Oficis Varis (una organització sindical de caire catòlic que a partir de 1918 passà a dir-se *Unió de Sindicats Catòlics Lliures*³⁶, que disposava de piquets violents dits de "Defensa de l'Obre"³⁷), donà lloc a una veritable lliuta per l'hegemonia sindical a la ciutat, que se saldà amb l'anul·lació de la constitució dels Tribunal Industrial.³⁸ A Sabadell s'haurà d'esperar a un període de reflux social com el de la Dictadura de Primo de Rivera per a la seva constitució, concretament el 27 de gener del 1925.³⁹

Entre 1900 i 1904, la Junta de Reformes va romandre en mans de la patronal. Fruit d'això, la Junta pràcticament no es va arribar a reunir en tot aquest període i els abusos de la patronals respecte les condicions de treball de la gent treballadora en general i de les dones i els nens en particular van continuar de manera flagrant.

L'única oposició a aquesta situació privilegiada de la patronal va venir dels sectors obrers organitzats a la *Federació Obrera Sabadellenca* (FOS), l'organització obrera amb més representativitat sociolaboral a la ciutat, de caire anarcosindicalista, que mitjançant el seu òrgan de premsa *El Trabajo* es van bolcar en una forta campanya de denúncia pública de la inhibició que la Junta manifestava en els afers que li pertocaven.

La FOS farà gala, durant aquest temps, de dues cares ben diferenciades i aparentment contradictòries entre si, relacionada amb la Junta de Reformes Socials: d'una banda, la d'una radical oposició verbal, de crítica furibunda, de negació, i fins i tot de mofa de l'organisme; de l'altra, la d'una actitud més mesurada, reflexiva, serena i pragmàtica a l'entorn dels avenços que es podrien aconseguir en el terreny laboral per mitjà de la pròpia entitat, si tan sols es fes un ús de la mateixa d'acord amb els postulats per a la qual fou creada.

Aquesta doble característica de revolucionarisme verbal d'una banda i de pragmatisme formal de l'altra, esdevingué una de les característiques definitòries de la *Federació Obrera Sabadellenca* al llarg de la seva vida. Tanmateix, l'actitud favorable respecte a la seva participació dins la Junta local de Reformes Socials no li vingué només per aquesta característica definitòria: també pesaren d'altres elements. Els més importants remetent a la seva pròpia estabilitat organitzativa i també a la legitimació de la pròpia organització. Sense deixar de banda d'altres aspectes, com ara el propi prestigi social, la cohesió interna i l'augment de l'afiliació. Dit breument, la seva participació a la JLRS li beneficiava més que no pas li perjudicava, doncs es tractava d'entrar en el joc o restar exclosa del mateix. I perdre l'oportunitat de romandre dins l'organisme en què es dilucidaven aspectes de gran transcendència a l'entorn del món laboral, des de l'horari de treball fins a la seguretat i la higiene en el mateix, passant per aspectes tan importants com ara el treball de les dones i del nens, esdevenia sens dubte una gran pèrdua en el terreny de l'estabilitat organitzativa i de la seva legitimació com a tal.

Aquesta fou una de les virtuts que es derivaren de la introducció de les Juntes de Reformes Socials, la importància de la qual ha estat poc estudiada. A la primera part s'ha posat de manifest que les Juntes foren elements imprescindibles per a dur a terme la legislació

³⁶ Com es veu, en ràpida resposta als *Únics* de la CNT. Veg. *Revista de Sabadell*, 16.VII.1918.

³⁷ Castells, op. cit., pàg. 15.5.

³⁸ LUQUE (1996-a), pàs. 178-189.

³⁹ Veg. AHS. Junta local de Reformes Socials. *Constitució del Tribunal Industrial* (21.X.1924-27.I.1925).

social; també que tingueren àmplies competències; que jugaren un paper inestimable en la recollida de dades per a la confecció d'estadístiques de tota mena relacionades amb el món laboral, i també que foren elements complementaris importants per a l'IRS en el servei d'inspecció de les indústries, fet que possibilitava la posterior aplicació de la incipient legislació sociolaboral arreu de l'estat. Això sense oblidar la seva vessant d'àrbitre als conflictes entre els obrers i els patrons, tot jugant un important paper en el terreny del consens laboral i social.

Però les Juntes de Reformes Socials foren també elements d'estabilitat organitzativa i de legitimitació per a les associacions obreres. Aquesta legitimitació es donà a mode de relació simbiòtica: les associacions obreres es legitimaven en formar part de les Juntes de Reformes Socials, i aquestes també acabaven essent legitimades, si les associacions obreres formaven part d'elles.

És evident que les Juntes podien jugar mitjanament el seu paper *sense* la participació de les associacions obreres més importants; només calia que algunes associacions de caire obrer - encara que no fossin les més rellevants numèricament parlant, ni tan sols les caracteritzades per la defensa sense embuts dels drets de la gent treballadora- participessin a la mateixa per a, si més no, fer veure que aquestes funcionaven: és el que acabem de veure amb el cas de la primera Junta de Reformes Socials de Sabadell. Aquesta pràctica, però, té un preu molt alt a pagar en el terreny de la conflictivitat social, car deixa fora del joc a importants sectors obrers organitzats, que de seguida es llençaran a fer campanyes per a l'aplicació de la legislació social establerta, *des de fora* de l'organisme creat expressament per a aplicar-la i, conseqüentment, *contra* l'organisme, posant de manifest molt clarament la seva incompetència. L'exemple de la FOS en el cas de Sabadell ens és útil per a il·lustrar-ho.

La Junta de Reformes donava estabilitat organitzativa a les associacions obreres perquè la seva participació dins l'organisme duia implícites tot un seguit de responsabilitats abans inexistents: calia que l'organisme funcionés, que portés a terme la inspecció, que sapigués dels patrons que incomplien la legislació social establerta, que fes, en definitiva, la tasca per a la qual fou creat, és a dir, que fos efectiu en la introducció de les reformes socials. Això posarà en marxa uns mètodes de treball i una xarxa de comunicacions entre la gent afiliada per tal que sigui aplicada la legislació social vigent que dotarà de sentit el seu quefer sindical, i que esdevindrà, a més, un poderós element de cohesió interna. I tot això amb l'aixopluc de la llei, que li proporcionava una pàtina de respectabilitat de la qual abans estava mancada. A més, aquest aspecte suposava un pol d'atracció de nova militància sindical, la qual cosa implicava una retroalimentació gens menyspreuable.

Això sense oblidar l'aspecte econòmic del qual ja hem parlat al primer capítol, que incloïa dietes per als Vocals-Obrers que anaven des d'un mínim de tres pessetes per dia a un màxim de cinc pel que fa als jornals, i d'un mínim de cinc a un màxim de set pessetes pel que fa als desplaçaments. Aquests ingressos no donen, efectivament, per a gaire més que allò que els propis Vocals necessiten en perdre el jornal i haver-se de pagar els desplaçaments per qüestions relacionades amb el seu càrrec (el jornal mitjà dels obrers era aleshores d'un quatre pessetes)⁴⁰. Però malgrat que els ingressos no són sumptuosos, no

⁴⁰ Vegeu LUQUE (1996-a: 175). Per a una evolució dels salaris i pressupostos familiars entre 1913 i 1925, vegeu LUQUE (1996-b): (dir. i coord.), i altres: *La ratlla de la precarietat. Condicions de vida de les*

hi ha dubte que aquest aspecte reforça el vessant de l'estabilitat organitzativa i del reconeixement formal, tot contribuïnt, així, a la pròpia estabilitat de les organitzacions.

Ens trobem davant les primeres passes del reconeixement sindical; de la figura del representant del Sindicat pagat per la seva tasca sindical i, per extensió -malgrat les resistències patronals-, d'un reconeixement (indirecte, embrionari, soterrat si es vol) dels propis Sindicats Obrers.

Això es tradueix en una legitimació de les organitzacions obreres, que augmenten el seu prestigi social, que esdevenen un punt de referència de la gent treballadora, que incorporen nous elements i que es consoliden com a tals, legitimació que s'anirà extenent de manera desigual arreu, però que donarà com a resultat episodis que anys enrera constituïen una *rara avis* quan s'analitzen les associacions obreres, i que -malgrat la pervivència de la pràctica de la clausura de les mateixes per part de les autoritats durant bona part d'aquests anys-, no deixaran de guanyar pes ni es detindrà el seu procés de consolidació com a representants legítims de la gent treballadora.

Després d'una primera dècada en què la Junta de Reformes actua com a veritable mecanisme de consens, d'entesa patronal i obrera, que es tradueix en una davallada de la conflictivitat sociolaboral⁴¹, ens situem en una segona dècada caracteritzada per la progressiva afirmació dels sindicats obrers. El punt d'inflexió fou la vaga de la Seydoux, a l'agost del 1910, que s'allarga fins a finals d'any, amb una vaga general declarada per la *Federació Obrera Sabadellenca*, i que atura tota la ciutat. Per les seves característiques peculiars, aquesta vaga inaugura tota una època de lluites de la gent treballadora pel reconeixement de llurs organitzacions sindicals. Un reconeixement al qual s'oposava la patronal, sobretot pel que fa a la llibertat de sindicació dins de les seves fàbriques, fet que era considerat com una intromissió externa i per tant intolerable.

El paper mediador de la Junta de Reformes Socials va anar perdent molt de pes des de la vaga de la Seydoux, sobretot perquè fou a partir d'aquesta vaga que les actituds de beligerància entre patrons i obrers foren en ascens. Gradualment les dues classes medeixen les seves forces en les diferents conteses, tot considerant les posicions pròpies com una

famílies obreres a una ciutat industrial catalana: Sabadell, 1919-1925. Fundació Caixa de Sabadell, Sabadell, 1996, on es troba aquesta Taula.:

TAULA 1. Comparació dels salaris setmanals: 1904, 1913, 1919 i 1925

Oficis	Salaris 1904	Salaris 1913	Salaris 1919	Salaris 1925
Teixidor	27,00	28,50	43,65	55,00
Urdidora	13,00	17,00	26,00	33,50
Metxera	12,50	12,50	23,80	31,50
Canonera	7,50	13,00	25,25	29,75
Sagal de perxes	11,00	12,50	18,00	20,00

⁴¹ Després de la vaga general de febrer de 1902, que tingué a Sabadell un seguiment massiu, i on la Federació Obrera Sabadellenca (FOS) i la Federació Obrera de Terrassa (FOT) plegades van declarar la vaga general a totes les arts i oficis, li seguí una etapa de relativa pau sociolaboral. Els anys de 1907 i 1908 foren els de menys conflictivitat laboral a Sabadell, amb una vaga el primer any -la dels forners durant el mes de febrer- i cap ni una durant el segon. De fet, entre febrer de 1907 i juny del 1909 no es dona cap vaga a la ciutat, la qual cosa suposa gairebé dos anys i mig sense cap tipus de conflictivitat a nivell local. Temps que s'allarga a quasi tres anys -33 mesos-, si descomptem la vaga de febrer de 1907, i comptem des de setembre de 1906 fins al juny de 1909.

qüestió d'hegemonia. En aquest sentit la patronal es negarà sovint a negociar amb els obrers, i recourrà a l'auxili de les forces d'ordre públic per a reprimir l'element obrer com una forma de trencar la seva resistència, tot imposant els seus criteris en el terreny laboral, terreny que considera exclusivament propi i innegociable.

Pel que fa als obrers, les seves reivindicacions aniran tenint cada vegada un to més radical, tot intentant imposar les seves reivindicacions en poques hores, sota l'amenaça directa d'una vaga immediata. Aquesta actitud es va donar sobretot a partir de la Primera Guerra Mundial, i venia reforçada per les bones condicions generades per la mateixa, en uns moments en què es produïa a ple rendiment, però sobretot a partir de 1916 quan, a causa de l'increment dels preus dels queviures com a conseqüència de l'acaparament, el poder adquisitiu dels obrers caigué en picat. A aquest respecte, cal recordar que els terminis exigits als patrons per a una resposta a les bases de treball presentades pels obrers s'han escurçat de manera prodigiosa: mentre que a la vaga general de 1913 es donaren 14 dies, i sense amenaces de vaga, a les del 1918 foren de 24 hores, amb l'amenaça directa de declarar la vaga general si no eren acceptades.

També, a diferència de la primera dècada, on predominaren les reivindicacions de tipus salarial, a aquesta segona tindrien més pes les relatives a la reducció de la jornada laboral. Pel que fa a les vagues, aquestes seran cada cop més llargues i més nombroses, quelcom que apunta envers la capacitat de resistència dels sindicats obrers, així com a la seva capacitat organitzativa.

En el terreny de la resolució dels conflictes, ambdues classes consideren també que aquests s'han de resoldre entre elles directament, sense intermediaris. En aquest sentit la Junta de Reformes Socials apareix com a element de consens sols de manera esbiaixada, i en molts dels conflictes, després de constatar que aquests li superen, es limita a omplir els "Interrogatorios de las Huelgas" que enviarà posteriorment a l'Institut de Reformes Socials.

L'espai per al consens es redueix cada cop més, sobretot a partir del 1916, any en què es dispara la conflictivitat sociolaboral, i la possibilitat que la Junta de Reformes Socials pugui jugar cap paper en els conflictes minva molt considerablement.

No és estrany que sigui així, en uns moments en què la pròpia autoritat local (l'alcalde) i fins i tot la provincial (el governador civil) van ser desestimades per patrons i obrers: "*El criteri en què s'inspirà la Unió davant del conflicte fou el de sostenir una franca i decidida resistència passiva, prescindint de reunions i entrevistes amb els associats⁴² i els obrers i fins amb les autoritats. Aquest criteri no el pogué seguir amb tota exactitud, ja que el senyor governador de la Província vulgué intervenir en el conflicte, fent-ho amb poca sòrt, ja que no conseguí ni sisquera una entrevista entre patrons i obrers, perquè la Unió havia acordat que eren perjudicials per a la solució del conflicte aquestes negociacions*".⁴³ I també els obrers: "*1. Considerando que los intermediarios son siempre de fatales consecuencias para las aspiraciones proletarias, mayormente cuando son autoridades y eso nos lo está demostrando cada día más la práctica, la Asamblea rehusa*

⁴² Efectivament, cap de les Seccions de la UIS no es reuní durant els primers mesos de l'any de 1917. De fet, només es reuniren la Secció d'Aprestos i Tints el 27 de gener per a la renovació de la Junta Directiva, i la Secció de Filats de Llana el 5 i el 9 d'octubre per a reglamentar els jornals de les entornadores i manadores.

⁴³ UIS. Memoria, 1917, loc. cit., pàg. 5.

toda intervención de esta naturaleza. Aquesta situació es féu encara més palesa durant els anys de 1918-1920, on la conflictivitat va créixer de manera desorbitant.⁴⁴

La resolució de la conflictivitat dependrà cada cop més de la força coercitiva que sigui capaç de desplegar la figura del governador civil de la província. El model d'enfrontaments directes obrer-patrons => negativa d'aquests a qualsevol tipus d'intervenció externa en el conflicte => radicalització de les postures, coaccions, amenaces, boicots i locaut patronal => medicació de forces durant un temps per tal de vèncer la resistència del contrari i, finalment, l'acord imposat per l'autoritat civil de la província, es repetí cada vegada més sovint, sobretot des del 1916 en endavant.

No sempre es va donar de manera ascendent, aquesta situació; n'hi hagueren períodes de fluctuació, on conflictivitat i consens es donaren la mà. Són importants a aquest respecte els acords de reducció de la jornada laboral de 65 a 62 hores al juliol de 1911, acords que se signaren a la Secretaria de la Junta de Reformes Socials. O bé els convenis relatius al descans dominical entre els dependents del comerç i la patronal comercial i mercantil, els quals passaren, tots ells, per les mans de la Junta de Reformes Socials: en el seu si es discutiren i se signaren, de vegades en moments de gran radicalitat sociolaboral, com fou per exemple l'any de 1918. La Junta de Reformes Socials fou un element clau en l'aplicació de les lleis de Descans Dominical i la Jornada Mercantil⁴⁵, ja que els acords a què arribaren el Centre de Dependents i les entitats patronals sabadellenques *La Gremial* i el *Fomento Mercantil Industrial y Agrícola* passaren, tots ells, per la seva ratificació⁴⁶. Així es disposa de tot un seguit d'acords entre aquestes entitats patronals i obrera relatius al descans dominical, als horaris en el comerços de tota mena, que arrenquen des del 1912 fins arribar al 1919. A tots ells la Junta va jugar el paper d'àrbitre entre obrers i patrons, els quals acudiren en diverses vegades a les sessions de la Junta per tal de debatre les bases de treball, tot dictant laude aquesta quan aquells no arribaven a acords.⁴⁷

⁴⁴ Entre 1900 i 1923 es donaren a Sabadell 119 vagues. La mitjana de vagues per any fou de gairebé cinc (4,95), amb dues dates, 1908 i 1914 en les quals no s'enregistra cap, i nou punxes que se situen per sobre de la mitjana -1902, 1903, 1910, 1913, 1916, 1917, 1918 1919 i 1920-, amb deu, nou, vuit, vuit, set, sis, dinou, vuit i catorze vagues respectivament, d'entre les quals sobresurten 1902, 1918 i 1920, a les quals es donen deu, dinou i catorze vagues. El percentatge que se situa per sobre de la mitjana és a aquestes dates, respectivament (i en números rodons), d'un 100% (1902), d'un 80% (1903), d'un 10% (1910, 1913, i 1919), d'un 40% (1916), d'un 20% (1917), d'un 280% (1918), i d'un 180% (1920). Com es pot apreciar, 1902 (100%), 1918 (280%) i 1920 (180%) esdevenen les tres punxes més significatives de la conflictivitat social a Sabadell durant el primer quart de segle XX. Li segueixen en ordre d'importància 1903 (80%), i 1910, 1913 i 1919 (tots ells amb un 60%). Vegeu LUQUE (1996-a), pàgs. 275 i segs.

⁴⁵ El descans dominical fou establert mitjançant la llei de 3 de març de 1904; dos Reglaments provisionals posteriors -19 d'agost de 1904 i 19 d'abril de 1905- regulaven la seva aplicació. La Llei de 4 de juliol de 1918 establia la Jornada Mercantil, mentre que la primera, com el seu propi nom indica, prohibia el treball en diumenge. Veg., respectivament, *Gaceta de Madrid* de 4 de març de 1904, de 22 d'agost de 1904, de 22 d'abril de 1905, i de 5 de juliol de 1918. Per al Reglament provisional de la Llei de 4 de juliol de 1918 sobre Jornada Mercantil, vegeu el RD de 16 d'octubre de 1918. Veg. LUQUE (1996-a), l'ANNEX I. *Relació legislativa en què es donen atribucions a les Juntes de Reformes Socials (1900-1924)*, per a les atribucions de les Juntes de Reformes Socials al respecte d'aquestes lleis.

⁴⁶ AHS. JLRS. *Convenios formulados entre las Entidades patronales "La Gemial" y "Fomento", y la obrera "Centro de Dependents", relativos al Descanso dominical y Jornada mercantil, así como otras incidencias, 1912, 1913, 1918, 1919.* Instància del CDCI demanan que es faci complir la Llei de Descans Dominical, 11 de juny de 1912.

⁴⁷ *Ibidem.*

Si hom considera que Sabadell esdevingué durant aquests anys un dels centres fabrils més importants de Catalunya, al llarg d'aquestes pàgines s'ha constatat que també les organitzacions patronals i obreres foren de gran importància i significació; igualment, que totes elles participaren de ple en la Junta Local de Reformes Socials, la qual cosa fa emergir a la superfície una entitat que durant molt de temps ha romàs amagada a la rebotiga de la història, aportant nous elements per a la comprensió de les relacions laborals, el moviment vaguístic i els mecanismes de consens que es feien servir en els primers anys del segle XX.

Això feia presuposar que a la resta de centres fabrils de característiques similars, on també les Juntes de Reformes Socials funcionaren mínimament -Mataró, Barcelona, Badalona, Manresa...- passava quelcom de semblant. És el que veurem a continuació.

TERCERA PART.

**LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE
MATARÓ, 1900-1923.**

TERCERA PART.

LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE MATARÓ, 1900-1923.

INTRODUCCIÓ.

La primera Junta de Reformes Socials de Mataró fou constituïda a inicis de juliol de l'any 1900. Fins l'any 1923, es renovà totalment en 1904, i per meitat -durant els mesos de novembre-, en 1906, 1908, i 1910. Després d'aquest any les renovacions biennals foren suspeses, mentre es duia a terme, per part de l'Institut de Reformes Socials (IRS), el Cens Social d'Associacions Patronals i Obreres. La següent renovació després de 1910 es feu el 18 de juliol de l'any 1922, i fou total. Finalment, arran d'una RO de tres de gener de 1923 -publicada a la *Gaceta de Madrid* el dia 13-, la Junta de Reformes Socials es tornà a renovar totalment el 18 de febrer de 1923.

JUNTES DE REFORMES SOCIALS DE MATARÓ 1900-1923

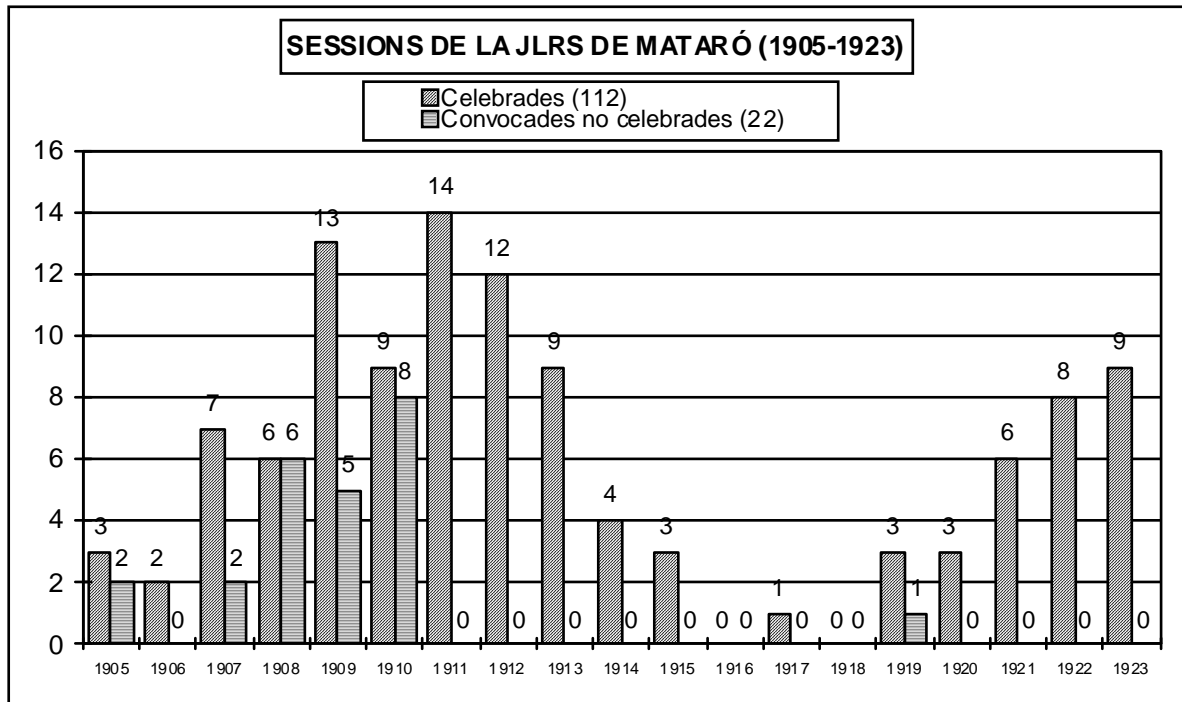
1901/1904	1905/06	1907/08	1909/10	1911/1922	23

FONTS: Elaboració pròpia.

Sessions de la Junta (1905-1923).

Entre 1900 i 1904, la documentació de la Junta de Reformes Socials de Mataró, com gairebé passa a tot arreu, és força escassa, i no és fins a partir de 1905 que disposem de Llibre d'Actes. Les sessions celebrades fins l'any 1923 foren un total de 113. La mitjana de sessions per any fou de set (7), i es convocaren i no se celebraren, per manca de *quòrum*, un total de 21. Una mirada al Gràfic 1 dóna una idea global més ajustada dels anys en què es concentraren les sessions i també dels anys en què la Junta gairebé no es va reunir (o no ho va fer, com en els anys de 1916 i de 1918).

Gràfic 5.

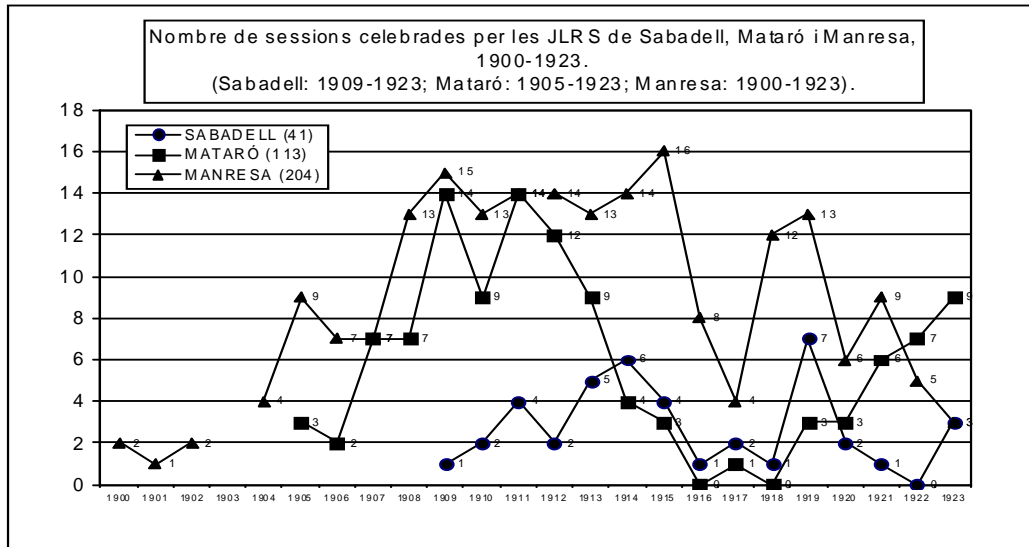

FONT: Elaboració pròpia a partir del *Llibre d'Actes de la JLRS de Mataró, 1905-1926*. AMM. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 5.

Així, després de que entre 1905 i 1906 es fessin tres i dues sessions respectivament, es pot comprovar com l'activitat de la Junta es multiplica i entre els quatre biennis successius compresos entre 1907 i 1914 se celebraren un total de 74 reunions, tot representant, en aquests vuit anys, el 66% del total de reunions celebrades per la Junta entre 1905 i 1923.

Després de 1914 l'activitat de la Junta decau, tot coincidint amb els anys de la Primera Guerra Mundial, i no torna a recuperar-se fins 1919 i, sobretot, fins 1921-1923. Gràficament, doncs, es pot dir que les sessions de la Junta de Reformes Socials de Mataró dibuixen unes fluctuacions molt similars a les de Sabadell i Manresa, on el major nombre de sessions se circumscriuen al període 1908-1914, un context marcadament conflictiu situat entre els començaments de *Solidaritat Obrera*, seguits de la *Setmana Tràgica*, la guerra del Marroc, les lluites per la reducció de la jornada laboral que es concretaren en el RD de 25 d'agost de 1913 i l'inici de la Gran Guerra europea. L'activitat de la Junta tocà fons durant els anys centrals d'aquesta guerra, a imatge del que passa també a totes les altres Juntes entre 1914 i 1918, i no tornà a reunir-se novament fins el 1919, també com arreu, en un nou període caracteritzat per la conflictivitat laboral i la implantació de la jornada de vuit hores (vegeu gràfic 6).

Gràfic 6.

FONTS: Elaboració pròpia.

1. LA JUNTA DE 1900-1904

1.1. Els Vocals patrons. Els Vocals obrers.

No es té constància de quina fou la seva composició patronal i obrera completa. El primer document de la Junta de Reformes Socials de Mataró de què es disposa duu data d'u de desembre de 1902. Es tracta d'un ofici de l'alcalde, el liberal Antoni Sans i Coy, al Governador Civil de la Província de Barcelona, Francisco González Rothwos, sobre el vocal-patró de la Junta de Reformes de Mataró, Salvador Esquerra. En ell es diu que *“formando parte de la Junta local de Reformas Sociales el patrono D. Salvador Esquerra, y teniendo este cerrado su establecimiento fabril y estando de baja en el ejercicio de su industria para los efectos del pago de la contribución, se ofrece á esta Presidencia la duda de si dicho Sr. puede continuar en el cargo de Vocal de la referida Junta, y en su virtud tiene el honor de consultarlo á V.E. esperando gustosa conocer el criterio siempre elevado de su Superior Autoridad para obrar con acierto respecto al indicado particular”*¹.

El dubte plantejat es deriva del fet que la legislació al respecte encara no especificava clarament els casos en què es perdia el dret a formar part de les Juntes de Reformes Socials. Fou uns mesos més tard, el tres d'agost de 1903, quan una RO, recollint els problemes d'aquest tipus que es donaven arreu de l'Estat, determinava que *“Se perderá el derecho de formar parte de las Juntas locales y provinciales, como Vocal electivo efectivo ó suplente: 1º. Por traslado de domicilio de una población, pueblo ó partido judicial, según los casos, á otro. 2º. Por baja en la matrícula ó lista del gremio, en representación de la cual se forma parte de la Junta, como Vocal patrono. 3º. Por cese en el ejercicio del oficio ó profesión que practicaba cuando fue elegido el Vocal obrero, ó por cambio de oficio ó profesión del mismo”*.²

¹ Arxiu Municipal de Mataró. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1904. (en endavant, AMM.GOV. 1033). Aquesta era una tàctica força estesa entre els fabricants, els quals, mentre la fàbrica romanava tancada per vaga o tancament patronal, es donaven de baixa en la Contribució Industrial. Salvador Esquerra tenia l'empresa tancada des de principis d'abril.

² Disposició undècima de la RO de 3 d'agost de 1903 (Gaceta de Madrid, 5 agost 1904).

És clar que si aquesta RO hagués estat publicada uns mesos abans, quan l'alcalde Antoni Sans escrivia a González Rothwos, el vocal-patró Salvador Esquerra hagués hagut d'abandonar el seu càrrec de vocal de la Junta, en funció de l'apartat segon. Pel contrari, la resposta del governador civil, de data ú de maig de 1903, deia que *“Dada cuenta á la Junta Provincial de Reformas Sociales del oficio de esa Alcaldía (...) en sesión de 14 del finido Abril, acordó manifestar á V. que mientras el Sr. Esquerra sea propietario del edificio é utensilios de su fábrica debe conceptuarsele como patrono y puede desempeñar el cargo de vocal”*³.

Altres membres de la Junta de Reformes de 1900-1904 de què tenim notícia foren les dues persones (vocal titular i vocal suplent) representants del Partit Judicial de Mataró en la Junta Provincial de Reformes Socials de Barcelona (JPRS). Es tracta de Julià Viñas i Pons (vocal) i de Pau Bruguera i Bosch (suplent). Començarem per Pau Bruguera, per tal de mantenir l'ordre cronològic dels documents.

No sabem si Pau Bruguera i Bosch formava part de la Junta de Reformes de Mataró en qualitat de Vocal patró, o bé de la de Vilassar de Mar, on residia, però el cert és que era Vocal Patró Suplent de la Junta Provincial de Reformes Socials de Barcelona (JPRS), ja que el 18 de juny de 1903, la JPRS envià un telegrama a l'alcalde de Mataró en què demanava que se li comunicués a Pau Bruguera Bosch *“vocal Suplente Junta Provincial reformas Sociales queda convocada la misma para mañana 19 á las 16 interesandole puntual asistencia”*. El mateix dia 18 li fou comunicat personalment a Bruguera per telèfon, tot manifestant que hi aniria, segons consta a la nota adreçada per l'alcalde Antoni Sans al governador.⁴ Novament, el 15 de desembre de 1903, la JPRS fa arribar un plec (del qual no disposem: només tenim constància de la matriu d'entrega) a la Junta de Reformes Socials de Mataró adreçat a Pau Bruguera, però l'alcalde de Vilassar el retorna al de Mataró el 21, tot comunicant-li que Pau Bruguera Bosch *“hace ya algun tiempo que dejó de ser fabricante y en su calidad de marino se halla ausente á viaje no pudiendo asegurar la fecha de su regreso”*.⁵ No tenim constància de si fou substituït en el càrrec.

Gràcies a aquests documents escadussers⁶, sabem que entre el 20 d'agost de 1904 i el 15 de desembre de 1905, la Junta Provincial de Reformes Socials va enviar diversos plecs (dels quals disposem, també, només de les matrius d'entrega) adreçats a Julià Viñas i Pons. La suposició de que Julià Viñas era patró prové del fet que en un dels rebuts es pot llegir el següent: *“Recibí el pliego adjunto para entregar á mi principal D. Julián Viñas y Pons. Mataró 26 agosto de 1904. Ignacio Llagostera Sala”*.

Les matrius dels plecs entregats a Pau Bruguera i a Julià Viñas de què es disposa a l'Arxiu Històric de Mataró (AMM) posen de manifest que, de tractar-se de convocatòries per a la celebració de reunions, l'activitat de la Junta Provincial de Reformes Socials era relativa però acceptable, doncs es podia arribar a reunir uns quatre cops al llarg de l'any⁷.

³ AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1904. Resposta del governador civil C.G. Rothwos a Antoni Sans i Coy, alcalde de Mataró (1.V.1903).

⁴ AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1904.

⁵ AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1904.

⁶ AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1904.

⁷ A jutjar pel telegrama de convocatòria de reunió de la JPRS adreçat pel Governador civil el 18 de juny de 1903 a Pau Bruguera i Bosch i el plec que se li adreçà al desembre del mateix any, i també pels plecs adreçats a Julià Viñas i Pons (20 i 25 d'agost i 17 i 27 de desembre de 1904; 08 de gener i 15 de desembre de 1905). AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1904

No tenim constància, però, de cap altre vocal patró i, malauradament, de cap vocal obrer d'aquesta primera Junta de Reformes Socials de Mataró del període 1900-1904. Aquests pocs documents de què disposem, però, donen fe de la constitució i funcionament de la Junta, que havia elegit els seus representants patrons i obrers i de que, igualment, havien estat elegits els representants del Partit Judicial que formaven part de la Junta Provincial de Reformes Socials. També, finalment, de les relacions fluides amb el governador de la Província, que era, com tots sabem, el president de la Junta Provincial de Reformes Socials.

1.2. Sessions, temes tractats i actuacions.

Les sessions, temes tractats i actuacions d'aquesta primera Junta de Reformes és pràcticament desconeguda, degut a l'esmentada manca de documentació. Disposem, no obstant això, d'un altre document que abunda, com els anteriorment ressenyats, en el fet que la Junta d'aquests primers anys de segle no només s'havia constituït, sinó que el seu funcionament era regular i, com es veurà tot seguit, acceptat de bon grat per la classe patronal. Es tracta d'una instància del patró vidrier Joan Clavell Planas, gerent de la Companyia Mercantil "Clavell Germans" de Mataró, domiciliada aleshores al carrer Tetuán, 11, adreçada a l'Alcalde, en qualitat de President de la Junta de Reformes Socials, tot demanant exempció per a la seva indústria, de l'article 2n. de la llei de 13 de març de 1900, que regulava el treball de les dones i dels nens a les fàbriques i tallers i fixava la jornada laboral dels majors de 10 anys i dels menors de 14 en sis hores en els establiments industrials.⁸

Joan Clavell presentava la instància en la seva triple condició d'advocat, soci gerent de l'empresa i propietari de la mateixa. La seva demanda d'excepció constitueix una reveladora i paternal declaració de les concepcions patronals a l'entorn de la jornada de treball de dones i nens que, recordem-ho, tot just feia dos anys (13 de març de 1900) que s'acabava d'aprovar, poc menys de dos que s'havia reglamentat (RD 13 de novembre de 1900) i, sobretot, només uns mesos (RD 26 de juny de 1902), on es tornava a recordar que *"en cuanto a los medios para conseguirla [l'aplicació definitiva de la jornada], se reconoce unánimemente que el único eficaz es prohibir toda jornada mayor que la que se ha indicado, y castigar á los contraventores con arreglo á las disposiciones de la Ley"*.⁹

El recurs presentat per Joan Clavell és digne de reproduir-lo sencer, doncs tot ell dibuixa a la perfecció tant la concepció patronal envers el treball –mà d'obra barata, obedient i disciplinada des de ben petita-, com el menysteniment envers el nivell d'instrucció de la classe obrera, així com d'un coneixement pregon de les condicions de vida de la classe obrera que, a més de treballar llarguíssimes jornades laborals, es veu obligada a fer treballar els seus fills per tal de poder disposar d'ingressos familiars complementaris que equilibrin els seus baixos salaris. Alhora, també mostra com la patronal s'acollia als resquicis legals establerts a les pròpies lleis. I, per extensió, els hàndicaps d'aquestes mateixes lleis, que

⁸ AMM: COSTA i OLLER, Francesc: "Arxiu d'indústria", a *La lletra de la Història*, Vol. III, Mataró, març de 1988. Joaquim LLOVET recull la petició d'exempció d'aquesta "empresa vidriera mataronina" citant també Francesc COSTA. Cfr. Joaquim LLOVET: *Mataró. Dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Caixa Laietana, 2000, p. 532.

⁹ Vegeu *Gaceta* de 14 de març de 1900 per a la Llei de condicions de treball de les dones i dels nens, la de 15 i 16 de novembre de 1900 per al Reglament per a la seva aplicació, i la de 27 de juny de 1902 per a l'aplicació definitiva de la jornada de treball de dones i nens.

incloïen articles i capítols addicionals d'excepcions de les mateixes els quals les feia, a la pràctica, simplement impracticables.

La carta començava dient que “De seguirse al pie de la letra esta prescripción quedarían altamente perjudicados nuestros intereses y escasamente beneficiada, por no decir perjudicada también, la clase obrera”. Un cop assentat que l'aplicació de la llei perjudicaria tothom, entra en una llarga i variada argumentació sobre els beneficis del treball, tant per als nens com per a les seves famílies. Diu així:

“El empleo de los menores de 14 años en nuestra industria es favorable al desarrollo físico de los mismos (*sic*), puesto que los trabajos á que se dedican son de ejercicio, como el transportar las piezas elaboradas, cuyo peso máximo es de 800 gramos, al horno ó estufa de temple, destacar de los útiles de trabajo la parte de vidrio que le queda adherida, abrir y cerrar moldes y otros no menos compatibles con la edad y que requieren ligereza y perfecta obediencia.

Es de suponer que la Ley limita el trabajo de los niños á 6 horas, al objeto de que puedan en las restantes del día dedicarse á la instrucción. Laudable fin si las horas que dejan de trabajar las emplearan en concurrir á la escuela. Si los menores no procedieran en su totalidad de familias obreras que para cubrir sus necesidades se les hace preciso sumar jornales, sería de gran utilidad el menor trabajo de los pequeños, pero la ausencia de los padres de la casa, es bastante general durante el día, de modo que el niño con menos horas de trabajo tendría más tiempo de vagar separado de sus padres. Muchísimos de los niños que tenemos empleados son hijos de jornaleros ocupados en la misma fábrica; si antes de concluir sus padres el trabajo, que es de 10 horas y $\frac{1}{4}$, salen para ir á la escuela ó á su casa, no cabe la menor duda de que se quedarán jugando por las calles, perdiendo el hábito del trabajo (*sic*) y aprendiendo malas costumbres, en lugar de ir á la escuela como desea el legislador. En esta situación prefieren los padres tener á sus hijos á su lado en la fábrica (*sic*), en donde ellos estan ocupados ó en otra en que trabajen las mismas horas y enviarlos á las escuelas nocturnas, que á este objeto funcionan en nuestra ciudad. Esta es una de las razones por las que en Francia no se ha establecido la diferencia de horas de trabajo entre menores y adultos.¹⁰

Son tan necesarios los niños en nuestra industria, que es preciso que se permita su trabajo en España como en todas partes, sinó [*sic*: si no] se quiere que se tenga que acudir al extranjero en busca de maestros vidrieros, como forzosamente le fue preciso á nuestro antecesor D. Jaime Roldós, por no haberlos en nuestra nación¹¹. Tenemos que ir formando personal á costa de grandes sacrificios; es un oficio que requiere grande aprendizaje y unicamente se logra llegar á maestro empezando desde muy pequeño (entre 10 y 12 años) á aclimatarse á la temperatura de los hornos y á adquirir practica, pues mientras abren y cierran los moldes y trasladan las piezas á las estufas van aprendiendo las diferencias de peso de las piezas, lo que les sirve luego cuando son “ayudantes de maestro” con crecido salario, para saber coger del horno el vidrio necesario; la temperatura que es indispensable

¹⁰ La jornada laboral a França era de 10 hores a tombants de segle XX. L'edat d'entrada al treball se situava, però, als 13 anys (12 si sabien llegir i escriure). La jornada laboral i l'edat d'alguns països de l'entorn eren com segueix:

PAÍS	JORNADA	EDAT D'ENTRADA AL TREBALL
Anglaterra	10 h	14 (ambdós sexes)
França	10 h	12-13
Alemanya		14
Bèlgica	12 h	16 a 21 (dones)
Itàlia	Cap	cap
E. Espanyol	6h (indústria) 8 h (comerç) 11h	➤ > 10, < 14 (nocturn prohibit) ➤ > 14, < 16 (nit) ➤ Dones

FONTS: Elaboració pròpia.

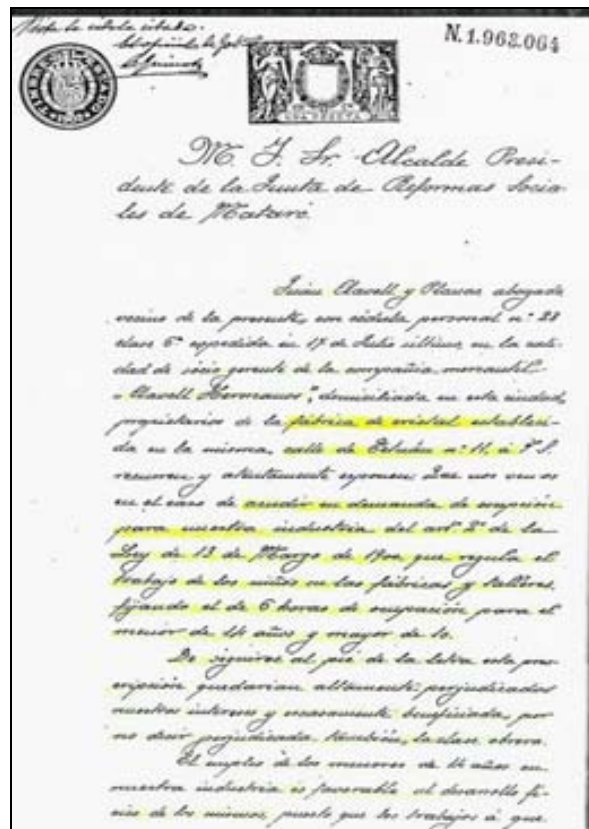
¹¹ Els germans Clavell es feren càrrec de la indústria a començaments de l'any 1900. La notícia de la retirada del negoci de Jaume Roldós i el relleu pels germans Clavell fou objecte de notícia a la premsa local: “Hemos recibido una circular en la que el industrial de esta ciudad don Jaime Roldós participa que se ha retirado del negocio, habiendo traspasado su fábrica de medio cristal á los señores “Clavell Hermanos”, sociedad regular colectiva por los hermanos D. Juan, D. Emilio y D. Narciso Clavell y Planas para continuar la referida industria. En dicha circular los nuevos dueños de la fábrica de medio cristal de Mataró, al propio tiempo que dan cuenta de haberse encargado del negocio, estampan las firmas que usará la sociedad. *Diario de Mataró y su Comarca*, 03.I.1900, núm. 2, p.2. .

para principiar la elaboración, la diferente forma que da el soplador á la pasta según la que ha de tener en definitiva, el tiempo que ha de estar dentro del molde, según sus circunstancias y multitud de pequeños detalles, que solo con el hábito se logra saber apreciar. Además, es indispensable que el obrero vidriero llegue á maestro antes de concurrir al servicio militar, de no ser así, resultaría completamente imposibilitado, pues tendría que volver á un aprendizaje que ya resultaría impracticable por la edad.

En nuestra industria la variación de personal debe ser la menor posible. Las secciones ó “plazas” se componen de 3 ó 4 hombres, mayores de 25 años, 2 mayores de 14, y 2 ó 3 menores de esa edad; se hallan como en familia dentro de la fábrica, tienen interés y celo en la elaboración, y mayor perfección alcanzan cuanto menos cambian de una plaza á otra. Para cumplir el precepto legal tendríamos que establecer dos tandas ó equipos de niños con rebaja proporcional en su semanal, (ganan de 6 á 12 pesetas según la edad) y esto al par que ocasionaría un trastorno en el funcionamiento de las secciones, encarecería la mano de obra, porque no podría reducirse á la mitad exacta su semanal, privando á sus padres de este ingreso, y dificultaría el buen servicio, porque no es cosa fácil encontrar niños que quieran trabajar en el horno, cuando existen en nuestra ciudad tantísimas industrias, sinó [sic: si no] tan saludables, mucho más limpias y fáciles en aprendizaje.

No se admiten en nuestra fábrica menores de 12 años y con preferencia los que saben leer y escribir, pero la escasez de ellos, mayormente en verano, hace que se tenga que prescindir algo de ese rigorismo y aceptemos algunos de once años.

No está en nuestro ánimo desobedecer las disposiciones de la Ley, ni tampoco oponernos á lo que esa Junta acuerde, no obstante á la vista del art.º 15 de la citada Ley de 13 de Marzo de 1900 y del capítulo VII del Reglamento para la aplicación de la misma,

A V.S. respetuosamente acuden, y espuestos (sic) los daños é inconvenientes practicos que se originan para el cumplimiento del espresado (sic) artículo 2º de la indicada Ley, suplican se digne dar á la presente instancia el curso legal, para que el Gobierno de S. M. oyendo á las entidades que en el mismo artículo 15º se indican, tenga á bien decretar la suspensión, exceptuando (sic) á nuestra industria de cristaleria en esta ciudad, del precepto legal de seis horas

diarias de ocupación para los niños mayores de diez años y menores de catorce (*sic*), facultando para que puedan dichos menores estar ocupados 10 horas y $\frac{1}{4}$ igual que los adultos.

Gracia que esperamos merecer de la rectitud y justificación de V.S. y de la Junta Local de Reformas Sociales que tan dignamente preside.

Mataró veinte de Diciembre de mil novecientos dos

Juan Clavell”

Com ja s’ha dit, Joan Clavell era advocat, i coneixia molt bé com fer la instància de demanda d’excepció. L’article 15 de la llei de 13 de març de 1900 sobre el qual es recolza la instància deia com segueix:

“Si sobre la aplicación y ejecución de esta Ley se formalizara ante las Autoridades locales por la representación, debidamente autorizada, de Asociación legalmente constituida ya sea de obreros, de patronos ó mixta de patronos y obreros, instancia exponiendo los daños ó inconvenientes prácticos que se originen en algún caso, el Gobierno, oyendo á las Juntas locales y provinciales respectivas, y en su caso á la Comisión de Reformas Sociales, podrá decretar la suspensión, con las excepciones de aplicación de esta Ley, en la localidad de donde proceda la reclamación, y exclusivamente para la industria ó trabajo á que la misma se refiere”.¹²

No sabem com va acabar la demanda d’excepció presentada per Joan Clavell a la Junta de Reformes de Mataró, però a jutjar per la seva argumentació, fil per randa ajustada a la legislació, és de suposar que li fou concedida.¹³

Aquests plantejaments a l’entorn del treball i de la instrucció dels nens obrers estava força generalitzada entre la classe patronal a Catalunya, essent un dels seus ideòlegs més rellevants l’industrial sabadellenc Joan Sallarès i Pla, el qual ja havia teoritzat al respecte a finals de segle XIX, publicant fins i tot alguns opuscles amb els suggerents títols de *Las ocho horas* (1890)¹⁴, en uns moments en què era president de la Cambra de Comerç i Indústria de Sabadell, i *El trabajo de las mujeres i de los niños*, (1893), ostentant aleshores la presidència del Gremi de Fabricants de Sabadell. Qui poc després esdevindria president de l’organització patronal per excel·lència de Catalunya, el Fomento del Trabajo Nacional (1897-98),¹⁵ argumentava que l’horari màxim aconsellable era de 12 h. I abundava en l’argumentació tot dient: “¿Qué significan once horas de trabajo de pura vigilancia, con tres interrupciones durante el curso de la jornada comparativamente con el que hacía el

¹² Gaceta, 14 març.

¹³ La instància també feia esment del capítol VII del Reglament per a l’aplicació de la llei, el qual estava dedicat “A la suspensión de la Ley”, i deia pràcticament el mateix que l’article 15 de la llei de 13 de març, només que detallat per articles. Deia com segueix:

37. Cuando sobre la aplicación de esta Ley se susciten dudas, las Juntas locales examinarán las reclamaciones que al efecto se les dirija ó las que se formulen por iniciativa de sus miembros.

38. A ese fin, las Autoridades locales remitirán á las Juntas las instancias que se las dirija por las Asociaciones legalmente constituidas de obreros, de patronos ó mixtas.

39. El resultado de la deliberación de las Juntas locales se pondrá en conocimiento de la Autoridad, la cual se elevará al Gobierno.

40. El Gobierno, oyendo á las Juntas provinciales ó á las locales, si no hubieran sido oídas, y en su caso á la Comisión de Reformas Sociales, podrá decretar la suspensión ó definir la interpretación de la Ley en la localidad de donde proceda la reclamación, y exclusivamente para la industria ó trabajo á que la misma se refiere” (Gac. 15 i 16 novembre).

¹⁴ SALLARÉS I PLA, Joan (1890): *Las ocho horas. Algo sobre la cuestión obrera*. Barcelona, Libreria de Luis Nubió.

¹⁵ Un estudi rigorós sobre la figura de Sallarès i Pla és el realitzat per Martí Marín i Corbera (2000): *Joan Sallarès i Pla, industrial i polític*, Quaderns d’Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, LXXXIX, Fundació Bosch i Cardellach, Sabadell.

tejedor 40 años atrás!”¹⁶ Respecte a la instrucció dels nens, Joan Sallarés i Pla afirmava que:

“De los varios elementos que concurren en la educación del niño consideramos ser la instrucción el menos importante. Entre un hombre simplemente bueno y un hombre exclusivamente sabio la elección no es dudosa para nadie y mucho menos tratándose de toda una generación y en particular de una generación obrera, en la cual la instrucción no pasará nunca de ser elemental é incapaz por lo mismo de suplir siquiera la ausencia de los sentimientos con frutos de la razón bien cultivada”¹⁷

Al seu opuscle es troben multitud de “perles” similars, quant al treball dels nens, les quals són dignes d’incloure-les aquí, per representatives del pensament de la patronal catalana durant un llarguíssim període de temps i, per descomptat, de tot el període objecte d’aquest estudi. Recordem que Sallarès i Pla escriu aquests pensaments el 1893, quan s’estaven debatent en el Senat els projectes de llei sobre el descans dominical i sobre les condicions de treball de les dones i dels nens:

La legislación que se proponga el Estado en materia de instrucción de los niños y reglamentación de su trabajo, debe ser en todo caso **supletoria de la acción de los padres** y mas bien ha de perseguir fines de educación que de instrucción (...) y es además ideal utópico el que se propone ampliar la enseñanza popular á un grado tal, que exigiria del obrero seguir largos cursos á la conclusión de los cuales se encontrará con escasa ventaja práctica para el desempeño de su trabajo. No debe olvidarse que á la postre, el **sitio del obrero es la fábrica y el taller** que son las mejores escuelas de los oficios y artes, resultando inhábiles en ellos los que dejan de aprenderlos **desde su niñez**.”¹⁸

(...) El trabajo industrial exige ante todo lijereza y destreza, golpe de vista rápido y certero y agilidad de brazos y dedos, cosas todas ellas que se adquieren con un ejercicio prolongado que debe empezarse de niño. Tres ingenieros aplicados á una máquina de hilar la harán funcionar sin duda, pero la producción será mas imperfecta y mas restringida que estando servida por tres niños instruidos en su manejo. Es indudable que el aprendizaje deberá prolongarse mucho más tiempo si el niño ha de asistir á la vez á la fábrica y á la escuela, con perjuicio notable para sus particulares intereses y los de su familia, y sin la esperanza de que la ampliación dada á sus estudios le ofrezca una compensación mas adelante; puesto que una máquina no producirá mas ni menos, porque el obrero que la maneje conozca, vamos a decir, la genealogía de los reyes godos”¹⁹.

Es diria que Joan Clavell havia llegit, sens dubte, Joan Sallarès!

1.3. Les vagues de 1902 : l’inici de la divisió del moviment obrer a Mataró.

Ja hem dit que les actuacions d’aquesta primera Junta de Reformes és pràcticament desconeguda per la manca de documentació. Tanmateix, fonts secundàries com ara la premsa local, o bé treballs d’investigació sobre la història de Mataró donen proves del seu funcionament, així com de la seva intervenció en els conflictes de finals de 1902. En

¹⁶ SALLARÉS I PLA, Joan (1892): *El trabajo de las mujeres y de los niños. Estudio sobre sus condiciones actuales*. Sabadell, Establecimiento tipográfico de A. Vives.

¹⁷ SALLARÉS I PLA, Joan (1892): *El trabajo de las mujeres y de los niños...* p. 66

¹⁸ Ídem, p. 72. Les negretes són meves.

¹⁹ Ídem, pp. 74-75.

aquests conflictes es dilucidaven qüestions tan importants com els preus de la mà d'obra i la reglamentació del treball, i altre no menys important, com era el reconeixement de les societats obreres. Aquest darrer era, a inicis de segle XX, un tema recurrent per part de la patronal, la qual es negava a reconèixer la personalitat de les societats obreres, amb l'objectiu últim de fer-les fora de les seves empreses i trencar l'organització sindical, com ja hem vist a Sabadell. Veiem com es va donar a Mataró.

A principis d'abril de 1903, les tres societats mataronines anomenades Societat d'Obrers Jornalers de la Indústria Tèxtil, fundada a finals de 1899,²⁰ la Societat de Teixidors Mecànics, fundada a finals de 1899, i la Societat de Preparació de la Indústria Tèxtil es fusionaren tot creant la **Unió Obrera de l'art Fabril**,²¹ vinculada als socialistes.

A aquestes societats obreres cal sumar altres de molt importants, com ara la Societat de Tintorers i Blanquinadors, creada al desembre de 1899,²² la Societat de Filadors, una de les més antigues, fundada al gener de 1894,²³ i potser la més important de totes, la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, constituïda a l'agost de 1895²⁴. A més a més, existien tot un reguitzell de societats obreres de molts altres rams: la Societat de Flequers, la Societat d'Ajudants i Nuadors, la Societat d'Adobadors, la Societat de Perruquers i Barbers, la Societat d'Ebenistes, la Societat d'Espardenyers i la Secció Vària, a més de l'Agrupació Socialista.

Totes elles, menys la Societat de Filadors, d'òrbita republicana, venien treballant des del desembre de 1899 en la creació d'un nou local que les aixoplugués.²⁵ A l'abril de 1901, la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt ingressava a la UGT;²⁶ al desembre de 1901 s'inaugurava el nou local, el qual fou anomenat Centre d'Unió de Corporacions Obreres de Mataró. Des d'aquí fins a l'abril de 1903, tot semblava, aparentment, anar amb el vent de cara. Fou tot just en aquest mes d'abril que, com hem vist, les societats de Preparació de la Indústria Tèxtil, la de Jornalers i la dels Teixidors Mecànics s'uniren i es constituïren en la **Societat Unió Obrera de l'art Fabril**, sota l'òrbita dels socialistes.

Això era a inicis del mes d'abril. Doncs bé, l'11 d'abril es creava, al marge del Centre Obrer, la Societat de Teixidors Mecànics "El Progreso", sota l'òrbita dels republicans.²⁷ La pregunta és d'obligat compliment: Es crea una Societat de Teixidors Mecànics tot just quan l'existent a Mataró des del 1899 s'acabava de fusionar amb la de Preparació i els Jornalers?. I al mateix temps, la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, que a l'abril de 1901 havia ingressat, recordem-ho, a la UGT, surt també del Centre Obrer i es trasllada a un altre local.²⁸ En poc menys d'una setmana, i a les portes d'un important Congrés Obrer de l'Art Fabril –el Congrés de l'Art Fabril, celebrat a Badalona durant els dies 15, 16 i 17 d'agost de 1903 i del qual parlarem tot seguit-, el sindicalisme mataroní es trencava sorollosament. Què havia passat?

²⁰ *El Socialista*, 28.VIII.1899.

²¹ *La Guerra Social*, 04.IV.1903

²² *El Socialista*, 15.XII.1899.

²³ *El Socialista*, 03.V.1901.

²⁴ *El Socialista*, 28.VIII.1899.

²⁵ *El Socialista*, 22.XII.1899.

²⁶ *El Socialista*, 03.V.1901.

²⁷ Es domicilià al carrer Beato Oriol, 33 baixos.

²⁸ Segons Joaquim LLOVET, "La Societat Fabril de Obreros en Géneros de Punto, per exemple, abandonà l'any 1904 la UGT, potser a causa de les picabaralles entre republicans federals i socialistes". op. cit, p. 532.

Les raons d'aquests enfrontaments es troben justament en aquells episodis de la vaga de 1902, els quals cristal·litzaren de manera sorollosa l'any de 1903 i, més concretament, en el mes d'abril. Veiem-ho.

En el mes de setembre de 1902 es reunia el governador de la província de Barcelona amb quatre empresaris mataronins –Salvador Esquerra [efectivament, el vocal patró de la JLRS que acabem de veure!], Joaquim Carbonell, Baladia i Gaietà Marfà- que tenien tancats els seus establiments industrials, els quals mantenien que volien “ejercer libremente el derecho de admitir y despedir obreros en sus fábricas, no estando dispuestos a reconocer la personalidad de la sociedad de trabajadores por lo que se refiere a este particular”.²⁹ El governador civil ordenà que s'ocupès de l'assumpte la Junta Municipal de Reformes Socials i que en cas de no arribar a un acord entre patrons i obrers se n'ocuparia la Junta Provincial de Reformes Socials.³⁰ Els obrers, pel seu cantó, també donaven un clar reconeixement a la Junta de Reformes Socials, doncs a les seves propostes de solució del conflicte apuntaven que “*Siempre que el fabricante considere que alguno de los obreros ú obreras ha faltado en algún sentido, podrá despedirlos; pero si la Sociedad considera que no hay motivos para el despido, se pondrá el caso en conocimiento de la comisión de reformas sociales para que resuelva si el que hubiese sido despido, ha de ser o no admitido de nuevamente al trabajo*”.³¹

Després de diverses reunions fetes durant el mes d'octubre entre els delegats obrers amb la Societat de Fabricants, el governador civil i l'alcalde, les propostes obreres foren rebutjades pels patrons i el conflicte es mantingué estancat. Una proposta feta pel fabricant tèxtil Joaquim Coll Regàs³², de nomenar un tribunal industrial que dictès laude prèvia apertura de les fàbriques fou acceptada per obrers i patrons, però quan els treballadors anaren a reanudar el treball, “*los fabricantes, incumpliendo su palabra, se negaron a admitirlos*”.³³ El Centre de Corporacions Obreres i el Comitè de Vaga organitzaren una nova assemblea el 26 de novembre, on s'acordaren les següents demandes:

- 1.ª Reconocimiento de las sociedades obreras,
- 2.ª Representaciones o comisionados en las fábricas;
- 3.ª Creación de tribunales arbitrales mixtos.”³⁴

Aquestes foren entregades a l'alcaldia. La Junta de Reformes Socials presentà a patrons i obrers, llavors, les següents bases d'acord:

- 1^a. Libertad del patrono para tomar o despedir a sus obreros, sean o no asociados.
- 2^a. La sociedades obreras podrán tener en cada fábrica un Delegado para transmitir avisos y encargos a los obreros que pertenezcan a las mismas, pero en ningún caso podrán tales delegados inmiscuirse en la dirección del personal, ni en la del trabajo.

²⁹ *Diario de Mataró y su comarca*, 6.IX.1902. Citat per CAÑADA MULLOR, Ernest (1998): *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*, Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró (Premi Iluro 1997), p. 55.

³⁰ CAÑADA (1998): *Conflictividad laboral y sindicalismo...* loc. cit., p. 55

³¹ *Ibidem*, pp. 56-57. *Diario de Mataró y su comarca*, 18.X.1902, *El Nuevo Ideal*, 25.X.1902.

³² Principal promotor del catolicisme social a la ciutat i únic fabricant mataroní que “havia iniciat en solitari, l'any 1902, l'acabament de la jornada laboral el dissabte al migdia”, LLOVET, op. cit. p. 532.

³³ CAÑADA, op. cit., pp.58-59

³⁴ *Diario de Mataró y su comarca*, 27.XI.1902; CAÑADA, op. cit. p. 59.

3ª. Comprometerse ambas partes a que, cuando surja alguna cuestión o diferencia entre ellas, no pararán el trabajo ni se declarará una huelga, hasta resuelta aquella definitivamente en la forma y modo que las mismas dos partes discordantes establezcan”.³⁵

Era clar que les dues postures topaven frontalment en el tema del reconeixement de les societats obreres dins de les fàbriques i, en conseqüència, en la seva potestat de decidir al voltant de l'organització del treball dins les mateixes, tal com ja havia posat de manifest el 15 de novembre el metge de professió i cap del Partit Republicà Antoni Franquesa i Sivilla³⁶:

“Los fabricantes en nada han transigido; los obreros ha llegado al colmo de la transacción; en resumen no piden más que volver a sus puestos de trabajo, con la garantía de tener (como ya tenían desde hace años) representantes de su asociación respectiva en el trabajo, que se hagan cargo de sus quejas, y procuren, de común acuerdo con los fabricantes, enmendar las causas de aquellas en lo que sea de razón y de justicia. Y luego, que, cuando un obrero sea despedido arbitrariamente, pueda reclamar a un tribunal compuesto de dos fabricantes y dos obreros, más una quinta persona, que este tribunal designará libremente en caso de empate, para que dictamine si procede o no el despedir a dicho obrero. El fallo será inapenable, (...) ¿En qué han transigido, en cambio, los fabricantes? En nada, absolutamente en nada”³⁷

Amb la proposta de la Junta de Reformes Socials a la mà, el Centre de Corporacions Obreres tornava a concentrar els obrers de la localitat el dimarts 9 de desembre per tal de tractar aquestes bases. Foren llegides públicament i àmpliament discutides i, finalment, es presentaren a votació dues propostes:

“1ª. Acudir al trabajo con las bases propuestas con anterioridad por los obreros, o, en su defecto, incondicionalmente, mediante que se abran todas las fábricas en un día señalado, ocupando todos los trabajadores los mismos puestos que antes de la huelga.

2ª. Acudir al trabajo admitiendo las bases propuestas por la Junta de Reformas Sociales y mediante también que se abran en un solo día todas las fábricas, ocupando todos los obreros los mismos puestos que antes de la huelga”.³⁸

La tensió era tal que no es va poder arribar a fer la votació, la qual se suspengué i es convocà a fer-la al llarg de tot el dia següent al Centre de Classes Obreres. En la votació del dia 10 de desembre fou aprovada la segona proposició. Al dia següent, 11 de novembre, es feu una nova reunió dels obrers en el mateix Centre en la qual “*entablóse una seria discusión entre los concurrentes, degenerando luego en disputa, visto lo cual por el señor Saurí*³⁹ y ante la actitud algo belicosa de ciertos elementos se suspendió el acto, y desocupando el local los obreros formaron grupos que siguieron discutiendo hasta cerca de la una de la madrugada”.⁴⁰

³⁵ *El Nuevo Ideal*, 6.XII.1902.

³⁶ Autor de nombrosos articles polítics i socials a la premsa local i molt conegut a la ciutat des d'antic, entre altres coses per la seva obra *Topografía médica de Mataró y su zona*, la qual fou premiada en el concurs públic de 1888-1889 per la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona. Vegeu COSTA I OLLER, Francesc (1990): “El poder del cacic. Elecciones generales a Mataró els anys de la Restauració”. VII Sessió d'Estudis Mataronins, 12 maig, comunicació. Museu Arxiu de Santa Maria, Patronat Municipal de Cultura, Mataró, 1991; CAÑADA (1998): *Conflictividad laboral y sindicalismo...* op. cit., p. 55.

³⁷ *El Nuevo Ideal*, 15.XI.1902. Citat per CAÑADA op. cit., p. 58.

³⁸ *Diario de Mataró y su comarca*, 10.XII.1902.

³⁹ Es refereix al cap de la policia de Mataró, Esteban Saurí.

⁴⁰ *Diario de Mataró y su comarca*, 13.XII.1902.

Segons el *Diario de Mataró y su comarca* el 18 de desembre la vaga podia donar-se per acabada, doncs ja s'havien reanudat els treballs de gairebé totes les fàbriques, tret de la secció de filatura de la fàbrica dels senyors Marfà i la dels senyors Ribas".⁴¹

Socialistes i republicans sorgiren profundament dividits d'aquesta vaga. Mentre que els primers deien que "no han conseguido los obreros todo lo que deseaban, pero han sacado a salvo su organización, evitando el derramamiento de sangre e impedido el entronzamiento de una situación política reaccionaria en aquella localidad",⁴² els republicans opinaven de manera molt diferent. Així, Antoni Cuadras Fargas, conegut republicà federal i en aquests moments president de l'Associació d'Obrers en Gèneres de Punt, l'única societat que no va signar l'acord, defensava a les pàgines de *El Nuevo Ideal*, l'òrgan del Partit Republicà Democràtic Federalista, que l'actuació de la Societat de la qual era president fou legítima al no acceptar allò que acceptaren les dinou societats restants en admetre les bases proposades pels patrons, que l'acord signat era una humiliació, que no era cert que els patrons haguessin fet concessió de cap tipus, i que el que es devia haver fet era plantejar una resposta general, sense necessitat d'alterar l'ordre públic, ja que la majoria dels obrers ja estaven en atur forçós.⁴³

D'aquesta manera, la l'Associació de Fabricants de Mataró, que tot just s'acabava de constituir, obtingué la seva primera i molt important victòria, ajustant-se en un tot a allò que es deia en el primer dels seus objectius:

"En primer lugar y principal, reguardar los intereses de los fabricantes asociados de toda coaligación formada por los operarios con el fin de encarecer abusivamente el precio del trabajo en cualquier forma que sea, de cohibir la libre contratación individual entre el fabricante y el operario no existiendo un convenio general obligatorio, o bien de privar al fabricante de la libertad de organizar el trabajo en su establecimiento y de administrarlo y dirgirlo en la forma y con el personal que, en uso de su derecho, estime más conveniente".⁴⁴

El 15 d'abril de 1903, la Societat d'Obrers Jornalers de l'Art Fabril signava un comunicat recolzant els dirigents socialistes Martí Ramis i Lluís Fambuena⁴⁵, els quals havien estat qualificats de "charlatanes" per Antoni Cuadras, president de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt. A finals d'abril, un nou article d'Antoni Cuadras Fargas escrit a les pàgines de *El Nou Ideal* acusava Martí Ramis i Lluís Fambuena de "habitar en la mansión de los reptiles, en el fango", de traïdors i d'haver tractat de vendre els seus companys quan no van prendre la decissió de declarar la vaga general per a finalitzar el conflicte de 1902. Pel que fa a la resta de societats obreres del Centre Unió de Corporacions Obreres, Cuadras les acusava d'haver fet el ridícul defensant a "aquellos dos individuos".⁴⁶

⁴¹ *Diario de Mataró y su comarca*, 16 i 18.XII.1902.

⁴² *El Socialista*, 26.XII.1902.

⁴³ *El Nuevo Ideal*, 27.XII.1902 i 10.I.1903.

⁴⁴ AMM. Estatutos de la Asociación de Fabricantes de Mataró, Tipografía "L'Avenç", Barcelona, 1907.

⁴⁵ El comunicat anava signat per les següents societats: Partit Socialista Obrer, Societat d'Oficis Varis; Unió d'Obrers Paletes; Unió de Tintorers i Blanquinadors; Associació d'Obrers Fusters; Societat d'Oficials Barbers i Peruquers; Societat del Ram d'Ebenisteria; "Le Soleil"; Societat de Teixidors Mecànics; Societat de Treballador Agrícoles de Mataró i els seus Contorns; Societat d'Obrers Jornalers de l'Art Fabril; Unió de Corporacions Obreres [aquesta, de fet, aixopluga a tota la resta, com hem vist abans]; Associació Fabril de Nuadors i Ajudants; Societat de Constructors de Carruatges de Ferro i la Societat Cooperativa Casa del Poble. *El Nuevo Ideal*, 18.IV.1903 i *La guerra Social*, 9.V.1903.

⁴⁶ *El Nuevo Ideal*, 25.IV.1903. Citat per CAÑADA (1998): *Conflictividad laboral y sindicalismo...* op. cit., pp.66-67.

Definitivament, la ruptura entre socialistes i republicans va quallar quan la societat d'Obrers en Gèneres de Punt convocà una reunió el dissabte 13 de juny per intentar constituir-hi una federació local de societats obreres, *“a fin de que, agrupadas y federadas en fraternal abrazo, puedan adquirir una fuerza positiva de que desgraciadamente hoy carecemos, para alcanzar las mejoras de las que somos acreedores”*.⁴⁷

La divisió entre socialistes i republicans de Mataró va provocar una profunda crisi en el moviment obrer organitzat de la ciutat i va donar pas a un llarg període caracteritzat per les divisions i les pugnes en els terrenys polític i sindical que es va allargar fins 1910. Durant tot aquest temps, els continus enfrontaments derivats d'aquella derrota impediren la possibilitat d'articular a la pràctica un moviment obrer de caràcter unitari, cohesionat i fort, no només a la ciutat, sinó que, amb Mataró com a handicap, influí negativament alhora en la resta del sindicalisme català d'inicis de segle.

Tindrem ocasió d'anar constatant aquests desencontres en la Junta de Reformes Socials de Mataró dels propers anys.

Disposem encara de dos documents més de la Junta de Reformes Socials de Mataró del període 1900-1904, els quals ratifiquen la seva dinàmica actuació durant aquests primers i decisius anys de començament de segle: d'una banda, una proposta de la Junta Local de Reformes Socials de València demanant recolzament a una instància adreçada al Ministeri de la Governació, en què es demanava la modificació i millora de les lleis d'Accidents de Treball i la del Treball de les Dones i dels nens (15 juliol de 1903); de l'altra, l'expedient d'elecció de compromissaris que havien de formar part en el procés de constitució de l'Institut de Reformes Socials (gener de 1904).

Abans d'entrar en ells, però, val la pena introduir-nos en el Congrés Obrer que se celebrà a Badalona a mitjan d'agost de 1903, un dels primers intents de dur a terme la reorganització del moviment obrer català després de la derrota de la Vaga General de 1902. Aquest congrés se celebrava amb la millor de les intencions però, pel que fa a Mataró, en un marcat ambient d'enfrontament, derivat de les vagues de 1902 que tot just acabem de veure.

1.4. El Congrés Obrer de l'Art Fabril. Badalona, 15-17 d'agost de 1903: noves estratègies organitzatives del sindicalisme català d'inicis de segle XX.

Animat pels socialistes se celebrà a Badalona el Congrés Obrer de l'Art Fabril a l'agost de 1903, on l'objectiu fonamental era organitzar el ram a Catalunya, i fer extensiva la Federació a tot l'Estat, tal com es declarava al primer punt dels temes tractats: *“Tema 1r. Es de necesidad suma la constitución de la Federación del arte fabril de la región catalana y hacerla Nacional, hasta conseguir la completa organización del mismo ramo”*.

Li seguien la reivindicació de la reducció de la jornada i l'augment del salari, i en aquest segon punt és on es palesava la manca d'organització i de forces en el ram, ja que es declarava que: *“Tema 2n. Cuando la federación cuente con fuerzas y apogeos de unión, deberá reducir la jornada sin fijación de horas y aumento en el salario”*.⁴⁸

⁴⁷ *El Nuevo Ideal*, 25.VI.1903.

⁴⁸ Les negretes són meves

El tercer punt de preocupació del Congrés era la reducció de telers per operari, tot fixant un màxim de dos, també amb un reconeixement explícit de manca de forces per imposar-ho immediatament: “*Tema 3r. También deberá lo más pronto posible, dicha federación, reducir que todo obrero ú obrera perteneciente á dicha clase no podrá llevar en concepto alguno más de dos telares.*”

El Congrés es comprometia a dur a terme una “*activa campaña de propaganda y organización*” per tal d’organitzar el ram i poder fer possible el primer objectiu de constituir una Federació de l’Art Fabril a Catalunya i de fer-la extensiva a la resta de l’Estat espanyol en un segon Congrés.

Finalment, el Congrés aprovava per unanimitat l’abolició del treball a preu fet (tema 5è).

Quant al darrer tema, el de les *Proposicions Generals*, val a dir que aquestes foren vuit, tres de les quals foren fetes pels representants de Mataró (dos d’Antoni Cuadras Fargas, republicà federal, i una de Joan Molist Pannon, socialista), una pel de Sabadell (Domènec Mimó i Vinyals, aleshores dirigent de la Federació Obrera Sabadellenca (FOS)), i les quatre restants repartides entre els delegats de Roda, Terrassa, Valls, i varis delegats.

La celebració d’aquest I Congrés de l’Art Fabril a Catalunya preocupà seriosament les autoritats catalanes i espanyoles, en uns moments en què des del govern de Madrid s’estaven duent a terme tot un seguit de mesures i gestos relacionats amb el món del treball. Per exemple, els projectes de llei sobre vagues, o bé de creació de Jurats Mixtos i Industrials, seguit d’un decret d’indult d’aproximadament 200 obrers sentenciats per qüestions socials⁴⁹. Això no treu, d’altra banda, que el govern de Madrid fes tots els possibles per impedir el seguit de mítins que els anarquistes volien celebrar a diferents ciutats espanyoles durant el mes d’agost de 1903, començant per La Coruña, tot donant “*instrucciones enérgicas al objeto de que expulse, de acuerdo con los cónsules á los extranjeros que carezcan de residencia legal en España y vengan con fines sediciosos y perturbadores*”.⁵⁰ El 20 d’agost, el *Diario de Mataró y su Comarca* treia la notícia, extreta de *La Época*, de que “*han fracasado los trabajos que se realizaban para que viniesen á España los anarquistas Gori, Reclús i Tarrida. Una nota oficiosa que ha publicado, éste y otros periódicos, dice que no debe consentir el Gobierno la entrada en España de esos agitadores. En la referida nota se dice que Reclús no tiene ningún título que le haga digno de la consideración de los españoles, pues ha falseado la historia en perjuicio del crédito de nuestra patria*”.⁵¹

Però, sobretot, els preocupava per la recentíssima creació, a l’abril de 1903, de l’Institut de Reformes Socials.

Així doncs, el dia 15 d’agost de 1903, el mateix dia que en la seva residència estiuenca de San Sebastián se signava per la Corona el Reglament de l’Institut de Reformes Socials, començà a Badalona el Congrés de l’Art fabril. Dos dies abans, es reuniren d’urgència el President del Consell de Ministres, Villaverde, amb el ministre de la Governació, Antonio García Alix, i el governador de la Província de Barcelona, Francisco González Rothwos,

⁴⁹ *Gaceta de Madrid*, 15.VIII.1903. El Decret d’indult s’adreçava als obrers condemnats pels delictes relacionats amb les vagues, excepte als que patien “condena por los delitos de sedición, asesinato, homicidio, robo ó incendio”. El mateix indult ordenava “á los tribunales que envíen al ministerio una relación de los indultados”. *Diario de Mataró y su Comarca*, 14.VIII.1903.

⁵⁰ *Diario de Mataró y su Comarca*, dilluns 17.VIII.1903.

⁵¹ *Diario de Mataró y su Comarca*, dijous 20.VIII.1903.

per a tractar de “la política y de la organización de los elementos obreros de Barcelona”. En concret Villaverde “pidió detalles sobre este último punto acerca del cual quiere realizar un detenido estudio”⁵².

Dos dies després d’acabat el Congrés, el dimecres 19 d’agost, el *Diario de Mataró y su Comarca*, en donava notícia:

“Convocado por la Sociedad del Arte Fabril de Badalona se ha celebrado en dicha ciudad un congreso de obreros del ramo, en el que estuvieron representadas las localidades de Roda, San Hipólito de Voltregá, Sabadell, Tarrasa, Valls, Badalona, Barcelona, Calella, Mataró y Vilasar de Dalt. Entre los acuerdos tomados figuran el de emprender una activa campaña de organización y propaganda entre los elementos fabriles, en pro de la implantación de la jornada de diez horas, la abolición del trabajo á destajo, que no pueda conducir un operario más de dos máquinas, etc., etc. Se designó Badalona como la localidad donde deberá residir la comisión encargada de proseguir los trabajos de organización del arte fabril y de convocar un congreso donde tengan representación los trabajadores no sólo de Cataluña, sino de toda España”.

La Comissió Organitzadora del Congrés.

La Comissió Organitzadora del Congrés estava integrada per:

President:	Pere Mestres (Badalona).
Vice-President:	Joan Vidal (Badalona)
Secretari:	Manel Torres (Barcelona)
Vice-Secretari:	Jaume Badia
Vocals:	Jaume Cuixart (Badalona) Francesc Corominas Joan Fortuny

FONTS: Elaboració pròpia.

Gairebé tot ells eren declarats militants socialistes –Vidal, Badia, Cuixart, Fortuny- mentre que la resta apareixien com a sindicalistes societaris, tot i que molt probablement també ho eren, sobretot Pere Mestres i Manuel Torres, els quals ocupaven els càrrecs de president i secretari respectivament.⁵³

Localitats representades i representants.

Les localitats representades i els representants, així com les localitats adherides però sense representació al Congrés fou com segueix :

⁵² *Diario de Mataró y su Comarca*, 14.VIII.1903, p. 3.

⁵³ Confirmaria aquesta afirmació el fet que, un cop finalitzat el congrés, una nota de la resolució final demanava que “La correspondencia perteneciente á la misma [a la Comissió organitzadora del Congrés, en realitat al Ctè. Central designat], se mandará á nombre de Manuel Torres, Secretario, Príncipe de Vergara nº 7”. Es poden consultar sengles referències biogràfiques a *Diccionario Biográfico del Movimiento Obrero als Països Catalans*. Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2000, pàgs. 898-899 (Pere Mestres, [biografia a cura de Mª Pilar Molina Javierre]) i 1373-74 (Manuel Torres, [biografia a cura de Jordi Ibarz Gelabert]).

LOCALITATS REPRESENTADES I REPRESENTANTS:		LOCALITATS ADHERIDES SENSE REPRESENTACIÓ:
1. Sabadell:	Domènec Mimó Robert Vallribera	1. Manresa
2. Calella:	Joan Lluís Gallart Salvador Aguilar	2. Sallent
3. Mataró:	Josep Pons Joan Molist Pannon ⁵⁴ Antoni Cuadras Fargas Joan [Josep?]Deulofeu Lladó ⁵⁵	3. Olesa de Montserrat
4. Valls:	Francesc Rossell Joan Bofarull	4. Olot
5. Roda de Ter:	Jaume Perramont Miquel Basas	5. Granollers
6. Sant Hipolit de Voltrega:	Domènec Gallart Pere Arnau	6. Manlleu
7. Terrassa:	Climent Marcet Jaume Navarro	7. Ripoll
8. Barcelona:	Baptista Cervera Manel Garbí	8. Reus
9. Badalona:	Pere Mestres Jaume Cuixart Joan Vidal Sasrriera Pere Colomer	

FONTS: Elaboració pròpia.

Les dues localitats que sobresurten en nombre de representants són Badalona, que organitzava el Congrés, i Mataró, aquesta darrera de clara influència socialista (tres dels quatre representants).

⁵⁴ Joan Molist Pannon va assistir-hi, amb Martí Ramis Dalmau i Antoni Caminada, al Setè Congrés de la UGT, celebrat a Madrid del 14 al 18 de maig de 1902. Assistiren 93 delegats de 169 seccions, que representaven a 34.410 afiliats. Martí Ramis, que representava als Gèneres de Punt de Mataró (611 federats), formà part de la Comissió d'Actes, ja que havia estat un dels cinc primers delegats que es van presentar al Congrés. Antoni Caminada representava als Tintorers i Blanquinadors (109 federats) i també als Jornalers de l'Art Fabril (200 federats). Joan Molist Pannon, al seu torn, representava als Teixidors Mecànics (250) i també als Nuadors i Ajudants (68). Com es veu, la suma de les parts dóna 627 mentre que es diu que els Gèneres de Punt sumaven 611 federats; el motiu deu ser que les xifres dels Jornalers i dels Teixidors Mecànics es van arrodonir a l'alça. Vegeu <http://www.veubrera.org> i també <http://www.UGT.es/ugtpordentro/ejecutivas1888.htm>

⁵⁵ Es tracta de Josep Deulofeu Lladó, un destacat socialista mataroní, membre de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril. Josep Deulofeu esdevindrà Vocal Obrer de la Junta Local de Reformes Socials de Mataró a finals de 1904 (el seu suplent era Constantí Perlasia Calvo, un dels dirigents socialistes i dels gèneres de punt més importants a Catalunya durant els primers anys de segle XX). Josep Deulofeu –encara membre de la JLRS de Mataró- participarà al Ir. Congrés de Solidaritat Obrera, celebrat a Barcelona els dies sis, set i vuit de setembre de 1908, en el qual representava a l'Art Fabril per Mataró. Vegeu Xavier CUADRAT. Socialismo y anarquismo en Cataluña (1899-1911). Los orígenes de la CNT. Ediciones de la Revista de Trabajo, Madrid, 1976, p. 601. Per a la JLRS, vegeu AMM. Gob. 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926. Cfr. ALBADALEJO, Jordi; ZAMBRANA, Joan (2005): *Inicis d'un sindicalista llibertari. Joan Peiró a Badalona (1905-1920)*. Edicions fet a mà. Associació d'agitació cultural, pp. 33 i seg.

Composició de les Meses del Congrés.

La Composició de la Mesa de la 1^a i 2ª sessions, que tractaren els temes 1r., 2n. i 3r., fou com segueix:

President:	Salvador Aguilar (Calella)
Vice-President:	Francesc Rossell (Valls)
Secretari 1r.:	Joan Lluís Gallart (Calella)
Secretari 2n.:	Domènec Mimó (Sabadell)

I la composició de la Mesa de la 3^a i 4ª sessions, on es tractaren els temes 4t., 5e i 6e, fou la següent:

President:	Antoni Cuadras (Mataró)
Vice-President:	Jaume Cuixart (Badalona)
Secretari 1r.:	Joan Lluís Gallart (Calella)
Secretari 2n.:	Robert Vallribera (Sabadell)

Com es pot veure, el pes relatiu de les Meses del Congrés recaigué sobre les localitats de Badalona, Calella, Mataró, Sabadell i Valls, essent Calella i Sabadell les úniques que estigueren representades a ambdues Meses. Pel que respecta a Sabadell i a Mataró, la seva representació respon, en el primer cas, al pes i la significació del moviment obrer sabadellenc; en el de Mataró es dona la mateixa situació, però és del tot necessari apuntar que la presidència de la Mesa no està ocupada per cap dels tres representants socialistes (Josep Pons, Joan Molist Pannon i Josep Deulofeu Lladó), sinó pel republicà federal Antoni Cuadras Fargas, al qual ja coneixem sobradament. Atenent a les fortes disputes que socialistes i republicans estaven tenint en aquells mateixos moments a Mataró, protagonitzades a més per aquestes mateixes persones, la presidència d'Antoni Cuadras de la segona Mesa del Congrés ha de ser interpretada com una interessada concessió dels socialistes als republicans per tal d'acostar postures.

Desenvolupament de les sessions.

Les aportacions dels delegats de Sabadell i Mataró foren les més importants, en línia amb la rellevància dels delegats i també de les ciutats industrials que representaven. En aquest sentit val a dir que el sabadellenc Domènec Mimó proposà un tema important, com era el de que *“en todas las localidades adheridas tienen la completa necesidad de procurar una sola sociedad del arte fabril en cada localidad ó que ingresen á la sociedad Varia hasta ser número suficiente para constituirse”*. Aquest era un tema central en el sindicalisme de principis de segle XX, ja que era motiu recurrent en les disputes de les societats obreres de les localitats, el qual jugava en contra de la tan necessària unitat obrera. Sabadell era a aquest respecte exemple a seguir, doncs la Federació Obrera Sabadellenca (FOS) aixoplugava tota la munió de societats dels diferents art i oficis, i a la pràctica actuava com un de sol i poderós sindicat, ja es tractessin les lluites de filadors o de manyans, de conductors de carros o de fonadors, d'impressors o teixidors.

El republicà Antoni Cuadras Fargas, de Mataró, feu una proposició general –la tercera- a l'entorn de les condicions de treball en el ram dels gèneres de punt, un sector aquest on la ciutat de Mataró estava altament especialitzat, essent no només la indústria més important

a la ciutat, sinó la capdavantera del districte industrial del Maresme, el centre industrial dels gèneres de punt més important de Catalunya. Era com segueix: “Tercera: que los operarios pertenecientes al ramo de géneros de punto no podrán trabajar más que en una sola máquina en las secciones de (rectilíneas y cotoms). Además que los aprendices, ó sea montadores, no tengan la obligación de ir á la máquina siempre que haya en ella vigilante, y por último que los puestos del ayudante sean sustituidos por el operario y que en los (circulars) no podrán llevar más de cuatro máquinas y de (colls) una”.

La proposició quarta fou feta també per Antoni Cuadras, i abundava en la primera, feta per Domènec Mimó, però ara de més ampli abast: “Cuarta: Cuadras, de Mataró, propone unir todas las federaciones españolas en una sola, por ser necesario á la clase obrera”.

La resta de proposicions giraven a l’entorn d’aspectes organitzatius, com ara la cinquena, feta pel socialista Joan Molist i Panon, de Mataró, el qual proposava “*que la comisión central organizadora, hasta el próximo congreso, resida en Badalona*”, o bé la sisena, feta per Navarro, de Terrassa, que “*propone que los gastos de administración vayan á prorrateo por las secciones representadas en este congreso*”, o la setena, feta per Rossell, de Valls, que proposava “*que todas las localidades representadas en este Congreso vienen obligadas á nombrar comisiones para que se extienda la propaganda y quedar comprendido en el Arte Fabril desde la preparación hasta la confección*”. La vuitena, feta a petició de varis delegats, proposava “*que se reparta profusamente un manifiesto á todas las sociedades pertenecientes á dicha clase, al propio tiempo que la comisión organizadora quedará encargada de redactar dicho documento*”.

Pel que fa a la proposició Primera, feta pel delegat Perramont, de Roda de Ter, plantejava “*que sean sustituidos el niño y la mujer por el hombre*”. Val a dir que “*Todas estas proposiciones consignadas en estas disposiciones fueron aprobadas por unanimidad y con el beneplácito de todos los congregantes*”.

Aquesta proposició primera del congrés, feta per Perramont però aprovada per unanimitat “*y con el beneplácito de todos los congregantes*” era una de les discussions de primer ordre entre el sindicalisme organitzat de principis de segle, sobretot des de la implantació de la Llei de 13 de març sobre condicions de treball de dones i nens i, més encara, en períodes de crisi puntual de feina, com pel qual travessava Catalunya des de tombants de segle.⁵⁶ A aquest respecte, cal recordar que ja des del mes de maig de 1903, durant el qual

⁵⁶ Des de finals de l’any 1900 apareixien notícies a la premsa que posaven de manifest una sensació de crisi contínua. Així, per exemple, el *Diari de Mataró y la seva Comarca* treia aquestes notícies: “*El señor García Alix ha manifestado que los fondos que los republicanos recaudan debería aplicarse á mejorar las condiciones de la clase obrera, lo cual en una época de crisis como la que el proletariado atraviesa sería muy bien acogido por el país.*” (10.IX.1900). O bé, “*Dice un periódico que han quedado paralizadas algunas fábricas de Sallent, calculándose en 2.000 obreros los que allí estan en huelga. Añade que en San Vicente de Castellet huelgan unos 200 obreros de la fábrica de Serramalera; que en la Bauma y Monistrol dejaron de funcionar algunas fábricas, holgando 500 obreros, y que en Balsareny abandonaron el trabajo 200 operarios de la fábrica de Vilafrúns. De las 15 fábricas de Torelló, algunas paralizaron sus trabajos*”. Dissabte 17.XI.1900, núm. 259, p. 2. En el mateix número es podia llegir: “*Ha paralizado sus trabajos la fábrica que los Señores A. Sedó y C^a poseen en Esparraguera. En aquella población se encuentran alojadas las dos compañías de infantería de Navarra que manda el comandante D. Carlos Ruiz, y un escuadrón de dragones de Santiago*”. Quatre dies més tard, aquest mateix diari informava, en aquell mateix ambient de crisi generalitzada, que semblava afectar alhora a altres països d’Europa, del següent: “*La crisis por la que atraviesa la clase obrera de Berlín es tan intensa, que las autoridades han acordado allí constituir un depósito de un millón de marcos (cada marco equivale á 5 reales) para coadyuvar al pago del alquiler de las habitaciones que ocupan los trabajadores sin recursos*”. (*Diario de Mataró y su Comarca*, dimecres 21.XI.1900, núm. 262, p. 3). Uns dies després es feia referència expressa a Catalunya amb la següent notícia:

se celebrà a Madrid el Congrés Obrer de la Federació Regional, amb l'assistència de 39 delegats i amb l'adhesió de 184 societats, entre elles la de la secció de Teixidors Mecànics en Llana de Sabadell, s'acordà –entre temes com ara la suspensió del treball a preu fet, com i de quina manera dur a terme la vaga general i l'ús d'aquesta per a la consecució de les vuit hores-, la “3. *Conveniencia de apartar á las mujeres de los talleres y fábricas, y medios que se han de emplear para conseguirlo*”.⁵⁷ No era aliè a tot això, òbviament, la implantació de la llei de 13 de març de 1900.

L'altre punt sobre el qual val la pena detenir-se és el proposat per Domènec Mimó sobre l'existència d'una “*sola sociedad del arte fabril en cada localidad*”, seguida de la d'Antoni Cuadras Fargas, de Mataró, que “*propone unir todas las federaciones españolas en una sola, por ser necesario á la clase obrera*”.

Altres resolucions del Congrés.

Altres resolucions del congrés foren “*Aconsejar á las sociedades adheridas, á que por ahora se obligue cuando menos á las autoridades, á que hagan cumplir las leyes de accidentes del trabajo, las que regulan el de las mujeres y niños, etc, etc. Gestionar el aumento de salario. En la discusión de asuntos generales se acordó protestar de la carta en que algunos individuos de la sociedad Tres Clases del Vapor acusa á los organizadores del Congreso, así como de la conducta observada por el propietario de la fábrica incendiada en Esparraguera, señor Sedó, por imponer á sus obreros como condición indispensable para reedificar la disolución de la sociedad de resistencia*”.⁵⁸

El comunicat de protesta per les acusacions de les Tres Clases del Vapor fou redactat per Antoni Cuadras Fargas, de Mataró, i per Joan Lluís Gallart, de Calella. El comunicat deia el següent:

“Los delegados que constituyen el Congreso del Arte Fabril celebrado en Badalona los días 15, 16 y 17 del corriente, acuerdan estar agradecidos á la comisión organizadora de dicho congreso por su acierto en el modo de organizar este acto y por sus resultados positivos en el bien de la clase Fabril y protestar de la comunicación presentada en este congreso la cual firman los Sres. Jaime Casas, Jaime Martí, José Betrius, José Mitja, Sebastián Gots, Juan Vidal, José Serra, Pedro Llavaría, Enrique Mirabilles, Joaquin Reus, Juan Marques y Ramón Fontanals en la que hacen suposiciones injuriosas para la comisión arriba indicada demostrando con este la mala intención de los firmantes pues entiende el congreso que si no han asistido á este acto ha sido por su poco amor á la causa obrera pues estaba invitada á el todo el Arte Fabril de Cataluña. V^a B^o, El Presidente, Aantonio Cuadras Fargas,-El Secretario, Juan Lluís Gallart. Badalona, 17 Agosto 1903.”

“El señor Sánchez de Toca dice que le extraña mucho una pregunta que ha hecho el señor Ferrer y Vidal sobre si el gobierno se preocupaba de la crisis industrial en Cataluña. Afirma que el gobierno estudia esta cuestión detenidamente. Añade que el aumento de los cambios agrava la crisis. El señor Ferrer y Vidal pide que el Gobierno demuestre con hechos sus esfuerzos para conjurar la crisis. El señor Sánchez de Toca le contesta que cuando quiera puede plantear la interpelación que tiene anunciada sobre este asunto. Respecto á la creación de jurados industriales, dice que es asunto que estudiará con detención”. (Diario de Mataró y su Comarca, dimecres 05.XII.1900, núm. 274, p.3).

⁵⁷ *El Trabajo*, núm. 71, 30 de maig de 1903, pp. 2-3. LUQUE (1999): “Les condicions de vida i de treball de les dones del primer quart de segle XX”, dins de: *Dona i treball tèxtil. Sabadell 1900-1960*. Catàleg de la Exposició. Museu d'Història de Sabadell/Museu de la Indústria Tèxtil Llanera, pp. 49-70

⁵⁸ Vegeu *El Trabajo, periódico Obrero bimensual*, 29 d'agost de 1903, pp. 1-2. *El Trabajo* era l'òrgan de premsa de la Federació Obrera Sabadellenca (FOS), de caire anarcosindicalista.

Temes aprovats pel Congrés.

Els temes aprovats pel Congrés foren els següents:

Tema 1r. Es de necesidad suma la constitución de la Federación del arte fabril de la región catalana y hacerla Nacional, hasta conseguir la completa organización del mismo ramo.

Tema 2n. Cuando la federación cuente con fuerzas y apogeos de unión, deberá reducir la jornada sin fijación de horas y aumento en el salario.

Tema 3r. También deberá lo más pronto posible, dicha federación, reducir que todo obrero ú obrera perteneciente á dicha clase no podrá llevar en concepto alguno más de dos telares.

Tema 4t. Para el feliz éxito del tema primero, el congreso, una vez terminadas sus tareas, empezará una activa campaña de propaganda y organización por parte de todas las sociedades federadas, añadiendo el concepto de que la propaganda se extienda para todos los oficios y artes, á fin y efecto de que se compenetren de la necesidad que hay de organizar el ramo. Y en todas las localidades fabriles que no estén organizadas, la junta organizadora comarcal procurará la adhesión de las organizaciones fabriles del resto de España para la representación en el segundo congreso para conseguir la unión total española.

Tema 5è. Quedó aprobado por unanimidad, la abolición del trabajo á destajo.

Tema 6è. Propositiones generales.

Primera. Perramont, delegado de Roda, proponen que sean sustitúidos el niño y la mujer por el hombre.

Segunda: Mimó, de Sabadell, propone que en todas las localidades adheridas tienen la completa necesidad de procurar una sola sociedad del arte fabril en cada localidad ó que ingresen á la sociedad Varia hasta ser número suficiente para constituirse.

Tercera: Cuadras Fargas, de Mataró, propone que los operarios pertenecientes al ramo de géneros de punto no podrán trabajar más que en una sola máquina en las secciones de (rectilíneas y cotoms). Además que los aprendices, ó sean montadores, no tengan la obligación de ir á la máquina siempre que haya en ella vigilante, y por último que los puestos del ayudante sean sustitúidos por el operario y que en los (circulares) no podrán llevar más de cuatro máquinas y de (colls) una.

Cuarta: Cuadras, de Mataró, propone unir todas las federaciones españolas en una sola, por ser necesario á la clase obrera.

Quinta: Molist, de Mataró, propone que la comisión central organizadora, hasta el próximo congreso, resida en Badalona.

Sexta: Navarro, de Tarrasa, propone que los gastos de administración vayan á prorrateo por las secciones representadas en este congreso.

Séptima: Rossell, de Valls, propone que todas las localidades representadas en este Congreso vienen obligadas á nombrar comisiones para que se extienda la propaganda y quedar comprendido en el Arte Fabril desde la preparación hasta la confección.

Octava: Se acuerda á petición de varios delegados, que se reparta profusamente un manifiesto á todas las sociedades pertenecientes á dicha clase, al propio tiempo que la comisión organizadora quedará encargada de redactar dicho documento.

Todas estas proposiciones consignadas en estas disposiciones fueron aprobadas por unanimidad y con el beneplácito de todos los congregantes.

Advertencia.- Todas las localidades que no estén organizadas mandarán á la junta central organizadora el modo y forma que crean prudente para la misma, y si considera necesario la intervención de algún individuo perteneciente á dicha federación en organización lo comunicará á la central.

Por la Comisión Central Organizadora,

Presidente, Pedro Mestres.- Vice-Presidente, Juan Vidal Sasrriera.- Secretario, Manuel Torres.- Vice-Secretario, Jaime Badía.- Vocales, Jaime Cuixart, Francisco Corominas y Juan Fortuny.

Badalona 22 Agosto de 1903

NOTA.- La correspondencia perteneciente á la misma, se mandará á nombre de Manuel Torres, Secretario, Príncipe de Vergara nº 7.

Comitè Central designat al Congrés `per a la formació de la Federació Espanyola d'Obrers de l'Art Fabril.

Finalment, el Comitè Central designat al Congrés per a la formació de la Federació Espanyola d'Obrers de l'Art Fabril fou constituïda amb les següents persones:

Comitè Central designat al Congrés per a la formació de la Federació Espanyola d'obers de l'Art Fabril

President:	Pere Mestres (Badalona).
Vice-President:	Joan Vidal (Badalona)
Secretari:	Manel Torres
Vice-Secretari:	Jaume Badia
Vocals:	Jaume Cuixart (Badalona)
	Agustí Caralt
	Joan Fortuny

Excepte Agustí Caralt –un sindicalista societari sense més adscripció coneguda-, la resta són, com es pot comprovar, els mateixos que la Comissió Organitzadora del Congrés.

Noves estratègies organitzatives del sindicalisme català d'inicis de segle XX.

Val a dir que, a la tornada de Domènec Mimó del Congrés de Badalona, a Sabadell es donaren les primeres passes en el terreny de la unió sindical proposada en el Congrés, tal com hem pogut veure a la Segona Part d'aquest treball, on les Seccions de la FOS de Tejedores Mecánicos en Lana, la Industria Algodonera, la de Aprestadores Tintoreros y Prensadores i la de Preparación é Hilatura de Estambre, convocaven una assemblea en el Círcol Republicà Federal “*en la que se dará cuenta del resultado del Congreso del Arte Fabril celebrado últimamente en Badalona y se dará lectura y discusión de proyecto de Estatutos para constituir la Federación Sabadellense de Obreros del Arte Fabril. Las Juntas de las citadas Secciones y la Comisión Organizadora invita á todos los obreros que forman parte de las mismas á dicho acto encareciéndoles la asistencia, por tratarse de grandísimo interés para el obrero fabril*”.⁵⁹

Recordem que donada lectura “del proyecto de estatutos de la *Federación Sabadellense de Obreros Fabriles* que fué aprobado por unanimidad...”⁶⁰, i que el 20 de setembre de 1903, aquestes quatre societats van constituir la **Federación Sabadellense de Obreros del Arte Fabril**, i que la Junta directiva va ser formada per vuit persones (dues per cada Associació), amb Domènec Mimó al capdavant:

<i>President:</i>	Domènec Mimó	Per la Societat de Teixidors Mecànics en Llana.
<i>Secretari:</i>	Vicenç Cabané	Per la Societat de Teixidors Mecànics en Llana.
<i>Vocal:</i>	Joan Martí	Per la Societat d'Aprestadors, Tintorers i Prensadors.
<i>Vice-Pres:</i>	Joan Comabella	Per la Societat d'Aprestadors, Tintorers i Prensadors.
<i>Tresorer:</i>	Josep Orpella	Per la Societat de Preparadors de Filatura d'Estam.
<i>Vice-Sec.:</i>	Miquel Riera	Per la Societat de Preparadors de Filatura d'Estam.
<i>Vocal:</i>	Martí Joan	Per la Societat de la Indústria Cotonera.
<i>Vocal:</i>	Ernest Oliva	Per la Societat de la Indústria Cotonera.

⁵⁹ *El Trabajo*, núm. 78, 12 setembre 1903, pàg. 8

⁶⁰ *El Trabajo*, núm. 79, finals setembre 1903.

La **Federació Sabadellenca d'Obrers de l'Art Fabril** tenia la seva seu al carrer de l'Estrella, 110, és a dir, al local de la FOS. Crearia, el 22.V.1904, la Federació Fabril d'Espanya i poc després la Federació Catalano-Balear d'Art Fabril⁶¹.

Però cal destacar que a Mataró ja s'havien donat les primeres passes en aquest sentit quatre mesos *abans* del Congrés de l'Art Fabril de Badalona. Efectivament, a principis d'abril de 1903, les tres societats mataronines anomenades *Societat d'Obrers Jornalers de la Indústria Tèxtil*, fundada a finals de 1899,⁶² la *Societat de Teixidors Mecànics*, fundada a finals de 1899, i la *Societat de Preparació de la Indústria Tèxtil* es fusionaren tot creant la **Unió Obrera de l'art Fabril**,⁶³ vinculada als socialistes.

Aquest fet apunta directament al terreny de les estratègies organitzatives del sindicalisme obrer català d'inicis de segle XX, ja fos aquest de caire anarquista, socialista o republicà: la tendència a l'organització de sindicats de ram o sector productiu, amb l'objectiu últim d'aplegar el màxim de forces per tal de sortir victoriosos en les seves reivindicacions⁶⁴. La reducció de l'horari laboral, l'augment salarial, la reducció del nombre de màquines, etc, etc, passaven necessàriament per una premissa bàsica, quina era l'organització de federacions locals per rams. En aquest sentit podem comprovar com, ja a principis de segle XX, les tàctiques d'organització sindical anaven molt més enllà que la simple consecució d'uns objectius immediats, per esdevenir, encara que incipientment, però amb gairebé dues dècades d'avantatge, estratègia sindical dins d'amplis sectors de l'obrerisme català. Cal tenir present alhora que el context en què ens movem, entre finals del segle XIX i fins els primers anys 20, és, parafrasejant Pere Gabriel, "*una etapa en què coexisteixen la crisi del model sindical vuitcentista d'ofici i el naixement d'un nou sindicalisme de ram i indústria*".⁶⁵

Malauradament, a Mataró, les coses no anaren tan bé, com ja hem pogut comprovar anteriorment, quan a la derrota soferta pel moviment obrer mataroní de finals de 1902 li seguiren els enfrontaments entre republicans i socialistes. I cal remarcar que no anaren bé tot i els esforços esmerçats pels socialistes en donar protagonisme a Antoni Cuadras en aquest Congrés, i tot i els esforços del propi Antoni Cuadras, el qual, tot just tornar de Badalona, escrivia un extens article a les pàgines de *El Nuevo Ideal*, l'òrgan del Partit Republicà Democràtic Federal de Mataró el 5 de setembre de 1903, on el títol del qual era tota una declaració d'intencions: "La Federación Obrera"; tot i els esforços esmerçats, repetim, les disputes i els enfrontaments entre socialistes i republicans continuaren, i mantingueren dividit el moviment obrer organitzat.

⁶¹ Veg. CASTELLS, Andreu: *Sabadell, Informe de l'Oposició, Vol. II: República i acció directa, 1868-1904*, pp. 12.74-12.76.

⁶² *El Socialista*, 28.VIII.1899.

⁶³ *La Guerra Social*, 04.IV.1903

⁶⁴ Pere Gabriel ja posava de manifest, a la seva tesi doctoral, aquest ressorgiment de Federacions obreres locals després de la vaga general de 1902, on apunta que "l'expansió de 1903-04 he d'ésser atribuïda a la constitució de la Federació de l'Art Fabril de Catalunya impulsada pèls socialistes" (p. 60). Vegeu GABRIEL, Pere (1981): *Classe obrera i Sindicats a Catalunya 1903-1920*. Tesi doctoral, 4 vols. Barcelona, UB, Facultat de Ciències Econòmiques. III. Aspectes organitzatius i laborals del sindicalisme a Catalunya, especialment l'apartat 2. Centrals sindicals, Federacions locals i Centrals sindicals. Solidaritat Obrera i la fundació de la CNT, pp 52 i següents.

⁶⁵ Pere Gabriel: PRÒLEG del llibre d'Ernest Cañada Mullor (1997): *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector tèxtil de Mataró entre 1896 y 1923*, op. cit. p. 11.

Repercussions del Congrés a Mataró

Crida l'atenció que el setmanari *El Nuevo Ideal*, òrgan del partit Republicà Democràtic Federalista de Mataró, no treïés cap notícia del Congrés de Badalona. El dia 5 de setembre, però, com ja hem dit, apareixia un llarg article d'Antoni Cuadras i Fargas titolat “La Federación Obrera”⁶⁶. Val la pena detenir-se en el que deia, perquè contextualitza força bé el panorama organitzatiu del sindicalisme català d'aleshores, i molt especialment l'ambient pel qual travessava Mataró en aquells moments.

Antoni Cuadras començava afirmant que “Es cuestión de dignidad humana la que debe, por decoro, solventar la clase obrera mataronesa”. L'article dóna pistes de la feblesa de les societats obreres quan afirma que no s'entèn que “*ante la bárbara explotación patronal, deje de acudir á las Sociedades obreras, trincheras desde las que puede rechazar los ataques consecutivos de la potencia burguesa organizada LEGALMENTE*”.

Posa també de manifest com la patronal ha sabut organitzar-se per fer front a les demandes obreres: “*También ellos comprenden y ven que por momentos se les escapa el dominio que hasta hoy han ejercido sobre sus semejantes los obreros; y para defender sus explotaciones y latrocinios se preparan y se unen, en tanto que hoy una orden contra los obreros no deriva del amo, sino que proviene y está defendida por una mayoría de éstos, porque... ¡Qué sarcasmo!... estan constituídos en sociedad legal*⁶⁷. *¡Cuánto hay que aprender, compañeros, estudiando los móviles que han inducido á estos señores á asociarse!. Ellos, contrarios á que el obrero esté asociado, viendo que ya les era imposible luchar particularmente y con buen éxito contra las Sociedades obreras, han apelado á este recurso para vencer á cualquier Sociedad que se oponga á sus ambiciosos planes, con la amenaza de secundar al patrono á quien intente desobedecer.*”

Antoni Cuadras fa una comparació entre les associacions patronals i obreres, i la finalitat de les mateixes, tot dient: “*¡Cuánta diferencia de los fines de esta asociación á los de las nuestras! ¿Qué persiguen éstas? Sólo el mejoramiento de las condiciones de trabajo de los obreros, que sean respetados por sus explotadores, que no sean atacados nunca en su sagrado derecho á su vida propia y á la de los suyos, y, por último, que mientras llega el día en que brille el sol de la igualdad, desapareciendo todos los privilegios, seamos libres é iguales, sin que á nadie se le conceda el derecho de tratar á los obreros como cosas; repito, mientras llega ese día, tenga el obrero la única alegría de que puede disfrutar: la de vivir respetado. ¿Qué fin es el de la asociación patronal? Ahogar el grito de los obreros, sea de hambre sea de justicia, aunque para lograrlo haya necesidad de acabar con los que griten, que el fin justifica los medios; y con tal de prolongar un poco más la esclavitud moderna ¿qué les importa que cada día cueste centenares de víctimas si al fin y al cabo no són más que víctimas obreras, carne del montón, carne mora, que dirían los antiguos cristianos, y, por lo tanto, de poco ó ningún valor?*”.

Segueix fent una crida a la federació obrera: “*Comparad y encontrareis que está de nuestra parte la fuerza de la razón, por ser lo que perseguimos noble, justo y humano. Urge, pues, que nos aprestemos á la lucha, pero no solos sino agrupados en sociedades obreras federadas; hay que constituir la Federación local. ¡Federación! Qué grandiosidad*

⁶⁶ *El Nuevo Ideal*, 5.IX.1903.

⁶⁷ En clara al·lusió a la constitució de l'Associació de Fabricants de Mataró (AFM), que fou creada el 14 de juliol de 1902. Quinze dies abans, el 30 de juny, s'havien presentat els seus Estatuts al Govern Civil de Barcelona.

encierra esa palabra! La federación tiene la facultad de unir á los hombres, de unir á las colectividades, de unir á los pueblos, de unir á las naciones, de unir, en fin, al universo entero bajo una aspiración común. Aunque esos hombres, colectividades, pueblos ó naciones sean diferentes en ideas, costumbres ó religiones, hay intereses que les son común á todos; pues en esos intereses propios de los obreros todos hay que fundar la armónica fuerza de la federación implantando el “uno para todos, todos para uno”. Por eso entendemos que las Sociedades obreras tienen su fuerza en ella; por eso creemos que las Sociedades de resistencia obreras de nuestra Ciudad tienen la obligación de constituir la Federación local, si quieren que se les respete y que sean respetados sus individuos”.

Cuadras Fargas dibuixa tot seguit l'objecte de la federació obrera: “*Esta Federación debe ser con el objeto de defendernos de las demandas patronales y defender nuestro trabajo que representa el pan de nuestros hijos*”. Finalment fa una genuïna crida a l'organització de classe: “*Esto nos es común á todos, y, por lo tanto, no hay nadie que con razón pueda oponerse á ello; el que no coopere en este acto, ó es patrón, y, por lo tanto explotador nuestro, ó es un traidor que diciéndose compañero nuestro, hace la causa de la clase patronal, y digno, por lo tanto, de nuestro desprecio*”. Per acabar, exposa dues realitats presents entre el sindicalisme obrer de l'època. D'una banda, que la federació de les societats obreres és quelcom *estratègic*. La qual cosa posa clarament de manifest, alhora, la pervivència de les societats d'ofici; però, fonamentalment, que les societats obreres, ja des d'inicis de segle, apunten vers l'objectiu d'un sindicalisme de més ampli abast; que s'adona de les mancances i les febleses de les societats obreres de resistència si aquestes es limiten exclusivament a l'ofici; que cal anar a la federació d'aquestes per rams si es vol fer front amb èxit a la patronal del sector. D'una altra, malauradament, palesa la divisió existent entre aquestes mateixes societats obreres, veritable *Taló d'Aquil·les* de la seva organització: “*Termino diciendo: compañeros, mucho hay que esperar de la Federación local de sociedades obreras, en dos conceptos: primero, por los beneficios que en tiempo no lejano ha de reportar á nuestra clase; y después para evidenciar quién está con nosotros y quienes contra nosotros; que hora es ya de decidirse por el vado ó por el puente.*” A. CUADRAS FARGAS.

A la llum de com se succeïren els esdeveniments, sembla ser que, més aviat, el moviment obrer mataroní es decantà pel gual.

Pel que fa a les tasques organitzatives a favor de la reorganització del moviment obrer català, la iniciativa recaigué, com hem vist unes línies abans, sobre La **Federació Sabadellenca d'Obrers de l'Art Fabril**, la qual es va articular en setembre de 1903, a la tornada del Congrés de Badalona. Aquesta crearia, el 22 de maig de 1904 la **Federació Fabril d'Espanya** i poc després la **Federació Catalano-Balear d'Art Fabril**.⁶⁸ El Butlletí de l'Institut de Reformes Socials (BIRS), ho recollia a les seves pàgines com segueix:

“CONGRESO OBRERO DE SABADELL. Con asistencia de numerosas representaciones de la clase obrera catalana, se celebró en Sabadell los días 30 y 31 del pasado y 1º del actual [Novembre de 1904] un Congreso, en el que se discutieron, entre otras cuestiones, las siguientes: fomento de Bolsas de Trabajo, fundación de un

⁶⁸ Veg. CASTELLS, Andreu: *Sabadell, Informe de l'Oposició, Vol. II: República i acció directa, 1868-1904*, pp. 12.74-12.76.

periódico obrero, conveniencia de una reforma de las Cajas de Resistencia y socorros á las familias de los obreros presos. El Congreso terminó el día 1º con un mítin.”⁶⁹

A la pàgina 322 del mateix Butlletí de l’IRS es pot llegir, també, el següent: “CRÓNICA SOCIAL. CONGRESOS: II Congreso de la Federación de Obreros Pintores de España. El día 2 de Octubre [de 1904] empezaron en Alicante las tareas del Congreso de esta Federación, al que asistieron las siguientes sociedades:

Bilbao, con	55	asociados.
Valladolid,	80	"
Reus,	22	"
San Sebastián,	45	"
Barcelona,	35	"
Sabadell,	45	"
Alicante,	58	"
	[TOTAL-340]	

Aprobadas las cuentas de la Federación y dirigido en nombre del Congreso un saludo á la clase proletaria del Universo, se tomaron, entre otros, los siguientes acuerdos:

1º Elevar una instancia al Instituto de Reformas Sociales para que proponga al Gobierno la supresión en los materiales de trabajo del uso del albayalde, como materia sumamente perjudicial para la salud, y la sustitución por el lipón, material inofensivo, así como también que se obligue á los Ayuntamientos á facilitar los baños á los obreros pintores que lo necesiten para preservarse del daño que les ocasione el uso de los demás materiales relativament nocivos á la salud.

2º Que la cuestión del aprendizaje en el oficio se subordine en un todo á lo que dispone la ley reguladora del trabajo de las mujeres y de los niños .

3º Que la Federación ingrese en la Unión General de Trabajadores.

4º Modificar el art. 23 de los Estatutos, en el sentido de considerar como huelga reglamentaria la que se suscite por cuestiones de dignidad, en cuyo caso la organización socorrerá á las Sociedades á los ocho días de huelga.

5º Que el próximo Congreso se celebre en Madrid en la primera quincena de MAYO DE 1906.

El Congreso celebró sus dos sesiones y la de clausura el mismo día 2, en que comenzaron sus trabajos”.

⁶⁹ BIRS, AÑO I, NOVIEMBRE 1904, Pàg. 324.

1.5. Una iniciativa de la Junta Local de Reformes Socials de València sobre les lleis obreres (1903).

La proposta de la Junta Local de Reformes Socials de València adreçada a la Junta de Reformes de Mataró incloïa una instància adreçada al Ministeri de la Governació on es demanava la modificació i millora de les lleis d'Accidents de Treball i la del Treball de les Dones i dels nens. Alhora, reclamava el recolzament de la Junta de Mataró –i de moltes altres Juntes i entitats, a jutjar per la carta oberta, on es podien inserir a mà els destinataris-, per tal de que “haga suya dicha petición y lo comuniqué así al Sr. Ministro de la Gobernación”¹ (vegeu requadre).

La Junta de Reformes de València elogiava la llei de 13 de març de 1900 sobre el treball de les dones i dels nens, tot dient que “llena en parte las aspiraciones de los trabajadores por la protección que dispensa á la debilidad de la mujer, por la explotación que impide de los niños y las garantías que establece para la instrucción de éstos”, però advertia que “ha podido notar también algunas de sus deficiencias, que las tiene como toda obra humana. La principal, acaso – continuava-, es el abandono y la miseria á que condena á los huérfanos de corta edad. La ley es justa al impedirles trabajar en los talleres hasta que reúnan la edad y las condiciones que en ellas se establecen, pero al lado de la prohibición, tratándose de criaturas que no tienen padre que gane el sustento, debe adoptarse algún medio para impedir que se mueran de hambre los niños que se encuentran en ese caso, y el medio más eficaz para ello es el de crear cantinas escolares donde se les dé una comida al día y un traje en cada época del año. De esta manera la ley podrá cumplirse sin excusa alguna, y al mismo tiempo los niños que acudan á la escuela, que es á donde deben ir, y no tengan padres, no se verán privados del alimento”.²

La instància, signada per l'alcalde de València, Josep Montesinos Checa, en qualitat de president de la Junta de Reformes Socials-, i pel secretari de la Junta, Manel Domènech, al·legava que “esta es la necesidad más urgente á que hay que atender, pero conviene también que V.E. lleve las mismas indicaciones de la ley, y con arreglo á lo dispuesto en los artículos 21 y 31 del Reglamento de 13 de Noviembre de 1900, para la aplicación de la Ley de 13 de Marzo del mismo año sobre el trabajo de mujeres y niños, y el 7 de dicha ley, se sirva clasificar las industrias y trabajos, organizar la inspección, ó en su caso crear fondos para que los Vocales obreros que la ejerzan sean recompensados de los jornales que en la práctica de las mismas pierdan, y que se publique á la brevedad posible la ley de Jurados mixtos, como igualmente redactar el cuadro ó Reglamento de incapacidad para el trabajo á que hace referencia el artículo 24 del Reglamento de 28 de Julio de 1900 para la aplicación de la ley de 30 de Enero del mismo año sobre accidentes de trabajo.” I reblava:

¹ AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitució i renovació Junta, 1904.

² AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Constitució i renovació Junta, 1904.

“No necesita esta Junta esforzarse en defender estos extremos puesto que la iniciativa fué de V.E. al establecerlos en las citadas leyes.

Por todo lo expuesto,

SUPLICA á V.E. la Junta de Reformas Sociales de Valencia:

1º Se clasifiquen las industrias y trabajos.

2º Se organicen las inspecciones, ó en su caso se creen fondos para los Vocales obreros que las ejerzan.

3º Que se publique á la brevedad posible la ley de Jurados mixtos.

4º Que se redacte el cuadro ó Reglamento de incapacidades para el trabajo.

Justicia que esperan de V.E.

Valencia 9 de Junio de 1903.

Excmo. Sr.:

El Alcalde Presidente
José Montesinos y Checa.

El Secretario,
Manuel Doménech.

Suau però fermament, la Junta de Reformes de València posava de manifest que les lleis de protecció de les dones i dels nens i la d'accidents del treball, és a dir, aquelles que es podrien considerar les primeres i més importants lleis de refoma social introduïdes per l'Estat de la Restauració feia ja tres anys, eren paper mullat si no es duïen a terme les partides pressupostàries necessàries i es regulaven, de debò, els seus preceptes legals.

Val a dir que l'article 21 del Reglament per a l'aplicació de la llei de 13 de març de 1900 era el que feia referència a la classificació de les indústries i/o treballs i el 31 a l'organització de la inspecció.³ Igualment, l'article 7 de la llei és el que feia referència a la constitució i de les Juntes de Reformes, la seva organització i les seves atribucions, el funcionament de les quals, segons aquest mateix article, seria “provisional hasta la publicación de la Ley de Jurados Mixtos”.⁴ Quant a l'article 24 del Reglament per a l'aplicació de la llei d'accidents del treball, era el que feia referència a la realització d'un quadre o reglament d'incapacitats per al treball.⁵

En concret, l'article 21 era el primer del **Capítol IV. De la clasificación de industrias**, el qual contenia tres articles (el 21, 22 i 23). L'article 21 deia literalment: “*El Gobierno procurará, en el plazo más breve que sea posible, clasificar las industrias y trabajos para acomodar á esta clasificación los artículos de la Ley de 13 de Marzo de 1900*”. El 22 recordava que un cop promulga la classificació, el govern, després d'escoltar els inspectors, dictaria les disposicions reglamentàries de les diferents indústries, tot adaptant la llei als diferents rams i diferenciant específicament allò relatiu a dones i nens, alhora que “*se dictan las disposiciones generales sobre la higiene, salubridad, seguridad y policía de los talleres*”. El 23 donava prerrogatives a les Juntes de Reformes Socials: “*23. Hasta que se publique la clasificación á que se refieren los artículos anteriores, las Juntas locales y provinciales determinarán en los casos de dudas las industrias que hayan de ser consideradas como insalubres, peligrosas ó incómodas para los obreros objeto de esta Ley*”⁶.

³ (Gac. 15 i 16 novembre de 1900).

⁴ Gac. 14 març 1900.

⁵ Gac. 30 i 31 juliol de 1900.

⁶ (Gac. 15 i 16 novembre de 1900).

És a dir, que tot i les prerrogatives que aquestes lleis atorgaven a les Juntes de Reformes Socials, la de València posava sobre la taula que només podrien ser dutes a terme amb una veritable i decidida voluntat de fer-ho per part del govern de Madrid, tot clarificant d'entrada quines eren les indústries i treballs on s'havien d'aplicar sense cap mena de dubtes i, alhora, organitzant la inspecció del treball. Coneixedors a la perfecció de les limitacions dels governants de la Restauració, la Junta de Reformes de València posava també el dit a la nafra en plantejar que ja les farien els vocals obrers, les inspeccions de les fàbriques, però que, perquè això fos possible, calia crear els fons necessaris per a cobrir les pèrdues de jornals dels mateixos.

De fet, aquest plantejament introduïa un element de força calat: la figura dels delegats sindicals pagats per l'exercici de la seva acció sindical. En demanar que aquests Vocals obrers fossin “*recompensados de los jornales que en la práctica de las mismas [inspeccions de fàbriques i tallers] pierdan*”, també s'estava demanant, de retruc, que fos considerat legal l'abandó de la seva feina remunerada –en el taller o empresa- per anar a exercir tasques d'inspecció, amb el consegüent manteniment del lloc de treball.

Ja hem comentat a la primera part d'aquest treball com es posaren en marxa un seguit d'incentius econòmics i polítics per tal de consolidar arreu de l'estat la constitució i el funcionament efectiu de les Juntes de Reformes Socials.⁷ Doncs bé, a jutjar per com anaren les coses, la iniciativa de la Junta Local de Reformes Socials de València va ser tot un èxit i tingué molt a veure en com se succeïren els aconteixements doncs, la seva proposta, que per més que estava feta en forma d'instància es tractava en realitat d'una veritable campanya de recaptació de suport de les Juntes de Reformes d'arreu de l'estat, es traduí molt ràpidament en Reials Decrets que intentaven canalitzar i donar resposta a les seves peticions. Valgui recordar que la instància que la Junta de Reformes Socials de València adreçava al Ministre de la Governació –Francisco Silvela- duia data de 9 de juny de 1903, i que la Junta de València acordà, en sessió del 25 del mateix mes, adreçar la proposta a les Juntes de Reformes Socials de la resta de l'Estat, tot demanant-los que comunicuessin al Ministre de la Governació la seva adhesió. Doncs bé, el 25 d'agost, un mes després (només!), el Ministeri de la Governació donava resposta en una RO que semblava feta a mida de les seves peticions.

En aquella RO de 25 d'agost de 1903 es deia que: “ *las Juntas locales cuiden muy especialmente del cumplimiento del Real decreto de 26 de Junio de 1902 acerca de la jornada de trabajo de mujeres y niños*⁸ (...) *que velen también por el cumplimiento del art. 7º de la citada Ley de 13 de Marzo [les atribucions de les Juntes] y de las disposiciones contenidas en el capítulo 6º de su Reglamento [la que fa referència als nens d'ambdós sexes, majors de deu i menors de 14 anys, els quals només podran treballar un màxim de sis hores als establiments industrials i de vuit als mercantils], ejerciendo la inspección de todo centro de trabajo y acordando las visitas que estimen oportunas. Cuarto. Que los delegados de la Junta local pongan mensualmente en conocimiento de la misma el resultado de sus visitas de inspección, para que en el plazo más breve se acuda á remediar los defectos que se hayan notado y á exigir las responsabilidades en que pudiera haberse incurrido muy principalmente, cuando los Jefes ó encargados de trabajo en los talleres ó*

⁷ Vegeu Primera part, apartat 1.1. Incentius econòmics i polítics per a la seva constitució.

⁸ Aquest RD de 26 de juny de 1902 és el que fixa la jornada laboral en onze hores per a les dones i els nens, i es recorda que les Juntes locals i provincials són les encarregades de la seva inspecció, així com que les infraccions seran castigades amb multes (Vegeu *Gac.* 27 de juny).

*fábricas se opongan ó presenten dificultades para la inspección, caso en el cual serán castigados con arreglo á lo que determina el art. 13 de la repetida Ley”.*⁹

Amb això es deixava clar no només que els vocals obrers tenien facultats per inspeccionar fàbriques i tallers, sinó que, a més, serien castigats aquells que s’oposessin a les inspeccions. D’aquesta manera es donava resposta a la multitud de queixes dels vocals obrers de les Juntes de Reformes, als quals se’ls barrava el pas a les indústries i tallers quan anaven a inspeccionar-les; alhora, la seva formulació escrita palesava fins a quin punt arribaven les resistències patronals de començaments de segle XX sobre l’observació de les lleis o reformes socials o, dit d’una altra manera, a la intervenció de l’estat en matèria de legislació laboral i d’organització del món del treball, un univers considerat per ells propi i intransferible.

Tot i això, la qüestió pressupostària no quedava resolta. El govern, tanmateix, no s’havia pas oblidat. Així, vint dies després, la RO de 15 de setembre de 1903 decideix consignar l’apartat econòmic i es determinen quines seran les dietes dels Vocals: 3 pessetes als Vocals obrers, per cada dia que les tasques de la Junta els obligui a abandonar la seva feina (i, per tant, a perdre el jornal); despeses de viatges als Vocals que hagin de traslladar-se per tasques de la Junta, sense perjudici, si són obrers, de percebre, també, les tres pessetes per l’abandó de la seva feina. Les despeses dels dos capítols anteriors serian pagades pels ajuntaments, al temps que, sense cap excusa, haurien de consignar-se en els seus pressupostos la partida corresponent a aquestes.¹⁰

I ja sabem com, prop d’un any després, aquesta incentivació fou reforçada amb la RO de 3 d’agost de 1904,¹¹ on s’especificava que les tres pessetes podien elevar-se fins a cinc a les capitals on el jornal mig excedís de la primera quantitat (València, Mataró, Sabadell i Manresa, entre elles) i quan, en relació als desplaçaments, a més del pagament dels viatges, als obrers amb jornals mitjos de tres pessetes se’ls indemnitzaria amb cinc, i als que tinguessin un jornal mig superior se’ls indemnitzaria amb set pessetes per l’abandó de la seva feina “...bien sea para asistir á las sesiones ó para ejercitar alguna de las funciones de su cargo...”.¹²

Tot un èxit, com ja s’ha dit, doncs s’atorgava als vocals de les Juntes de Reformes Socials de tot l’Estat la facultat d’inspeccionar els llocs de treball per tal de comprovar *in situ* l’estricta observància de les lleis socials, les més importants de les quals eren, aleshores, la d’accidents de treball i la de jornada de treball de dones i nens, per més que cal recordar que les Juntes de Reformes també tenien facultats en el terreny de les vagues on, per tal de “*dirimir las contiendas y de evitar los conflictos, sin perjuicio de la intervención de los Tribunales, se les somete al arbitraje de las Comisiones de Reformas sociales, ya organizadas en las localidades, en virtud de la real orden de 9 de junio de 1900*”,¹³ o bé

⁹ L'article 13 de la llei de 13 de març de 1900 diu textualment: "Las infracciones de esta Ley se castigarán con multa de 25 á 250 pesetas, exigibles solamente á los patronos, salvo en el caso de que resulte manifiesta la irresponsabilidad de los mismos. Las autoridades municipales serán las encargadas de la imposición y cobro de las referidas multas, cuando lo determinen las Juntas locales y provinciales, y su producto se ingresará en las Cajas de las Juntas locales para mejorar la educación del obrero".

¹⁰ Vegeu Gac. 16 de setembre.

¹¹ On la RO anterior resta inclosa a les disposicions Vigésima quinta i Vigésima sexta.

¹² Vegeu Gac. 5 agost.

¹³ Circular del Ministerio de la Gobernación de 21 de Junio de 1902: Huelgas (Gac. 22 de juny). La referència a la RO de 9 de juny sobre les Comissions de Reformes Socials es tracta, en realitat, a la RO de constitució provisional de les Juntes Locals i Provincials de Reformes Socials; simplement es tracta d’un

sobre la interpretació dels contractes de treball, on obrers i patrons podien adreçar-se en cas de discussió.¹⁴

Tot un èxit, també, pel que respectava a l'establiment de les dietes dels vocals obrers (les quals possibilitaven –ara sí, de debó–, dur a terme les inspeccions). Perquè això no només significava que se'ls pagaria els jornals perduts per tasques d'inspecció, sinó, potser més important encara, que es reconeixia de passada la inexistència d'una normativa que permetès als representants obrers l'ús d'un nombre d'hores de treball per a activitats sindicals sense pèrdua del seu salari. En aquest sentit, les disposicions incloses en aquestes Reials Ordres posaren les bases i foren el germen, també alhora, del seu futur reconeixement.

Amb la iniciativa de la Junta de Reformes Socials de València de 1903 es pot veure, doncs, com es dóna el joc de relacions entre obrers, patrons i Estat a l'hora de posar en marxa, a la pràctica, les primeres lleis de reforma social: les resistències i les reticències; les bones intencions i les preocupacions reals; la voluntat real i formal d'uns i altres per veure qui, com, i de quina manera s'aplicaven, a la pràctica, aquestes lleis. Unes lleis que han estat fruit del treball de l'Institut de Reformes Socials (IRS)¹⁵, les competències del qual –recordem-ho–, són, segons l'article primer del decret de la seva constitució¹⁶:

1. Preparar la legislació del treball en el seu sentit més ampli.
2. Tenir cura de l'execució de les lleis del treball, tot organitzant els necessaris serveis d'Inspecció i d'Estadística.
3. Afavorir l'acció social i governamental en benefici de la millora o benestar de les classes obreres.

Des de la promulgació de la Llei de 30 de gener de 1900 sobre Accidents de treball i de la de 13 de març de 1900 sobre condicions de treball de les dones i dels nens, les quals signifiquen, com ja s'ha dit, *l'arrencada* de la legislació laboral a l'estat espanyol, les resistències patronals a la seva aplicació foren una constant ininterrompuda, fins al punt que bé es podria afirmar que la seva tàctica de resistència a la legislació del treball en el seu sentit ampli (punt 1 de l'article primer de les competències de l'IRS) s'esdevingué *estratègia* en resistir-se de manera recurrent a l'execució d'aquestes lleis del treball (punt 2 de l'article primer de l'IRS), de tal manera que habitualment s'impedia, a la pràctica, "*Afavorir l'acció social i governamental en benefici de la millora o benestar de les classes obreres*" (punt 3 de l'article primer de l'IRS).

Anirem veient exemples d'aquests jocs d'estira-i-arronsa al llarg de tot el període objecte d'estudi, i tindrem ocasió de comprovar-ho de forma específica amb el seguiment de la Junta de Reformes de Manresa durant molt bona part de l'any 1909, en què la patronal tornarà a posar –continuarà posant, de fet– en dubte la potestat legal dels vocals de les Juntes de Reformes en les tasques d'inspecció de tallers i fàbriques.¹⁷

error comprensible en la denominació (Comissions de Reformes en comptes de Juntes de Reformes), ja que des de 1883 se les denominava Comissions de Reformes Socials. La Comissió de Reformes Socials, a més, encara es deia així, i no serà fins el 23 d'abril de 1903 que es crearà l'Institut de Reformes Socials.

¹⁴ Ídem, Huelgas (*Gac.* 22 de juny).

¹⁵ Vegeu, a la Primera Part. Les Juntes de Reformes Socials, especialment l'apartat 2: Reglamentació interna, representativitat, renovacions i reorganitzacions.

¹⁶ Vegeu PALACIO MORENA (1988), p. 70.

¹⁷ Vegeu a la Quarta Part, l'apartat 7.8. La polèmica de la Comissió Inspectora de la JLRS.

1.6. Elecció de vocals i suplents en el procés de constitució de l'Institut de Reformes Socials (gener de 1904).

Aquest expedient és el més important de què disposem de la Junta de Reformes Socials de Mataró del període 1900-1904. Concretament s'anomena "*Sobre elección de Compromisarios para nombramiento de los individuos destinados á formar el Instituto de Madrid*", i conté diversos documents

S'inicia l'exp. amb una síntesi del RD de 23 d'abril de 1903, que crea l'IRS (*Gaceta*, 30.IV.1903), signada pel rei Alfons XIII i pel President del Consell de Ministres, Francisco Silvela. El 5 de maig, una RO envia la notificació als ajuntaments. El Reglament de l'IRS és de data 15 d'agost de 1903, i fou signat pel rei a Sant Sebastià, així com pel ministre de la Governació, Antonio García Alix. Aquest reglament es publicà al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona el dissabte 22 d'agost de 1903.

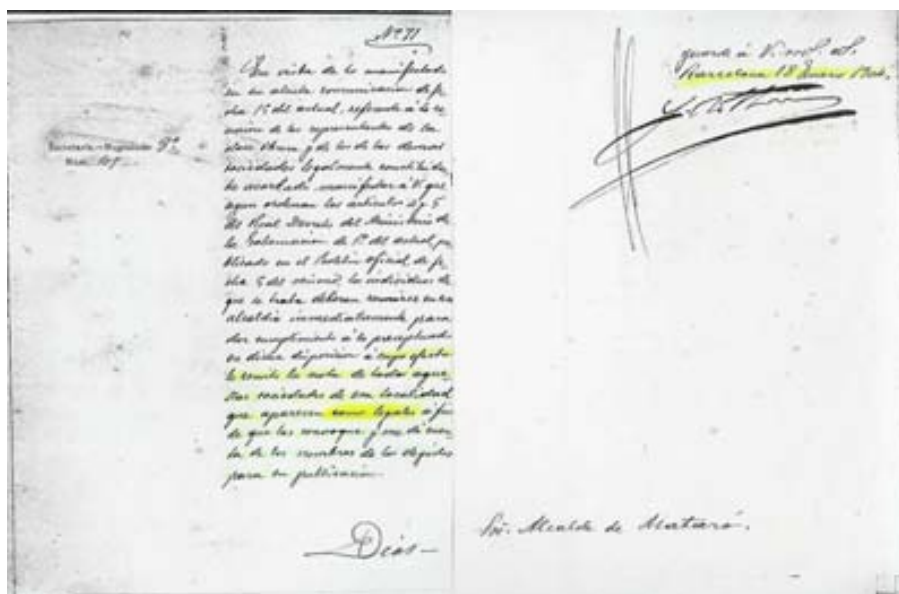
El 15 de gener de 1904 l'alcalde de Mataró, Antoni Sans i Coy, envia una nota al Governador Civil de la Província, Francisco González Rothwos, en què li planteja que

"pasado ya el mediodía de hoy se me ha presentado por uno de los individuos de la Agrupación de Obreros Carpinteros de esta localidad la comunicación de V.E. (...) que directamente recibió aquella de ese Gobierno de Provincia, manifestando su portador que, según tenía entendido, se habían repartido idénticas comunicaciones á otros presidentes de agrupaciones obreras. Dispuse en su vista lo conveniente para venir en conocimiento de ello, y resulta que solo tres mas son que hasta ahora las han recibido. En vista de ello, considero mi deber dirigirme á V.E., (...) en súplica de que se digne manifestar á esta Alcaldía lo que en vista de lo ocurrido conceptue del caso deber hacerse para el debido cumplimiento de las disposiciones de que se trata, rogándole á la vez se sirva V.E. incluir en su caso relación de las Sociedades Obreras que de ese Gobierno resulten hallarse constituídas legalmente en esta Ciudad, por carecerse en absoluto de estos antecedentes y poderse obrar con más acierto en la elección".¹⁸

El 18 de gener, el Governador Civil li remet la nota de "todas aquellas sociedades de esa localidad que aparecen como legales á fin de que las convoque y me dé cuenta de los nombres de los elegidos para su publicación".¹⁹

¹⁸ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials: Capsa 1033. Expedient de constitució i renovació Junta, 1904.

¹⁹ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials: Capsa 1033. Expedient de constitució i renovació Junta, 1904. Exp. "Sobre elección de Compromisarios para nombramiento de los individuos destinados á formar el Instituto de Madrid".

La relació enviada pel Governador Civil és la següent:²⁰

- Peones Albañiles
- Oficiales y Aprendices Albañiles
- Trabajadores Agrícolas
- Obreros Albañiles
- Aserradores Mecánicos y Bauleros
- Peluqueros y Barberos
- Unión de Trabajadores Carpinteros
- Asociación de Obreros Carreteros
- Constructores de Carruajes en Hierro
- Agrupación de Obreros Carpinteros
- Obreros del Ramo de Ebanistería
- Unión de Oficiales Ladrilleros
- Centro Gremial de Panaderos
- Oficiales Pintores "La Mataronesa"
- Asociación Fabril de Tejedores Mecánicos
- Unión de Tintoreros y Blanqueadores
- Sociedad Obrera de Tejedores Mecánicos "El Progreso"
- Obreros Vidrieros
- Obreros en Vidrio plano "El Sol"
- Unión de Corporaciones Obreras
- Ateneo Obrero

TOTAL: 21

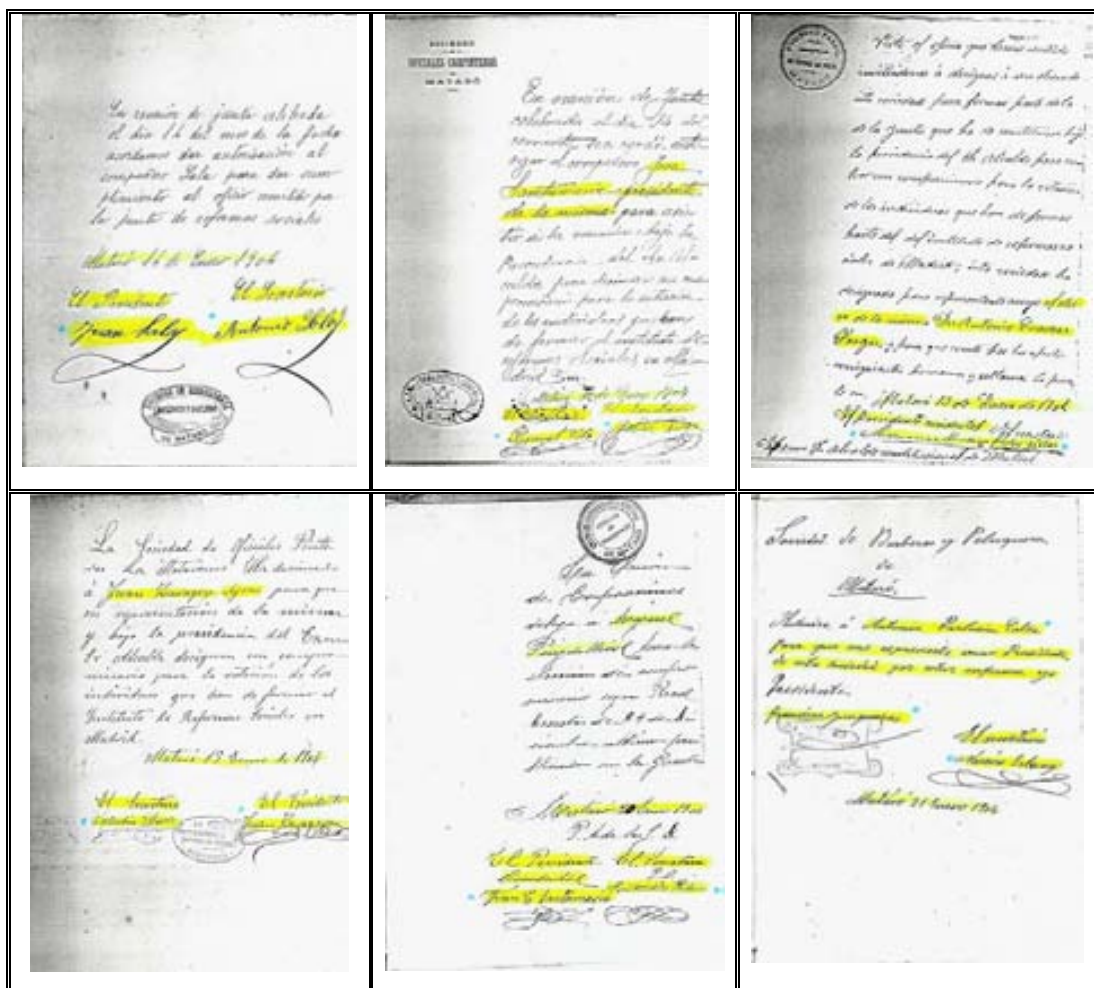

El 20 de gener de 1904 l'alcalde de Mataró, Antonio Sans, convocava per al dia següent, a les 19'30 h. en el Saló de l'alcaldia, als Presidents de les Societats Obreres legalment constituïdes, per a la votació dels compromissaris que havien de prendre part en la "elección de individuos destinados á formar parte del Instituto de Reformas Sociales en Madrid". L'alcalde fa arribar la convocatòria de reunió a través dels agents de l'alcaldia i fixant un anunci als baixos de l'ajuntament "segun costumbre". El dia 21, un telegrama del governador Civil de la Província de Barcelona manifestava que "No habiéndose recibido acta Junta Delegados obreros y patronos para elegir compromisarios Instituto reformas Sociales que previene el artículo 6º R.D. 27 Diciembre último publicado Boletín Oficial

²⁰ Ibidem.

cinco corriente, ordénole que inmediatamente remita dicho documento pues caso contrario impondré correctivos"²¹.

Uns dies abans, el 14 i 15 de gener, vàries societats obreres havien fet arribar les credencials dels seus delegats elegits per a l'acte: la de Seradors Mecànics i Bagulers designa al seu President, Joan Sala (el Secretari de la societat era Antoni Solà), "para dar cumplimiento al oficio remitido por la Junta de Reformas Sociales". La qual cosa indica que la Junta ja treballava en el tema des de feia dies. La Societat d'Oficials Fusters designa també al seu president, Josep Santamaria (el Vice-president era Pascual Vila i el Secretari Gabriel Puig). La Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt designa Antonio Cuadras Fargas (president; el president accidental era Marià Murlans i el Secretari Pere Viñas). La Societat d'Oficials Pintor "La Mataronesa" designà al seu president, Joan Zaragoza (el secretari era Valentí Ubach). La Unió de Corporacions Obreres de Mataró designa a Miquel Puigdemívol (el President accidental era Francesc Santamaria i el Secretari Constantí Perlasia). La Societat de Barbers i Perruquers designa a Antoni Perlasia Calvo "para que me represente como Presidente de esta sociedad, por estar yo enfermo. Yo Presidente, Francisco Junqueres" (el Secretari era Narcís Estany).²²

²¹ Ibídem. El telegrama estava destinat a Mataró i Arenys de Mar.

²² No es disposa de més notificacions al respecte.

El dia 21 de gener de 1904, a les 19'30 hores, se celebrà l'acte d'elecció de compromissaris en el Saló de l'alcaldia, amb els presidents i/o representants de les societats obreres. Foren els següents:

NOM	SOCIETAT
Antoni Puigvert Riera	* Societat Oficials i Aprenents Paletes
Florenci Llinàs Bruguet	* Treballadors Agrícoles
Joan Sala Torrents	* Serradors Mecànics i Bagulers
Antoni Perlasia Calvo	* Perruquers i Barbers
Josep Santamaria Parera	* Unió de Treballadors Fusters
Evaristo Tellechea García	* Obrers del Ram d'Ebenisteria
Joan Zaragoza i Gras	* Oficials Pintors "La Mataronesa"
Narcís Estany Bonet	* Associació Fabril de Teixidors Mecànics
Gaietà Rodrigo Martí	* Unió de Tintorers i Blanquinadors
Joan Mitjà Gros	* Soc. Obrera de Teixidors Mecànics "El Progreso"
Jaume Carbonell Sansano	* Obrers Vidriers
Eduard Berdelincky	* Obrers del Vidre pla "El Sol"
Miquel Puigdel·lívol Casanovas	* Unió de Corporacions Obreres
Antoni Cuadras Fargas	Soc. Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt
Joan Molist Pannon	Obrers Jornalers de l'Art Fabril
Isidre Juliana Parés	Oficials Lampistes i Llauners
Jaume Gualba Carbonell	Oficis Varis
TOTAL: 17	

Nota: De les 21 societats de la llista enviada pel governador civil a l'alcalde en data 18 de gener de 1904 participaren les 13 que apareixen amb **asterisc**, i no participaren les vuit societats següents: Peones Albañiles, Obreros Albañiles, Asociación de Obreros Carreteros, Constructores de Carruajes en Hierro, Agrupación de Obreros Carpinteros, Unión de Oficiales Ladrilleros, Centro Gremial de Panaderos i l'Ateneo Obrero. Pel contrari, participaren quatre societats que no apareixien a dita llista: la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, Obrers Jornalers de l'Art Fabril, Oficials Lampistes i Llauners i Oficis Varis.

En *cursiva* apareixen les societats que protestaren i es retiraren de l'acte.

Tots ells acreditaren la qualitat de presidents de les respectives societats o bé la de delegats especials. Passada mitja hora de cortesia, no es presentà cap altra societat, raó per la qual, despés de donar lectura als RRDD de 23 d'abril, 15 d'agost i 29 de desembre de 1903, així com la comunicació i telegrama del Governador Civil, els representants obrers passaren a una altra sala per tal de posar-se d'acord. Al cap de 15 minuts, tornen els representants per a procedir a la votació.

En aquest moment demana la paraula Antoni Cuadras (representant de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt), el qual manifesta que no calia procedir a la votació en aquell moment, ja que, segons l'article 58, en relació amb el 56 del segon dels RRDD, eren vuit els dies que es podien disposar per a realitzar-les. Per aquesta raó protestava per l'acte i es retirava del mateix. S'adheriren a la protesta Joan Sala (Serradors Mecànics i Bagulers), Josep Santamaria (Unió de Treballadors Fusters), Joan Zaragoza (Oficials Pintors "La Mataronesa"), Joan Mitjà (Societat Obrera de Teixidors Mecànics "El Progreso"), i Isidre Juliana (Oficials Lampistes i Llauners).²³

Tot i així es procedí, sense la participació d'aquestes sis societats que es retiraren de l'acte, a la votació dels tres Compromissaris que havien de formar part en la votació de les persones que, al seu torn, havien de formar part de l'Institut de Reformes Socials. Sotiren

²³ Aquestes societats apareixen en cursiva a la taula.

elegits, tots ells amb els onze vots cadacun de les 11 societats restants, les següents persones :

Josep Comaposada: En representació de la Gran Indústria
Valentí Ferrer: En representació de la Petita Indústria
Martí Ramis: En representació de l'Agricultura

Els dos primers són veïns de Barcelona, mentre que el tercer és de Mataró.

Així doncs, l'alcalde, Antoni Sans, declarà "terminado el acto, mandando dar por telégrafo inmediatamente cuenta al Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia del resultado de la elección y remitirle copia certificada de esta Acta á los efectos prevenidos, la cual una vez leída ha sido aprobada y firmada por todos los actualmente presentes con SS^a, de que certifico" (veure requadre).

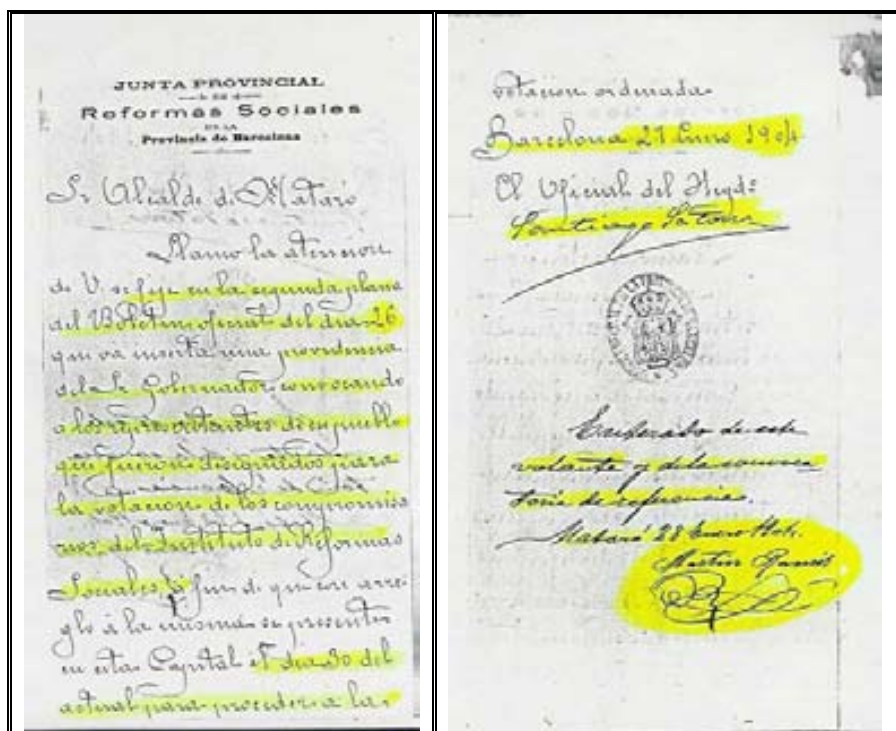
Al dia següent l'alcalde de Mataró expedia el següent telegrama al Governador Civil: "*Convocados presidentes sociedades obreras de esta legalmente constituídas, anoche eligieron Compromisarios por unanimidad a José Comaposada, Valentín Ferrer y Martin Ramis. Me complazco en comunicarlo a V.E. y remito acta por correo*".²⁴

Aquell mateix dia 22 de gener apareixia una nota en el BOPB que insertava la ROC del Ministeri de la Governació (*Gaceta*, 18 de gener de 1904), la qual aclaria els dubtes respecte a si els representants elegits per a l'IRS havien de ser o no de la mateixa localitat o província: "*Los votos de los compromisarios que en él se mencionan -art. 5º del RD de 29 de diciembre de 1903- podrán recaer, tanto sobre las personas que residan en las provincias donde se haga la elección, como sobre aquellas que residan en cualquier otra de España*"²⁵.

El 27 de gener, una nota de la Junta Provincial de Reformes Socials de la Província de Barcelona recordava a l'alcalde que el BOPB del dia 26 convocava als representants elegits per al dia 30 de gener de 1904, a les 17 hores, en les cases consistorials de Barcelona, a fi de que es procedís a l'elecció dels compromissaris que havien de constituir l'IRS. Aquesta nota li fou notificada a Martin Ramis el dia següent, 28, el qual signava al peu de que es donava per assabentat (vegeu requadre).

²⁴ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials: Capsa 1033. Expedient de constitució i renovació Junta, 1904.

²⁵ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials: Capsa 1033. Expedient de constitució i renovació Junta, 1904.

Efectivament, el dia 30 de gener de 1904, a les cinc de la tarda, foren convocats tots els compromissaris de les diferents poblacions catalanes a l'acte d'elecció de Vocals i Suplents de l'Institut de Reformes Socials (IRS), tal com ja hem vist a la Junta de Reformes de Sabadell. Ara bé, a diferència de Sabadell, on tots els representants obrers elegits eren de la pròpia localitat, a Mataró només ho era Martí Ramis, representant de l'Agricultura, mentre que els altres dos representants -Josep Comaposada i Valentí Ferrer, per la gran i petita indústria respectivament-, eren de la ciutat de Barcelona. Aquest aspecte apunta, d'una banda, vers la rellevància dels propis compromissaris a ambdues poblacions industrials.²⁶ D'una altra, vers les diferències organitzatives dels sindicats locals.

²⁶ Val a dir que el Representant de la Classe Obrera per la Gran Indústria de Sabadell a l'acte d'elecció de Vocals i Suplents de l'IRS, Joan Moliné Fau, de 31 anys i filador d'ofici era, en aquells moments, el director de *El Trabajo*, l'òrgan de premsa de la Federació Obrera Sabadellenca (FOS), periòdic que aparegué en 1897 i tenia la redacció i administració als locals de la FOS, al carrer Estrella, 110. Ja a tombants de segle, Moliné fou president de la Secció de Preparació i Filatura d'Estam, integrada a la FOS. Fou membre de la Comissió organitzadora -amb Miquel Arán i Carles Piazza- del Reglament de la Societat d'Operaris de dita Secció, al maig de 1899. Exercí el càrrec de president del Consell Directiu de la FOS. Moliné es feu càrrec de la direcció de *El Trabajo* el 18 de setembre de 1900, data en què li transmeté la propietat i direcció Josep Carbonell Llopis (teixidor), que ho era des de desembre de 1898. Tingué la direcció fins el 19 de juny de 1907. Durant aquests anys, el tiratge de *El Trabajo* fou de 2.000 exemplar a finals de 1899 i de 1.500 l'any 1907. Joan Moliné dirigí *El Trabajo* durant els anys en què la FOS dugé a terme la seva campanya d'agitació per la implantació de les vuit hores, després de la celebració del II Congrés de la Federació Regional de l'Art Fabril, que es feu a Sabadell durant els dies 22 i 23 de maig de 1904. El punt quart del Congrés es plantejava secundar "des del proper primer de maig, el moviment iniciat pels francesos per tal d'obtenir la jornada de vuit hores". Després de l'agost del 1905, en què se celebrà el III Congrés de la Federació Fabril d'Espanya, durant els dies 8 al 10 al local de "La Protectora Civil" de Terrassa, *El Trabajo* edità un opuscle titulat "La jornada de ocho horas" que, al preu de 3,5 cèntims es posaren en circulació al desembre de 1905. Durant el mes de gener del 1906, l'editorial de *El Trabajo*, signada per Moliné, cridava a la jornada de vuit hores, precisant, alhora, com reivindicar-les: "No nos declaremos en huelga, acudamos al trabajo; pero al expirar el último segundo de las ocho horas, abandonemos el taller". Representant de la classe obrera sabadellenca en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents de l'Institut de Reformes Socials (IRS) el 27 de gener de 1904,

En aquest sentit cal ressaltar que la retirada de l'acte d'Antoni Cuadras i Fargas, un important sindicalista local i republicà federal, deixa el camí obert a que siguin les societats d'àmbit d'influència socialista qui proposin els seus representants, i hom no encerta a comprendre exactament les raons d'aquesta decisió, quan allò que es va al·legar – que encara faltaven dies per a esgotar el termini- no deixa de ser una simple qüestió de forma. Bé, potser sota aquesta qüestió de forma el que realment s'amagava era que no havien fet la campanya necessària de recaptació de suport i adhesions de les societats obreres properes, i volien esgotar el termini legal per assegurar-se'n la victòria... El que voldria dir, de ser així, que quan es presentaren a l'acte estaven gairebé segurs de la seva derrota -extrem aquest que estaria reforçat per la ràpida adhesió a la protesta de Cuadras-, i s'estimaren més una retirada honrosa que una derrota vergonyosa (aquest altre extrem vindria reforçat pel fet que Antoni Cuadras era un personatge força rellevant a Mataró).

Efectivament, la rellevància d'Antoni Cuadras i Fargas en els terrenys polític i laboral a Mataró es pot seguir al llarg d'aquest mateix any de 1903. Era el president de la Societat *Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt*, la societat obrera que aplegava els treballadors i treballadores del sector de producció tèxtil més important de Mataró. Aquesta era també una de les societats organitzades més primerenques (agost de 1895). Antoni Cuadras era un asidu articulista del setmanari republicà *El Nuevo Ideal*, òrgan de premsa dels republicans federals. Com ja hem vist, a l'agost participà, com a representant de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt al Ir. Congrés de l'Art Fabril, celebrat a Badalona els dies 15, 16 i 17. En ell presidiria una de les sessions. Amb ell assistiren Josep Pons, Joan Molist Pannon i Josep Deulofeu Lladó, també importants sindicalistes obrers de la localitat.²⁷ A la tornada d'aquest Congrés, i en línia amb un dels compromisos del mateix de dur a terme una “*activa campaña de propaganda y organización*” per tal d'organitzar el ram i poder fer possible el primer objectiu de constituir una Federació de l'Art Fabril a Catalunya i de fer-la extensiva a la resta de l'estat espanyol en un segon Congrés, Antoni Cuadras escrivia un extens article a *El Nuevo Ideal* titolat “*La Federación Obrera*”, l'últim que segurament li va poder llegir el seu pare, mort durant aquell mes de setembre.²⁸ El 13 de desembre del mateix any de 1903, fou elegit membre del Comitè Local del Partit Republicà Democràtic Federalista de Mataró.²⁹

esdevindrà, també, Vocal-Obrer de la Junta de Reformes Socials de Sabadell entre 1904-1906. Amb ell sortiran elegits Miquel Comas Vinyals i Vicenç Cabané Mas, tots dos, com ell, dirigents de la FOS.

²⁷ Vegeu supra l'apartat dedicat al Congrés Obrer de Badalona.

²⁸ Isidre Cuadras Coll moria durant el mateix mes que havia nascut a Igualada, 73 anys abans, el 17 de setembre de 1830. Quan comptava amb 10 anys d'edat, la seva família, molt probablement treballadors tèxtils, es traslladà a Mataró. Aquí Isidre Cuadras treballà de filador d'ofici tota la seva vida. Casat amb Florencia Fargas Gabarró, 12 anys més jove que ell, també nascuda a Igualada i també traslladada a Mataró als 18 anys, tingueren l'Antoni quan l'Isidre comptava 42 anys i na Florencia 30. Casualitats de la vida, Antoni Cuadras Fargas va néixer a Barcelona, concretament el 8 de desembre de 1872. AMM Gob-110-2. Padró Habitants 1880. Carrer San Cucufate, 8. A *El Nuevo Ideal* de 26.IX. 1903. Núm. 943, p. 3, es podia llegir la següent crònica: “*Por exceso de material no pudimos dar cuenta en el número anterior del fallecimiento del señor padre de nuestro particular amigo y estimado correligionario D. Antonio Cuadras Fargas. Reciba él y su apreciada familia la expresión de nuestro sentido pésame*”.

²⁹ Corresponia cesar en els càrrecs, per renovació parcial, als senyors Cabot i Oliver, Abril i Fàbregas; havia de “*proveerse, además, la vacante de nuestro malogrado correligionario D. José Torrents*”. *El Nuevo Ideal*, núm. 954, p.3. Amb ell sortiren elegits “*nuestros estimados amigos y correligionarios: [D. Antonio Cuadras y Fargas], D. José Cabot y Pruna, D. Simon Barnet y Bas y D. Ricardo Sala, á quienes felicitamos por la merecida distinción de que se les ha hecho objeto.*” *El Nuevo Ideal*, 19.XII.1903. núm. 955, p. 3.

Val a dir que, tant pel que fa a Joan Molist i a Josep Deulofeu, delegats amb Antoni Cuadras al Primer Congrés de Badalona durant el mes d'agost de 1903, com pel que fa a Martí Ramis, ara elegit compromissari de la classe obrera de Mataró per assistir a l'acte d'elecció dels representants de l'Institut de Reformes Socials, esdevindran, tots tres, com veurem més endavant, Vocals Obrers de la Junta de Reformes Socials de Mataró al novembre de 1904, per a la Junta de 1905-1906. Quelcom que no sabem, degut a la manca de documentació, és si ja en formaven part d'aquesta primera Junta de Reformes de 1900-1904. Pel que fa a Josep Pons, era altre destacat i veterà socialista local de Sant Joan de Vilassar, el qual fou elegit, ja al febrer de 1887, vocal del Comitè de l'Agrupació Socialista d'aquella localitat, càrrec que repetí el febrer de 1888.³⁰

Vist el que acabem de veure, a la pregunta inicial a l'entorn de la rellevància de les persones elegides a les diferents localitats de Sabadell i Mataró es pot respondre que tant Joan Moliné i Fau, de Sabadell, com Martí Ramis, de Mataró, eren importants personatges del món obrer local. Allò que més diferenciava les dues ciutats era, efectivament, més que no pas la rellevància dels personatges, les característiques d'estructura sindical entre anarquistes i socialistes. Així, mentre que a Sabadell predominava l'obrerisme de caire anarquista de manera abrumadora, fins al punt que els republicans estaven situats en un segon terme però amb una més que notable sintonia –de vegades tan difusa que resulta difícil de destriar-, a Mataró les faccions republicanes i socialistes estaven clarament delimitades i enfrontades des d'inicis de segle, com ja hem vist anteriorment en les vagues de 1902. Així doncs, mentre que a Sabadell la Federació Obrera Sabadellenca (FOS) actuava com una veritable federació de sindicats locals que aixoplugava tota mena d'oficis però que actuava, a la pràctica, com una sola veu i, per tant, com un potent sindicat obrer, on cap dels seus delegats i/o representants eren qüestionats, a Mataró l'obrerisme sindicalista es trobava clarament influenciat per dues tendències polítiques, la republicana i la socialista, relativament enfrontades i dividides entre si. Una divisió que abraçarà tota aquesta primera dècada, i que té, fins i tot, data de solució, ja que el 21 de setembre de 1910, la *Unió Obrera de l'Art Fabril* i la *Societat d'Obrers en Gèneres de Punt* signaren un comunicat conjunt adreçat als obrers en gèneres de punt de la localitat, en el qual es donava per feta “*la fraternal unión de los compañeros afiliados a las sociedades del Arte Fabril y de Obreros en géneros de Punto, desde hoy por tal motivo, podemos considerarnos una fuerza capaz de impedir los continuos abusos e intolerables demasías de nuestra clase patronal*”. De tot això anirem parlant a les següents pàgines.

La preponderància del sindicalisme de caire socialista a Mataró fou doncs la causa de que dos dels tres obrers representants de la ciutat en l'acte d'elecció dels integrants de l'Institut de Reformes Socials fossin de fora de la ciutat, concretament de Barcelona. Així, mentre Martí Ramis fou elegit en representació de l'Agricultura, els representants de la petita i de la gran indústria foren, com ja hem vist, Valentí Ferrer i Josep Comaposada, respectivament.

³⁰ Vegeu *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans*. Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Monserrat, 2000 [biografia a cura de Maria Teresa Martínez de Sas], p. 1091.

Una candidatura amb el nom de Josep Comaposada en una ciutat de preponderància sindical de caire socialista era tant com voler assegurar-se la victòria de la candidatura. Des d'aquest punt de vista potser s'entèn millor el "plante" d'Antoni Cuadras i de les altres societats afins al republicanisme. Perquè Josep Comaposada era ja, a tombants de segle XX, un importantíssim i veterà dirigent del socialisme i del sindicalisme obrerista, forjat en mil batalles èpiques. Valgui dir que l'any de 1904 en què ens trobem, Josep Comaposada compta amb 45 anys. Ingressà a l'Agrupació Socialista barcelonina el 1880, amb 21 anys, quan ja tenia una àmplia trajectòria obrerista. Sabater d'ofici, era un treballador infatigable i autodidacta, que combinà el seu ofici amb una intensa activitat política, sindical i periodística (com Joan Moliner Fau, el representant de la gran indústria de Sabadell). Participà en el congrés fundacional de la UGT, celebrat a Barcelona els dies 12, 13 i 14 d'agost de 1888 (en representació de l'agrupació malaguenya), essent un dels primers obrers que s'afilià al sindicat socialista; amb la mateixa representació assistí al congrés de constitució del Partit Socialista Obrer, celebrat a Barcelona del 23 al 25 d'agost del mateix 1888... El 1891, en representació de Manresa, va integrar la llista dels candidats socialistes a les eleccions legislatives; substituï Antonio García Quejido –del qual era amic i col·laborador- en la presidència de la UGT, des del desembre de 1892 fins a l'agost de 1894. Ja al 1901, durant el període preelectoral i en plena campanya anticlerical, participà en un míting, juntament amb la feminista Pérez de Ayala i el federalista Bula, celebrat el 31 de maig davant de 12.000 persones; des del 1901 col·laborà a *La Guerra Social*, primer òrgan de premsa de la Federació d'Agrupacions Socialistes catalana, periòdic que dirigí des de 1903. Col·laborador des de 1904 de *La Il·lustración Obrera* de Barcelona (la qual passarà a dirigir entre 1906-1907)...³¹

Pel que fa a Valentí Ferrer, també es tractava d'un important militant socialista, el qual era, també, redactor i col·laborador de *La Guerra Social*, el primer òrgan de premsa dels socialistes catalans que va aparèixer el 1891 i entre l'1 de maig de 1901 i finals de 1903.³²

Així doncs, tots els compromissaris mataronins que representaren a l'Agricultura (Martí Ramis), a la Petita (Valentí Ferrer) i a la Gran Indústria (Josep Comaposada) eren socialistes. I mentre que aquesta candidatura podia ser considerada una victòria pels socialistes catalans, els quals òbviament volien assegurar-se la representació dels seus candidats a l'Institut de Reformes Socials³³, esdevenia alhora una derrota pels republicans

³¹ Vegeu *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans*, op. cit. [biografia a cura de Maria Teresa Martínez de Sas], pp. 411-413.

³² Vegeu *Diccionari Biogràfic...* [biografia a cura de Pelai Pagès Blanch], p. 559.

³³ Pràcticament tots els membres de la representació obrera en l'Institut de Reformes Socials de 1904 (cinc de sis) eren socialistes. Dels Vocals, Matias Gómez Latorre, Francisco Largo Caballero i Cipriano Rubio Díaz eren, en 1904, membres de l'Executiva de la Unión General de Trabajadores (UGT). Matias Gómez Latorre – que era amic de Pablo Iglesias des de jove, i fundador del PSOE en 1879- fou Tresorer 2n. a l'Executiva del VI Congrés (1899) i Tresorer al VII Congrés (1902); durant aquest temps era també vicepresident del Comitè Nacional del POSE. Francisco Largo Caballero havia estat Tresorer 1r. al VI Congrés de la UGT (1899), i fou Vicesecretari a la del VII (1902); posteriorment esdevindria Vicepresident de les Executives dels IXè al XIIIè Congressos (1908, 1911, 1914 i 1916 respectivament) i Secretari General en les dels XIII, XIV i XV, XVI i XVII congressos (1918, 1920, 1922, 1928 i 1932); Cipriano Rubio Díaz era Vicepresident a l'Executiva del VII Congrés de la UGT (1902) i ho tornaria a ser a la del VIII Congrés (1905). Francisco Mora Méndez era un important dirigent del PSOE, aleshores secretari del seu Comitè Nacional; Rafael García Ormaechea era també socialista, Vocal del mateix Comitè Nacional; era llicenciat en Dret per la Universitat de Madrid i membre del Col·legi d'Advocats de Madrid des del 1898; treballava en el despatx de

mataronins. Aquesta derrota del republicanisme local llençava més llenya al foc de les disputes en què es trobaven immersos socialistes i republicans a Mataró, i contribuïa molt negativament sobre la possibilitat d'articular un moviment obrer de caire federal a Catalunya, tal com es pretenia, almenys de forma escrita, des del Congrés Obrer de l'Art Fabril Badalona, celebrat a l'agost de 1903. Tot sembla indicar, malgrat tot, que els socialistes estigueren d'acord a pagar aquell preu.

1.7. Renovació de la Junta (novembre de 1904)

Ja hem dit que Joan Molist i Josep Deulofeu, delegats amb Antoni Cuadras al Congrés de Badalona durant el mes d'agost de 1903, i Martí Ramis, elegit compromissari de la classe obrera de Mataró per a l'acte d'elecció dels representants de l'Institut de Reformes Socials esdevingueren, tots tres, Vocals Obrers de la Junta de Reformes Socials de Mataró al novembre de 1904, i formaran part de la Junta de 1905-1906. Però que, degut a la manca de documentació, no sabem si ja en formaven part d'aquesta primera Junta de Reformes de 1900-1904. Si ens atenim al fet que aquesta renovació de finals de 1904 havia de ser total, hauríem de dir que tots els vocals patrons i obrers que segueixen participaven a la Junta per primer cop; però donat que els vocals podien ser reelegits, no es pot fer tal afirmació.

La Junta Local de Reformes Socials del bienni 1905-1906, renovada al novembre de 1904, estava integrada per les següents persones:

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1904	Vocals
1. Joaquim Esquerra Vila	Bienni	1. Joan Molist Pannon
2. Eugeni Ribas Clavell	1905-1906	2. Josep Deulofeu Lladó
3. Josep Bartomeu Buxó (Secr.)		3. Martí Ramis Dalmau
4. Vicenç Fité Pi (Caixer)		4. Francesc Jonqueres Font
5. Emili Cabanyes Rabassa		5. Evarist Tellechea García
6. Miquel Rovira Casas		6. Florenci Llinàs Brugué
Suplents		Suplents
1. Josep Barrera Vallès		1. Antoni Tarensi Roca
2. Jaume Carrau Renau		2. Constantí Perlasia Calvo
3. Antoni Fontanals Morató		3. Francesc Santamaría Parera
4. Narcís Isern Agell		4. Francesc Plà Gual
5. Rafael Carreras Carbonés		5. Josep Carreras Casas
6. Joan Serra Solà		6. Salvador Vilà Illa
ALCALDE (President JLRS)		
- Antoni Sans i Coi (1 gener 1904 - 31 desembre 1905). Liberal.		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 - 30 juny 1909). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Metge titular més antic.		

Don Eduardo Dato, i venia jugant un paper rellevant en les primeres lleis socials, com la d'Accidents del Treball i de Descans Dominical; entre 1904 i 1908 desplegaria una intensa activitat com a editor i publicista. En 1905 (12 desembre) fou elegit regidor de l'Ajuntament de Madrid junt amb Pablo Iglesias i Francisco Largo Caballero. Amb els Suplents passava el mateix: José Maeso Granados, Tomàs Álvarez Angulo, Santiago Pérez Infante, etc., havien format, formaven, o formarien part de les Executives de la UGT com a Vocals, tesorers o Vicesecretaris. Vegeu <http://UGT/ejecutivas1888.htm>; també, Pedro Ruiz Torres: El estudio del pasado y la influencia política del presente: de la cuestión señorial al problema de la reforma social, on, entre altres, fa una repassada a la figura de Rafael García Ormaechea. Imprescindible Santiago Castillo, *Historia de la UGT. Un sindicalismo consciente, 1873-1914*, Madrid Siglo XXI, 2008, especialment les pp. 242-273.

Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials

Julià Vinyes Pons

Comissió Fiscalitzadora (Inspectora) de la JLRS (sessió 23.V.1905)

- Emili Cabanyes
- Vicenç Fité i Pi
- Joan Molist
- Evarist Tellechea

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926.*

NOTA: A cada Vocal li correspon el seu Suplent, segons la numeració 1, 2, 3,... P.e., el Vocal Suplent de Joaquim Esquerria Vila era Josep Barrera Vallès pels patrons, i el del Vocal Obrer Joan Molist Pannon era Antoni Tarensi Roca.

2. LA JUNTA DE REFORMES DE 1905-1906³⁴

2.1. Els Vocals patrons.

Els Vocals patrons de la Junta de 1905-1906 formen part de l'Associació de Fabricants de Mataró, una associació constituïda a mitjan 1902 amb l'objectiu de cohesionar i disciplinar la patronal i poder fer front de manera col·lectiva i organitzada a les demandes obreres i també, com ja hem repetit, com a resposta a la intervenció de l'estat en matèria social i laboral. En aquest sentit l'Associació de Fabricants de Mataró, que curiosament estava domiciliada a Barcelona, intentà aplegar en el seu si la majoria de la patronal del sector tèxtil de Mataró i d'acostar-se i tenir bones relacions amb aquelles altres societats patronals locals, com ara el Centre d'Agricultors o el Gremi de Flequers, o els comerciants, amb els quals la veurem formant candidatures unitàries a la Junta de Reformes Socials, prova fefaent de que va aconseguir els seus objectius. Aquesta va ser una relació estratègica de llarga durada, que culminarà en les eleccions de renovació de la Junta de Reformes de juliol de 1922, on les cinc Associacions patronals que participaren en el procés (La Cambra de la Producció de Mataró i Comarca, el Sindicat i Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca, la Unió Gremial Mataronesa, la Unió Patronal de Mataró i la seva Comarca i l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró) presentaren una única candidatura consensuada.

Ja en aquesta Junta de Reformes (la primera *sencera*, pel que fa als integrants patrons i obrers), es pot comprovar com els representants patronals conformen una variada representació dels diferents sectors patronals mataronins. Tot ocupant els llocs més representatius, trobem els membres de l'Associació de Fabricants de Mataró, com ara el seu propi Secretari, Joaquim Esquerria Vila, fabricant, i alhora gerent de la societat "Fills de Joaquim Esquerria"; Eugeni Ribas Clavell, també fabricant, o Josep Bartomeu Buxó i Vicenç Fité i Pi (aquest darrer fabricant de productes químics, en concret de mini, blanc d'Espanya i colors)³⁵, mentre que Emili Cabanyes Rabassa era comerciant i Miquel Rovira

³⁴ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1906 (Bienni 1907-1908). Les dates poden dur a confusió, en tant que estem parlant de la Junta de 1905-1906, però són correctes: és gràcies a aquesta documentació de renovació de la Junta de 1906 que sabem la composició de la Junta de 1905-1906 i, per tant, de la renovació duta a terme en novembre de 1904.

³⁵ Els Fité i Pi eren fabricants de drogues de llarga durada a Mataró. El 1921, els germans Benet i Martí Fité i Pi tenien una fàbrica al Major de drogues a la Rambla Mendizábal, número 39, per la qual pagaven al Tresor 2.534 pessetes. El propi Vicenç Fité i Pi donava de baixa, aquell mateix any, la societat Vicenç Fité i Cia., situada al carrer Alarcón, 37, i la donava d'alta a nom seu. La relació de maquinària era la següent: Fàbrica de preparació de colors amb dues màquines d'afinar d'una superfície cilíndrica de 10,23 dcm. quadrats una

Casas era agricultor i membre de la Societat Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca. Quant als suplents, Josep Barrera, Jaume Carrau Renau i Antoni Fontanals Morató eren fabricants, Narcís Isern Agell era comerciant, Rafael Carreras Carbonell era paleta i Joan Serra Solà era agricultor.³⁶

Pel que fa als alcaldes, també el liberal Emili Aranyó i Rossell, que esdevindrà alcalde el primer de gener de 1906 i es mantindrà en el càrrec fins el 30 de juny de 1909 era fabricant tèxtil local (en concret de teixits de punt: feia trajos interiors de punt anglès, i tenia l'empresa al carrer Moratin, núm. 2), i comptava aleshores 39 anys d'edat.

Els Vocals Nats eren Josep Roig i Canellas, Arxiprest de Santa Maria i Josep Barba i Rogès, metge titular més antic del Partit. Josep Barba, liberal, havia ocupat l'alcaldia de Mataró entre l'1 de gener de 1894 i el 30 de juny de 1895, i continuaria de regidor entre l'1 de juliol de 1895 i el 30 de juny de 1897.³⁷

2.2. Els Vocals obrers

Joan Molist Pannon era membre de l'Agrupació Socialista de Mataró, per la qual fou candidat pel districte cinquè a les eleccions municipals de 1903.³⁸ Ja hem vist anteriorment que va participar, amb Martí Ramis Dalmau i Antoni Caminada, al Setè Congrés de la UGT, celebrat a Madrid del 14 al 18 de maig de 1902,³⁹ on Joan Molist representava als Teixidors Mecànics (250 federats) i també als Nuadors i Ajudants (amb 68). Tant bon punt sigui elegit Vocal Obrer d'aquesta Junta de Reformes, el veurem intervenint a finals de 1904 en un mítin emmarcat dins la "Campanya Contra el Hambre", impulsada pel Partit Socialista arreu de l'Estat, i organitzat a Mataró per la Unió de Corporacions Obreres, l'Agrupació Socialista, la Joventut Socialista, el Partit Republicà Democràtic Federal, la Cooperativa "Casa del Poble", la Cooperativa "El Progrés", l'Ateneu Obrer, l'Art Fabril, Gèneres de Punt, Barbers i Perruquers, Agricultors, Paletes, Peons, Paletes, Carreters, Constructors de Carruatges, Ebenistes, Vidrers, Oficis Varis i els periòdics *El Nuevo Ideal* i *La República*.⁴⁰ En el terreny laboral, Joan Molist era membre de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril, i molt probablement fou elegit per aquesta societat per a formar part de la Junta de Reformes Socials.

Antoni Tarensi Roca, Vocal Obrer Suplent de Joan Molist Pannon, era, com aquest darrer, un important membre de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril, de la qual esdevindrà president en el bienni següent.

d'elles i l'altra de 9,90 dcm quadrats, "ó sea un total de 20,13 decm cuadrados" (523,25 pts). Tenia, a més, una fàbrica d'albayalde al mateix carrer Alarcón (per la qual pagava 418,59 ptes. al Tresor), i tenia declarats 6 recipients d'una capacitat total de 1.700 litres (423,58 pts), i una fàbrica de mini amb dos forns (747,50 pts) al mateix domicili. El seu domicili particular era el carrer Rambla de Mendizábal, 36.

³⁶ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1906 (Bienni 1907-1908). AMM. Governació. Capsa 1037. Tribunal Industrial, 1908. Lista de electores patronos con derecho á elegir Jurados que pueden ser nombrados para la constitución de Tribunales Industriales en este Partido judicial.

³⁷ Vegeu COSTA i OLLER, Francesc: Ajuntaments i eleccions de la Restauració (1875-1923).

³⁸ Vegeu la *Costa de Llevant*, 1.XI.1903. Núm. 43, p.3.

³⁹ Vegeu, supra, l'apartat dedicat al Congrés Obrer de Badalona de 1903.

⁴⁰ Veg. *El Nuevo Ideal*, 16.XII.1904.

Martí Ramis Dalmau, el tercer Vocal Obrer d'aquesta Junta, era també socialista, al qual ja coneixem des de gener de 1904, on fou elegit compromissari per a l'acte d'elecció dels representants de l'IRS. Ramis va participar també en aquest mateix mítin per la Unió de Corporacions Obreres.⁴¹ Amb Joan Molist, Martí Ramis havia estat candidat pel districte cinquè a les eleccions municipals de finals de 1903, per l'Agrupació Socialista de Mataró.⁴² I també amb Joan Molist –recordem-ho-, participà al Setè Congrés de la UGT de 1902, on representava als Gèneres de Punt de Mataró (611 federats), i formà part de la Comissió d'Actes, ja que havia estat un dels cinc primers delegats que es van presentar al Congrés.

Francesc Santamaría Parera, fuster de professió i membre de la Societat d'Oficis Varis, el qual acabava de ser nomenat Vocal Obrer Suplent de Martí Ramis en la Junta de Reformes Socials per al bienni 1905-1906, també intervingué en aquell mítin de la *Campaña Contra el Hambre*. Santamaría era ja un veterà socialista a Mataró: el 24 de juny de 1888 havia estat elegit secretari segon del Comitè de l'Agrupació Socialista, càrrec que va exercir fins al gener de 1889, data en què fou renovat en el càrrec fins a l'agost de 1889. Posteriorment, a l'octubre de 1890, fou elegit secretari de l'exterior i el juliol de 1891, i fins a l'agost de 1892, fou president de l'Agrupació Socialista mataronina.⁴³

Josep Deulofeu Lladó, mitger de professió, al qual ja coneixem per la seva participació al Congrés Obrer de Badalona a l'agost de 1903, era un destacat socialista mataroní i membre de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril. En el futur veurem Josep Deulofeu –encara membre de la JLRS de Mataró- participar al Ir. Congrés de *Solidaritat Obrera*, celebrat a Barcelona els dies sis, set i vuit de setembre de 1908, en el qual representava a l'Art Fabril per Mataró.⁴⁴

El seu suplent, Constantí Perlasia Calvo, també socialista, era un dels més importants dirigents del moviment obrer mataroní i també dels gèneres de punt de Catalunya durant els primers anys de segle XX. L'any 1902, amb 31 anys d'edat, era Secretari de la Unió de Corporacions Obreres de Mataró, càrrec que mantenia en aquests moments, a finals de 1904.

⁴¹ Intervingueren també en el mítin Joan Parera, per la Cooperativa "El Progreso", el republicà federal Joan Arnó, per la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt (de la qual era president), Puigdemívol, per l'Agrupació Socialista, Nonell, i Antoni Cuadras Fargas, pel Partit Federal, Va presidir l'acte el socialista Jaume Rodríguez, membre de la Societat Obrera Unió de l'Art Fabril. El Nuevo Ideal, 16.XII.1904.

⁴² Fins poc abans es treballava amb els noms de Ramis, Santamaría i Molist: "La candidatura socialista s'ens assegura que serà a base dels companys Ramis y Santamaría ó Molist, si be encare no hi ha seguretat de si serà per lo districte quint ó per aquest y el quart. Respecte als republicans sonan los noms dels senyors Fontanals (Tomàs), Vives, Cuadras, Sans y Montaña y alguns altres". *La Costa de Llevant*, 25.X. 1903. Núm 42, p. 5. A inicis de novembre ja estava decidit que serien Ramis i Molist (i també el districte): "La Agrupació socialista de Mataró presenta al districte quint, com a candidats pera las properas eleccions, als companys Ramis y Molist. Los republicans avuy procediran a la avant-votació pera proclamar llurs candidats y també pera designarlos pera los districtes en que han de lluytar. Com diguerem en lo número passat, se citan los noms dels senyors Bassa, Masdeu, Fontanals (Tomàs), Vives, Cuadras, Sans y Montaña y Trignó (Feliçà)". *La Costa de Llevant*, 1.XI.1903. Núm. 43, p.3.

⁴³ Vegeu *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans*. Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000 [biografia a cura de Maria Teresa Martínez de Sas], p. 1271.

⁴⁴ Vegeu Xavier CUADRAT (1976): *Socialismo y anarquismo en Cataluña (1899-1911). Los orígenes de la CNT*. Ediciones de la Revista de Trabajo, Madrid, p. 601. Per a la JLRS, vegeu AMM. Gob. 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926.

Josep Deulofeu Lladó i Constantí Perlasia Calvo, Vocal i Suplent respectivament, foren elegits en qualitat de representants de la Societat Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, societat aquesta, com sabem, d'influència republicana. Ambdós esdevindran protagonistes a la Junta de Reformes de les disputes entre socialistes i republicans al febrer de 1906, quan tots dos foren desautoritzats dels seus càrrecs per la Junta Directiva d'aquesta societat, acusats d'abandonar-la sense motiu justificat i passar-se a la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril. D'ells parlarem a bastament en el futur.

Francesc Jonqueres Font (mitger) i Francesc Pla Gual (jornaler), Vocal i Suplent respectivament, eren molt probablement membres de la Societat Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt.

Pel que fa a Evarist Tellechea García, ebenista de professió, formava part de la Societat Ram d'Ebenisteria, la qual també presidirà aviat. Josep Carreras Casas, el Vocal Suplent d'Evarist Tellechea, era membre de la Unió d'Obrers Paletes. Pel que fa al Vocal Obrer Florenci Llinàs Bruguet (bracer de professió), era secretari de la Societat d'Obrers Agricultors "*El Progrés*", i el seu Vocal Suplent, Salvador Vilà Illa, també bracer, era el president d'aquesta Societat.⁴⁵

2.3. Sessions, temes tractats i actuacions (1905-1906).

Les sessions celebres per aquesta Junta de 1905-1906 foren cinc (23 i 29.V.1905, 18.XII.1905, 9 i 27.XI.1906). Els intervals sense reunions el 1905 foren de quatre i sis mesos, mentre que els primers deu mesos de 1906 no es va fer cap reunió de la Junta (vegeu quadre)

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1905-1906)

ANYS	GEN	FEBR	MARÇ	ABR	MAIG....	JUNY	JULI	AGO	SET	OCT	NOVBR	DEBRE	No celebrad	TOTAL Celebrad
1905		--	--	--	23, 29	--	--	--	--	--	--	18	0	3
1906		--	--	--	--	--	--	--	--	--	9, 27	--	0	2

En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades.

Els temes tractats giraren a l'entorn de les disposicions legals referents al descans dominical i a les del treball de dones i nens. A aquest respecte, a la sessió del 23 de maig de 1905 es creà una Comissió Fiscalitzadora, després que la Junta discutís sobre l'incompliment de les lleis de descans dominical i de condicions de treball de les dones i els nens, "*para que inspeccionen en los establecimientos fabriles é industriales si se cumple con lo preceptuado en dicha ley y expongan ante esta Junta sus resultados*". S'acordà també "*expedir comunicaciones recordatorias de las disposiciones dictadas en la ley sobre el descanso dominical y las fijadas en la misma por lo que respecta al trabajo de las mujeres y niños de ambos sexos.*"⁴⁶ En el mateix sentit abunda la sessió del 29 de maig de 1905, on es decideix girar una Circular de la JLRS als diferents establiments fabrils de la ciutat.

⁴⁵ Vegeu AMM. Gob. 1033. Exp. de renovación de la JLRS, 1906 (bienni 1907-1908).

⁴⁶ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926, pp.1-2.

Efectivament, davant les contínues denúncies obreres sobre els abusos i les infraccions de la legislació social comeses a les fàbriques, però que no arribaven oportunament a la Junta de Reformes perquè aquesta no es reunia, els obrers mataronins optaren per publicar aquestes denúncies a la premsa local. Valgui, a tall d'exemple, la que el 18 de febrer de 1905 redactava Josep Cabot Bruguera publicada a *La República*, on exposava que en la fàbrica Gasau i Pratdepàdua “*las obreras de dita fàbrica treballen desde las 5 del matí a las 9 y mitja de la nit, aixó per si sol, ja es una falta penable, porque va contra l'esperit de la llei, no es menos una explotació inicua, porque aquestas 2 horas y mitja que treballen de mes a mes, no'ls las pagan ab la forma que te establerta la llei, puig que les hi pagan igual que si fossin horas ordinarias, no obstant pagar feyna per feyna'ls preus mes baixos que en les demás fàbricas. No contents encar aquets explotadors sense entranyas, de fer treballar a las obreras un jornal excessiu y ab las condiciones mes amunt exposades, que quan arriba el dissapte, tal volta per “descansar” las fan treballar fins a las 2 o las 3 del matí, també ab las condiciones del jornal ordinari, aixó es, sense abonarlos hi'l 1,50 per 100 que hi ha establert a la llei pera'l treball extraordinari. Tot això referent a la secció de maquinistas que son las mes castigadas y explotadas per aquestos inquisidores*”.⁴⁷

El 18 de maig de 1905, tots els Vocals obrers de la Junta de Reformes –Ramis, Tellechea, Junqueras, Deulofeu Molist i Llinàs- signaven un ofici adreçat a l'alcalde, Antoni Sans, en què “*reclaman de Vd. para que invite á la Comisión tan pronto como le sea posible á una reunión á la que le quedaremos sumamente agradecidos*”.⁴⁸ Aquesta vegada la resposta fou ràpida: el 20 de maig, l'alcalde convocava tots els membres de la Junta a una reunió, el dia 23. En aquella reunió, el panorama presentat pels obrers al voltant de l'incompliment de les lleis laborals i de les denúncies presentades fou incontestable. Com a resposta a aquelles denúncies, la Junta de Reformes actuà en dues direccions, ambdues decidides a la mateixa reunió de 23 de maig de 1905. La primera fou acordar expedir “*comunicacions recordatorias de la Ley de Descanso Dominical y trabajo de mujeres y niños*”. En aquest sentit, es feren 4.000 comunicacions adreçades a la patronal industrial, comercial i agrícola mataronina, on se'ls recordava que la Junta tenia coneixement de l'incompliment de la legislació social vigent, i de que s'havia constituït una Comissió Inspectora en el si de la Junta, encarregada d'inspeccionar els establiments industrials i comercials. En aquella comunicació es deia que:

“No se le oculta, empero, a esta Junta, que una práctica viciosa, sostenida por un mal entendido interés particular, así de los patronos como de los obreros, fomentada al amparo de una amplia libertad del trabajo antes de las nuevas y vigentes leyes que lo regularizan y que al obrero protegen, puede haber dado lugar a la subsistencia de abusos en contadas fábricas y talleres, por lo tocante a la admisión en las mismas de niños de ambos sexos menores de diez y seis años y de mujeres en los dos últimos meses del embarazo y durante el periodo del puerperio, a quines se obliga a trabajar en condiciones que la ley no consiente por nocivas al individuo”.⁴⁹

Malgrat el redactat de consens, on se li adjudica la culpa a una “*práctica viciosa*”, a un “*mal entendido interés particular, así de los patronos como de los obreros*”, a la “*amplia libertad del trabajo antes de las nuevas y vigentes leyes que lo regularizan*”, i en què, fins i tot, s'arriba a afirmar que s'incompleix la legislació “*en contadas fábricas y talleres*”, la veritat és que la prova més explícita de que el problema era greu era, d'una banda, els

⁴⁷ *La República*, 18.II.1905. Citat per Cañada, op. cit. p. 79.

⁴⁸ AMM. Gob. 1033. Constitución y renovación Junta, 1905.

⁴⁹ AMM. Gob. 1043.

4.000 exemplars de la circular enviats per la Junta a fàbriques, tallers, comerços i agricultura local; i de l'altra, la constitució, a la mateixa reunió, d'una Comissió d'Inspecció de la pròpia Junta, integrada per dos vocals patrons (Emili Cabanyes i Vicenç Fité) i dos vocals obrers (Joan Molist i Evarist Tellechea).

Després d'aquesta sessió, la Junta no tornaria a reunir-se fins el 18 de desembre de 1905, tercera i última reunió de l'any. A la sessió es va tractar el RDC sobre establiment de les Juntes de Protecció a la Infància. A aquesta sessió va assistir el Vocal Obrer Suplent Constantí Perlasia Calvo, en substitució del Vocal Josep Deulofeu Lladó, que l'11 de juny de 1905 adreçà una carta de dimissió a la JLRS per motius de salut⁵⁰, i Constantí Perlasia - el seu suplent- el substituï en el càrrec.

La JLRS feu una proposta de constitució de la Junta de Protecció a la Infància, formada per les següents persones:

- Mossèn de Sant Joan i Sant Josep
- Laureà Llorach, Mestre
- Teresa Faig, Mestra
- Joana Carmín, Mare de família
- Maria Remedios Moré, Mare de família
- Joan Martínez Regàs, Pare de família
- Miquel Parera Partegas, Pare de família
- Marià Ferrer Boatell, Obrer
- Ramon Costa Ventura, Obrer.

Es relacionaren també les associacions que devien restar representades *“por un individuo de las mismas en la Junta de Protección á la Infancia, y que por lo tanto deben remitir á esta Junta la persona que elijan”*⁵¹. Les associacions eren les següents:

- Foment Mataronès
- Patronat Escolar Obrer (Junta de Señoras)
- Sant Vicenç de Paul (Homes)
- Sant Vicenç de Paul (Dones)
- Junta d'Orfes de Sant Josep
- Cercle Catòlic d'Obrers
- Delegació de la Casa de Maternitat i Expòsits de Barcelona.

Contra aquests acords votaren els Vocals obrers Ramis, Tellechea, Molist, Junqueras, Llinàs i Perlasia. A l'acta no s'expliciten les raons de la votació en contra. La proposta fou elevada a l'aprovació del Govern Civil de la Província.

Si durant 1905 la Junta només feu aquestes tres reunions apuntades, on allò que sobresurt és l'incompliment de la legislació vigent en el món del treball, val a dir que durant l'any següent de 1906 la JLRS no es va reunir cap vegada entre gener i novembre; la raó continuava essent les dificultats d'obriers i patrons per arribar a acords en el terreny de l'aplicació efectiva de les lleis reguladores del treball. No es va reunir, per exemple,

⁵⁰ *“Habiendome de ausentar para una corta temporada de esta ciudad para restablecerme la salud me obliga presentarle la dimisión, hasta mi regreso, del cargo de delegado que hasta la fecha vengo desempeñando á la Junta local de Reformas Sociales. La presente Queda para sus efectos. D.G.V.E.M.A. José Deulofeu. Mataró 11 de Junio de 1905”*. Al peu es pot llegir l'afegit: *“Le sustituye Constantino Perlasia Calvo”*. Vegeu AMM. Gob. 1033. Constitución y renovación Junta, 1905.

⁵¹ Actes, pp. 6-7.

després del RD d'1 de març de 1906, que reglamentava el Servei d'Inspecció del Treball el qual, en el seu capítol primer, especificava que l'objecte de la inspecció era el compliment de la Llei d'Accidents de Treball de 30 de gener de 1900, la Llei que reglamentava les condicions de treball de dones i nens de 13 de març de 1900, la Llei de Descans Dominical de 3 de març de 1904, i *“las demás leyes y disposiciones protectoras y reguladoras del trabajo dictadas ó que puedan dictarse en lo sucesivo”*.⁵² Valgui com a mostra el fet que la Junta no es va reunir ni tan sols després de l'ofici enviat per la Junta Provincial de Reformes Socials el 16 d'agost de 1906, on se li comunicava que donat que vàries fàbriques de la localitat havien estat denunciades per tenir nens menors de deu anys treballant en elles, se li ordenava que exercís *“con la mayor escrupulosidad la alta inspección que les confía el Reglamento de la mentada Ley y denuncien e impongan el correctivo a que se hagan acreedores todos aquellos fabricantes que permitan el trabajo de dichos menores, como también a cuantos obreros impongan a los fabricantes la obligación de admitirles en sus respectivas fábricas con ayudantes en la labor que ejercen”*⁵³

Aquest fet apunta doncs, com perfectament ho describia la Junta en el comunicat de maig, a que la *“práctica viciosa”*, sostenida per un *“mal entendido interés particular, así de los patronos como de los obreros”*, amparada en la *“amplia libertad del trabajo antes de las nuevas y vigentes leyes que lo regularizan”*, constituïen sens dubte elements de gran calat (de llarga durada, podríem dir) en la societat d'inicis de segle XX –i per extensió, també a Mataró–, esdevenint veritables esculls sobre els quals topaven una i altra vegada la posada en marxa d'una legislació sociolaboral que començava a caminar amb tota mena d'entrebancs.

La Junta, com ja hem dit, no es va tornar a reunir fins a finals de 1906 (9 novembre), en què, segons prescrivia la RO de 3 d'agost de 1904, havia de procedir-se a la renovació per sorteig de la meitat dels vocals de la Junta, l'elecció de la qual es feu efectiva a la següent reunió del 27 del mateix mes, segona i última de l'any 1906.

La qual cosa no significa que al llarg de l'any no es tractessin temes i qüestions relacionades amb la Junta i la legislació social, com ara propostes per evitar al màxim la burocràcia entre les Juntes i l'Institut de Reformes Socials (febrer de 1905), o bé la subscripció al Butlletí de l'Institut de Reformes Socials (maig de 1905). Alhora, altres temes foren força delicats, i *expliquen*, de fet, l'absència de reunions de la Junta durant tot l'any de 1906, com fou la desautorització de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt dels seus representants a la Junta de Reformes Socials, Josep Deulofeu Lladó i Constantí Perlasia Calvo.

En efecte, un aspecte que posa de manifest l'interès de l'Institut de Reformes Socials de Madrid sobre els afers de les Juntes de Reformes Socials fou el comunicat enviat pel seu president, Gumersindo de Azcárate, a través del Governador Civil de Barcelona, Francisco González Rothwos, en data 7 de febrer de 1905, on s'exposava que *“Con el objeto de evitar la demora que en muchas ocasiones sufren la tramitación de los asuntos de las Juntas de Reformas Sociales, en sus relaciones con esta Corporación, el pleno celebrado el día 4 del corriente, acordó que en lo sucesivo las consultas que por aquellos organismos se le hagan y los documentos que por los mismos se envíen, se dirijan directamente al*

⁵² Real Decreto de 1 de marzo de 1906: Reglamento para el servicio de la Inspección del Trabajo. Capítulo Primero, Inspección. (Gaceta, 4 març).

⁵³ AMM. Gob. 1043.

*Instituto, siempre que por disposición expresa de la ley no hayan de ser remitidos a la respectiva Junta provincial y sin perjuicio de que cuando el Instituto lo estime oportuno remita el asunto a dicha Junta o al Gobernador civil, para los efectos que procedan”.*⁵⁴

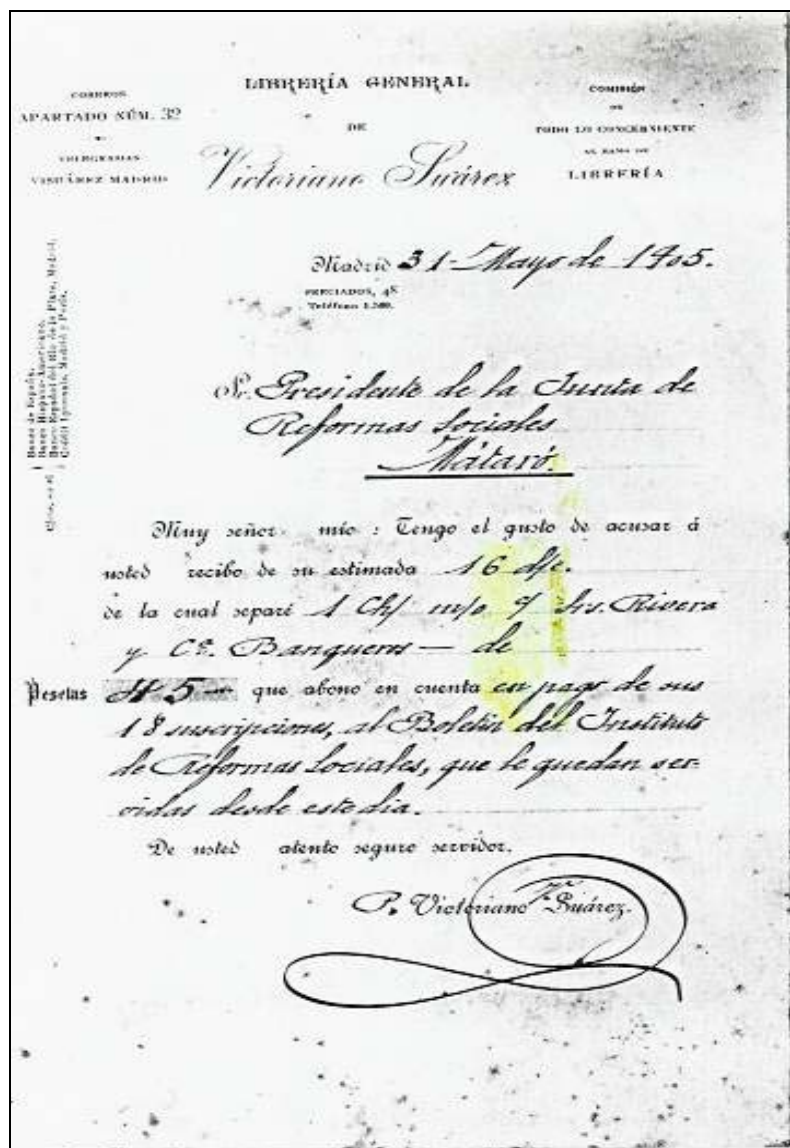
Un altre aspecte, que palesa el nombre significatiu de vocals obrers de caire socialista a la Junta, fou la subscripció al Butlletí de l'IRS el 23 de maig de 1905. Sí, efectivament, el 23 de maig de 1905, a la mateixa reunió reclamada pels Vocals obrers de la Junta on es discutiren els efectes negatius de l'incompliment de les lleis de caràcter laboral a la ciutat, es feren les 4.000 cartes i es creà la Comissió d'Inspecció, els obrers tingueren un excel·lent argument de pes per a tenir-ne accés directe –es feu una comanda de 18 exemplars de cada número, que després es repartien entre els Vocals de la Junta⁵⁵ a totes les qüestions relacionades amb la legislació laboral i l'exacta i directa interpretació de tota aquella legislació de caràcter social i laboral publicada puntualment als Butlletins de l'Institut de Reformes Socials. Feta la comanda el 23 de maig a la Llibreria General de Victoriano Suárez, de Madrid, se'ls encarregava “18 boletines del Instituto de reformas sociales empezando por el n° 1 é igual partida de los que hayan visto la luz pública hasta la fecha y que podrá V. ir remesando todos los meses hasta finir la anualidad”, i per a deixar “cubierto el importe de la anualidad á que ascienden las 18 inscripciones acompaño cheque á su favor c/ soc. Crédito Lyonés de Ptas. 45”. El llibreter contestava a la Junta amb data 31 de maig, tot enviant la factura de les 45 ptes. rebudes.⁵⁶

Entre la documentació de la Junta de Reformes de Mataró es troben la correspondència entre la Junta i la Llibreria de Victoriano Suárez relatives a les subscripcions al Butlletí de l'IRS entre 1905 i 1912.

⁵⁴ AMM. Gob.1033. Antecedentes Junta (1903-1920). Any 1905.

⁵⁵ Vegi's, per exemple, l'acta de constitució de la Junta de 1907-1908 (10 gener), on es pot llegir “Acordóse acto continuo repartir a cada uno de los señores Vocales un ejemplar del Boletín del Instituto de Reformas Sociales que se publica mensualmente en Madrid”. AMM. Gob.1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1906 (bienni 1907-1908).

⁵⁶ AMM. Gob. 1033. Antecedentes Junta (1903-1920). La Llibreria de Victoriano Suárez disposava de compte corrent al Banc d'Espanya, al Banc Hispano-Americà, al Banc Espanyol del Rio de la Plata (Madrid) i al Crèdit Yonnais, (Madrid i París). Domiciliada al carrer Preciados, estava especialitzada, com ells mateixos deien, en “todo lo concerniente al ramo de la libreria”, tot disposant d'una Biblioteca de Dret i Ciències Socials, amb prop de seixanta títols publicats a principis de 1912, amb obres publicades per Adolfo Posada: *Derecho político comparado. Capítulos de introducción; Evolución legislativa del régimen local en España (1812-1909)*, o Adolfo Buylla (amb G. Alegre): *La protección del obrero (Acción social y Acción política)*, i molts altres, des de López Moreno, S.: *Teoría fundamental del procedimiento civil i criminal, con numerosas notas y citas de los Códigos de procedimiento de Alemania, Francia Austria, Italia, Bélgica, Suiza y otros*, fins a Altamira, R.: *Historia del Derecho español. Cuestiones preliminares*.

2.4. Enfrontaments entre republicans i socialistes a la Junta de Reformes Socials: segueix la divisió del moviment obrer local.

Pel que fa a la polèmica dels vocals obrers de la Junta de Reformes, val a dir que, com no podia ser d'una altra manera, es reproduïren en ella els enfrontaments entre republicans i socialistes a la ciutat, que tant dividit mantingué el moviment obrer local durant aquesta primera dècada.

En aquest sentit, a inicis de 1906 es van donar tensions al si de la Junta de Reformes Socials. El 10 de febrer, la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt va adreçar una carta a l'alcalde-President de la mateixa, el liberal Antoni Sans i Coy, en què es manifestava que la societat,

“y en su nombre la Junta Directiva, tiene el honor de comunicar á V. S. para su debido conocimiento, que, en reunión celebrada el día 4 del presente se acordó desautorizar á los Sres. D. José Deulofeu y D. Constantino Perlasia de los cargos de vocal y suplente

respectivamente, de la Junta de Reformas Sociales que S.S. dirige tan dignamente bajo su presidencia, dicha desautorización, la origina por el mero hecho de haber abandonado dichos señores á la entidad, Arte Fabril de Obreros en Géneros de Punto sin motivo justificado, pasandose por sus propias conveniencias á otra llamada “Unión Obrera del Arte Fabril”, la cual, hasta la fecha no está legalizada y ni aprobada por el Exmo. Señor Gobernador Civil de la Provincia, según nuestro entender, solo debe figurar en una localidad una de cada Arte ú oficio con dicho nombre (salvo error ú omisión), y como quiera que los individuos indicados, proceden y practican dicho arte, no lo consideramos lógico interrumpen la verdadera marcha de la entidad Arte Fabril de Obreros en Géneros de Punto, su objetivo es solo y exclusivo obstaculizar los buenos actos que ellos, según se ve, desean se moldan á inspiraciones adversas y extravíos á nuestros sentimientos altamente altruistas. Por lo tanto, lo manifestamos á V.S. á los efectos que procedan y en justicia lo que haya lugar. Debiendo significar á S.S. que con arreglo á lo dispuesto en la R.O. de 3 de agosto de 1904, en la base 6ª regla 3ª párrafo 1º, nombramos (con carácter interino) para que nos represente á esta entidad al compañero José Balleescá, asociado de la misma”.⁵⁷

Signava la carta el secretari de l’Associació Societat Fabril d’Obrers en Gèneres de Punt, Pere Vinyas.

La base 6ª, regla 3ª de la RO de 3 d’agost de 1904, a què fa referència l’escrit de la Societat Fabril d’Obrers en gèneres de Punt, especificava que calia “*Figurar en el censo electoral que formarán los gremios y las asociaciones obreras, con independencia entre cada una de éstas y de aquéllos: las listas de electores se rectificarán todos los años por el mismo organismo que las formó*”⁵⁸. Aquest apartat, però, no era prou rellevant com per a substituir els seus representants a la Junta de Reformes Socials. Així ho entén l’alcalde-president de la Junta de Reformes de Mataró, el liberal Emili Aranyó i Rossell quan, el 7 de març de 1906, contestava a la carta de la Societat Fabril Obrers en Gèneres de Punt. En ella argumentava que:

“La RO (...) invocada de 3 de Agosto de 1904 vigente expresa taxativamente en su disposición undécima los casos en que un Vocal obrero pierde el derecho de formar parte de la Junta local de Reformas Sociales en ninguno de los cuales está comprendida el caso por V^{ds}. Expuesto. Y como quiera que el citado cargo tiene de duración cuatro años, bien que los citados Vocal y Suplente hayan perdido el derecho de elección á tenor de la disposición sexta de la mencionada RO, entiende esta Presidencia que el obrero Deulofeu y su Suplente por esa Sociedad elegidos no han incurrido en caso de incapacidad y deben por lo tanto seguir formando parte de la Junta de Reformas Sociales siguiendo como siguen ejerciendo el mismo oficio de obreros en géneros de punto y con domicilio en esta ciudad”⁵⁹.

⁵⁷ Josep Balleescà Basas era jornaler d’ofici (molt probablement mitger), de 30 anys d’edat l’any 1906. Vivia al carrer Roger de Flor, núm 23 (AMM. Gov. 1034. Cfr. Tribunal Industrial (1909-1924). La Reial Ordre (RO) de 3 d’agost de 1904 a què fa al·lusió la carta especificava la constitució de les Juntes de Reformes Socials, i dictava les regles sobre les condicions que devien reunir els electors i elegibles per a la composició de les Juntes locals i provincials. Vegeu Gaceta de Madrid (Gac.), 5 d’agost de 1904. Anteriorment a aquesta RO, les RR.OO. de 9 de juny de 1900 (Gac. 10 juny), i posteriorment el Reglament per a l’aplicació de la llei de 13 de març de 1900 (RD de 13 de novembre i Gac. De 15 i 16 de novembre de 1900, les de 7 d’octubre de 1908 (Gac. 8 d’octubre), 9 de novembre de 1910 Gac. 11 novembre), 14 de març de 1919 (Gac. 19 març), i 3 de gener de 1923 s’ocuparen de la **reorganització** de les Juntes de Reformes Socials. La RO de 3 d’agost de 1904, amb 30 disposicions, esdevingué el punt d’arrencada organitzatiu seriós de les Juntes locals i provincials. Fins aleshores, la ineficàcia en el seu funcionament havia estat la tònica general.

⁵⁸ Gac. 5.VIII.1904.

⁵⁹ AMM. Gov. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1905.

La disposició undècima de la citada RO deia literalment que “*Se perderá el derecho de formar parte de las Juntas locales y provinciales, como Vocal electivo efectivo ó suplente: 1º. Por traslado de domicilio de una población, pueblo ó partido judicial, según los casos, á otro. 2º. Por baja en la matrícula ó lista del gremio, en representación de la cual se forma parte de la Junta, como Vocal patrono. 3º. Por cese en el ejercicio del oficio ó profesión que practicaba cuando fue elegido el Vocal obrero, ó por cambio de oficio ó profesión del mismo*”.⁶⁰

La regla segona d'aquesta disposició undècima (d'haver regit també per als obrers), hagués satisfet les intencions de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt. La veritat és que aquests primers anys, a la llum dels fets, aquesta societat anà perdent efectius progressivament a favor de la Unió Obrera de l'Art Fabril, des de la seva constitució a principis d'abril de 1903. En poc menys de tres anys, aquesta va anar absorbint un degoteig continu de sociataris d'aquella. L'abandó de la societat de Josep Deulofeu Lladó i de Constantí Perlasia Calvo (els seus representants a la Junta de Reformes Socials), per a incorporar-se a la Unió Obrera de l'Art Fabril, constitueix el paradigma d'aquest transvasament⁶¹.

Tanmateix, aquest va ser un moviment d'anada i tornada, com tindrem ocasió de comprovar durant el procés d'eleccions de renovació de la Junta de Reformes Socials de 1908 (bienni 1909-1910), on el nombre d'associats de la Unió Obrera de l'Art Fabril era de només 41, front els 187 de la Societat de l'Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt. Enfrontades des de 1903, aquestes dues societats protagonitzaren un llarg període d'enfrontaments, acusacions i desqualificacions mútues al llarg dels anys següents. Després dels fets de la Setmana Tràgica, i de les relacions de col·laboració entre republicans i socialistes arreu de l'Estat, que donaren lloc a la formació de la Conjunción Republicano-Socialista, s'anaren acostant les postures, arribant fins i tot a ésser cordials. El 21 de setembre de 1910, la Unió Obrera de l'Art Fabril i la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt signaren un comunicat conjunt adreçat als obrers en gèneres de punt de la localitat, en el qual es donava per feta,

“la fraternal unión de los compañeros afiliados a las sociedades del Arte Fabril y de Obreros en géneros de Punto, desde hoy por tal motivo, podemos considerarnos una fuerza capaz de impedir los continuos abusos e intolerables demasías de nuestra clase patronal. No obstante la importancia de lo que significa el olvido de **nuestras torpes querellas**, y el vigor adquirido por nuestra amada sociedad mediante la cohesión debida entre sus asociados, precisa cuanto antes completemos la obra, robusteciendo con nuevos elementos el indispensable organismo donde ha de cobijarse todo obrero consciente”.⁶²

El fet més significatiu d'aquest episodi és que dibuixa bastant fidelment la divisió existent entre el moviment obrer organitzat d'aquells anys a la ciutat. Divisió que va donar com a resultat una debilitat del moviment sindical de la qual sapigué aprofitar-se la classe patronal.

⁶⁰ Gac. 5 agost 1904.

⁶¹ Vegeu AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Constitución y renovación Junta, 1907 (**equivocat**: hauria de posar 1908. Bienni 1909-1910).

⁶² *La República*, 24.IX.1910. Citat per CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*, op. cit. p. 85. Les negretes són meves.

2.5. Renovació de la Junta (novembre de 1906).

Durant el mes de novembre de 1906 es va dur a terme la renovació per sorteig de la meitat dels seus membres. A la sessió de la Junta del 9 de novembre, que se celebrà a les 19'30 hores al Saló de l'alcaldia, es feu el sorteig de renovació. Assistiren els Vocals patrons i obrers següents:

PATRONS	OBRERS
Vocals	Vocals
1.Joaquim Esquerra Vila (*)	1.Joan Molist Pannon
2.Eugeni Rivas Clavell	2.Josep Deulofeu Lladó
3.Josep Bartomeu Buxó (Secr.)	3.Martí Ramis Dalmau
4.Vicenç Fité Pi (Caixer) (*)	4.Francesc Jonqueres Font
5.Emili Cabanyes Rabassa	5.Evarist Tellechea García
6.Miquel Rovira Casas	6.Florenci Llinàs Bruguet

(*) Absents. FONTS: Elaboració pròpia.

Es va donar lectura a la RO del Ministeri de la Governació de 3 d'agost de 1904, que determinava la renovació per sorteig de la meitat de la Junta, i seguidament es procedí a la inseculació per determinar quins serien els Vocals sortints. Aquest foren, pels patrons, els següents:

VOCALS PATRONS SORTINTS	SUPLENTS PATRONS SORTINTS
1.Joaquim Esquerra Vila (*)	1.Josep Barrera Vallès
3.Josep Bartomeu Buxó (Secretari)	3.Joan Serra Solà
6.Miquel Rovira Casas	6.Antoni Fontanals Morató

(*) Absent. Es pot comprovar com els tres Vocals sortints arrossegueu als tres Vocals Suplents respectius. FONTS: Elaboració pròpia.

Pels obrers, els sortints foren els següents:

VOCALS OBRERS SORTINTS	SUPLENTS OBRERS SORTINTS
3.Martí Ramis Dalmau	3.Francesc Santamaría Parera
1.Joan Molist Pannon	1.Antoni Tarensi Roca
5.Evarist Tellechea García	5.Josep Carreras Casas

El 10 de novembre, la Junta de Reformes publicà un Edicte per a l'acte de renovació, que fou inclòs a la premsa local¹, on es convocava pel 27 de novembre de 1906, a les 19'00 h. la reunió d'elecció de les vacants.

El 27 de novembre, doncs, a les 19'00 h., es dugué a terme la reunió de renovació de la Junta de Reformes Socials. Assistiren l'alcalde, el liberal Emili Aranyó i Rossell, com a president de la Junta, i els Vocals patrons i obrers següents:

VOCALS PATRONS	VOCALS OBRERS
1.Joaquim Esquerra Vila (*)	1.Joan Molist Pannon (*)
2.Eugeni Rivas Clavell	2.Josep Deulofeu Lladó (*)
3.Josep Bartomeu Buxó (Secretari)	3.Martí Ramis Dalmau (*)
4.Vicenç Fité Pi (Caixer)	4.Francesc Jonqueres Font (*)
5.Emili Cabanyes Rabassa	5.Evarist Tellechea García
6.Miquel Rovira Casas	6.Florenci Llinàs Bruguet

(*) Absents.

¹ *Diario de Mataró y su Comarca*, dissabte 10 de novembre de 1906, p. 5; *El Liberal*, semanario político liberal i monárquico de Mataró y su distrito, 10.XI.1906, p. 3; *El Nuevo Ideal*. Periódico semanal. Órgano del Partido Republicano Democrático Federalista, 16.XI.1906, p. 3.

Els nous Vocals patrons elegits foren els següents:

VOCALS PATRONS ELEGITS	SUPLENTS PATRONS ELEGITS
Miquel Rovira Casas (R)	Joan Serra Solà (R)
Joaquim Esquerra Bernadet (*) (N)	Josep Barrera Vallès (R)
Josep Simon Seda (N)	Antoni Fontanals Morató (R)

(*) No confondre amb Joaquim Esquerra Vila.

(R) Repeteixen. Són els qui havien sortit per sorteig.

(N) Nous.

Els nous Vocals obrers elegits foren:

VOCALS OBRERS ELEGITS	SUPLENTS OBRERS ELEGITS
Joan Molist Pannon (R)	Antoni Tarensi Roca (R)
Evarist Tellechea García (R)	Josep Carreras Casas (R)
Domènec Prats Cantarell (N)	Martí Casals González (N)
	Pau Montferrer Carreras (N)

(R) Repeteixen. Són els qui havien sortit per sorteig.

(N) Nous.

Recordem que, a més de l'elecció dels tres Vocals patrons i dels tres Vocals obrers, havia d'eleger-se un Vocal Obrer Suplent **més**, per "*ausencia de Constantino Perlasia Calvo*", que era el Vocal Obrer Suplent del Vocal Obrer Josep Deulofeu Lladó. És per això que fou elegit Pau Montferrer Carreras.

Efectivament, en acabar aquest bienni, Constantí Perlasia no es presentà a l'elecció de renovació de la JLRS de 1907-1908, doncs la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril, a la qual Constantí Perlasia pertanyia, nomenà a Martí Casals González per a substituir-lo, el 25 de novembre de 1906, ja que Constantí Perlasia es trobava absent, i la JLRS havia de cobrir la seva vacant. Com a Vocal efectiu i suplent nomenaren, respectivament, a Joan Molist Pannon i a Antoni Tarensi Roca (aquest darrer president de la societat).² Perlasia tampoc es presentà a la Junta del bienni 1909-1910. La raó és que durant aquests anys Constantí Perlasia es dedicà a tasques de direcció i organització de la societat, no només a Mataró, sinó també a la dels gèneres de punt de Barcelona i Catalunya. Així, durant els dies sis al vuit de setembre de 1908, participà com a delegat representant dels Gèneres de Punt, per Barcelona (amb Josep Duran), al Primer Congrés de "*Solidaritat Obrera*", celebrat a Barcelona.³ Anys més tard, a Mataró, sortí novament elegit Vocal Obrer efectiu de la JLRS per al bienni de 1911-1912, on fou elegit, a més, secretari de la mateixa. Com es pot veure, continuarem parlant d'ell a bastament.

² .- Vegeu AMM. Gob. 1033. Exp. de renovación de la JLRS, 1906 (bienni 1907-1908).

³ Vegeu Xavier CUADRAT. *Socialismo y anarquismo en Cataluña (1899-1911). Los orígenes de la C.N.T.* Ediciones de la Revista de Trabajo, Madrid, 1976, pp. 596 i 601.

Així doncs, la nova Junta Local de Reformes Socials per al bienni de 1907-1908 restà constituïda com segueix:

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1906	Vocals
1. Eugeni Rivas Clavell	Bienni	1. Josep Deulofeu Lladó
2. Vicenç Fité Pi (Caixer)	1907-1908	2. Francesc Jonqueres Font
3. Emili Cabanyes Rabassa	Constituïda	3. Florenci Llinàs Brugué
4. Miquel Rovira Casas	el 2.I.1907	4. Joan Molist Pannon
5. Joaquim Esquerra Bernadet (Secr)		5. Evarist Tellechea García
6. Josep Simon Seda		6. Domènec Prats Cantarell
Suplents		Suplents
1. Josep Barrera Vallès		1. Pau Masferrer Carreras
2. Jaume Carrau Renau		2. Francesc Plà Gual
3. Antoni Fontanals Morató		3. Salvador Vilà Illa
4. Narcís Isern Agell		4. Antoni Tarensi Roca
5. Rafael Carreras Carbonés		5. Josep Carreras Casas
6. Joan Serra Solà		6. Martí Casals González
ALCALDE (President JLRS)		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 - 30 juny 1909). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Metge titular més antic.		
COMISSIÓ FISCALITZADORA (1)		
- Emili Cabanyes		
- Vicenç Fité		
- Evarist Tellechea		
- Domènec Prats		
PRESIDENT DE LA JUNTA MUNICIPAL DEL CENS ELECTORAL		
Emili Cabanyes Rabassa (sessió 10.IX.1907)		
Representant del districte a la Junta Provincial de Reformes Socials		
Antoni Gassol Civit (sessió 11.III.1907)		

FONTS: Elaboració pròpia.

(1) La Comissió Fiscalitzadora és en realitat una Comissió d'Inspecció. Es va constituir el dos de gener de 1907, a la mateixa sessió de constitució de la nova Junta de Reformes per al bienni de 1907-1908, per a que "inspeccione en los establecimientos fabriles é industriales si se cumple con lo preceptuado en las leyes de carácter social y expongan ante la Junta sus resultados. Veg. Acta del 2.I.1907.

NOTA: A cada Vocal li correspon el seu Suplent, segons la numeració 1, 2, 3,... P.e., el Vocal Suplent d'Eugeni Rivas Clavell era Josep Barrera Vallès, pels patrons, i el del Vocal Obrer Josep Deulofeu Lladó era Pau Masferrer Carreras.

El 10 de desembre de 1906, la Junta Provincial de Reformes Socials de Barcelona enviava una nota impresa –signada per l'oficial del Negociat, Santiago Latorre- amb què adjuntava uns fulls-estats fet a màquina per complimentar sobre la constitució de la Junta de Reformes Socials.

3. LA JUNTA DE REFORMES DE 1907-1908⁴

La Junta de Reformes de Mataró per al bienni 1907-1908 es constituïa el 10 de gener de 1907 al Saló de l'Alcaldia. L'acte fou presidit per l'alcalde, Emili Aranyó Rosell. S'acordà seguidament nomenar per unanimitat una Comissió fiscalitzadora (en realitat d'Inspecció), integrada pels Vocals patrons Emili Cabañes Rabassa, Vicenç Fité i Pi, i pels Vocals obrers Evarist Tellechea i Domènec Prat Cantarell *“para que inspeccione en los establecimientos fabriles é industriales si se cumple con lo preceptuado en las leyes de carácter social y expongan ante la Junta sus resultados”*.

Seguidament, *“Acordóse acto continuo repartir a cada uno de los señores Vocales un ejemplar del Boletín del Instituto de Reformas Sociales que se publica mansualmente en Madrid. Finalmente se procedió a la designación de entre ellos del que debe desempeñar el cargo de Secretario de esta Junta y Cajero de la misma y por unanimidad fué elegido para el primero D. Joaquin Esquerria Bernadet y para el segundo reelegido D. Vicente Fité Pi”*⁵ Es pot comprovar com els patrons són novament qui ocupen, en aquesta Junta, els càrrecs més rellevants, com són els de Secretari, el de Caixer o bé el de President de la Junta Minicipal del Cens Electoral.

Pràcticament tots els elegits, d'aquesta Junta repeteixen en el càrrec, a excepció dels Vocals Joaquim Esquerria Bernadet i Josep Simon Seda pels patrons, i de Domènec Prats Cantarell (Vocal), Martí Casals González i Pau Montferrer Carreras (Suplents) pels obrers. Aquest darrer va ser elegit com a Vocal Obrer Suplent de Josep Deulofeu Lladó, en substitució del seu anterior Suplent, Constantí Perlasia Calvo. És a dir, que en realitat, entren a la Junta de Reformes per primera vegada només dos vocals patrons -Joaquim Esquerria Bernadet i Josep Simon Seda-, que substitueixen als sortints Joaquim Esquerria Vila i Josep Bartomeu Buxó (fins aleshores Secretari de la Junta de Reformes).

Pels obrers, només entra un nou Vocal Obrer -Domènec Prats Cantarell-, que substitueix Martí Ramis Dalmau, i dos Suplents: Martí Casals González i Pau Montferrer Carreras, que substitueixen Francesc Santamaría Parera i Constantí Perlasia Calvo, respectivament. La qual cosa apunta vers les continuïtats de les persones triades per patrons i obrers en els afers laborals, així com també a la rellevància d'aquestes persones dins les seves diferents societats. Perquè, Qui són aquestes persones? Al QUADRE 4 es poden veure les societats que participaren en el procés, les persones per elles elegides i el nombre de vots que aquestes obtingueren. Malgrat que no es disposa de les dades de totes les societats, ens permet determinar aspectes interessants. En primer lloc, quines foren les persones més votades i, per tant, més representatives de la seva classe. En segon lloc, si aquestes persones eren rellevants o no en les seves respectives societats de classe. Finalment, quines foren les societats participants en el procés de renovació de la Junta de Reformes, la qual cosa ens acosta al seu interès en participar en l'organisme.

⁴ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1906 (Bienni 1907-1908).

⁵ Actes, p. 17.

QUADRE 4. SOCIETATS PATRONALS I OBRERES PARTICIPANTS EN EL PROCÉS DE RENOVACIÓ DE LA JUNTA LOCAL DE REFORMES SOCIALS DE MATARÓ. PERSONES ELEGIDES I NOMBRE DE VOTS, Novembre de 1906 (Bienni 1907-1908).

Proposat com ⇒	ASSOCIACIONS PATRONALS								ASSOCIACIONS OBRERES									
	Vocal	Vocal	Vocal	Vocal	Sup.	Sup.	Sup.	Sup.	Vocal	Vocal	Vocal	Vocal	Sup.	Sup.	Sup.	Sup.	Sup.	
Noms ⇒ Associacions ↓	Miquel Rovira Casas*	Joaquim Esquerra Bernadet	Josep Simon Seda**	Tomàs Colomer	Joan Serra Solà	Josep Barrera Vallès	Antoni Fontanals Morató	Joaquim Esquerra Vila	Joan Molist pannon	Evarist Tellechea Garcia	Domènec Prats Cantarell	Joan Arnó	Antoni Tarensi Roca	Josep Carreras Casas	Martí Casals González	Pau Montferrer Carreras	Pere Vinyas	Nº Socis
1. Societat Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca	Major.																	?
2. Associació de Fabricants de Mataró		¿?		Major.				Major.										?
3. Societat Gremi de Flequers.			Major.															?
1. Societat Oficis Varis de Mataró											50					25		50
2. Societat d'Agricultors "El Progrés".									42				12					42
3. Societat Unió d'Obrers Paletes										60				13				60
4. Societat del Ram d'Ebenisteria.										15				2				15
5. Societat de Constructors de Carruatges, Ferrers, Ferradors i Oficis Similars.											18					7		18
6. Societat Fabril Obrers en Gèneres de Punt												Unani					Unani	75*
7. Societat Unió Obrera de l'Art Fabril.									78				69		57			78
TOTALS	?	?	?	?	?	?	?		120	75	68	45	81	15	57	32	45	338**

PATRONS: * El document del Centre d'Agricultors diu José Rovira i Rovira, reescrits sobre el nom Miquel i el segon cognom, Casas. Tot i que seguidament afegeix que "para que conste y le sirva de credencial á D. Miguel Rovira y Casas todos los efectos legales..". Al peu es pot llegir que "los enmendados = José = Rovira = Valen". Qui finalment sortí elegit Vocal –en realitat reelegit, doncs ja era Vocal patró de la JLRS en el bienni de 1905-1906- fou Miquel Rovira Casas. La qual cosa fa pensar que en realitat es tracta d'un error del document.

** El Gremi de Flequers elegí per majoria de vots a **Josep Ros Serra**, secretari de la societat.

OBRERS: * La Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt elegí als seus representants per unanimitat, amb els 45 vots dels assistents a l'assemblea. Però feia "constar en actas que en el acto de pasar á votación estaban presentes 45 compañeros y en la actualidad constan en esta entidad el número de asociados que son 75." (AMM. Gov. Capsa 1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1906 (bienni 1907-1908).

La suma del nombre de socis (338) és **diferent de la suma dels vots obtinguts (538). La raó és que s'han agafat com a nombre de socis la quantitat més gran dels vots emesos per cada associació, encara que aquesta hagi votat a dos vocals diferents.

FONT: Elaboració pròpia a partir d'AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1906.

3.1. Els Vocals Patrons.

L'Associació de Fabricants de Mataró elegí Tomàs Colomer, gerent de la raó social "Colomer Germans", com a Vocal Patró. Com a Vocal Patró Suplent elegiren Joaquim Esquerra i Vila, gerent de la societat "Fills de Joaquim Esquerra". No s'especifica el nombre de vots. Només es diu que "*en la votación realizada por los Patronos que componen esta Asociación...(...) quedaron elegidos...*"⁶. Joaquim Esquerra Vila formava part de la JLRS durant el bienni 1905-1906 com a Vocal Patró, de la qual va cessar per sorteig. Era el Secretari de l'Associació de Fabricants de Mataró. Com es pot veure, però, ni Tomàs Colomer, ni Joaquim Esquerra Vila sorgiren elegits per al bienni 1907-1908. Com a nous Vocals Patrons, només entraren a la JLRS Joaquim Esquerra Bernadet i Josep Simon Seda. Aquest darrer era el president del Gremi de Flequers de Mataró.

El fet és que entre la documentació d'aquest procés de renovació es troben els certificats de l'Associació de Fabricants de Mataró, que elegiren Tomàs Colomer de Vocal i Joaquim Esquerra Vila de Suplent; la de la Societat Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca, que elegiren *només* Miquel Rovira Casas (que, com havia sortit elegit per sorteig per a sortir de la Junta, el que feien era reelegir-lo); i el del Gremi de Flequers de Mataró, que curiosament elegiren per majoria al seu secretari, Josep Ros i Serra, però qui acabà essent Vocal a la Junta fou Josep Simón i Seda, que era el president de la societat. No es disposa, però, de cap altre document que ens pugui aclarir perquè Joaquim Esquerra Bernadet substituï Joaquim Esquerra Vila, ni perquè no sortí elegit tampoc Tomàs Colomer Volart (fabricant) proposat com a suplent seu per l'Associació de Fabricants (per més que això s'explicaria per la via de que només podien entrar-hi tres vocals i tres suplents i, en no entrar Joaquim Esquerra, tampoc no entrava ell, que era el seu suplent). De fet, enlloc no apareix la certificació de Joaquim Esquerra Bernadet, però es confirma que substituïa Joaquim Esquerra Vila perquè el suplent d'aquest, Josep Barrera Vallès –el qual havia de cessar per sorteig, junt amb Esquerra Vila, el seu titular- va continuar essent Suplent, però ara de Joaquim Esquerra Bernadet. El mateix va passar amb el suplent de Miquel Rovira Casas, Joan Serra Solà (el qual havia de sortir per sorteig, arrossegat pel primer), però, com que la Societat d'Agricultors tornà a reelegir Rovira Casas com a suplent, Joan Serra i Solà romangué en el càrrec de suplent per més que la societat d'Agricultors, recordem-ho, *només* elegí Miquel Rovira Casas.⁷

3.2. Els Vocals obrers

El Vocal Obrer Joan Molist Pannon i el seu Vocal Obrer Suplent Antoni Tarensi Roca ocupaven els mateixos càrrecs en la Junta de Reformes durant el bienni anterior de 1905-1906. Tots dos són importants membres de la *Societat Unió Obrera de l'Art Fabril*. Tarensi és, en aquests moments, el seu President. La Societat, per tal de mantenir a ambdues persones a la Junta de Reformes en els mateixos càrrecs de Vocal i Suplent, continua donant més vots a Molist (78) que a Tarensi (69), tot i que aquest era el president de la societat.

La Societat d'Obrers Agricultors "El Progrés" donaren tots els seus vots a Joan Molist (42) i a Antoni Tarensi (12). Això fa que Joan Molist fos el vocal obrer amb més vots obtinguts en el procés de renovació de la Junta de Reformes, amb 120. I també que Antoni

⁶ Veg. AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Exp. de renovació de la JLRS, 1906.

⁷ Aquests aspectes poden ajudar a explicar les qüestions tècniques relativament "fosques" dels processos d'elecció i reelecció de les Juntes de Reformes Socials.

Tarensi sigui, després de Joan Molist, el segon membre de la Junta més votat, amb 81 vots. És interessant ressaltar aquí les estretes relacions d'ambdues societats. Quelcom que apunta a que els obrers agricultors tenien, en els teixidors de la Unió Obrera de l'Art Fabril, els seus representants més valuosos. I viceversa: la Unió Obrera de l'Art Fabril era la beneficiària directa dels obrers agricultors, entre els quals troba uns col·laboradors insubstituïbles.

Val a dir que els obrers agricultors ja tenien a la Junta de Reformes un representant seu des del bienni anterior de 1905-1906, en qualitat de Vocal Obrer Suplent: Salvador Vilà Illa. Aquest era, ni més ni menys, que el president de la Societat d'Obrers Agricultors "El Progrés".

L'estreta relació entre aquestes dues societats es deu, fonamentalment, a que ambdues estaven vinculades als socialistes. Aquests tenien, en Joan Molist Pannon, un membre destacat de l'Agrupació Socialista mataronina.

El tercer Vocal Obrer més votat fou Evarist Tellechea García, amb 75 vots. Rebé 60 vots de la Unió d'Obrers Paletes i 15 de la Societat Ram d'Ebenisteria, societat de la qual Evarist Tellechea era president. Crida l'atenció que la Unió d'Obrers Paletes donguin 60 vots a Tellechea i només 13 a Josep Carreras Casas, membre de la seva pròpia societat. Pel contrari, la Societat Ram d'Ebenisteria dona només dos vots a Josep Carreras, que esdevé el representant amb menys vots d'entre els obrers.

Tot i així, sortirà elegit Vocal Obrer Suplent a la Junta de Reformes Socials. De quí era Suplent? D'Evarist Tellechea. Com es veu, ambdues societats es voten l'una a l'altra, amb l'objectiu de col·locar els seus representants a la Junta. El fet que els paletes transvasin els seus vots als ebenistes apunta envers les estratègies dels obrers de la construcció per participar a la Junta de Reformes mitjançant els seus representants més significatius. I és curiós de veure que aquesta pràctica esdevé estratègia sindical en uns anys caracteritzats pel sindicalisme d'ofici. Actuen per separat com a societats d'ofici específiques, però apunten ja en les seves actuacions estratègies de futur, que superen aquell sindicalisme per a esdevenir una actuació sindical de ram.

Aquest mateix joc es dona entre les societats d'Oficis Varis i la de Constructores de Carruatges, Ferrers, Ferradors i Oficis Similars. Així, Domènec Prats Cantarell, el quart Vocal Obrer més votat, amb 68 vots, era el president de la Societat d'Oficis Varis. Era ebenista de professió. Rebé 50 vots de la seva societat i 18 de la Societat de Constructores de Carruatges, Ferrers, Ferradors i Oficis Similars. En canvi, Pau Montferrer Carreras, que fou el vuitè representant obrer més votat, amb 32 vots, rebé 25 vots per la Societat d'Oficis Varis i només set per la de Constructores de Carruatges. Montferrer sortí elegit Vocal Obrer Suplent del Vocal Josep Deulofeu Lladó, que ja estava a la Junta des de l'anterior bienni, a causa de la baixa del seu anterior Suplent, Constantí Perlasia Calvo.⁸

Martí Casals González, que fou el cinquè representant obrer més votat, amb 57 vots, només rebé el suport de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril⁹. Aquí tornem a les relacions ja apuntades entre agricultors i teixidors. Martí Casals era mitger de professió, i

⁸ Vegeu la carta de dimissió a AMM. Gob. 1033. Constitución y renovación Junta, 1905.

⁹ Aquesta el va nomenar com a Vocal Suplent, "en substitució de Constantino Perlasia". Sortirà elegit Vocal Obrer Suplent, encara que no de Josep Deulofeu Lladó, sinó de Domènec Prats Cantarell. Vegeu AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Expedient de renovació de la JLRS, 1906.

membre de la Societat d'Obrers Agricultors "El Progrés". Sortirà elegit Vocal Obrer Suplent.

La Societat Fabril Obrers en Gèneres de Punt elegiren "*por unanimidad de votos el compañero Juan Arnó, como representante compromisario de dicha Junta Local y como suplente el compañero Pedro Viñas (...) haciendo constar en acta que en el acto de pasar á votación estaban presentes 45 compañeros y en la actualidad constan en esta entidad el numero de asociados que son 75*"¹⁰. Cap altra societat, però, els votà.

Aquest fet és significatiu, si es té present que aquesta societat obrera, vinculada als republicans federals, és la més antiga en el ram dels gèneres de punt de Mataró, fundada a l'agost de 1895. Cap dels dos, però, no sortiren elegits. En haver estat votats per només 45 vots, per més que l'escrit especificqués que l'associació comptava amb 75 associats, la societat Unió Obrera de l'Art Fabril els superava, amb 78 vots. La raó és que, a principis d'abril de l'any 1903, com ja sabem, es constituïa una nova societat que vindria a fer-li una veritable competència en el ram: La Unió Obrera de l'Art Fabril, vinculada a l'Agrupació Socialista de Mataró.¹¹

Com ja resta dit, els episodis de rivalitat, divisió i enfrontaments protagonitzats per aquestes dues societats, punta de l'iceberg de la pugna entre republicans i socialistes, esdevingueren un dels principals handicaps del moviment obrer organitzat de la ciutat durant tota la primera dècada del segle XX¹².

Joan Arnó, que era en aquests moments el president de la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt, i conegut republicà federal, fou qui inicià la polèmica amb els socialistes, a finals de 1904, amb una carta publicada a les pàgines de *El Nuevo Ideal*, l'òrgan de premsa setmanal del Partit Republicà Democràtic Federalista. Pels socialistes, participaren en la polèmica, també des de les pàgines del mateix periòdic, Jaume Rodríguez i Martí Ramis.

Aquests enfrontaments tingueren també com escenari la Junta de Reformes Socials, on allò que es dilucidava era la genuïna representació dels obrers del sector tèxtil, en concret en el dels gèneres de punt, la indústria predominant de la ciutat i, per extensió, la representació també del conjunt del moviment obrer de la ciutat. Així, per exemple, recordem que el socialista Martí Ramis, un dels autors de la polèmica amb Arnó, era Vocal Obrer de la Junta de Reformes durant el bienni 1905-1906 i fou l'únic representant de la classe obrera mataronina en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents en el procés de constitució de l'Institut de Reformes Socials, en gener de 1904¹³. Ramis representava a l'Agricultura. Els altres dos representants obrers per Mataró eren de Barcelona: el socialista Josep Comaposada, per la

¹⁰ Ídem, Comunicat de la Societat Fabril en Gèneres de Punt de Mataró a l'Alcalde-President de la Junta Local de Reformes Socials, 24.XI.1906.

¹¹ La Unió Obrera de l'Art Fabril fou el resultat de la fusió de les Societats de Preparació, Jornal i Teixidors Mecànics. La Guerra Social, 4.IV.1903.

¹² Per a un seguiment d'aquestes rivalitats entre republicans i socialistes, vegi's l'exel·lent treball d'Ernest Cañada Mullor: *Conflictividad laboral i sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*. Premi Iluro 1997. Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró, 1998. Especialment l'apartat 4.1. División y recomposición del panorama sindical, pp. 64-68. Vegeu també supra, l'apartat 1.3. **Les vagues de 1902 : l'inici de la divisió del moviment obrer a Mataró.**

¹³ Veg. AMM. Gov. 1033. Expediente sobre elección de compromisarios para el nombramiento de los individuos destinados á formar el Instituto de Reformas de Madrid.1904. Martí Ramis fou candidat a regidor pel districte cinquè, amb el seu company de files Joan Molist Pannon, per l'Agrupació Socialista de Mataró. Vegeu supra, nota al peu núm. 3.

Gran Indústria, i Valentí Ferrer, per la Petita Indústria. I recordem també com aquesta candidatura provocà la retirada de la candidatura dels republicans locals, encapçalada per Antoni Cuadras Fargas. I ja hem vist com a la Junta de l'anterior bienni 1905-1906 es van donar tensions per la desautorització de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt dels seus representants a la Junta de Reformes, Josep Deulofeu i Constantí Perlasia, els quals abandonaren la societat per a passar-se a la Unió Obrera de l'Art Fabril. Es pot dir que el fet que cap societat obrera local recolzés en aquestes eleccions de renovació de la Junta de Reformes a Joan Arnó ni a Pere Vinyas, President i Secretari respectivament de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt de Mataró, suposava el més gran aïllament del republicanisme local en el món obrer de Mataró des de tombants de segle. I més encara: una clara prova de la divisió existent en el si del moviment obrer mataroní.

3.3. Sessions, temes tractats i actuacions (1907-1908)

Durant el bienni de 1907-1908 la Junta va fer un total de 13 sessions, de les quals set foren en 1907, i sis en 1908 (vegeu quadre). A partir d'aquest bienni les sessions de la Junta s'incrementaren, inaugurant un període a l'alça que abastaria fins el 1914.

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1905-1908)

ANYS	GEN	FEBR	MARÇ	ABR	MAIG	JUNY	JULI	AGO	SET	OCT	NOVBR	DEBRE	No celebrades	TOTAL celebrades
1905		--	--	--	23, 29	--	--	--	--	--	--	18	2	3
1906		--	--	--	--	--	--	--	--	--	9, 27	--	0	2
1907	2	--	8, 11	--	--	--	<i>30</i>	2	10	28	29	6	2	7
1908	23	28	12	27	8	<i>30</i>	11	28	28	28	23	28	5	6

En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades. Elaboració pròpia.

Els temes tractats continuaren essent bàsicament els de l'incompliment de les lleis obreres i les visites d'inspecció de les fàbriques, mentre que les actuacions foren publicar novament circulars de la Junta per a repartir a totes les indústries recordant-los el compliment de les lleis, així com la imposició de les multes als infractors. En aquest sentit, a la sessió de 27 d'octubre de 1907 es va aprovar una Circular, de la qual es feu una tirada de 1000 exemplars, els quals veieren la llum el novembre de 1907. La Circular constava de quatre fulls on, a més de l'exhortació "*á los señores dueños y encargados de fábricas, talleres y demás establecimientos industriales y del comercio*", s'inclouien les disposicions de la llei de 13 de març de 1900 així com les disposicions corresponents del Reglament de 13 de novembre de 1900, el Reglament per a l'aplicació de la Llei de 1r. de març de 1904 sobre el Descans Dominical (amb els capítols I, De la prohibición del trabajo en domingo; II, De las excepciones del trabajo en domingo; III, De la regulación de las excepciones; IV, De la duración del descanso, i V, De las infracciones del descanso). En dita Circular es tornaven a repetir, de fet, els argument de la Circular de 1904, amb un llenguatge gairebé poètic:

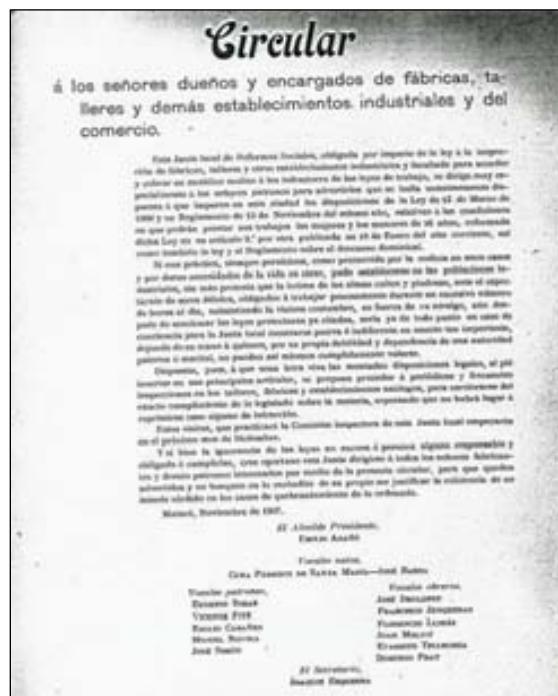
“Si una práctica, siempre perniciosa, como promovida por la codicia en unos casos y por duras necesidades de la vida en otras, pudo establecerse en las poblaciones industriales, sin más protesta que la íntima de las almas cultas y piadosas, ante el espectáculo de seres débiles, obligados á trabajar penosamente durante un excesivo número de horas al día, subsistiendo la viciosa costumbre, en fuerza de su arraigo, aún después de sancionar las leyes protectoras ya citadas, sería ya de todo punto un caso de conciencia para la Junta local mostrarse pasiva é indiferente en asunto tan importante, dejando de su mano á quienes, por su propia debilidad y dependencia de una autoridad paterna ó marital, no pueden así mismos cumplidamente valerse.

Dispuesta, pues, á que sean letra viva las mentadas disposiciones legales, al pié insertas en sus principales artículos, se propone proceder á periódicas y frecuentes inspecciones en los talleres, fábricas y establecimientos análogos, para cerciorarse del exacto cumplimiento de lo legislado sobre la materia, esperando que no habrá lugar á reprimirse caso alguno de infracción.

Estas visitas, que practicará la Comisión inspectora de esta Junta local empezarán en el próximo mes de Diciembre.

Y si bien la ignorancia de las leyes no excusa á persona alguna responsable y obligada á cumplirlas, cree oportuno esta Junta dirigirse á todos los señores fabricantes y demás patronos interesados por medio de la presente circular, para que queden advertidos y no busquen en lo recóndito de su propio ser justificar la existencia de un interés sórdido en los casos de quebrantamiento de lo ordenado.

Mataró, Noviembre de 1907”¹⁴

La circular anava signada per l’Alcalde, Emili Aranyó, i pel Secretari, Joaquim Esquerra. A més, s’inclouien els noms dels Vocals Nats, del rector de Santa Maria (Josep Roig Canellas, però que no apareixia sinó el càrrec) i del metge, Josep Barba (que sí apareixia el nom però no el càrrec, i que era el Subdelegat de Medicina del Partit i metge titular més antic), i de tots els vocal patrons (Joaquim Esquerra, el Secretari, era Vocal patró) i tots els vocals obrers.

A finals de 1907 es tractaren temes relacionats amb la visita d’inspecció practicada en la fàbrica del “Gas”, on el gerent de la mateixa es comprometia “desde luego que se adquiriran lentes para los obreros y que trasladará al Consejo de Administración la concesión de un dia de descanso semanal en vez de quincenal”,¹⁵ petició aquesta darrera que fou novament reclamada a la sessió del vuit de maig i, finalment, a la sessió de l’11 de juliol, l’alcalde “expuso que en breve será concedido a los obreros de la fábrica del “Gas” un dia de descanso semanal en vez de quincenal”¹⁶.

¹⁴ AMM. Gov. 1033. Constitución y renovación Junta, 1907

¹⁵ AMM. Gov. Capsa 5. Afers Socials. Junta Local de Reformes Socials. Actes, p. 41.

¹⁶ Actas. p. 60.

A inicis de 1908, concretament el 22 de gener, es rebia una comunicació de Roman de la Cortina, el qual acabava de ser nomenat per l'Institut de Reformes Socials nou Delegat d'Estadística de la Segona Regió -la qual comprenia Barcelona, Tarragona Lleida, Girona i les Illes Balears-, tot informant que havia fixat la seva residència a Barcelona, al carrer Colom, 27, de Sant Gervasi, on pregava que se li donés compte telegràficament *“de cualquier huelga que pudiera declararse en ese término municipal de su jurisdicción, esperando que dada la importancia del servicio y la urgencia con que deben resolverse estos conflictos, no retardará V.S. el comunicarmelos para los fines que se persiguen”*.¹⁷ L'alcalde, Emili Aranyó li constestava tres dies després: *“...cúmpleme manifestarle que se cumplirá puntualmente por parte de esta Alcaldia con lo interesado por V.S. en su referido escrito”*.¹⁸

Aquest any de 1908 a la Junta es tractaren temes relacionats amb l'incompliment de la Llei de Descans Dominical en les Agències de Transport, on els amos (en concret “Vinardell i Nogueras”) assistiren a la sessió de 22 de gener, tot manifestant la impossibilitat de complir-la *“porque la Compañia de los ferrocarriles les obliga a pagar almacenaje”*. Davant d'això, la Junta acordà elevar consulta a l'IRS, fixant mentrestant *“interinamente como máximo hasta las diez de la mañana de los domingos la hora para el transporte de mercancías comunicando este acuerdo a los dueños de las agencias”*.¹⁹ A la sessió del 12 de març s'informà que s'havia enviat novament la instància a l'IRS, aquesta vegada per via del Ministeri de la Governació, perquè l'anterior fou retornada. A la sessió de l'11 de juliol es va donar compte de la RO *“resolviendo la duda respecto del Descanso Dominical en las agencias de transporte acordando dar traslado de la misma a los dueños para su exacto cumplimiento”*.²⁰

L'altre sector on es donaren tot tipus de queixes i denúncies al voltant del Descans Dominical fou el del ram dels barbers, que, denunciats al juny, al maig presentaren un escrit a la Junta, signat per la majoria d'ells, en què sol·licitaven que se'ls autoritzés *“para trabajar hasta las dos de la tarde en los domingos por ser muy numeroso el público”*, davant el qual la Junta es declarà incompetent i l'envià a l'IRS.²¹ A aquesta mateixa sessió de l'11 de juliol un vocal obrer denunciava que a una fàbrica del carrer Campeny *“se ocupan niños de corta edad, interesando una inspección”*. A la sessió del 28 de setembre de 1908 es donava comptes de la inspecció practicada, concloent que l'empresa *“resulta ser de D. Garspar Lluch quien se dedica a la fabricación de botones donde se hallan ocupados varios niños y niñas que aun no alcanzan la edad de nueve años y consideraba además que no reunia el local las debidas condiciones de higiene, contestando la presidencia que llamaria al patrono para adoptar las medidas convenientes y subsanar las deficiencias denunciadas”*.²² En la mateixa sessió, *“un vocal relató con detalles el resultado de varias inspecciones acompañando al Inspector Provincial acordándose un voto de gracias por su celo y buena voluntad”*.²³ A la sessió del 3 de febrer de 1909, feta ja la renovació d'aquesta Junta, encara es continuava denunciant aquest patró: *“Un Vocal reprodujo la denuncia relativa al trabajo de menores en la fábrica de Lluch, manifestando la Presidencia que se le concederá un plazo al patrono para subsanar la falta*

¹⁷ AMM. Gov. Capsa 5. Afers Socials. Antecedents Junta (1908).

¹⁸ Ibid..

¹⁹ Actes, p. 44.

²⁰ Actes, p. 60.

²¹ Actes. Sessió d'11 de juliol de 1908, p. 60.

²² Actes. Sessió del 28 de setembre de 1908, p. 66.

²³ Actes, p. 66.

conminándole con la multa”,²⁴ ahora que un altre es lamentava de que les agències de transport no complien la llei del descans dominical i l'alcalde li contestava que *“procederá sin contemplación en cuanto se le presente alguna demanda”*.²⁵

La sessió convocada pel 28 d'octubre de 1908 no tingué efecte *“por insuficiencia de número de Vocales concurrentes”*, mentre que a la del 23 de novembre es procedí a la renovació de la Junta. La convocada pel 28 de desembre de 1908 per a la presa de possessió de la nova Junta tampoc no tingué efecte per insuficiència de Vocals, i es va haver d'ajornar per al dia 1 de gener de 1909.

A banda d'aquests temes tractats a les sessions, també es dugueren a terme altres de gran rellevància, com ara el procés d'elecció de Vocals representants del Partit Judicial per a formar part de la Junta Provincial de Reformes Socials, en març de 1907, o bé el nomenament d'una Comissió d'Inspecció, a l'agost, en resposta al requeriment de l'Institut de Reformes Socials de que es constituïssin Comissions d'Inspecció en el si de les Juntes de Reformes, tal com es disposava a la RO de 20 de juny de 1907.

Un altre tema important fou l'elecció del primer President de la Junta Municipal del Cens Electoral, tal com s'especificava a l'art. 11 de la Llei Electoral de 8 d'agost de 1907.²⁶ El dia sis de novembre de 1908 es rebia un comunicat de l'Inspector regional del treball, Aureli López Viadur, en què demanava que la Junta de Reformes Socials li proposés *“el itinerario de visitas para el año próximo, en el cual se comprenden los gastos de viaje correspondientes á la región próxima á ese Ayuntamiento (...)”* mentre que el dia 13, un nou comunicat era més explícit:

A fin de formular el itinerario de visitas para el año próximo, con el mayor número posible de datos, me permito molestar su atención rogándole con todo encarecimiento tenga la bondad de manifestarme con toda urgencia.

1º- Recorrido que convendría efectuar en la comarca correspondiente al partido judicial, del que es cabeza ese Ayuntamiento, comprendiéndose en él los Centros de trabajo existentes en el mismo.

2º- Coste aproximado del recorrido completo, empleándose en él las vías de comunicación más rápido, con especificación de los medios de locomoción.

3º- Número aproximado, si es posible de Centros existentes en cada localidad y clase de industrias más importantes.

Suplico á V. me perdone esta molestia. Si sus ocupaciones no se lo permiten, mucho agradecería encomendase éste trabajo á la Junta local de Reformas Sociales, encargando la urgencia del servicio y su importancia.

Da á V. las mas expresivas gracias y se repite á sus órdenes muy atto. amigo S.S. q.b.s.m.

Aurelio López Viadur

s/c Cortes -539- 2º”

No disposem d'aquesta relació, ni tampoc de cap mena de resposta de la Junta a aquest comunicat de l'Inspector Regional del Treball, ni entre la documentació generada per la Junta com tampoc a les actes de la mateixa. Potser el fet d'haver arribat tot just en període de renovació electoral de la Junta de Reformes Socials impedí que aquesta tasca es dugués a terme.

²⁴ (sic!), Actes, p. 100.

²⁵ (sic!), Actes, p. 100.

²⁶ Llei Electoral de 8 d'agost de 1907 (Gac. 10 agost).

3.4. El procés d'elecció de Vocals representants del Partit Judicial per a la Junta Provincial de Reformes Socials (març 1907).²⁷

El més interessant d'aquest procés d'elecció de vocals representants del partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials és que tenim tota la documentació relativa del mateix procés, des de la comunicació inicial del governador Civil de la Província de Barcelona, Àngel Ossorio –en qualitat de President de la Junta Provincial de Reformes Socials-, de data 2 de març de 1907, fins a la convocatòria del propi governador per al Vocal elegit pel partit de Mataró (Antoni Gasol Civit), per a la constitució de la Junta Provincial de Reformes Socials, el dia 20 de març de 1907 a les 14,30 h., en el despatx del Governador Civil, de data 15 de març de 1907.

Com veurem tot seguit, es tracta d'un senzill però alhora complex procés. Senzill, perquè es tractava de que les diferents Juntes Locals de Reformes Socials del districte elegissin els seus representants per a ocupar el càrrec, d'entre els quals, al seu torn, havien d'eleger una persona que els representés a la Junta Provincial de Reformes Socials; complex, perquè això significava mobilitzar un gran nombre de persones al respecte. I val a dir que l'eficiència dels protagonistes era remarcable, doncs si la nota del Governador Civil duia data de 2 de març, el dia 11 ja es feia l'acte de nomenament al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Mataró, on acudiren els delegats de les Juntes de Reformes locals dels pobles del Partit Judicial; el dia 12 es notificava al governador el resultat de l'elecció i, alhora, també se li notificava al propi elegit, Antoni Gassol Civit, al qual se li adjuntava la credencial de Vocal representant del partit de Mataró per a la Junta Provincial de Reformes Socials. A la mateixa nota se'l convocava, també, a la reunió de la Junta Provincial del dia 20 de març.

Així doncs, el 2 de març de 1907, el Governador Civil, Àngel Ossorio, en qualitat de President de la Junta Provincial de Reformes Socials, enviava una nota a la Junta de Reformes de Mataró en què li comunicava que donat que Julià Vinyes Pons, l'anterior representant del Partit judicial de Mataró en la Junta Provincial de Reformes, havia

“dejado de pertenecer á la Junta local de su respectiva localidad debido al sorteo que se efectuó con arreglo á lo previsto en la condición décima de la RO de 3 de Agosto citada [de 1904]”, esta Junta provincial en sesión celebrada el día 28 de febrero último acordó se notificase á V. como Presidente de la Junta Local de Reformas Sociales de la capitalidad de ese partido judicial convoque á las demás Juntas locales dentro el plazo de diez días para que efectuen la elección del Vocal que ha de formar parte de esta provincial, cuya elección ordena á esa Alcaldía quede verificada y notificada á este Gobierno de provincia antes del día 15 del actual, como también y á la vez que se entregue la credencial al Vocal elegido se le notifique concurra el día 20 de corrote. mes hora de las 14 ½ á la sesión que celebrará esta Junta Provincial en mi despacho oficial de este Gobierno de provincia”.²⁸

Rebuda el dia 5 a Mataró, l'alcalde, Emili Aranyó, decretà immediatament que s'enviessin oficis a “*los Señores alcaldes presidentes de los Ayuntamientos de los pueblos de este Partido para que dispongan que el dia once del actual á las doce concurra en el Salón de Sesiones de estas Casas Consistoriales un representante ó Delegado de cada Junta Local para tomar parte en la expresada elección, debidamente autorizado por ella, é interese de*

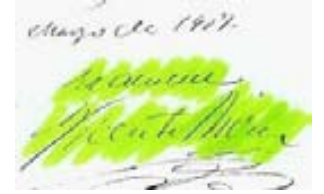
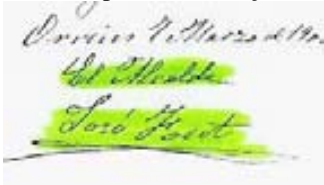
²⁷ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales.

²⁸ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907).

los mismos su puntual asistencia por tratarse de un asunto que atañe á la prosperidad y bienestar social y que debe resolverse en plazo perentorio”. L'alcalde demanava que s'acusès rebut de la comunicació “á correo vuelto para la debida constancia en el expediente de que dimana”.²⁹

L'endemà foren expedit i cursats els oficis, i es feia el mateix amb els Vocals de la Junta de Reformes Socials de Mataró, als quals se'ls convocava a reunió pel dia vuit a les 19'30 h. al Saló de l'alcaldia.

A l'expedient es conserven les acusacions de rebut dels tretze pobles següents [Pobles absents: Argentona; St. Andreu de Llavaneres]:

Poble	Capçalera	Alcalde (data)
Masnou		Tomàs Fàbregas (7 març)
Premià de Mar		Joan Alsina (7 març)
Alella		Josep Aymar (8 març)
Caldes d'Estrach		Vicenç Riera? (7 març)
Òrrius		Josep Font (7 març)

²⁹ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907).

<p>St. Vicenç de Llanereres</p>	<p>ALCALDÍA CONSTITUCIONAL DE San Vicente de Llanereres</p>	<p>Antoni Colobran (7 març) <i>San Vicente de Llanereres març 7 de 1907 A. Colobran</i></p>
<p>Vilassar de Mar (8 març)</p>	<p>Alcaldía Constitucional — de — VILASAR DE MAR Núm. 62</p>	<p>Pau Alsina <i>de 1907</i></p>
<p>Teià</p>	<p>ALCALDÍA CONSTITUCIONAL DE TEIÀ</p>	<p>Francesc Valls (8 març)</p>
<p>St. Pere de Premià</p>	<p>Alcaldía Constitucional de S. Pedro de Premià</p>	<p>Jaume Boatella (9 març)</p>
<p>Tiana</p>	<p>Alcaldía Constitucional de Tiana Núm. 66</p>	<p>Joaquim Bruguera (8 març) <i>7 de marzo de 1907</i></p>
<p>Cabrils</p>	<p>Ayuntamiento Constitucional de CABRILS</p>	<p>Miquel Llovera (8 març)</p>
<p>St. Ginès de Vilassar</p>	<p><i>Junta local de S. Ginès de Vilassar de S. Ginès de Vilassar</i></p>	<p>Lluís Valls (8 març) <i>8 Mayo 1907</i></p>
<p>Cabrera de Mataró</p>	<p>Alcaldía Constitucional de Cabrera de Mataró Núm. República Social</p>	<p>Tomàs Manent (8 març) <i>Cabrera de Mataró 8 de Março de 1907</i></p>

Al llarg dels tres dies següents, les Juntes de Reformes Socials del Partit judicial de Mataró s'anaren reunint i elegint els seus respectius candidats. La Junta de Reformes de Mataró es va reunir el dia vuit, a la qual assistiren tots sis Vocals patrons i només dos Vocals obrers (Francesc Jonqueres i Domènec Prats).

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1906	Vocals
1. Eugeni Rivas Clavell	Bienni	1. Josep Deulofeu Lladó
2. Vicenç Fité Pi (Caixer)	1907-1908	2. Francesc Jonqueres Font
3. Emili Cabanyes Rabassa	Constituïda	3. Florenci Llinàs Brugué
4. Miquel Rovira Casas	el 2.I.1907	4. Joan Molist Pannon
5. Joaquim Esquerra Bernadet (Secr)		5. Evarist Tellechea García
6. Josep Simon Seda		6. Domènec Prats Cantarell

Elaboració pròpia.

Un cop llegida la comunicació de la Junta Provincial de Reformes Socials es passà a l'elecció, en la qual “*resultó elegido para dicho cargo y por unanimidad D. Emilio Cabañes Rabassa*”. A la mateixa acta es deia que “*Cumplimentado el objeto de la convocatoria y sin que se haya producido protesta ni reclamación de clase alguna el Sr. Presidente levantó la sesión*”.³⁰

El fet que no es presentessin a l'acte la resta de vocals obrers i de que no n'hi hagués cap tipus de reclamació fa pensar que els obrers donaven per bó que sortís elegit un patró com a delegat, no només de la seva Junta de Reformes, sinó probablement del Partit Judicial. I viceversa: el fet que tots els vocals patrons es presentessin a l'acte demostra el seu interès per endur-se la representació a la Junta Provincial de Reformes Socials.

La resta de les Juntes de Reformes del districte emeteren acreditacions d'elecció per als seus delegats, les quals li servien com certificacions a l'acte d'elecció al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Mataró del dia 11. Aquestes acreditacions havien d'adjuntar-se a l’*“Expediente d'elección de Vocal representante del Partido Judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales”* i, gràcies a elles, sabem quins foren els elegits a cadascun dels pobles. De la Junta local de Reformes Socials de Sant Vicenç de Vilassar fins i tot s'adjuntaren els noms dels vocals patrons i obrers. Foren els següents:

Poble (data reunió)	Delegat	Integrants Junta
Mataró (8 març)	Emili Cabanyes Rabassa	Ja els coneixem
Vilassar de Mar (10 març)	Vicenç Martí i Oliver	No hi consten
St. Andreu de Llavaneres* (8 març)	Joaquim Ros Blahá (era el propi alcalde)	No hi consten
Premià de Mar (23 desembre 1906) ³¹	Salvador Roquet i Bara	No hi consten

³⁰ AMM. AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907). Còpia de l'Acta de la reunió “Designación de representante para la elección de Vocal de la Junta Provincial de Reformas Sociales”

³¹ No es tracta d'un error; és el que diu la credencial. Possiblement el van nomenar per assistir com a representant de la Junta de Premià de Mar a qualsevol acte que es fes a Mataró, ja que al text es pot llegir que la Junta “*en la sesión celebrada con fecha 23 de diciembre próximo pasado, acordó nombrar á V. Delegado de la misma para que en su representación concurra á la capital del partido...*”. A l'acta de nomenament de Vocal per a la Junta Provincial, quan es parla de Vilassar de Mar se l'anomena “San Cristóbal de Premià”.

St. Pere de Premià (9 març)	Joan Riera i Pi	No hi consten
Cabrera de Mataró (9 març)	Joan Vidal Carbonell	No hi consten
Argentona* (9 març)	Josep Mustarós Bramona	No hi consten
Teià (10 març)	Jaume Duran Creus ³²	No hi consten
Masnou (8 març)	Claudi Verdaguer i Truch ³³	No hi consten
St. Ginès de Vilassar (30 novembre 1906) ³⁴	Joan Fradera i Llanas	<p>Vocals patrons Ginès Vives Maciques Jaume Bassa Vives Joan Puig Camins Cosme Roldós Tolrà Gerònim Terrades Figueres Joan Fradera Llanas</p> <p>Vocals obrers Joan Maciques Sagrera Bartomeu Campins Culell Joan Vives Fontanals Bonaventura Ponsdevall Esteve Pujol Masferrer Feliu Font Basart</p>

* Poblacions que no van acusar rebut de la comunicació inicial i no hi consten a la relació anterior d'Ajuntaments. Elaboració pròpia.

Bé doncs, es pot comprovar com no tots els pobles que respongueren inicialment a la convocatòria es presentaren a la reunió, i com dos que no ho feren sí que es presentaren a l'acte. Dels primers faltaren sis: Alella, Caldes d'Estrach, Òrrius, Sant Vicenç de Llavaneres [actualment de Montalt], Tiana i Cabrils, mentre que dels segons es presentaren a l'acte Sant Andreu de Llavaneres i Argentona. Per tant doncs, als set restants dels primers se li sumaren els dos nous, que amb Mataró fan les deu poblacions que es presentaren a l'acte de nomenament de Vocals per a la Junta Provincial de Reformes Socials, que se celebrà al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Mataró. A les dotze del matí es va constituir l'acte, presidit per l'alcalde de Mataró, Emili Aranyó Rossell. Els assistents entregaren les credencials i, després de deixar passar els trenta minuts de precepte “y no presentándose nignun otro Delegado S.S^a declaró constituída esta Junta y a su propuesta fué por unanimidad habilitado para actuar como Secretario D. Juan Fradera Llanas”.

³² S'explicita expressament a la credencial que és Vocal obrer.

³³ S'explicita expressament a la credencial que és Vocal obrer.

³⁴ Tampoc no es tracta d'un error, sinó de la còpia de l'Acta de la reunió celebrada en 30 de novembre de 1906 per la Junta de Reformes Socials de Sant Ginès de Vilassar, en què es constituí la Junta per al bienni 1907-1908. A més dels Vocals patrons i obrers, a la mateixa reunió també s'elegí el Secretari i el delegat “para que concurra á la reunión que deberá celebrarse en la cabeza de este partido judicial en el mes de Enero próximo, al objeto de elgir á un representante que será el Vocal de la Junta provincial i á un Suplente para los casos de enfermedad ó ausencia del Vocal propietario; y por mayoría de votos quedó elegido para el objeto indicado, D. Juan Fradera Llanas”. La còpia d'aquesta acta de la Junta de Reformes de Sant Ginès de Vilassar inclosa en la credencial és la que ens permet saber, a banda del nom del delegat, els noms dels vocals patrons i obrers integrants de la Junta de Reformes, i saber així mateix que Joan Fradera i Llanas era Vocal patró, i que el Secretari de la mateixa, Feliu Font Basart, era Vocal obrer.

Després de llegida la comunicació de la Junta Provincial de Reformes Socials “*se procedió a la elección del cargo de Vocal de la referida Junta resultando elegido D. Antonio Gasol Civit por ocho votos contra dos que obtuvo D. Luis Valls Guinart*”.³⁵

Aquest darrer, Lluís Valls, sabem que era l'alcalde de Sant Ginès de Vilassar. Antoni Gassol Civit era un dels més importants industrials tèxtils de Mataró. Valgui dir que, després de l'empresa de gèneres de punt per excel·lència de Mataró, la de Narcís Marfà, amb 996 treballadors l'any 1922, la segona empresa més important de la ciutat en nombre de treballadors era la seva, amb 575.³⁶

En aquests moments (1907) l'empresa portava el nom de “Sres. Antoni Gassol i C^a”. Es dedicava a la fabricació de mitges i mitjons de seda, llana, fil escòcia i cotó, punt llis fi i trajos interiors. Tenien la fàbrica al Passeig de Puerto Rico, núm. 75. Eren exportadors. La raó social i el despatx els tenia a Barcelona, concretament a la Rambla de Catalunya, núm. 9. I a aquesta direcció li fou enviada la credencial que se li adreça al propi Antoni Gasol Civit el 12 de març per a comunicar-li que la “Junta de Delegados de los pueblos de este partido judicial (...) acordó por unanimidad nombrar á V. para el cargo de Vocal representante de este referido partido en la Junta Provincial de Reformas Sociales”, on es pot llegir, a l'encapçalament, “Barcelona, Rambla Cataluña 9 p^o 1°”.³⁷

³⁵ AMM. AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907). Còpia de l'Acta de la reunió “Designación de representante para la elección de Vocal de la Junta Provincial de Reformas Sociales”

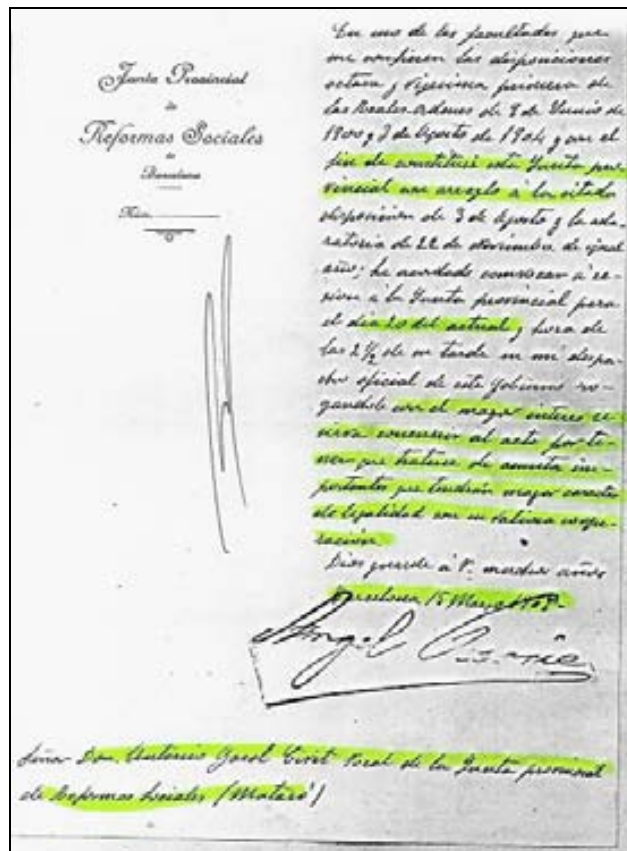
³⁶ Les empreses mataronines de gèneres de punt de més de 200 treballadors l'any 1922 eren set. A les de Narcís Marfà i la d'Antoni Gassol li seguien les de Vídua de Minguell i Cia, amb 462, Colomer Germans, amb 382; Fontdevila i Torres, amb 320; Jaume Ymbern Fort, amb 298 i Manufactures Ribas i Julià, amb 204. L'altra única empresa que superava els 200 treballadors a la ciutat aquell mateix any era la d'Albert Marchal, dedicada a les operacions de blanqueig i tints, amb 216 treballadors. AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Vegeu, a aquest mateix treball, l'apartat 7.4.1. La indústria tèxtil de Mataró al primer quart del segle XX.

³⁷ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907). L'any 1922 l'empresa es deia “Manufactures Antoni Gassol”. El Passeig de Puerto Rico canvià anys més tard el nom pel de Prat de la Riba, nom que encara manté en l'actualitat. La numeració es mantingué intacta, doncs al carrer Prat de la Riba, 75 actual, es troba encara l'edifici de Manufactures Antoni Gassol Civit, o Can Gassol. L'any 2005 es contemplava de construir-hi més de cent pisos al seu emplaçament, tot mantenint una nau per a equipaments. El que més molestava als veïns era la torre de nou pisos que es projectava a Prat de la Riba “i que té la seva explicació pel fet que s'ha de concentrar en vertical l'edificabilitat que perden els promotors per les cessions de sòl públic, del 68%. I és que l'Ajuntament vol recuperar amb aquesta operació el que reclamava a Manufacturas Antoni Gassol per l'incompliment d'un conveni signat el 1997 que va permetre edificar 14.000 dels 20.000 m² que ocupava l'empresa a canvi de mantenir l'activitat a la ciutat i el mig centenar de llocs de treball que hi havia. Dos anys més tard, i després d'haver aconseguit prop de cinc milions d'euros per la venda dels terrenys, l'empresa va desmantellar la fàbrica al·legant pèrdues econòmiques”. Com es veu, l'empresa encara continuava tenint el mateix nombre aproximat de treballadors de principis del segle XX. Vegeu Toni de la Fuente: “Dels pantis als pisos”, a: <http://www.pratdelariba.blogspot.com>; també es troben notícies relacionades a www.capgros.com.

Una vista de l'Escorxador, Can Marot i Can Gassol dels anys cinquanta del segle XX. Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró.

Finalment, el 15 de març de 1907, el governador Civil Àngel Ossorio enviava a Antoni Gassol Civit la convocatòria per a la reunió del dia 20 de març “y hora de las 2 y ½ de la tarde en mi despacho oficial de este Gobierno rogandole con el mayor interes se sirva concurrir al acto por tener que tratarse de asuntos importantes que tendrán mayor caracter de legalidad con su valiosa cooperación”.³⁸

³⁸ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907). Cfr. amb Càmera Oficial de Industria de Barcelona. ANUARIO INDUSTRIAL DE CATALUÑA, 1918., pàgs. 192 i 198.

Al districte de Sant Martí, de Barcelona, existeix un Passatge anomenat d'Antoni Gassol que, segons que es diu al nomenclàtor de la ciutat, els terrenys foren comprats l'any 1918 per Antoni Gassol Civit.³⁹

Antoni Gassol Civit fou el representant del partit judicial de Mataró en la Junta Provincial de Reformes Socials fins el 1911, any en què fou novament reelegit, i romangué en el càrrec durant tot el període objecte d'estudi.

3.5. ROC de 20 de juny de 1907. Regularització del funcionament de les JLRS, vist l'informe de l'IRS.

El 20 de juny de 1907, una RO de l'Institut de Reformes Socials feia via interna el requeriment, a totes les Juntes de Reformes Socials, de que constituïssin Comissions d'Inspecció en el seu si, i tot un seguit d'instruccions a l'entorn del funcionament de les pròpies Juntes de Reformes Socials. Foren aquestes:

1. Reunions una vegada al mes
2. Les JLRS donaran compte a l'IRS del nomenament dels individus que durant el semestre exerceixin la inspecció de les fàbriques, tallers i establiments de treball enclavats en el terme municipal.
3. Les JLRS posaran trimestralment en coneixement de l'IRS el resultat de les seves visites d'inspecció.
4. Donaran també compte a l'IRS:
 1. De totes les modificacions que es donin en el si de les mateixes.
 2. De les multes que imposin per infracció de les lleis obreres.
 3. Dels acords i mesures que adoptin relacionades amb el compliment de la legislació del treball i fins de l'organisme mencionat.
 4. Les JLRS enviaran a les JPRS, per a que aquests enviïn al seu torn a l'IRS, Memòries comprensives de les indústries i establiments fabrils d'importància existents a la localitat i nombre d'obrers que en ells s'emplein.

³⁹ Al nomenclàtor de la ciutat es pot llegir: "Situat en l'heretat anomenada Manso Serra, el terreny on es troba el passatge fou comprat per Antoni Gassol i Civit i Vicenç Montal i Comellas, 1918. Fonts documentals: RP10:54.96. Vegeu www.bcn.es/cgi-guia/guiamap4.

5. Els Vocals obrers de les JLRS, quan serveixin d'auxiliars dels inspectors de treball a requeriment d'aquests, percebran les dietes corresponents, "conforme á lo establecido en la regla vigèsim quinta de la RO de 13 de Agosto de 1900".
6. "En la determinación de la penalidad en que incurran los Autores de infracciones señaladas por el inspector de trabajo, éste formará parte de las Juntas provinciales de Reformas Sociales como Vocal técnico, con voz y voto".

Madrid 20 de Junio de 1907. Cierva”⁴⁰

El 12 d'agost, l'alcalde Emili Aranyó adjuntava un ofici al Governador Civil per a l'IRS, on s'especificava que els vocals nomenats per a la inspecció de fàbriques i tallers eren els patrons Emili Cabanyes Rabassa i Vicenç Fité i Pí i els obrers Evarist Tellechea García i Domènec Prat Cantarell (els quals, com ja sabem, foren nomenats el 2 de gener de 1907, en la sessió de constitució de la nova Junta de Reformes Socials), i s'hi afegia que "*Queda esta Presidencia asimismo dispuesta á dar cuenta trimestralmente á V.S. del resultado de las visitas de inspección que se verifiquen y de los demás particulares contenidos en las disposiciones 4ª y 5ª de la mencionada R.O.*"⁴¹

Fou arran d'aquesta RO de 20 de juny de 1907 que el nombre de reunions de les Juntes de Reformes Socials es va multiplicar arreu, degut al fet que, en el seu primer punt, s'especificava que les Juntes s'havien de reunir un cop al mes. Un creixement aquest que a Mataró i a Manresa es mantingué constant fins a finals de 1913, i també, però en menor mesura, a Sabadell.⁴²

A aquest increment de les sessions de les Juntes se li sumà el gran creixement del nombre de Juntes arreu de l'estat a partir d'aquest mateix any, creixement que responia a una de les facultats atorgades a les Juntes en aquest mateix període, com fou la de nomenar d'entre un dels seus membres al President de la Junta Municipal del Cens Electoral.

3.6. La Llei Electoral de 8 d'agost de 1907.

Com recordarem, la Llei Electoral de 8 d'agost de 1907⁴³ va determinar que els nomenaments dels Presidents de les Juntes Municipals del Cens Electoral (JMCE) era – seria a partir de llavors – una facultat de les Juntes locals de Reformes Socials (Art. 11, paràgraf 8). A més, aquest càrrec havia de ser ocupat per un dels seus Vocals, ja fos aquest obrer o patró. Estaven exclosos d'ocupar aquest càrrec, de manera expressa, l'Alcalde i el Rector (íd. paràgraf 9). Els càrrecs de president de la JMCE es renovaven bianualment durant el mes d'octubre de l'any immediatament anterior, per tal que la constitució de la nova JMCE es fes efectiva el dia 2 de gener (art. 13, paràgraf 2).

El 27 d'agost de 1907, una ROC s'encarregava d'ordenar l'elecció de President de la JMCE d'entre un dels Vocals de les Juntes locals de Reformes Socials. La de Mataró va elegir, en sessió de 10 de setembre, al Vocal Patró Emili Cabanyes Rabassa, arquitecte de professió, de 57 anys d'edat, el qual obtingué set vots, contra cinc que obtingué el Vocal Obrer Evarist Tellechea, ebenista de professió, i un vot Josep Barba i Rogés, metge i, com

⁴⁰ Gac. del 22 Junio de 1907.

⁴¹ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907). "Cumplimiento de la R.O. de 20 de Junio de 1907 relativa al nombramiento de la Comisión Inspectora de la Junta local de Reformas Sociales".

⁴² Vegeu gràfic 6. Nombre de sessions celebrades per les JLRS de Sabadell, Mataró i Manresa, 1905-1923.

⁴³ Llei Electoral de 8 d'agost de 1907 (Gac. 10 agost).

sabem, Vocal Nat de la Junta de Reformes. L'endemà li ho van comunicar al President de la Junta Provincial del Cens de Barcelona mitjançant un ofici.⁴⁴

Emili Cabanyes Rabassa fou president de la Junta Municipal del Cens Electoral durant el bienni de 1908-1909, i fou reelegit en el càrrec l'u de gener de 1909, data de constitució de la Junta de Reformes per al bienni 1909-1910.

A aquesta mateixa sessió de constitució de la JLRS d'u de gener de 1909 s'elegiren, *alhora*, els càrrecs de President de la Junta Municipal del Cens Electoral, el de Caixer i el de Secretari de la JLRS. Es presentaren dues candidatures per a cobrir aquests càrrecs respectivament. La primera estava integrada per dos Vocals patrons i per un Vocal obrer. La segona ho estava per dos Vocals obrers i un Vocal patró. Sortí elegida per sis vots contra cinc la primera candidatura, integrada pel Vocal patró Emili Cabanyes Rabassa per a la JMCE, el Vocal patró i flequer de professió Josep Simon Seda per a Caixer i el Vocal obrer Josep Santamaría Parera –fuster de professió– per a Secretari. La segona candidatura, que obtingué cinc vots, estava integrada per Joan Arnó (VO, mitger), Josep Majó (VP, agricultor) i Jaume Campdepadrós (VO, paleta). Com es veu, per primer cop, els vocals patrons estan disposats a deixar la secretaria de la Junta de Reformes en mans dels obrers, a canvi d'ocupar la presidència de la Junta Municipal del Cens Electoral.

Emili Cabanyes Rabassa fou novament reelegit en el càrrec a la sessió de 29 de setembre de 1911, i es mantingué en el càrrec fins el 28 de febrer de 1912, data de la seva dimissió. Dos dies abans, Emili Cabanyes adreçà una carta a la Junta de Reformes Socials, en què deia no poder assistir a les reunions de la mateixa *“á causa de la grave dolencia que me aqueja; y no pudiendo por otra parte concurrir de mucho tiempo á las demas por prescripción facultativa á causa de la hora que tienen lugar, me veo en el caso de participarselo á los efectos de la ley. Al propio tiempo he de manifestarle la imposibilidad en que me encuentro de poder presidir la Junta Municipal del Censo Electoral presentando por lo mismo la renuncia del espresado cargo ante la espresada Junta de Reformas Sociales por las razones anteriormente espuestas”*.⁴⁵

En sessió del 29 de març de 1912, la JLRS va nomenar, per unanimitat, al Vocal Patró Miquel Rovira Casas com a President de la JMCE, nomenament que fou comunicat per escrit a la Junta Municipal del Cens Electoral (i al mateix Rovira), amb data 1 d'abril de 1912.⁴⁶

Miquel Rovira Casas, agricultor i membre del Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca fou, al seu torn, reelegit en el càrrec de president de la Junta Municipal del Cens Electoral a la sessió del 17 d'octubre de 1913, i l'ocuparà fins al desembre de 1915. Així, en sessió de 27 de desembre d'aquest any fou nomenat president de la Junta Municipal del Cens Electoral Joaquim Genissans i Carbonell, metge de professió, a proposta del Vocal patró Miquel Rovira. Joaquim Genissans apareix per primer cop a les actes de la JLRS com a Vocal en la sessió de primer de juliol de 1915. És molt probable que substituís, com a Vocal nat, a Josep Barba Rogés, tot i que no s'ha localitzat cap documentació que així ho confirmi.

⁴⁴ AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907).

⁴⁵ Vegeu AMM. Gob. 1033. Antecedentes Junta, 1912.

⁴⁶ Vegeu AMM. Gob. 1033. Antecedentes Junta, 1912.

Genissans fou reelegit en el càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral a la sessió del 21 de desembre de 1917, i novament a la del 3 d'octubre de 1919. Es mantingué en el càrrec fins al 16 de desembre de 1921, data en què fou substituït per Dionisi Llivina Carbonell, fuster de professió i el primer Vocal obrer que ocupava aquest càrrec des de la Llei Electoral de 8 d'agost de 1907. A la Junta de Reformes de 1922, Genissans passà a ocupar el càrrec de Vocal Nat de la Junta, ara com a Metge titular més antic de la ciutat.

Per tant, doncs, i a diferència de la Junta de Reformes de Sabadell, on els càrrecs de Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral es van anar alternant entre els vocals patrons i els vocals obrers, a la de Mataró els patrons monopolitzaren el càrrec durant 14 anys seguits, entre 1907 i 1921 i només dos dels anys foren ocupats per un vocal obrer (compareu quadres 5 i 6).

Quadre 5

VOCALS DE LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS QUE VAN SER PRESIDENTS DE LA JUNTA MUNICIPAL DEL CENS ELECTORAL DE MATARÓ (1907-1923).

NOMS	DATES	BIENNIS
Emili Cabanyes Rabassa	10.IX.1907-31.XII.1909	1908-1909
Emili Cabanyes Rabassa	01.I.1909-29.IX.19011	1910-1911
Emili Cabanyes Rabassa	29.IX.1911-28.II.1912 [1]	1912-1913
Miquel Rovira Casas	29.III.1912-17.X.1913 [2]	1912-1913
Miquel Rovira Casas	17.X.1913-27.XII.1915	1914-1915
Joaquim Genissans Martorell	27.xii.1915-21.XII.1917	1916-1917
Joaquim Genissans Martorell	21.XII.1917-03.X.1919	1918-1919
Joaquim Genissans Martorell	03.X.1919-16.XII.1921	1920-1921
Dionisi Llivina Carbonell	16.XII.1921-18.VIII.1922	1922-1923
Dionisi Llivina Carbonell	18.VIII.1922-15.III.1923 [3]	1922-1923
Dionisi Llivina Carbonell	15.III.1923-13.X.1923 [3]	1922-1923
Dionisi Llivina Carbonell	13.X.1923- [4]	1924-1925

[] Vocals Patrons [] Vocals Obrers

[1] Dimiteix per malaltia.

[2] Substitueix Emili Cabanyes, dimití als cinc mesos de mandat.

[3] L'elecció de 18.VIII.1922 era, de fet, una continuació en el càrrec, ja que es renovà la Junta de Reformes Socials el 18 de juliol de 1922.

[4] El Llibre d'Actes de la Junta de Reformes Socials s'acaba el 20 de desembre de 1926, i no hi consta cap renovació ni reelecció del càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral. Elaboració pròpia.

Quadre 6

VOCALS DE LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS QUE VAN SER PRESIDENTS DE LA JUNTA MUNICIPAL DEL CENS ELECTORAL DE SABADELL (1909-1924).

NOMS	DATES	BIENNIS
RAMON BRU LLORENS	16.X.1909-16.IX.1911	1910-1911
LLUÍS PRATS ARAGAY	7.X.1911-11.X.1913	1912-1913
JOAN PRATS SALVANY	11.X.1913-1.I.1914	1914-1915
DOMINGO SALÓ I SALAS	17.I.1914-5.X.1915	1914-1915
DOMINGO SALÓ I SALAS	5.X.1915-1.X.1917	1916-1917
JOAN GRAU I PUIG	1.X.1917-4.X.1919	1918-1919
JOAN GRAU I PUIG	4.X.1919-14.X.1921	1920-1921
JOAN GRAU I PUIG	14.X.1921-1.X.1923	1922-1923
BUENAVENTURA BRUTAU	1.X.1923- [1]	1924-

[] Vocals Patrons [] Vocals Obrers

[1] El Llibre de Registre de Sortides de la Junta local de Reformes Socials s'acaba el 13 de juny de 1926, i no hi consta cap renovació ni reelecció del càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral. Elaboració pròpia.

3.7. Els Tribunals Industrials

L'evolució general dels Tribunals Industrials (TI) ja la teníem força treballada amb el cas de Sabadell; tanmateix, tota la dinàmica interna (Padrons, llistes, etc.) ens era desconeguda, degut a la crema de la documentació de la JLRS de Sabadell durant els fets de la Setmana Tràgica. A Mataró, pel contrari, es pot tenir accés a aquesta documentació de primera mà, fins i tot amb models interns de documents impresos per a l'ocasió.

La documentació conservada a l'Arxiu Històric de Mataró consta de dos expedients principals: un primer, que abasta de 1908 a 1909, i que es troba en un volum **enquadernat**, amb documentació de tota mena ordenada cronològicament, des del 26 de maig de 1908 (exemplar del BOPB amb l'inserció de la llei de creació i organització dels Tribunals Industrials, de data 19 de maig de 1908), fins el 31 de març de 1909 (certificació del secretari de la JLRS, Josep Santamaria Parera, de l'elecció dels 15 Jurats patrons i 15 obrers per al bienni de 1909-1910, amb la relació de noms).¹

Aquesta documentació és francament interessant, doncs conté tot el procés d'elecció i constitució del primer Tribunal Industrial de Mataró, amb pràcticament tota la documentació (anuncis a la premsa, convocatòries, padrons patronals i obrers, llistes dels Jurats, correspondència creuada entre l'alcaldia i el Govern Civil, etc...). En suma, una documentació valuosíssima sobre els Tribunals Industrials *en general*, la qual serveix de mostra del procés de constitució dels que -com aquest de Mataró-, de debó funcionaren a Catalunya.

El segon expedient, que abasta des de l'any 1909 fins el 1924, recull vuit expedients relligats amb documentació de tota mena dels diferents Tribunals Industrials d'aquell període, ordenada cronològicament, des del 22 de març de 1909 (telegrama del Governador Civil de la Província de Barcelona, Angel Ossorio), fins el 23 d'abril de 1924 (Ofici de l'alcalde de Vilassar de Mar contestant a l'alcaldia de Mataró sobre l'elecció de Jurats per a la constitució dels Tribunals Industrials). Cadascun dels lligalls correspon a les renovacions bianuals dels Tribunals Industrials, amb una documentació molt completa d'aquests processos de renovació, incloent-hi, fins i tot, documentació dels pobles del partit judicial de Mataró.²

Així, a Mataró n'hi hagueren els següents Tribunals Industrials, per biennis:

- 1909-1910.
- 1911-1912.
- 1913-1914.
- 1916-1917
- 1918-1919 (s'amplia a 20 Jurats, en comptes de 15).
- 1923-1924
- 1925-1926

Es pot comprovar com del bienni 1913-1914 se salta al de 1916-1917, per comptes de 1915-1916, com hauria de ser cronològicament, i això fa que el següent Tribunal Industrial abasti els anys de 1918-1919, bienni aquest en què s'ampliaren els Jurats a 20 persones. No

¹ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1037. Tribunal Industrial, 1908.

² AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1034. Tribunal Industrial, 1909-1924.

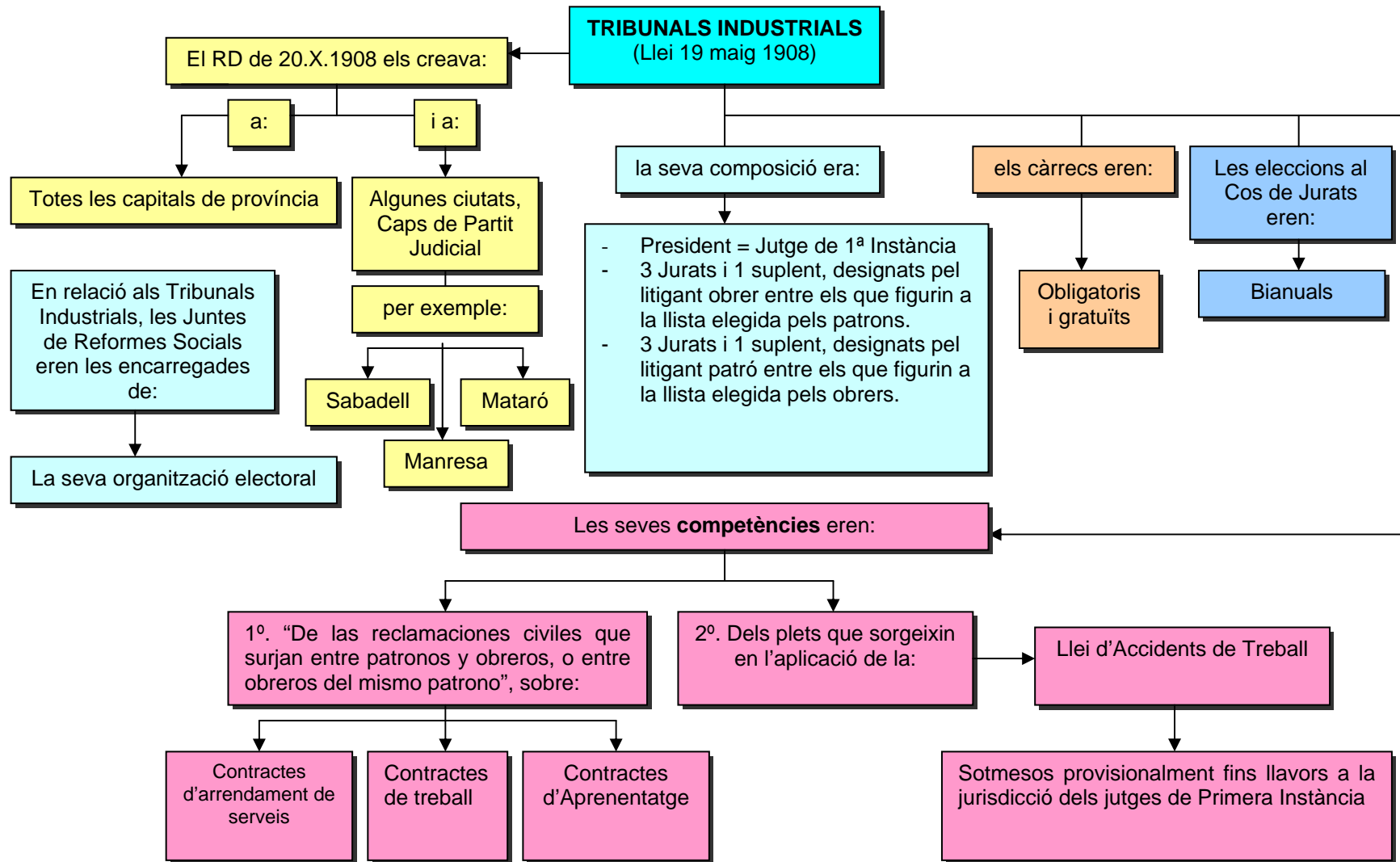
torna a haver-hi Tribunal Industrial fins el bienni 1923-1924, reprenent així, novament, la cronologia inicial.

Allò que interessa comprovar és si tota aquesta profusió de documents respon al fet que el Tribunal Industrial de Mataró va funcionar molt bé, o bé ens informa d'allò que sembla que es confirma com un dels elements més poderosos d'atracció de les organitzacions patronals i obreres al voltant del món laboral: que la seva participació en organismes generats pels sectors reformistes de l'Estat, i que guarden una relació directa amb el món del treball, la seva organització i regularització, el seu control etc., constitueix, en suma, una manifestació més de que ni patrons ni obrers volien restar al marge de cap organisme que estigués directament relacionat amb els afers laborals.

El Tribunal Industrial de 1909-1910.

Com recordarem, els Tribunals Industrials foren creats per la Llei de 19 de maig de 1908 (Gac. 20 de maig). Al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona (BOPB) de 26 de maig de 1908 s'inseria la llei de creació i organització dels Tribunals Industrials i, el 20 d'octubre, un RD els creava a totes les capitals de província i a algunes ciutats caps de Partit Judicial, com és el cas de Sabadell, Manresa o Mataró.³ Es pot veure un mapa conceptual sobre la seva composició, les seves competències, etc. al full següent.

³ Abans que aparegués aquesta Llei de 19 de maig de 1908, foren elaborats tres projectes de llei sobre Consells de Conciliació industrial, presentats a les Corts amb data de 4 de febrer de 1902, 27 d'octubre de 1903, i 7 de març de 1908 respectivament (vegeu Diccionario Alcubilla. Apéndice de 1908, p. 238).

FONT: Elaboració pròpia.

Quelcom que també cal recordar és que el mateix dia que es creaven els Tribunals Industrials, el 19 de maig de 1908, es creaven alhora els Consejos de Conciliación y Arbitraje Industrial (Gac. 20 de maig). Ambdues lleis, la dels Tribunals Industrials i la dels Consells de Conciliació i Arbitratge es complementaven mútuament. Així, mentre que la de Tribunals Industrials s'encarregava de l'organització, formació i competències dels mateixos, és a dir, del sistema electoral i del procediment contenciós, atenant específicament a "las reclamaciones civiles que surjan entre patronos y obreros, ó entre obreros del mismo patrono, sobre incumplimiento o rescisión de los contratos de trabajo ó de los de aprendizaje",⁴ així com "De los pleitos que surjan en la aplicación de la Ley de Accidentes del trabajo, sometidos hasta ahora provisionalmente á la jurisdicción de los jueces de primera instancia",⁵ la de Consells de Conciliació i Arbitratge perseguia més específicament la conciliació en cas de vaga obrera o bé d'atur o tancament patronal, tal com s'exposa als seus capítols 1 i 2:

1. "Cuando se prepare una huelga, ó por lo menos antes de que transcurran veinticuatro horas desde que estalló, los obreros que en ella tomen parte lo pondrán en conocimiento del presidente de la Junta local de Reformas Sociales, por escrito, en papel común y por duplicado, expresando sucintamente las pretensiones que motivan la huelga y el nombre y domicilio del patrono ó de los patronos á quienes afecte.
2. Cuando uno ó varios patronos hayan resuelto el paro de sus respectivas industrias ó explotaciones ó de una parte considerable de ellas, lo pondrán, con una semana de antelación, en conocimiento del presidente de la Junta local de Reformas Sociales, por escrito, en papel común y por duplicado, expresando además sucintamente las causas que determinen el paro, el sitio donde se hallan enclavados sus establecimientos, fábricas, minas ó talleres, y el número de obreros que á consecuencia del paro hayan de quedar sin trabajo. Cuando surja una cuestión entre un grupo de obreros y uno ó varios patronos, cualquiera de las partes interesadas podrá ponerlo en conocimiento del presidente de la Junta local, por escrito, en papel común y por duplicado, expresando sucintamente el objeto de la cuestión y las gestiones practicadas para resolverla".

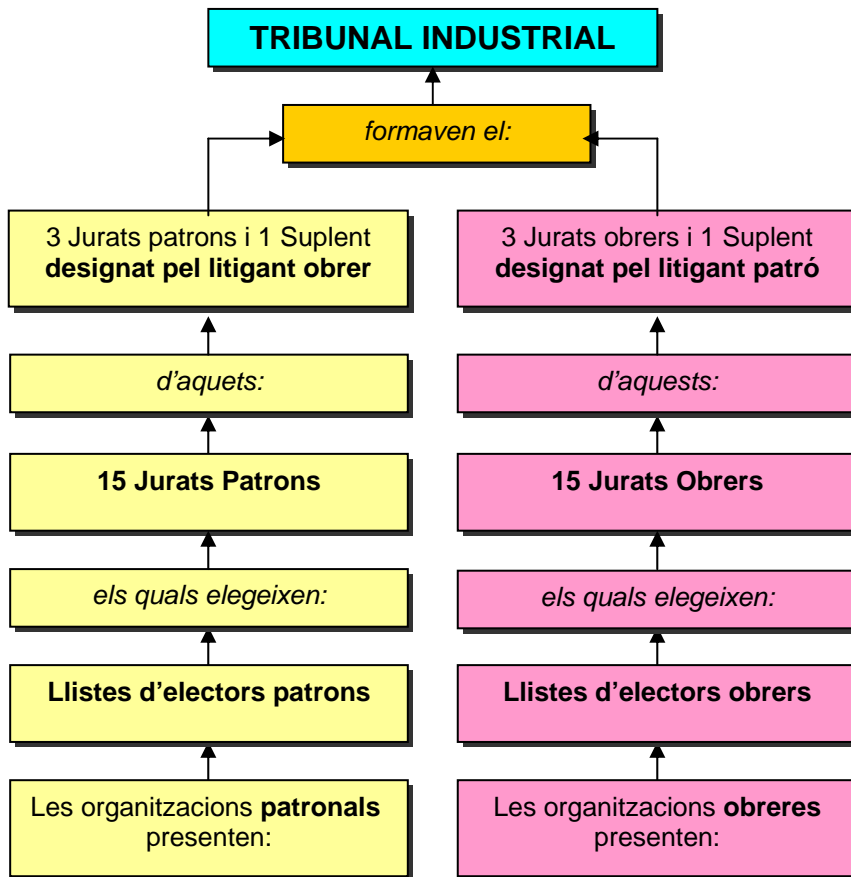
En els articles següents s'exposava el mecanisme de funcionament del procés a seguir, així com la relació directa amb els Tribunals Industrials:

3. El presidente de la Junta local dará traslado del escrito á la otra parte en las veinticuatro horas siguientes, fijándose un plazo prudencial muy breve para que manifieste si aprueba ó no sus buenos oficios. Cuando la respuesta sea afirmativa, irá acompañada de un escrito de contestación igualmente sucinto. Cuando la respuesta fuere negativa, se comunicará á la otra parte, dándose por intentada la conciliación.
4. El escrito de los patronos será firmado por el patrono ó los patronos interesados, ó por quien de éstos, con la autorización de los demás, lleve su voz. El escrito de los obreros será firmado por los obreros ú obrero autorizado para llevar la voz de los demás. Patronos y obreros afirmarán por su honor, en la antefirma, la certeza de las autorizaciones que ostenten.
5. El Presidente, una vez que tenga en su poder ambos escritos, designará, con la brevedad posible, para formar con él el Consejo de conciliación, seis jurados, tres de la lista elegida por los patronos y tres de la lista elegida por los obreros, con arreglo al art. 12 de la Ley de Tribunales industriales".

⁴ Llei de 19 de maig de 1908: Tribunals Industrials (Gac. 20 maig). Art. 5. Primero.

⁵ Llei de 19 de maig de 1908: Tribunals Industrials (Gac. 20 maig). Art. 5. Segundo.

Aquesta designació era com segueix:

FONT: Elaboració pròpia.

El principal objectiu dels Consells de Conciliació era evitar la suspensió del treball, com així es deia al seu article nou:

9. El Consejo procurará ante todo recabar de las partes que ni los patronos suspendan el trabajo ni los obreros lo abandonen mientras se tramita la conciliación, y propondrá luego los términos de ésta”.⁶

Aquests articles posen de manifest l'estreta relació establerta entre les Juntes de Reformes Socials, els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge. Aquesta estreta relació es reforçava encara més en els articles 18 i 19 de la Llei de Consells de Conciliació i Arbitratge, on es deia que:

18. En los partidos judiciales donde no exista Tribunal Industrial, el presidente de la Junta local designará entre los vocales de estas Juntas los individuos que hayan de formar con él el Consejo de conciliación”.
19. El presidente de la Junta local de Reformas Sociales podrá convocar cuando lo estime oportuno, en vista del número y la frecuencia de los casos en que se acuda á sus buenos oficios, la Junta magna de electores prevista en el art. 13 de la Ley de Tribunales industriales.

⁶ Llei de 19 de maig de 1908: Consejos de Conciliación y Arbitraje Industrial (Gac. 20 maig).

En esta Junta, y en la forma que el artículo determina, podrán constituirse Consejos de conciliación permanente, distribuyendo á los jurados en secciones, que presidirá el consejero de más edad, por las industrias ú oficios afines, fábricas ó establecimientos distintos, barrios ó pueblos separados”.⁷

Bé doncs, pel que fa al Tribunal Industrial de Mataró de 1909, val a dir que, iniciat el procés a finals de 1908, a inicis de 1909, en concret el 14 de gener, ja s’havien format les llistes d’electors patrons i obrers amb dret a elegir Jurats. Així el Cens Patronal estava conformat per 78 persones, mentre que el Cens Obrer l’integraven 167.⁸

El dia 22 de febrer de 1909, a les 11,30 h. se celebrava al Saló de Sessions de l’ajuntament la Junta Magna de patrons sota la presidència “del Sr. Concejal Síndico D. José Borrás y de Mata, por delegación del M.Y, Sr. Alcalde Presidente de la Junta Local de Reformas Sociales”.⁹

Es presentaren a l’acte un total de 35 persones, les quals representaven un total de 50 patrons, 34 dels quals eren de Mataró, set de Caldes d’Estrach, sis de Premià de Mar i tres de Cabrera de Mataró (vegeu quadre).

Quadre 7. Patrons assistents a la Junta Magna d’electors per a l’elecció de Jurats del Tribunal Industrial (22 febrer 1909)

	Patrons presents a la Junta Magna	Patrons als quals representaven	Localitat	Total patrons representats
1	Jaume Arenas Cabot		Mataró	1
2	Josep Xalabardé Grau		“	1
3	Ramon Mola Rei		“	1
4	Joan Leonart Serra		“	1
5	Ramon Solé Viya		“	1
6	Josep Cucurull Majó		“	1
7	Joaquim Riera Riera		“	1
8	Josep Peral Fornaguera		“	1
9	Miquel Cabot Cabot		“	1
10	Josep Orus Volart		“	1
11	Esteve Nogueras Pedemonte		“	1
12	Miquel Rovira Casas		“	1
13	Ramon Lleonart Boix		“	1
14	Domènec Montserrat Grau		“	1
15	Josep Simon Seda		“	1
16	Rafael Ribalta Valls		“	1
17	Antoni Dorda Artigas		“	1
18	Pere Pascual Rius		“	1
19	Tomàs Colomer Volart	Josep Viladevall	“	1
20	Eusebi Peradejordi Layret	“Perajordi i Piqué”	“	1
21	Pere Fradera Soler	“Pere Fradera i Ci” ^a	“	1
22	Josep Roura Roca	“Roura i Bombardo”	“	1
23	Àngel Fàbregas Sabater	Fills d’A. Fàbregas”	“	1
24	Tomàs Colomer Volart	“Viñas i Sanglas”	“	1
25	Eugeni Ribas Clavell	“Fills de Pere Ribas”	“	1
26	Tomàs Colomer Volart	“Colomer Germans”	“	1
27	Antoni Fontdevila Prat	“Fontdevila i Torres”	“	1

⁷ Ídem. Els articles 13 i següents els veurem de seguida (infra).

⁸ AMM. Gob. 1037. TRIBUNAL INDUSTRIAL, 1908.

⁹ Ídem. Acta de la Junta Magna de Patrons. El dia anterior, 21, una nota de l’Alcalde Emili Aranyó designava Josep Borràs per a presidir la Junta Magna de patrons, ja que ell devia “ausentarme mañana de esta localidad”.

28	Ramon Palau Simó	“V ^{da} de Minguell i C ^{ia} ”	“	1
29	Josep Masuet Fornaguera	“Vda i Fills d’A. Masuet”	“	1
30	Joan Clavell Planas	“Clavell Germans”	“	1
31	Tomàs Colomer Volart	“Salvador Subirà Mora”	“	1
32	Àngel Fàbregas Sabater	“Gaietà Marfà Clivillès”	“	1
33	Àngel Fàbregas Sabater	“Salvador Cuadrada”	“	1
34	Tomàs Colomer Volart	Vda de Gustau Guauck”	“	1
35	Jaume Comas Miró		Caldes d’Estrach	1
36	Jaume Comas Miró	Esteve Berdagué Gelis	“	1
37	Jaume Comas Miró	Manel Soler Sagués	“	1
38	Jaume Comas Miró	Bonaventura Batlle Fontrodona	“	1
39	Jaume Comas Miró	Ferran Numbert Soler	“	1
40	Jaume Comas Miró	Vicent Planas Pous	“	1
41	Jaume Comas Miró	Joan Smith Argimón	“	1
42	Jaume Vidal Mayolas		Premià de Mar	1
43	Ernest Terri Manent		“	1
44	Jaume Vidal/Ernest Terri	Jaquim Vidal Argimón	“	1
45	Jaume Vidal/Ernest Terri	Salvador Serra Cuquet	“	1
46	Jaume Vidal/Ernest Terri	Pau Giralt Fontrodona	“	1
47	Jaume Vidal/Ernest Terri	Artur Puig Pons	“	1
48	Ramon Canals Armengol		Cabrera de Mataró	1
49	Teodor Roldós Tolrà		“	1
50	Pau Puigbó Riera		“	1

FONT: Elaboració pròpia.

Es donaren lectura dels articles 13 i 14 de la Llei de Tribunals Industrials, els quals determinaven que les Juntes de Reformes Socials, un cop completats ambdós Censos electorals, i després de deixar passar un mes de termini, tal com ho especificava l’art. 7e, convocaria separadament a Junta Magna a *“todos los electores patronos y á todos los electores obreros inscritos, los cuales podrán concurrir por sí ó delegar en otros electores”*.

A aquestes reunions el president de la Junta de Reformes Socials proposava als assistents que determinessin de comú acord *“la forma en que deberán elegir el número de jurados (...) bién agrupándose en secciones de industrias ú oficios afines ó de fábricas ó establecimientos industriales distintos, bien formando colegios electorales por barrios ó pueblos, ó adoptando cualquiera otra forma que unánimemente se estime preferible. Les invitará, asimismo, á que determinen, también por unanimidad, si el voto ha de ser uninominal ó plurinominal, si han de tener todos los electores un solo voto, y todo cuanto al procedimiento de emisión del sufragio, celebración del escrutinio y garantías para la comprobación de la verdad de ambas operaciones se refiera”*.¹⁰

Per tal de garantir la independència entre patrons i obrers s’introduïa un paràgraf aclaratori que resava: *“La junta de electores obreros podrá usar de las facultades que le confiere el párrafo anterior con toda independencia del resultado de la Junta de electores patronos, y viceversa”*. *“Si hubiera acuerdo –continuava-, el presidente redactará el reglamento electoral, que una vez aprobado por la junta de electores en la misma ó en nueva*

¹⁰ Art. 13.

convocatoria, regirá en lo sucesivo, y sólo podrá ser alterado en otra Junta magna de electores convocada al efecto. Si en la junta de electores obreros ó en la electores patronos no hubiese acuerdo unánime, se estará á lo dispuesto en el artículo siguiente”.

L'article següent era el 14, i en ell s'especificava que la Junta de Reformes Socials resoldria, en funció del nombre d'electors inscrits i a la seva distribució, el nombre de col·legis electorals que devien establir-se en el territori o partit judicial, “*separando los comerciantes de los industriales, y entre éstos los de la grande de los de la pequeña industria, encomendando á sus vocales la presidencia de las respectivas Mesas*”. Formarien la Mesa, “*además del presidente, los dos de más edad y los dos más jóvenes de los inscritos en el Censo del colegio electoral en concepto de interventores. Cada elector tendrá derecho á votar la mitad del número de jurados elegibles si éste fuera par, y la mitad más uno si fuera impar*”.¹¹

Per tant, se suspengué la sessió “por algunos instantes” per tal que els patrons es possessin d'acord en el Reglament d'elecció de Jurats. Posats d'acord, “se reanudó la sesión aprobándose unánimemente el Reglamento”.¹²

El Reglament acordat pels patrons, de vuit articles, deia el següent:

Artículo 1º. La elección se efectuará el día y hora y en el local que la Alcaldía designe, previo anuncio en la forma de costumbre.

Artª 2º. Se establecerá al efecto un solo Colegio electoral, formando la Mesa, además del Sr. Alcalde Presidente, dos electores de los inscritos en la lista de patronos, que lo serán los de más edad y más joven de entre los que se hallen presentes en el acto de empezar la votación, quienes actuarán en concepto de Interventores.

Artª 3º. El voto será uninominal y todos los electores tendrán un solo voto.

Artª 4º. A los efectos de la elección se considerarán los electores patronos como formando cuatro grupos: 1º grupo, grande industria con derecho á elegir ocho candidatos; 2º grupo, pequeña industria con derecho á elegir tres candidatos, 3º grupo, agricultores con derecho á elegir tres candidatos y 4º grupo, comerciantes, con derecho á elegir un candidato.

Artº 5º. La votación será secreta y se hará entregando cada elector al Presidente una papeleta blanca doblada, en la cual estará escrito el nombre del candidato para Jurado, cuya papeleta depositará el Presidente en la urna destinada al efecto, y los interventores anotarán los nombres de los votantes.

Artº 6º. Transcurrida una hora desde el comienzo de la votación, terminará ésta después de haber emitido sus votos todos los electores presentes y se verificará el escrutinio leyendo el mismo Presidente en alta voz las papeletas, resolviendo en el acto, por unanimidad ó por mayoría de los señores de la Mesa, todas las dudas que pudieran originarse acerca de las papeletas más ó menos ininteligibles.

Artº 7º. Las papeletas extraídas de la urna se quemarán á presencia de los concurrentes, con excepción de aquéllas á que se hubiese negado validez ó que hubiesen sido objeto de alguna reclamación, las cuales se unirán al acta, rubricadas por los interventores.

Artº 8º. Los señores de la Mesa redactarán y firmarán el acta de la sesión, en la cual se expresará detalladamente el número de electores que figure en la lista, el de los electores que hubiese votado y el de los votos obtenidos por los candidatos, y se consignarán sumariamente las reclamaciones y protestas formuladas en su caso por los electores sobre la votación ó el escrutinio y las resoluciones motivadas de la Mesa sobre ellas, con los votos particulares si los hubiese, proclamando en el acto el Sr. Presidente, Jurados patronos electos del territorio, para la formación del Tribunal industrial, á los candidatos que aparezcan con

¹¹ Art. 14.

¹² AMM. Gob. 1037. TRIBUNAL INDUSTRIAL, 1908.

mayor número de votos de los escrutados, hasta completar el número de los que corresponda elegir”.

No es va produir cap protesta ni reclamació, i Josep Santamaría, com a Secretari de la Junta de Reformes, i el Regidor Josep Borràs i Mata, en qualitat de President accidental, signaren l’acta de la reunió. Dos dies després, el 24 de febrer, s’enviava la notificació de la celebració de la Junta Magna i de l’aprovació del Reglament al Governador Civil de la Província. El repartiment d’electors en quatre grups i el nombre de candidats de cadascun és, potser, el més significatiu d’aquest Reglament acordat pels patrons. Que la Gran Indústria tingués dret a elegir vuit candidats d’un total de 15 (el 53,33%) dóna proves de la forta presència d’aquesta a la ciutat, aspecte aquest que ja hem pogut constatar analitzant la indústria mataronina.¹³

En segon lloc se situava la Petita Indústria, amb dret a elegir-ne tres Jurats, seguida de l’Agricultura, també amb dret d’elegir tres Jurats, i aquest aspecte dóna proves, alhora, de la importància de l’agricultura a Mataró, la qual igualava a la petita indústria en percentatge de candidats a Jurats (un 20%), i molt per sobre del Comerç que, amb dret a elegir només un candidat (un 6,66%), tenia una presència molt minsa en el Tribunal Industrial. El vot uninominal, el secret de vot i l’establiment d’un sol col·legi electoral palesa, al seu torn, un alt grau de consens entre la patronal local.

Dos dies després, el 26 de febrer de 1909, a les 20’30 h. se celebrava la Junta Magna d’obriers al Saló de l’Alcaldia, aquest cop presidida per l’alcalde, Emili Aranyó, en qualitat de President de la Junta de Reformes Socials, i del Secretari, Josep Santamaria Parera. El procediment que se seguí fou exactament el mateix que amb els patrons, i el Reglament que es proposà per part de l’alcalde fou exactament el mateix que l’aprobat també pels patrons, excepció feta de l’article quart –on els patrons elegien un nombre diferenciat de Jurats en funció del tipus d’indústria-, inexistent al dels obrers, i de que el vot dels obrers seria plurinominal, a diferència del dels patrons, que era uninominal (article tercer).

Assistiren a la Junta Magna d’obriers un total de 84 persones.

Així doncs, el 15 de març de 1909 es dugué a terme l’elecció del primer Tribunal Industrial de Mataró, això és, dels 15 Jurats patrons i dels 15 Jurats obrers “con derecho á ser nombrados para la formación de Tribunales Industriales en este Partido durante el bienio de 1909 y 1910”. Foren els següents:

Quadre 8. Jurats patrons i obrers per al Tribunal Industrial de Mataró. 1909

JURATS PATRONS			JURATS OBRERS		
Noms*	Professió	Residència	Noms*	Professió	Residència
Benet Fité Pi	Comerciant	Mataró	Josep Cabot Pruna	Paleta	Mataró
Ramon Leonart Boix	Agricultor	“	Joan Arnó Ribas	Mitger	“
Joan Puig Roig	“	“	Joan Bigay Llusà	Lampista	“
Salvador Subirà Mora	Fabricant	“	Joaquim Sala Utset	Serraller (Manyà)	“
Jaume Vidal Mayolas	Industrial	P. de Mar	Àngel Sardà Silva	Mitger	“
Salvador Cuadrada Bernadet	Fabricant	Mataró	Josep Carbonés Mas	Fuster	“
Ramon Palau Simó	“	“	Josep Organ Masque	Serraller (Manyà)	“
Joan Ordeix Cabot	“	“	Dionisi Llivina Carbonell	Fuster	“

¹³ Vegeu l’apartat La indústria tèxtil de Mataró en el primer quart de segle XX.

Joan Esquerra Vila	“	“	Manel Faya Bertran	Impressor	“
Salvador Armengol Pinell	Industrial	“	Alexandre Carol Alomà	adobador	“
Tomàs Colomer Volart	Fabricant	“	Evarist Tellechea García	Ebenista	“
Fidel Guinart Colomer	Industrial	“	Pere Ferrer Puntí	Sabater	“
Salvador Font Verdaguer	Fabricant	“	Josep Balcells Ortiz	Tintorer	“
Josep Majó Cucurell	Agricultor	“	Josep Ros Serra	Vidrier	“
Antoni Fontdevila Prat	Fabricant	“	Francesc Jubany Cot	Filador	“

FONT: Elaboració pròpia. *Els noms han estat catalanitzats.

L'ofici de mitger (mediero en castellà), no resta clar si es tracta d'aquell qui fa o ven mitges de seda, fil o cotó, o bé d'una persona que conrea les terres d'altri i es reparteix amb ell els fruits a mitges. En aquest cas però, i pel que fa a Joan Arnó Ribas, es tracta del primer, ja que Arnó, com ja sabem, era el President de la *Societat d'Obrers en Gèneres de Punt*. Pel que fa a Àngel Cerdà Silva, és molt probable que també es tracti del primer ofici. Tanmateix, també podria ser -sobretot a la llum de la varietat d'oficis representats- que es tracti del segon, ja que l'agricultura, com acabem de veure en l'elecció dels patrons, era força important a la ciutat. La Societat d'Obrers Agricultor “El Progrès”, per exemple, tenia 54 associats l'any 1907, i no es troba representada. Tant si es tracta del primer com del segon, el més rellevant és la gran diversitat d'oficis representats pels obrers (12-13), mentre que entre els patrons es redueix a només tres, corresponents als tres sectors productius: Agricultura (3), Indústria (11) i Serveis (1), per més que en el camp de la indústria es doni una subdivisió entre industrials (3) i fabricants (8), derivada més aviat de l'autoconcepció que no pas a una divisió real al respecte.¹⁴

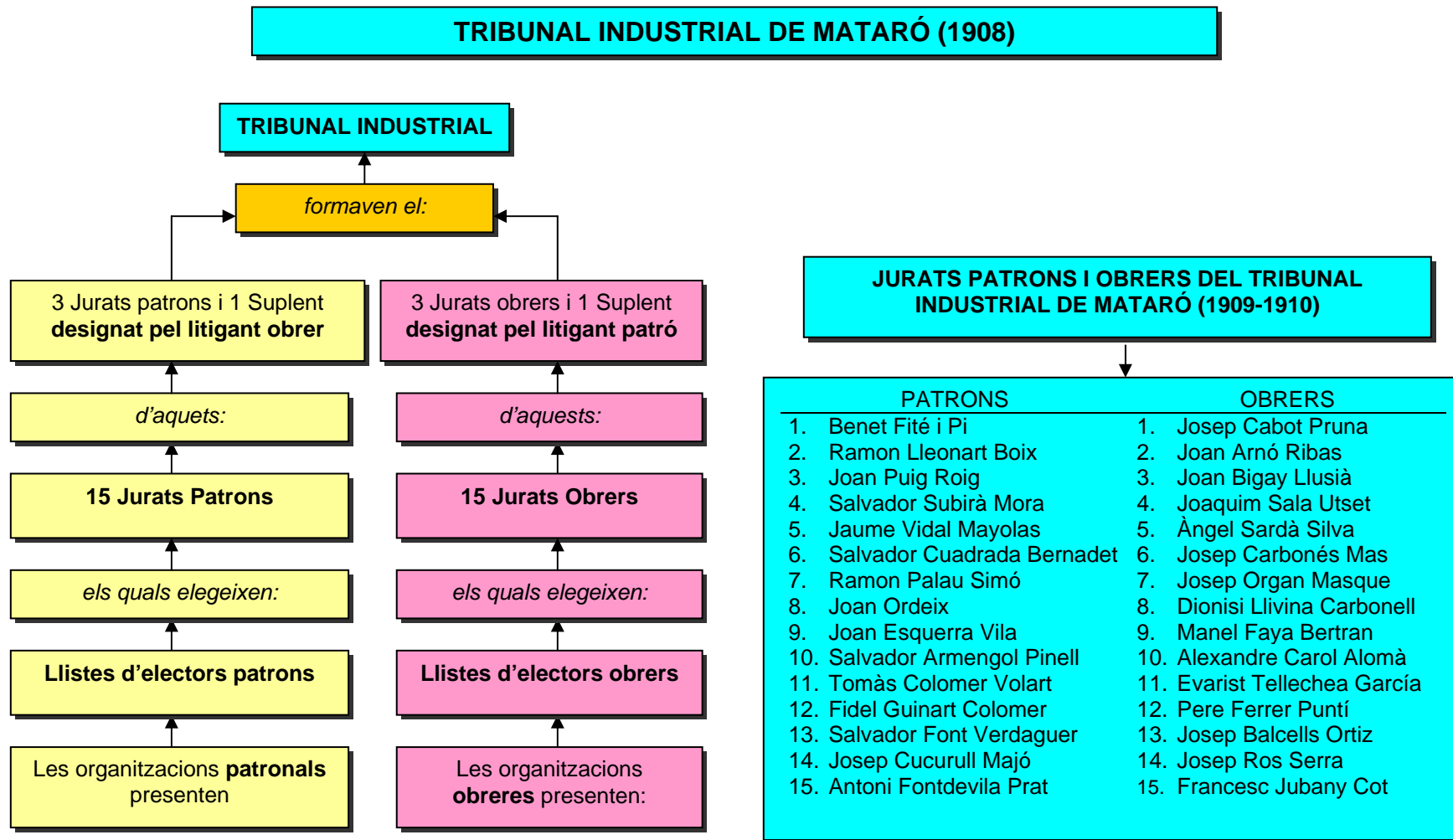
Una primera impressió derivada de la configuració d'aquest primer Tribunal Industrial és que els obrers persegueixen tenir una representació el més diversificada possible, que doni cabuda a la pròpia realitat laboral d'aleshores. L'objectiu és doble: la cohesió de la classe obrera mitjançant una representació àmplia, en un dels organismes expressament creats per a dirimir els litigis entre patrons i obrers, i encarregat, expressament,

“Primero. De las reclamaciones civiles que surjan entre patronos y obreros, o entre obreros del mismo patrono, sobre incumplimiento o rescisión de los contratos de arrendamiento de servicios, de los contratos de trabajo ó de los de aprendizaje.

Segundo. De los pleitos que surjan en la aplicación de la Ley de Accidentes de trabajo, sometidos provisionalmente a la jurisdicción de los jueces de primera instancia”¹⁵.

¹⁴ Per més que també pot fer referència a la petita indústria (industrials) i a la gran indústria (fabricants).

¹⁵ Art. 5è. de la llei de 19 de maig de 1908 (Gac. 20 maig), relatiu a les competències dels TI.

FONT: Elaboració pròpia.

Comptar amb el màxim d'oficis dins el Tribunal Industrial era també una garantia de poder atendre amb més encert els litigis presentats al TI per qualsevol persona de qualsevol ofici de la ciutat.

Una setmana més tard, el 22 de març, el governador Civil de la Província, Angel Ossorio, enviava un telegrama a l'alcalde, Emili Aranyó, en què li demanava: "Digame si se ha planteado ya alguna cuestión de accidente del trabajo ó de cualquiera otra índole ante el Tribunal Industrial y estado en que tenga el juicio".¹⁶ Un dia després, el 23, Emili Aranyó li contestava mitjançant un ofici, tot dient-li que "Hasta el presente no se ha suscitado ni sometido al Tribunal Industrial en este Partido cuestión alguna que pudiera haber surgido entre patronos y obreros en la materia propia de su competencia".

Finalment, el 26 de març, l'alcalde enviava al Governador Civil la "*Lista de los Jurados elegidos en 15 del actual con derecho á ser nombrados para la formación de Tribunales Industriales en este Partido durante el bienio de 1909 y 1910*" la qual acabem de veure.

No torna a haver-hi notícia del Tribunal Industrial fins tres mesos després, el 28 de juny de 1909, en què s'inserta en el Butlletí Oficial de la Província de Barcelona, núm. 153, la RO del Ministeri de la Governació de data 14 de juny de 1909 (Gac. 25 de juny) relativa a la formació del Cens Electoral del Tribunal Industrial. En ella, després d'una instància adreçada a l'IRS per la Junta Local de Reformes Socials de Bilbao en el sentit de que "*no es suficiente la declaración voluntaria de un individuo, ya sea patrono, ya obrero, para que tenga derecho á ser incluido en las listas electorales*", i manifestar que "*el recibo de estar al corriente en el pago de la contribución industrial, en lo que afecta á los patronos, sería uno de los medios justificativos de aquél derecho; pero que, en cuanto se refiere á los obreros, se impone la necesidad de requerir un documento del dueño de la industria ú oficina donde presten sus servicios; y cuando esto no fuese posible, alguna declaración que haga las veces de aquel, sopena de dar cabida en el Censo á cuantos lo soliciten*", i posar de manifest també que "*el censo de Bilbao ha de alcanzar grandes proporciones y su formación ocasionará gastos de importancia, á los cuales no puede atender la Junta por falta de recursos*", el Ministeri de la Governació (mitjançant l'IRS) planteja que considerant que "*ni en la ley de 19 de Mayo de 1908, ni en el Real Decreto de 20 de Octubre del mismo año, se indican los medios que han de emplearse, á fin de que, tanto los electores de la clase patronal, como los de la clase obrera, justifiquen su personalidad, la capacidad electoral de los primeros puede acreditarse, justificando por medio del oportuno recibo, que se hallan al corriente en el pago de la contribución industrial*".

En aquest punt accedia –o bé estava d'acord– a allò proposat per la JLRS de Bilbao. Però no ho estava en el punt de l'acreditació dels obrers, i en aquest sentit la RO continuava dient que "*en cuanto á la personalidad de los segundos, que ha de tener un carácter privativamente obrero, si bien es indudable la conveniencia de que los que se inscriban en las listas correspondientes tengan la profesión con cuyo carácter solicitan ser incluidos en las mismas, no es menos cierto que aceptar el procedimiento de que se acredite la calidad de obreros con un documento del dueño de la industria ú oficina donde aquellos presten sus servicios, sería subordinar el derecho de los trabajadores á la clase patronal, pudiendo, además, ocurrir que un obrero en el momento de solicitar su inclusión en la*

¹⁶ AMM. Gob. 1037. TRIBUNAL INDUSTRIAL, 1908. LLIGALL 1909 i 1910. TRIBUNALES INDUSTRIALES. ASUNTOS VARIOS EN DICHS AÑOS (22.III.1909).

lista electoral se encuentre accidentalmente sin trabajo, y, en ese caso, se le privaría del derecho que le asiste á figurar como elector”.

La RO considerava que *“respecto de los obreros la cédula personal, acreditando su profesión y si son mayores de edad, requisito exigido en el apartado 2º del art. 8º de la ley, puede servir de medio justificativo de su derecho á ser incluido en las listas electorales”.*

Dos mesos més tard, el 16 d’agost de 1909, es rep un Ofici del Jutjat de Primera Instància de Mataró demanant a l’alcalde el domicili dels Jurats patrons i obrers del Tribunal Industrial. Dos dies més tard, un Ofici de l’alcalde remet al Jutge de Primera Instància de Mataró relació dels Jurats patrons i obrers del TI, i les direccions respectives.

Hem d’esperar sis mesos més per tenir notícies relacionades amb el Tribunals Industrials, en concret al 18 de febrer de 1910, data en què es rep un Comunicat de l’Institut de Reformes Socials (Inspecció del Treball, 2ª Regió, Província de Barcelona) adreçat a l’alcalde de Mataró, tot demanant-li que, *“para dar cumplimiento á una orden de la Inspección Central, ruego á V.S. se digne comunicarme con toda urgencia, si se ha constituido en esa localidad, el tribunal industrial, con arreglo al Real Decreto de 20 de Octubre de 1908 (Gaceta del 21). El Inspector Regional Aurelio López Viadur”.*

El 19 de febrer de 1910, l’alcalde A. Fàbregas respon a l’Inspector Regional, Aurelio López Viadur, *“manifestándole que con arreglo al R.D. de 20 de Octubre de 1908 á últimos de marzo de 1909 se organizaron los Tribunales Industriales en este Partido Judicial”.*

Tres mesos més tard, el 6 de maig de 1910, al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona, núm. 108, s’insertava, amb el núm. 4441, un comunicat de la JLRS de Barcelona, de les *“BASES que para las elecciones de Jurados del Tribunal Industrial y de los Consejos de Conciliación y Arbitraje de huelgas han de regir en Barcelona y en las otras cuatro poblaciones que forman parte de los Distritos judiciales de la misma”*. Signaven el President Delegat, M. Santamaría i, per autorització de la Junta, el Vocal Secretari, Vicenç Viure.

Bé doncs, com es pot comprovar, estem a les portes de la segona convocatòria per a les eleccions del Tribunal Industrial per al bienni de 1911-1912 i de l’activitat d’aquest primer no hem vist gairebé res, tret del procés relatiu a la seva pròpia constitució.

Una petita mostra, però, de la dinàmica d’actuació d’aquest Tribunal Industrial es pot veure en el **Cuestionario para reformar la Ley de Tribunales Industriales** que l’Institut de Reformes Socials va fer arribar a totes les Juntes de Reformes Socials a finals de 1909, en concret amb data 20 de desembre de 1909. El qüestionari constava de 10 preguntes relatives a la reforma de la llei, amb un preàmbul signat pel seu president, Gumersindo de Azcárate¹⁷.

La carta diu el següent:

¹⁷ Entre la documentació de la Junta de Reformes Socials de Mataró es troben dos exemplars d’aquest Qüestionari.

“Instituto de Reformas Sociales

Sección 3ª

Madrid 20 de Diciembre de 1909.

Muy señor mío y de mi mayor consideración:

Acordado por este Instituto la realización de una información general acerca del modo de funcionar y de los resultados obtenidos por los Tribunales Industriales que ha creado la Ley de 19 de Mayo de 1908 (Gaceta del 20), me tomo la libertad de remitirle el adjunto ejemplar del interrogatorio relativo á aquella, esperando confiadamente en que ha de servirse contestar á todas sus preguntas ó á las que se refieran á puntos mejor conocidos por V...

No necesito encarecerle la importancia del auxilio que en esta ocasión puede V. prestar al Instituto, tratándose como se trata, de mejorar una institución de alta transcendencia social.

Con la súplica de que se sirva devolver una vez contestado fechado y firmado, el referido interrogatorio, en el plazo máximo de ocho días, se despide suyo afectísimo, q.b.s.m.

El Presidente

Gumersindo de Azcárate

Sr. Presidente de la Junta local de Reformas Sociales de Mataró”.

Quatre mesos després, el 23 d’abril de 1910, i malgrat que Gumersindo de Azcárate feia constar a la carta *“la importancia del auxilio que en esta ocasión puede V. prestar al Instituto, tratándose como se trata, de mejorar una institución de alta transcendencia social”*, es tornava l’interrogatori contestat:

INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES
SECCIÓN 3ª

CUESTIONARIO

Relativo á la reforma de la Ley de Tribunales Industriales.

1ª. ¿Se ha constituido en la localidad el Tribunal Industrial con arreglo al Real Decreto de 20 de Octubre de 1908 (Gaceta del 21)?

- Sí

- 2ª. ¿En cuantos asuntos ha intervenido? (Detállese la petición de las demandas y la parte dispositiva de las sentencias recaídas).

- En tres = Uno sobre reclamación de 42 pesetas por trabajos de jornales interpuestos por Juan Noé contra Francisco Llinás con motivo del trabajo en la tintorería de éste = Otro interpuesto por Antonio Pons Firmat oficial de sastre contra Jacinto Rovira sobre reclamación de 112 pesetas por salarios = Y otro interpuesto por el oficial de carpinteros Manuel Masafret contra Francisco Coll sobre reclamación de 22 pesetas 50 céntimos por salarios = Los dos primeros fueron sentenciados absolviendo á los patronos demandados y el último terminó por desestimiento del actor.

- 3ª ¿Se han guardado, en la sustanciación de los juicios sometidos al Tribunal, las formalidades de la Ley (19 de Mayo de 1908, Gaceta del 20) y respetado los plazos establecidos en la misma para la práctica de las diligencias?

- Sí

- 4ª ¿Se ha interpuesto alguna apelación de las sentencias pronunciadas? (Cítese el número de ellas y la resolución recaída en su parte dispositiva)

- No

- 5ª ¿Se ha interpuesto algun recurso de nulidad contra las resoluciones del Tribunal? (Cítese el número de ellos y la sentencia recaída en su parte dispositiva).
- No
- 6ª ¿Con qué dificultades se ha tropezado en la práctica del procedimiento legal y á qué motivos deben atribuirse?
- Ninguna
- 7ª ¿Qué dudas se le han ofrecido al Sr, Juez, presidente del tribunal, ó á los Sres. Jurados, en la sustanciación y resolución de los juicios que haya intervenido?
- Ninguna
- 8ª Si no se hubiera constituido el Tribunal en esa localidad ¿qué causas han podido influir en ello?
- ----
- 9ª Caso de que se hubiera constituido el Tribunal en esa localidad, pero no hubiera funcionado ¿a qué debe atribuirse?
- No ha ocurrido este caso.
- 10ª ¿En qué asunto de la competencia de los Tribunales industriales (art. 5º de la Ley citada) han intervenido los tribunales ordinarios? (Detállense la petición de las demandas y la parte dispositiva de las sentencias recaídas)
- Sobre reclamación de salarios.

Mataró, 29 de Abril de 1910”.

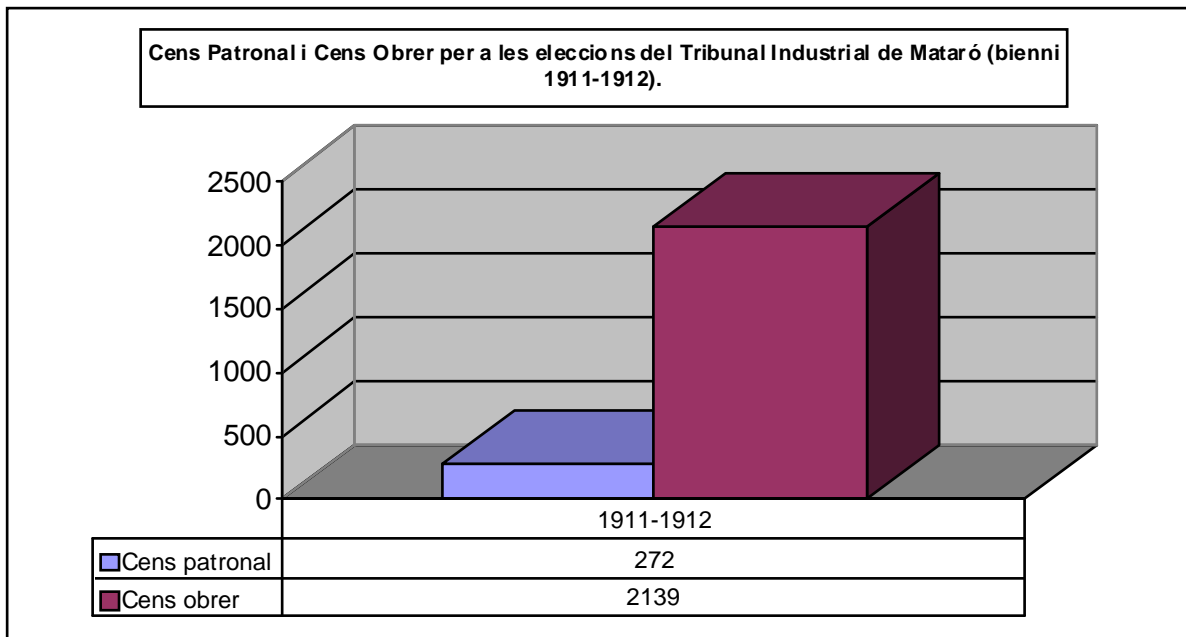
Els Tribunals Industrials fins al 1924.

És a dir, que un any després de la constitució del Tribunal Industrial, aquest ha intervingut en tres casos individuals sobre reclamació de salaris. Pel que fa a les successives eleccions de renovació del Tribunal Industrial de Mataró, foren, esquemàticament, com segueixen:

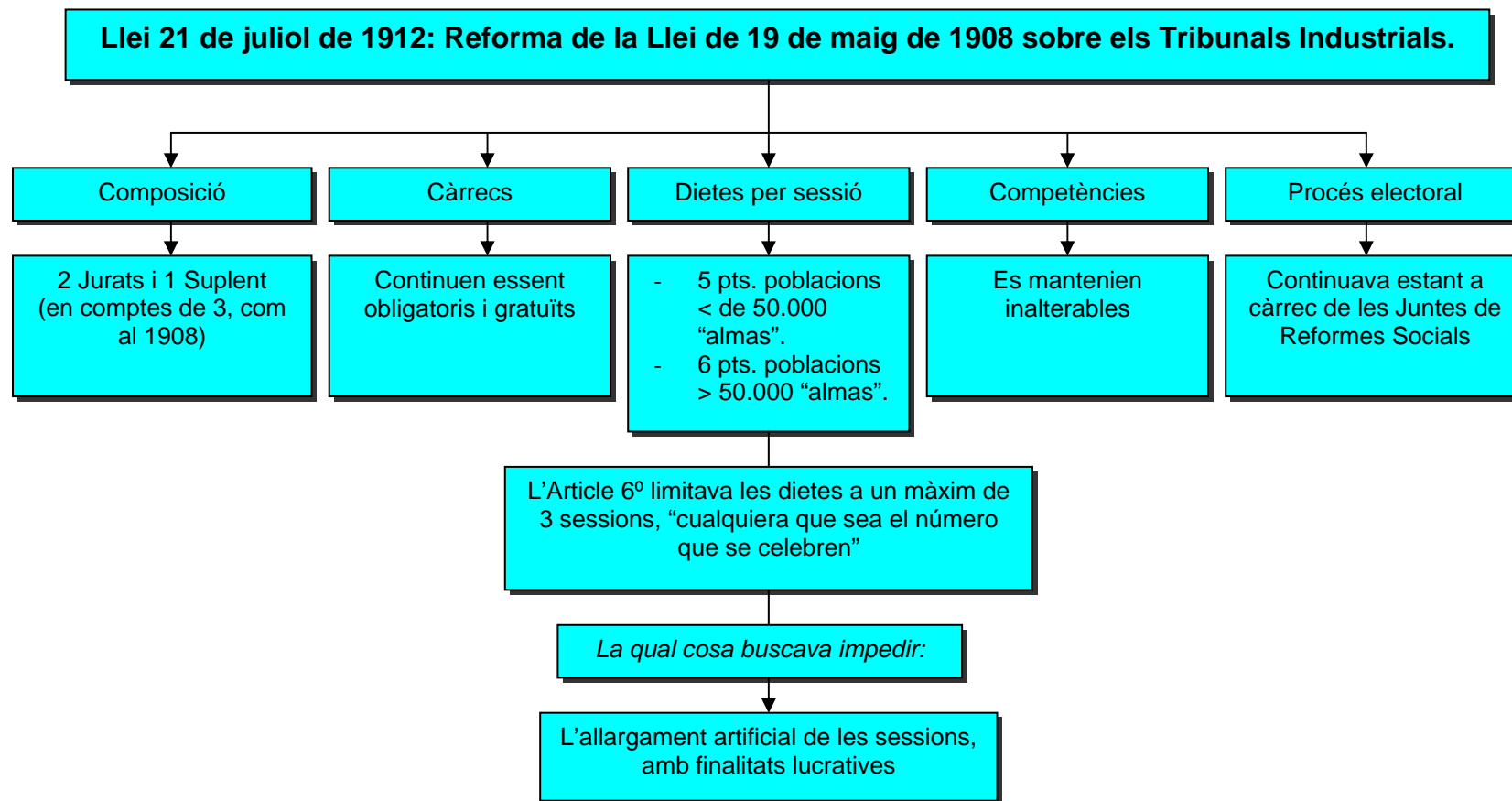
1. **1911 y 1912. TRIBUNALES INDUSTRIALES** [30.XI.1910-30.XII.1910]. Lligall que conté la documentació de tot el procés de renovació dels 15 Jurats patrons i obrers, amb un Cens Patronal i un altre Cens Obrer amb dret a elegir Jurats “*que pueden ser nombrados para la constitución de Tribunales Industriales en este Partido Judicial*”. Els Padrons Inclouen: Cognoms, noms, edat, carrer i número i professió. El dels patrons està format per 272 persones; el d’obers, per 2.139. També inclou les llistes dels electors patrons i obrers, per separat, que “*han emitido su voto en el dia de hoy para la elección de 15 Jurados*”. La dels patrons està formada per 34 persones; la dels obrers per 105. Finalment inclou la relació de Jurats patrons i obrers elegits en 28 de desembre “*con derecho á ser nombrados para la formación de Tribunales Industriales en este Partido durante el bienio de 1911 y 1912*”.

El 21 de juliol de 1912 una nova Llei reformava la Llei de 19 de maig de 1908 sobre els Tribunals Industrials Es passava de tres a dos Jurats en la seva composició, i les dietes variaven en quantitat però es limitaven a tres sessions, mentre que els càrrecs seguien essent obligatoris i gratuïts, les competències seguien inalterables i el procés electoral continuava sent responsabilitat de les Juntes de Reformes Socials (vegeu mapa conceptual).

Gràfic 7

FONT: Elaboració pròpia.

FONT: Elaboració pròpia.

Quadre 9. Llista de Jurats patrons i obrers. Tribunals Industrials. Mataró, bienni 1913-1914.

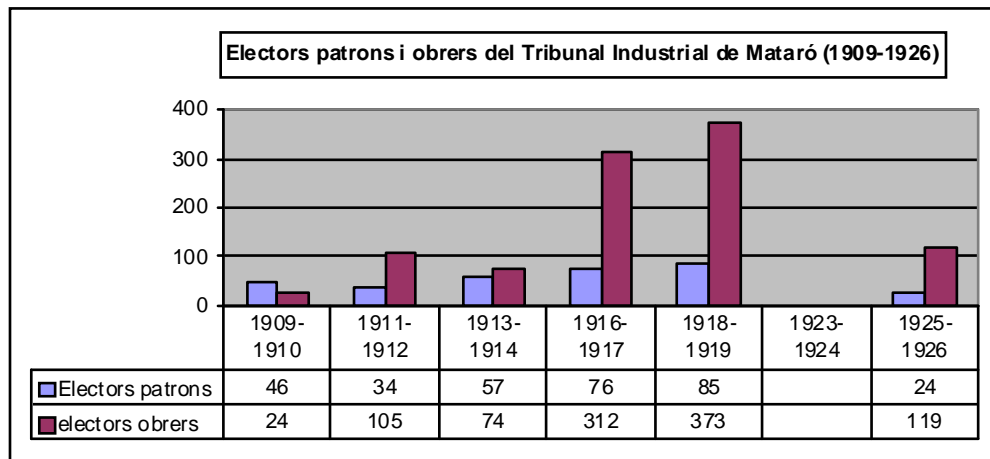
JURADOS PATRONOS			JURADOS OBREROS		
Noms*	Professió	Residència	Noms*	Professió	Residència
Salvador Cuadrada Bernadet	Fabricant	Mataró	Artur Garriga Vilanó	Jornaler	Mataró
Miquel Rovira Casas	Agricultor	“	Dionisi Llivina Carbonell	Fuster	“
Benito Fité Pi	Comerciant	“	Josep Roldós Olà	Bracer	“
Tomàs Colomer Volart	Fabricant	“	Isidre Vives Pujol	“	“
Jaume Vidal Mayolas	Mestre Paleta	Premià de Mar	Constantí Perlasia Calvo	Mitger**	“
Salvador Subirà Mora	Fabricant	Mataró	Joaquim Brutau Vives	Jornaler	“
Josep- Ordeix Cabot	“	“	Josep Carreras Casas	Paleta	“
Ramon Lleonart Boix	“Agricultor	“	Ramon Molist Valls	Jornaler	“
Fidel Guinart Colomer	Industrial	“	Emili Garriga Grau	“	“
Joan Clavell Clavell	“	“	Antoni Tarensi Roca	“	“
Joan Novellas Mora	Fabricant	“	Joan Casavella Roca	Bracer	“
Francesc Augé Vilà	Industrial	“	Jaume Valls Valls	Fuster	“
Jaume Perez Miquel	Comerciant	“	Antoni Cuadras Riera	Mitger	“
Salvador Nonell Comas	Agricultor	“	Antoni Ribell Lleonart	Lampista	“
Joan Morera Treserras	Industrial	“	Francesc Solé Blanch	Mayà	“

FONT: Elaboració pròpia.

Mataró 11 de Abril de 1913
El Alcalde Presidente
Emilio Arañó

2. **1916 y 1917. TRIBUNALES INDUSTRIALES [21.X.1915-03.I.1916].** Procés de renovació del bienni 1916-1917, que inclou la documentació ja coneguda, amb un cens electoral patronal i un altre obrer (alfabètics, encara que sense especificar el núm. d'ordre), les actes d'elecció i el nombre de vots obtinguts pels Jurats patrons i obrers. Inclou un model imprès en què es determina el núm. d'ordre i els cognoms i noms dels votants. La dels patrons aplega 76 persones; la dels obrers 312. Finalment s'inclou la Relació “*de los Jurados elegidos en 17 del corriente para la constitución de Tribunales industriales en este Partido judicial durante el bienio de 1916-1917*”. S'inclou en aquesta relació, per primera vegada, el domicili de les persones.
3. **1918 y 1919. TRIBUNALES INDUSTRIALES [19.IX.1917-14.XII.1917].** Procès de renovació del TI per al bienni 1918-1919. Ara els Jurats són 20 i no 15 com abans. Mateixa documentació: Censos, llistes, edictes...(85 patrons i 373 obrers. S'inclou les llistes dels Jurats patrons i obrers per separat, amb la professió i la direcció (29.XI.1917).
4. **1922. TRIBUNALES INDUSTRIALES [10.XI.1922- 23.XII.1922].** Procès de renovació del TI y del Consejo de Conciliación y Arbitraje per al bienni 1923-1924. El cens electoral està realitzat per Districtes. Inclou noms i cognoms, edat, domicili, professió, i si sap llegir i escriure.
5. **1924. TRIBUNALES INDUSTRIALES Y CONSEJOS DE CONCILIACIÓN Y ARBITRAJE [18.II.1924-23.IV.1924].** Procès de renovació TI per al bienni 1925-1926. Inclou llista d'electors del Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria (amb edat i domicili). No s'inclouen els censos patronal i obrer però sí la llista d'electors (noms i cognoms) que participen en l'elecció dels seus 20 Jurats respectius (patrons: 24; obrers: 119). Torna a haver-hi la relació dels Jurats elegits (15 d'abril de 1924), amb l'ofici i el domicili. També es troben els edictes col·locats als pobles del districte.

Gràfic 8.

Els **electors** són les persones que formen part de les llistes dels Censos Patronal i Obrer, els quals realitzen el vot per a elegir els seus respectius 15 (20 > 1918) Jurats.

FONT: Elaboració pròpia.

Bé doncs, ja no hi ha més documentació del Tribunal Industrial. Es confirma allò del començament: només hi ha la documentació dels processos electorals (molt rica, això sí) però no els litigis. La raó: la Junta de Reformes Socials s'encarregava del procés electoral. El jutge de 1ª Instància era el president del Tribunal Industrial. Tot i això, el poc volum de casos que van passar per les mans dels Tribunals Industrials era la norma, com es palesa a l'interrogatori o qüestionari enviat per l'Institut de Reformes Socials a les Juntes de Reformes Socials a finals de desembre de 1909 que ja hem vist.

3.7.1. Recapitulació

Es confirma doncs, la hipòtesi inicial: la participació de patrons i obrers en organismes generats per l'Estat, i que guarden una relació directa amb el món del treball i la seva regularització constitueix una manifestació més de que cap d'ells volien restar al marge de cap organisme que estigués directament relacionat amb els afers laborals. En primer lloc, potser relacionat amb el control del món laboral; en segon lloc, i no per això menys important, relacionat amb el fet de que la no participació en aquests organismes podia significar la pèrdua del reconeixement de la personalitat organitzativa pròpia. Aquest aspecte, que es manté latent en totes les organitzacions patronals i obreres (i sobretot es fa més punyent entre aquestes darreres), acaba emergint com un dels elements més poderosos de participació en les Juntes de Reformes Socials i en els Tribunals Industrials. Dit d'una altra manera: la participació de patrons i obrers a les Juntes i als Tribunals Industrials es deu no tant al convenciment de que aquests organismes serviran realment per a fer efectives les lleis laborals, sinó més aviat per a no perdre el control sobre el món laboral. I, tant o més important, per a no restar diluïts (al marge) com organitzacions de classe, sense representativitat, sense credibilitat social i, el pitjor de tot, sense reconeixement de la seva personalitat organitzativa. Això significaria la mort de la pròpia organització.

Val a dir que el no reconeixement de la personalitat organitzativa esdevé un dels factors determinants en molts dels conflictes sociolaborals (d'ofici, de ram, de classe...) al llarg dels temps, en el procés d'articulació organitzativa de la classe obrera. Molts més

conflictes dels que es puguin pensar estan relacionats, fins i tot caracteritzats, per aquesta causa. A aquest respecte, la forta campanya endegada per la Federació Obrera Sabadellenca (FOS) durant el procés de renovació del TI, entre finals de 1914 i tot l'any de 1915, constitueix un dels episodis de lluita més característics i emblemàtics pel reconeixement de la personalitat organitzativa pròpia. En un dels seus fulls volants d'octubre de 1915, la FOS ho deia ben clarament:

“En muchos de los conflictos sociales, una de las causas que originan más el apasionamiento, produciendo al mismo tiempo la perduración de los mismos, es la falta de respeto a la organización obrera por parte de la burguesía”¹⁸

Aquí ho tenim tot, en només tres línies: 1) “En muchos de los conflictos sociales” 2) “Una de las causas que originan más el apasionamiento”; 3) “produciendo al mismo tiempo la perduración de los mismos”; 4) “es la falta de respeto a la organización obrera”.

És a dir, que en el no reconeixement –la negació– de la personalitat obrera es troba ún dels factors *originaris* de molts dels conflictes socials. Que aquesta negació troba una resposta o reacció marcadament apassionada, que fa moltes vegades els conflictes s'allarguin perquè allò que està en joc no és simplement una reivindicació salarial, sinó la seva representativitat, la seva validesa com a interlocutors, el reconeixement de la seva personalitat per a representar i negociar, és a dir, la seva pròpia existència.

Moltes de les vagues anomenades “de dignitat” són, en realitat, vagues pel reconeixement del sindicat obrer. Una ullada a les bases reivindicatives de les organitzacions obreres del primer quart de segle XX així ho demostren. A gairebé totes es reclama, moltes vegades com a primer punt de la taula, el *reconeixement del sindicat*. I es troba més a les bases quant major és la conflictivitat laboral, ja que una de les armes més recurrents de la patronal era la negació de la personalitat de les organitzacions obreres.

La tendència va estar íntimament relacionada amb les Juntes de Reformes Socials i la participació en elles de les organitzacions obreres. A inicis de segle, quan es crearen les Juntes, la participació en les JLRS esdevenia una garantia del reconeixement de la personalitat que, altrament, li era negada per la patronal –o bé per l'Estat– a moltes organitzacions obreres. A mida que avançava la primera dècada, i de la mà de la seva permanència a les Juntes, s'invertí la tendència, ja que la participació en elles era, tot i les resistències patronals, una garantia de reconeixement i representativitat. A la segona dècada semblava que els sindicats havien aconseguit ja la plenitud de drets en matèria de reconeixement de la seva personalitat, situació que es mantingué fins un cop començada la Gran Guerra europea. Després de 1915, i sobretot a partir de 1916, el preu dels articles de primera necessitat es dispararen, com una de les conseqüències directes de l'acaparament. La creació de Comissions especials de Subsistència i la proliferació de vagues generals a les diferents poblacions catalanes reivindicant augments de jornals foren el seu corol·lari. La conflictivitat augmentà molt marcadament. Tant, que per a la seva resolució foren insuficients els acords entre els sindicats obrers i patronals, les Comissions Mixtes entre obrers i patrons aliens als conflictes, la intervenció de les Juntes de Reformes Socials i fins i tot la intervenció de les autoritats com el Governador Civil de la Província i, àdhuc, la del President de la Mancomunitat de Catalunya, Josep Puig i Cadafalch. La distància entre patrons i obrers s'eixamplà. El recurs al no reconeixement dels sindicats obrers per part de

¹⁸ .- AHS. Full volant “Los Sindicatos Obreros a sus asociados, y a la opinión pública en general”, Federación de Sindicatos Obreros de Sabadell y su Comarca, Sabadell, octubre de 1915. Vegeu LUQUE, Rafael: El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell... op. cit. Vol. II, pp. 178-189.

la patronal es tornà a posar a l'ordre del dia. La patronal i els treballadors mantingueren posicions de veritable intransigència, fins i tot amb el governador civil de la província: s'entrava en una nova etapa, caracteritzada per la conflictivitat laboral i social, l'enfortiment dels sindicats obrers i patronals, vagues, locauts, Sindicats Únics i Federacions Patronals, on tots els intents d'acostar les postures estarien abocats al fracàs.

3.8. La participació mataronina en el Congrés de Solidaritat Obrera. Barcelona, 6,7, i 8 de setembre de 1908.

Com ja hem vist al començament¹⁹, la divisió entre socialistes i republicans de Mataró va provocar una profunda crisi en el moviment obrer organitzat de la ciutat que va donar pas a un llarg període caracteritzat per les divisions i les pugnes en els terrenys polític i sindical que es va allargar fins 1910. Durant tot aquest temps, els continus enfrontaments derivats d'aquella derrota impediren la possibilitat d'articular, a la pràctica, un moviment obrer de caràcter unitari, cohesionat i fort, no només a la ciutat, sinó que, amb Mataró com a handicap, influí negativament alhora en la resta del sindicalisme català d'inicis de segle.

Des de 1903, la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril, i la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt protagonitzaren un llarg període d'enfrontaments, acusacions i desqualificacions mútues al llarg dels anys següents. Després dels fets de la Setmana Tràgica, i de les relacions de col·laboració entre republicans i socialistes arreu de l'Estat, que donaren lloc a la formació de la *Conjunción Republicano-Socialista* s'anaren acostant les postures, arribant fins i tot a ser cordials. Així, el 21 de setembre de 1910, la Unió Obrera de l'Art Fabril i la d'Obrers en Gèneres de Punt signaren un comunicat conjunt adreçat als obrers en gèneres de punt de la localitat, en el qual es donava per feta

“la fraternal unión de los compañeros afiliados a las sociedades del Arte Fabril y de Obreros en géneros de Punto, desde hoy por tal motivo, podemos considerarnos una fuerza capaz de impedir los continuos abusos e intolerables demasías de nuestra clase patronal. No obstante la importancia de lo que significa el olvido de nuestras **torpes querellas**, y el vigor adquirido por nuestra amada sociedad mediante la cohesión debida entre sus asociados, precisa cuanto antes completemos la obra, robusteciendo con nuevos elementos el indispensable organismo donde ha de cobijarse todo obrero consciente”.²⁰

A la recuperació d'aquest clima de confiança sembla ser que va contribuir, paradoxalment, Constantí Perlasia. Efectivament, recordem que Constantí Perlasia no es presentà a l'elecció de renovació de la JLRS de 1907-1908 (novembre de 1906), doncs la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril, a la qual pertanyia, nomenà Martí Casals González per substituir-lo el 25 de novembre de 1906, ja que Perlasia es trobava absent i la JLRS havia de cobrir la vacant. Com a Vocal efectiu i suplent nomenaren, respectivament, a Joan Molist Pannon i a Antoni Tarensi Roca (aquest darrer president de la societat).²¹

La raó és que durant aquests anys Constantí Perlasia es dedicà a tasques de direcció i organització de la societat, no només a Mataró, sinó també a la dels gèneres de punt de Barcelona, així com a l'Agrupació Socialista de Barcelona. Efectivament, com a membre de l'Agrupació Socialista de Barcelona, el març de 1907 fou l'administrador, en substitució

¹⁹ Apartat 1.3. Les vagues de 1902: l'inici de la divisió del moviment obrer a Mataró.

²⁰ *La República*, 24.IX.1910. Citat per CAÑADA, Ernest: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*, op. cit. p. 85. Les negretes són meves.

²¹ Vegeu AMM. Gob. 1033. Exp. de renovación de la JLRS, 1906 (bienni 1907-1908).

de Josep Comaposada, de la revista socialista barcelonina *Ilustración Obrera*. El setembre de 1908 el veiem participant al primer Congrés de Solidaritat Obrera, en representació dels treballadors de gèneres de punt de Barcelona. Setmanes després prendria part a la conferència de reorganització de la Federació Socialista Catalana i fou nomenat comptador del Comitè de la Federació. El desembre del mateix any participava, com a membre de la Comissió Administrativa Permanent, en la reunió del Comitè Regional de la Federació Socialista Catalana. Traslladat a Mataró, fou un actiu dirigent i propagandista del socialisme²². Durant 1908-1909 el trobem de Secretari de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt de Mataró. Sí, efectivament: de la mateixa societat que havia marxat anys enrere amb Josep Deulofeu Llado, i que havia ocasionat un episodi més d'enfrontament entre el republicanisme i el socialisme local. És clar que molt havien d'haver canviat les coses per a poder tornar a la mateixa societat i ostentar, a més, el càrrec de president de la mateixa.

I efectivament, havien canviat, perquè Perlasia, que tampoc no es va presentar a la Junta de Reformes Socials del bienni 1909-1910 perquè va participar actívement -sempre representant a l'Agrupació Socialista mataronina-, en la Conferència d'Agrupacions Socialistes de Catalunya, celebrada a Barcelona el desembre d'aquell mateix 1910, sí que ho va fer a la Junta del bienni de 1911-1912, on no només va tornar a sortir Vocal Obrer efectiu de la JLRS, sinó que, a més, fou elegit Secretari de la mateixa. Fet que només s'explica per la singularitat del personatge, ajudat si es vol pels nous vents d'unitat que bufen entre socialistes i republicans durant aquests anys de la Conjunció socialista-republicana i la celebració a Barcelona del Congrés de Solidaritat Obrera.

Constantí Perlasia doncs, durant aquells anys d'absència de la Junta de Reformes Socials, no només havia treballat en l'organització del *Congrés de Solidaritat Obrera*, sinó també, allora, en la reorganització del moviment obrer mataroní i català.

Efectivament, Constantí Perlasia participà com a delegat representant dels Gèneres de Punt, per Barcelona (amb Josep Duran), al Primer Congrés de "Solidaritat Obrera", celebrat a Barcelona durant els dies sis al vuit de setembre de 1908. Per Mataró assistiren les Societats Art Fabril, representades per Projecte Deulofeu i Josep Deulofeu Lladó, aquest darrer Vocal Obrer de la Junta de Reformes Socials de Mataró des de novembre de 1904 (on Constantí Perlasia havia estat Vocal Obrer Suplent seu, fins a finals de 1906), i la Unió d'Obrers Paletes, representats –segons Xavier CUADRAT-, per Bartomeu Cots [en realitat Calls]. Les associacions obreres adherides de Mataró foren la Societat d'Oficis Varis, representades per Joaquim Rodríguez, i la Societat de Manobres, representades per Josep Coll [en realitat Cot].²³

Bartomeu Calls, d'ofici paleta, era president de la Societat d'Obrers Paletes de Mataró, que comptava amb 102 socis el novembre de 1908. Pel que fa a Josep Cot, peó de paleta, el 1908 era president de la Societat de Peons Paletes de Mataró, societat que comptava llavors amb 149 socis. Ambdós, Bartomeu Calls i Josep Cot, es presentaren a les eleccions

²² Vegeu Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans. Coordinat per Maria Teresa Martínez de Sas i Pelai Pagès i Blanch. Edicions Universitat de Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, desembre del 2000. p. 1059-1060, a càrrec de Pelai Pagès i Blanch.

²³ Vegeu Xavier CUADRAT. *Socialismo y anarquismo en Cataluña (1899-1911). Los orígenes de la C.N.T.* Ediciones de la Revista de Trabajo, Madrid, 1976, pp. 596 i 601. És molt probable que Cuadrat hagi fet un frare amb els cognoms dels representants mataronins (o bé El Poble Català, núm. 937, de 8 de setembre de 1908, p. 2, d'on extreu les dades, i que no he consultat), doncs els noms i cognoms correctes són Bartomeu Calls i Josep Cot.

de renovació de la Junta de Reformes Socials de Mataró al novembre de 1908, en una candidatura presentada per societats de caire socialista. Amb ells anaven també, com a Vocals Obrers efectius, Josep Julià (peó de paleta, membre de la Societat de Peons Paletes de Mataró) i Salvador Comas (president de l'Agrupació Socialista de Mataró, que comptava llavors amb 60 membres). Com a Vocals Obrers Suplents, la candidatura incloïa a Josep Comas (Oficis Varis (48 socis)/Societat del Ram d'Ebenisteria (14 socis)/Joventut Socialista (22 socis), Ramon Sibina (peó de paleta, membre de la Societat de Peons Paletes), Josep Deulofeu Lladó (mitger, també socialista i destacat membre, com hem vist, de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril, amb 53 socis), i Artur Gil (barber, socialista – que al novembre acabà el seu mandat bianual de la societat obrera “Cercle de l'Agrupació Socialista”- i secretari de la Societat d'Oficials Barbers i Perruquers, amb 50 socis). Cot, Calls i Comas n'obtingueren 458 vots cadascun (Josep Julià i Josep Deulofeu 459, Josep Comas i Ramon Sibina 457, i Artur Gil, 446).

Noteu la coincidència de les societats representants al 1r. Congrés de “Solidaritat Obrera” i les presentades a la renovació de la Junta Local de Reformes Socials dos mesos després. És per això que creiem molt probable que Josep Comas fos membre de la societat d'Oficis Varis. Aquesta candidatura, però, fou superada per una altra de caire republicà, integrada pels Vocals Obrers efectius Josep Santamaria Parera (fuster, president de la Unió de Treballadors Fusters, amb 62 socis; no confondre amb el seu germà, Francesc!), Jaume Campdepadrós Soler (paleta, president de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes, amb 45 socis), Joan Arnó Ribas (mitger, president de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, amb 187 socis), i Josep Ros Serra (vidrier, membre de la Societat Vidriera “La Fraternitat”, amb 27 socis). Com a Vocals Obrers Suplents, la candidatura incloïa Dionisi Llivina Carbonell (fuster, membre destacat de la Societat de Treballadors Fusters, amb 62 socis), Martí Masferrer (paleta, secretari de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes, amb 45 socis), Joan Roca Casanovas (pescador, membre de la Societat de Pescadors “La Justícia”, amb 98 socis), i Francesc Bofarull Cayetano (lampista, membre de la Societat de Lampistes i Llauners, amb 22 socis), candidatura que guanyà les eleccions amb 474 vots²⁴.

Pel que fa a Constantí Perlasia Calvo, el trobarem en el futur, com un actiu dirigent del socialisme mataroní i català, participant en el III Congrés de la Federació Socialista Catalana, celebrat a Mataró el maig de 1913. El mes d'abril de 1914 fou elegit Secretari general de la Federació Fabril i Tèxtil d'Espanya. Càrrec que desenvolupava el juny de 1915, i el veurem participant en el VI Congrés dels socialistes catalans, que se celebrà a Tarragona el juliol de 1916. Tornarem, doncs, a parlar d'ell.

²⁴ Vegeu AMM. Gob. 1033. Constitución y renovacion Junta, 1907 [l'any **equivocat**, doncs correspon al 1908].

3.9. Renovació de la Junta (novembre de 1908).

La Junta Local de Reformes Socials del bienni 1907-1908 estava integrada per les següents persones²⁵:

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1906	Vocals
1. Eugeni Rivas Clavell	Bienni	1. Josep Deulofeu Lladó
2. Vicenç Fité Pi (Caixer)	1907-1908	2. Francesc Jonqueres Font
3. Emili Cabanyes Rabassa	Constituïda	3. Florenci Llinàs Bruguet
4. Miquel Rovira Casas	el 2.I.1907	4. Joan Molist Pannon
5. Joaquim Esquerra Bernadet (Sec)		5. Evarist Tellechea García
6. Josep Simon Seda		6. Domènec Prats Cantarell
Suplents		Suplents
1. Josep Barrera Vallès		1. Pau Masferrer Carreras
2. Jaume Carrau Renau		2. Francesc Plà Gual
3. Antoni Fontanals Morató		3. Salvador Vilà Illa
4. Narcís Isern Agell		4. Antoni Tarensi Roca
5. Rafael Carreras Carbonés		5. Josep Carreras Casas
6. Joan Serra Solà		6. Martí Casals González
ALCALDE (President JLRS)		
- Antoni Sans i Coi (1 gener 1904 – 31 desembre 1905). Liberal.		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 - 30 juny 1909). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Metge titular més antic.		
COMISSIÓ FISCALITZADORA (1)		
- Emili Cabanyes		
- Vicenç Fité		
- Evarist Tellechea		
- Domènec Prats		
PRESIDENT DE LA JUNTA MUNICIPAL DEL CEN ELECTORAL		
Emili Cabanyes Rabassa		

FONT: Elaboració pròpia. (1) La Comissió Fiscalitzadora és en realitat una Comissió d'Inspecció. Es va constituir el dos de gener de 1907, a la mateixa sessió de constitució de la nova Junta de Reformes per al bienni de 1907-1908, per a que "inspeccione en los establecimientos fabriles é industriales si se cumple con lo preceptuado en las leyes de carácter social y expongan ante la Junta sus resultados. Veg. Acta del 2.I.1907.

NOTA: A cada Vocal li correspon el seu Suplent, segons la numeració 1, 2, 3,... P.e., el Vocal Suplent de Joaquim Esquerra Vila era Josep Barrera Vallès pels patrons, i el del Vocal Obrer Joan Molist Pannon era Antoni Tarensi Roca.

A aquesta renovació de Junta (novembre de 1908) havien de cessar els vocals que portaven els quatre anys reglamentaris de permanència en el càrrec. Resultaren sortints els següents:

Vocals Patrons	Vocals Obrers
Eugeni Ribas Clavell	Josep Deulofeu Lladó
Vicenç Fité i Pi	Francesc Jonqueres Font
Emili Cabanyes Rabassa.	Florenci Llinàs Bruguet
Vocals Patrons Suplents	Vocals Obrers Suplents
Jaume Carrau Renau	Pau Montferrer Carreras
Narcís Isern Agell	Francesc Pla Gual
Rafel Carreras Carbonés	Salvador Vilà Illa

²⁵ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1906 (Bienni 1907-1908).

Cessaren també en els càrrecs el VO Domènec Prats Cantarell, i el seu Suplent Martí Casals González, per trasllat de domicili (el sis i el 26 d'octubre de 1908 presentaren sengles cartes de dimissió de la Junta per canvi de domicili i població; ambdós anaren a viure a Barcelona²⁶. Aquest fet obligava a elegir un VO i un Suplent més en l'acte de renovació de la Junta, per tal de cobrir les vacants.²⁷ El 26 d'octubre, l'alcaldia publicà un Edicte en què

“invita á los gremios patronales y asociaciones obreras de esta localidad á que elijan sus respectivos representantes para que concurran el día 23 de Noviembre próximo venidero á las ocho y media de la noche en el Salón de sesiones de estas Casas Consistoriales con la correspondiente certificación del acta acompañada del Censo ó en su defecto del libro de inscripciones de la Sociedad y proceder seguidamente al escrutinio y proclamación de los candidatos que resultaren elegidos”.²⁸

Les exigències del Cens de la Societat o bé del llibre d'associats respon a la ROC de 20 de juny de 1907 promoguda per l'IRS que hem vist durant el bienni anterior.

Durant el mes de novembre se celebraren les reunions generals de les diferents societats patronals i obreres per tal d'elegir els seus vocals i suplents representants a la Junta de Reformes Socials.

Per la patronal, foren dues les associacions que participaren: el Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca i la Unió Gremial Mataronesa. Ambdues proposaren a les mateixes persones per Vocals i Suplents:

Vocals	Suplents
Emili Cabanyes Rabassa	Manel Plana Boneri
Josep Majó Nonell	Desideri Nonell Roig
Joan Riera Brunet	Jaume Bros Recassens

Totes dues societats li donaren els seus respectius vots: el Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca, 113; la Unió Gremial Mataronesa, 72. El total de vots obtinguts per cadascuna d'aquestes persones foren, doncs, de 185.

Pels obrers, el nombre de societats participants foren 16 (més del doble que a la renovació de la Junta de novembre de 1906 -bienni 1907/1908-, que foren set)²⁹. Les candidatures que es presentaren foren tres, cadascuna d'elles representant de tres àmbits obrers ben diferenciats: socialistes, republicans i catòlics.

²⁶ AMM. Gov. 1033. Expediente de renovación de la Junta de Reformas Sociales, 1907 (bienni 1908-1909)

²⁷ AMM. Gov. Capsa 5. Llibre d'Actes de la JLRS, acta del 23.XI.1908, pp. 71-92.

²⁸ Ibídem. L'edicte fou publicat en la premsa local. Veg. p.ex.: *Diario de Mataró y su Comarca*, del dimecres 28 d'octubre de 1908, núm. 242, p.5.

²⁹ Les societats participants el 1906 foren les set següents: 1. Societat Oficis Varis de Mataró, 2. Societat d'Agricultors "El Progrés", 3. Societat Unió d'Obrers Paletes, 4. Societat del Ram d'Ebenisteria, 5. Societat de Constructors de Carruatges, Ferrers, Ferradors i Oficis Similars, 6. Societat Fabril Obrers en Gèneres de Punt, i 7. Societat Unió Obrera de l'Art Fabril. Les societats patronals participants aleshores foren tres: 1. Societat Gremi de Flequers, 2. Societat Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca, i 3. Associació de Fabricants de Mataró. Veg. AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1906.

Respectivament -1,2,3- les persones proposades, les societats que li donaren suport, i els vots obtinguts foren com segueix³⁰:

1. Socialistes		2. Republicans		3. Catòlics	
VOCALS		VOCALS		VOCALS	
Josep Julià Josep Cot Bartomeu Calls		Josep Santamaria Parera Jaume Campdepadrós Soler Joan Arnó Ribas		Joan Rocafort Francesc Renau Oliver Joan Rigual Vinardell	
SUPLENTS		SUPLENTS		SUPLENTS	
Josep Comas Ramon Sibina Josep Deulofeu		Dionisi Llivina Carbonell Martí Masferrer Corominas Joan Roca Casanovas		Josep Albi Jodra Antoni Teis Fornaguera Josep Castellà Nunell	
VOCAL OBRER (1 BIENNI)		VOCAL OBRER (1 BIENNI)		VOCAL OBRER (1 BIENNI)	
Salvador Comas		Josep Ros Serra		No presenten cap	
VOCAL SUPLENT (1Bienni)		VOCAL SUPLENT (1Bienni)		VOCAL SUPLENT (1Bienni)	
Artur Gil		Francesc Bofarull Cayetano		No presenten cap	
SOCIETATS		SOCIETATS		SOCIETATS	
Vots		Vots		Vots	
Uniód' Obrers Paletes (*)	102	Unió de Treballadors Fusters	62	Cercle Catòlic d'Obrers	126
Unió Obrera de l'Art Fabril (*)	41	Oficials i Aprenents Paletes	45		
Oficis Varis (*)	48	Vidriera "Fraternitat"	27		
Joventut Socialista	22	Vidreirs "La Fraternal"	33		
Oficials Barbers i Perruquers	38	Pescadors "Justícia"	98		
Partit Socialista Obrer	60	Lampistes i Llauners	22		
Peons i Paletes	134	Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt (*)	187		
Ram d'ebenisteria (*)	14				
TOTALS	459		474		126

FONT: Elaboració pròpia. (*) Societats participants al procés de renovació de la JLRS de 1906 (bienni 1907-1908). Les dues societats obreres restants que participaren l'any 1906, i que no ho fan ara, foren la Societat d'Agricultors "El Progrés" i la Societat de Constructors de Carruatges, Ferrers, Ferradors i Oficis Similars.

Així doncs, els vocals patrons i obrers proclamats foren:

Vocals Patrons	Vocals Obrers
Emili Cabanyes Rabassa. Josep Majó Nonell Joan Riera Brunet	Josep Santamaria Parera Jaume Campdepadrós Soler Joan Arnó Ribas
Vocals Patrons Suplents	Vocals Obrers Suplents
Manel Plana Boneri Desideri Nonell Roig Jaume Bros Recasens	Dionisi Llivina Carbonell Martí Masferrer Corominas Joan Roca casanovas
	VOCALS OBRERS PER UN BIENNI
	Josep Ros Serra(efectiu) Francesc Bofarull Cayetano (suplent)

FONT: Elaboració pròpia.

³⁰ vegeu Annex V. Associacions patronals i obreres participants en el procés de renovació de la Junta de Reformes Socials al novembre de 1908. persones proposades i nombre de vots obtinguts.

3.10. Algunes reflexions.

Vàries i interessants són les reflexions que es deriven d'aquest procés de renovació de la Junta de Reformes de 1908. En primer lloc, sobresurt el gran nombre de persones mobilitzades, que entre obrers i patrons sumen un total de 1.244 (185 patrons i 1.059 obrers). Aquest fet, per si mateix, posa de manifest el caràcter de *centralitat* de les Juntes de Reformes Socials en el món laboral d'aleshores.

En segon lloc, crida l'atenció com els patrons presenten només una única candidatura, la qual és votada en bloc per les dues associacions patronals que es presenten: el Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca (113), i la Unió Gremial Mataronesa (72). En aquest sentit, cal ressaltar que la patronal es mostra clarament unida en matèria de política laboral. Cal apuntar, tanmateix, que el fet que l'Associació de Fabricants de Mataró no participés aquest any de 1908 en el procés molt probablement es degui al fet que ja tenia col·locats a la Junta representants seus des del bienni anterior, com és el cas dels fabricants Eugeni Rivas Clavell –per més que aquest cessa per sorteig- i Joaquim Esquerra Bernadet, que va ocupar la secretaria de la Junta de Reformes Socials.

En tercer lloc, que a diferència de la homogeneïtat de la patronal, els obrers es presenten clarament dividits, tot presentant tres candidatures diferenciades. D'una banda, la presentada per les societats d'influència socialista. D'una altra, la que presenten les societats d'influència republicana federal. Finalment, i per primera vegada, la presentada pel Cercle Catòlic d'Obrers.

Les forces agrupades al voltant de les dues primeres es troben molt equilibrades: 459 vots l'àmbit dels socialistes i 474 el dels republicans. A una llarga distància es troben els catòlics, amb 126 vots. Val a dir ràpidament que aquest equilibri es decanta clarament a favor dels republicans si es descompten els 82 vots provinents de la Joventut Socialista (22) i del Partit Socialista Obrer (60). Sobretot si es té en compte que els republicans no participaren com a força política en el procés, la qual cosa donaria un resultat de 377 vots de l'àmbit socialista front els 474 del republicà.

I és que –i aquesta és una altra reflexió derivada-, Com és que participen en el procés la Joventut i el Partit Socialista?. Cap organització política, de fet, *no podia* participar en el procés d'elecció de Vocals de la Junta de Reformes Socials perquè la legislació relativa al seu procés electoral fa referència *sempre* a Societats o Associacions, però *mai* a grups o partits polítics. Com és que a Mataró ho fan?. Més encara, Com és que se'ls ha permès presentar els seus vots? Aquesta és una incògnita que, malauradament, no ha pogut ser resolta. Tanmateix, no existeix cap protesta relativa a aquest procés electoral ni tampoc a la participació d'aquestes organitzacions polítiques entre la documentació de la Junta de Reformes Socials. Com veurem a finals de 1910, aquesta no serà la primera vegada que el Partit Socialista participarà en les eleccions de renovació de la Junta de Reformes Socials.

En aquest procés de renovació de la JLRS de finals de 1908, les organitzacions de l'òrbita dels republicans aconsegueixen una important fita: col·locar els seus membres dins la JLRS. En total, entre vocals efectius i suplents, entren vuit dels 12 obrers de la Junta. Aquesta fou una important victòria moral sobre les organitzacions d'àmbit socialista. Sobretot si hom recorda que, dos anys enrere, a la renovació de novembre de 1906, els republicans es van quedar sense representants a la Junta de Reformes Socials per un seguit de circumstàncies que ja coneixem, i que giren al voltant dels enfrontaments de les dues

societats obreres més importants de la ciutat: la Unió Obrera de l'Art Fabril, vinculada a l'Agrupació Socialista de Mataró, i la Societat Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, vinculada al Partit Republicà Democràtic Federal.

Com sabem, Josep Deulofeu Lladó i Constantí Perlasia Calvo, que eren respectivament vocal i suplent de la JLRS de 1905-1906 en qualitat de representants de la societat Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt, foren desautoritzats per la Junta Directiva d'aquesta societat a inicis de 1906 dels seus càrrecs de vocal i suplent de la JLRS, perquè abandonaren la societat sense motiu justificat i es passaren a la Unió Obrera de l'Art Fabril. Deulofeu i Perlasia, però, continuaren amb els càrrecs de vocal i suplent de la Junta de Reformes, ja que aquesta considerà que el fet de canviar-se d'associació no justificava la pèrdua del càrrec.

Però, com acabem de veure fa una estona, les baralles protagonitzades entre aquestes dues organitzacions tingueren data de caducitat, i la participació al Congrés de Solidaritat Obrera, els bons oficis de Constantí Perlasia Calvo, i la incorporació dels republicans a aquesta renovació de la Junta de Reformes de finals de 1908 contribuïren, sens dubte, a acostar les posicions i a que, en poc menys d'un any més tard, concretament al setembre de 1910, la Unió Obrera de l'Art Fabril i la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt signessin el comunicat conjunt adreçat als obrers en gèneres de punt de la localitat, amb el qual donaven per oblidades les "torpes querellas" del passat i segellaven la seva "fraternal unió" per tal de "impedir los continuos abusos e intolerables demasías de nuestra clase patronal".

4. LA JUNTA DE REFORMES DE 1909-1910.

La Junta per al bienni de 1909-1910 restà constituïda, el primer de gener de l'any 1909, com segueix:

Junta 1909-1910³¹		
PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1908	Vocals
1. Josep Simon Seda (Caixer)	Bienni	1. Joan Molist Pannon
2. Joaquim Esquerra Bernadet	1909-1910	2. Evarist Tellechea García
3. Miquel Rovira Casas	Constituïda	3. Josep Santamaría Parera (Secr.)
4. Emili Cabanyes Rabassa	l'1.01. de 1909	4. Jaume Campdepadrós Soler (Secr.)
5. Josep Majó Nonell		> 02.04.1910 (1)
6. Joan Riera Brunet		5. Joan Arnó Ribas
		6. Josep Ros Serra
Suplents		Suplents
1. Joan Serra Solà		1. Antoni Tarensi Roca
2. Antoni Fontanals Morató		2. Josep Carreras Casas
3. Josep Barrera Vallès		3. Dionisi Llivina Carbonell
4. Manel Plana Boneri		4. Martí Masferrer Corominas
5. Desideri Nonell Roig		5. Joan Roca Casanovas
6. Jaume Bros Recasens		6. Francesc Bofarull Cayetano
President de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Emili Cabanyes Rabassa (sessió 4.X.1910)		
Membre de la Junta Municipal del Cens de Població		
Evarist Tellechea García (2)		
ALCALDE (President JLRS)		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 – 30 juny 1909). Liberal.		
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 juliol – 31 desembre 1909). Conservador.		
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 gener 1910 – 31 desembre 1911). Conservador.		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Metge titular més antic.		
Comissió Inspectora de la JLRS (Sessió de l'1.I.1909)		
- Emili Cabanyes Rabassa		
- Joan Riera Brunet		
- Evarist Tellechea García		
- Joan Arnó Ribas		

FONT: Elaboració pròpia. (1) Josep Santamaría Parera va presentar la dimissió del càrrec de Secretari i de Vocal Obrer de la JLRS en la sessió del 28 de febrer de 1910, i s'acomiadà de la Junta a causa d'emigrar a Buenos Aires "sin tener la seguridad del regreso". Es feu constar en acta, a proposta de la Presidència, "el sentimiento de la Junta por la ausencia de tan celoso como activo compañero". AMM. Gov. Capsa 5. Llibre d'Actes de la JLRS, pp. 152-155.

(2) Arran de la RO de 27 de juliol de 1910, les JLRS havien de nomenar d'entre un dels seus vocals a un representant de la Junta Municipal del Cens de Població. Aquesta havia de confeccionar l'estadística de vivendes, entitats de població, edificis i albergs d'"España y sus posesiones". Tellechea fou nomenat el 16 d'agost de 1910.

4.1. Els vocals patrons.

Dels Vocals Patrons que surten elegits, a Emili Cabanyes Rabassa ja el coneixem. De fet, Emili Cabanyes, arquitecte de professió, de 58 anys aquest any de 1908, era Vocal patró de la Junta de Reformes Socials des de novembre de 1904. Durant el bienni de 1905-1906 havia format part de la Comissió Fiscalitzadora (Inspectora) de la Junta. Durant la Junta de 1907-1908 havia estat elegit, com recordarem, el primer President de la Junta Municipal

³¹ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Expediente de renovación de la JLRS, 1907 [Equivocat. Hauria de posar 1908, ja que correspon al Bienni 1909-1910].

del Cens Electoral, per set vots, contra cinc que obtingué el Vocal Obrer Evarist Tellechea, ebenista de professió, i un vot Josep Barba i Rogés, metge i, com sabem, Vocal Nat de la Junta de Reformes.³² Emili Cabanyes era, a més, President del Círcol Catòlic d'Obrers.

Emili Cabanyes havia hagut de cessar de la Junta de Reformes en el procés de renovació de novembre de 1908, doncs portava els quatre anys reglamentaris de permanència en el càrrec. Però, com acabem de veure, fou reelegit en el càrrec. Així doncs, Emili Cabanyes Rabassa fou president de la Junta Municipal del Cens Electoral durant el bienni de 1907-1909, i serà reelegit en el càrrec l'u de gener de 1909, data de constitució de la Junta de Reformes per al bienni 1909-1910.

Efectivament, a aquella mateixa sessió de constitució de la JLRS d'u de gener de 1909 s'elegiren, *ahora*, els càrrecs de President de la Junta Municipal del Cens Electoral, el de Caixer i el de Secretari de la JLRS. Es presentaren, respectivament, dues candidatures per a cobrir aquests càrrecs. La primera estava integrada per dos Vocals patrons i per un Vocal obrer mentre que la segona ho estava per dos Vocals obrers i un Vocal patró. Va sortir elegida, per sis vots contra cinc, la primera candidatura, integrada pel Vocal patró Emili Cabanyes Rabassa per a la presidència de la JMCE, el Vocal patró i flequer de professió Josep Simon Seda per a Caixer i el Vocal obrer Josep Santamaría Parera –fuster de professió- per a Secretari. La segona candidatura, que obtingué cinc vots, estava integrada per Joan Arnó (VO, mitger), Josep Majó (VP, agricultor) i Jaume Campdepadrós (VO, paleta).

Emili Cabanyes Rabassa fou novament reelegit en el càrrec a la sessió de 29 de setembre de 1911, i es mantingué en el càrrec fins el 28 de febrer de 1912, data de la seva dimissió. Dos dies abans, Emili Cabanyes adreçà una carta a la Junta de Reformes Socials, en què deia no poder assistir a les reunions de la mateixa *“á causa de la grave dolencia que me aqueja; y no pudiendo por otra parte concurrir de mucho tiempo á las demas por prescripción facultativa á causa de la hora que tienen lugar, me veo en el caso de participarselo á los efectos de la ley. Al propio tiempo he de manifestarle la imposibilidad en que me encuentro de poder presidir la Junta Municipal del Censo Electoral presentando por lo mismo la renuncia del espresado cargo ante la espresada Junta de Reformas Sociales por las razones anteriormente espuestas”*.³³

En sessió del 29 de març de 1912, la JLRS va nomenar, per unanimitat, al Vocal Patró Miquel Rovira Casas, agricultor de 54 anys, com a President de la JMCE, nomenament que fou comunicat per escrit a la Junta Municipal del Cens Electoral (i al mateix Rovira), amb data 1 d'abril de 1912.³⁴

Dels altres vocals patrons, Josep Majó Nonell, de 40 anys, que era agricultor, era membre del Partit Republicà Radical. Majó sortiria elegit regidor de l'ajuntament a les eleccions municipals celebrades el 2 de maig de 1909. Entraria a formar part de l'ajuntament l'1 de juliol de 1909. El 21 de juliol de 1909 fou signant, amb els altres sis regidors republicans,

³² AMM. Gov. 1033. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales (1907).

³³ Vegeu AMM. Gob. 1033. Antecedentes Junta, 1912.

³⁴ Vegeu AMM. Gob. 1033. Antecedentes Junta, 1912.

de la proposta de moció per presentar al Govern central sobre el reingrés a files dels soldats reservistes.³⁵

Joan Riera Brunet, de 36, era paleta de professió. Vivia al Passatge G. Oliver, 16. Entre 1914 i 1920 el veurem de regidor, liberal, tot essent primer Tinent d'alcalde entre gener de 1918 i el 31 de març de 1920.³⁶

Dels Suplents desconeixem els oficis de Manel Plana i de Jaume Bros Recassens, mentre que sabem que Desideri Nonell Roig, de 28 anys, era agricultor. Membre del Partit Liberal, entre gener de 1912 i desembre de 1915 el veurem de regidor de l'ajuntament³⁷. Ambdós agricultors, Majó i Nonell, tenien sengles hortes a la carretera de Barcelona, una al costat de l'altra (núms. 38 i 40).³⁸

4.2. Els vocals obrers.

El Vocal Obrer Joan Molist Pannon i el seu Vocal Obrer Suplent Antoni Tarensi Roca ocupen els mateixos càrrecs en la Junta de Reformes des del bienni de 1905-1906. Com ja sabem tots dos són importants membres de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril.

Josep Santamaria Parera, fuster de professió, era el president de la Societat Unió de Treballadors (també dita d'Oficials) Fusters des dels primers anys del segle. Vivia al carrer Fra Lluís de Lleó³⁹. Josep Santamaria passaria a ocupar l'important càrrec de Secretari de la Junta de Reformes Socials. Un any i escaig més tard, a la sessió de 28 de febrer de 1910, va presentar la dimissió del càrrec de Secretari i de Vocal Obrer i s'acomiadà de la Junta a causa d'emigrar a Buenos Aires "*sin tener la seguridad del regreso*". Es feu constar en acta, a proposta de la Presidència, "*el sentimiento de la Junta por la ausencia de tan celoso como activo compañero*".⁴⁰ El suplent de Josep Santamaria era Dionisi Llivina Carbonell, el qual passaria a ocupar el càrrec de Vocal efectiu. Llivina, fuster de professió i company de Josep Santamaria a la Unió de Treballadors Fusters, residia al carrer de Sant Llorenç, 27. A les eleccions del Tribunal Industrial, celebrades el 15 de març de 1909, havia sortit elegit Jurat Obrer.

Jaume Campdepadrós Soler, de professió paleta i amb domicili al carrer Jorge Juan, 32, era president de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes; substituiria Josep Santamaria en el càrrec de secretari de la Junta de Reformes Socials, càrrec en el qual fou nomenat per unanimitat en la sessió del dos d'abril de 1910. Campdepadrós era membre del Partit Republicà Radical i sortiria elegit regidor de l'ajuntament a les eleccions municipals celebrades el 2 de maig de 1909. Entraria a formar part de l'ajuntament l'1 de juliol de 1909. El 21 de juliol de 1909 fou signant, amb els altres sis regidors republicans, de la proposta de moció per presentar al Govern central sobre el reingrés a files dels soldats reservistes.

³⁵ Vegeu COSTA I OLLER, Francesc: "Ajuntaments i eleccions de la Restauració, 1875-1923"; AYLLON i ANTON, Àngels, i GIMÉNEZ i BLASCO, Joan: "Anàlisi del context d'una revolta obrera: Mataró, juliol 1909". Fulls del Museu Arxiu da Santa Maria. Estudis, núm. 20 (Mataró 1984), pp. 3-13, p.10.

³⁶ COSTA I OLLER, Francesc: "Ajuntaments i eleccions...", loc. cit.

³⁷ COSTA I OLLER, Francesc: "Ajuntaments i eleccions...", loc. cit.

³⁸ AMM. Gob. 1034. Tribunal Industrial, 1909-1924.

³⁹ El seu germà, Francesc, havia estat president accidental de la Unió de Corporacions Obreres de Mataró a inicis de segle, i també havia format part de la Junta de Reformes Socials en qualitat de suplent durant el bienni de 1905-1906, en concret de Martí Ramis Dalmau.

⁴⁰ AMM. Gov. Capsa 5. Llibre d'Actes de la JLRS, pp. 152-155.

Joan Arnó Ribas era mitger de professió. Vivia al carrer Jorge Juan, 14. Presidia la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt i seria elegit, com Dionisi Llivina, Jurat Obrer del Tribunal Industrial, en març de 1909.

Dels vocals obrers suplents, Martí Masferrer Corominas era paleta de professió. Vivia al Passeig de Puerto Rico, 32, i era el secretari de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes, tot formant tàndem, tant a la Societat com a la Junta de Reformes, amb Jaume Campdepadrós.

Joan Roca Casanovas era el suplent de Joan Arnó Ribas. Era pescador, membre de la Societat de Pescadors "La Justícia", la qual comptava amb 98 associats. Esdevindrà vocal efectiu el 25 d'octubre de 1911, per dimissió de Joan Arnó, de la qual parlarem més endavant.

Com ja resta dit, cessaren també en els càrrecs el Vocal Obrer Domènec Prats Cantarell, i el seu Suplent Martí Casals González, per trasllat de domicili, fet que obligava a elegir un VO i un Suplent més en l'acte de renovació de la Junta, per tal de cobrir les vacants. Foren elegit Josep Ros Serra com efectiu, i Francesc Bofarull Cayetano com el seu suplent.

Josep Ros Serra era vidrier; vivia al carrer Tetuan,12. Era membre de la Societat Vidriera "La Fraternitat", que comptava amb 27 socis, mentre que Francesc Bofarull Cayetano, que vivia al carrer Castaños, 4, era lampista, membre de la Societat de Lampistes i Llauners, amb 22 socis.

Com recordarem, aquesta candidatura, de caire republicà, guanyà les eleccions amb 474 vots⁴¹.

4.3. Sessions, temes tractats i actuacions.

Les sessions celebrades per aquesta Junta de 1909-1910 foren 22, de les quals se celebraren 13 l'any 1909 i nou el 1910. Es pot comprovar com les convocades no celebrades no haguessin sumat en cas de celebrar-se quan foren convocades, ja que les celebrades que li segueixen es feren un o dos dies després, vuit a tot estirar. La tendència a l'alça es constata si considerem que la Junta del bienni anterior va fer un total de 13 sessions en tot el bienni de 1907-1908, les mateixes que farà aquesta en només un any (vegeu quadre).

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1909-1910)

ANYS	GEN	FEB	MAR	ABR	MAI	JUN	JUL	AG	SET	OCT	NOV	DES	No celebrad	TOTAL Celebrad
1909	1, 25	3	17	26	11	18	19	30	1, 10, 13	1, 4	24, 29	20, 28	5	13
1910	24, 31	25, 28	30	2	28, 30	27	1	5, 12	28, 30	24	7, 21		8	9

FONT: Elaboració pròpia. En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades.

Quant als temes tractats i a les actuacions d'aquesta Junta, a la sessió del tres de febrer es portà a terme el procés electoral del Tribunal Industrial, amb la inscripció en el Cens de les corresponents llistes de patrons i obrers, i es nomenà la Comissió Inspectora, integrada pels vocals patrons Cabanyes i Riera, i el vocals obrers Evarist Tellechea i Joan Arnó. Es

⁴¹ Vegeu AMM. Gob. 1033. Constitución y renovacion Junta, 1907 [l'any **equivocat**, doncs correspon al 1908].

continuaven fent denúncies per incompliment de la legislació social per part dels patrons: “Un Vocal reprodujo la denuncia relativa al trabajo de menores en la fábrica de Lluch, manifestando la Presidencia que se le concederá un plazo al patrono para subsanar la falta conminándole con la multa”,⁴² ahora que un altre es lamentava de que les agències de transport no complien la llei del descans dominical i l'alcalde li contestava que “procederá sin contemplación en cuanto se le presente alguna demanda”.⁴³

La sessió del 17 de març la presidí el Governador Civil de la Província, Angel Ossorio, al qual se li donà comptes de que la Junta, a més de restar legalment constituïda, es reunia un cop al mes i que “en parte” es complia amb la Llei de Descans Dominical. Donat que els vocals obrers venien denunciant repetidament les agències de transport per incompliment de la Llei de Descans dominical, es tornà a llegir la RO sobre la mateixa i s'acordà “unanimemente que la deben cumplir á no ser por excepción en los casos en que se tenga que transportar mercancías susceptibles de alteración o deterioro”, mentre que la presidència va fer notar que les botigues i el comerç “no pueden abrir los domingos a pretexto de celebrarse mercados en tales días” i també ordenà que “se atuviera la Junta estrictamente a les disposiciones de la ley sobre la materia”. La presidència s'interessà per saber si s'havia constituït la Junta de Protecció de la Infància i Repressió de la Mendicitat i es comprovà que “quedaron nombrados los señores componentes de dicha Junta á “su debido tiempo sin que se hubiese constituido ni funcionado”.

Els vocals obrers aprofitaren per posar en coneixement del governador la denúncia feta a la fàbrica de botons de Don Gaspar Lluch, i aquest excità el “celo de la Junta para corregir el abuso”. També s'informà al Governador del resultat de les inspeccions practicades en diverses fàbriques i tallers per part de l'Inspector Regional acompanyat d'un vocal obrer i de que s'havien verificat al Partit Judicial les eleccions de Jurats patrons i obrers amb dret a constituir els Tribunals Industrials. Finalment el governador “apuntó su impresión de que no se observa con exactitud el descanso dominical y reiteró sus órdenes para que cesen tolerancias i abusos”. Finalment, els obrers denunciaren que en la fàbrica de vidre de Clavell Germans enfermaven els obrers ocupats en el moviment d'una roda refinadora del cristall per manca de precaucions, i el governador va disposar que l'Inspector Municipal de Sanitat verificqués “rápidamente una inspección dándole cuenta del resultado”.⁴⁴

Un mes més tard, a la sessió del 2 d'abril, es llegia l'informe sobre la inspecció a la fàbrica de vidre de Clavell Germans, tot protestant els vocals obrers per haver-la dut a terme amb “lamentable retraso, entendiendo que de haberse practicado el mismo día de la reunión no hubiera resultado infructuosa la inspección”. Novament, els vocals obrers denunciaren l'excessiu treball del “sereno de la fábrica Trias i Carrau”, i també novament la fàbrica de botons de Gaspar Lluch, però la presidència manifestà que “por desempeñarla accidentalmente desconoce el asunto”. Aquests temes tornen a ser objecte de discussió a la sessió de l'11 de maig, en què es va llegir una instància de la fàbrica Trias i Carrau on es desvirtuaven les repetides denúncies per excessiu nombre d'hores de treball del sereno de la seva fàbrica, i la presidència es presta a gestionar la reducció del nombre d'hores, de la mateixa manera que amb la taverna de Vicenç Graupera, coneguda per “Can Laro”, denunciada per treballar els diumenges. Es donaren comptes a aquesta sessió de la inspecció practicada el dia abans a la fàbrica de botons de Gaspar Lluch, la qual podia resumir-se en “los dos puntos siguientes: 1º. Que trabajan en dicha fábrica menores de nueve á catorce años, i, 2º que todos entran al trabajo á las siete de la mañana i salen á las

⁴² (sic!), Actes, p. 100.

⁴³ (sic!), Actes, p. 100.

⁴⁴ Actes, p. 104.

seis i media de la tarde amb los intervalos de tiempo acostumbrados para el almuerzo i comida”.⁴⁵

A la sessió del 18 de juny l'alcalde informà que al sereno de la fàbrica Trias i Carrau el patró “le concedió algunas horas más de descanso en domingo”. A aquesta sessió s'acomiadava de la Junta de Reformes l'alcalde, el liberal Emili Aranyó Rossell.⁴⁶ Li substituïria en el càrrec el conservador Àngel Fàbregas i Sabater (1 juliol – 31 desembre 1911).

El 19 de juliol, una setmana abans de l'inici de la Setmana Tràgica, es feu una sessió de la Junta de Reformes. En ella prengué possessió Àngel Fàbregas. Els obrers tornaren a denunciar novament les agències de transports per incompliment de la Llei de Descans Dominical, tot demanant que es prenguessin mesures enèrgiques per tal d'acabar d'una vegada amb “tal abuso”. Alhora, s'informà de varies inspeccions dutes a terme per l'Inspector Regional del Treball -acompanyats pels membres de la comissió d'inspecció de la Junta-, el qual es va dur una “desagradable impresión por el incumplimiento de la Ley de 13 de marzo de 1900, levantando actas de apercibimiento en las fábricas de Cabot, Gassol y Lluch”, mentre que un altre vocal obrer denunciava la falta de “careta ó tapabocas en los obreros de la fábrica de abayalde de Fité; que no llevan alpargatas especiales y que fuman en horas de trabajo”. Aquest era l'ambient que es respirava dies abans de l'esclat de la Setmana Tràgica.

Després d'aquesta darrera sessió, la Junta de Reformes Socials no tornà a convocar una nova fins el 30 d'agost, la qual fou suspesa per insuficiència de nombre de vocals. Es tornaria a reunir el dia u de setembre, on no es va fer cap mena de referència als fets de juliol.

4.4. La Setmana Tràgica i la Junta de Reformes Socials de Mataró.

Els fets de la Setmana Tràgica abasten a Mataró des del dilluns 26 de juliol fins el dilluns dos d'agost⁴⁷. La Junta de Reformes Socials no va fer cap reunió, com ja s'ha dit, entre el 19 de juliol i l'u de setembre, després que la convocada el 30 d'agost se suspengués per manca de vocals. Res, però, es va dir a aquesta reunió sobre els fets de la Setmana Tràgica, a diferència d'allò que, per més que fou objectivament molt poc, es va fer a les Juntes de Reformes Socials de Sabadell i de Manresa.

Com a gairebé tot arreu, el dilluns 26 de juliol es proclamà a Mataró la vaga general, per protestar contra la crida de reservistes de l'exèrcit per a sostenir la guerra que l'Estat espanyol mantenia al Rif. El moviment de protesta era secundat pel Partit Republicà Federalista Radical, el Partit Socialista i el Centre Autonomista Republicà. El moviment de protesta, també com arreu, depassaren les intencions dels seus organitzadors i es produí una veritable revolta popular; el dilluns 26 es proclama la vaga general i se suspenen els actes de la Festa Major; per la nit, al Centre de Classes se celebrà una reunió de partits polítics i societats obreres on es reafirmava la vaga general. El dimarts 27 foren assaltats i incendiats els burots dels consums i els revoltats anaren a la recerca de frares fugitius amagats, tot registrant l'hospital i l'asil-bressol infructuosament; un altre grup intentà calar

⁴⁵ Actes, p. 114

⁴⁶ Actes, p. 120

⁴⁷ Vegeu AYLON i ANTON, Àngels, i GIMÉNEZ i BLASCO, Joan: “Anàlisi del context d'una revolta obrera: Mataró, Juliol 1909”

foc al col·legi de les monges franciscanes del carrer de la Coma i intentàren incendiar el Patronat Escolar Obrer. També s'intentà incendiar el col·legi dels salesians, però fou impedit per la Guàrdia Civil. A la tarda es feu una concentració davant l'ajuntament, en protesta per la guerra de Melilla; la presència del Sometent, amb actitud provocadora, feu créixer l'agitació, la qual fou asserenada gràcies a la intervenció dels conseller republicans, "que aconseguiren fer retirar els homes del sometent havent deixat les armes a la Casa de la Ciutat".⁴⁸ S'arriba a l'acord de repartir les armes, però desmuntades, en peces, i la multitud es dispersa. A la nit, una nova concentració a la plaça de Santa Anna en què es decideix anar a cercar armes a la Comandància Militar fou dissolta per la Guàrdia Civil, amb el resultat de diversos ferits. A la nit, es tallaren els cables telegràfics i s'aixecà la via del tren a la Riera de Sant Simó.

El dimecres 28 de juliol, les tres forces polítiques que havien recolzat la iniciativa de la protesta contra la guerra - el Partit Republicà Federalista Radical, el Partit Socialista i el Centre Autonomista Republicà-, convoquen una reunió urgent per tal "d'arribar a un acord amb els nuclis de revoltats que es troben a la riera d'Argentona, intentant dissuadir-los d'entrar violentament a la ciutat",⁴⁹ tot orientant aquell moviment de protesta "en pro de la República". Josep Abril Argemí, aleshores conseller a l'ajuntament pel Partit Republicà Radical, fou l'encarregat de dur a terme les negociacions. Al seu opuscle *La Revolución de Julio de 1909 en Mataró*, publicat en 1910, tot just després dels fets, els argumentà que "No puede aconsejar que perdais (la vida) estérilmente, los que sois jóvenes y padres de familia [...] Por lo tanto si no se pone ningún hombre de arraigo de Barcelona al frente de este movimiento, debemos quedarnos a la expectativa."⁵⁰

Davant el temor de que si lliuraven les armes serien metrallats per la Guàrdia Civil, o haurien de morir de fam per la manca de queviures, se'ls va donar seguretat en tots dos sentits, i accediren a abandonar l'actitud violenta.

El dijous 29 de juliol els representants dels partits Federalista Radical, Autonomista, Socialista, junt amb l'Agrupació Anarquista i les Societats Obreres feren un míting des del balcó del centre federalista, tot exposant a la població que per a poder sostenir la protesta calia menjar, doncs "para luchar es indispensable comer, porque al que no come le faltan las fuerzas para luchar". La intenció de les forces polítiques i societats obreres era que el moviment no se'ls hi escapés de les mans. És per això que, tot seguit, es deia: Por lo tanto las entidades ya citadas, junto con los concejales republicanos apoyados por el pueblo, van a tomar posesión de la Casa de la Ciudad, y mañana empezará el reparto de bonos para todos los necesitados. Para que esto sea realizable, es necesario que todos los establecimientos que expendan materias de primera necesidad esten abiertos hasta las diez de la mañana [...] ¿Estáis conforme con lo expuesto? ¡¡ Sí !! fue la respuesta que dió la masa".

Es constituí tot seguit una Comissió Popular que va prendre possessió de l'Ajuntament, designà com a president Josep Abril i Argemí i adoptà la mesura de reunir els magatzemistes d'articles de primera necessitat per avaluar la situació. Per tal de finançar els bons s'arribà a pactes amb el centre d'agremiats i es convocà una subscripció que aconseguí 7.000 pessetes.

⁴⁸ AYLLON i ANTON, Àngels, i GIMÉNEZ i BLASCO, Joan: "Anàlisi del context d'una revolta obrera..." loc. cit. p. 11.

⁴⁹ Ídem, p.11.

⁵⁰ Ibídem, p. 11.

L'endemà, divendres 30 de juliol s'iniciava el repartiment de bons. En cinc dies se'n repartiren per un import de 10.000 pessetes. Els ànims començaven a calmar-se, com ho mostra la calma relativa dels dos dies següents, dissabte 31 i diumenge 1 d'agost en què se seguiren reaprintant bons de queviures.

El dilluns 2 d'agost arriba a a la platja el canoner *Temerario* amb una companyia de la Guàrdia Civil. Ocupen l'ajuntament i el Comandant de la Zona publica la llei marcial; la Guàrdia Civil patrulla pels carrers. Es constituï un tribunal militar que “que ha empezado a instruir el correspondiente sumario en depuración de los hechos criminosos ocurridos durante los calamitosos días que hemos atravesado”. Es detingueren nombroses persones i l'Ateneu Obrer fou clausurat. Socialistes i republicans ajudaren amb donatius els presos. Pel gener de l'any següent (1910) l'ajuntament acordà demanar una amnistia per als empresonats, i poques setmanes després ja començaren a ésser alliberats⁵¹

Segons les conclusions de l'estudi d'Àngels Ayllon i de Joan Giménez, “A Mataró (...) el predomini del Partit Federalista Radical, front la inhibició de l'exèrcit i dels partits de la dreta, fa que d'aquest grup àrbitre de la situació, i davant una radicalització amenaçadora s'adopta una actitud contemporanitzadora i expectativa. Aquesta és una de les lliçons –conclouen- més pregones d'aquests fets: el verbalisme revolucionari d'un grup polític de característiques interclassistes, en el moment decisiu es recondueix vers l'ideal republicà proposat pels petits burgesos i comerciants, que prenen actituds molt cauteloses davant tot el que signifiqui trastocament de l'ordre social”.

Com ja resta dit, però, la sessió de la Junta de Reformes Socials del 30 d'agost “No tuvo efecto por insuficiencia del número de vocales concurrentes”,⁵² mentre que a la de l'1 de setembre “se aprobaron las actas anteriores... La Presidencia manifestó haber impuesto algunas multas a industriales por incumplimiento de la Ley del Descanso Dominical... Un vocal denunció al constructor de carruajes Rusiñol y a los carboneros que expenden carbón a domicilio, acordándose prevenirles a fin de que cumplan la repetida Ley.”⁵³ Tot i això, a la sessió del 30 de maig de 1910, la Junta acorda per majoria “elevar telegrama al Presidente del Cosejo de Ministros en súplica de clemencia para los presos que aun continuan en las cárceles por los sucesos de Júlio último”⁵⁴

Els temes tractats i les actuacions de la Junta fins a la renovació d'aquesta, el novembre de 1910 foren, fonamentalment, les relacionades amb l'incompliment de la Llei de Descans Dominical per part de comerciants i industrials –Cabot, agències de transports “Vinardell i Nogueras”, fàbrica Carrau, venedors de carbó i vi a domicili, etc-, i per l'incompliment de la de dones i nens, com per exemple la de la fàbrica de botons Viuda i Fill de Lluch, en què l'Inspector Regional aixecà acta, l'empresa presentà un escrit negant certs aspectes de la denúncia, per la qual cosa la Junta acordà nomenar una Comissió inspectora integrada pel vocal obrer Josep Santamaria i pel vocal patró Josep Riera Brunet i l'oficial Masuet (sessió del 10.IX.1909), després de la qual la Junta acordà unànimement, en sessió del 13 de

⁵¹ LLOVET, Joaquim: *Mataró. Dels orígens...* op. cit. p.529.

⁵² AMM. Gov. Capsa 5. Llibre d'Actes de la JLRS, p. 127 (en endavant, Actes, i p).

⁵³ Actes, p. 129.

⁵⁴ Actes, p. 163.

setembre, “que procede imponer á la dueña la multa de cincuenta y cinco pesetas”.⁵⁵ Altres denúncies i actuacions foren les relacionades amb la fàbrica Fité, per tal que els operaris portessin caretes tapa-boques i complissin amb la prohibició de fumar, tot manifestant el patró la resistència o negativa d’aquests a fer-ho. La Junta decidí nomenar una Comissió a la sessió del 30 de maig de 1910 integrada pel vocal obrer Evarist Tellechea, Campdepadrós i Presidència “para entrevistarse con el patrono y operarios”.⁵⁶ Tot i acordar dur a terme les reformes necessàries, a la sessió del 30 de setembre encara es confirmava “que en la fábrica Fité se continua trabajando en la misma forma”.⁵⁷ El sis de juny la Junta fa entrega de 50 pessetes a la Junta de Protecció a la Infancia “procedentes de la multa satisfecha por D. Juan Clavell Planas por infracción de la Ley de 13 de Marzo de 1900”.⁵⁸

La fàbrica Vilatersana fou denunciada pels vocals obrers per incompliment de la Llei de dones i nens a la sessió de l’1 de juliol de 1910, tot demanant que “convendría fijar los derechos de los patronos elevando si es preciso consulta al Instituto y llamar a dicho patrono para la reducción de las horas de trabajo”. A la mateixa sessió fou “Leído el escrito del obrero Puigbonet denunciando que su hijo Buenaventura tuvo que abandonar el trabajo de la tintorería de Llinàs á consecuencia de una intoxicación producida por el empleo de sustancias químicas nocivas solicita una inspección en comprobación de ello y además se obliga a los niños a trabajos superiores á sus fuerzas corporales”.⁵⁹ A la sessió del 30 de setembre, un vocal obrer denunciava que a la tintoreria Llinàs “hay algún aparato que amenaza peligro”, mentre que a la del set de novembre el mateix vocal “reproduce la denuncia de la tintoreria Llinàs y se acordó que una Comisión compuesta de Cabañes y Tellechea hagan una inspección”. A aquesta mateixa sessió es llegia una instància “suscrita por el Presidente y Secretario del Arte fabril de obreros hiladores y preparación denunciando el incumplimiento en general de la jornada”, per la qual cosa “se acordó llamar á los patronos “Viñas y Sanglas”, Marfá, Minguell y Carrau para que subsanen tal deficiencia”.⁶⁰ Tres dies després, el vocal obrer suplent Antoni Tarensi Roca presentava una denúncia en la mateixa línia, tot denunciant que “en ciertos establecimientos industriales de esta Ciudad, y en particular en la filatura y preparación” s’incomplia la Llei de dones i nens, tot treballant més d’11 hores, descansant per dinar mig hora apenes en comptes dels $\frac{3}{4}$ d’hora, o bé que els dissabtes, “que se concluye el día á $\frac{3}{4}$ para las 4 y son las 6 de la tarde que se limpian las máquinas y la mayor parte mujeres y niñas que no llegan á los 16 años”.⁶¹

Altres qüestions d’interès foren l’elecció de President de la Junta Municipal del Cens Electoral, a la sessió del quatre d’octubre de 1909. Fou elegit el vocal patró Emili Cabanyes Rabassa. El dos d’abril de 1910 fou nomenat, per unanimitat, Secretari de la Junta de Reformes Socials el vocal obrer Jaume Campdepadrós, perquè, com ja sabem, el que ho venia essent, el vocal obrer Josep Santamaria Parera, fuster de professió, i que era el president de la Societat Unió de Treballadors (també dita d’Oficials), va presentar la dimissió del càrrec de Secretari i de Vocal Obrer a la sessió del 28 de febrer de 1910 i s’acomiadà de la Junta a causa d’emigrar a Buenos Aires “sin tener la seguridad del regreso”. Es feu constar en acta, a proposta de la Presidència, “el sentimiento de la Junta

⁵⁵ Actes, p. 134.

⁵⁶ Actes, p. 163.

⁵⁷ Actes, p. 174.

⁵⁸ AMM. Renovació Junta, 1910. Docs. sueltos.

⁵⁹ Actes, p. 166.

⁶⁰ Actes, p. 178.

⁶¹ AMM. Renovació Junta, 1910. Docs. sueltos.

por la ausencia de tan celoso como activo compañero”.⁶² El suplent de Josep Santamaria era Dionisi Llivina Carbonell, el qual passaria a ocupar el càrrec de Vocal efectiu. Llivina, fuster de professió i company de Josep Santamaria a la Unió de Treballadors Fusters, residia al carrer de Sant Llorenç, 27. A les eleccions del Tribunal Industrial, celebrades el 15 de març de 1909, havia sortit elegit Jurat Obrer.

Com recordarem, Jaume Campdepadrós Soler, paleta de professió, era president de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes, i membre del Partit Republicà Radical i havia sortit elegit regidor de l'ajuntament a les eleccions municipals del 2 de maig de 1909. A la sessió del 12 d'agost de 1910 s'acordà nomenar, per unanimitat, el vocal obrer Evarist Tellechea per a formar part de la Junta Municipal del Cens de la Població, “en cumplimiento de lo dispuesto en el art. 27 de la Real Orden de 27 de Julio último”.⁶³

4.5. Renovació de la Junta (novembre de 1910)

A primers de novembre l'Alcalde, Àngel Fàbregas, signava el Decret per tal que s'anunciés per Edicte

“que se fijará en los bajos de estas Casas Consistoriales y publicará en los periódicos de la localidad las referidas vacantes a fin de que los gremios y asociaciones patronales y obreras procedan a la elección de los respectivos candidatos y nombren a un representante para que concurra el día 21 del actual a las 20 y media en el Salón de Sesiones de Estas Casas Consistoriales con la certificación del acta de elección acompañada del Censo ó del libro de inscripciones de la Sociedad en su defecto”.⁶⁴

L'Edicte deia pràcticament el mateix, però s'afegia “y proceder seguidamente al escrutinio y proclamación de los candidatos que resultaren elegidos”.⁶⁵

Entre el 15 i el 20 de novembre les associacions patronals i obreres participants presentaren les seves respectives candidatures, cadascuna d'elles tancades, integrades per les persones següents⁶⁶:

Vocals Patrons	Vocals Obrers
Domènec Montserrat Grau	Constantí Perlasia Calvo
Francesc Paradedà Deu	Joan Albó Mercader
Miquel Rovira Casas	Antoni Tarensi Roca
Vocals Patrons Suplents	Vocals Obrers Suplents
Josep Ballester Brunet	Pere Perera Auladell
Josep Lladó Pibernat	Jaume Sargatal Hortals
Joan Serra Solà	Nicolàs Arnau Alonso

FONT: Elaboració pròpia.

⁶² AMM. Gov. Capsa 5. Llibre d'Actes de la JLRS, pp. 152-155.

⁶³ Actes, p. 170. Vegeu l'ofici de notificació del seu nomenament a AMM. Renovació Junta, 1910. Docs. sueltos.

⁶⁴ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912). Decret (01.XI.1910).

⁶⁵ Ídem, Edicte (01.XI.1910).

⁶⁶ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912).

També es va presentar una candidatura del Cercle Catòlic d'Obrers, amb tres persones per a vocals i cap per a vocals suplents. Foren les següents:

Vocals Obrers	
Josep Lloig Barceló	
Joan Massuet Lladó	
Miquel Puigdel·líbol i Casanovas	

FONT: Elaboració pròpia.

El president del Cercle Catòlic d'Obrers era l'arquitecte conservador Emili Cabañes Rabassa, el qual havia estat alcalde de la ciutat entre 1895 i 1901 i, en aquells moments, era Vocal patró de la Junta de Reformes Socials. El secretari del Cercle era Josep Albí Jodra, de 43 anys i ebenista de professió, el qual vivia al carrer del Parc, 25. Quant als obrers, sabem que Joan Masuet Lladó, de 44 anys, era jornaler de professió, domiciliat al Passeig de Puerto Rico, 30, i que Miquel Puigdel·líbol, de 34 anys, era jornaler de professió, domiciliat al Passeig de García Oliver, 6. Puigdel·líbol havia estat interventor en el procés electoral de Jurats Obrers per als Tribunals Industrials, el 15 de març de 1909.⁶⁷

Així doncs, les societats participants i el nombre de vots obtinguts foren com segueix:

Patrons						
Societats	Vocals			Suplents		
	Montserrat	Paradeda	Rovira	Ballester	Lladó	Serra
Centre d'Agricultors ⁶⁸	132	132	132	132	132	132
Unió Gremial	202	202	202	202	202	202
Total vots	334	334	334	334	334	334

Obrers						
Societats	Vocals			Suplents		
	Perlasia	Albó	Tarensi	Perera	Sargatal	Arnau
Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt	148	148	148	148	148	148
Unió de Tintorers i Blanquinadors	107	107	107	107	107	107
Obrers Metal·lúrgics	109	109	107	104	106	103
Partit Socialista Obrer	85	85	85	85	85	85
Peon Paletes	117	117	117	117	117	117
Oficials i Aprenents Paletes	105	107	102	93	99	96
Oficials Barbers i Perruquers	52	52	52	52	52	52
Fabril de Filats	160	155	152	140	135	133
Oficis Varis	31	31	31	31	31	31
Total vots	914	911 ⁶⁹	901	877 ⁷⁰	880	872

⁶⁷ Vegeu AMM. Gov. Capsa 1037. Tribunal Industrial, 1908, i AMM. Gov. Capsa 1034. Tribunal Industrial, 1909-1924.

⁶⁸ El Centre d'Agricultors certificava que el seu nombre de socis era de 204. Vegeu AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912). Certificats presentats a la Junta de Reformes Socials (20.XI.1910).

⁶⁹ A l'estadet de les votacions apareixen canviats els vots que la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes van donar a Albó i a Tarensi. Això fa que també la suma total sigui errònia, tot donant 906 per a cadascun d'ells. Una repassada de les certificacions presentades constata que s'ha fet un frare a l'hora de confeccionar l'estadet.

⁷⁰ La suma de l'estadet demostratiu confeccionat per la Junta dóna, erròniament, 977

Els vots obtinguts pels candidats del Cercle Catòlic d'Obrers foren els següents:

Obrers						
	Vocals			Suplents		
Societats	Lloig	Massuet	Puigdellíbol	No presentaren		
Cercle Catòlic d'Obrers ⁷¹	203	203	203	--	--	--

Això suposa que es van mobilitzar un total de 1.451 persones en el procés electoral de renovació de la Junta de Reformes Socials, en un període de només 21 dies, quelcom que posa de manifest la rellevància de la Junta de Reformes Socials per a les organitzacions patronals i obreres. Els presidents i secretaris de les societats presentades eren els següents:⁷²

SOCIETATS PATRONALS	PRESIDENT	SECRETARI
Centre d'Agricultors de Mataró	Jaume Rodón	Miquel Cabot i Cabot
Unió Gremial Mataronesa	--	Jaume Bros Recassens

SOCIETATS OBRERES	PRESIDENT	SECRETARI
Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt	Francesc Torrus Barrera	Constantí Perlasia Calvo
Unió de Tintorers i Blanquinadors	Jaume Sargatals Hortals	Joan Pons
Obrers Metal·lúrgics	Joan Albó	Bonaventura Bellavista
Partit Socialista Obrer	Salvador Vilà Illa	Josep Planas
Peons Paletes	Artur Garriga Vila	Vicenç Coloma
Oficials i Aprenents Paletes	Salvador Mercader Salom	Ramon Subirana
Oficials Barbers i Perruquers	E. Garriga	Enric Macias
Fabril de Filats	Vicenç Serra	Baldomer Calm Pujol
Oficis Varis	Angel Rovira	Jaume Carbonell
Cercle Catòlic d'Obrers	Emili Cabanyes Rabassa	Josep Albí

FONT: Elaboració pròpia.

El 21 de novembre de 1910, a les nou de la nit, es constituïa la Junta de Reformes Socials en el saló de Sessions de les Cases Consistorials sota la presidència de l'alcalde Àngels Fàbregas i l'assistència dels vocals Emili Cabanyes (VP), J. Manrique Alabau (metge, Vocal nat), Joan Riera (VP), Josep Majó (VP), Josep Simón (VP), Antoni Tarensi (VO) i la del secretari de la Junta, el Vocal obrer Jaume Campdepadrós, per tal de procedir a l'escrutini en l'elecció "*de tres señores vocales patronos efectivos y tres señores vocales obreros efectivos, ambos grupos con sus respectivos suplentes*".

A aquesta renovació de Junta havien de cesar els vocals que portaven els quatre anys reglamentaris de permanència en el càrrec. Eren els següents:

Vocals Patrons	Vocals Obrers
Josep Simon Seda	Joan Molist Pannon
Joaquim Esquerra Bernadet	Evarist Tellechea García
Miquel Rovira Casas	Josep Ros Serra
Vocals Patrons Suplents	Vocals Obrers Suplents
Joan Serra Solà	Antoni Tarensi Roca
Antoni Fontanals Morató	Josep Carreras Casas

⁷¹ El Centre Catòlic d'Obrers certificava que el seu nombre de socis era de 300. AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912). Certificats presentats a la Junta de Reformes Socials (21.XI.1910).

⁷² Ídem, Certificats presentats a la Junta de Reformes Socials.

Josep Barrera Vallès

Francesc Bofarull Cayetano

Es procedí tot seguit a l'escrutini de les eleccions de les associacions patronals i obreres mitjançant les certificacions de les actes d'aquestes. Els vocals patrons i obrers proclamats foren els següents:

Vocals Patrons	Vocals Obrers
Domènec Montserrat Grau	Constantí Perlasia Calvo
Francesc Paradedà Deu	Joan Albó Mercader
Miquel Rovira Casas	Antoni Tarensi Roca
Vocals Patrons Suplents	Vocals Obrers Suplents
Josep Ballester Brunet	Pere Perera Auladell
Josep Lladó Pibernat	Jaume Sargatal Hortals
Joan Serra Solà	Nicolàs Arnau Alonso

FONT: Elaboració pròpia.

Totes les societats obreres, tret dels metal·lúrgics, “hacen constar su protesta por haber tomado parte en esta elección el Circulo Católico de Obreros por entender que dicha entidad no es exclusivamente obrera”⁷³

Com es pot veure, el Vocal patró Miquel Rovira Casas i el seu suplent, Joan Serra Solà, ambdós agricultors d'ofici, que havien cessat per temps reglamentari, tornen a sortir elegits com a vocal i suplent respectivament. De fet, el liberal Miquel Rovira Casas⁷⁴ i Joan Serra Solà són membres de la Junta des del bienni de 1905-06. Pels obrers, Antoni Tarensi Roca, que havia sortit de Vocal obrer suplent, passa a formar part de la Junta com a Vocal obrer efectiu. Quatre dies després, el 25 de novembre, apareixia en *El Socialista* que les societats obreres dels Metal·lúrgics, Tintorers i Blanquinadors, Barbers i Perruquers, Filadors i Preparació, Oficis Varis i la d'Obrers en Gèneres de Punt de Mataró:

“Todas ellas ingresarán en breve en la UGT y tienen su domicilio en la Calle de Santa Marta 1 y 3, piso segundo. Las organizaciones que tienen domicilio aparte créese se unirán pronto á las citadas y será probable que entonces se forme una Federación Local”.⁷⁵

⁷³ Actes, p. 181.

⁷⁴ El veurem de regidor liberal de l'ajuntament entre 1916 i 1920. Vegeu COSTA I OLLER, Francesc: “Ajuntaments i eleccions de la Restauració, 1875-1923”;

⁷⁵ *El Socialista*, 25.XI.1910. Certament, aquestes societats tenien el seu domicili social al carrer de Santa Marta, 1 i 3, segon pis. Allò que no s'ajusta al que acabem de veure –i que no té massa explicació, ja que es deixa en el tinter 126 afiliats menys- és el nombre d'afiliats que dona *El Socialista* en la seva nota, que és com segueix:

Societats obreres	Nº afiliats	Certificats presentats a la JLRS	Diferència
Obrers Metal·lúrgics	115	109	+6
Unió de Tintorers i Blanquinadors	85	107	-22
Oficials Barbers i Perruquers	65	52	+13
Societat Fabril de Filats i Preparació	108	160	-52
Societat d'Oficis Varis	23	31	-8
Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt	85	148	63
Totals	481	607	-126

FONT: Elaboració pròpia.

Pocs dies després, el 30 de novembre, s'enviava un ofici al Governador Civil de la Província acompanyat del certificat de l'acta de l'elecció del dia 21 i una relació demostrativa de la constitució de la mateixa.⁷⁶ L'estadet demostratiu era com segueix:

Nom dels Vocals	Càrrecs	Oficis	Indústria predominant en la localitat
Angel Fábregas Sabater	Alcalde President	Fabricant	La de gèneres de punt
R ^{end} . D. Josep Roig Canellas	Vocal nat	Arxiprest de Sta. Maria	
D.J. Manrique Alabau Bagell	Vocal nat	Metge titular més antic	
Miquel Rovira Casas	Vocal patró	Agricultor	
Emili Cabanyes Rabassa	Vocal patró	Arquitecte	
Jospe Majó Nonell	Vocal patró	Agricultor	
Joan Riera Brunet	Vocal patró	Paleta	
Domènec Montserrat Grau	Vocal patró	Adobador	
Francesc Paradedda Deu	Vocal patró	Flequer	
Jospe Santamaría Parera	Vocal obrer	Fuster	
Jaume Campdepadrós Soler	Vocal obrer	Paleta	
Joan Arnó Ribas	Vocal obrer	Mitger	
Constantí Perlasia Calvo	Vocal obrer	Mitger	
Joan Albó Mercader	Vocal obrer	Manyà	
Antoni Tarensi Roca	Vocal obrer	Filador	
Joan Serra Solà	Vocal patró Suplent	Agricultor	
Manel Plana Boneri	Vocal patró Suplent	Propietari	
Desideri Nonell Roig	Vocal patró Suplent	Agricultor	
Jaume Bros Recassens	Vocal patró Suplent	Comerciant	
Jospe Ballester Brunet	Vocal patró Suplent	Comerciant	
Jospe Lladó Pibernat	Vocal patró Suplent	Flequer	
Dionisi Llivina Carbonell	Vocal obrer Suplent	Fuster	
Martí Masferrer Corominas	Vocal obrer Suplent	Paleta	
Joan Roca Casanovas	Vocal obrer Suplent	Mitger	
Pere Parera Auladell	Vocal obrer Suplent	Jornaler	
Jaume Sargatals Hortals	Vocal obrer Suplent	Tintorer	
Nicolau Arnau Alonso	Vocal obrer Suplent	Barber	

FONT: Elaboració pròpia.

El 10 de desembre s'expedien i es cursaven les comunicacions justificatives dels càrrecs als nous vocals de la Junta, i a les mateixes se'ls convocava, així com també “*a los demás señores Vocales del bienio anterior para el dia 1º de Enero próximo venidero a las 12 concurren todos en el Salón de esta Alcaldia para la constitución de la propia Junta y demás procedente*”.⁷⁷

⁷⁶ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912). Decret i ofici (30XI.1910)

⁷⁷ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912).

5. LA JUNTA DE REFORMES DE 1911-1912⁷⁸

Així doncs, el primer de gener de 1911, a les dotze i vint minuts, la Junta fou formalment constituïda en el Saló de Sessions de l'ajuntament.

A aquesta primera sessió, després de constituïda la Junta, s'elegiren els càrrecs de Secretari, de Caixer i també es nomenaren els membres que havien d'integrar la Comissió Inspectora de la Junta de Reformes durant el bienni de 1911-1912. Resultaren elegits "per unanimidad D. Constantino Perlasia para el de de Secretario, D. Francisco Paradedada para el de Cajero y D. Juan Riera, D. Domingo Montserrat, D. Antonio Tarensi y D. Juan Arnó de la Comisión inspectora".⁷⁹ Com es pot comprovar, malgrat el canvi de vocals, el càrrec de Caixer de la Junta resta en mans dels vocals patrons; el mateix passa amb el de Secretari, que segueix estant en mans dels vocals obrers.

La Junta de Reformes Socials per al bienni de 1911-1912 la integraven les següents persones:

Junta 1911-1912 (en realitat fins 1922)⁸⁰		
PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Nov. 1910	<i>Vocals</i>
1. Emili Cabanyes Rabassa	Constituïda el 1r. de gener de 1911.	1. Josep Santamaría Parera (1)
2. Josep Majó Nonell		2. Jaume Campdepadrós Soler
3. Joan Riera Brunet		3. Joan Arnó Ribas (dimiteix el 25.X.1911)
4. Domènec Montserrat Grau		4. Constantí Perlasia Calvo (Secr.)
5. Francesc Paradedada Deu (Caixer)		5. Joan Albó Mercader (2)
6. Miquel Rovira Casas		6. Antoni Tarensi Roca
<i>Suplents</i>		Suplents
1. Manel Plana Boneri		1. Dionisi Llivina Carbonell
2. Desideri Nonell Roig		2. Martí Masferrer Corominas
3. Jaume Bros Recasens		3. Joan Roca Casanovas
4. Josep Ballester Brunet		4. Pere Parera Auladell
5. Josep Lladó Pibernat		5. Jaume Sargatal Hortals
6. Joan Serra Solà		6. Nicolàs Arnau Alonso
Comissió Inspectora de la JLRS (Sessió de l'1.I.1911)		
- Joan Riera Brunet		
- Domènec Monserrat Grau		
- Antoni Tarensi Roca		
- Joan Arnó Ribas (dimiteix el 31 de maig de 1911)		
President de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Emili Cabanyes Rabassa (sessió 29.IX.1911. Dimiteix el 28.II.1912)(3)		
- Miquel Rovira Casas (sessió 29.III.1912. Reelegit a la sessió del 17.X.1913)(3)		
Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials		
- Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).(4)		
Vocal de la Junta Local de Protecció a la Infància i Repressió a la Mendicitat (5)		
- Joan Xandaró? i Feliu (dimiteix el gener de 1912)		
- Jaume Valls (sessió 29.III.1912)		
ALCALDE (President JLRS)		

⁷⁸ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912).

⁷⁹ Actes, p. 192. Es poden veure les credencials a AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912).

⁸⁰ L'any 1912 suspengueren les eleccions de renovació de la JLRS, tal com es feu arreu de l'Estat (vegeu infra). No se celebraren eleccions de renovació de la JLRS de Mataró fins el 18 de juliol de 1922.

-
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 gener 1910 – 31 desembre 1911). Conservador.
 - Emili Aranyó i Rossel (1 gener 1912 – 31 desembre 1913). Liberal.
 - Emili Aranyó i Rossel (1 gener 1914 – 31 desembre 1915). Liberal.
 - Rafael Carreras i Carbonés (1 gener 1916 – 31 desembre 1917). Liberal.
 - Josep M. Fradera i Pujol (1 gener 1918 – 31 març 1920). Liberal.
 - Joaquim Capell i Vidal (1 abril 1920 – 31 març 1922). Regionalista.
 - Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal

MOSSÈN (Vocal nat)

Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria

METGE (Vocal nat)

J. Manrique Alabau Baell, Metge titular més antic.

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926.*

NOTES ACLARATÒRIES

(1) Josep Santamaría Parera ja havia estat membre de la JLRS durant el bienni anterior (1909-1910), en la qual ocupava el càrrec de Secretari. Va presentar la seva dimissió del càrrec de Secretari i de Vocal Obrer de la JLRS en la sessió del 28 de febrer de 1910, i s'acomiadà de la Junta a causa d'emigrar a Buenos Aires "sin tener la seguridad del regreso". La seva elecció novament com a Vocal Obrer durant aquesta Junta de 1911-1912, però, confirmaria el seu retorn.

(2) Dimiteix a la sessió de la Junta del 19 de juliol de 1912, "por tenerse que ausentar a América".

(3) Emili Cabanyes adreçà una carta a la Junta de Reformes Socials, en data 26 de febrer de 1912, en què deia no poder assistir a les reunions de la mateixa "á causa de la grave dolencia que me aqueja; y no pudiendo por otra parte concurrir de mucho tiempo á las demas por prescripción facultativa á causa de la hora que tienen lugar, me veo en el caso de participarselo á los efectos de la ley. Al propio tiempo he de manifestarle la imposibilidad en que me encuentro de poder presidir la Junta Municipal del Censo Electoral presentando por lo mismo la renuncia del espresado cargo ante la espresada Junta de Reformas Sociales por las razones anteriormente espuestas".⁸¹ En sessió del 29 de març, la JLRS nomena, per unanimitat, al Vocal Patró Miquel Rovira Casas com a President de la JMCE, nomenament que fou comunicat per escrit a la Junta Municipal del Cens Electoral i al mateix Rovira, amb data 1 d'abril de 1912.

(4) Vegeu l'apartat 5.3.2. Representants a la Junta Provincial de Reformes Socials.

(5) La Junta de Reformes Socials nomenava a una persona per al càrrec de Vocal de la Junta de Protecció de la Infància. Aquestes dues no són de la JLRS de Mataró. Probablement pertanyien a una altra Junta local dels pobles del Partit, tot i que no sabem quines.

Malgrat el canvi de vocals, el càrrec de Caixer de la Junta resta en mans dels vocals patrons; el mateix passa amb el de Secretari, que segueix en mans dels vocals obrers.

5.1. Els Vocals patrons

Els nous patrons que entren en escena –un adobador i un forner pels vocals i un comerciant i un forner pels suplents- venen a reforçar la representació d'agricultors i comerciants ja existent a la junta del bienni anterior. El fet mateix que a les eleccions de renovació es presentessin només dues societats patronals, el Centre d'Agricultors i la Unió Gremial, dona proves de que els esforços realitzats per aquests sectors patronals durant els fets de la Setmana Tràgica en matèria de queviures repartits a la població per tal d'apaivagar els ànims han estat recompensats en matèria de representació social i laboral tot formant part de la Junta local de Reformes Socials. La qual cosa no treu que més d'un d'aquests prohoms que es presenten com a agricultors o comerciants no tinguin, alhora, interessos industrials a la ciutat. El fet, però, és que, oficialment, aquesta Junta només compta amb un representant industrial, el guarniment Domènec Montserrat Grau, però cap fabricant entre els seus vocals. Volem dir fabricant tèxtil, la indústria predominant a la ciutat, és clar,

⁸¹ Vegeu AMM. Gob. 1033. Antecedents Junta, 1912.

perquè a les llistes d'electors que emeteren el seu vot per a l'elecció dels 15 Jurats del Tribunal Industrial, l'ofici de Domènec Montserrat Grau que apareix a la llista és el de fabricant. Domènec Montserrat, de 54 anys, era guarnimenter, i a la seva fàbrica del carrer Isern, 4 i 6 hi treballava des d'arreu pels carros i el bestiar fins a pells de guarniment i abric.⁸²

Francesc Paradedda Deu, de 45 anys, era forner de professió. Tenia el seu domicili al Camí Ral, 96. Quant als Vocals suplents, Josep Ballester Brunet era comerciant, mentre que Josep Lladó Pibernat era forner⁸³

5.2. Els Vocals obrers

Els nous vocals obrers que entren en escena són, de fet, només Joan Albó Mercader pels vocals, si descomptem Constantí Perlasia Calvo i a Antoni Tarensi Roca, als quals ja coneixem, i els vocals suplents Pere Perera Auladell, Jaume Sargatals Hortals i Nicolau Arnau Alonso

Antoni Tarensi Roca, que havia sortit de Vocal obrer suplent, passa a formar part de la Junta com a Vocal obrer efectiu. Tarensi ocupava el càrrec de vocal suplent des del bienni de 1905-1906. Era –recordem-ho- un important membre de la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril. Filador de professió, amb 36 anys aquest 1910, hi vivia al carrer Sant Felicià, 20.⁸⁴

A Constantí Perlasia Calvo també el coneixem. Com sabem, era un important dirigent socialista que ja havia estat vocal obrer de la Junta de Reformes Socials durant el bienni 1907-1908,⁸⁵ i que durant aquets anys d'absència de la Junta havia treballat en l'organització del Congrés de Solidaritat Obrera, i també, alhora, en la reorganització del moviment obrer mataroní i català. Es tornaria a presentar a aquesta Junta de Reformes de 1901-1902 i, a més de tornar a sortir Vocal Obrer efectiu de la JLRS, també fou elegit Secretari de la mateixa. A més, en aquests moments era Secretari de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt (era mitger de professió), de la qual havia estat expulsat per haver-se passat a la Societat Unió Obrera de l'Art Fabril. Fet que només s'explica per la singularitat del personatge, ajudat si es vol pels nous vents d'unitat que bufen entre socialistes i republicans durant aquests anys de la Conjunció socialista-republicana i la celebració a Barcelona del Congrés de Solidaritat Obrera.

A Constantí Perlasia el trobarem en el futur com un actiu dirigent del socialisme mataroní i català, participant en el III Congrés de la Federació Socialista Catalana, celebrat a Mataró el maig de 1913. El mes d'abril de 1914 seria elegit Secretari general de la Federació Fabril i Tèxtil d'Espanya, càrrec que desenvolupava el juny de 1915. També el veurem participant en el VI Congrés dels socialistes catalans, que se celebrà a Tarragona el juliol de 1916. Novament tornarem, doncs, a parlar d'ell.

⁸² Al 1918 encara el trobem a l'Anuario Industrial de Cataluña a l'apartat de curtidos (guarnimentera) (p.43) i també com a pells de guarniment i abric (p.246). Per al Tribunal Industrial, vegeu AMM.Governació, 1037. Tribunal Industrial (1908); ídem, 1034 (1909-1924).

⁸³ AMM.Governació, 1034. Tribunal Industrial (1909-1924).

⁸⁴ AMM.Governació, 1034. Tribunal Industrial (1909-1924).

⁸⁵ Vegeu, supra, la Junta de 1907-1908.

Joan Albó Mercader era manyà de professió i, com hem vist en el procés de renovació de la Junta de Reformes, és el president de la Societat d'Obrers Metal·lúrgics, societat que comptava amb 109 afiliats.

Jaume Sargatal Hortals era tintorer de professió; era el president de la Societat Unió de Tintorers i Blanquinadors, la qual comptava amb 107 afiliats.

Nicolau Arnau Alonso era barber de professió i membre de la Societat d'Oficials Barbers i Perruquers, societat que aplegava 52 afiliats.

A diferència dels patrons, amb quatre oficis representats, on predominen tres representants dels agricultors, i els altres tres es reparteixen entre els paletes, guarnimenters i forners, els obrers presenten un ampli ventall d'oficis –fusters, paletes, mitgers, manyans i filadors-, amb dos representants dels mitgers a la Junta, quelcom que s'hi ajusta millor a la indústria predominant a la ciutat, la dels gèneres de punt.

5.3. Sessions, temes tractats i actuacions (1911-1912).

Les sessions celebrades per aquesta Junta de 1911-1912 foren 26, a raó de 14 el 1911 i de 12 el 1912. Es tracta de la Junta que va celebrar el major nombre de sessions de totes les Juntes del període objecte d'estudi, tot mantenint la tendència a l'alça registrat a la Junta del bienni de 1908-1909 (22) respecte de la de 1907-1908 (13, vegeu quadre).

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1911-1912)

ANYS	GEN	FEB	MAR	ABR	MAI	JUN	JUL	AG	SET	OCT	NOV	DES	No celebrad	TOTAL Celebrad
1911	1,28,30	27	27	28	31	26	22	30	29	25	29	29	0	14
1912	26	28	29	25	18	1	19	26	27	28	29	30	0	12

FONT: Elaboració pròpia. En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades.

Els temes tractats i les actuacions d'aquesta Junta foren, d'una banda, els relacionats amb els afers interns de la pròpia Junta, com ara la constitució, el nomenament dels diferents càrrecs -Secretari, Caixer, Comissió d'Inspecció, representant a la Junta Provincial de Reformes Socials, president de la Junta Municipal del Cens Electoral, representant a la Junta Local de Protecció a la Infància i Repressió a la Mendicitat, etc.-, així com el relatiu a tot el procés d'elecció de renovació de la Junta següent, a finals de 1912, i també del procés electoral de la constitució del Tribunal Industrial.⁸⁶ D'altra banda, els relacionats amb les actuacions al voltant de l'incompliment de la legislació social per part d'industrials i comerciants, principalment les lleis de dones i nens i la de Descans Dominical, amb les consegüents inspeccions, apercibiments i multes de l'Inspector Regional, Comissions de seguiment per intentar subsanar l'incompliment de les lleis, etc. etc.

⁸⁶ El procés del Tribunal Industrial ja ha estat tractat amb anterioritat (vegeu supra, 3.7. Els tribunals Industrials).

5.3.1. La Junta de Protecció a la Infància i Repressió de la Mendicitat.

A la sessió del 28 de gener es va donar lectura de la Llei, Reglament i Reial Ordre Circular sobre constitució de les Juntes de Protecció a la Infància i Repressió de la Mendicitat.⁸⁷ S'acordà tractar el tema a la sessió següent "en vista de que la representación obrera alegó no hallarse suficientemente preparada".⁸⁸ A la sessió següent (30.I.1911), però, no es va parlar del tema. A la següent (27.II.1911) es va constituir la Junta de Protecció i es va acordar invitar a les diferents entitats locals a elegir "de su seno persona que la represente".⁸⁹ Sis sessions més tard, a la del 30 d'agost de 1911 "un vocal obrer preguntó si está constituída la Junta de P. A la I. y R. de la M. para auxiliarla en la inspección sobre el trabajo de los niños, manifestando la Presidencia que a mediados del mes próximo la convocaría".⁹⁰ A la del 29 de setembre es torna a parlar d'ella quan, després que els vocals obrers de la Comissió d'inspecció exposessin el resultat de les visites d'inspecció, consideressin "conveniente reanudarlas una vez funcione la Junta de Protección de la Infancia y R. de la M."⁹¹

A la sessió del 28 de febrer de 1912 s'acordà admetre la dimissió de Joan Xaudaró del càrrec de "Vocal de la Junta de Protección a la Infancia y R. de la M.. Dos vocals hacen constar en acta su satisfacción por haber denegado la Presidencia la lectura de una proposición de Xauradó tendente a ampliar la Junta de P. A la I. Y R. de la M. con elementos sociales inoportunos",⁹² i a la següent (29.III.1912) es nomenava Vocal de dita Junta a Jaume Valls. L'escrit, força farragós, de Joan Xaudaró i Feliu, deia el següent:

"Desatendido por la Presidencia de la Institución local de Protección de la Infancia y de Represión de la Mendicidad como individuo de la Junta de la misma á la cual fué nombrado con la confianza de dicho cargo por esta digna Junta de Reformas Sociales, me veo en el caso de poner á vuestra consideración su dimisión, muy apesar [sic] mio, fundandome en la intemperancia de su Presidente, y en su poca consideración para con el cargo que en ella desempeñaba, puesto que, con motivo de ejercer uno de mis principales deberes de funcion, me privó el derecho de hacer que constara en acta una proposición que considero ley suprema y que yo califico de absurda su actitud.

Mas, como sea que la finalidad que perseguia la proposición equivalia al realce de la referida Institución para el objeto que se proponia y el de conseguir el apoyo general de todas las clases y en particular el de los asalariados á que yo representaba, y, cuya proposición era la de ampliar la referida Junta con elementos netamente obreros pertenecientes á las diversas

⁸⁷ La llei de protecció a la infància, de 12 d'agost de 1904, en el seu article 1r, deia que "Quedan sujetos á la protección que esta ley determina los niños menores de diez años. La protección comprende la salud física y moral del niño, la vigilancia de los que han sido entregados á la lactancia mercenaria ó estén en Casa-Cuna, escuela, taller, Asilo, etc., y cuanto directa ó indirectamente pueda referirse á la vida de los niños durante este período". També especificava, al seu article 6è, que les Juntes de Protecció de la Infància havien d'exercir les seves funcions, entre altres, "5º. Cuidando de la puntual observancia de las disposiciones sanitarias ó de buen orden interior que se relacionen con la vida de los niños menores de diez años, recogidos en Casas-Cunas, Asilos, talleres, etc". Sí, diu tallers, com a l'article 1. I segueix dient: "6º. Indagando el origen y el género de vida de los niños vagabundos ó mendigos menores de diez años que se hallen abandonados por las calles ó estén en poder de gentes indignas, evitando su explotación, y mejorando su suerte, para lo cual deberán protegerles directamente, valiéndose de las Sociedades benéficas ó particulares, y dirigiendo á la Superioridad las oportunas denuncias de actos delictuosos". I, 7º.: "Procurando el exacto cumplimiento de las leyes de 26 de julio de 1878, 13 de marzo de 1900 y 21 de Octubre de 1903 y de cuantas disposiciones legislativas ó gubernativas se relacionen con el trabajo de los niños en espectáculos públicos, industriales, venta ambulante, mendicidad profesional, etc."

⁸⁸ Actes, p. 195.

⁸⁹ Actes, p. 201.

⁹⁰ Actes, p. 215.

⁹¹ Actes, p. 217.

⁹² Actes, p. 227.

Sociedades Populares de su clase puesto que al Pueblo se invocó su fomento y protección y por razón de ser obrero[s] la mayoría de los ciudadanos que lo componen y en virtud de haberse ampliado la Junta y Comisiones respectivas con otros elementos, muy respetables nada más, es por lo que fundé la antedicha proposición, por cierto muy discutida, sin ánimos de molestar á la Presidencia ni á los demás dignos individuos que estaban presentes, y por lo cual me considero desautorizado.

Respetando entera la consideración que con motivo de la presente puede caberle á esta digna Junta, se objeta á los efectos oportunos.

Vivan Vds. Muchos años.

Mataró 26 de Enero de 1912

[signat Juan Xaudaró]

A la digna Junta de Reformas Sociales de la presente Ciudad”⁹³

Desconeixem la filiació sindical o política tant de Xaudaró com de Valls. Donat que a la sessió del 28 de febrer “Dos vocales hacen constar en acta su satisfacción por haber denegado la Presidencia la lectura de una proposición de Xauradó tendente a ampliar la Junta de P. A la I. Y R. de la M. con elementos sociales inoportunos”, hom pensa que, molt probablement, Joan Xaudaró fos membre del Cercle Catòlic d’Obrers. Quelcom que ens portaria novament a un dels aspectes defensats en aquesta tesi: la lluita constant de les organitzacions obreres per detentar l’hegemonia representativa en tots els afers relatius al món del treball.

De les activitats que la Junta de Protecció a la Infància de Mataró dugués a terme, disposem d’una poca documentació relacionada amb els menors, com la generada arran de la sessió del primer de juny de 1912, en què s’acordà que “en vista de que hay algunos hijos de obreros díscolos que necessitan ser recludos, se satisfagan los gastos de fondos de la Junta”.⁹⁴

Entre els documents sueltos de la Junta, corresponents a l’any de 1912 es troba el document que l’alcalde de Mataró, el fabricant de gèneres de punt Emili Aranyó, enviava el 20 de juny de 1912 al director de l’Asil Toribio Duran, de Barcelona:

“Espero de V. Se servirá admitir en ese Asilo de su digno cargo á los niños Avelino Basón Simó y Enrique Junoy Clausell de temperamento díscolo acompañados por un agente de esta Alcaldía portador de los documentos requeridos y el cual le hará entrega de la cantidad de setenta y cinco pesetas importe de una mensualidad de los mismos que empezará á correr el día de hoy.

Dios guarde á V. M. A.

Mataró 20 de junio de 1912.

El alcalde,

[Signat, Emilio Arañó]”⁹⁵

Es disposa de la matriu del rebut de l’Asil Durán, de Barcelona, on s’especifica que “Recibí de D. Salvador Casanovas la cantidad de 75 ptas. para la pensión de los niños Avelino Bason y Enrique Junoy correspondiente a una mensualidad. Barcelona 20 de Junio de 1912. El Director” Al peu del rebut, imprés, es pot llegir: “N.B. La pensión se paga por adelantado y por mes entero”.

⁹³ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1910. Expediente de renovación de la Junta Local de Reformas Sociales, 1910 (bienni 1911-1912). Antecedentes Junta, 1912-1926 (1912).

⁹⁴ Actes, p. 237.

⁹⁵ Antecedentes Junta, 1912-1926 (1912).

Salvador Casanovas era el Guarda rural de la Jefatura de Vigilancia de Mataró (el cap era Jaume Torné), encarregat per la Junta de Reformes Socials de dur als menors a l'Asil:

“El que suscribe há recibido de esta Junta local de Reformas sociales la cantidad de once pesetas por los gastos suplidos con motivo de la conducción de dos menores al Asilo Durán de Barcelona, ordenado por el M. Y. Sr. Alcalde Constitucional. Mataró 20 Junio 1912”⁹⁶

Entre la documentació de la Junta de Reformes es troben dos rebuts més, un de data 23 de juliol, corresponents al mes d'agost (per més que el rebut posa de juliol), i un altre de data 28 d'agost, corresponent al mes de setembre. La qual cosa significa que, entre les quotes de l'Asil i les despeses d'acompanyament dels menors, la Junta de Reformes Socials va haver de desembossar un total de 236 pessetes.

A la sessió de la Junta del 19 de juliol, un dia abans del trasllat dels menors, al mateix temps que “Dióse cuenta por el Cajero del ingreso de ciento quince pesetas importe de las multas impuestas a “Fontdevila y Torres”, “Asensi” y Mauri y Cia.⁹⁷ ... La Presidencia dió cuenta del pago de mensualidades al Asilo Toribio Durán de Basons y Junoy aprobándose el gasto y además que se satisfaga la mensualidad siguiente”.⁹⁸

Aquest era, entre altres, el destí de les multes imposades a industrials i comerciant per incompliment de la legislació social: les Juntes de Protecció a la Infància, o bé les famílies obreres necessitades... A la sessió del 28 d'octubre, amb una eufòria no exempta de risc, “La Presidència manifestó que en 1º de Noviembre próximo quedará extinguida la mendicidad pública en esta población por contar con medios para ello, acordándose un voto de gracias para la Presidencia y la Junta de P. a la I. Y R. de la M.”⁹⁹

Tanmateix, després de que a la sessió de 30 de maig de 1913 “El Cajero dijo que han ingresado en Caja cincuenta pesetas procedentes de la multa impuesta a “Clavell” y a propuesta de un vocal se acordó ingresarlas en la de la Junta de Protección a la I. Y R. de la M.”, mai més no es va tornar a parlar de la Junta de Protecció a la Infància a cap altra sessió de la Junta de Reformes Socials de Mataró.

5.3.2. El procés d'elecció de vocals representants del Partit Judicial per a la Junta Provincial de Reformes Socials.

A principis de gener de 1911 s'havia d'elegir un representant del Partit Judicial de Mataró per a la Junta Provincial de Reformes Social degut al fet que, el 31 de desembre de 1910, havia cessat en el càrrec Antoni Gasol Civit per haver esgotat el temps reglamentari. A aquest efecte, el 15 de gener, l'alcalde conservador de Mataró, el fabricant de 42 anys Àngel Fàbregas¹⁰⁰ emeté un Decret per tal d'oficiar als alcaldes-presidents de les Juntes de Reformes Socials...

⁹⁶ Antecedentes Junta, 1912-1926 (1912).

⁹⁷ Les infraccions havien estat aixecades per l'Inspector Regional, sobre infracció del treball de dones i nens, i s'acordà que “procede imponer a cada uno la multa de veinte y cinco pesetas” (Actes, p. 237).

⁹⁸ Actes, p. 239.

⁹⁹ Actes, p. 245.

¹⁰⁰ Àngels Fàbregas i Sabater exercí d'alcalde entre l'1 de juliol de 1909 al 31 de desembre de 1911. Vegeu COSTA I OLLER, Francesc: “Ajuntaments i eleccions de la Restauració, 1875-1923”.

“de los pueblos de este partido para que dispongan que el dia treinta del actual á las doce concurran en el Salón de Sesiones de estas Casas Consistoriales un representante ó delegado para tomar parte en la expresada elección debidamente autorizado é interese de los mismos su puntual asistencia por tratarse de un asunto que atañe á la prosperidad y bienestar social y que debe resolverse en plazo perentorio. Así mismo convóquese para el día 25 del actual y hora de las nueve de la noche á la Junta local de Reformas Sociales de esta localidad y en caso de insuficiencia del número de concurrentes para el día 27 del propio mes y á la misma hora, al objeto de proceder á la elección de un representante que en unión de los demás de los pueblos de este partido tome parte en aquel dia, ó sea, el 30, en la elección de Vocal para la Junta Provincial”¹⁰¹

Al dia següent, el Negociat de Governació enviava els oficis a “todos los pueblos de este Partido”. Enviaren resposta les nou poblacions següents:

Poble	Delegat	Secretari JLRS	Alcalde
Cabrera de Mataró	Enric Barba Pons	Pere Pujol Delhort	Tomàs Manent
Òrrius	Domènec Fornas Planas		Domènec Fornas Planas
St. Andreu de Llavaneres	Antoni Cabot Jubany	Joan Ribas Calafé	Antoni Cabot Jubany
Cabrils	Lluís Mas		
Caldes d'Estrach	Ferran Humbert Soler	Joaquim Valls	Jaume Grau
Teià	No hi consta	No hi consta	Francesc de P. Puigoriol
St. Vicenç de Llavaneres	Antoni Colobran i Mora	No hi consta	Antoni Colobran i Mora
Alella	No hi consta	No hi consta	Josep Aymar
Vilassar de Mar	Joan Suarí i Roig	Jaume Suarí i Roig ¹⁰²	Pau Alsina

Elaboració pròpia.

Noteu que alguns dels alcaldes -Cabrera de Mataró, St. Vicenç de Llavaneres, Alella i Vilassar de Mar- segueixen essent els mateixos que a l'altra elecció de Vocal representant del Partit a la Junta Provincial de Reformes Socials, en març de 1907. I també que, a diferència d'aquella, en què donaren resposta un total de 13 pobles, a aquest només ho fan nou.¹⁰³ Pel que fa a l'acte d'elecció, a aquella elecció es presentaren només nou pobles, a més de Mataró,¹⁰⁴ mentre que a aquesta es presentaren vuit, Mataró inclòs. També com llavors, alguna població de la qual no es disposa l'acusament de rebut a l'expedient es presenta a l'acte, com per exemple Argentona, i altra que sí que va enviar l'acusament després no es presentà a l'acte, com fou el cas d'Òrrius.

A la sessió del 27 de gener de 1911, la primera sessió d'aquesta Junta després de la constitució a primers de gener, es va nomenar el Vocal patró Emili Cabanyes Rabassa representant de la Junta de Mataró per a l'acte d'elecció de Vocals de la Junta Provincial de Reformes Socials.¹⁰⁵

¹⁰¹ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Exp. Renovación Junta, 1911. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido Judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales.

¹⁰² No és pas un error: el secretari de la JLRS era en Jaume i el vocal de la mateixa era en Joan Suarí i Roig.

¹⁰³ Falten: Masnou, Premià de Mar, St. Pere de Premià, i Tiana.

¹⁰⁴ Mataró, Vilassar de Mar, St. Andreu de Llavaneres, Premià de Mar, St. Pere de Premià, Cabrera de Mataró, Argentona, Teià, Masnou i St. Ginès de Vilassar de Mar.

¹⁰⁵ Actes, p. 195; AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Exp. Renovación Junta, 1911. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido Judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales.

El 30 de gener, a les 12, es constituí en el Saló de Sessions de l'ajuntament de Mataró, sota la presidència de l'alcalde Àngel Fàbregas, l'acte d'elecció de Vocal representant del Partit per a la Junta Provincial de Reformes Socials. Els delegats que es presentaren a l'acte foren els següents:

DELEGAT	LOCALITAT
Antoni Colobran	St. Vicenç de Llavaneres
Joan Suarí i Roig	Vilassar de Mar
Emili Cabanyes Rabassa	Mataró
Eduald Fort	Argentona
Lluís Mas	Cabrils
Antoni Cabot Jubany	St. Andreu de Llavaneres
Jaume Grau	Caldes d'Estrach
Tomàs Manent	Cabrera de Mataró

Elaboració pròpia.

Després d'esperar trenta minuts de cortesia i en no presentar-se cap altre delegat, la presidència “declaró constituída esta Junta y a su propuesta fué por unanimidad habilitado para actuar como Secretario D. Juan Suarí Puig”.¹⁰⁶

Fou elegit per unanimitat D. Antoni Gasol Civit, és a dir, el mateix que havia cessat en el càrrec per haver esgotat el temps reglamentari. “I [sic] habiendo la Junta llenado el objeto de la convocatoria sin [sic] que se haya formulado protesta ni reclamación de clase alguna el Sr. Presidente proclamó para el cargo de Vocal representante de este Distrito judicial en la Junta Provincial a D. Antonio Gasol Civit. Finalmente se acordó remitir al Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia, presidente de la Junta Provincial, testimonio de esta acta y expedir la oportuna credencial para el Sr. Vocal elegido. Con lo cual el Sr. Presidente declaró terminado el presente acto, extendiéndose por el Secretario habilitado esta acta que firman la Presidencia y demás señores concurrentes conmigo el Secretario dicho, de que certifico”.

A la certificació de l'acta, el secretari habilitat, Joan Sauri Puig exposa que ha estat elegit “por unanimidad Vocal representante de este partido judicial, para la Junta Provincial el patrono D. Antonio Gasol Civit”,¹⁰⁷ el que confirma allò que ja sabem: que és vocal patró, encara que no s'especifica de quina Junta de Reformes Socials. No cal recordar que Antoni Gassol Civit era un dels més importants industrials tèxtils de Mataró. Valgui dir que, després de l'empresa de gèneres de punt per excel·lència de Mataró, la de Narcís Marfà, amb 996 treballadors l'any 1922, la segona empresa més important de la ciutat en nombre de treballadors era la seva, amb 575.¹⁰⁸ En aquests moments (1911) l'empresa portava el nom de “Sres. Antoni Gassol i Cia”. Es dedicava a la fabricació de mitges i mitjons de seda, llana, fil escòcia i cotó, punt llis fi i trajos interiors. Tenien la fàbrica al Passeig de

¹⁰⁶ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Exp. Renovación Junta, 1911. Expediente de elección de Vocal representante de este Partido Judicial para la Junta Provincial de Reformas Sociales. Acta de 30.I.1911.

¹⁰⁷ *Ibíd.*

¹⁰⁸ Les empreses mataronines de gèneres de punt de més de 200 treballadors l'any 1922 eren set. A les de Narcís Marfà i la d'Antoni Gassol li seguien les de Vídua de Minguell i Cia, amb 462, Colomer Germans, amb 382; Fontdevila i Torres, amb 320; Jaume Ymbern Fort, amb 298 i Manufactures Ribas i Julià, amb 204. L'altra única empresa que superava els 200 treballadors a la ciutat aquell mateix any era la d'Albert Marchal, dedicada a les operacions de blanqueig i tints, amb 216 treballadors. AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Vegeu, a aquest mateix treball, l'apartat 7.4.1. La indústria tèxtil de Mataró al primer quart del segle XX.

Puerto Rico, núm. 75. Eren exportadors. La raó social i el despatx els tenia a Barcelona, concretament a la Rambla de Catalunya, núm. 9, 1er. A la seva fàbrica de gèneres de punt de cotó a vapor declarava, el 1920, 80 telers rectilinis sistema cotton, amb un total de 33.804 cms, de llarg de frontura, i pagava al Tresor un total de 7.299,74 pessetes.¹⁰⁹

El mateix 30 de gener s'expedia la credencial per a Antoni Gassol, mentre que el 31 s'enviava la notificació al Governador Civil de la Província. No consta a l'expedient que s'elegís cap suplent.

5.3.3. L'Afer Arnó Ribas.

Joan Arnó Ribas, Vocal obrer de la Junta de Reformes, presentà la dimissió de la Comissió Inspectora de la JLRS el 29 de maig de 1911, arran d'un afer relacionat amb la inspecció que aquesta comissió realitzava. L'inspector provincial havia de realitzar una inspecció d'alguns establiments industrials el 23 de març de 1911. Joan Arnó, mitjançant una nota escrita a mà, li ho feia saber a Llorenç Llinàs, un patró tintorer local: "Llinàs, sabrás que á llegado el inspector y empezaremos la inspección lo cual te lo comunico por si tienes algo que areglár (sic). Tuyo. Arnó".¹¹⁰ La nota –un tros de paper escrit a mà- anà a parar a mans dels treballadors de la tintoreria de Llorenç Llinàs, la qual fou adjuntada amb un escrit adreçat "al Señor Presidente de la Junta de Reformas Sociales", el 25 de març, i signada pels treballadors de la tintoreria: Joan Surell, Daniel Sicart, Rafael Crinta?(il·legible) i Manel Blanch.

La nota deia el següent:

"Los infrascritos, Obreros ocupados en la tintorería de don Lorenzo Llinás denuncian á la junta de Reformas sociales el haber faltado a sus deberes como vocál de la misma el individuo Juan Arnó. La falta consiste en notificár el aludido vocál al patrono por medio de un escrito avisándole que íbasér [sic] a inspeccionár su fabrica el día 23 del presente por el delegado provincial. Lo que comunicamos y afirmamos á usted á fin de que haga justícia."

Dos dies després, en la sessió de la Junta de Reformes Socials del 27 de març de 1911 es donaren comptes de les visites d'inspecció realitzades amb l'inspector Provincial, "que llevó á efecto en compañía del Vocal Sr. Arnó", però res no es tractà de l'afer. Al cap d'un mes, a la sessió de la JLRS del 28 d'abril, "El Vocal Sr. Arnó para sincerarse de los cargos contra él formulados por algunos obreros de la fábrica del Sr. Llinás respecto á la notificación que á éste hizo por escrito de una visita hacedera á los pocos días por el Inspector Provincial del Trabajo y á quién acompañó el exponente, dijo que en su concepto no constituía el hecho denunciado falta alguna por constar públicamente la presencia de aquel funcionario en esta localidad, bien que si la anunció previamente fue por tenérselo encargado el citado patrono al objeto de que pudiese examinar las reformas practicadas en su fábrica, y terminó dejando al criterio de la Junta la resolución que en justícia estimase procedente. Despues de algunas observaciones hechas por el Vocal Sr. Tarensi [no sabem quines foren, però no a favor d'Arnó, ja que Tarensi, que era el President de la Societat Fabril de Filats i Preparació de Mataró, fou un dels signants d'un escrit presentat a la JLRS el 16 de maig següent per varies societats obreres locals, on es demanava la dimissió

¹⁰⁹ ANUARIO INDUSTRIAL DE CATALUÑA, 1918. LXX, 192 i 198; AMM.AHC. 141. Matrícula Industrial, 1920-1925.

¹¹⁰ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Exp. Renovación Junta, 1911.

d'Arnó del càrrec de Vocal], la Presidencia declaró que hallándose ausentes las partes acusadoras era inoportuno calificar la conducta observada por el Sr. Arnó en este particular”.

L'afer portà a la Junta de Reformes Socials a crear una comissió d'obers que investigués els fets.¹¹¹ Aquesta comissió acordà excludre de la Junta de Reformes Socials a Joan Arnó. El 16 de maig de 1911, vàries societats obreres locals enviaven a la JLRS un escrit en què manifestaven estar d'acord amb la resolució presa per dita comissió: “Los infrascritos representantes de las Secciones de obreros al pie de la presente inscritas, tienen el honor de exponer á la Junta de Reformas Sociales que: En virtud de estar identificados con el acuerdo emitido y deliberado por la Comisión de obreros al objeto nombrada por la citada Junta de Reformas Sociales respecto el asunto J. Arnó, sea puesto en vigor dicho acuerdo de exclusión de individuo de la ante dicha Junta de que forma parte el mencionado Arnó. Gracia que esperan ver complacida los recurrentes. Mataró 16 de Mayo de 1911”. Signaven l'escrit sis societats obreres properes als socialistes:

SOCIETAT	PRESIDENT	SECRETARI
Oficials Barbers i Perruquer	Emili Garriga	No hi consta
Unió de Tintorers i Blanquinadors	Jaume Sargatal Hortals	Antoni Gibert
Oficis Varis	Àngel Rovira	Jaume Carbonell
Fabril de Filats i Preparació	Antoni Tarensi Roca	Isidre Estapé
Obrers Metal·lúrgics	Joan Albó	Miquel Gruxeset? (il·legible)
Agrupació Socialista	Joaquim Mateu	Joan Mandanau? (il·legible)

Elaboració pròpia.

Dues setmanes després, el 29 de maig, Joan Arnó enviava a l'alcalde una carta de dimissió de la Comissió Inspectora de la Junta:

“El suscrito Vocal obrero de esta Junta local de Reformas Sociales presenta á V.S. la dimisión del cargo de Vocal de la Comisión inspectora de la misma, suplicándole se digne dar cuenta á aquella en la próxima sesión que se celebre. Dios Guarde á V.S. m.a, Mataró 29 de Mayo de 1911. Juan Arnó”

A la sessió de la JLRS de 31 de maig de 1911, en sessió de segona convocatòria, sota la presidència “del Sr. Teniente de Alcalde D. Antonio Cuadras por delegación del Sr. Alcalde D. Angel Fábregas, el Sr. Arnó presentó la dimisión por escrito del cargo de Vocal inspector de la Junta y admitida por esta se procedió al nombramiento de otro en su sustitución que lo fue el Vocal Sr. Llivina [Dionisi Llivina Carbonell]. Y no habiendo más asuntos que tratar se levantó la sesión...”. L'acta no fou signada per Joan Arnó, la qual cosa fa pensar que no va assistir-hi.

Joan Arnó no tornà a passar mai més per la JLRS, tot i que la dimissió no fou del càrrec de Vocal, com demanava la Comissió d'obers nomenada per la Junta de Reformes a l'efecte, i també per les sis societats obreres esmentades, sinó de membre de la Comissió d'Inspecció. Dues sessions de la JLRS més tard, el 30 d'agost de 1911, “un Vocal preguntó si Arnó presentó la dimisión, contestando [la presidència] negativamente, añadiendo un vocal que por la enfermedad que sufre de la vista, si bien los Comités de las Sociedades acordaron que presentase la dimisión entendía que de momento debido a su estado de salud, debía quedar en suspenso dicha cuestión, manifestando la Presidencia que en caso

¹¹¹ No hi ha cap acta de la Junta que permeti saber la composició d'aquesta comissió. Només es disposa de l'escrit de les societats signants de l'acord, que així ho confirma.

de prolongarse su enfermedad se convocaría a su suplente”.¹¹² Dues sessions de la Junta més tard, el 25 d’octubre de 1911, “La Presidencia dio cuenta de la dimisión del Vocal Arnó y se acordó admitirla y convocar en lo sucesivo al Suplente Roca”.¹¹³

Val la pena detenir-se en el fet que presidís la JLRS, per a tractar el tema, Antoni Cuadras Fargas, aleshores Tinent d’Alcalde, tot actuant de delegat de l’alcalde conservador Àngel Fàbregas. Cal recordar que Cuadras Fargas és republicà federal, i per tant company de files de Joan Arnó. La seva presència en la sessió, i a més com a president -per més que delegat-, no deixa de tenir certes connotacions simbòliques de recolzament personal i moral, en el moment de la dimissió d’Arnó. El fet, però, malgrat el suport moral, i malgrat la justificació del propi Arnó a la Junta del 27 de març de 1911, és que ell mateix deixa clar, quan es sincera amb la Junta, dues coses: una, la sospita fonamentada de que de la mateixa manera que ha fet una nota escrita a un patró avisant-lo de que l’Inspector Regional passaria a girar visites, també era possible que amb anterioritat ho hagués fet amb qualsevol altre patró. I dos: que la seva justificació de que “bien que si la anuncié previamente fue por tenérselo encargado el citado patrono al objeto de que pudiese examinar las reformas practicadas en su fábrica”, esdevenia barroera, i reforçava, encara més, la sospita de que ho havia fet amb anterioritat, així com la mal confiança dels companys de que ho podria tornar a fer en el futur.

La paradoxa més punyent és que Joan Arnó era Vocal obrer de la Junta de Reformes i formava part de la seva Comissió d’Inspecció, encarregada, justament, de fer complir la legislació social i laboral, en un temps en què la característica principal de la patronal era el seu incompliment.

Ja s’ha fet esment de les actuacions d’aquesta Junta al voltant de l’incompliment de la legislació social, principalment les lleis de dones i nens i la de Descans Dominical, amb les consegüents inspeccions, apercibiments i multes de l’Inspector Regional, Comissions de seguiment etc. En aquest sentit, a la sessió del 26 de juny els vocals obrers denunciaven que es treballava excessiu nombre d’hores a moltes de les indústries en què hi treballaven dones; a la del 22 de juliol l’Inspector Regional aixecava actes d’apercebiment a diferents indústries de la ciutat, entre elles la fàbrica de vidre Clavell, per l’incompliment de la llei de dones i nens, excés de nombre d’hores de menors d’edat i manca d’higiene; a la del 30 d’agost, un vocal obrer de la Comissió Inspectora manifestava que els vocals patrons no assistien a les inspeccions i aquells s’excusaven dient “que no les era posible de momento por sus ocupaciones particulares y mercantiles”; davant d’això, s’acordà “que los vocales inspectores obreros las practiquen”.¹¹⁴

¹¹² AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 5. Índice cronológico de las materias contenidas en el libro de actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo del Trabajo de la Ciudad de Mataró desde el año 1905 al 1926. Pàgina de l’acta, 215.

¹¹³ Ídem, p. 219. Fa referència a Joan Roca Casanovas, que era el Vocal Obrer Suplent de Joan Arnó. La carta de dimissió de Joan Arnó de la Junta de Reformes Socials no es troba, tanmateix, entre la documentació de la Junta. A aquesta mateixa sessió s’acordà fer constar en acta “el sentimiento por la muerte del joven Emilio Nonell, víctima de un atentado”. Emili Nonell era comptador de la Joventut Federal Republicana. Segons Joaquim Llovet, “*hom atribuí l’assassinat a un escamot republicà radical, i produí molta commoció a la ciutat. Al seu enterrament hi assistí el propi Pere Coromines, conspicua personalitat del nacionalisme republicà i diputat a Corts per Barcelona*”. LLOVET, Joaquim: Mataró..., p.530.

¹¹⁴ Actes, p. 215.

A la sessió del 29 de novembre es denunciava que a la Foneria Cots “los aprendices trabajan mayor número de horas de las legales no pudiendo recibir por dicho motivo la instrucción primaria”.¹¹⁵ Això fou motiu de conflicte durant els següents mesos, i a la sessió del 18 de maig de 1912, la Societat d'Obrers Metal·lúrgics va presentar dos escrits a la Junta “uno exponiendo que se concedieron ocho días de plazo al patrono para solucionar el asunto y el otro que de no ser admitidos los cuatro aprendices despedidos, todos los operarios abandonarían el trabajo”.¹¹⁶ Quelcom que posava de manifest que els patrons no només incomplien la legislació sinó que quan eren advertits o amonestats per la infracció, optaven per acomiadar els treballadors –en aquest cas els aprenents- ja que els era fàcil contractar uns altres. Això no era tan fàcil si, com en el cas que ens ocupa, es topaven amb els treballadors associats que els feien front. És clar que llavors els patrons recorrien al seu dret a acomiadar els treballadors, com bé ho deia el propi president de la Junta de Reformes a aquella mateixa sessió on, davant la denuncia d'un vocal obrer de “que han sido despedidos dos obreros de la tintoreria Marchal por el hecho de ser asociados y pidió que se reingresen a sus puestos, contestando la Presidencia que no obstante el derecho del patrono interesará lo pedido”.¹¹⁷ O bé continuaven amb la mateixa pràctica, com es palesava a la sessió del 29 de desembre, on un vocal obrer “reprodujo la denuncia sobre excesivo número de horas de trabajo de los menores ocupados en la fundición de Cot, contestando la presidencia que de la entrevista celebrada con el patrono pudo deducir su deseo de subsanar tal deficiencia”.¹¹⁸ (sic!)

De la mateixa manera que el 1911, l'any de 1912 se succeïren les denúncies per incompliment de les lleis de dones i nens i de Descans Dominical i algunes empreses foren multades i no només apercibides. En aquest sentit, a la sessió del 25 d'abril de 1912 es denunciaven les fàbriques Fontdevila i Torres i la Unión Vidriera Española per part de l'Inspector Regional per infracció de l'article 2n. de la Llei de 13 de març de 1900 (dones i nens), i la Junta acordà imposar-los una multa de 75 pessetes a cadascuna.¹¹⁹ A la sessió del 18 de maig “varios dependientes de barbero se proponian presentar (...) un recurso ó queja por infracciones de la Ley del descanso dominical”. A la sessió de l'11 de juny, novament l'Inspector Regional aixecava actes d'infracció a la Fàbrica Asensi i a la fàbrica Mauri i Cia, “sobre infracción del trabajo de mujeres y niños, acordándose que procede imponer á cada una la multa de veinte y cinco pesetas”.¹²⁰ A la mateixa sessió “un vocal denuncia que en las fábricas de Julià, Viladevall y Asencio se trabaja mayor número de horas de las permitidas indicando la conveniencia de inspeccionar por el Arquitecto municipal todos los andamios”.

A la sessió del 19 de juliol, el Caixer donava comptes de l'ingrés de 115 ptes. de les multes imposades a Fontdevila i Torres, Asenci, i Mauri i Cia., alhora que un vocal “interesó el cumplimiento de la jornada de trabajo particularmente en las fábricas de Ymbern y Asencio”.¹²¹ A la sessió del 27 de setembre, un vocal denunciava “que en las fábricas de Julià y Asencio se trabaja excesivo número de horas”,¹²² mentre un altre s'interessava per l'estat en què es trobava “el recurso de “Clavell” contra la multa que se le impuso, contestando la Presidencia que se hacen gestiones para resolverlo en breve por la

¹¹⁵ Actes, p. 221.

¹¹⁶ Actes, p. 235.

¹¹⁷ Actes, p. 221.

¹¹⁸ Actes, p. 223.

¹¹⁹ Actes, p. 232.

¹²⁰ Actes, p. 237.

¹²¹ Actes, p. 239.

¹²² Actes, p. 243.

Superioridad”;¹²³ el 30 de diciembre, novament, un vocal obrer preguntava “en que estado se halla el recurso de “Clavell” contra la multa impuesta”, i la Presidència contestava “que es de esperar una pronta solución toda vez que la Junta Provincial en la última sesión acordó nombrar una Ponencia para el examen de los asuntos pendientes.¹²⁴ Valgui dir que el 25 d’abril de 1913, “Dióse cuenta de una nota de infracción levantada por el Inspector Regional en la fábrica de vidrio de “Clavell” por infracción de la Ley sobre el trabajo de mujeres y niños, acordándose que procede imponer la multa de cincuenta pesetas”.¹²⁵ Aquesta vegada, la fàbrica Clavell va pagar aviat, doncs a la següent sessió, la del 25 de maig “El Cajero dijo que han ingresado en Caja cincuenta pesetas procedentes de la multa impuesta a “Clavell” y a propuesta de un Vocal se acordó ingresarlas en la de la Junta de Protección a la I. Y R. de la M.”¹²⁶

Altres aspectes tractats per la Junta de Reformes d’aquest bienni de 1911-1912 foren els relatius als accidents de treball. En aquest sentit, a la sessió del 26 de juliol de 1911 es parlà de la mort de tres persones que caigueren en un dipòsit de letrina a una horta del terme municipal. La Junta acordà examinar per la Comissió inspectora, acompanyats per l’arquitecte municipal, tots els dipòsits de les hortes. El 30 d’agost un vocal obrer recordava el compliment de l’acord, senyal que poca cosa s’havia fet al respecte.

A la sessió del 29 de novembre s’informava de la mort d’un nen “de menos de diez años en la fábrica de Vda de Minguell”,¹²⁷ mentre que a la del 29 de desembre un vocal informava que “en vista de la reciente explosión ocurrida en la fábrica de “Colomer Hermanos”, propone y se acuerda una inspección general en todas las fábricas procurando la asistencia del Inspector Provincial”.¹²⁸

A aquesta mateixa sessió de finals de 1911 s’acomiadava la Presidència, que cessava en l’alcaldia. Efectivament, l’alcalde conservador Àngel Fàbregas i Sabater, cessava en l’alcaldia en la qual havia romàs des de l’1 de juliol de 1909 fins al 31 de desembre de 1911, i el substituïria l’alcalde liberal Emili Aranyó Rossell –que ja havia exercit d’alcalde entre l’1 de gener de 1906 i el 30 de juny de 1909-, el qual romandria en el càrrec fins al desembre de 1915.

En el capítol de les vagues, només s’hi esmenten a la Junta dos casos, un a la sessió del 29 de novembre de 1911, en què es parla de la vaga de tintorers de la tintoreria Llinàs, “acordándose que la Presidencia interponga sus buenos oficios”,¹²⁹ i l’altre a la sessió del 18 de maig de 1912 sobre la vaga dels metal·lúrgics de la qual ja hem parlat. Ja ficats al 1913, a la sessió del 25 d’abril es parlaria de la vaga d’agricultors on, a una pregunta d’un

¹²³ Actes, p. 243. Quan s’interposava un recurs contra una multa, aquest s’enviava al Governador Civil de la Província, el qual dictava sentència resolutiva. El recurs al recurs –valgui la redundància- era una pràctica habitual de la patronal per tal de dilatar el pagament i de dissuadir la Junta i la inspecció d’imposar-les-hi, però es corria el risc, alhora, d’inspeccions més asídues i rigoroses i, el pitjor de tot, de que el nom de l’empresa o de l’empresari aparegués massa com a infractor de les lleis, no només a la localitat, sinó també a la Junta Provincial de Reformes Socials.

¹²⁴ Actes, p. 248.

¹²⁵ Actes, p. 254.

¹²⁶ Actes, p. 256; Antecedentes Junta, 1913.

¹²⁷ Actes, p. 221.

¹²⁸ Actes, p. 223.

¹²⁹ Actes, p. 221.

vocal sobre “si se han admitido todos los obreros agricultores huelguistas y la Presidencia manifestó que algunos”.¹³⁰

Les relacions entre les diferents Juntes de Reformes Socials de les ciutats industrials catalanes per tal de solucionar temes laborals, com ara condicions de treball, salaris, horaris, salubritat i higiene, etc. es posava de manifest a la sessió de 30 d'agost de 1911 quan un vocal “expuso la utilidad que reportaria una visita en la fábrica de hilados y tejidos de “Prat, Carol y C^a de Sabadell proponiendo se oficie a aquella Alcaldia interesando recabar el permiso para visitarla una Comisión de obreros de esta localidad, contestando la Presidencia que se cumplirán los deseos del exponente procurando que el Ayuntamiento sufrague los gastos”.¹³¹ A la sessió del 29 de setembre “La Presidencia dijo que recibió contestación de la Alcaldia de Sabadell manifestando accede “Prat, Carol i C^a” a la visita interesada”,¹³² mentre que a la del 25 d'octubre “un vocal dijo que siendo insuficiente las consignación de que puede disponerse en presupuesto (unas ochenta pesetas) para visitar la fábrica de Sabadell, se acordó invertir doscientas pesetas más en la Caja de esta Junta”.¹³³ Malauradament, no es tornà a parlar a la Junta d'aquesta visita i no disposem de documentació il·lustrativa al respecte. Tanmateix, l'episodi ens mostra l'interès tant d'obers i patrons pertanyents a les Juntes de Reformes Socials, com dels ajuntaments, per intercanviar criteris i actuacions a l'entorn del món del treball.

Això quant a la part pràctica. Quant a la part teòrica, de preocupació per l'estat de la qüestió de la realitat del món del treball a la resta de l'Estat, i de les relacions de les Juntes amb l'Institut de Reformes Socials, a la sessió del 26 de gener de 1912 es va acordar “reanudar la suscripción al Boletín del Instituto de Reformas Sociales”.¹³⁴ A la del 30 de desembre de 1912 es va acordar novament “continuar la suscripción al Boletín del Instituto de Reformas Sociales”,¹³⁵ mentre que a la sessió de 23 d'agost de 1915, la Junta de Reformes acordà “adquirir algunos manuales de la legislación obrera para repartirlos entre los Vocales”.¹³⁶

A la del 31 de gener de 1913 un vocals preguntava en quins estat es trobava l'expedient de nova constitució de Tribunals Industrials, “manifestandole la Presidencia que sigue sus trámites para quedar teminado á últimos del próximo Febrero”.¹³⁷

Una altra de les funcions de les Juntes de Reformes Socials era, com ja sabem, rebre les Bases dels convenis que presentessin les diferents associacions obreres i/o patronals per a la seva acceptació, conciliació o arbitratge. Es disposa de les Bases de conveni entre els peons de paleta i els contractistes d'obres de Mataró, dutes a terme entre agost i octubre de 1911¹³⁸. La Societat de Peons de Paleta de Mataró es va reunir el 9 d'agost en assemblea general i decidiren per unanimitat presentar als contractistes d'obres les següents bases, les quals eren adjuntades a la Junta de Reformes Socials:

¹³⁰ Actes, p. 254.

¹³¹ Actes, p. 215.

¹³² Actes, p. 217.

¹³³ Actes, p. 219.

¹³⁴ Actes, p. 225.

¹³⁵ Actes, p. 248.

¹³⁶ Actes, p. 275.

¹³⁷ Actes, p. 250.

¹³⁸ Renovación Junta, 1911.

“Bases de convenio que la Sociedad de Peones Albañiles de Mataró presenta para su aprobación á los Sre. Contratistas de Obras de esta ciudad.

Bases

1ª Regirá la jornada legal de ocho horas conforme así quedó aceptado por contratistas, oficiales y peones del ramo y autorizado por el M. Y. S. Alcalde en convenio celebrado en 9 de Enero del año 1902.

2ª No podrá trabajar ningun Peon que no lleva el Vº Bno. de la Sociedad.

3ª Ningun contratista podrá despedir á uno o varios peones sin aviso de una semana de anticipación.

4ª Jornal mínimo de tres pesetas para todo Peon mayor de 18 años de edad.

5ª El Peon que tuviese que estar en la polea así como el ocupado en la confección de mortero siempre que se trate de obras de construcción; como el que tuviera que trabajar fuera de la localidad mientras no sea mas de cuatro kilometros de distancia, no podrá ganar menos de tres pesetas 25 centimos diarios.

6ª Las horas extraordinarias seran pagadas con un 50% de aumento y los dias festivos con un ciento por ciento de aumento.

7ª No se reconocerán por dias festivos mas que los domingos y el 1º de Mayo.
Mataró 9 de Agosto de 1911.

P.L.J.D.

Vto Bno. El Secretario
El Presidente Juan Casabella
Arturo Garriga

[hi ha un segell de la Societat]

El conveni fou signat finalment el 31 d'octubre de 1911, i es feren dos convenis: un entre els patrons contractistes d'obres i els representants de la Societat de Peons de Paleta, i un altre entre els primers i els representants de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes.

Els redactats definitius foren com segueix:

BASES

convenidas entre los patronos contratistas de obras y los representantes de la Sociedad de peones de albañil que suscriben, con respecto al modo y forma de realizar los trabajos de dicho oficio.

1ª La jornada será de ocho horas.

2ª El jornal corriente que ganarán los peones mayores de diez y ocho años será el de tres pesetas.

3ª La horas extraordinarias, como las de los dias festivos que se trabaje, serán pagadas con un aumento de un cincuenta por ciento del jornal convenido, y con el mismo aumento serán satisfechas las horas empleadas en trabajos de reparación en pozos y generadores de vapor.

4ª Los peones que trabajen en la polea y en la confección de morteros ó argamasa en obras en que se ocupen ocho ó más oficiales albañiles, y los que trabajen en obras sitas á la distancia de dos á cuatro kilómetros del casco de la ciudad, tendrán un aumento de veinticinco céntimos de peseta sobre el jornal ordinario.

5ª El pago de los jornales, se verificarà semanalmente á la hora convenida y con la puntualidad posible.

6ª Las diferencias que se susciten por cuestiones de trabajo entre ambas partes se apreciarán y resolverán por un Jurado mixto, compuesto de tres patronos y tres obreros, bajo la presidencia del Sr. Alcalde que tendrá también voz y voto.

7^a El Jurado mixto á que se refiere la base anterior solo funcionará para decidir las cuestiones que se susciten entre algun determinado obrero y su patrono, y no para resolver cuestión general alguna de interés para cualquiera de ambas partes convenidas.

Mataró treinta y uno de Octubre de mil novecientos once.

Hi ha les signatures a mà de les següents persones:

El Presidente, Arturo Garriga, el Secretario, Juan Casabella, P/O Antonio Buscà, Jacinto Deulofeu, Ramón Cardonés, Pedro Comas, Juan Riera, i el V^o B^o de l'alcalde, Àngel Fàbregas. Hi ha un segell de l'Alcaldia.

El signat entre els contractistes i els Oficiales i aprenents paletes fou com segueix:

BASES

convenidas entre los patronos contratistas de obras y los representantes de la Sociedad de Oficiales y aprendices albañiles que suscriben con respecto al modo y forma de realizar los trabajos de dicho oficio.

1^a La jornada será de ocho horas.

2^a El jornal corriente que ganarán los albañiles será el de cuatro pesetas veinticinco céntimos.

3ª Las horas extraordinarias, como las de los dias festivos, serán pagadas con un aumento de un cincuenta por ciento del jornal convenido, y con el mismo aumento serán satisfechas las horas empleadas en trabajos de reparación en pozos y generadores de vapor.

Se entiende por dias festivos aquellos en que por costumbre no se trabaja en la localidad.

4^a El pago de los jornales se verificarán dentro de la hora siguiente á la del término de la última jornada semanal y con la puntualidad posible.

5ª Las diferencias que se susciten por cuestiones de trabajo entre ambas partes se apreciarán por un Jurado mixto, compuesto de tres patronos y de tres obreros, bajo la presidencia del Sr. Alcalde que tendrá voz y voto.

6^a El Jurado mixto á que se refiere la base anterior solo funcionará para decidir las cuestiones que se susciten entre algun determinado obrero y su patrono, y no para resolver cuestión general alguna de interés para cualquiera de ambas partes convenidas.

7ª Los Oficiales albañiles que trabajen en obras sitas á las distancias de dos á cuatro kilómetros del casco de la ciudad tendrán un aumento de veinticinco céntimos de peseta sobre el jornal ordinario.

Mataró treinta y uno de Octubre de mil novecientos once.

Hi ha les signatures a mà de les següents persones:

El Presidente, Francisco Llopart, P.O del Secretario, Jaime Aloma, P/O Antonio Buscà, , Pedro Comas, Juan Riera, Jacinto Deulofeu, Ramón Cardonés, i el V^o B^o de l'alcalde, Àngel Fàbregas. Hi ha un segell de l'Alcaldia.

En un altre ordre de coses, a la sessió del 29 de setembre de 1911, i prèvia lectura de la Llei Electoral, es va acordar nomenar al Vocal patró Emili Cabanyes Rabassa per a ocupar la presidència de la Junta Municipal del Cens Electoral. Un dia després se li expedia la credencial, en què se li notificava que la Junta “acordó por unanimidad nombrar á V. Presidente de la Junta Municipal del Censo Electoral de este término, que ejercerá durante el periodo de tiempo que señala el Art. 12 párrafo 3º de la Ley electoral de 8 de Agosto de 1907”¹³⁹.

Cinc mesos després, el 26 de febrer de 1912, aquest comerciant de 61 anys adreçava una carta a la Junta de Refomes Socials en què manifestava no poder assistir a la reunió de la Junta,

“siéndome imposible concurrir á la misma á causa de la grave dolencia que me aqueja, y no pudiendo por otra parte concurrir de mucho tiempo á las demas por prescripción facultativa á causa de la hora que tienen lugar, me veo en el caso de participarselo á los efectos de la ley. Al propio tiempo he de manifestarle la imposibilidad en que me encuentro de poder presidir la Junta Municipal del Censo Electoral presentando por lo mismo la renuncia del espresado cargo ante la espresada Junta de Reformas Sociales por las razones anteriormente espuestas. Dios Guarde á V.E. Muchos años. Mataró 26 de Febrero de 1912. Emilio Cabañes”

A la sessió de la Junta de Reformes del 28 de febrer es va acordar d'admetre la seva dimissió,¹⁴⁰ i a la del 29 de març es va elegir per a substituir-lo al vocal patró Miquel Rovira Casas,¹⁴¹ al qual se li enviava la notificació el dia 1 d'abril, i el mateix es feia amb el President de la Junta Municipal del Cens Electoral (el mateix Emili Cabanyes) i el Governador Civil de la Província.¹⁴²

5.4. Convocatòria de renovació de la Junta (9 de noviembre de 1912) i suspensió de les eleccions de renovació de totes les Juntes de Reformes Socials (23 de noviembre de 1912).

El 8 de novembre de 1912, la Junta Local de Reformes Socials de Mataró va publicar un Edicte convocant a l'acte de renovació de la JLRS per al 29 de novembre, a les 9 de la nit, “para verificar en el Salón de Sesiones de estas Casas Consistoriales el escrutinio y cómputo de votos de las elecciones de tres Vocales y tres suplentes de dicha Junta que con anterioridad hayan verificado los Gremios y Asociaciones patronales y la de cuatro Vocales con sus respectivos Suplentes (tres por el transcurso del tiempo reglamentario y la otra vacante por dimisión de D. Juan Albó Mercader) verificadas por las Asociaciones obreras”¹⁴³

¹³⁹ AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926. Expediente sobre renovación de la Junta local de Reformas Sociales para el bienio 1913-14 y su suspensión, 1912. dins de l'Exp. Renovación Junta, 1911. A l'art. 12, paràgraf 3, de la Llei Electoral de 8 d'agost de 1907, es diu que "las Juntas locales de Reformas Sociales elegirán, el mismo día 1º de Octubre, cada dos años, el Vocal que haya de ejercer las funciones de Presidente de cada Junta municipal durante el próximo bienio". Veg. Gac. 10 d'agost de 1907.

¹⁴⁰ Actes, p. 227.

¹⁴¹ Actes, p. 229.

¹⁴² Antecedentes Junta, 1912.

¹⁴³ Joan Albó Mercader dimiteix a la sessió de la Junta del 19 de juliol de 1912, “por tenerse que ausentar a América”. Donat que la Junta havia de renovar-se per meitat al novembre, no es va cobrir el càrrec sinó que s'anaren habilitant un o altre Vocal obrer com a tal (Llivina, Campdepadrós...) Vegeu AMM. Sèrie Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926. Expediente sobre renovación

Però el 23 de novembre, la Junta de Reformes publicà un altre Edicte en què es donava comptes d'una RO inserta en el Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona el dia anterior. En ella es deia que,

“Por RD de 7 de Febrero del corriente año, se han suspendido las elecciones para la renovación de las representaciones de Vocales patronos i obreros del Instituto de Reformas Sociales, hasta tanto que se practiquen las operaciones necesarias para ultimar el Censo de Sociedades patronales y obreras; y

Considerando que los motivos que sirvieron de base para la publicación de dicho Real Decreto deben tenerse en cuenta para los efectos de las elecciones de Vocales patronos y obreros de las Juntas locales de Reformas Sociales, toda vez que las mismas Sociedades han de tomar parte en una y otra elección,

S.M. el Rey (Q.D.G.) se ha servido disponer que las elecciones que habían de celebrarse en el presente mes para la renovación de la mitad de las representaciones patronal y obrera de las Juntas locales de Reformas Sociales, se aplacen hasta dos meses después de haber sido aprobado el Censo á que se refiere el Real Decreto mencionado, debiendo mientras tanto seguir desempeñando sus cargos en dichos organismos los actuales representantes de patronos y obreros.¹⁴⁴

Y lo hago público por el presente para conocimiento de las entidades patronales y obreras de la localidad que con arreglo al edicto de esta Alcaldía de fecha 8 del actual debían proceder á la elección de los nuevos Vocales de esta Junta local de Reformas Sociales para el día 29 del corriente.

Mataró 23 de Noviembre de 1912.
El Alcalde Presidente
Emilio Arañó”.

Per tant doncs, les eleccions de renovació de la JLRS se suspengueren, tal com es feu arreu de l'Estat, la qual cosa suposava que, fins a una nova renovació, es mantenien els mateixos vocals patrons i obrers de la Junta de 1911-1912. No se celebraren eleccions de renovació de la Junta Local de Reformes Socials de Mataró fins el 18 de juliol de 1922.

Ja en aquesta línia, el dos d'agost de 1912 el Governador Civil de la Província, Manuel Portela, emetia una Circular –la número 1049- que es publicava en el Butlletí Oficial de la Província de Barcelona el dia set, en què es relacionaven les societats que no havien comunicat al Govern Civil “sus respectivos cambios de Juntas Directivas, ni remitido los correspondientes estados de cuentas, ha acordado (...) hacerlo público y prevenir al propio tiempo que sin más trámite, serán dadas de baja en el registro general de sociedades, todas aquellas que dejen transcurrir un plazo de veinte días sin interponer reclamación alguna; esperando que los señores alcaldes en sus respectivas localidades den la mayor publicidad á la presente circular por medio de edictos, en bandos ó pregones, según la costumbre establecida en cada una de ellas”¹⁴⁵.

El dia vuit d'agost, l'alcalde Emili Aranyó emetia l'Edicte en què es relacionaven les societats mataronines que figuraven a la Circular. El nombre de societats sumaven un total

de la Junta local de Reformas Sociales para el bienio 1913-14 y su suspensión, 1912, dins de l'Exp. Renovación Junta, 1911. Vegeu també la capsa 5. Actas de la JLRS, 1905-1926, sessió del 19.VII.1912, p. 239.

¹⁴⁴ Les negretes són meves.

¹⁴⁵ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1911. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1912 (bienni 1913-1914 i la seva suspensió).

de 69. La relació especificava el número amb què estaven registrades al Govern Civil i també l'adreça de les societats.¹⁴⁶

Un mes després, el 16 de setembre, el Governador Civil, Manuel Portela, emetia una nova Circular que es publicava al Butlletí de la Província en data 3 d'octubre, en què es deia:

En circular de este Gobierno de 2 de Agosto último, publicada en el Boletín Oficial correspondiente al día 7 del mismo mes, se recordó á las Sociedades establecidas en los pueblos de la provincia, el cumplimiento de los preceptos contenidos en la Ley de 30 de Junio de 1887, relativa á dar cuenta de los cambios de sus Juntas Directivas, del domicilio y remisión de sus estados de cuentas, previniéndoles al propio tiempo que sin más trámite serian dadas de baja, todas aquellas que en un periodo mayor de dos años no hubieran dado cumplimiento á los indicados preceptos; resultando que ha transcurrido con exceso el plazo de 20 días señalado en la Circular de referencia, he acordado dar de baja en el Registro de Sociedades á las que figuran en la relación que se inserta á continuación por hallarse comprendidas en la expresada situación.

El nou d'octubre, l'alcalde de Mataró, Emili Cabanyes, publicava un Edicte amb la relació de les 39 Societats donades de baixa¹⁴⁷. Si haguéssim de donar per bones aquestes dades, significaria que les associacions mataronines s'han reduït en més de la meitat.

Costa de creure, però, que la Unió Republicana o la Lliga Regionalista, la Joventut Democràtica Republicana o la Joventut Socialista, quant a organitzacions de caire polític es refereix, hagin deixat d'existir a la ciutat. Com també es fa difícil de creure que un regitzell molt important de societats obreres, com per exemple la Societat Obrera de Teixidors Mecànics *El Progreso*, la d'Obrers Vidriers *La Fraternal*, la d'Oficials Pintors, la d'Obrers Alpagaters, la d'Oficials i Aprenents Paletes, la del Ram d'Ebenisteria, la Societat Fabril de Filats... O bé una de les més coneguda per nosaltres com la Unió Obrera de l'Art Fabril, per no parlar ja de la Unió de Corporacions Obreres de Mataró (UCOM), la majoria d'elles domiciliades a la seu d'aquesta darrera, el carrer de Santa Marta, 1 i 3. De fet, de les societats obreres importants a la ciutat només no han estat donades de baixa la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt i l'Associació Fabril de Teixidors Mecànics, pel que fa al sector productiu més important de la ciutat, seguit de la Societat d'Obrers Agricultors de Mataró i Contorns, La Unió d'Obrers Forners, la Societat de Peons Paletes i la d'Oficials Lampistes i Llauners. Tanmateix, es manté el Cercle Catòlic d'Obrers. Pel cantó patronal, han estat donades de baixa el Gremi de Forners i la Unió de Patrons Fusters, mentre que s'han mantingut La Unió Gremial Mataronesa i el Foment Mataronès. Finalment, en el terreny polític, s'han mantingut el Centre Republicà Democràtic Federalista, el Comitè Liberal Monàrquic i la Casa del Pueblo. Les que es mantenen de manera més nombrosa han estat, d'altra banda, les cooperatives, mútues, germandats i socors mutus.

És més que probable que moltes de les societats donades de baixa estiguessin ja al cas de la confecció, per part de l'Institut de Reformes Socials (IRS), del Cens de Societats Patronals i Obreres. De fet, les eleccions de renovació de les representacions de Vocals patrons i obrers de l'IRS se suspengueren pel Reial Decret de set de febrer de 1912, varis mesos abans, "hasta tanto que se practiquen las operaciones necesarias para ultimar el Censo de

¹⁴⁶ Vegeu ANNEX VII: *Relació de Societats mataronines que no comuniquen al Govern Civil els seus canvis de Juntas Directives, adreces i estats de comptes (8.VIII.1912), i relació de les donades de baixa (09.X.1912.)*

¹⁴⁷ Ídem.

Sociedades patronales y obreras”. I també probablement, els edictes dels Governadors Civils sobre l'actualització del Registre de Societats dels Govern Civils anessin en la direcció de facilitar la confecció del Cens de Societats Patronals i Obreres de l'IRS. En aquest sentit, també és possible que moltes de les societats obreres que crida l'atenció que hagin estat donades de baixa estiguessin mirant ja cap al nou Cens de l'Institut de Reformes Socials, vist com més democràtic que haver de registrar-se als Govern Civils obligats per una Llei tan antiga com la d'Associacions de 30 de juny de 1887.¹⁴⁸

¹⁴⁸ El fet que es trobin a aquesta relació societats de tota mena és degut a l'article primer de la Llei d'Associacions de 30 de juny de 1887: “El derecho de asociación que reconoce el artículo 13 de la Constitución podrá ejercitarse libremente conforme a lo que se preceptúa en esta Ley. En su consecuencia, quedan sometidas a las disposiciones de la misma las asociaciones para fines religiosos, políticos, científicos, artísticos, benéficos y de recreo, o cualesquiera otros lícitos, que no tengan por único y exclusivo objeto el lucro o la ganancia. Se regulan también por esta Ley los gremios, las sociedades de socorros mutuos, de previsión de patrono y las cooperativas de producción, de crédito o de consumo.” Quant al registre dels Govern civils, l'article 7 deia: En cada Gobierno de província se llevará un registro especial, en el cual se tomará la razón de las asociaciones que tengan domicilio o establecimiento en su territorio, a medida que se presenten las actas de su constitución (...); mentre que al 10 es diu: “Toda asociación llevará y exhibirá a la autoridad cuando ésta lo exija registro de los nombres, apellidos, profesión y domicilios de todos los asociados, con expresión de los individuos que ejerzan en ella cargo de administración, gobierno o representación. Del nombramiento o elección de éstos deberá darse conocimiento por escrito al Gobernador de la provincia, dentro de los cinco días siguientes al día en que tenga lugar. También llevará uno o varios libros de contabilidad, en los cuales, bajo la responsabilidad de los que ejerzan los cargos de administración, figurarán todos los ingresos y gastos de la asociación, expresando inequívocamente la procedencia de aquéllos y la inversión de éstos. Anualmente remitirá un balance general al registro de la provincia. La falta de cumplimiento de lo prevenido en este artículo lo castigará el Gobernador de la provincia con multa de 50 a 150 pesetas a cada uno de los directores o socios que ejerzan en la asociación algún cargo de gobierno, sin perjuicio de la responsabilidad civil o criminal que fueren procedentes”. (Llei de 30 de juny de 1887: Asociacions. Gaceta de Madrid, 12 de juliol)

6. LA JUNTA DE 1913 [1910]-1922.¹

6.1. Sessions, temes tractats i actuacions (gener de 1913-juliol de 1922).

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1913-1922)

ANYS	GEN	FEB	MAR	ABR	MAI	JUN	JUL	AG	SET	OCT	NOV	DES	No	TOTAL
													celebrad	Celebrad
1911	1,28,30	27	27	28	31	26	22	30	29	25	29	29	0	14
1912	26	28	29	25	18	1	19	26	27	28	29	30	0	12
1913	31	28	31	25	30	30	--	25,26	--	17	--	--	0	9
1914	27	--	30	--	28	--	--	3	--	--	--	--	0	4
1915	--	--	--	--	--	--	1	23	--	--	--	27	0	3
1916	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	0
1917	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	21	0	1
1918	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	0
1919	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,3,11	--	6	1	3
1920	--	--	--	--	--	20	2	16	--	--	--	--	0	3
1921	17,28	10	--	--	--	--	--	--	30	24	--	16	0	6
1922	24	--	--	--	22	--	18*	18	--	19	3,13	7	0	8
1923	11	15,18	15	12	--	--	20	31	--	13,17	--	--	0	9

FONT: Elaboració pròpia. En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades. 18* de juliol de 1922, data de renovació de la Junta.

La Junta de Reformes Socials de 1913 –en realitat de 1910 al 1922- va fer, al llarg d'aquests nou anys i mig (observeu que es renova el 18 de juliol de 1922), un total de 35 sessions. Fent un cop d'ull al quadre es pot comprovar com, després de l'agost de 1913, en què es feren dues sessions (de fet, a l'anterior de 30 de juny només es va aprovar l'acta de l'anterior i no es va tractar cap assumpte²), l'activitat de la Junta decau, i l'any 1914 només farà una quarta part de les sessions de 1913. Els anys següents es mantindrà la tendència a la baixa, on la Junta acusa els efectes de la Gran Guerra europea, amb només vuit sessions en cinc anys, on sobresurten 1916 i 1918, en els quals no es feu cap reunió. A títol d'exemple, l'alcalde liberal Rafael Carreras i Carbonés, que prengué possessió del càrrec l'1 de gener de 1916 i es mantingué fins el 31 de desembre 1917, no va reunir la JLRS ni una sola vegada durant el seu mandat, tret de la sessió de 21 de desembre de 1917, per a la renovació del càrrec de President de la JMCE i de la Comissió Inspectorada de la JLRS. Aquesta mateixa inèrcia es donaria amb l'alcalde següent, el liberal Josep M. Fradera i Pujol (1 gener 1918 – 31 març 1920): cap reunió el 1918; tres el 1919: una, la del tres d'agost, d'obligat compliment, per tal d'elegir el president de la Junta Municipal del Cens Electoral, una altra per atendre les reclamacions de petició d'excepció de la jornada de 48 hores, i la última per atendre el RD d'11 d'Octubre que creava la Comissió del Treball de Catalunya, sessió en què “Se acordó reunir la Junta al menos una vez al mes” per a... no tornar a reunir-se fins el 20 de juny de 1920! ja sota la presidència de l'alcalde regionalista Joaquim Capell i Vidal (1 abril 1920 – 31 març 1922), amb el qual se celebraren 10 sessions, marcant, novament, una certa recuperació. Finalment, i amb una clara tendència a l'alça, i sota la presidència del liberal Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923), la nova Junta de Reformes Socials ja renovada el 18 de juliol de 1922, i novament el 18 de febrer de 1923 iniciava, també, una nova etapa.

¹ AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1911. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1912 (bienni 1913-1914 i la seva suspensió).

² Actes, p. 253.

6.2. La vaga general de 1913: un punt d'inflexió en el moviment sindical i en la Junta de Reformes Socials.

Com no podia ser d'una altra manera, les reunions de la Junta de Reformes Socials estaven directament relacionades amb els afers laborals del món del treball. En aquest sentit, i encara amb la inèrcia de denúncies, inspeccions en fàbriques i tallers, incompliment de les lleis del treball de dones i nens i de descans Dominical, infraccions aixecades per l'Inspector i imposició de multes característica dels anys anteriors, cap al juny de 1913 es començaven a refredar les relacions entre patrons i obrers davant la perspectiva d'una vaga general al sector tèxtil. La Junta reflecteix aquest refredament per la via dels fets: a la sessió celebrada el 30 de juny "se aprobó el acta de la anterior, no tratándose de ningún asunto",³ mentre que al juliol ja no se celebrà cap sessió. A l'agost esclatava "una de les vagues més sonades de les enregistrades a Catalunya en reivindicació de la reducció de la jornada laboral i altres millores".⁴

Els treballadors de la indústria tèxtil reivindicaven la jornada de 10 hores, és a dir, 50 hores la setmana, plegant els dissabtes al migdia, la supressió del preu fet, millores salarials, treure de les fàbriques els nens menors d'edat, i que la neteja de les màquines es fes dintre de la jornada laboral i no fora, ja que això allargava, de fet, la jornada laboral. La vaga començava el dilluns dia 4 d'agost i s'allargà fins el mateix dia de setembre. El nombre d'obriers que secundaren la vaga a Mataró es xifrà en 4.641, "i els treballs no es reprengueren fins a principis del mes següent, després que el govern fixés, com a mesura arbitral, la jornada màxima de la indústria en seixanta hores setmanals, respectant diumenges i festes de precepte, dins d'un còmput de tres mil hores de treball l'any".⁵

De fet, en el preàmbul del propi Reial Decret, l'aleshores Ministre de la Governació, Santiago Alba, afirmava que els treballadors "formularon una serie de peticiones, y no atendidas en el acto por sus patronos, plantearon una huelga que fué, desde sus comienzos, por el número de los obreros en reposo y por la importancia de la industria á que aquélla afectaba, una de las mayores y más trascendentales en España del siglo que corre".⁶

Les picabaralles no s'acabaren amb la implantació del Reial Decret de 24 d'agost, en què es fixava la jornada màxima de treball i la remuneració a preu fet a la indústria tèxtil, ja que obrers i patrons discrepaven en l'aplicació de la jornada: mentre que els obrers reclamaven l'aplicació de la jornada de 60 hores setmanals, els patrons preferien assentar les 3.000 hores a l'any. La polèmica l'havia servit el mateix decret del govern, ja que, al seu article primer es deia:

"1. La jornada màxima ordinaria de trabajo efectivo de los obreros de ambos sexos en la industria textil no podrá exceder de sesenta horas semanales, respetando los domingos y fiestas llamadas de precepto, ó sea tres mil horas de trabajo al año."

"Segons els càlculs que feia la part patronal –resumeix Llovet- es regalaven a l'any disset hores i mitja als treballadors, però per a aquests els donaven el resultat d'haver de treballar cinc quarts més setmanals. Les posicions eren, doncs, de difícil conciliació. Els

³ Actes, p. 253.

⁴ LLOVET, Joaquim: Mataró... p. 532.

⁵ Ídem, p. 532

⁶ Real Decreto de 24 d'agost. Jornada máxima de trabajo y remuneración a destajo en la industria textil (Gac. 25 d'agost).

treballadors igualment discrepaven del sistema de retribució a preu fet, per “antihigiènic, inhumano é injusto”. En demanaven, per tant, la seva supressió”.⁷

Com gairebé tota la legislació de caràcter sociolaboral que afectava al món del treball, aquest Reial Decret atorgava moltes atribucions a les Juntes de Reformes Socials. Al seu article 5 especifica que “Los inspectores de trabajo y las Juntas de Reformas Sociales, dentro del cuadro de atribuciones y de la relación con el Instituto de Reformas Sociales que determina el artículo adicional de la Ley de Tribunales Industriales, velarán por el exacto cumplimiento de las Leyes de Descanso en domingo y sobre trabajo de mujeres y niños, resolviéndose en en el término de quince días todos los expedientes por infracción de aquellos preceptos que se hallaren pendientes de acuerdo. Igual plazo se aplicará para la resolución de los que en lo sucesivo se promovieran ó incoasen.”⁸ També les Juntes, junt amb els inspectors de treball, “vigilarán escrupulosamente por el cumplimiento de la Ley de 11 de julio de 1912, que prohíbe el trabajo industrial nocturno de las mujeres, y dispondrán de modo especial cuanto fuere menester para que, al entrar en vigor en las industrias textiles en 14 de enero de 1914, según lo dispuesto en aquella, se aplique con toda la eficacia”.⁹ Al seu article 6, on s’explicita que “El Instituto de Reformas Sociales someterá inmediatamente al Ministerio de la Gobernación el plan de medidas que considere más útiles para reforzar el Servicio de Inspección del trabajo” compta novament amb les Juntes de Reformes Socials en el terreny de la inspecció directa i la seva relació amb els Inspectors;¹⁰ també a l’article 7, on s’especifica que “se castigarán con multas de 50 á 2.500 pesetas las infracciones del presente decreto, siendo responsables de las mismas los patronos, salvo prueba en contrario”, es diu que “Conocerán de las infracciones y de su corrección los Gobernadores civiles, oyendo á la Junta de Reformas Sociales.”¹¹ Finalment al seu article 9 es diu que “Hasta que el Reglamento se ponga en vigor, todas las dudas que se susciten en la ejecución del presente decreto serán resueltas por los Gobernadores civiles de las provincias, oyendo á las Juntas locales de Reformas Sociales, y, en última instancia, por el Ministro de la Gobernación, con audiencia del Instituto”.¹²

A la sessió de la Junta del dilluns 25 d’agost de 1913, és a dir, el mateix dia que es publicava el RD a la Gaceta de Madrid, es donava comptes “del R.D. publicado ayer para su implantación, acordándose solicitar del Gobierno alguna compensación a los fabricantes, rebajando los aranceles, derechos de los algodonereros, etc.”¹³ Al dia següent es tornava a reunir la Junta, amb l’objectiu de deduir el tant per cent d’augment del treball a preu fet: “Practicóse la deducción del tanto por ciento por un quinquenio, resultando deduciendo fiestas, trabajarse 3202 horas y de aquí un tanto por ciento de 6,30, acordado por mayoría, disintiendo de ello la representación obrera”.¹⁴

Aquella mateixa tarda els fabricants acordaren nomenar una Comissió que, junt amb l’alcalde, visitaria el governador civil per fer-li saber les dificultats que tenia la implantació d’allò disposat en el Reial Decret i, al mateix temps, enviar una protesta al Govern perquè,

⁷ *Ibíd*em, p. 533.

⁸ Real Decreto de 24 d’agost. Jornada máxima de trabajo y remuneración a destajo en la industria textil (Gac. 25 d’agost). Art. 5.

⁹ *Ídem*, art. 5.

¹⁰ *Ídem*, art. 6.

¹¹ *Ídem*, art. 7.

¹² *Ídem*, art. 9.

¹³ Actes, p. 259.

¹⁴ Actes, p. 262; *Diario de Mataró i su Comarca*, 26.VIII.1913.

segons ells, aquella disposició atemptava contra la lliure contractació del treball. A les cinc de la tarda d'aquell dimarts 26 d'agost es reunia la comissió patronal amb el governador civil, al qual consultaren si el Reial Decret afectava solament, tal com ells l'entenien, a les operacions de filar i teixir, o bé si, "*como pretendían los obreros, debía aplicarse también á la confección de géneros de punto que se efectuaba en las mismas fábricas*"¹⁵. El governador era del parer dels fabricants. També li exposaren la discrepància que es va produir a la Junta de Reformes Socials respecte a la quantia de l'augment que corresponia establir en el treball a preu fet.

El dimecres dia 27 la Comissió de Fabricants de Filats i Teixits de Cotó de la Plana i la Muntanya entregava un memoràndum al Governador Civil, en el qual manifestava el seu malestar i disconformitat amb allò disposat en el Reial Decret:

- 1° Que es impropio, inusitado y sin precedentes en los países constitucionales establecer por decreto la duración de la jornada de trabajo sin acuerdo previo entre patronos y obreros.
- 2° Que algunos fabricantes aceptaron el decreto suponiendo que le predecería un plazo de implantación y previa información.
- 3° Que el decreto implica nueva organización del trabajo, para evitar quebranto en los intereses patronales, obreros y nacionales, pues sin esa nueva organización se perdería la exportación.
- 4° Que se impone un plazo hasta el 30 de septiembre para la adaptación del decreto.
- 5° Que es indispensable una amplia información, dadas las diferentes modalidades y circunstancias de lugar y otras existentes entre los fabricantes de la ciudad y de la montaña.
- 6° Que la sanción penal no resulta equitativa, pues se impone a los patronos, eximiendo a los obreros.
- 7° Que las multas deben refundirse en un tipo único, basándose en los elementos unitarios del trabajo; esto es, telar al tejedor, huso al hilador"

Després de fer entrega d'aquest memoràndum al governador, també li comunicaren que havien arribat als següents acords: "Solicitar aclaración del decreto, consignando que: a) Que se suspenda la aplicación del decreto hasta el 30 de septiembre previa información del 1 al 15 de mismo mes. b) Que el decreto y reglamento, no podrán alterarlos patronos ni obreros durante diez años, sino por una ley. c) Las horas correspondientes a las fiestas tradicionales, no de precepto, se prorratearán para asegurar la jornada de 3.000 horas anuales, estableciéndose los horarios consiguientes en toda la comarca, y castigar las infracciones con 25 céntimos de multa por huso y 25 pesetas por telar, efectivas en un plazo de diez días".¹⁶

Aquell mateix dia, la Comissió de Fabricants de Filats, Teixits, Teixits de Punt, Tins i Blanquejos de Mataró presentà al governador civil una proposta d'horari de treball durant l'any, en què s'excloïen els diumenges, festes de precepte, les festes tradicionals i el 1r de maig, amb un total de 3.000 hores, elaborada d'acord amb l'establert per RD de 24 d'agost. En ella es proposava, en primer lloc, 292 dies laborables l'any, un cop descomptats els 52 diumenges, les 11 festes de precepte, els 2 dies de festa major i el 8 de festes tradicionals i el 1r. de maig. En segon lloc distribuïa la jornada setmanal com segueix: els dies laborables, de dilluns a divendres, es treballarien 11 hores, mentre que els dissabtes es treballarien 6 hores i 45 minuts. L'horari de treball dels dies laborables normals seria de les 5'30 a les 8'15, de les 9 a les 12'30 i de les 14 a les 18'45, mentre que els dissabtes l'horari

¹⁵ *Diario de Mataró i su Comarca*, 27.VIII.1913.

¹⁶ *El Socialista*, 23.VIII.1913.

seria de les 5'30 a les 8'15 i de les 9 a les 13. D'aquesta manera, el total d'hores de treball a la setmana seria de 61 hores i 45 minuts.¹⁷

Una Comissió d'obrers i una altra de patrons visitaren al dia següent el Governador civil, i per la nit els fabricants es reuniren novament en l'alcaldia per assabentar-se del resultat. Segons la premsa –recordi's que la Junta de Reformes, després de la sessió del 26 d'agost, no es va reunir fins al 17 d'octubre-, “los delegados obreros hubieron de convencerse de que no hay derecho a pedir otro aumento en los trabajos a destajo que el tanto por ciento proporcional al menor número de horas de trabajo, que determina el Real Decreto y que asciende a un 6'39 por 100 tal como precisó la Junta Local de Reformas Sociales al ser consultada, y en cuanto a si el Decreto comprende o no la confección de géneros, como que el señor Gobernador si bien entiende que no, tal como sostienen los fabricantes, dijo que lo elevaría a consulta del ministro de la Gobernación, convinieron los reunidos en aguardar la contestación que dará mañana el señor Francos Rodríguez en otra entrevista que tendrá lugar a las diez con la comisión mixta. Entablóse también discusión sobre el reconocimiento de su Sindicato que pretenden los obreros, a lo que parece no se negarán los patronos si los obreros aceptan estrictamente los términos del Real Decreto aclarado que esté lo referente a la confección”¹⁸

La Comissió mixta d'obrers i patrons es reunia novament amb el Governador civil el dissabte dia 30. Aquest continuava dient que, segons ell, la confecció no entrava en el Reial decret i que, preveient que la resposta del Ministre de la Governació, Santiago Alba, no seria immediata, proposava als fabricants que presentessin un informe raonat per tal de sotmetre-ho al dictàmen de la Junta de Reformes Socials.

Aquella mateixa tarda es reuniren els obrers en assemblea. Els acords presos foren enviats a l'alcalde i deien el següent: que s'acceptava la comissió mixta de patrons i obrers com a principi de reconeixement de la societat obrera; que l'augment proporcional de què tractava l'article 4º del RD havia de fer-se extensiu a tots els obrers de la indústria dels gèneres de punt, tot fixant la seva quantia en un 3%; que la jornada màxima setmanal havia de ser aplicada segons es preveia en l'article 1r del Reial Decret, haguessin o no festes tradicionals, i que l'horari de treball devia distribuir-se de la forma següent: de dilluns a divendres, de les 5'30 del matí fins a les 19 hores, amb interrupcions d'una hora per esmorçar, una hora i mitja per dinar i 15 minuts per berenar, mentre que els dissabtes es començaria a les 5'30 i es plegaria a les 12'45, tot finalitzant aquí la jornada de 60 hores setmanals, incloses les tasques de neteja.¹⁹ És a dir, un total de 60 hores i 40 minuts, tot descomptant l'hora per esmorçar del dissabte, que no s'especifica.

El diumenge es reunia l'alcalde amb els fabricants per tal de discutir les propostes dels obrers, i arribaven a les següents conclusions:

“1º Que no es dable fijar el tanto por ciento proporcional que marca el R.D. por cuanto está sujeto al estudio del trabajo real que se venía ejerciendo en cada fábrica con la ley anterior y el que se trabajará por virtud del propio R.D.

2º Que con respecto a la confección se ha entendido no debía disfrutar del tanto por ciento proporcional por no estar sujeta al R.D., a cuyo fin el Exmo. Sr. Gobernador Civil ha pedido

¹⁷ AMM. Gov. 1022.

¹⁸ *Diario de Mataró i su Comarca*, 29.VIII.1913.

¹⁹ AMM. Gov. 1022

aclaración al Ministro de Gobernación quedando sujetos a lo que resulte previa información pública.

3º Que con respeto a todos los fabricantes que dedican a la exportación la mayor parte de sus productos no les era posible de ningún modo conceder a sus obreros el aumento proporcional que señala el R.D. quedando libres de entenderse con ellos”.

Els fabricants feien, al seu torn, una proposta d’horari per tal de sotmetre-la a l’autoritat superior: de dilluns a divendres jornades diàries de 10 hores i 45 minuts, distribuïdes de la següent manera: de les 5’30 a les 8’15, de les 9 a les 12’30 i de les 14 a les 18’30. Els dissabtes la jornada seria de 8 hores, distribuïdes com segueix: de les 5’30 a les 8’15, de les 9 a les 12’30 i de les 14 a les 15.45. És a dir, un total de 60’25 hores la setmana. A aquest horari s’havien tingut en compte els diumenges, les festes de precepte i les tradicionals. Res, però, no es deia, del temps dedicat a la neteja de les màquines.

Aquest mateix dia es publicava al *Diario de Mataró y su Comarca* un llarg comunicat de la Comissió de Patrons del Pla de Barcelona sobre la situació en què es trobava el ram tèxtil, tot refermant que l’aplicació de la jornada havia de fer-se mitjançant les 3000 hores anuals:

“1º Que los nuevos horarios de 3.000 horas anuales repartidas en 62 semanas de trabajo efectivo considerando fiestas, además de las de precepto, todas las tradicionales, se ajustan a la recta interpretación del real Decreto publicado y en garantía de lo cual se ha presentado en el Gobierno Civil para ser sellado.

2º Que siendo el espíritu y letra del Real Decreto que con la nueva reforma el obrero, trabajando menos, debe ganar igual, es evidente que el aumento de salario de los precios a destajo debe ser exactamente en igual proporción en que se rebaja el número de horas anuales en cada fábrica.

3º Que el contenido de dicho Real Decreto constituye, aun para los menos sacrificados por el mismo, el máximo de concesiones de los patronos, y en consecuencia es definitivo y determinante su acuerdo, de que sólo podrá reanudarse el trabajo en la forma y condiciones exigida”.

L’endemà 1 de setembre, novament una comissió d’obriers va anar a consultar amb el Governador civil si el temps destinat a la neteja de les màquines havia de computar-se dins o fora de les 60 hores setmanals. El governador els digué que ni aquest temps ni el de cobrament de jornals podia incloure’s. També els va assegurar, i ho posà per escrit a petició dels obrers, que el temps destinat a la neteja de les màquines no devia excedir d’una hora.

El dimarts dos de setembre es publicava en el *Diario de Mataró* la proposició feta per l’empresa Fills de Marfà, S. en C. per tal d’aplicar el Reial Decret. L’empresa considerava que s’havien de tenir presents les següents consideracions, per tal d’aplicar les 3.000 hores de treball a l’any: “en primer lloc, descomptar els 67 dies de festa a l’any, distribuïts en 11 festes de precepte, 4 festes especials o tradicionals i 52 diumenges, restant per tant 298 dies laborables; en segon lloc, diferenciar d’aquests 298 dies laborables 52 dies no sensers per ser dissabtes i 246 corrents; en tercer lloc proposar que els dissabtes es treballassin vuit hores, el que donaria 416 hores treballades en dissabte i 10 hores i 50 minuts els dies corrents, tot donant un resultat de 2.583 hores treballades en dies corrents, i, per tant, en total, es treballarien 2.999 hores l’any. La proposició especificava que la distribució d’hores dels dies corrents seria de les 5’30 a les 8’15, de les 9 a les 12’15 i de les 14 a les

18'15 fent el total de 10 hores i 50 minuts,²⁰ i els dissabtes s'acabaria de treballar a les 16 hores, fent les 8 hores especificades. “Los sábados –s'afegia- de las 16 a las 17 horas se procederá a la limpieza de las máquinas y al pago.” També es contemplava que “todo día o parte de él que se vague, por cualquier motivo que sea, será recuperado en los días sucesivos, si es posible dentro de la misma semana o entre ésta y la siguiente”. Es proposava, també, augmentar en un 6'50% la retribució del treball a preu fet en les tasques de teixir i bobinar, mentre que una nota al marge donava marge a que es pogués negociar amb els obrers si preferien mantenir l'horari de les 14 a les 18'15 de forma continuada o preferien allargar-lo fins a les 19 hores, tot deixant de les 16'30 a les 17 hores un descans per berenar.

Com es pot apreciar, aquesta proposta –feta la salvetat anotada al peu-, donava una jornada setmanal de 60 hores i 15 minuts, malgrat que s'inclouïa que la netaja de les màquines s'havia de dur a terme després de la jornada de dissabte. Res no es diu, però, dels gèneres de punt, ni dels acabats, ni de la confecció.

Al llarg dels dies següents, i de manera progressiva, s'anaren obrint les fàbriques tancades, amb una estratègia patronal de clara oposició a l'aplicació del Reial Decret. Mentre unes posaven en qüestió l'aplicació de l'horari, tot defensant sempre les 3.000 hores anuals front les 60 hores setmanals, altres qüestionaven les festes, tots ells el tant per cent d'augment proporcional al treball a preu fet i els més la neteja de les màquines sempre fora de l'horari. Uns obrien i tornaven a tancar; altres obrien però intentant mantenir l'horari anterior... Pel dijous 4 de setembre es treballava en 23 fàbriques de filats i teixits i 4 tintoreries, segons *El Socialista*, “las cuales terminaron la semana el sábado al mediodía, quedando así establecida la semana inglesa”.²¹ Cap al 22, les empreses obertes eren 54²² i, segons el *Diario de Mataró y su Comarca*, a finals de mes ja estaven obertes pràcticament totes les empreses a Mataró.²³

Recollint aquest allau de reclamacions obreres i patronals, l'Institut de Reformes Socials obria, entre el 27 de setembre i l'1 d'octubre, quatre sessions d'informació oberta en què les societats obreres i patronals podien fer les al·legacions que consideressin oportunes per a la confecció definitiva del Reglament del Reial Decret. En dites sessions intervingueren, en representació dels obrers, les Tres Classes del Vapor; l'Associació de l'Art Fabril de Reus; la Federació de Societats Obreres de Manresa; el Sindicat de l'Art Fabril *La Constància*, de Barcelona, i societats obreres de Manlleu, Calella i Mataró, com ara la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt, la de Filats i Preparació i la de Teixidors Mecànics. Per part dels patrons intervingueren representants dels fabricants del Pla; la Comissió de Fabricants de l'Alta Muntanya; la Societat de Fabricants de Manresa; la Cambra de Comerç de Manresa; el Fomento del Trabajo Nacional; la Comissió de la Muntanya (Manresa); els fabricants de Béjar; la Cambra de la Producció de Mataró; l'Associació de Fabricants de Mataró; la Cámara de Fabricantes de Géneros de Punto de España, en

²⁰ Observeu, però, que en realitat són 10'15 hores, i no 10'50. És possible que hi hagi un problema en barrejar nombres i hores: 10,50 hores (és a dir, 10 hores i mitja), multiplicades pels 246 dies corrents, dona 2.583 hores. Si se li sumen les 416 hores resultants de multiplicar 8 hores per 52 dies (els dissabtes), dona, efectivament, 2.999 hores. Però de 10'15 a 10'50 hores anirien 35 minuts més cada dia que, multiplicats per cinc, donarien 175 minuts més (o 2 hores i 55 minuts la setmana). No era estrany, doncs, que els obrers rebutgessin les ofertes patronals.

²¹ *El Socialista*, 5.IX.1913.

²² *El Socialista*, 23.IX.1913.

²³ *Diario de Mataró y su Comarca*, 1.X.1913.

Barcelona; la Cambra Industrial de Calella; l'Associació de la Indústria Tèxtil de Badalona i, finalment, la delegació en Mataró de la Cambra Industrial de la Província de Barcelona²⁴

És per aquesta raó que les Juntes de Reformes Socials reberen tota mena d'informes, com el que ara presentem, redactat per la Societat Fabril d'Obrers en gèneres de Punt de Mataró, d'acord amb les societats de Filats i Preparació i la de Teixidors Mecànics. Aquest Informe estava precedit d'una nota de la Junta Local de Reformes Socials, que resava: "Para informar ante el Ministerio de Gobernación é Ynstituto de Reformas Sociales verbalmente, sobre las cuestiones que habrá de ser objeto de reforma al hacer el Reglamento de aplicación del R.D. de Agosto sobre el Arte Textil, la Comisión de Obreros que desee personalmente ir a Madrid lo pondrá en conocimiento del Excmo. Señor Gobernador Civil lo antes posible, quien les avisará el día que tendrán que informar, y al efecto irán provistos de una carta ú oficio del Sr. Alcalde en que se acredite que son Obreros del Arte Textil y de la localidad y portadores también de otra carta que el Excmo. Señor Gobernador remitirá al Sr. Alcalde, para los interesados. Mataró 12 de Septiembre de 1913".²⁵ S'ha optat per reproduir-lo sencer perquè, a banda de constituir-ne unes belles notes de llenguatge poètic, propi de les aspiracions de les classes treballadores de principi de segle XX, esdevé alhora una clara exposició de les postures d'obriers i patrons a l'entorn de la jornada laboral:

INFORME

elevado al Instituto de Reformas Sociales por la
SOCIEDAD DE OBREROS EN GÉNEROS
DE PUNTO DE MATARÓ, de acuerdo
con las de "Hilados y Preparación"
y de "Tejedores Mecánicos" de
esta Ciudad²⁶

SEÑORES:

Ante el anuncio de la información abierta por ese Instituto con objeto de confeccionar el Reglamento aclaratorio al real decreto del 24 de Agosto último sobre el establecimiento de la jornada de diez horas en la industria textil, la Sociedad que autoriza este documento ha juzgado pertinente y necesario el tomar parte en ella con el fin de contribuir en su modestísima esfera a la obra de armonía y de paz social de todos deseada.

Aunque tosca y ruda nuestra expresión, como propia de obreros, las observaciones que acompañamos son hijas de la realidad y responden en absoluto a las necesidades de la fabricación moderna. En este concepto, y sólo en este concepto las juzgamos merecedoras de ser tenidas en cuenta.

Las necesidades de la moderna industria, llevando al taller y a la fábrica a la mujer y al niño, han cambiado radicalmente no sólo la manera de la producción si que también la economía en el seno de la familia obrera.

Y si en virtud de la necesidad expresada la sociedad ha convertido la mujer y el niño en materia de explotación, justo y humano es también que la sociedad acuda en defensa de estos débiles seres cuando esa explotación se realiza en condiciones verdaderamente

²⁴ IRS. La jornada de trabajo en la industria textil. Trabajos preparatorios del Reglamento para la aplicación del Real Decreto del 24 de Agosto de 1913, Imprenta de la Sucesora de Manuel Minuesa de los Ríos, Madrid, 1914

²⁵ AMM. Gob. 1022.

²⁶ AMM. Gob. 1022.

inaceptables, que al redundar en evidente perjuicio de las inmediatas víctimas, lo resulta también de la raza y de los pueblos que lo consienten.

Y si en todas las artes y oficios se observa una tendencia cada día más acentuada hacia la reducción de la jornada del trabajo, esa reducción se impone más y más en la industria textil, ejercida en su mayor parte por personal compuesto de mujeres y niños.

En este concepto, es plausible la implantación de la jornada de diez horas, que aunque excesiva, reduce en algo la largísima jornada anterior.

Pero esta jornada debe entenderse en el verdadero sentido de la palabra, o sea laborando sesenta horas semanales cuando de domingo a domingo no haya ningún día festivo, y limitándola a cincuenta horas cuando un día festivo entre la semana reduce los laborales de la misma a cinco días.

Alude también el real decreto de 24 de Agosto al trabajo de 3.000 horas al año, de todo punto inadmisibles por los obreros, por distintas razones cuyo fundamento habrá de reconocer esa ilustrada corporación.

En primer lugar, precisa dejar bien sentado que el contrato de trabajo no se realiza nunca entre los obreros textiles y sus patronos, por años, sino simplemente por semanas.

Ahora bien, todo contrato significa una obligación de cumplimiento a lo pactado, y en este sentido ¿cómo compensaría el fabricante al obrero que fuese despedido después de trabajar 100, 1.500 ó 2.000 horas? ¿Le abonaría el importe hasta sumar el total de las 3.000? Y en caso contrario, esto es, si fuese el trabajador quien espontáneamente abandonase el trabajo ¿cómo resarciría al patrono del quebranto del contrato establecido entre ambos?.

Es de todo punto inadmisibles, pues, el establecimiento de las 3.000 horas de trabajo al año. Este es el criterio de la Sociedad firmante, de completo acuerdo con todas las de su clase en Cataluña, circunstancia que debe tener en cuenta ese Instituto al confeccionar el Reglamento aclaratorio de la ley.

Otro punto objeto de litigio entre fabricantes y obreros es el tiempo destinado a la limpieza de las máquinas. Sostienen los primeros que esta labor debe realizarse después de efectuada la jornada correspondiente, mientras los obreros alegan que la limpieza de las máquinas, que es un trabajo efectivo como cualquier otro, debe ser incluido dentro de la jornada. De predominar los propósitos de los patronos, el pensamiento del legislador quedaría sin efecto, pues a la jornada de sesenta horas semanales habría de sumarle las dos, tres o cuatro que significa la repetida limpieza. Además, las máquinas son propiedad de los fabricantes y no de los obreros, y en este concepto aquéllos son los más directamente interesados en su limpieza y en su conservación.

Punto es este que debe quedar bien claro y definido en el Reglamento aclaratorio para la aplicación de la ley de 24 de Agosto, dirimiéndose en él este pleito en el sentido de equidad y de justicia que el caso requiere.

Otro extremo de excepcional importancia a dilucidar es el tanto por ciento de aumento que ha de experimentar el trabajo a destajo correspondiente a la disminución de la jornada.

Mientras unos fabricantes sostienen que tal aumento es del 6 y del 7 por 100, otros afirman que es del 2, y 1 y hasta del medio por 100.

Tal disparidad de criterio no puede ni debe subsistir, puesto que lesiona en manera suma los intereses de los trabajadores.

En su virtud, juzgamos pertinente que sea consignado taxativamente este tanto por ciento, dejando sentado en forma bastante clara para no dar lugar a la menor duda, que en todas aquellas partes donde la jornada excedía de diez horas este tanto por ciento ha de ser por lo menos del diez.

Aparte estos hechos precisos y concretos, la obra más importante a realizar por medio del Reglamento aclaratorio que se trata de confeccionar, debe estar inspirada en el elevado

sentido de evitar que la ley continúe siendo burlada como hasta aquí ha venido siéndolo impunemente por industriales y fabricantes desaprensivos.

En efecto, de nada han de servir los buenos propósitos que pueda abrigar el legislador, si a la vez no consigna severas penas contra los contraventores y no procura dar todas las facilidades posibles para que el castigo resulte ejemplar.

Lo ocurrido hasta hoy en todas las leyes de carácter social puestas en vigor, todas burladas, todas desnaturallizadas, todas incumplidas, aun aquellas que por favorecer en algo a las mujeres y a los niños deberían ser objeto de cariño sumo, revela la absoluta necesidad de que se tomen todas las precauciones posibles para evitar que la nueva ley sea también falseada en evidente perjuicio de los trabajadores.

De una cuestión especial de nuestro ramo deberíamos con preferencia hacer mención, y esta es la de haber los patronos evadido el cumplimiento de satisfacer el aumento proporcional que correspondía abonar al personal ocupado en la *confección y montaje* de los tejidos, en un número no menor al 60 por 100 de nuestra industria, usando para conseguirlo argumentos infantiles, como son, el no considerarles parte anexa del Arte Textil.

Por lo difícil que nos sería exponer clara y detalladamente en el presente informe escrito, la sin razón de que háyase eliminado o quedado en suspenso a la mayoría de las obreras que laboran el género de punto, no alcanzándoles los beneficios del R.D. de 24 de Agosto; hasta tanto no resuelva ese Ilustre. Instituto, del que no dudamos hará justicia, con su reconocido criterio de elevada competencia para los recurrentes.

Citado ya nuestra disconformidad por la interpretación dada al R.D. por la clase patronal, permítasenos nos reservemos el derecho de exponer nuestras consideraciones al mismo, en nuestro informe oral sobre el terreno práctico, con datos y útiles de prueba que para mayor eficacia podremos aportar y puédanse con ellos formar una opinión verdad por lo acertada.

Desea, en una palabra, la Sociedad firmante, que la nueva ley (que la acepta por favorecer en algo (*sic*) a los obreros) sea aplicada íntegramente, previa aclaración de aquellos conceptos que pueden ser objeto de interpretación distinta, desnaturando el pensamiento del legislador.

Tal es, a grandes rasgos, el fin que ha motivado a esta Sociedad a dirigirse al Instituto de Reformas sociales.

Si esa entidad, inspirada en los nobles y elevados fines que cabe esperar, se hace eco de las ideas expuestas y procura llevar al espíritu que las informa al Reglamento aclaratorio de la ley de 24 de Agosto, hará bien a la causa del trabajo y será objeto del unánime aplauso de los obreros y en nombre de la Sociedad de “Obreros en Géneros de Punto”,

EL PRESIDENTE

EL SECRETARIO

Constantino Perlasia

Antonio Planas

Mataró 25 de Septiembre de 1913.

No hi calen gaires comentaris. Si de cas, fer palès que els obrers organitzats, sobretot els d'influència socialista, que des d'antic reclamaven –seguint Marx- el control dels mitjans de producció, en aquests moments no veuen cap contradicció en deixar clar, quan es parla de fer la neteja de les màquines dintre o fora de la jornada laboral, que “las máquinas son propiedad de los fabricantes y no de los obreros, y en este concepto aquéllos son los más directamente interesados en su limpieza y en su conservación”.

No només es reclamen les 60 hores setmanals i s'està en contra de les 3.000 a l'any, i que la neteja de les màquines es computin dins de la jornada laboral: també es deixa clar que el percentatge d'augment del treball a preu fet ha de ser d'un 10%. I tres aspectes més, de suma importància: en primer lloc, el càstig als infractors; seguidament, que no es pot permetre deixar fora la confecció i el muntatge i, finalment, i no per això menys important pel que respecta a Mataró, deixar fora dels beneficis del decret al sector dels gèneres de punt, la principal indústria de la ciutat.

Efectivament, ja hem vist que qui signava l'Informe de la Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt era Constantí Perlasia, en aquells moments president de la mateixa i, com sabem, Secretari de la Junta de Reformes Socials des de la darrera renovació de la Junta, a finals de 1910. La rellevància de Constantí Perlasia era manifesta, sobretot si hom té en compte que, malgrat les seves continuades absències de la JLRS, i tenint present que ocupava el càrrec de secretari de la mateixa, ningú no qüestionà, mai, la seva permanència en ella.²⁷ Durant aquests anys en què no assistí a les reunions de la JLRS, Constantí Perlasia continuà jugant un important paper en la direcció del moviment obrer mataroní i català. Per exemple, el 27 de març de 1913 fou elegit Jurat Obrer per a formar part del Tribunal Industrial de Mataró, (42 vots), per al bienni 1913-1914.²⁸ A aquest respecte, Perlasia va assistir, expressament, a la sessió de la JLRS del 25 d'agost de 1913, en què es feu la discussió del RD que reduïa la jornada laboral a 60 hores. Perlasia fou qui defensà a Madrid, verbalment, el contingut de l'Informe.

A mitjan gener de 1914, l'Institut de Reformes Socials, després de catorze sessions, va concloure la redacció del reglament pel qual deuria regir-se la indústria tèxtil, on es fixaven les fórmules per a la implantació de la jornada de 60 hores setmanals, festes de precepte i el treball nocturn de les dones i nens.²⁹

Així doncs, com hem pogut constatar, la sessió del 25 d'agost de 1913 marcà un punt d'inflexió en la Junta de Reformes Socials de Mataró. El mes següent, enmig d'un fort debat a la ciutat a l'entorn de l'aplicació de la reducció de la jornada laboral establerta pel Reial Decret, la Junta no es va reunir. El mes següent, el 17 d'octubre, es va dur a terme una sessió d'obligat compliment, ja que s'havia d'elegir el president de la Junta Municipal del Cens Electoral (fou reelegit en el càrrec el Vocal Patró Miquel Rovira Casas). En ella es posaven de manifest les resistències patronals a l'aplicació del decret de 24 d'agost:

²⁷ La secretaria de Constantí Perlasia fou ocupada per aquest fins a la sessió del 30 d'agost de 1911. A la següent (29 de setembre de 1911) no va assistir-hi, i fou habilitat per al càrrec, per unanimitat, el Vocal Obrer Joan Albó Mercader. La sessió del 25 d'octubre, a la qual assistí Constantí Perlasia, no està signada per ningú; la següent –29.XI.1911-, tampoc; a la del 29.XII. fou novament habilitat Albó per absència de Perlasia; la següent –26.I.1912-, no està signada (Perlasia no assistí); a la següent –28.II.1912-, en absència del secretari Perlasia (i també d'Albó), fou habilitat el Vocal Obrer Jaume Campdepadrós Soler, el qual també exerciria la secretaria a la següent (29.III.1912), i la següent (25.IV.1912). La següent (18.V.1912), fou habilitat novament Joan Albó, per absència de Constantí Perlasia. A la següent (1.VI.1912), fou habilitat el VO Dionisi Llivina. A la següent (19.VII.1912) s'habilità novament a Jaume Campdepadrós, el qual l'exerciria tres sessions més (26 d'agost, 27 de setembre i 28 d'octubre de 1912). A la següent del 29 de novembre de 1912 s'habilità a Dionisi Llivina. En aquesta sessió, l'alcalde Emili Aranyó manifestà que "por virtud de la R.O. del 19 del corriente mes se suspendió la renovación de la mitad de esta Junta que debia tener lugar hoy día y de cuya disposición se dio cuenta por esta Alcaldia con edicto del 23 del repetido mes (Actes, p. 247). Llivina continuà exercint la secretaria habilitada de la Junta 13 sessions més, fins el 3 d'Agost de 1914.

²⁸ I seria novament elegit el 17 de desembre de 1915 (234 vots), per al bienni de 1916-1917.

²⁹ *Diario de Mataró y su Comarca*, 21.I.1914.

“Fue leída una instancia del fabricante Cabot exponiendo que no viene obligado a aumentar la retribución del trabajo á destajo por no existir diferencia de horario entre la jornada anterior y la impuesta por el R.D. de 24 de Agosto último, acordando nombrar una Comisión compuesta de Riera, Campdepadrós y Presidencia para el examen de datos y pruebas para informar”. A la mateixa sessió s’acordava “recordar a los dueños de fábricas y talleres el cumplimiento de la Ley del descanso dominical y además recomendarles que no retengan a los obreros en sus fábricas en los días y horas en que deben holgar por carencia ó escasez de trabajo” .³⁰

La Junta de Reformes no va tornar a reunir-se fins el 27 de gener de 1914, encetant una dinàmica de dilatació en les seves sessions, reflex, alhora, del distanciament entre patrons i obrers i de les dificultats per les quals travessaven les relacions laborals a la ciutat. Així, mentre que a aquesta sessió es reclama novament a la presidència l’exacte compliment de la Llei de Descans Dominical, a la del 30 de març, dos mesos després, es donava comptes de les visites practicades per l’Inspector Provincial, i un vocal comentava que l’ordre de l’Alcaldia que recordava el compliment de la Llei “del descanso dominical no parece ser muy cumplida (...) mentre que un vocal mostrava el seu “descontento por la continuada ausencia ó no asistencia de Vocales a la Junta, pues si bien los acuerdos son válidos, parece que no tienen la fuerza moral que seria de desear”.³¹

La sessió següent, novament dos mesos després, se celebrà el 28 de maig, i novament un vocal “se lamenta de la ausencia sistemática de Vocales principalmente de los obreros quienes deben demostrar más interés en acudir a las sesiones (...) un vocal transmite los saludos del Inspector Regional a quien acompañó en varias inspecciones (...) i la presidencia manifiesta que siendo probable el nombramiento del Vocal Llivina para el cargo de Auxiliar de la Inspección, propone y se acuerda por unanimidad ver con sumo agrado y satisfacción tal nombramiento, agradeciendo Llivina tal acuerdo y ofreciéndose a la Junta”.³²

La Junta no tornaria a reunir-se fins tres mesos després, el 3 d’agost de 1914, en què es nomena al Vocal Obrer Dionisi Llivina Carbonell per al càrrec d’Auxiliar d’Inspecció. Les relacions laborals entre patrons i obrers s’anaven tensant a la ciutat, com resta palès a aquesta mateixa sessió, on “se alude al horario que la Asociación patronal de géneros de punto hizo público por hojas sueltas contestadas de igual forma por el Comité de la Asociación Nacional del Arte Fabril, llamando la atención de la Junta para que vele por la solución del conflicto si persiste el desacuerdo entre patronos y obreros de dicho ramo”.³³ El dissabte 8 d’agost de 1914 se celebrà un míting organitzat per la Societat d’Obrers en Gèneros de Punt per tal de debatre sobre les mesures a prendre davant la postura patronal de fer canvis en l’horari laboral. Acudiren unes 300 persones. Finalment, en una reunió mantinguda entre l’alcalde i els fabricants, aquell els aconsellà que suspenguessin la proposta del nou horari, doncs estava previst que en el mes següent, tant bon punt obrissin les Corts, es presentaria un projecte de llei que regularia la jornada de treball, proposta que fou finalment acceptada.³⁴

³⁰ Actes, p. 265.

³¹ Actes, p. 268

³² Actes, p. 270.

³³ Actes, p. 272.

³⁴ *Diario de Mataró y su Comarca*, 1,8,10,11, i 14.VIII.1914; *Acción Fabril*, 25.VIII.1914

Efectivament, el sindicalisme mataroní prenia força aleshores, com ho demostra la iniciativa local del sector tèxtil d'anar cap a la constitució de la Federació de l'Art Tèxtil i Fabril d'Espanya. L'any 1913 es consolidava la seva creació a Barcelona, tot agrupant els sindicats del ram i l'any següent es constituïa a Mataró el comitè de la Federació. "A Mataró mateix també hi figuren datats els seus estatuts (1914) i durant dos anys s'hi edità *Acción Fabril*, que n'era l'òrgan federatiu; més tard (1916), l'entitat es traslladaria a Barcelona."³⁵ I és que, sota la iniciativa de la Societat de Tintorers i Blanquinadors, la de Teixidors Mecànics, la de Filats i Preparació i la d'Obrers en Gèneres de Punt de Mataró, fou convocat el Congrés de Societats Tèxtils, amb caràcter nacional, els dies 25 i 26 de desembre de 1913 en Mataró amb el següent Ordre del dia: "1º Medidas a adoptar antes de la aprobación definitiva del Reglamento al real decreto de 24 de agosto último. 2º Necesidad de la formación de la Federación del ramo textil y anexos de España. Discusión y aprobación de los estatutos con que ha de regirse esta federación". Els sindicats de Mataró assumiren la direcció del projecte a partir de 1914, "conservándola hasta la asamblea general de los delegados de las secciones federadas celebradas el 2 de septiembre de 1916, en la que se decidió, de nuevo, traladarla a Barcelona, donde residiría hasta su disolución, en 1919".³⁶

Durant aquests dos anys en què la direcció de la Federació recaigué en Mataró, les seves activitats se centraren en tres direccions: a) l'edició del Setmanari *Acción Fabril*, òrgan de la Federació, del qual s'editaren 65 números entre l'abril de 1915 i el juliol de 1916, i on es tractaven fonamentalment els problemes quotidians dels treballadors i del sindicalisme; b) la organització d'una "Campana contra el hambre" per protestar per l'encariment dels preus de les subsistències, i c) el seguiment del Reglament per a l'aplicació del RD del 24 d'agost. Destaca d'aquest darrer punt l'elaboració d'un segon informe adreçat a l'Institut de Reformes Socials, molt en la línia d'argumentació del que havia estat exposat en el primer.³⁷

Amb aquest refredament de les relacions laborals, la Junta de Reformes no es tornaria a reunir fins gairebé un any després, el primer de juliol de 1915, sota la presidència accidental del regidor liberal Joan Riera i Brunet, ahora vocal patró de la Junta de Reformes, ja que l'alcalde, Emili Aranyó, en data 18 de juny de 1915, degut, segons deia l'ofici adreçat a Joan Riera, a "las múltiples ocupaciones que pesan sobre esta Alcaldia he acordado delegar en V. La presidencia de la Junta local de Reformas Sociales para las sesiones que celebre en lo sucesivo, esperando fundadamente de su buen celo aceptará la Delegación mentada en bien de los intereses sociales a la misma confiados".³⁸

Constantí Perlasia assistí, novament expressament, a aquesta sessió perquè, en ella, Antoni Tarensi Roca presentà verbalment la dimissió del càrrec de Vocal de la Comissió Inspectora "ya que tiene que atender al trabajo cotidiano para su subsistencia (...) y propone a la vez que sea nombrado en su sustitución el Vocal obrero Sr. Perlasia para dicha vacante, y la Junta acordó unánimemente admitir a aquel la expresada renuncia y nombrar al Sr. Perlasia para dicha vacante. Éste seguidamente usó de la palabra para dar las gracias por su nombramiento exponiendo sus deseos de desempeñarlo con el mayor celo ya que puede dedicarse a su cometido con holgura toda vez que no trabaja y que por

³⁵ LLOVET, Joaquim: *Mataró...* p. 533.

³⁶ CAÑADA, pp. 106-107.

³⁷ *Acción Fabril*, 2.X.1915

³⁸ Antecedentes Junta, 18.VI.1915. L'ofici li fou adreçat a Joan Riera en la seva qualitat de "Concejal de este Excmo. Ayuntamiento".

tal concepto no ha de percibir retribución ninguna”.³⁹ En efecte, Constantí Perlasia, aleshores secretari de la Federació Tèxtil i Fabril, havia estat acomiadat de la fàbrica Fontdevila i Torres en què treballava, “quedándose sin ninguna posibilidad de encontrar ocupación en Mataró a consecuencia de la alianza patronal”.⁴⁰ A la Federació Tèxtil es va arribar a debatre la proposta d’alliberar-lo, en tant que secretari general de la Federació, i és més que probable que la dimissió d’Antoni Tarensi Roca i la proposta de ser substituït per Perlasia, no fos més que una manera d’aconseguir algun que altre ingrés suplementari per contrarrestar l’atur forçós, per més que declarés a la sessió “que por tal concepto no ha de percibir retribución ninguna”, ja que les inspeccions estaven subjectes, com ja sabem, a les dietes corresponents.

Tant aquesta sessió com la següent del 23 d’agost de 1915 foren signades com a secretari per Antoni Tarensi. A aquesta darrera sessió la Junta acordà elevar consulta a l’Institut de Reformes Socials sobre si els vocals de la Comissió d’Inspecció de la Junta, fos quin fos el seu nombre, podia fer inspeccions sense necessitat que ho acordés la Junta, ja que els vocals obrers així ho creien, mentre que els vocals patrons eren contraris. Al mateix temps, s’cordava “adquirir algunos manuales de la legislación obrera para repartirlos entre los Vocales”.⁴¹ La rellevància de Constantí Perlasia es tornava a posar de manifest quan, a la següent sessió de la JLRS del 27.XII.1915, fou novament nomenat per a ocupar el càrrec de Secretari de la Junta.⁴²

A aquesta sessió del 27 de desembre de 1915 fou elegit el metge Joaquim Genissans Martorell –el qual substituïa a J. Manrique Alabau Baell, en tant que metge titular més antic, com a Vocal Nat- per al càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral. També foren elegits per a formar la Comissió Inspectora de la Junta, els Vocals Patrons Joan Riera Brunet i Francesc Paradedà Deu, i els Vocals Obrers Antoni Tarensi Roca i Dionisi Llivina Carbonell. Fou reelegit Secretari de la Junta de Reformes, com s’ha dit, Constantí Perlasia Calvo. La Presidència -Emili Aranyó i Rossel (1 gener 1914 – 31 desembre 1915, Liberal -s’acomiadava, per cessar en l’Alcaldia. Li substituïria l’alcalde liberal Rafael Carreras i Carbonés (1 gener 1916 – 31 desembre 1917).

A partir d’aquí es pot afirmar que la Junta de Reformes Socials entra en el pitjor període d’inactivitat de la seva vida, doncs, durant dos anys consecutius no es va reunir ni un sol cop. I això no acaba aquí: després de la sessió del 21 de desembre de 1917, d’obligat compliment per tal de procedir a la renovació del càrrec de President de la JMCE i al nomenament de la Comissió Inspectora de la JLRS, i també del secretari, la Junta no tornaria a reunir-se fins al tres de setembre de 1919. És a dir, una reunió en gairebé quatre anys (entre el 27 de desembre de 1915 i el tres d’octubre de 1919).

Coma s’ha dit, però, a la sessió del 21 de desembre de 1917 es feren nous nomenaments: Joaquim Genissans Martorell fou reelegit President de la Junta Municipal del Cens Electoral; també foren reelegits per a formar la Comissió Inspectora de la Junta, els Vocals Patrons Joan Riera Brunet i Francesc Paradedà Deu, i el Vocal Obrer Dionisi Llivina

³⁹ Actes, pp. 273-274.

⁴⁰ AMM. Gov 1043. Citat per CAÑADA, op. cit. p. 111.

⁴¹ Actes, p. 275.

⁴² Nomenament que no calia dur a terme perquè Constantí Perlasia ja ho era, el Secretari oficial de la Junta de Reformes Socials des de la renovació de 1911-12. Tot i així, i possiblement degut al fet que Perlasia s’absentava tant, i aprofitant el nomenament del President de la Junta Municipal del Cens Electoral, fou novament nomenat, com també fou nomenada la Comissió d’Inspecció. Vegeu els oficis de nomenaments a: Antecedents Junta, 1915.

Carbonell. L'únic Vocal Obrer elegit aquest any per a la Comissió Inspectora fou Jaume Sargatal Hortals (Suplent del dimittit Joan Albó Mercader, i per tant Vocal efectiu). Dionisi Llivina Carbonell fou elegit, també, Secretari "de esta Junta local de Reformas Sociales en cuyo cargo ha cesado D. Constantino Perlasia Calvo que ha dejado de pertenecer á esta Junta por ministerio de la Ley en consideración á que ha pasado de obrero á patrono".⁴³

6.3. Constantí Perlasia Calvo esdevé patró.

Efectivament, Constantí Perlasia Calvo, un dels més importants dirigents obrers de Mataró i de Catalunya dels primer anys de segle XX, esdevingué patró en aquest període, quan comptava amb 46 anys d'edat.⁴⁴ En concret, Constantí Perlasia presentà a la Comissió de Foment una instància, amb data 14 de juliol de 1917, demanant autorització per a la instal·lació d'un "electromotor de corriente trifásica, de dos caballos de fuerza, marca "Vivo Torras y Cia.", número 63.931, en su fábrica de géneros de punto, establecida en la calle de Wifredo, número 56"⁴⁵. Després de pagar les 80 pessetes per drets municipals, el 17 de juliol s'expediren els anuncis, que "fueron entregados al portero de vara de servicio, para ser fijado uno en las tablillas de estas Casas Consistoriales, y el otro para su inscripción en un periódico de la localidad"⁴⁶. El set d'agost, després de romandre exposat a la tablilla de l'ajuntament i anunciat a la premsa els 15 dies de precepte per a possibles reclamacions, l'expedient passà a mans de l'enginyer municipal⁴⁷, Ramon Soteras. Aquest va emetre el seu informe favorable el vuit d'agost de 1917, que passà novament a la Comissió de Foment per al seu Dictamen, en data nou d'agost, la qual ho feu favorablement en data 11 del mateix mes. Finalment l'ajuntament ho aprova el 22 d'agost de 1917, i el 24 li ho comunica a Constantí Perlasia Calvo. Fou així com, a la sessió de la JLRS de 21 de desembre de 1917 (recordem que aquesta no es reunia des de feia dos anys, el 27 de desembre de 1915), Constantí Perlasia Calvo deixà de pertànyer a la Junta de Reformes Socials de Mataró, i deixà d'ésser obrer per a esdevenir patró, "por ministerio de la ley".

Des de desembre de 1915 en què fou nomenat Secretari de la JLRS, fins 1917 en què esdevé patró, Constantí Perlasia continuava exercint la presidència de la Societat d'Obrers

⁴³ AMM. Gob. 5. Actes de la JLRS, 1905-1926, p. 279.

⁴⁴ Vegeu Padró General de Mataró, 31.XII.1915. Constantí Perlasia hi vivia aleshores al carrer Milans, núm. 33 de Mataró, de lloguer. L'ofici que hi consta és el de jornalier. Estava casat amb Salvadora Arnó Pruna, de 42 a. (nascuda el 23.VII.1873, a Mataró), amb la qual tenien dos fills: Ricart, de 18 a. (nascut el 19.III.1894, a Mataró), i mecànic de professió, i Josepa, de 14 a. (nascuda el 5.VI.1901, a Mataró), la qual no consta que hi treballés o bé que anés a escola. L'any 1920, però, ja no hi viuen a aquest domicili. Tampoc a cap altre del carrer Milans (Vegeu AMM. Gob-145. Cens de la Població de 31.XII.1920).

⁴⁵ Vegeu AMM. Foment. 1-2-7-40. L'any 1916 hi vivia a aquest domicili Josefa Ginestà Divi, vídua de 55 anys, amb les seves filles Manuela, 31, Leonor, 24 Valentí, 23, i Rosa Riqué Ginestà, de 15. Excepte Valentí, que era jornalier, la mare i les filles no treballaven (Padró General de 31 desembre 1916). En el Cens de Població de 31 de desembre de 1920, hi vivia en aquest domicili del carrer Wifredo, 56 (54-56), l'obrer de fàbrica Daniel Lleixà Subirats, de 42 anys i originari de Mas de Barberà, província de Tarragona. Amb ell vivia la seva germana Consuelo, 40 a., també obrera de fàbrica, i la seva dona, Josefa Morató Gil, de 47 a. Originària de Beceite, (Teruel). Tots tres portaven vivint dos anys a Mataró. Al mateix número 54-56 hi vivia un altre matrimoni, format per Antonio Vidiella Sanchez, 47 a., originari de Cherta, Tarragona, obrer de fàbrica, i Pilar Morato Gil (germana de l'anterior), de 42 a., s.l., i els seus fills Eusebi, 20, Pere, 18, Manel, 16, tots tres obrers de fàbrica, i Pilar, 11, Josepa, 9 i Araceli, 4, (totes escola). També aquesta família portava dos anys vivint a Mataró, la qual cosa deixa un petit marge d'un any de permanència de l'empresa de gèneres de punt de Constantí Perlasia.

⁴⁶ *Ibíd.*

⁴⁷ El Cap de Foment era el regidor liberal, i Primer Tinent d'Alcalde, Joan Riera Brunet, aleshores Vocal Patró de la JLRS.

en Gèneres de Punt de Mataró, domiciliada al carrer de Sta. Marta 1 i 3. La Societat, en una assemblea general extraordinària, celebrada el set de gener de 1916, el nomenà president d'una Comissió (el secretari de la mateixa era Adrià Arnó) que, en carta adreçada a l'alcalde, deia "que ha de entender sobre la necesidad de recabar de la clase patronal fabril un aumento en los salarios, debido á la carestia de las subsistencias"⁴⁸. La carta estava acompanyada d'unes bases, "en las que formulamos nuestra petición á dichos señores fabricantes. Afegia que "Por si estuvieran disconformes los señores fabricantes en aceptar nuestras justificadas reclamaciones, cosa que dudamos, esperamos serán llamados por esa primera autoridad al igual que á esta Comisión para los efectos de salvar dificultades que nos impidan llegar á un satisfactorio acuerdo"⁴⁹. Perlasia era també, com acabem de veure, el Secretari de la Federació Tèxtil i Fabril.

Constantí Perlasia Calvo fou elegit Jurat Obrer per a formar part del Tribunal Industrial de Mataró el 27 de març de 1913 (42 vots) per al bienni 1913-1914; i fou novament elegit el 17 de desembre de 1915 (234 vots), per al bienni de 1916-1917. Donat que ja havia passat a esdevenir patró, ja no apareix a les llistes de l'acta d'elecció dels 20 Jurats Obrers que se

⁴⁸ AMM. Gob. 1022. Val a dir que relacionat amb l'encariment de les subsistències, les organitzacions obreres posaren en marxa la creació de Comissions per rams de producció, les quals presentaven les seves bases reivindicatives a la Junta de Reformes Socials. Donat que la Junta no es reunia durant aquests anys, les bases passaren a presentar-les als alcaldes directament. Disposem, al respecte, d'unes Bases presentades per la Societat d'Oficials Fusters en data vuit d'octubre de 1917, en què demanaven l'augment salarial de 50 cèntims diaris "en vista del encarecimiento de las suspsistencias (sic) y lo participamos á V. Para que dentro el plazo de ocho días los patronos no firmados nos beremos (sic) obligados á no poderles trabajar". El Secretari de la Societat era Miquel Botey i el President Dionisi Llivina Carbonell, en aquells moments Vocal Obrer de la Junta de Reformes Socials. Les Bases, acordades per reunió General Ordinària el dos d'octubre de 1917, foren acordades per unanimitat, i donaven vuit dies de cortesia a la patronal per a acceptar-les. Eren com segueix: "1ª. La jornada ordinària de trabajo será de 8 horas. 2ª. Los oficiales cobrarán por esta jornada cincuenta sentimos (sic) de aumento sobre el jornal que en la actualidad se disfrutan. 3ª. En las jornadas extraordinarias de trabajo, las dos primeras horas de exceso se pagarán con un 50 por ciento de aumento y a doble tarifa las restantes; también se pagará doble jornada ordinaria cuando se trabaje en domingo. Los demás días feriados se considerarán como jornada ordinària". Ja hem vis com en el cas de Sabadell les reivindicacions anuals per tal d'equiparar els salaris al nivell de les subsistències fou motiu, any rere any, de reivindicacions i lluites obreres. A Mataró, la Societat d'Oficials Fusters encara continuava renegociant els augments salarials per l'encariment de les subsistències, ja que el 12 de març de 1919 adreçava una carta a l'alcalde on se li comunicava que "Con fecha 11 del que cursa la Junta y la Comisión que tienen el honor de dirigirse á V.E. ha recibido de los Sr. Síndicos del Gremio de Carpinteros Francisco Dansa y Eduardo Valls un comunicado en el cual exponen que autorizados por los demás patronos del ramo conceden un aumet, o de 0'50 ptas. diarias del jornal de sus obreros. Reunidas la Junta y Comisión ha acordado no aceptar la propuesta de los patronos por creerla muy apartada de nuestras demandas. Sin embargo hemos contestado á dichos senyores que aceptaremos una formula de arreglo honrosa para patronos y obreros siempre que no tengamos que acudir á la huelga; este es nuestro propósito por bien de todos y por bien de Mataró. Rogamos á V.E. interseada (sic) en el asunto deseando llegar á una solución. Adjuntamos una lista de los Sres. Patronos por si V.E. tiene á bien entrevistarse con ellos". S'incloua una llista a banda, escrita a màquina, i en català, de 22 patrons amb el domicili dels tallers (tots ells indicant "maquines") i, a la mateixa carta, els "Domicilios de los Carpinteros. Alum y Valls, C. San José. Esteban March = Rambla Castellar. Buenaventura Oriach = S. Agustin. Vicente Ros = C. Hospital. Francisco Dansa = Camino Real. Manuel Basot = C. Carlos Padoz ('). Jose Lleonart = S. Benito. Enrique Constans = P. Pi Margall". Vegeu Antecedentes Junta, 12.X.1917 i 12.III.1919.

⁴⁹ Las bases foren impreses per la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt, i duien la data de 10 de gener de 1916. Són aquestes: "Considerando [que] la situación actual de la clase obrera mataronense es insostenible a causa del encarecido aumento de nuestros jornales que compensen en parte el engrosamiento que sobre nuestro modesto presupuesto semanal pesa debido al aumento de los artículos de primera necesidad. Así pues reclamamos un aumento. Bases: 1ª Hiladores 6 pesetas por semana; Nuadores 6 pesetas por semana; Ayudantes 6 pesetas por semana; 2ª Preparación 6 pesetas por semana; Ayudantes 3 pesetas por semana; Mecheras 6 pesetas por semana; Ayudantes 3 pesetas por semana; Anuadoras 6 pesetas por semana". Vegeu AMM. Gov. 1022.

celebrà el dia 26 de novembre de 1917, per al bienni de 1918-1919. Sí apareix, pel contrari, a les llistes del Cens Electoral Patronal. Apareix amb 45 anys (en realitat 46), com a fabricant. El seu domicili era el carrer Wifredo, núm. 12.⁵⁰ Al Cens Electoral Patronal de 1922, Perlasia no hi apareix. Tampoc a les llistes obreres.⁵¹ A les llistes de 1924 (febrer) no apareix a cap d'elles, patronal o obrera. El moviment obrer mataroní perdia, d'aquesta manera, un dels seus líders més rellevants del primer quart de segle XX. És clar que ja a principis de 1916 la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt de Mataró havia creat una nova Cooperativa de consums, denominada Cooperativa Obrera del Arte Fabril, presidida, justament, per Constantí Perlasia.⁵² És molt possible –i això ja no tenim temps per confirmar-ho-, que l'empresa engegada per Constantí Perlasia a finals de 1917 fos l'embrió de la indústria de teixits de punt que els obrers mataronins domiciliats al carrer de Santa Marta, 1 i 3, tenien l'any 1918, anomenada Societat Arte Fabril de Obreros, els quals fabricaven trajes interiors de punt anglès, i eren, a més, exportadors.⁵³

El cinc de març de 1918, el Delegat d'Estadística de la 2ª Regió (Barcelona) de l'Institut de Reformes Socials, Pio López García, enviava un interrogatori de la Secció 3^a de l'IRS, en què manifestava que “atenta siempre a los problemas palpitantes de la vida nacional, [devia] realizar una información con objeto de precisar el número, sexo, naturaleza y oficio de los emigrantes españoles a los pueblos de Europa durante la presente guerra”. Malgrat que l'ofici demanava que se li retornès l'interrogatori “en el plazo improrrogable de diez días”, la resposta fou enviada el 20 de maig. L'interrogatori, signat pel regidor liberal Josep Soler en nom de l'alcalde, Josep M. Fradera i Pujol, era com segueix:

EMIGRACIÓN DE OBREROS ESPAÑOLES A EUROPA DURANTE LA PRESENT GUERRA

.....----

I.- ¿Cuántos residentes de ese distrito municipal han emigrado desde que comenzó la guerra?

64.....

A).- ¿Cuántos hombres?

36.....

B).- ¿Cuántas mujeres?

10.....

⁵⁰ L'any 1920 hi viu a aquest domicili de Wifredo, 12 Joan Sala Oliver, jornalier mataroní de 36 anys, amb la seva dona Dolores Vidal López, jornalera de fàbrica de 36 anys originària de Sils (Girona), i un fill de 12 anys nascut a Mataró, que va a l'escola. A una altra casa núm. 12 hi viu Joan Cot Cabot, rentista mataroní de 60 anys. Finalment, altre núm. 12 estava ocupat per la família formada per Tomàs Riera Darné, de 32 a., metal·lúrgic natural de Figueres (Girona), que amb la seva família porta 4 anys vivint a Mataró. Consultats tots els domicilis del carrer Wifredo, Constantí Perlasia no hi apareix a cap d'ells.

⁵¹ Sí apareixen a aquestes els seus germans, Salvador Perlasia, jornalier serrador de 30 anys, que vivia al carrer de l'Habana, 13 (casat amb Lluïssa Solà, de 27, jornalera, natural de Girona, amb la qual tenien cinc fills: Ricart, Josepa, Francesc, Antoni i Pere, de vuit, set, cinc, dos i sis mesos respectivament), i Antoni Perlasia, de 42 a., també jornalier (actualment: anys enrere havia estat barber), que vivia al carrer Ravalet, 11 (casat amb Magdalena Collell Murrull, amb la qual tenien dues filles, Antonia i Joaquina, de 12 i 3 anys respectivament. AMM. Gob. 1034.

⁵² *Diario de Mataró y su Comarca*, 18.II.1916.

⁵³ Vegeu Cámara Oficial de Industria de Barcelona: ANUARIO INDUSTRIAL DE CATALUNYA, 1918, p. 199.

C).- ¿Cuántos niños (de 10 a 18 años)
18.....
II.- ¿Cuántos emigrantes de cada oficio? (Especifíquense los oficios)
14 mecánicos; 9 vidrieros; 6 del género de punto, y 25 braceros.....
III.- ¿Cuántos emigraron a cada país? (Especifíquense los países?)
.....**64 á Francia**.....
.....
IV.- ¿Cuántos han regresado?....**26**.....
A).-¿Cuántos hombres?.....**26**.....
B).- ¿Cuántas mujeres?.....
C).- ¿Cuántos niños?.....
V.- Observaciones.....
.....
.....Mataró....., a 20...de.....Marzo.....de 1918.
El Alcalde-Presidente,
[=José Soler=]

6.4. Després de la letargia (1919): l'allau de noves responsabilitats de les Juntes de Reformes Socials.

Després d'aquests gairebé quatre anys sense reunir-se, la Junta va fer tres reunions l'any 1919. A la del 3 d'octubre de 1919 fou reelegit, per segona vegada, el metge Joaquim Genissans Martorell per al càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral. El Vocal Patró i agricultor, Josep Majó Nonell, fou elegit Adjunt de la Mesa Electoral de Vocals de les Cambres Agrícoles Provincials. El Vocal Obrer Dionisi Llivina fou reelegit en el càrrec de Secretari de la JLRS i el Vocal Obrer Jaume Sargatal Hortals, Secretari interí de la JLRS. Per tal de respondre a les sol·licituds sobre la jornada de la dependència mercantil, es convocava la Junta per al 11 d'octubre.

Efectivament, la llei de 4 de juliol de 1918, que fixava la jornada mercantil, donava força atribucions a les Juntes de Reformes Socials, entre elles la potestat de fixar les hores d'apertura i tancament dels establiments mercantils, la de declarar les exempcions (a sol·licitud "de la mayoría de los dueños de los establecimientos de cada gremio o ramo del comercio de cada población"), fixar el descans de dues hores per dinar; autoritzar, o no, el règim d'internat en establiments i comerços; rebre les queixes dels dependents perjudicats sobre abusos comesos pels patrons; exercir la inspecció per al compliment de la llei, mitjançant Comissions mixtes, formades per un vocal patró i un altre obrer, etc, etc.⁵⁴ Basti dir que a l'article segon del seu Reglament s'especificava que "La Junta local de Reformas Sociales, y en su caso, el alcalde, procederán, desde luego, a fijar las horas de apertura y cierre de los establecimientos (...) oyendo, en término que no exceda de diez días, a representaciones de los patronos y dependientes interesados. Los acuerdos que tomen dichas Juntas, referente al cierre en general, deberán ser comunes para cada gremio y no individuales, prohibiéndose toda distinción o diferencia entre establecimientos de igual clase de comercio. Cualquiera de las partes interesadas podrá acudir al Ministro de la Gobernación cuando estimare que el acuerdo de la Junta local de Reformas Sociales,

⁵⁴ Vegeu Llei de 4 de juliol de 1918: jornada mercantil (Gaceta, 5 juliol) i RD de 16 d'octubre de 1918: Reglamento provisional para la aplicación de la Ley sobre Jornada en la Dependencia Mercantil (Gaceta, 18 octubre).

respecto a las horas de apertura y cierre de establecimientos, no se acomoda a la letra y al espíritu de la Ley”⁵⁵

La qual cosa equivalia a dir que les Junes, abans que l'alcalde, eren els òrgans encarregats de la fixació de l'horari no d'aquest o aquell comerç sinó que havien de ser comuns per a tots els gremis en el seu conjunt. Per sobre de les seves decisions només es trobava el Ministre de la Governació, tal com s'especificava a l'article.

L'11 d'octubre, doncs, la Junta donava comptes de la pròrroga d'admissions d'exempcions a la jornada màxima de vuit hores sobre la jornada de la dependència mercantil, i acordava proposar a l'Institut de Reformes Socials “la de los serenos y no acceder a la de los Gremios de barberos, talabarderos, barberos y peluqueros, Sindicato Agrícola de Mataró y Centro de Agricultores de Mataró y su Comarca”.⁵⁶

I és que després del RD de 3 d'abril de 1919 que fixava la jornada màxima legal de vuit hores diàries, o 48 hores setmanals en tots els treballs a partir de l'1 d'octubre de 1919 (Gac. 4 abril) i del RD de 21 d'agost de 1919 (propuesta de industrias y profesiones que deban exceptuarse de la jornada màxima de ocho horas), i també la RO de 10 de setembre de 1919 sobre treball en hores extraordinàries, les atribucions de les Junes de Reformes Socials es van multiplicar. Per poder fer front a tota aquesta feina, i donat que les Junes de Reformes Socials no es renovaven des de finals de 1910 (bienni de 1911-12), una Reial Ordre de 14 de març de 1919 (Gaceta, 18 març) determinava la renovació de les Junes de Reformes Socials. En ella, l'Institut de Reformes Socials indicava al Ministeri de la Governació la “conveniencia de poner remedio al estado anormal de las Juntas locales de Reformas Sociales que están sin renovar desde el año 1912”.

En la seva al·legació, l'Institut de Reformes Socials explicava que s'havien suspès les eleccions de les Junes de Reformes “interín no se formase el Censo de Asociaciones patronales y obreras con derecho á intervenir en la designación de los Vocales de una y otra clase. Han transcurrido seis años –continuava- y no decidida aun de un modo definitivo la capacidad electoral de las distintas Asociaciones cuyas inscripciones se han realizado, conviene buscar algun procedimiento legal que, sin decidir respecto de esa capacidad proporcione mayores garantias en el funcionamiento de las Juntas locales de Reformas Sociales, porque es el caso que, como consecuencia del tiempo transcurrido á partir de 1910, son muchas las Juntas en que por muerte, ausencia ó baja en los Gremios ó Asociaciones obreras, no solo los Vocales propietarios, sino también los suplentes, tanto patronos como obreros, han dejado de formar parte de ellas, no pudiéndose sustituir. La falta de proporción que asimismo se observa entre los dos elementos que han de constituir las, se hace más sentir en perjuicio de alguna de las dos clases, desde el momento en que la ley de 4 de Julio de 1918 sobre jornada mercantil ha atribuido á tales organismos una acción eficaz y directa de notoria importancia que en la mayor parte de los casos no puede verificarse en las debidas condiciones de regularidad y de justicia, dada la falta de adecuada rerepresentación en el seno de las Juntas, originándose una verdadera idefensión de determinados intereses”. A continuació, l'Institut proposava les regles que, al seu parer, deurien ser observades per a la renovació de les Junes, les quals es traduïrien en la Reial Ordre de 14 de març de 1919:

⁵⁵ Vegeu Reial Decret de 16 d'octubre de 1918: Reglamento provisional para la aplicación de la Ley sobre jornada en la Dependencia Mercantil (Gaceta, 18 d'octubre)

⁵⁶ Actes, p. 283.

“S.M. el Rey (q.D.g.) se ha servido disponer lo siguiente:

1º. Las Juntas locales de Reformas Sociales habrán de funcionar en lo sucesivo, aparte de los Vocales natos, con un número de Vocales patronos y obreros igual al de la última renovación de las mismas en 1910.

2º. Para integrar de nuevo las Juntas y restablecer la debida proporción de Vocales patronos y obreros, las Sociedades patronales ú obreras á que perteneciese el Vocal patrono ú obrero cuya ausencia, muerte ó baja haya ocasionado la desproporción, designarán libremente la persona que haya de sustituirle. Aunque no exista esa desproporción, si el número de Vocales patronos y obreros es inferior al que existiese en la fecha última renovación, las Sociedades patronales y obreras nombrarán de igual modo un Vocal por cada uno de los que habiendo ostentado su representación haya dejado de pertenecer á la Junta.

3º. Donde no existan Asociaciones obreras o Gremios y tenga aplicación lo establecido en las reglas anteriores, los Alcaldes de los pueblos reunirán separadamente a los patronos y obreros de las distintas clases y oficios para efectuar la oportuna designación, considerando a cada grupo como Gremio.

4º. En todo aquello que sea aplicable a este procedimiento registrarán las Reales órdenes de 3 de Agosto de 1904, 7 de Octubre de 1908 u 9 de Noviembre de 1910.

Lo que de Real orden comunico á V.S. a los efectos consiguientes, debiendo ser insertada ésta disposición en la Gaceta de Madrid y en los Boletines Oficiales de las provincias. Dios guarde a V.I. muchos años. Madrid 14 Marzo de 1919. Gimeno”

Ja hem vist, però, que la Junta de Reformes Socials de Mataró no es va reunir fins el tres d'octubre, set mesos després de la publicació d'aquesta Reial Ordre i de moltes altres en què les dotava de noves atribucions, com acabem de veure. Una mostra de la seva atonia són dos oficis de la Delegació d'Estadística de la 2ª Regió de l'Institut de Reformes Socials que remetia, el dia u de juliol varis fulls-interrogatoris del servei de vagues per tal que fossin emplenades “*con los datos relativos a los conflictos que en las mismas hojas se citan; rogándole devuelva los interrogatorios una vez diligenciados, a esta Delegación Regional, establecida en Barcelona, Calle Sicília, núm. 29, piso principal. Dios guarde a V.S. muchos años. Barcelona 1º de Julio de 1919.- El delegado Regional, Pio López García*”. Un mes i mig més tard, el 14 d'agost, el Delegat Regional Pio López tornava a adreçar un ofici a l'alcaldia on, després de recordar l'ofici i els interrogatoris enviats en primer de juliol, deia: “*Como a pesar de los días transcurridos no han sido devueltas las citadas hojas, le ruego de nuevo lo haga a la mayor urgencia posible, pues conviene ultimar la estadística de conflictos sociales de la Región, que la Superioridad y la Ley me tienen encomendada*”.⁵⁷

A més, el quatre de setembre de 1919 (Gaceta 6 setembre) es feia pública la RO sobre la formació dels Censos Obrer, Patronal i Corporatiu com a base per a la constitució de Consells Paritaris, feina que s'encarregava a l'Institut de Reformes Socials, i se li autoritzava para organizar aquelles Comisiones ó núcleos Corporativos, así regionales como provinciales ó locales, que estime conveniente para el mejor éxito de sus trabajos”.⁵⁸

Immediatament, per Reial Ordre de 12 de setembre de 1919 (Gaceta 14 setembre), es dictaven regles per a mantenir unes relacions constants entre l'Institut de Reformes Socials i les Junes Provincials i locals de Reformes Socials, senyal inequívoca de que IRS comptava amb elles per tal de dur a terme totes aquestes tasques, ja que les Junes de

⁵⁷ Vegeu Antecedentes Junta (1903-1920), 1919.

⁵⁸ Gaceta, 6 setembre, art. 2.

Reformes eren, en definitiva, els òrgans representatius de les classes patronal i obrera a les províncies i a les localitats.

6.5. Un ressorgiment difícil.

Sembla clar que l'allau de noves responsabilitats i atribucions de què eren objecte les Juntes, sobretot a partir de 1918, perseguien apaivagar l'escalada de conflictes socials que, després de la vaga de *La Canadenca*, havia obligat al Govern a suspendre temporalment les garanties constitucionals, per Reial Decret de 24 de març de 1919, tot just un dia després de que una RO de 23 de març el Ministeri de la Governació, de conformitat amb la proposta de la Comissió de Patrons, Obrers i Arquitectes, disposava que des d'aquell dia comencessin a regir els augments d'una pesseta en els jornals superiors a dues pessetes, i de 0,50 en els inferiors a dita quantitat, per als obrers del ram de la construcció i que la jornada de vuit hores, establerta per Reial decret de 14 del mateix mes, comencés a regir immediatament.⁵⁹

Sembla clar, també, que la magnitud d'aquells conflictes socials era certament difícil de deturar mitjançant unes Juntes de Reformes Socials que arrossegaven una dinàmica gairebé agònica de funcionament. En part determinada per la manca de renovacions periòdiques; però en bona mesura degut al fet que les seves decisions i els seus acords eren desautoritzats per la crua realitat d'una pràctica social d'incompliments reiterats i sistemàtics. Voler ressuscitar uns organismes de consens entre obrers i patrons després d'uns anys caracteritzats per l'apatia en el seu funcionament, quan no per la inexistència de relacions, era no adonar-se que el seu paper i el seu moment històric ja havia passat. De fet, els anys de la Primera Guerra Mundial havien marcat l'inici del seu declivi: la producció a ple rendiment de les indústries anà relaxant, encara més, el compliment i l'aplicació efectiva de la legislació social. El distanciament es faria palès ja al bell mig de la contesa, quan, entre 1916 i 1917, l'increment del preu dels queviures consolidava la diferència entre preus i salaris i imposà la creació de Comissions de Subsistències, d'una banda, i l'increment de les lluites obreres per l'augment dels salaris, per una altra. El divorci obrers-patrons s'anirà consolidant durant aquests anys i a mesura que tant els uns com els altres anaven guanyant força organitzativa, l'espai per al consens es reduïa cada cop més, com ho reflexa puntualment la manca de reunions de les Juntes de Reformes Socials.⁶⁰

La resposta a aquesta nova realitat es troba en la creació i consolidació de les Federacions obreres i patronals. El temps de les societats d'ofici dels obrers i dels gremis patronals ja ha passat. Encara que continuï havent-hi societats i gremis. La organització patronal i

⁵⁹ Vegeu Reial Decret de 24 de març de 1919: suspensión temporal de las garantias constitucionales (Gaceta 25 març).

⁶⁰ L'esforç titànic que desplegaren les Juntes de Reformes Socials de Sabadell, Manresa i Mataró aquí estudiades entre els anys 1918 i 1919, d'entre les quals sobresurt Manresa per sobre de la de Sabadell i aquesta per sobre de la de Mataró en nombre de sessions, no pot amagar la clara davallada de 1920, senyal inequívoca de que les forces estaven exhaustes –és a dir, que les relacions obrers-patrons estaven trencades definitivament.

ANYS	SABADELL	MATARÓ	MANRESA	Suma de les tres ciutats
1917	2	1	4	7
1918	1	0	12	13
1919	7	3	13	23
1920	2	3	6	11

FONT: Elaboració pròpia.

obrero per rams de producció dibuixa una nova realitat per a la qual ja no serveixen uns organismes, per dir-ho gràficament “d’abans de la guerra”. Aquella aspiració per la Federació i l’organització per rams dels obrers de principi de segle s’ha fet ja una realitat, i acabarà quallant en la consolidació dels *Sindicats Únics* de la CNT. Se li oposaran els vells somnis patronals de les Unions gremials, consolidats ara en Federacions patronals que demanen, exigeixen, dilucidar directament els seus afers, i intenten imposar, sempre que els sigui possible, els seus criteris en el món del treball. Un món que ambdues forces, l’obrero i la patronal, consideren propi, i al qual no estan disposats a renunciar-hi de cap de les maneres. La batalla està servida. Podrien les Juntes de Reformes redivives evitar l’enfrontament, el xoc directe?

6.6. La Comissió del Treball de Catalunya (RD 11 octubre 1919): el fracàs institucional de la resolució dels conflictes.

L’Institut de Reformes Socials faria esforços titànics per tal de dotar les Juntes de Reformes Socials d’atribucions i facultats, amb la inconfessable intenció d’acostar les parts, de fer tornar obrers i patrons a l’organisme. En un context caracteritzat pel desequilibri social a Catalunya, una RO de la Presidència del Consell de Ministres de l’11 d’octubre del 1919 va crear la *Comissió del Treball de Catalunya*, en un desesperat intent d’apaivagar la conflictivitat social. El títol de la RO és més que explícit: “*Creando en Cataluña una Comisión mixta del trabajo y estableciendo las normas ético-jurídicas que hagan posible la reorganización de las relaciones entre obreros y patronos*”. Un repàs al Reial Decret de la seva creació dona proves de les atribucions i facultats donades a les Juntes de Reformes Socials i de com aquestes, al seu torn, havien d’entomar aquests esforços titànics en un període de temps rècord de només dos mesos doncs, segons el seu article 16, “la Comisión del Trabajo entrará en funciones tan pronto esté constituida, o sea el 12 de Diciembre próximo”. Com a recordatori sintètic, vegeu els mapes conceptuals de les pàgines següents.

A la seva *Exposició* es diu:

"Institúyese una *Comisión del Trabajo en Cataluña*, formada por igual número de patronos y de obreros, libremente elegidos por unos y por otros, respectivamente, y a la cual se entrega de buena fe cuanto en relación con esas cuestiones no sea atributo inalienable del Poder público en resguardo de supremas conveniencias de la colectividad. Puesto que en Cataluña parecen hoy con la más vigorosa organización los dos sectores sociales en pugna, es obligado suponer que sea allí donde más preparación haya para el ensayo que tenemos el honor de proponer á V.M., con el firme designio de dar todas las asistencias que puedan necesitarse y de suprimir todos los obstáculos que puedan oponerse al éxito de la empresa. Si la fortuna, como deseamos, la consagra, el ensayo podrá considerarse con las correcciones que la práctica misma aconseje. No se trata de imponer arbitrarias soluciones á problemas que al mundo entero preocupan, sino de abrir cauce á los propios elementos sociales, que con tan dolorosa frecuencia aparecen en lucha, para que por sí mismos busquen la conciliación y la armonía en el servicio del interés de todos".⁶¹

⁶¹ *Gaceta de Madrid*, 12 d’octubre de 1919.[Veg. Martínez-Alcubilla, Marcelo: *Apéndices al Diccionario de la Administración Española. Boletín Jurídico-Administrativo*. Apéndice de 1919. (Legislación.- Derecho social ú obrero.). Pàgs. 700-702.]. Vegeu també Martín Valverde, Antonio, et altris: *La legislación social en la historia de España. De la revolución liberal a 1936*. Congreso de los Diputados, Madrid, 1987, pàgs. 371-375.

El seu article 1r. deia que “A fin de llegar á soluciones ético-jurídicas en los conflictos sociales planteados en Cataluña, así como á la determinación de normas para la convivencia armónica del trabajo y la producción, se crea una Comisión del Trabajo, compuesta de igual número de patronos y obreros (...) el número de Vocales de la Comisión se fijará una vez determinados los censos patronal y obrero. El Presidente de la Comisión será nombrado por Real decreto. Los demás cargos durarán cuatro años, renovándose por mitad cada dos y pudiendo ser reelegidos los que los hayan desempeñado”.

La Comisió fixaria la seva residència a Barcelona i abastaria la seva jurisdicció les quatre províncies catalanes; tindria la facultat d'establir les Delegacions que considerés convenientes (art. 2). Dependria directament de la Presidència del Consell de Ministres; gaudiria de la consideració d'Institut Oficial i tindria davant el Govern i les Autoritats i Corporacions la representació dels interessos del treball i de la producció.

Les seves atribucions serien:

- a). Entender en los conflictos que se produzcan entre patronos y obreros de cualquier industria, arte, oficio o profesión, en el territorio de su jurisdicción, procurando resolverlos y pronunciando en todo caso el laudo correspondiente.
- b). Fijar los jornales profesionales y los mínimos que hayan de regir en cada localidad para cada industria arte u oficio.
- c). Asesorar sobre la reglamentación de la legislación social vigente y de las disposiciones que en lo sucesivo se dicten, y cuidar de la fiscalización de sus aplicaciones y ejecución.
- d). Intervenir en los incidentes que se produzcan con motivo de la implantación de la jornada legal de ocho horas, y en la determinación de lo que es hora de trabajo dentro de cada categoría y especialidad de éste, así como de las excepciones que sea conveniente establecer, y de las prórrogas de la jornada máxima que se puedan autorizar, fijando las remuneraciones especiales que corresponda abonar por las horas extraordinarias.
- e). Proponer al Gobierno las medidas legislativas o acuerdos del poder público que estime convenientes para la paz social.
- f). Informar acerca de todas las consultas que le sean sometidas por el Gobierno, así como prestar su colaboración para la mayor eficacia de la legislación social.

Per tal de procedir a l'elecció dels Vocals patrons i obrers que havien de constituir la *Comissió del Treball*, es classificarien les indústries de Catalunya en un seguit de grups i sub-grups (art. 4). A tal efecte, tots els patrons havien de confeccionar una llista dels obrers i obreres que treballessin en la seva fàbrica, oficina o taller; aquesta llista autoritzada per la signatura del patró i la de cinc obrers, prèvia comprovació de la resta de treballadors, havien de ser adreçades a la Junta local de Reformes Socials el 23 d'octubre. En aquestes llistes havia de constar la classe d'indústria o comerç, així com l'ocupació de cada obrer (art 5).

Les Juntes de Reformes són les encarregades de la classificació dels obrer segons els grups i subgrups establerts i les han d'exposar en les Cases Consistorials el 3 de novembre durant cinc dies per a fer-ne les corresponents inclusions i exclusions (art 6).

Podien incloure's en les llistes els obrers d'ambdós sexes majors de 19 anys; els aprenents n'estaven exclosos.

Les Juntes es reunirien després d'exposades les llistes, amb la incorporació de tres patrons i tres obrers, designats per l'alcalde, per tal d'atendre les reclamacions i confeccionar les llistes definitives.

Respecte als patrons, les Cambres de Comerç, Navegació i Indústria, així com el Fomento del Trabajo Nacional de Barcelona i totes les Cambres de Comerç i Indústria provincials i locals, havein de remetre abans de l'1 de novembre la relació de tots els patrons classificats en els grups i subgrups, tot expressant el nombre d'obrers empleats de cada patró. Les Cambres lliurarien a cadascú el certificat que deuria presentar en el moment d'emetre el seu vot, en el qual es faria constar per relació jurada el nombre d'obrers que tinguin empleats. Les inclusions i exclusions en el cens patronal seguirien el mateix procediment que les del cens obrer (art 8).

L'article 9^è especificava que les eleccions a ambdós censos es convocarien per al dia 7 de desembre, i en la convocatòria s'expressaria el nombre de representants a elegir, i l'article 10^è deia que el dia 10 de desembre serien proclamats els obrers i patrons elegits per a formar la Comissió del Treball, i que al dia següent el Governador Civil de Barcelona els convocaria per a constituir-la, ocupant aquest el càrrec de President interí en el cas de que el govern no hagués nomenat al President i Vice-President.

Finalment aquesta Comissió del Treball de Catalunya tindria una Comitè Permanent que assumiria la direcció de les funcions i l'execució dels acords de la Comissió del Treball, constituïda per tres Vocals patrons i tres Vocals obrers. També tindria una Comissió Tècnica amb els mateixos integrants, dos adjunts tècnics nomenats pels Vocals obrers, i dos més nomenats pels Vocals patrons, així com per un Cap de l'Oficina Tècnica (que seria nomenat pel govern i actuaria amb veu i sense vot, com a Secretari de la Comissió. Els adjunts tècnics hi tenien veu però no vot, i els Vocals patrons i obrers de la Comissió no podien pertànyer a la Comissió Permanent.

Els grups a què es fa referència són un total de 21, amb els seus corresponents subgrups. Exemple.: Grup primer: Indústria cotonera. Subgrups: a) Filats; b) Teixits; c) Gèneres de punt; d) Estampats. Grup segon: Indústria llanera. Subgrups: a) Filats; b) Teixits..etc.

Immediatament s'envia a les Juntes de Reformes el RD de la Presidència del Consell de Ministres, editat en quadernet per l'editorial de la "Casa de los Secretarios" de Bayer Hermanos i C^{ia}., de Barcelona, amb una "*Instructa para las Juntas de Reformas Sociales para la aplicación del R.D. de 11 de Octubre de 1919*", que torna repetir de manera sintètica els terminis de confecció dels censos patronals i obrers:

“OCTUBRE 24.- Los patronos han de haber remitido a las Juntas de Reformas sociales lista de sus obreros, (*con exclusión de los menores de 19 años y de los aprendices*) la cual ha de ir autorizada por él y 5 obreros de su fábrica, oficina, etc. (art. 5º) En dicha lista ha de constar certificación del patrono, de haberla tenido expuesta en sitio visible de la fábrica, taller, etc., durante los días 21, 22 y 23, y de las reclamaciones que le hubiesen formulado.

OCTUBRE 25 a NOVIEMBRE 3.- Durante estos diez días la Junta hará la clasificación de los obreros, con arreglo a los grupos establecidos en la Relación aneja al R.D. (art 6º)

OCTUBRE 31.- En este día han de haber recibido las Juntas locales de R. Sociales las relaciones de Patronos clasificados por grupos, de las Cámaras de Comercio y Navegación y demás entidades que expresa el art. 8º

NOVIEMBRE 4.- En este día se expondrá la lista de obreros clasificados por grupos, que estará al público hasta el día 8 ((art 6º) así como la de los Patronos también clasificados por grupos subgrupos (art. 8º apartado 3º). Durante este plazo podrán formularse reclamaciones de inclusiones y exclusiones en el censo patronal (art. 8º apartado 3º).

NOVIEMBRE 4 al 8.- Los obreros mayores de 19 años, cualquiera que sea su sexo, podrán solicitar su inclusión en las listas (art. 6º apartado 2º)

NOVIEMBRE 8.- En este día el Alcalde debe haber nombrado los 3 adjuntos patronos y 3 adjuntos obreros que habrán de cooperar en la Junta de R. Sociales, para la formación de las listas definitivas de patronos y obreros para el censo electoral (art. 7º)

NOVIEMBRE 9 al 18.- La Junta local de Reformas Sociales en este plazo se reunirá para atender las reclamaciones formuladas, y procederá a formar las listas definitivas de patronos y obreros clasificados (art. 7º).

NOVIEMBRE 18 ó 19.- El Presidente de la Junta L. de R. Sociales, remitirá una copia o ejemplar de las listas definitivas de Patronos y otra de los Obreros, clasificadas por grupos al Presidente de la Junta Provincial de Reformas Sociales y los de las provincias de Gerona, Lérida y Tarragona otro reemplar de cada una de dichas listas al Presidente de la J. Provincial de R, Sociales de Barcelona.”

A finals d'octubre, el Fomento del Trabajo Nacional va enviar als Ajuntaments de Catalunya un ofici en què, després de dir que *“Conforme conoce V.S. el Art. 8º del R.D. del 11 del corriente, entre otras cosa dispone: (i inclouïa l'article 8è sencer, a mode d'entradeta). Continuava dient que el Foment havia rebut nombroses relacions d'empleats i obrers de fabricants, comerciants, banquers, etc.*

“pero para poder tener la seguridad de poseer un censo completo de Cataluña - continuava-, el “Fomento del Trabajo Nacional” se permite solicitar su valiosa colaboración; y a este efecto, ruega a V.S., con todo encarecimiento, que ordene sean enviadas a esta Presidencia, una nota de los industriales y comerciantes de todos los ramos que existan en ese término municipal, con expresión de obreros y de dependientes que cada casa posea, con expresión de la clase de industria a que se dedica, sin necesidad de detallar los nombres de los obreros; haciendo constar los que son varones y hembras. No duda esta Excma. Corporación Oficial que V.S. se percatará de la importancia i necesidad del cumplimiento del R.D. aludido, y que en consecuencia, nos prestará su valioso e indispensable apoyo para realizar la obra de conjunto que se nos ha ordenado”

En realitat l'article 8è. deia que eren les corporacions patronals -les Cambres de Comerç i Navegació i les d'Indústria i Comerç, així com el propi Fomento del Trabajo Nacional- les que havien de remetre a les Juntes de Reformes Socials *“una relación de todos los patronos, clasificados en los grupos y subgrupos que establece el presente Real Decreto, con expresión del número de obreros que tenga empleados cada patrono”*, i no a l'inrevés, com demanava el *Fomento*.

Perquè qui havia de concentrar tot aquest allau de llistes d'obrers i patrons era la Junta Provincial de Reformes Socials i no pas el *Fomento*, com aquest pretenia. I és de suposar que aquest darrer no voldria les llistes per a donar-les posteriorment a la Junta Provincial de Reformes Socials.

El Cens Patronal i Obrer per a la *Comissió del Treball de Catalunya* s'anava renovant i actualitzant periòdicament, i l'any 1923 encara es disposa entre els documents de les Juntes de Reformes d'expedients al respecte. Així, la Reial Ordre 13 de novembre de 1919 (Gac. 13 novembre) va publicar les Bases acordades per les representacions obrera i patronal per tal de posar fi als conflictes laborals sorgits a aquelles dates a la ciutat de Barcelona. A aquestes Bases es manifestava la necessitat de que els poders públics aprovessin una llei sobre sindicació obrera i patronal i una altra sobre el contracte de treball, així com de convocar una Conferència Nacional econòmica amb assistència de representants obrers i patronals i de personal tècnic. Uns dies després, el 17 de novembre (Gac. 20 novembre) una RO tractava de les funcions de la Comissió Mixta del Treball de Catalunya.

Coincideixen en el temps els projectes de lleis presentades a les Corts per Manuel Burgos y Mazo, Ministre de la Governació, sobre sindicació professional voluntària⁶² (13 novembre) i sobre contracte de treball (14 novembre), més conegudes com "Projectes Burgos y Mazo". Burgos y Mazo, i el seu delegat a Barcelona, el Governador Civil Julio Amado, d'acord amb l'alcalde de Barcelona -i President de la Junta Provincial de Reformes socials- Antoni Martínez i Domingo, foren en realitat qui tractaren, amb la creació de la Comissió del Treball de Catalunya, de canalitzar la conflictivitat social i el locaut aleshores existent en Barcelona per la via de la negociació i el consens.

Malgrat tot, la Comissió del Treball de Catalunya no arribarà a obtenir l'èxit que els seus impulsors perseguien, en uns moments en què l'entesa i la concòrdia -i menys encara a la desesperada- havien perdut molt espai en favor de la negociació directa entre obrers i patrons. Entre els obrers, alguns sectors radicalitzats no van seguir les directrius de la CNT; d'altra banda, una part de la patronal es negava a admetre al treball als sindicalistes més destacats. Finalment, és més que probable que tant la Federació Patronal de Barcelona com els sectors més radicalitzats de la CNT fessin fracassar la Comissió Mixta "*simplement perquè mai no van voler participar en cap organisme dimanat del govern*"⁶³. Ara bé, sense deixar d'estar d'acord en bona mida amb aquest plantejament -que els propis fets s'encarregaren de confirmar-, val a dir que la CNT assistí a les reunions de la Comissió Mixta del Treball de Catalunya, mostrant una actitud que s'allunya del mite de la confrontació total, i ens presenta als anarcosindicalistes amb grans dosis de pragmatisme. Aquesta actitud fou objecte, d'altra banda, de dures crítiques al II Congrés de la pròpia CNT, celebrat al Teatre de la Comedia de Madrid al desembre de 1919. Aquest, en què una majoria optà pel comunisme llibertari, i on també s'expressa l'adhesió a la III Internacional, "*reprochó duramente a la organización de Barcelona el haber asistido al despacho del alcalde para formar parte de una comisión mixta de patronos y obreros bajo presidencia o arbitraje de la primera autoridad municipal*"⁶⁴.

En un país en què la preocupació central de les autoritats continuava essent el manteniment de l'ordre públic, la legislació social a corre-cuita del govern Sánchez Toca, amb l'objectiu

⁶² Diari de Sessions, n° 32, Apèndix 4t.

⁶³ Segons la tesi de Soledad Bengoechea, al seu llibre *Organització patronal i conflictivitat social a Catalunya*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1994.

⁶⁴ Peirats, J.: *Los anarquistas en la crisis política española*, De. Júcar, 1977, pàg. 179.

central de conjurar el perill revolucionari arribava tard i malament: els protagonistes de la conflictivitat social no admetien ja ingerències de tercers en els seus afers. El locaut patronal de novembre, que deixa 140.000 treballadors al carrer, trenca les negociacions a les Comissions Mixtes, i obre la *Caixa de Pandora* en el terreny sociolaboral i polític: l'escalada de la violència i el pistolerisme (l'atemptat contra el dirigent de la Federació Patronal de Barcelona-Catalunya, Fèlix Graupera, el 5 de gener de 1920, ha estat considerat com un intent d'incitació al cop d'estat; també a Sabadell s'atemptà contra Joan Grau i Puig i el seu soci Mateu Iglesias el 8 d'octubre de 1920, quan feia només 10 dies que Grau havia deixat d'exercir el càrrec de president de la Federació Patronal de Sabadell); la dissolució de la CNT i l'empresonament de 64 dels seus dirigents per part del Governador Martínez Anido al novembre de 1920; l'assassinat de Francesc Layret en la mateixa data; la vaga general posterior i la repressió contra els obrers; l'aplicació de la "Llei de fugues"; l'assassinat del president del Govern, Eduardo Dato, al març del 1922; l'assassinat, al març del 1923 de Salvador Seguí, el Noi del Sucre...

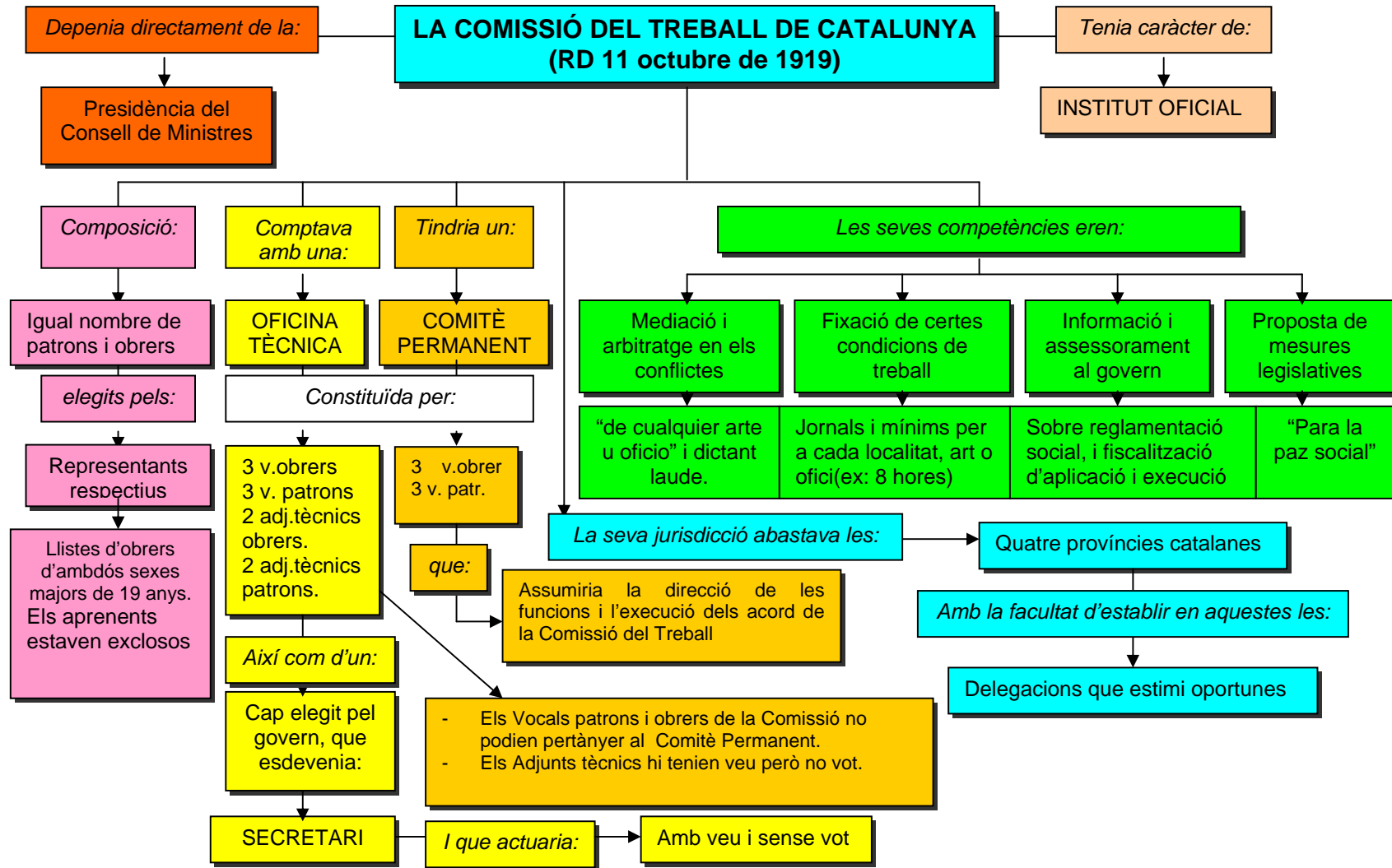
¿Què podien fer en aquest ambient, la creació del retir obrer, al juliol de 1921, o la Llei d'Accidents de treball al gener de 1922 per a conjurar la violència? La pròpia creació, el 8 de maig de 1920, del Ministerio de Trabajo, un projecte apartat des de començaments de segle amb el projecte fallit de Canalejas (l'Instituto de Trabajo, al qual vindria a substituir l'Institut de Reformas Sociales a l'abril de 1903) i que es proposarà de crear novament al 1914 i que fou aplaçat una altra vegada pel sorgiment de la guerra europea..., i que ara -1920- es reprén "*por imperiosas y justas exigencias del momento actual (...) hasta el punto de haber sido objeto de cláusulas especiales en el Tratado de Paz y de Conferencias internacionales de carácter permanente...*"⁶⁵, va passar pràcticament desapercebut, i tampoc no fou suficient per a deturar la crisi.

El 5 d'octubre de 1922, un RD creava els Comitès Paritaris "*para resolver los conflictos entre el capital y el trabajo*", encarregats, segons el seu Preàmbul, "*de poner término a huelgas y 'lock-outs'*", amb la qual cosa es reconeixia, de fet, el fracàs de la Comissió Mixta del Treball de Catalunya. Aquest extrem va ser definitiu quan, el 3 de novembre, una RO establí la coexistència de la Comissió Mixta amb Comitès Paritaris.

Malgrat tot, a la crisi sociolaboral se li sumava la crisi política i la incapacitat del sistema de la Restauració d'oferir vies de sortida. En el terreny econòmic la fallida dels Bancs de Terrassa i Barcelona al novembre i desembre de 1920 i en el militar el desastre d'Annual a la guerra del Marroc, amb el moviment social posterior d'exigència de responsabilitats polítiques, acaben de completar un quadre patètic dels darrers anys de la Restauració. Des d'aquest punt de vista, el cop d'estat del general Miguel Primo de Rivera, al setembre de 1923 era, més que un "*breve paréntesis en la marcha institucional de España*"⁶⁶, una opció decidida i oberta en favor de sortir de la situació per la via autoritària.

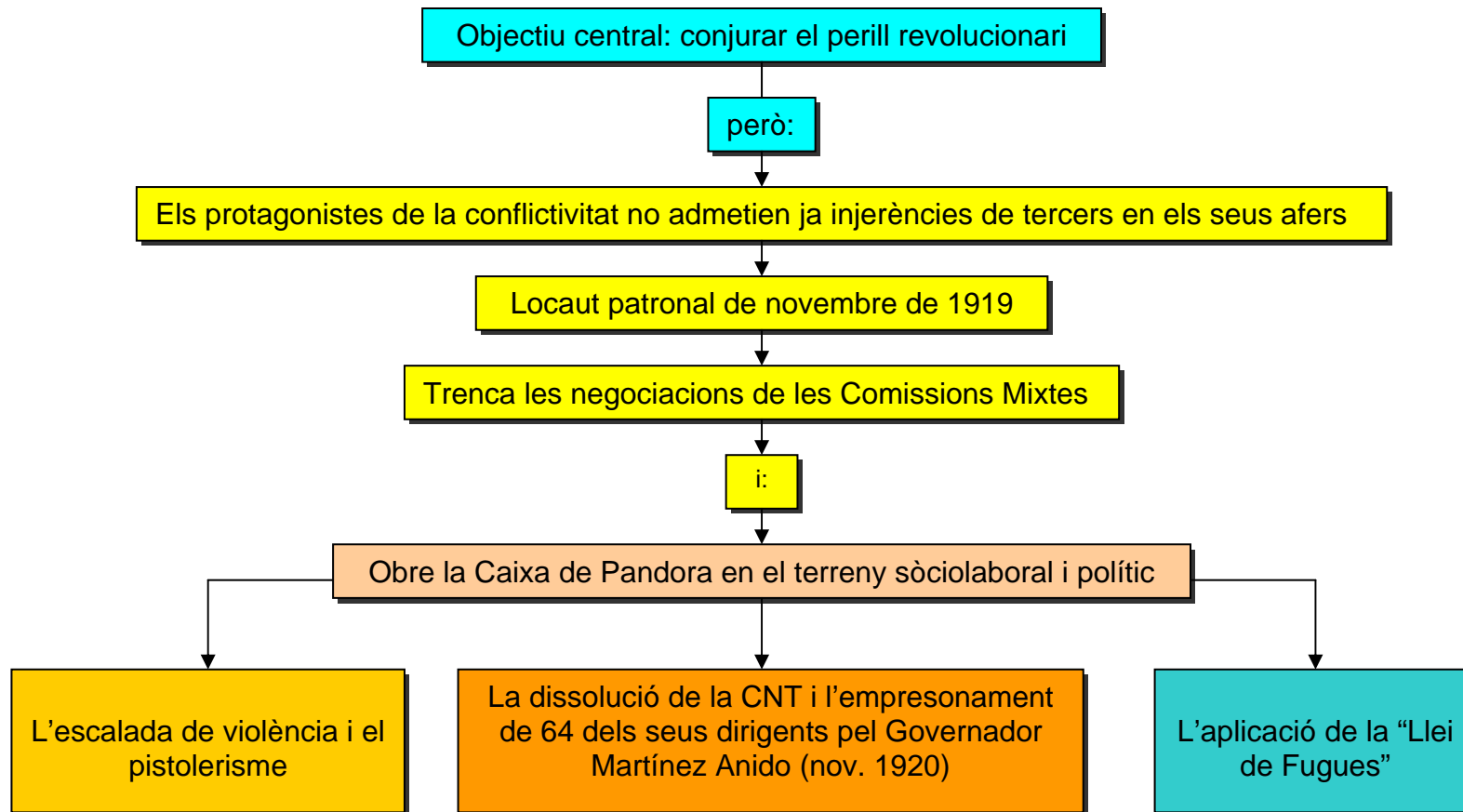
⁶⁵ Fa referència al Tractat de Versalles, d'on sorgirà l'Organització Internacional del Treball, al qual Espanya es va adherir, mitjançant la Llei de 14 d'agost de 1919 (Gac. 16 agost). Aquesta llei tenia un "**Artículo único**. Se autoriza al gobierno de Su Majestad a dar su adhesión al pacto de Sociedad de las Naciones, inserto en el Tratado de Versalles entre las potencias aliadas y asociadas y Alemania, de veintiocho de Junio de mil novecientos diez y nueve, y a aceptar asimismo las estipulaciones de la parte décimotercera de dicho Tratado relativas a la Organización del Trabajo".

⁶⁶ Justificació de Primo de Rivera del seu cop d'estat de 13 de setembre, a la *Gaceta de Madrid*, de 15 de setembre de 1923.

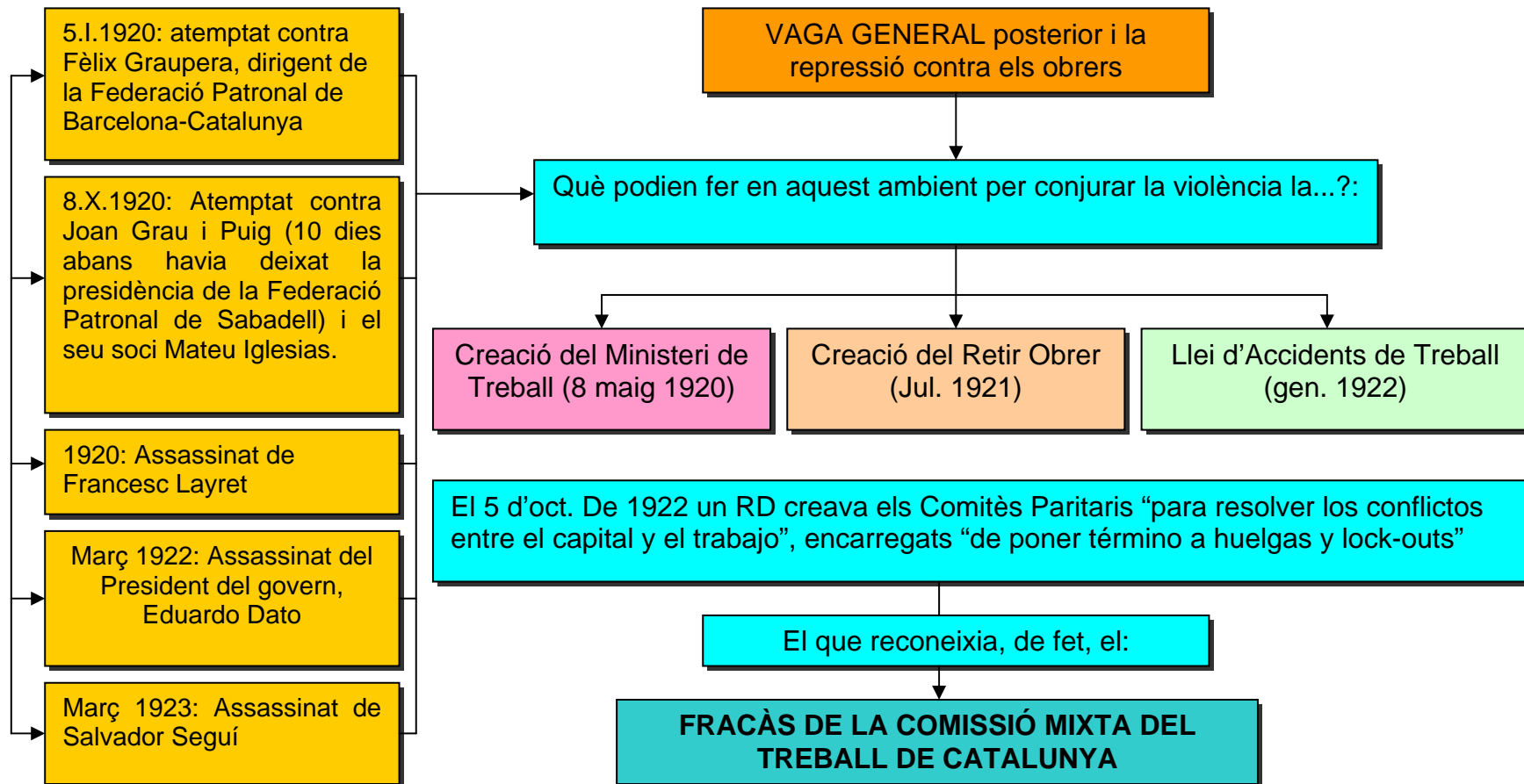
FONT: Elaboració pròpia.

LA COMISSIÓ DEL TREBALL DE CATALUNYA: EL FRACÀS INSTITUCIONAL DE LA RESOLUCIÓ DELS CONFLICTES

FONT: Elaboració pròpia.

LA COMISSIÓ DEL TREBALL DE CATALUNYA: EL FRACÀS INSTITUCIONAL DE LA RESOLUCIÓ DELS CONFLICTES

FONT: Elaboració pròpia.

La Junta de Reformes de Mataró es va reunir, com sabem, el mateix dia de la publicació d'aquest Reial Decret, després de gairebé quatre anys sense reunir-se. La següent sessió de la Junta, i malgrat la tasca ingent que aquest RD li atorgava, fou el dia sis de desembre de 1919. Les llistes, però havien estat confeccionades i a la sessió s'acordà, després de llegir el RD d'11 d'octubre, “exponer al público las listas al objeto de reclamación”. La Junta acordà també, davant la magnitud de la feina d'actualització permanent del Cens Patronal i Obrer, “reunir la Junta al menos una vez al mes”.⁶⁷ La Junta, però, no tornaria a reunir-se fins a sis mesos després, el 20 de Juny de 1920, i semblava que, ara sí, tornava a agafar una nova dinàmica de reunions mensuals, que la portà a reunir-se durant els mesos de juliol i d'agost. Tanmateix, després d'aquesta sessió d'agost, la Junta va romandre sense reunir-se fins al gener de 1921.

A les sessions de 1920 l'Inspector provincial feia constar l'incompliment de la Llei d'11 de juliol de 1912 “que prohíbe en absoluto el trabajo nocturno a las mujeres y excitó el celo de la Junta para que en un plazo prudencial quede abolido dicho trabajo, haciendo además algunas consideraciones sobre el alcance y aplicación de la Ley y reglamento que regulan dicho trabajo y el de los niños”. També feia entrega d'una Acta d'Apercebiment aixecada en la fàbrica Martí i Pascual per infracció dels articles 2, 16 i 17 de la Llei de 13 de març de 1900. És a dir, treballar nens menors de 10 anys (art 2), no disposar els menors d'edat els permisos i certificacions necessaris per poder treballar (art. 16) i treballar més hores de les legals (17), i una altra Acta d'Infracció en la fàbrica Asensi, pels articles 1º (“Los menores de ambos sexos que no hayan cumplido diez años, no serán admitidos en ninguna clase de trabajo”), i 10 (tenir treballant nens, joves i dones sense certificació d'estar vacunats y de no patir cap enfermetat contagiosa). La Junta acorda donar-se per assabentada de la primera i imposar a Asensi la multa de 25 pessetes. La fàbrica Societat Anònima Asensi, de gèneres de punt, comptava amb 192 treballadors.⁶⁸

A la sessió del dos de juliol el Caixer de la Junta, el Vocal patró Francesc Paradedà Deu, “dio cuenta de haber ingresado veinte y cinco pesetas importe de la multa impuesta al patrono Asencio”; ahora, la Junta acordava nomenar un Comissió, integrada pel Vocal patró Paradedà i el Vocal obrer Antoni Tarensi Roca per tal d'informar-se i aplegar dades a l'entorn de l'abolició del treball nocturn. Aquesta Comissió, en una mostra més de que les Juntes de Reformes Socials es mantienien en relatiu contacte, visità les Juntes de Sabadell i de Terrassa i a la següent sessió del 16 d'agost “expuso los resultados de las visitas (...) con referencia a datos y antecedentes sobre la forma en que se abolió en dichas poblaciones el trabajo nocturno de las mujeres, haciendo historia de lo ocurrido hasta que se implantó la Ley de 12 de Julio de 1912”⁶⁹. De la poca documentació generada per la Junta de Reformes durant el 1920, es disposa d'una comunicació de la Junta de Reformes de Terrassa de data 16 de gener, la qual diu que remet un exemplar “del boceto de proyecto de concordia que se ha presentado a las entidades patronales y obreras legalmente constituídas en esta ciudad, para que, estudiado y convenientemente modificado por ellas, vean si puede servir para echar las bases de un armónico y perdurable contrato de trabajo”.⁷⁰ Malauradament, no es disposa del projecte, només de la carta.

La Junta de Reformes no tornaria a reunir-se fins a principis de 1921. La Junta rebria, amb data tres de desembre de 1920, una comunicació de la Junta Provincial de Reformes

⁶⁷ Actes, p. 285.

⁶⁸ AMM. Gob. 47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922.

⁶⁹ Actes, p. 291.

⁷⁰ Antecedentes Junta, 1920.

Socials en què demanava “se sirva ordenar la entrega de la adjunta convocatòria á D. Antonio Gasol”, signada pel Secretari Santiago Latorre.⁷¹

L'any de 1921 començava amb les denúncies d'obrers i patrons forners sobre alguns casos de treball nocturn i que algun patró infringia el RD de 3 d'abril de 1919 que prohibia el treball nocturn en forns i similars i també el conveni mutu en el qual s'acordava que la jornada comencés a les quatre i mitja de la matinada, a la sessió del 17 de gener.⁷² Després de debatre, entre l'obrer invitat Prat i el vocal patró Paradedada –recordem que era forner- a l'entorn de si s'admetien o no intervals després d'amassat el pa sobre les vuit de la nit, degut al perill de fermentació si de vegades no es feia, s'acorda comunicar-lo al patrons denunciats per tal que poguessin defensar-se davant la Junta. A la sessió següent, el 28 de gener, es llegia una instància dels patrons forners en què exposaven la forma de treball “y que por la noche hay un descanso de más de seis horas (...) pidiendo se les haga una inspección para convencerse de todo ello”, Un vocal obrer “la combatió diciendo que dichos patronos no están dentro del RD de 1919, que la naturaleza de las operaciones de la panificación presupone cuando menos una continua vigilancia para que no se altere la pasta, además que el convenio obliga a unos y otros a principiar el trabajo a las cuatro y media de la mañana y que de no resolverse inmediatamente este asunto desestimando la instancia de los patronos, estallará la huelga”. El Vocal Francesc Paradedada argumentava que “en invierno se altera la pasta y que no teniendo obreros a sus órdenes le parece que no se le puede limitar las horas de trabajo, proponiendo un Vocal que antes de acordar se nombre una Comisión de dos Vocales y un representante del gremio de patronos panaderos y otro del de obreros para intentar en brevísimo plazo una transacción, acogiendo la propuesta unos favorablemente y otros no, y puesta a votación la urgencia se acordó por unanimidad, y la instancia por si se debía tomar ó no en consideración, quedó desestimada por mayoria, explicando su voto el Vocal proponente”⁷³.

A aquesta sessió el Vocal obrer Jaume Campdepadrós Soler presentà la dimissió del càrrec, la qual li fou acceptada. Desconeixem, però les raons de la dimissió. Passà a ocupar el càrrec de Vocal efectiu el seu Suplent, Martí Masferrer Corominas.

A la sessió del 10 de febrer, els vocals inspectors denunciaven que se'ls hi negava l'entrada en varies fleques i que dues no complien el treball nocturn; el vocal patró Paradedada considera “que son inopotunas”; finalment, encara que es fa notar que les denúncies “adolecen de algún requisito en su procedimiento, aunque la Junta está convencida de la veracidad de los hechos denunciados, se acordó 1º. Suspender la aplicación de penalidades a los denunciados, 2º Avisar personalmente a los patronos para que en lo sucesivo cumplan la Ley. y 3º Que la Comisión inspectora quede facultada para practicar visitas durante la noche por todo el presente mes.”⁷⁴

La problemàtica dels forners travessaria tot l'any 1921, i encara a la sessió del 24 de gener de 1922 una Comissió de patrons i obrers denunciava que el patró Miralda incomplia el descans dominical amb “el pretexto de fabricar panes pequeños de los llamados de Viena”.⁷⁵ Previament, a la sessió del 24 d'octubre de 1921, la Junta acordava, a instància del Gremi de Forners “consignar el máximo de días que durante el año se puede trabajar

⁷¹ Antecedentes Junta, 1920.

⁷² Actes, p. 293.

⁷³ Actes, p. 295.

⁷⁴ Actes, p. 300.

⁷⁵ Actes, p. 308.

por la noche y comunicarlo al gremio de obreros panaderos”,⁷⁶ mentre que a la del 16 de desembre es va invitar a un representant de cadascuna de les parts patronal i obrera. Els patrons Lladó, i Simón, deien que estaven disposats a treballar el nombre de dies exceptuats a condició de que els obrers s’avinguessin a començar el treball els dissabtes més d’hora de l’hora assenyalada. Els representants obrers Prat i Barceló es mostraren disconformes “y tras larga discusión se convino en reunirse nuevamente previas consultas y gestiones entre patronos y sus obreros respectivos”.⁷⁷ Com es veu, la polèmica afectava directament els propis vocals patrons de la Junta de Reformes Socials, ja que Paradedera era forner, i Josep Simón Seda, també forner, havia estat Vocal patró de la Junta de Reformes durant els biennis de 1907-1908 i 1909-1910, aquest darrer ocupant el càrrec de caixer. Finalment, Josep Lladó Pibernat era vocal patró-suplent de... Francesc Paradedera Deu. Quant als obrers, Domènec Barceló Juney, de 37 anys aquest any, vivia al Camí Ral, 5.

L’Inspector Provincial, Alfonso García Font,⁷⁸ continuava aixecant Actes d’Apercebiment i d’Infracció a diferents empreses mataronines, com les consignades a la sessió del 30 de setembre, per exemple: dos d’apercebiment de Piqué i Peradejordi i de la Comercial Transatlàntica, i una d’infracció de Martí Pascual “por incumplimiento de la Ley que regula el trabajo de mujeres y niños, acordando darse por enterada de las dos primeras é imponer al tercero la multa de veinte y cinco pesetas por cada una de las nueve infracciones”. La Comercial Transatlàntica era una empresa de gèneres de punt de 156 treballadors, domiciliada al carrer Churruca, 90. Josep Martí Pascual, també de gèneres de punt, tenia 78 treballadors i estava situada al carrer Sant Felicià, 40. Totes dues empreses formaven part de l’Associació Patronal de Gèneres de Punt.⁷⁹

A la sessió del 24 d’octubre es donava comptes que Martí Pascual havia satisfet les nou multes mentre que un vocal obrer denunciava que en les fàbriques de Minguell, Martí i Pascual, i Julià, de gèneres de punt, i a la de pastes per a sopa, de Palomer, es treballaven jornades superiors a les reglamentàries.⁸⁰ L’empresa Vídua de Minguell i Companyia tenia 462 treballadors; la de Martí Pascual 78, com acabem de veure; S. Julià i Cia. S. en C., domiciliada al carrer Bisbe Mas, 23, tenia 23 treballadors. Tret d’aquesta darrera, totes pertanyien a l’Associació de Gèneres de Punt de Mataró.⁸¹

El dia set de novembre, el Jutge de Primera Instància enviava un ofici a l’alcalde en què li demanava que “por acuerdo de esta Comisión Económica, se ruega a la Junta Local de Reformas Sociales, de esta Ciudad, manifieste los nombres y circunstancias de dos personas, una de ellas patrono y otro obrero, que han de formar parte de dicha Comisión, con arreglo a la Real Orden de 15 de Abril de 1920”. El 30 de novembre, un nou ofici, ara també amb el segell de la Copmissió Econòmica del Partit de Mataró, tornava a demanar a l’alcalde que li enviés els noms d’un patró i un obrer “para formar parte de la Comisión economica de la Prisión de este partido”. Al dia següent l’alcalde, Joaquim Capell i Vidal, enviava els noms del vocal patró Josep Majó Nonell i Jaume Sargatal, “aqueel habitante en la carretera de Barcelona (Huerta) y este en la calle de Roger de Flor nº 29 piso”.⁸²

⁷⁶ Actes, p. 304.

⁷⁷ Actes, p. 306.

⁷⁸ El 20 de febrer de 1921, l’Inspector Alfonso García Font nomenava Josep Pedemonte Martorell Inspector Auxiliar de la Inspecció del Treball en la ciutat de Mataró. Vegeu Antecedents Junta, 1921.

⁷⁹ AMM. Gob. 47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922.

⁸⁰ Actes, p. 304.

⁸¹ AMM. Gob. 47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922.

⁸² Antecedents Junta, 1921.

A la darrera sessió de 1921 (la cinquena de l'any) Dionisi Llivina Carbonell fou nomenat President de la Junta Municipal del Cens Electoral, essent el primer Vocal obrer que accedia a la presidència de la JMCE, des de la Llei Electoral del 8 d'agost de 1907.

Després de la sessió del 24 de gener de 1922 en què una Comissió de patrons i obrers encara discutien sobre l'incompliment del descans dominical, la Junta es reuniria el 22 de maig, on va acordar la renovació total de la mateixa. Aquesta renovació es duria a terme a la sessió del 18 de juliol de 1922.

6.7. Renovació de la Junta (maig de 1922)

La JLRS de Mataró no es renovava des de finals de 1910 (bienni de 1911-1912). Com sabem, una RO de 1912 suspengué la renovació de totes les Juntes de Reformes Socials arreu de l'Estat fins que no s'hagués confeccionat el Cens Obrer i Patronal per part de l'Institut de Reformes Socials. Confecció que travessà tot un seguit de canvis que feren impossible la renovació de les Juntes fins l'any 1922.

Dos elements cal remarcar de la iniciativa estatal d'elaborar aquest Cens Obrer i Patronal. En primer lloc, el plantejament mateix de confeccionar-lo perseguia, de fet, relativitzar el pes dels sindicats, quelcom que donava arguments al propi Estat per a la seva intervenció en els afers laborals. L'estat palesava, d'aquesta manera, la necessitat de solucionar els conflictes laborals a tres bandes (obrers-patrons-estat) amb l'objectiu últim d'assolir la pau social mitjançant el consens, on l'Estat jugaria, indiscutiblement, el paper d'àrbitre. En segon lloc, que el procés de *llarga durada* que suposa la confecció d'aquest Cens –som a 1922 i encara no resta acabat– posa de manifest, alhora, la dificultat i la complexitat del propi procés i també de la resolució de la “qüestió social”.

A la sessió de la Junta de 22 de maig de 1922, a la qual només assistiren l'alcalde, Enric Aranyó Rodon, i els vocals obrers Antoni Tarensi Roca i Jaume Sargatal Hortals, que actuava com a Secretari, s'acordà procedir a la renovació total de la Junta, després de deixar constància que,

“...en consideración a que por varios señores componentes de la Junta faltan continuamente a las sesiones que celebra sin duda por el largo tiempo que vienen desempeñando el cargo ya que la misma no se ha renovado desde muchos años, y aún la mayoría de ellos en la representación obrera particularmente actúan cinco suplentes de los seis Vocales que la integran, se acordó proceder a la renovación total de la misma”.

El 9 de juny, la Junta publicà l'edicte de convocatòria d'elecció per al dia quatre de juliol. A les 11 del matí devien celebrar-se l'escrutini general dels vocals i Suplents Patrons al Saló de Sessions de les Cases Consistorials; a les set de la tarda, al mateix lloc, se celebraria l'elecció dels Vocals i Suplents Obrers.⁸³

Tanmateix, un nou Edicte de la Junta, de data 1 de juliol de 1922 feia saber que:

“Habiéndose manifestado por varias Asociaciones la conveniencia de prorrogar la convocatoria para la renovación de los cargos de esta Junta Local de Reformas Sociales he acordado acceder a dicha petición señalándose al efecto el día 18 de los corrientes y a las mismas horas (once de la mañana renovación patronal y siete de la tarde la obrera) para el

⁸³ AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926. Expediente de renovació de la Junta local de Reformas Sociales, dins de l'exp. Antecedentes Junta, 1922.

escrutinio general de la elección de los seis vocales patronos y otros seis obreros con sus respectivos suplentes.

Lo que hago público por el presente para que llegue a conocimiento de las entidades patronales y obreras residentes en esta localidad.

Mataró 1º de Julio de 1922

EL ALCALDE

Emilio Arañó

[rubricat]”

Així doncs, el 18 de juliol de 1922 es procedia a l'escrutini general per a l'elecció dels vocals de la Junta local de Reformes Socials.

7. LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE 1922-1923.¹

7.1. Els Vocals patrons

Les Associacions patronals que participaren en el procés foren cinc: La Cambra de la Producció de Mataró i Comarca, el Sindicat i Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca, la Unió Gremial Mataronesa, la Unió Patronal de Mataró i la seva Comarca i l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró. Totes cinc associacions patronals presentaren una única candidatura consensuada, amb un nombre total de 228 vots. Estava integrada per les següents persones:

Quadre 10.
Candidatura patronal única per a l'elecció de vocals de la JLRS.
Mataró, juliol de 1922.

Vocals Patrons efectius	Societat	Nombre de vots
1 Narcís Clavell Planas	Unió Patronal de Mataró i Comarca	228
2 Antoni Coll Gassau	Associació Patronal de Gèneres de Punt	228
3 Josep Martí Pascual	Associació Patronal de Gèneres de Punt	228
4 Joan Alum Munté	Cambra de la Producció de Mataró i C.	228
5 Agustí Xiquès Feliu	Unió Gremial Mataronesa	228
6 Jaume Fornells Serra	Centre i Sindicat Agrícola de Mataró i C.	228
Vocals Patrons Suplents		
1 Salvador Font Verdaguer	Unió Patronal de Mataró i Comarca	228
2 Lluís Ribas Clavell	Associació Patronal de Gèneres de Punt	228
3 Joaquim Coll Surià	Associació Patronal de Gèneres de Punt	228
4 Manel Soler Anglada	Cambra de la Producció	228
5 Joaquim Mora Vinyals	Unió Gremial Mataronesa	228
6 Antoni Cabot Puig	Centre i Sindicat Agrícola de Mataró i C.	228

FONT: AMM. Gob. 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1922, dins de l'exp. Antecedentes Junta, 1922. Elaboració pròpia.

Tots ells foren elegits per unanimitat i proclamats Vocals patrons i Suplents respectivament.²

7.1.1. La homogeneïtat patronal

La homogeneïtat amb què es presentaren les associacions patronals a aquesta renovació total de la JLRS d'agost de 1922, fou el resultat d'un seguit de negociacions i posteriors acords presos entre elles. Fruit d'aquests acords, cada associació presentava dues persones (un Vocal efectiu i un Vocal Suplent), excepte l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró, que presentava quatre (dos Vocals efectius i dos Suplents):

“Las entidades patronales, todas de Mataró, han llegado a un acuerdo para la designación de una candidatura patronal única para la elección de vocales de la Junta de Reformas Sociales.

¹ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales (18.VII.1922: elecció/ 18.VIII.1922: constitució).

² És a dir, que el Suplent de Narcís Clavell Planas era Salvador Font Verdaguer, i així successivament.

En virtud de dicho acuerdo cada una de las entidades, Cámara de la Producción; Federación Patronal; Centro de Agricultores y Unión Gremial deberá designar un vocal efectivo y otro suplente los que junto con otros dos efectivos y dos suplentes que designará la Asociación [Patronal de Gèneres de Punt] integran dicha candidatura. La Junta acuerda haber visto con satisfacción el resultado de las gestiones practicadas y acto seguido procede a designar en votación nominal a los individuos de la misma que han de formar parte de la candidatura patronal con el carácter de vocales efectivos, resultando elegidos por unanimidad Don Antonio Coll Gasau y Don José March [*Sic, és Martí.*] Pascual. Se pasa a designar, también en votación nominal, a los individuos de la Asociación que han de formar parte de la candidatura con el carácter de vocales suplentes, resultando elegidos, también por unanimidad, Don Luis Ribas Clavell y Don Joaquin Coll Macià [*Sic, el cognom Macià apareix en els documents de la JLRS, i també en els de la resta d'Associacions patronals, com Surià*]. Anuncia el Sr. Presidente que a continuación va a votarse la candidatura patronal íntegra que la Asociación desearía resultara elegida. Por unanimidad resultan elegidos como vocales patronos efectivos: Don Juan Alum Munté, Don Narciso Clavell Planas, Don Agustín Xiqués Feliu; Don Jaime Fornells Serra, Don Antonio Coll Gasau, y Don José Martí Pascual, y como vocales patronos suplentes Don Manuel Soler Anglada, Don Salvador Font Verdaguer, Don Joaquín Mora Viñals, Don Antonio Cabot Puig, Don Luis Ribas Clavell y Don Joaquín Coll Macià. Seguidamente la Junta acuerda por unanimidad facultar a Don José Roca Tió [*secretari de l'associació*] para que con el carácter de compromisario o delegado de la Asociación asista a las Casas Consistoriales, en el día y hora que se fije, al acto del escrutinio, votando la candidatura íntegra que la Junta acaba de aprobar”³.

El nombre de socis amb què comptava cadascuna d'elles aquell any de 1922 era el següent:

Quadre 11. Associacions patronals mataronines participants en el procés de renovació de la Junta de reformes Socials. Nombre de socis i càrrecs, 1922

ASSOCIACIÓ	Nre. Socis	PRESIDENT	SECRETARI
Unió Patronal de Mataró i Comarca	136	Àngel Fàbregas	Salvador Font Verdaguer
Unió Gremial Mataronesa	454	Martí Ramis Dalmau	Josep Castellsaguer
Sindicat Agrícola de Mataró i Com.	163	Jaume Fornells	Antoni Dorda Miquel
Cambra de la Producció de Mataró i Comarca	34	Salvador Cuadrada Bernadet	Pere Manen Mayol
Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró (Barcelona)	29		Josep Roca i Tió
Total socis	816		

FONT: Ídem taula 1. Elaboració pròpia..

El nombre de participants per associació patronal en el procés de renovació de la Junta de Reformes fou com segueix:

³ Extracte de la Certificació de la Asociación Patronal de Géneros de Punto de Mataró. Barcelona, de data 17.VII.1922, que fou presentada a la Junta de Reformes Socials de Mataró el 18.VII.1922, data de l'elecció dels Vocals de la JLRS. AMM. Gov. 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1922, dins de l'Exp. Antecedentes Junta, 1922.

Quadre 12.**Nombre de socis i nombre de participants de les associacions patronals mataronines en el procés de renovació de la Junta de Reformes Socials (juliol 1922)**

ASSOCIACIÓ	Nre. associats	Nre. votants	%
Unió Patronal de Mataró i la seva Comarca	136	51	37.50
Unió Gremial Mataronesa	454	64	14.09
Sindicat Agrícola de Mataró i Comarca	163	66	40.49
Cambra de la Producció de Mataró i Comarca	34	18	52.94
Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró	29	29	100.00
Total	816	228	

FONT: Ídem Quadre 1. Elaboració pròpia.

7.1.2. La relació de forces patronals.

La relació de forces d'aquestes associacions patronals no es medeix només pel nombre de socis amb què comptaven; ni tampoc pel nombre de participants en el procés de renovació de la JLRS (de fet, el percentatge de participació en el procés electoral mostra, a banda de l'acord entre elles, l'interès de les associacions patronals en la Junta de Reformes). La relació de forces es medeix més aviat pel nombre de treballadors i treballadores que cadascuna d'elles ocupava. Donat que la indústria predominant a la ciutat era la dels gèneres de punt, era també aquest sector el que aplegava el major nombre d'obrers a la ciutat. En conseqüència, també l'Associació Patronal de Gèneres de Punt acaba tenint més pes dins la Junta local de Reformes Socials, per més que, numèricament parlant, el nombre de socis que aplega és el més petit de les diferents associacions patronals. Així, per tal de compensar aquest aspecte, l'Associació Patronal de Gèneres de Punt és l'única que participa al cent per cent en el procés de renovació de la Junta de Reformes. I és que el nombre de treballadors que l'Associació Patronal de Gèneres de Punt ocupava superava els quatre mil, aquell any de 1922. En concret, i sense poder disposar de les dades de dos dels seus socis –Ramon Domingo Mandri i la societat Font, Coll i Clavell-, eren 4.183 d'un total de 4.830 ocupats als gèneres de punt (vegeu ANNEX VI. *Patrons Integrants de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró, i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922*).

Val a dir que l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró integrava la gran majoria d'empresaris en gèneres de punt de la ciutat: 29 d'un total de 48. És a dir, un 60,42%. En termes de mà d'obra ocupada en els gèneres de punt, el percentatge suposa un 86,60% (4.183 d'un total de 4.830). Sumant tot el tèxtil, ram de l'aigua inclòs, el percentatge era del 78,35% (4.183 d'un total de 5.339).⁴

Aquestes xifres mostren la preponderància de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró. I també expliquen perquè són quatre les persones de la seva associació les que integren la candidatura patronal consensuada per a la renovació de la JLRS, mentre que les de les altres associacions patronals foren només dues.

Això no vol pas dir que no n'hi haguessin empresaris importants que no integraven les seves files. Un exemple notori el constitueix Jaume Ymbern Fort, amb 298 treballadors.⁵

⁴ Vegeu AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922.

⁵ Vegeu AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Jaume Ymbern ocupava l'any 1919 a 306 persones (48 homes i 258 dones), segons les dades del Cens Obrer i Patronal realitzat per la Junta de

Tot i això, els empresaris més importants i les empreses més nombroses en mà d'obra es troben dins l'Associació Patronal de Gèneres de Punt. Després del cas de Jaume Ymbern, amb 298 treballadores i treballadors, cap de les 18 empreses restants no associades a l'APGP té més de 63 treballadors (cinc tenen entre 21 i 51, quatre entre 10 i 14, i vuit entre 2 i 9). De fet, d'aquestes 19 empreses, prop de la meitat de treballadors són d'una sola fàbrica (Jaume Ymbern), mentre que les 18 restants ocupen els 349 treballadors restants.⁶

Per tant doncs, a excepció de l'empresa de Jaume Ymbern Fort, amb 298 treballadors, totes les empreses per sobre dels 63 treballadors estaven associades a l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró. Les 19 empreses no associades a aquesta sumaven un total de 647 treballadors (13,40% del total d'ocupats en els gèneres de punt), mentre que les 27 empreses de l'APGP⁷ apleguen 4.183 treballadors d'un total de 4.830. És a dir, el 86,60% del total de mà d'obra ocupada als gèneres de punt de Mataró.⁸

Fem un breu perfil d'aquests membres de les associacions patronals mataronines:

Àngel Fàbregas Sabater era el President de la Unió Patronal de Mataró y la seva Comarca, és a dir, la delegació de Mataró de la Federació Patronal de Catalunya⁹. La seva empresa era "Fills d'Antoni Fàbregas. Manufactures de Paper i Cartró", domiciliada al carrer Lepanto, núm. 4. Era la major fàbrica del sector, amb 127 treballadors (comptant la seva, el sector de paper i cartró comptava amb quatre empreses en total, que sumaven 192 treballadors.¹⁰ Conservador, Fàbregas havia estat Alcalde de la ciutat des de l'1 de juliol de 1909 al 31 de desembre de 1911.

Salvador Font Verdaguer era, en aquells moments, Secretari de la Unió Patronal de Mataró y la seva Comarca. Era fabricant de maquinària tèxtil. Tenia una fàbrica al carrer Tras Sta. Ana, 17. Ocupava 72 treballadors (torners, fumistes, forjadors, fonadors, lampistes, peons, aprenents..), essent la més gran empresa del sector de la metal·lúrgia de Mataró.¹¹ Era també membre de la Cambra de la Producció de Mataró i Comarca.

Reformes Socials arran del RD d'11 d'octubre de 1919, que creava la Comissió del Treball de Catalunya. Vegeu AMM. Gob. 1038. Relación del personal ocupado en esta fábrica, calle de Biada nº 1. Mataró (20.X.1919). Mentre que al Cens Obrer i Patronal de l'any 1919 no calia incloure els menors de 19 anys, al de l'any 1922 sí que apareixen menors d'aquesta edat.

⁶ Vegeu AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922.

⁷ 27 empreses i no 29 com a la relació d'associats de l'APGP, perquè a l'apartat de "Gèneres de Punt" del Censo Patronal i Obrero de 1922 no apareixen relacionats els socis Ramon Domingo Mandri, i Font, Coll i Clavell.

⁸ Vegeu el capítol "La indústria tèxtil de Mataró al primer quart de segle XX".

⁹ És d'obligat compliment, en parlar de la Federació Patronal de Catalunya, fer referència a Soledat Bengoechea, l'autora que més ha treballat i millor coneix el procés d'articulació organitzativa de la patronal catalana, fins a arribar a la constitució de la Federació Patronal de Catalunya l'any 1919-20. Vegeu el seu llibre *Organització patronal i conflictivitat social a Catalunya*, Premi Agustí Duran i Sanpere d'Història de Barcelona (amb pròleg de Pere Gabriel), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, Biblioteca Abat Oliba, núm 144.

¹⁰ Els 65 treballadors restants es repartien en tres fàbriques: la de Francesc Mauri, amb 31, a la Baixada de Sant Ramon, núm. 3; la d'Isidre Nogueras, amb 9, al carrer Mercet, 64, i la de Vídua de J. Vilardell, amb 25, al carrer Muralla de St. Llorenç, 22. Vegeu AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922.

¹¹ La Metal·lúrgia era un sector dispers a Mataró. Hi havia un total de 32 empreses, que donaven feina a un total de 274 treballadors. La gran majoria d'aquestes (25) eren tallers petitíssims, d'entre un a vuit treballadors, i ocupaven un total de 63 obrers. Quatre empreses més d'entre 10 a 19 obrers, ocupaven un total de 53 treballadors. No hi havia cap empresa d'entre 20 a 39 obrers. Dues empreses anaven dels 40 al 49 obrers, amb un total de 86 treballadors. La següent empresa, i la més gran de totes, era la de Salvador Font Verdaguer, amb 72 obrers. És a dir, que les tres empreses situades per sobre dels 40 treballadors, que

Martí Ramis Dalmau era en aquells moments el President de la Unió Gremial Mataronesa. Cal recordar que Martí Ramis fou el representant de la classe obrera de Mataró a l'acte d'elecció de compromissaris de l'Institut de Reformes Socials, al gener de 1904, i vocal obrer a la Junta de Reformes Socials entre 1905-1906. Tot just acaba de sortir de regidor de l'ajuntament (liberal), de l'1 de gener de 1918 a 31 de març de 1920 (amb l'alcalde liberal Josep M. Fradera i Pujol) i de l'1 d'abril de 1920 a 31 de març de 1922, amb l'alcalde regionalista Joaquim Capell i Vidal.

Josep Castellsaguer i Tapias era el Secretari de la Unió Gremial Mataronesa.

Jaume Fornells era el President del Sindicat Agrícola.

Antoni Dorda Miquel era el Secretari del Sindicat Agrícola.

Salvador Cuadrada Bernadet era el President de la Cambra de la Producció de Mataró i la seva Comarca. Tenia una fàbrica d'adoberia al carrer St. Rafael 28 i St. Isidor, 2. Ocupava 15 treballadors (2 comptables, un delineant d'escriptori i 12 adobers, dels quals 1 era l'encarregat, 4 eren oficials, 5 mig oficials, i 2 eren aprenents)¹². Era membre, alhora, del Centre i Sindicat d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca. Salvador Cuadrada havia estat tercer tinent d'alcalde, liberal, des de l'1 de gener de 1906 al 30 de juny de 1909, amb l'alcalde liberal Emili Aranyó Rossell, i segon tinent d'alcalde de l'1 de juliol al 31 de desembre de 1909, amb l'alcalde conservador Àngel Fàbregas Sabater.

Pere Manen Mayol era Secretari de la Cambra de Producció de Mataró i la seva Comarca. Finalment Josep Roca Tió era Secretari de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró.

7.2. Els Vocals obrers

Les Societats obreres que participaren en el procés de renovació de la Junta de Reformes foren set: La Societat del Ram de l'Alimentació, la Societat de Viti-vinicultors, la Societat Fabril de Filats i Preparació, la Societat d'Obrers Agricultors "*El Progrès*", la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes, la Societat d'Obrers de Construccions Elèctriques i la Societat d'Oficials Fusters. Cadascuna d'elles presentaren, només, un Vocal i un Suplent obrer respectivament. No presentaren, com els patrons, una única candidatura, possiblement perquè no arribaren a l'acord. Però, en no presentar candidatures senceres cap d'elles, el resultat venia a ser el mateix, tot i que dues persones –les menys votades– no sortiren elegides.

I també mostra la dispersió el variat nombre de vots obtinguts entre un i altre vocal. Fins i tot entre els Vocals i els Suplents d'una mateixa Societat el nombre de vots obtinguts és diferent. Foren aquests:

suposaven el 9,38% del total d'empreses del sector, donaven feina al 57,66% del total de la mà d'obra. Vegeu AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Vegeu també l'apartat 7.4.1. La indústria tèxtil de Mataró al primer quart de segle XX.

¹² AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. La seva empresa era la més gran dels sectors de Cuir i Pells. La família Cuadrada dominava majoritàriament el sector, amb tres de les 11 empreses existents: Salvador Cuadrada Bernadet, amb 15 treballadors, S. i J. Cuadrada, amb tres (també al carrer de Sant Rafael 5 i 7), i Miquel Cuadrada i Companyia, amb 10 treballadors al carrer Catalunya, núm. 35, donaven feina al 60% de la mà d'obra del sector (que ocupava 47 treballadors en total). Cfr. ANUARIO INDUSTRIAL DE CATALUÑA, 1918, pàg. 243.

Quadre 13**Candidatures obreres per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, juliol de 1922.**

SOCIETAT	NOMS	Nº VOTS
Ram de l'Alimentació	- Domènec Barceló Sunyer (Vocal)	55
	- Josep Calvet Perramon (Suplent)	42
Viti-vinicultors	- Josep Planas Terradas (Vocal)	150
	- Pere Calvet Carol (Suplent)	125
Fabrill de Filats i Preparació	- Antoni Tarensi Roca (Vocal)	100
	- Andreu Caminada Comas (Suplent)	60
Obrers Agricultor <i>El Progrès</i>	- Joan Llinàs Casas (Vocal)	181
	- Feliu Casasayas Grau (Suplent)	162
Oficials i Aprenents Paletes	- Bartomeu Calls Roquè (Vocal)	96
	- Ricard Ferrer Vicenç (Suplent)	90
Obrers de Construccions Elèctriques	- Miquel Botey Donay (Vocal)	54
	- Pere Parès Creus (Suplent)	47
Oficials Fusters	- Dionisi Llivina Carbonell (Vocal)	59
	- Miquel Botey Donay (Suplent)	59

FONT: AMM. Gob. 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1922, dins de l'exp. Antecedentes Junta, 1922. Elaboració pròpia.

Així doncs, sortiren elegits per majoria de vots els sis vocals i els sis suplents més votats. A Miquel Botey Donay el votaren com a Vocal la Societat d'Obrers de Construccions Elèctriques i com a Suplent la Societat d'Oficials Fusters, amb 54 i 59 vots respectivament. Degut a això, només un obrer -Pere Parès Creus-, no sortí elegit.

Vocals Obrers efectius	Nombre de vots	Total
1 Joan Llinàs Casas	181	
2 Josep Planas Terrades	150	
3 Antoni Tarensi Roca	100	
4 Bartomeu Calls Roqué	96	
5 Dionisi Llivina Carbonell	59	
6 Domènec Barceló Sunyer	55	
7 <i>Miquel Botey Donay</i>	54	695
Vocals Obrers Suplents		
1 Feliu Casasayas Grau	162	
2 Pere Calvet Carol	125	
3 Andreu Caminada Comas	60	
4 Ricard Ferrer Vicenç	90	
5 Miquel Botey Donay	59	
6 Josep Calvet Perramon	52	
7 <i>Pere Parès Creus</i>	47	595

FONT: Elaboració pròpia. En cursiva, els qui no sortiren elegits

Val a dir que, tot i que a l'acta d'elecció es diu que es comprovà el "número de votantes en cada asociación con relación al respectivo Censo ó libro de inscripciones de la Sociedad, habiendo sido hallados conformes y admitidos", no hi consten cap de les llistes d'associats de les societats obreres, mentre que sí que es poden consultar la de les associacions patronals. No obstant això, la suma dels vots emesos pels obrers participants per les respectives societats obreres ens acosta, aproximadament, al nombre d'associats:

Quadre 14. Associacions obreres mataronines participants en el procés de renovació de la Junta de reformes Socials. Nombre de socis i càrrecs, 1922.

ASSOCIACIÓ	Nre.		
	Socis	PRESIDENT	SECRETARI
Ram de l'alimentació	55?*	Ignasi Prat	Domènec Barceló i Sunyer
Societat Viti-vinícola	150?*	Pere Calvet	Andreu Blanchart
Fabril de Filats i Preparació	100?*	Ramon Bartra	Pere Vualart
Obrers Agricultors <i>El Progrés</i>	181?*	Feliu Casasayas	Joan Llinàs
Oficials i Aprenents Paletes	96?*	Bartomeu Calls	Demetri Pascual
Obrers Construccions Elèctriques	54?*	Lucio González	Pere Marell Casas
Oficials Fusters	59?*	Llorenç Oliveras	Joan Segismundo Ostench
Total participants (associats?)	695		

FONT: AMM. Gob. 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1922, dins de l'exp. Antecedentes Junta, 1922. Elaboració pròpia. * S'ha optat per posar el nombre de participants en els actes d'elecció. Per més que possiblement no es tracti del nombre exacte d'associats, sí pot ser indicatiu.

Bé doncs, el primer que crida l'atenció en aquest procés electoral de renovació de la Junta de Reformes Socials és que no participa cap de les societats obreres dels gèneres de punt, com ara la Societat d'Obrers en Gèneres de Punt (ara anomenat Sindicat d'Obrers en Gèneres de Punt), la qual donaria el contrapunt a l'Associació Patronal de Gèneres de Punt. Es podria deure al fet que no apareixien a les llistes del Cens Social de l'IRS, però més aviat al fet que des de la publicació del Ban de primer de desembre de 1920, signat pel governador civil de la província, Severiano Martínez Anido, el funcionament del Sindicat únic era il·legal, així com de totes les associacions obreres que d'ell derivessin.

El 14 d'agost s'enviaven les credencials als respectius Vocals nats – Don Josep Roig Canellas, Rector Arxiprest de Santa Maria, i Don Joaquim Genissans Martorell, metge titular més antic-, i als vocals i suplents obrers i patrons, tot citant-los per a l'acte de constitució de la Junta de Reformes per al dia 18 a les set de la tarda, en el Saló de Sessions de l'alcaldia.¹³

El 18 d'agost doncs, a les 19'30 de la tarda, es reunia la Junta sota la presidència del metge i Vocal nat de la Junta Don Joaquim Genissans Martorell, a la qual assistiren els sis Vocals patrons efectius Narcís Clavell Planas, Antoni Coll Gasau, Josep Martí Pasqual, Joan Alúm Munté, Agustí Xiqués Feliu i Jaume Fornells Serra, i els quatre vocals patrons suplents Lluís Ribas Clavell, Joaquim Coll Surià, Manel Soler Anglada i Joaquim Mora Vinyals (faltaren Salvador Font verdaguer i Antoni Cabot Puig). Pels obrers assistiren els sis Vocals efectius Joan Llinàs Casas, Josep Planas Terradas, Antoni Tarensi Roca, Bartomeu Calls Roqué, Dionisi Llivina Carbonell i Domènec Barceló Sunyer,¹⁴ i els quatre vocals suplents Pere Calvet Carol, Andreu Caminada Comas, Ricard Ferrer Vicens i Josep Calvet Perramon (faltaren Feliu Casasayas Grau i Miquel Botey Donay).

El president donà per constituïda la Junta “con los expresados señores, juntamente con los ausentes que la integran” i, seguidament, es procedí a l'elecció de Secretari, Tresorer, President de la Junta Municipal del Cens Electoral i de la Comissió Inspector de la Junta. Resultaren elegits per unanimitat, el vocal obrer Josep Planas Terradas per a Secretari, el

¹³ AMM. Gob. 1033. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1922, dins de l'exp. Antecedentes Junta, 1922.

¹⁴ El segon cognom de Domènec Barceló Sunyer, Secretari de la Societat del Ram de l'Alimentació, apareix diversos cops de diferents maneres: per primer cop com a Suñer, a la certificació presentada a la Junta de Reformes Socials, escrita per ell mateix, i com a Giner a l'acta d'elecció de vocals del 18 de juliol.

vocal patró Narcís Clavell Planas per a Tresorer, el vocal obrer Dionisi Llivina Carbonell per a President de la Junta Municipal del Cens Electoral i els vocals patrons Josep Martí Pascual i Joan Alum Munté, junt amb els vocals obrers Antoni Tarensi Roca i Bartomeu Calls Roqué, membres de la Comissió Inspectora.

La Junta restà constituïda, doncs, com segueix:

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Jul. 1922	<i>Vocals</i>
1. Narcís Clavell Planas (Tresorer)	Constituïda el 18 d'agost de 1922.	1. Joan Llinàs Casas
2. Antoni Coll Gassau		2. Josep Planas Terradas (Seri.)
3. Josep Martí Pascual		3. Antoni Tarensi Roca
4. Joan Alum Munté		4. Bartomeu Calls Roqué
5. Agustí Xiqués Feliu		5. Dionisi Llivina Carbonell
6. Jaume Fornells Serra		6. Domènec Barceló Sunyer
<i>Suplents</i>		Suplents
1. Salvador Font Verdguer		1. Feliu Casasayas Grau
2. Lluís Ribas Clavell		2. Pere Calvet Carol
3. Joaquim Coll Surià		3. Andreu Caminada Comas
4. Manel Soler Anglada		4. Ricard Ferrer Vicenç
5. Joaquim Mora Vinyals		5. Miquel Botey Donay
6. Antoni Cabot Puig [Joan Serra Solà?]		6. Josep Calvet Perramon
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió del 18.VIII.1922).		
- Josep Martí Pascual (VP)		
- Joan Alum Munté (VP)		
- Antoni Tarensi Roca (VO)		
- Bartomeu Calls Roqué (VO)		
Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral		
Dionisi Llivina Carbonell (VO, sessió del 18.VIII.1922).		
Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials		
Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).		
Membres de la Comissió Econòmica de la Presó (sessió 7.XII.1922)		
- Antoni Coll Gassau (VP)		
- Bartomeu Calls Roqué (VO)		
ALCALDE (President JLRS)		
Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Samsó i Elias, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Joaquim Genissans Martorell (1915). Metge titular més antic.		

FONT: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926 ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926. Existeix, també dins la capsa 5, un Índice cronológico de las materias contenidas en el libro de actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo del Trabajo de la Ciudad de Mataró, desde el año 1905 al 1926.

7.3. Sessions, temes tractats i actuacions.

Les sessions de la Junta de 1922-23 foren nou, comptant la de constitució del 18 d'agost de 1922 i la de renovació de 18 de febrer de 1923. A la sessió del 13 de novembre s'acordà celebrar, almenys, una reunió cada mes, els dijous, i si era festiu el dijous següent, compromís que, com es pot veure, fou respectat.

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1922-1923)

ANYS	GEN	FEB	MAR	ABR	MAI	JUN	JUL	AG	SET	OCT	NOV	DES	No	TOTAL
													celebrad	Celebrad
1922	24	--	--	--	22	--	18*	18	--	19	3,13	7	0	8
1923	11	15,18*	15	12	--	--	20	31	--	13,17	--	--	0	9

En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades. 18* de juliol de 1922, i 18* de febrer de 1923, dates de renovació de la Junta. Elaboració pròpia.

Quant als temes tractats, ja a la primera reunió formal de la nova Junta, el 19 d'octubre, es llegia un ofici de l'Auxiliar d'Inspecció, Josep Pedemonte, en què interessava l'exacte compliment de la Llei de Descans Dominical, mentre que l'alcalde exposava que s'havia disposat publicar un Ban al respecte. El tresorer de la nova Junta, el vocal patró Narcís Clavell Planas exposava que donat que el Reial Decret de 21 d'abril d'aquell mateix any establia que la competència en matèria de cobrament de multes recauria, a partir de llavors, en el Jutjats de Primera Instància, "entendía que como Tesorero de la Junta debía limitarse únicamente a recibir los fondos que obren en poder de su antecesor".¹⁵ Efectivament, aquest reial decret establia l'anomenat *Reglamento provisional para el servicio de Inspección de las Leyes de carácter social*, el qual, a imatge del que ja s'havia establert el 10 de gener del mateix any en la Llei d'Accidents de Treball en el seu article 20, on es deia que "El señalamiento de las infracciones correrá a cargo de los Inspectores de Trabajo, y la imposición de multas y su exacción serán de la competencia de los Jueces de Primera instancia",¹⁶ establia, al seu article vuitè, que seria el Jutge qui imposaria les multes.

La llei d'Accidents de Treball especificava, en el seu article 18, que "La inspección de cuanto se refiere a la aplicación de la presente Ley, así como a la de Reglamentos y disposiciones (...) y, en general, a la seguridad e higiene del obrero en los trabajos e industrias (...) correrá a cargo del Instituto de Reformas Sociales".¹⁷ Seguint doncs l'articulat d'aquesta Llei, el Reglament de 21 d'abril de 1922 sobre el Servei d'Inspecció establia al seu article primer que "Consignándose en el artículo 20 de la ley que los Inspectores del trabajo señalarían las infracciones, se entenderán que tienen capacidad para esta acción: A) Los Inspectores propiamente dichos. B) Los Auxiliares de los Inspectores. C) Las Comisiones inspectoras de las Juntas de Reformas Sociales".

Als articles, 2, 3 i 4 s'especificava que les actes aixecades pels Inspectors del Treball, pels funcionaris Auxiliars de la Inspecció i per les Comissions inspectores de les Juntes de Reformes Socials, en senyalar una infracció, "se considerarán documentos con valor y fuerza probatorios, salvo demostración en contrario". Al seu article vuitè s'establia que "De no hacer alegación el patrono, el Juez, en un plazo de diez días, impondrá la multa, bastando para ello, en este caso, el acta, acompañada del oficio, en que el Inspector del

¹⁵ Actes, p. 319.

¹⁶ Llei de 19 de gener de 1922: Accidents de treball (*Gaceta*, 11 març).

¹⁷ Reial Decret de 21 d'abril de 1922: Reglamento provisional para el Servicio de Inspección de las leyes de carácter social (*Gaceta* 22 abril, rectificació, 29 abril).

Trabajo o el Presidente de la Junta local de Reformas Sociales consigne (...) la cuantía de la multa que estime procedente”. Finalment, l’article 15 establia que “Los funcionarios de la Inspección y las Comisiones nombradas por las Juntas de Reformas Sociales para tal servicio serán conceptuados como agentes de la Autoridad, a los efectos de la responsabilidad imputable a quien cometa atentado contra sus personas o lo haga objeto de actos o palabras ofensivas para su prestigio, ya en actos del servicio, ya fuera de ellos, pero con motivo de él”.

Com es veu, s’està reforçant el paper dels Inspectors del treball, dels seus Auxiliars i de les Comissions Inspectores de les Junes de Reformes Socials, i es persegueix, com diu el mateix Preàmbul, “asegurar el cumplimiento de las leyes obreras, el respeto de sus preceptos y la penalidad de las infracciones” i encomana “al Poder judicial lo que fué hasta ahora cometido de las autoridades administrativas, reforma de verdadera importancia inspirada en el propósito de que los textos legales protectores del obrero encarnen en las realidades de la vida industrial española”.

I és que, com deia el propi Preàmbul d’aquest Reial Decret, en acertadíssima entrada i millor resum de la legislació social espanyola d’inicis de segle XX, “De nada sirve que el Parlamento dicte leyes encaminadas a mejorar la condición del obrero, a hacer más humanas las relaciones del capital y del trabajo, encauzando los conflictos sociales por medio de una legislación justa y previsoras, si luego en la práctica esas leyes son letra muerta y la tutela del Estado no alcanza la eficacia debida”.

L’Estat reconeixia, així, el seu propi fracàs en l’aplicació efectiva de la legislació social. Perquè, per a l’Estat, es tractava justament d’això: de canalitzar els conflictes socials mitjançant una legislació justa i previsoras, que humanitzés les condicions de treball i, com a conseqüència, les relacions entre el capital i el treball. La seva intervenció anava encaminada a arbitrar el conflicte social, a legislar tot intentant prevenir-lo, a establir mecanismes de consens en favor de la pau social. Però l’efectiva aplicació d’aquella legislació del treball també depenia de les garanties de la seva observació, d’un servei d’inspecció imparcial i capacitat, i d’un seguit de normes que facilitessin la rapidesa i l’exemplaritat en el procediment. A la llum de l’anàlisi dels fets repassats a través de les Junes de Reformes Socials al llarg d’aquestes dues dècades, sembla clar que l’Estat de la Restauració no va saber, no va poder, no va convèncer ni, en tot cas, va aconseguir establir un model de relacions laborals que garantís la tant desitjada i perseguida pau social.

A aquella mateixa reunió de 19 d’octubre de 1922 es denunciava per part dels vocals obrers que en la fàbriques de Carrau i de Vilatersana els “retretes estan en malas condiciones higiénicas, acordando apercibir a los patronos para que los arreglen dentro de un mes”. Per si sorprèn que se li concedeixi tant de temps per arreglar-los, penseu que a la sessió del 13 de novembre es llegia un escrit del patró de gèneres de punt Josep Vilatersana, “exponiendo que de momento no puede realizar las reformas en los retretes por impedirselo un gran acopio de carbón en el local por donde tiene que pasar el desagüe para la cloaca, ofreciendo hacerlo tan pronto se haya extraido el combustible”.¹⁸

¹⁸ Actes, p.323. Josep Vilatersana tenia la seva fàbrica domiciliada al carrer de Sant Agustí, 61. El “gran acopio de carbón” eren, segons l’escrit del propi Vilatersana de data dos de noviembre, “unas veinte toneladas”. Vegeu Antecedents Junta, 1922.

Les agències de transports de “Lladó” i de “Soler” foren denunciades per treballar excessiu nombre d’hores i infracció del descans dominical a les sessions de 19 d’octubre i de 13 de novembre, mentre que a la sessió del 7 de novembre l’Auxiliar d’Inspecció llegia la RO del Ministeri de la Governació sobre les jornades de treball en les Agències de Transport; al temps, la Junta acordava cridar al gremi de guarnimenters per tractar del compliment de la Llei de Descans Dominical...

Aquesta Junta hagué de fer front a la reclamació de la Societat d’Oficials i Aprenents de Paleta que, en reunió de la seva Junta, celebrada el 29 d’octubre de 1922, va acordar la destitució del seu delegat a la Junta de Reformes Socials. El dia 31, la societat enviava l’escrit a la Junta de Reformes, signat pel seu president, Josep Aroca, i pel seu secretari, Joan Genís. En ella no es feia constar el nom de qui era el delegat de la seva societat; només es deia que s’acordà per unanimitat, “la destitución del delegado de esta sociedad en esa Junta de Reformas Sociales”¹⁹. Sabem, però, que es tractava de Bartomeu Calls Roqué, el qual havia estat elegit al juliol Vocal obrer de la Junta de Reformes Socials, i que també era, aleshores, president de la mateixa Societat d’Oficials i Aprenents Paletes que ara demanava la seva destitució. El vuit de novembre, Bartomeu Calls adreçava una carta al President de la Junta de Reformes Socials on es defensava d’aquesta manera:

“Visto el oficio de esa Presidencia que está en su poder pidiendo la destitución de mi cargo como vocal Obrero de dicha junta por el Presidente y Secretario de la Sociedad de Oficiales y aprendices albañiles.

Ruego a V.E. que le presenta[e]n un Certificado del acta de dicha asamblea general; y que les haga (sic) cargo de las responsabilidades que marca la ley, por su clandestinidad.

Dios guarde a V.E. muchos años.

Mataró 8 Noviembre 1922

[signat i rubricat Bartolomé Calls]

La carta adreçada a la Junta de Reformes per la Societat d’Oficials i Aprenents de Paleta fou feta en paper imprès amb membret i amb el segell de la societat, amén de la signatura del president i del secretari. En ella, però, no es parlava d’una assemblea general –com demanava Bartomeu Calls- sinó d’una “reunión de Junta” de la societat. En demanar un certificat de l’acta de l’assemblea general, Bartomeu Calls estava posant de manifest, d’una banda, que una decisió de destitució del seu càrrec només podia derivar-se d’un acord d’assemblea general i no només de junta de societat. Per una altra, que la decisió de la junta de la societat havia estat il·legal, feta al marge de la resta d’associats. És per això que demana “que les haga cargo de las responsabilidades que marca la ley, por su clandestinidad”.

A la sessió de la Junta de Reformes de 13 de novembre es va llegir l’escrit de la Societat d’Oficials i Aprenents Paletes i també l’escrit de Bartomeu Calls. La Junta de Reformes acordà “no haber lugar a resolver sobre dicha petición por no constar el nombre del delegado y además por no acompañarse documento alguno que justifique tal acuerdo y reclamar a dicha entidad el certificado del acta en que conste el acuerdo de destitución”.²⁰ Amb aquestes mateixes paraules responia la Junta de Reformes a la Societat de Paletes en data 20 de novembre.²¹

¹⁹ Antecedents Junta, 1922.

²⁰ Actes, p. 323

²¹ Antecedents Junta, 1922

No existeix cap altra documentació que presuposi reclamació per part de la Societat d'Oficials i Aprenent Paletes a aquesta resolució de la Junta de Reformes. Pel contrari, davant d'un escrit la Comissió Econòmica de la Presó del Partit de Mataró de data u de desembre, enviada pel Jutge de Primera Instància, en el qual demanava a la Junta de Reformes que, donat que Josep Majó Nonell (patró) i Jaume Sargatal Hortals (obrer) havien deixat de formar part de la Junta de Reformes Socials en la darrera renovació, “ruego a V. S. tenga a bien designar dos otras personas miembros de dicha Junta, una patrono y otra obrero, para formar parte de esta Comisión Económica, de la Prisión, y participarmelo tan pronto se haya acordado”,²² la Junta de Reformes, en sessió de set de desembre, designà, per substituir els anteriors representants, al vocal patró Antoni Coll Gassau i al vocal obrer... Bartomeu Calls Roqué.²³

La Junta es tornà a reunir l'11 de gener de 1923, on acordà que els guarnimenters “no solamente vienen obligados a cumplir la Ley de descaso dominical si que también que no se les puede conceder por la misma excepción alguna”.²⁴

A aquesta mateixa reunió es constata el fracàs dels Tribunals Industrials, quan la presidència exposà que, “tramitado el expediente de renovación de Jurados que han de constituir Tribunales Industriales (...) no asistió a la reunión ningún patrono ni obrero, así como tampoco solicitaron su inscripción patronos ni obreros de los pueblos del Partido”.²⁵ Davant la petició de l'alcalde als representants patrons i obrers de que “procurasen en breve sean elegidos”, els vocals obrers manifestaren que “tal retraimiento es debido en parte a que los Jurados obreros no perciben desde tiempo la totalidad de las dietas a que tienen derecho”. Davant d'això, l'alcalde es va oferir a traslladar-lo al jutge per tal de trobar una solució satisfactòria. Malgrat tot, el bienni de 1923-24 no hi hagué Tribunal Industrial a Mataró.²⁶

La propera reunió de la Junta, el 15 de febrer, només serví per aprovar l'acta de l'anterior i donar comptes la presidència de que “debiendose proceder a la renovación de la Junta había dado la debida publicidad para conocimiento de las Asociaciones patronales y obreras”.

Efectivament, una Reial Ordre del Ministeri de Treball, Comerç i Indústria de tres de gener de 1923 ordenava que s'havia de procedir a la renovació total de “todas las Juntas locales y provinciales constituídas en España, señalándose el 18 de Febrero próximo para las operaciones de escrutinio de las elecciones que cada Asociación haya celebrado, a cuyo efecto se procederá a la convocatoria de las mismas y publicación en los Boletines Oficiales de las listas de Asociaciones patronales y obreras cuyos afiliados tengan derecho

²² Antecedents Junta, 1922.

²³ Actes, p. 326. i així li ho comunicava al Jutge de Primera Instància en data 18 de desembre (Antecedents Junta, 1922).

²⁴ Actes, p. 330.

²⁵ Actes, p. 330.

²⁶ Actes, p. 332. Vegeu l'apartat sobre els Tribunals Industrials. La participació en el procés de renovació del Tribunal Industrial per al bienni de 1918-19 fou de 373 electors obrers i 85 patrons. Aquest fou el bienni de major participació obrera i patronal. El següent –i últim- procés de renovació del Tribunal Industrial fou el del bienni de 1925-26 i es duqué a terme entre el 18.II.1924 i el 23.IV.1924. La participació fou de 24 electors obrers –la més baixa de tots els processos de renovació-, i de 119 electors patrons; curiosament, molt per sobre dels obrers i la tercera en nombre de participació patronal, però molt per sota dels 373 de 1918-19.

a votar, en el plazo de diez días, a partir de la inserción de esta Real orden en la GACETA DE MADRID, debiendo los Alcaldes dar publicidad a la convocatoria mediante edictos, bandos y demás procedimientos acostumbrados en cada localidad”²⁷.

Aquesta Reial Ordre era el resultat de les regles aprovades pel Consell de Direcció de l'Institut de Reformes Socials per a la renovació i funcionament de les Juntes provincials i locals de Reformes Socials. Com recordarem, la renovació d'aquestes no es feia des de 1910, ja que la RO de 19 de novembre de 1912 les va aplaçar mentre l'Institut de Reformes Socials engegava la tasca de confeccionar el Cens de Societats Obreres i Patronals.²⁸ El 1914 el Cens ja estava acabat, però al Consell de Direcció de l'IRS es dóna la polèmica sobre les seves limitacions, atesa la voluntarietat d'inscripció. També es posa en dubte el caràcter d'algunes associacions pretesament obreres o mixtes, amb la qual cosa es genera la necessitat de confeccionar-lo diferenciant clarament les Associacions obreres i patronals. Dos anys més tard, pel juliol de 1916, amb el Cens ja acabat, es convoquen eleccions a Vocals de l'IRS i de les Juntes locals i provincials de Reformes Socials per a la Tardor, però aquesta es torna a endarrerir, degut a que el Reial Decret de 10.VIII.1916, establí que *“Las Compañías o Empresas Industriales que en virtud de concesión del Estado tengan a su cargo servicios públicos, están obligadas a reconocer la personalidad de las Asociaciones y Sindicatos que legalmente constituyan sus empleados i obreros”*. Tres mesos després, el 8 de novembre de 1916, es dóna per acabat el Cens d'Associacions i s'acorda la seva impressió. El Cens es reparteix entre els assistents al Consell de Direcció de 19 de juliol de 1917 però no s'arriba a publicar, realitzant-se successives rectificacions davant les sol·licituts d'inscripció de les noves societats. Dos anys més tard, la RO de 4 de setembre encarrega a l'IRS la definitiva confecció: Formación de los Censos obrero, patronal y corporativo para crear Comités Paritarios. Però la reorganització de l'IRS pel RD de 14 d'octubre de 1919 endarrereix encara la seva publicació, que es realitza, definitivament i per primer cop, el 10 de setembre de 1920. Durant els mesos de maig a juny de 1921 es discuteix a l'IRS sobre els criteris de renovació i reorganització de les JRS. La proposta es recull a aquesta RO de 3 de gener de 1923 en què es convoquen noves eleccions de renovació total de *totes les Juntes locals i provincials* de Reformes Socials. Les renovacions que algunes Juntes de Reformes celebraren l'any 1919 –com en el cas de Manresa, per exemple- foren extraordinàries, per tal de suplir les vacants per absència i/o mort. Tanmateix, una Reial Ordre de 19 de novembre de 1919 les va tornar a aplaçar, com bé ho aclaria el Preàmbul d'aquesta Reial Ordre de tres de gener de 1923, *“a causa de no contarse en aquella fecha con un Censo patronal y obrero depurado en forma que garantizase la verdadera expresión del Cuerpo electoral en la designación de las personas que habían de desempeñar los cargos de Vocales en las expresadas Juntas”*. Aquest mateix preàmbul exposava que *“Resultando que el Censo electoral social, formado por el Instituto de Reformas Sociales y publicado en la GACETA de 10 de septiembre de 1920, 23 de Junio de 1921 y 1º de Junio de 1922, es un instrumento probatorio de la capacidad de las Asociaciones y organismos que han de intervenir en las renovaciones de aquellas Juntas, sin temor a las reclamaciones a que dieron lugar las renovaciones de 1901, 1908 y 1910 por la carencia de tal Censo electoral social”*.²⁹

Aquesta Reial Ordre establia, però, noves normes en el mode d'efectuar l'elecció: les Associacions obreres i patronals de cadascuna de les províncies *que estiguessin inscrites en el Cens Electoral Social de l'Institut de Reformes Socials* elegirien els 6 vocals patrons i

²⁷ Reial Ordre de tres de gener de 1923 (Gaceta de Madrid, 13 de gener).

²⁸ RO 19 novembre de 1912.

²⁹ Reial Ordre de tres de gener de 1923 (Gaceta de Madrid, 13 de gener).

els 6 vocals obrers de les seves localitats; al mateix temps, elegirien 4 vocals obrers i 4 vocals patrons per a la Junta Provincial de Reformes Socials, amb la doble condició de que aquests tinguessin residència a la capital i estiguessin inscrits en les llistes de les associacions de les mateixes. D'altra banda, un cop constituïda la Junta local de la capital, aquesta nomenaria del seu si 2 vocals patrons i dos vocals obrers que, amb els elegits per les associacions patronals i obreres de la província, formarien la Junta Provincial de Reformes Socials.

Fins llavors, els vocals representants a les Juntes Provincials eren de les localitats o comarques respectives, i havien estat elegits per les diferents Juntes locals del Partit Judicial. Ara, aquesta representativitat desapareixia alhora que es reduïa considerablement el nombre de representants, ja que es passava d'un representant per Partit Judicial (Sabadell, Mataró, Granollers, Badalona, Manresa, Igualada, etc.) a una Junta Provincial integrada per sis vocals patrons i sis vocals obrers, dos dels quals serien de la Junta local de la capital i tots ells residents a la capital. Ara bé, mentre que fins llavors els representants dels Partits Judicials a les Juntes Provincials de Reformes Socials eren gairebé sempre vocals patrons, ara la Junta provincial estaria representada en parts iguals per patrons i per obrers. Es guanya en representativitat de classe d'una banda, i també s'estalvia en dietes dels vocals representants per una altra, ja que no només es reduïeix el nombre sinó que s'estalvien els desplaçaments d'aquests a la capital.

Les condicions electorals continuaven sent les mateixes: ser espanyol, major d'edat, patró o obrer (en aquest cas s'especificava major de 23 anys), veí de la localitat durant dos anys com a mínim... La novetat era, lògicament, que s'havia de figurar en les llistes de les Associacions patronals o obreres inscrites en el Cens Electoral Social realitzat per l'Institut de Reformes Socials "*según las últimas rectificaciones anuales que hayan sido publicadas en la GACETA antes de la fecha en que se verifique la elección*". També s'aclaria que "*en ningún caso podrá un solo elector utilizar más de una vez su derecho, aunque por cualquier circunstancia figure en más de una lista*".³⁰

També les condicions d'elegibilitat continuaven sent les mateixes. Per a la classe patronal: ser elector, saber llegir i escriure, exercir la indústria i pagar una quota mínima al Tresor de 10 pessetes durant dos anys almenys, amb antelació a la data d'elecció; per a la classe obrera: ser elector, saber llegir i escriure i portar més de dos anys exercint l'ofici o la professió en la localitat on ha d'efectuar-se l'elecció.

Quant al mode d'efectuar-se l'elecció també es mantenia similar a com es venia efectuant: es fixava un dia per a l'escrutini dels vots obtinguts pels candidats dins de cadascuna de les associacions obreres o gremis (encara se segueix anomenant-los així) patronals, on els representants d'aquests acudirien a l'hora designada al lloc previament fixat amb els següents documents: Cens de l'associació o gremi, amb els noms, cognoms i edat dels socis. En el seu defecte, s'admetria el llibre d'inscripció dels socis amb els mateixos requisits. La llista dels socis que haguessin pres part en l'elecció, amb especificació dels seus noms; acta de la votació, amb el nombre dels vots obtinguts per cada candidat i les protestes que s'haguessin presentat. Les actes anirien autoritzades per les signatures del President i del Secretari de cada societat o gremi. La novetat es trobava aquí: d'aquestes actes s'havien d'acompanyar dos exemplars: un serviria per a les operacions de l'escrutini

³⁰ Reial Ordre de tres de gener de 1923 (Gaceta de Madrid, 13 de gener), 1º Condiciones electorales, punt c).

(són les que trobem entre la documentació de les Juntes) i l'altre seria tramès a l'Institut de Reformes Socials.

Un cop presentada aquesta documentació es procediria a l'escrutini, dut a terme pels vocals nats i els representants citats. L'escrutini es verificaria de manera separada el dels obrers i el dels patrons, i es computarien a cada candidat tots els vots que s'haguessin emès a favor seu per part de les diferents associacions o gremis que prenguessin part a l'acte, tot proclamant als vocals i suplents que tinguessin majoria i aixecant-se acta del resultat on havien de constar tots els extrems de l'elecció i les protestes que n'hi haguessin. També d'aquestes actes s'extreurién dues còpies, i es remetria un exemplar a l'IRS.

Aquesta RO mantenia inalterable el fet que en el cas que es presentessin a l'elecció de la Junta només els "elementos obreros o los patronos, deberán constituirse aquéllas con los Vocales obreros o con los Vocales patronos, según los casos, que sean elegidos. Si no asisten a la elección más que algunas de la Asociaciones o de los gremios respectivos, serán nombrados los Vocales que propusieron por mayoría de votos, prescindiendo de las Asociaciones o gremios que indebidamente dejasen de concurrir. Se segueix obligant, d'aquesta manera, a la participació, si es vol tenir representació obrera o patronal dins la Junta de Reformes Socials.

Quant al funcionament de les Juntes locals, aquest seguia sent el mateix, amb una salvetat: els Inspectors de Treball i els Delegats d'Estadística de l'Institut de Reformes Socials tindrien caràcter de Vocals Nats de les Juntes en les poblacions on residissin aquests funcionaris. Així, restarien formades per l'Alcalde, com a representant de l'Autoritat civil, el qual actuaria de President; pel Rector, com a representant del'Autoritat eclesiàstica; pel Metge titular;³¹ per un nombre igual de patrons i d'obriers que no podria excedir de sis per cadascuna de les parts, i per un Secretari que seria designat d'entre el Vocals de la Junta local en la primera reunió que celebrés. Finalment, formarien part de la Junta l'Inspector de Treball o el Delegat d'Estadística de l'IRS, si algú d'ells residia a la localitat, en qualitat de Vocal Nat.

Pel que fa al funcionament de les Juntes Provincials, restarien constituïdes pel Governador civil, el qual exerciria les funcions de President; d'un Vocal Tècnic, que tingui la residència en la província, i que sigui proposat per la Reial Acadèmia de Medicina i nomenat pel Ministreri de Treball, Comerç i Indústria, d'acord a les Reials Ordres de 29 de juny i 15 de desembre de 1920 i 24 de juny de 1922; per quatre patrons i quatre obrers, amb residència en la capital, i que siguin elegits per les Associacions patronals i obreres de tota la província i per dos Vocals patrons i dos obrers, designats per la Junta local de la capital en la primera reunió que se celebri (aquí rau la novetat respecte al període anterior). Igual que a les Juntes locals, a les provincials també els Inspectors de Treball i els Delegats d'Estadística de l'IRS serien Vocals Nats, si algú d'ells residia a la capital.

Altres novetats introduïdes eren que tant en les Juntes provincials com en les locals, tots els Vocals nats tindrien veu i vot. També s'introduïa una variant en les votacions. Fins aleshores, els acords, per tenir força legal, havien de ser presos per la meitat més un del total i, si no hi havia acord, s'havia de convocar una nova reunió. A partir d'ara, l'alcalde seria l'últim que votaria a totes les votacions; si hi havia empat, el seu vot decidiria la qüestió; si el seu vot determinava l'empat, però, no es comptava per a efectes de l'acord.

³¹ Tant en el cas del Rector com en el del metge, en el cas que n'hi hagués més d'un a la localitat, formarien part de la Junta els més antics, i els que els seguissin en antiguitat actuarien de Suplents.

Finalment, un cop en funcions les juntes provincials i locals, els presidents de les mateixes havien de donar comptes al president de l'Institut de Reformes Socials, de les persones que les componien i de les variacions que n'hi haguessin en la seva composició, així com dels acords que adoptessin, les mesures que proposessin, mocions que discutissin i "cuantos asuntos sean dignos de mención especial, en relación con los fines que el Instituto persigue y con la misión que le está encomendada". Com es veu, l'IRS continua reivindicant-se com a element central al qual se li han de rendir comptes del funcionament de les Juntes i dels assumptes que tractin. Aquest aspecte es reforça encara més amb el seguit de requisits que es fixen sobre el funcionament de les Juntes:

"También comunicarán mensualmente al Ministerio de Trabajo, Comercio e Industria el número de sesiones celebradas, cuestiones tratadas, acuerdos tomados, noticias de las actas de infracción levantadas por sus Comisiones respectivas y las cursadas por los Inspectores del Trabajo, especificando fechas, motivos, tramitación dada y multas impuestas. Las Juntas provinciales y locales se reunirán por lo menos una vez al mes, y, además, siempre que lo estimen conveniente el Gobernador y el Alcalde-presidente o lo reclame la tercera parte de los Vocales. Cuando cese en su cargo el Vocal Presidente de la municipal del Censo, la Junta local pondrá el hecho en conocimiento de la Junta central del Censo, a los efectos de la ley Electoral, procediendo, una vez constituida la Junta, a efectuar nueva designación".³²

Ja es veu com tant l'Institut de Reformes com el Ministeri de Treball estan posant les bases d'un major control del funcionament de les Juntes de Reformes, i com es persegueix de manera gairebé obsessiva el compliment de la legislació laboral a través de les infraccions aixecades per les comissions d'inspecció i del cos d'Inspectors de Treball. L'objectiu era fer efectiva d'una vegada per totes la legislació social, acabant amb una llarga tradició d'incompliment, doncs com es deia en el Preàmbul del Reial de 21 d'abril de 1922 sobre el Reglamento provisional para el Servicio de Inspección de las leyes de carácter social, "*De nada sirve que el Parlamento dicte leyes encaminadas a mejorar la condición del obrero, a hacer más humanas las relaciones del capital y del trabajo, encauzando los conflictos sociales por medio de una legislación justa y previsora, si luego en la práctica esas leyes son letra muerta y la tutela del Estado no alcanza la eficacia debida*".

7.4. Cens Patronal i Obrer (1922)

7.4.1. La indústria tèxtil de Mataró al primer quart de segle XX: Moltes empreses petites amb pocs treballadors, i poques empreses grans amb molts treballadors. De què hi ha més i de què hi ha menys?

L'anàlisi de l'estructura de les empreses tèxtils permet acostar-se al grau de concentració industrial de la ciutat a inicis dels anys vint. Coneguda és la caracterització que Pere Gabriel³³ va fer de la població obrera catalana, on posava de manifest la permanència i generalització d'una estructura empresarial basada en petits tallers, sense descartar la importància del nombre de treballadors en fàbriques i grans empreses.

³² Reial Ordre de tres de gener de 1923 (Gaceta de Madrid, 13 de gener), 1º Condiciones electorales, punt c).

³³ Vegeu Pere GABRIEL SIRVENT: "La població obrera catalana, ¿una població industrial?", a: Estudios de Historia Social, núms. 32-33, pp. 191-259 (especialment l'apartat 'Concentració empresarial i població obrera', pp. 204-217.

Un primer cop d'ull a l'estructura empresarial industrial dels gèneres de punt de Mataró ens pot dur a fer-nos una pregunta similar a la que Pere Gabriel es feia al títol del seu estudi: “la població obrera mataronina ¿una població industrial?”.

M'apresso a dir que una cosa és l'estructura de la indústria i una altra cosa el nombre d'obrers que aquestes empreses ocupen. Es pot pensar raonablement que si el que predomina clarament és la petita indústria, o els petits tallers, la majoria de treballadors realitzarà en ells la seva feina. Tanmateix, -com ja feu Pere Gabriel- cal comptar-los! No fos cas que una estructura industrial on predomini la petita i mitjana empresa ens dugui a pensar, automàticament, que en ella es concentra la majoria de la mà d'obra ocupada.

La mà d'obra que treballi en les petites empreses també serà una mà d'obra concentrada. Ara bé, ¿Quants treballadors del total de la població ocupada treballen en totes aquestes empreses petites? Un cop comptabilitzades les empreses pel nombre de treballadors, pot passar que aquestes empreses siguin -com en el cas de Mataró-, efectivament, la majoria. ¿Podem afirmar a partir d'aquí que la majoria dels obrers del sector estan ocupats en aquestes empreses petites?. No. Només podem afirmar que no hi havia gaires empreses de grans dimensions, i que es dona un alt grau de concentració industrial (això és, d'indústries)³⁴. En concret, el 62,50% del total d'empreses de gèneres de punt de Mataró tenien menys de 49 treballadors. Ara cal comptabilitzar els obrers que aquestes indústries o tallers ocupaven, sumar-los tots, i comparar-los amb el total de la població ocupada en el sector³⁵.

7.4.1.1. Els gèneres de punt.

Cal començar dient que dintre de la conceptualització “Gèneres de punt” s'emmarquen les empreses dedicades a aquest sector de producció de manera completa i també aquelles que només realitzen una part del procés de producció tèxtil. La filatura restava generalment exclosa, però també es troben empreses on es realitzen totes les operacions del procés tèxtil (filatura, tissatge i acabats). Algunes, fins i tot, incorporen seccions de reparació de la seva maquinària, amb petits tallers. Altres, pel contrari, s'anomenen genèricament “gèneres de punt” quan en realitat són empreses de filatura. Donat que la filatura treballava bàsicament per a l'elaboració posterior dels gèneres de punt, era freqüent que les pròpies empreses de filats s'anomenessin a si mateixes de “gèneres de punt”. D'altra banda, ¿no ho eren, empreses dedicades als gèneres de punt?. És clar que sí. Però ens seria molt més fàcil agrupar-les ara en funció de l'activitat específica a la qual es dedicaven. Amb aquesta dificultat de saber a què es dedicaven de manera específica les empreses de “gèneres de punt” es degueren trobar els membres de la Junta de Reformes Socials a l'hora de confeccionar el Censo Patronal y Obrero, realitzat l'any 1922. En aquest Cens es troben, dins de la conceptualització “Gèneres de punt” totes les empreses del sector de la filatura i del tissatge juntes, ja fossin empreses de filats exclusivament, o bé empreses dedicades també exclusivament al tissatge, i també aquelles que es dedicaven a ambdues fases, i fins i tot les que operaven totes les fases del procés tèxtil. Així doncs, només d'algunes empreses se sap amb certesa que es dedicaven a una o altra fase, quan són elles mateixes les que així ho especifiquen. Per exemple, l'empresa més gran de Mataró l'any 1922, la de Narcís Marfà, amb 996 treballadors, era de filats; filatures Vinyas, S.A., amb 71 treballadors,

³⁴ Utilitzo el mot concentració com a sinònim d'atapeïment, d'alt grau de petita empresa en l'estructura industrial. En relatat, per les seves característiques, fora més correcte parlar de dispersió empresarial.

³⁵ Vet aquí el perquè de la pregunta del títol de l'apartat.

també ho era, com el seu propi nom indica. Però l'empresa Vídua de Minguell i Companyia, amb 462 treballadors, era de filats i gèneres de punt.

Un exemple concret d'aquesta complexitat es pot veure a una de les moltes empreses que resa que es dedicava "als gèneres de punt", la de Jaume Ymbern, que amb 298 treballadors l'any 1919, incloïa les seccions de preparació, de teixits, de confecció, i d'acabats, a més de magatzem, tallers i oficines. Per tant doncs, no és estrany que a l'hora d'elaborar el cens Obrer i Patronal, els membres de la JLRS optessin per incloure sota el genèric "gèneres de punt" a totes les empreses de la filatura i el tissatge, deixant fora d'aquesta denominació només a les empreses que treballaven exclusivament al Ram de l'Aigua. Aquestes darreres empreses, d'altra banda, definien més clarament en el Cens a què es dedicaven, amb una clara voluntat, a més, d'especificar la seva estreta relació amb els gèneres de punt: "aprestos de gèneres de punt", "aprestos hidroelèctrics de gèneres de punt", Blanqueig i tints de gèneres de punt...".

Les empreses tèxtils mataronines dedicades als gèneres de punt per nombre de treballadors es poden veure al Quadre 15:

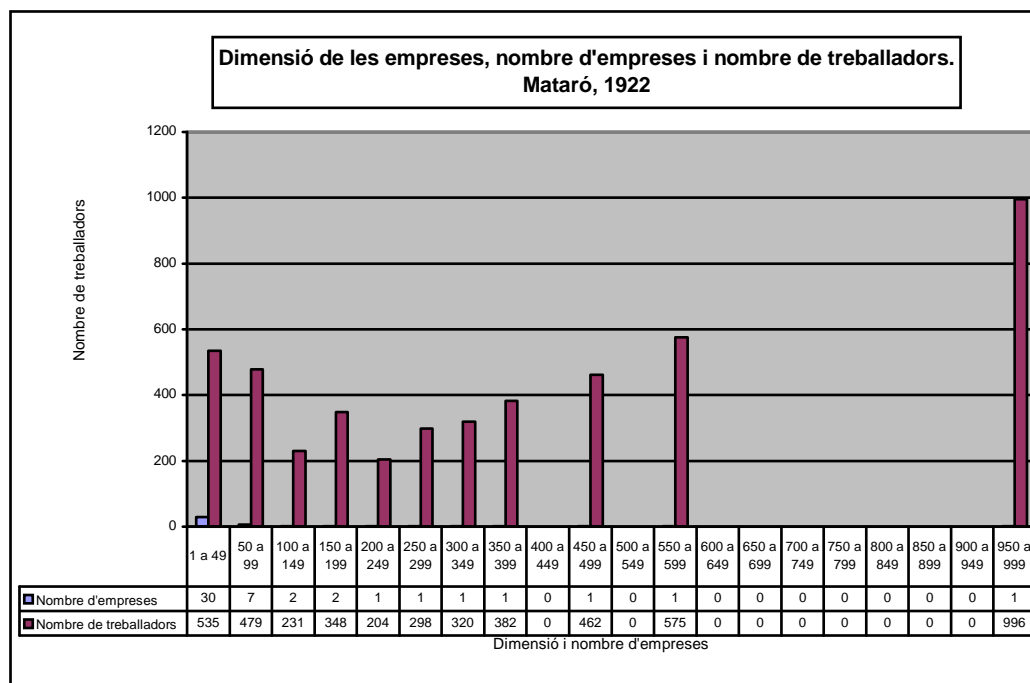
Quadre 15.
Distribució de les empreses de gèneres de punt (filatura i tissatge) per nombre de treballadors/res. Mataró, 1922.

Tipus d'empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d'empreses	% del total d'empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 49	30	62,50	535	11,07
50 a 99	7	14,58	479	9,91
100 a 149	2	4,16	231	4,78
150 a 199	2	4,16	348	7,20
200 a 249	1	2,08	204	4,22
250 a 299	1	2,08	298	6,16
300 a 349	1	2,02	320	6,62
350 a 399	1	2,08	382	7,90
400 a 449	0	0,00	--	--
450 a 499	1	2,08	462	9,56
500 a 549	0	0,00	--	--
550 a 599	1	2,08	575	11,90
600 a 649	0	0,00	--	--
650 a 699	0	0,00	--	--
700 a 749	0	0,00	--	--
750 a 799	0	0,00	--	--
800 a 849	0	0,00	--	--
850 a 899	0	0,00	--	--
900 a 949	0	0,00	--	--
950 a 999	1	2,08	996	20,62
Total	48	100,00	4.830	100,00

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo i Patronal y Obrero, 1922. Elaboració pròpia.

A aquest altre es pot observar millor com es distribueixen les empreses segons les seves dimensions, així com les distàncies entre unes i altres. També es poden apreciar millor les franges en què no n'hi havia empreses, i la gran distància entre les dues empreses més grans.

Gràfic 9

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo i Patronal y Obrero, 1922. Elaboració pròpia.

Del Quadre 15 i del gràfic 9 que li segueix es pot constatar que el 62,50 de les empreses mataronines dedicades als gèneres de punt (30 d'un total de 48) són empreses amb menys de 49 treballadors. Pel contrari, el nombre total de treballadors i treballadores que ocupen són 535, d'un total de 4.830 treballadors ocupats en els gèneres de punt. És a dir, un 11,07% de la mà d'obra del sector.

A continuació, que les set de 50 a 99 treballadors, que constitueixen el 14,58% del total d'empreses, ocupen 479 (un 9,91% del total de mà d'obra del sector).

Així doncs, mentre que 30 empreses de menys de 49 treballadors apleguen un total de 535 obrers, només set empreses d'entre 50 i 99 treballadors ocupen un nombre de treballadors similar: 479.

Si ajuntem aquests dos tipus d'empreses, tenim que el 77,08% de les empreses mataronines dedicades als gèneres de punt (37 d'un total de 48) són empreses amb menys de 100 treballadors. Pel contrari, el nombre total de treballadors i treballadores que ocupen són 1.014, d'un total de 4.830 treballadors ocupats en els gèneres de punt. Això representa un 21,00% del total de la mà d'obra.

Al Quadre 15 també es pot observar que la segona empresa més gran de Mataró dedicada als gèneres de punt, Manufactures Antoni Gassol, S.A., amb 575 treballadors, ocupa més treballadors que les 30 empreses de menys de 49 obrers juntes (que ocupaven 535).

Seguidament, que l'empresa més gran, la de Narcís Marfà, amb 996 treballadors, ocupava gairebé el mateix nombre que les 37 empreses amb menys de 100 treballadors (que ocupaven 1.014). En concret, aquests 996 treballadors constituïen el 20,62% del total d'ocupats en els gèneres de punt. Pel contrari, aquesta empresa representava només el 2,08% del total d'empreses dedicades als gèneres de punt de Mataró.

Finalment, les nou empreses situades entre els 100 i els 499 treballadors es repartien de la següent manera:

110
121
156
192 = 579, en empreses de 100 a 199 treballadors.
204
298 = 502, en empreses de 200 a 299 treballadors.
320
382 = 702, en empreses de 300 a 399 treballadors.
462 = 462, en empreses de 400 a 499 treballadors.
Total, 2.245 treballadors en empreses de 100 a 499.

Això significa el 18,75% de les empreses dedicades als gèneres de punt, i el 46,48% del total de treballadors dels gèneres de punt de la ciutat.

Es pot observar en aquest bloc d'empreses grans el mateix joc que al bloc de les petites: més empreses petites apleguen menys treballadors, i poques empreses grans apleguen, comparativament, igual o més que aquelles.

De la qual cosa es pot concloure que pel que fa a l'estructura empresarial, Mataró s'ajusta al model ja proposat per Pere Gabriel l'any 1985 en el seu conegut article³⁶, d'un alt grau de concentració industrial (de petites empreses) en l'estructura industrial catalana.

La qual cosa no vol dir que la majoria dels obrers estiguessin ocupats en aquestes petites empreses, com tot just acabem de veure. Ans al contrari: la majoria de la població obrera estava ocupada en empreses grans, en concret repartits progressivament en unes poques empreses d'entre 100 a 499 treballadors, que en Mataró eren nou empreses en total. Com hem vist, aquestes nou empreses, que constituïen el 18,75% de les empreses del sector, ocupaven al 46,48% del total de la població obrera d'aquell sector.

Li segueixen les dues grans empreses restants, que amb només el 4,16% del total d'empreses, donaven feina al 32,52% del total de mà d'obra ocupada als gèneres de punt. Per les seves característiques, aquestes empreses són quelcom més que grans empreses. S'escapen, de molt, al gruix de les empreses grans, i poden ser considerades, per la seva magnitud, macro-empreses, difícils d'encabir-les amb la resta.³⁷

³⁶ Vegeu Pere Gabriel Sirvent: "La població obrera catalana...", loc. cit. supra. pp. 204-217.

³⁷ Aquí sí que es podria parlar de concentració empresarial en sentit estRICTE. La seva especialització i concentració de mà d'obra apunta envers la modernització de la indústria tèxtil mataronina: Només aquestes dues empreses de filats podien abastar el fil necessari de totes les empreses de teixits de la ciutat.

Ajuntant aquests dos blocs de grans i macro-empreses –un 22,91% del total d’empreses–, això suposa que la gran majoria de la població obrera d’aquest sector (3.816 de 4.830) estava ocupada en empreses d’entre 100 a 999 treballadors, amb un 79,00% del total de mà d’obra del sector dels gèneres de punt.

En darrer lloc se situen les petites empreses, que tot i que representen el 62,50% de les empreses del sector, només ocupaven 535 treballadors i treballadores, la qual cosa representa un 11,07% del total de mà d’obra.

Es confirma que existeixen moltes empreses petites amb molts pocs treballadors quan s’analitzen aquestes 30 empreses de menys de 49 treballadors. Aquí, el gruix (25) no arriben a 30 treballadors. De les cinc restants, dos tenen entre 30 i 39, i les altres tres entre 40 i 49 (quadre 16):

Quadre 16.
Empreses de gèneres de punt d’1 a 49 treballadors. Mataró, 1922.

Nombre de treballadors i treballadores	Nombre d’empreses	Nombre de treballadors i treballadores	Mitjana de treballadors i treballadores Per empresa
1 a 9	9	43	4,77
10 a 19	8	102	12,75
20 a 29	8	195	24,37
30 a 39	2	66	33,00
40 a 49	3	129	43,00
Totals	30	535	17,83

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo i Patronal y Obrero, 1922. Elaboració pròpia.

L’alt grau de concentració de l’estructura industrial, caracteritzat per la permanència de petites empreses es fa encara més palès quan s’observa que el 52,08% de les empreses de gèneres de punt de Mataró, tenien l’any 1922 menys de 30 treballadors³⁸. Pel contrari, la suma total dels treballadors que ocupaven aquestes 25 empreses era de 340, un 7,03% del total de la mà d’obra dels gèneres de punt. A tall d’exemple comparatiu, una sola empresa gran– Colomer Germans, S. en C., domiciliada al carrer de Prat, núm. 2- se situava per sobre de totes elles, amb 382 treballadors.

La mitjana de treballadors per empresa en el grup d’1 a 49 és, com es pot veure al Quadre 2, de 17,83. Separant aquest tipus d’empresa entre els d’1 a 29 i els de 30 a 49, es pot observar encara millor com a més empreses li corresponen menys treballadors, i viceversa. Les 25 empreses d’1 a 29 treballadors tenien una mitjana de 13,6 ocupats, mentre que la mitjana de les cinc empreses de 30 a 49, era de 39.

³⁸ Això s’acosta molt a allò que es donava al primer quart de segle XX en altres ciutats de Catalunya especialitzades en la indústria tèxtil. Per exemple, a Sabadell, el 50% de les empreses de la indústria tèxtil llanera tenien l’any 1921 menys de 25 treballadors. Vegeu Esteve DEU: La indústria tèxtil llanera de Sabadell, 1896-1925. Sabadell, Nova Biblioteca Sabadellenca, 3, Col·legi de Doctors i Llicenciats. Delegació de Sabadell, 1990, p. 62. Tanmateix, mentre que a Sabadell només un 3% de les empreses de la indústria llanera superaven els dos-cents treballadors, a Mataró les empreses que superaven aquesta xifra constituïen el 14,58%. Íd. per a Sabadell, i Quadre 15 per a Mataró.

A Mataró es poden identificar tres grans àmbits d'empreses en funció del nombre de treballadors i treballadores que ocupaven. En primer lloc les empreses menors de 100 treballadors. Seguidament les situades entre els 100 i els 499. I, finalment, les que anaven dels 500 als 999. Cal insistir en que el grau de concentració empresarial és inversament proporcional al nombre de treballadors ocupats: a més empreses menys treballadors i a menys empreses més treballadors (quadre 17).

Quadre 17.
Tres grans àmbits d'empreses segons el nombre de treballadors.
Mataró, 1922.

Tipus d'empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d'empreses	% del total d'empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 99	37	77,08	1.014	21,00
100 a 499	9	18,72	2.245	46,48
500 a 999	2	4,16	1.571	32,52
Totals	48	100,00	4.830	100,00

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero, 1922. Elaboració propia.

Si ordenem les empreses per nombre de treballadors de manera ascendent (de menys a més), i de manera descendent (de més a menys) el nombre d'empreses, el percentatge d'aquestes sobre el total, el nombre de treballadors i el percentatge sobre el total de la mà d'obra ocupada en el sector, es pot apreciar més clarament l'encreuament dels valors resultants:

Quadre 18.
“Quadre de les tisoires” al sector dels gèneres de punt. Mataró, 1922.

Tipus d'empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d'empreses	% del total d'empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 99	37	77,08	2.245	46,48
100 a 499	9	18,72	1.571	32,52
500 a 999	2	4,16	1.014	21,00
Totals	48	100,00	4.830	100,00

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero, 1922. Elaboració propia.

Les grans empreses se situen sempre per sobre de les petites i les mitjanes en nombre de treballadors i també, lògicament, en percentatge total de treballadors, per més que els seus percentatges del total d'empreses del sector siguin més petits que el de les empreses petites i mitjanes.

Aquest encreuament es dona sempre entre les empreses petites i mitjanes i les grans, i entre les grans i les macro-grans, però no entre les grans i les macro-grans. Aquest aspecte apunta envers la importància de les empreses grans que, amb un 18,72% del total d'empreses, ocupaven pràcticament la meitat de la mà d'obra del sector (46,48%).

Val a dir que es poden identificar més franges si se separen les empreses per centenes (vegeu quadre 19).

Quadre 19.
Distribució de les empreses de gèneres de punt per nombre de treballadors.
Mataró, 1922.

Tipus d'empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d'empreses	% del total d'empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 99	37	77,08	1.014	21,00
100 a 199	4	8,32	579	12,00
200 a 299	2	4,16	502	10,39
300 a 399	2	4,16	702	14,53
400 a 499	1	2,08	462	9,56
500 a 599	1	2,08	575	11,90
600 a 899	Cap	--	--	--
900 a 999	1	2,08	996	20,62
Totals	48	100,00	4.830	100,00

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero, 1922. Elaboració pròpia.

D'aquesta manera s'observen dos extrems que sobresurten, amb un marcat equilibri pel que fa al nombre d'obrers ocupats i al percentatge d'aquests sobre el total, però del tot desequilibrats pel que fa al nombre d'empreses. També es dona un relatiu equilibri entre les restants franges d'entre els 100 i els 599 treballadors, de la qual només s'escapa a l'alça la de 300 a 399 treballadors.

A Mataró hi havia doncs, l'any 1922, 48 empreses dedicades als gèneres de punt, amb un predomini clar de les petites empreses en quant a estructura industrial. 47 d'aquestes empreses anaven de l'1 als 575 treballadors de manera progressiva, amb dues franges, la de 400 a 449 i la de 500 a 559, en què no hi havia cap empresa. Seguidament, quelcom que crida l'atenció és el salt que es produeix entre la segona major empresa (Manufactures Antoni Gassol, S.A., amb 575 treballadors), i la major gran empresa (Narcís Marfà, amb 996): cap empresa mataronina se situava enmig d'aquesta ampla franja. Finalment, cap altra empresa se situava per sobre dels 996 treballadors ocupats a l'empresa de filats de Narcís Marfà.

Així doncs, a la pregunta inicial de si la població obrera mataronina era una població industrial, es pot respondre sense cap mena de dubtes que, pel que fa al sector dels gèneres de punt sí que ho era: el 79,00% dels treballadors i treballadores d'aquest sector estaven ocupats, a Mataró, en empreses de més de 100 treballadors.

Pel que fa al 21% restant, que treballava en empreses de menys de 100 treballadors, la característica principal era la alta dispersió³⁹ empresarial. Els obrers es repartien, gairebé al 50%, entre un gran nombre d'empreses petites (30) amb un nombre reduït de treballadors (d' 1 a 49), que representaven el 62,50% del total d'empreses dedicades als gèneres de punt i només l'11,07% del total de la mà d'obra d'aquest sector. L'altre 50% ho feia en un nombre d'empreses mitjanes comparativament menor (set) de 50 a 99 treballadors, que amb el 14,58% del total d'empreses de gèneres de punt ocupava un 9,91% del total de treballadors dels gèneres de punt de la ciutat.

³⁹ Crec que és més propi parlar aquí de dispersió que no pas de concentració, com he fet més amunt, en parlar de l'alt grau d'empreses petites.

7.4.1.2. Les indústries auxiliars: El “Ram de l’Aigua”

Filatura, tissatge i acabats són els tres sectors de producció de la indústria tèxtil corresponents a les seves tres principals fases de producció. L’anàlisi feta fins aquí s’ajustava al sector de producció predominant a Mataró, els gèneres de punt, i en ell s’han inclòs els dos primers i més nombrosos sectors –filatura i tissatge– en quant a nombre de treballadors ocupats. Seguidament es realitzarà la mateixa anàlisi en el subsector dels acabats, conegut també com indústria auxiliar, i popularment com el “Ram de l’Aigua”, que inclou les empreses d’aprestos i acabats, les empreses de blanqueig i de tints i els rentadors.

Aquest sector de producció específic comptava amb vuit empreses a Mataró, que ocupaven un total de 509 treballadors. L’estructura empresarial és pràcticament idèntica a la dels gèneres de punt: més empreses amb menys treballadors i poques empreses amb molts treballadors (vegeu quadre 20).

Quadre 20.
Distribució de les empreses d’acabats (“Ram de l’Aigua”) per nombre de treballadors. Mataró, 1922.

Tipus d’empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d’empreses	% del total d’empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 49	5	62.50	93	18.27
50 a 99	1	12.50	76	14.93
100 a 149	1	12.50	124	24.36
150 a 199	0	--	--	--
200 a 249	1	12.50	216	42.44
Totals	8	100.00	509	100.00

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero, 1922. Elaboració pròpia.

Es confirma doncs que l’estructura empresarial del tèxtil mataroní es caracteritza per un clar predomini de la petita empresa, situat sempre per sobre del 60% de les empreses del sector, mentre que la mà d’obra que ocupa no supera el 21% del total.

En el sector de la indústria auxiliar es repeteix el mateix esquema que als gèneres de punt, per més que al Ram de l’Aigua –i aquesta és una característica general que es dona arreu– no n’hi havia empreses de grans dimensions, essent la més gran la que Albert Marchal tenia situada al carrer Fra Lluís de Leon, núm. 18, amb 216 treballadors.⁴⁰

⁴⁰ Vegeu ANNEX VII. *Indústries tèxtils de Mataró (filatura, gèneres de punt i ram de l’aigua) i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922.* També l’ANNEX VIII. *Empreses i nombre de treballadors per sectors. Mataró, 1922. (empreses de més de 100 treballadors)*, i el IX. *Empreses i nombre de treballadors per sectors. Mataró, 1922 (empreses de més de 200 treballadors)*.

7.4.1.3. El sector tèxtil de Mataró (Filatura, Gèneres de punt, i “Ram de l’Aigua”).

Resta per fer el mateix joc realitzat fins ara per separat amb la filatura i el tissatge d’una banda, i el Ram de l’Aigua per altre, però ajuntant-los tots tres. És a dir, el sector tèxtil al complet (vegeu quadre 21).

Quadre 21.
Distribució de les empreses tèxtils (filatura, tissatge i Ram de l’aigua) per nombre de treballadors/res. Mataró, 1922.

Tipus d’empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d’empreses	% del total d’empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 49	35	62,50	628	11,76
50 a 99	8	14,29	555	10,40
100 a 149	3	5,36	355	6,65
150 a 199	2	3,57	348	6,52
200 a 249	2	3,57	420	7,87
250 a 299	1	1,79	298	5,58
300 a 349	1	1,79	320	5,99
350 a 399	1	1,79	382	7,15
400 a 449	0	0,00	--	--
450 a 499	1	1,79	462	8,65
500 a 549	0	0,00	--	--
550 a 599	1	1,79	575	10,77
600 a 649	0	0,00	--	--
650 a 699	0	0,00	--	--
700 a 749	0	0,00	--	--
750 a 799	0	0,00	--	--
800 a 849	0	0,00	--	--
850 a 899	0	0,00	--	--
900 a 949	0	0,00	--	--
950 a 999	1	1,79	996	18,66
Total	56	100,00	5.339	100,00

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Elaboració pròpia.

S’observen, al Quadre 21, molt poques variacions respecte al Quadre 15 vist anteriorment. En primer lloc, les empreses petites constitueixen el mateix percentatge del total d’empreses, un 62,50%. En aquest grup es concentren el major nombre d’empreses –5 de 8- del Ram de l’Aigua, per més que el nombre de treballadors que hi aporten és de 169. Això fa que les empreses petites del tèxtil assoleixin un percentatge global de l’11,76%. Només una empresa se suma a la franja de les empreses mitjanes, de 50 a 99 treballadors. Mentre que el percentatge sobre el total d’empreses baixa del 14,58% al 14,29%, el percentatge sobre el total de treballadors tèxtils puja del 9,91% al 10,40%.

Pel que fa a la franja de les empreses grans, de 100 a 499 treballadors, s’afegeixen dues empreses, una amb 124 i l’altra amb 216, la qual cosa fa que aquests 340 treballadors elevin el percentatge sobre el total de treballadors en un 1,94 punts, situant-lo ara en un 48,38% del total. Això fa que aquest grup, amb el 19,61% del total d’empreses tèxtils, sigui el més nombrós en mà d’obra ocupada (2.585 d’un total de 5.339). Donat que no hi ha cap empresa a la franja de més de 500 treballadors, el percentatge sobre el total de mà d’obra ocupada en el tèxtil baixa en 3,11 punts, situant-se ara en un 29,41%.

Aquestes serien les principals variacions. Allò que es manté inalterable és que un gran nombre d'empreses petites, un 62,50% del total, ocupen pocs treballadors: un 11,76% del total. És a dir, 628 de 5.339.

Ajuntant petites i mitjanes, tenim que 43 empreses d'un total de 56, el 76,79% del total d'empreses tèxtils de Mataró, ocupaven l'any 1922 un total de 1.183 persones, el 22,16% del total de la mà d'obra ocupada en el sector tèxtil.

Les dues macro-empreses existents a Mataró, amb només el 3,56% del total d'empreses tèxtils, donaven feina a més gent que aquestes 43 empreses. En concret, a 1.571 treballadors. Això feia que el percentatge sobre el total de mà d'obra ocupada fos del 29,42%.

Finalment, per tal de veure el “grau d'industrialització” de la mà d'obra ocupada en el sector tèxtil de Mataró, val a dir que, l'any 1922, el 77,84% d'aquesta mà d'obra (4.156 de 5.339), treballava en empreses situades per sobre dels 100 treballadors.

7.4.1.4. A mode de conclusió: circumstàncies de temps i de lloc.

Una qüestió de temps...

En l'actualitat, a principis de segle XXI, si intentem definir què és una empresa petita, una empresa mitjana, o una gran empresa, ens trobem també amb serioses dificultats. Quines són una cosa o bé una altra?. I, On?. A parer meu, a banda del nombre de treballadors per empresa, cal introduir altres elements que permetin acostar-nos millor a la possibilitat de definir les empreses per grandària. Dos d'aquests elements que considero importants són el temps històric i la localització geogràfica, amén de l'especialització industrial. Les petites, mitjanes i grans empreses havien de ser a començaments de segle XX diferents en grandària a allò que foren a mitjan segle XIX⁴¹, i també a allò que esdevingueren en el futur, per exemple a mitjan segle XX.

Per tant doncs, estem condicionats per un important element: el temps o el període històric. Crec que, a la llum d'allò que es donava generalment a Catalunya al primer quart de segle XX⁴², petita empresa en el sector tèxtil seria aquella que se situava per sota dels 25-30 treballadors, 49 a tot estirar. Les mitjanes serien les que se situaven per sobre dels 50. És difícil establir la frontera de l'empresa mitjana, si només ens atenim al seu volum: ¿50? ¿75? ¿100?. Jo les situaria, en el cas de Mataró, i en el sector dels gèneres de punt, en els

⁴¹ Genís Barnosell les situa, l'any 1858, i a la ciutat de Vic, en menys de 10 (molt petites), entre 10 i 30 (petites), de 30 a 40 (mitjanes) i majors de 40 (grans), al seu llibre *Orígens del sindicalisme català*. Eumo Editorial. Vic, 1999. Val a dir que Barnosell les classifica “exclusivament segons les quotes fiscals de l'any 1843”, i no segons el nombre de treballadors ocupats. Així, “les empreses que pagaven més de cent rals tindrien almenys uns quaranta o cinquanta teixidors; les situades entre els vint-i-un i els cinquanta rals, almenys uns deu fins a trenta; mentre que les situades per sota dels vint rals, algunes en tindrien entre cinc i deu, però la majoria devien tenir-ne menys” (p. 99). Per al cas de Barcelona, però, diu que “entenc per fàbriques “grans” les que pagaven més de mil rals al Subsidi Industrial de 1843, i per “mitjanes” les que pagaven entre tres-cents cinquanta i mil rals”. Íd. Nota a peu 164, p. 68. “Si tenim present els impostos esmentats –segueix a la pàgina 124, al capítol “El cas de Barcelona”-, vers 1840 hi hauria un 70% de fàbriques “petites” i “molt petites”, un 20-25% de “mitjanes”, i un 5-9% de “grans”. A la pàgina 138 (Quadre 4), situa les molt petites entre 1 i 177 rals, i les petites entre 178-350 rals.

⁴² Vegeu Pere Gabriel: “La població obrera catalana...”, op. cit., especialment l'apartat ‘Concentració empresarial i població obrera’, pp. 204-217.

99⁴³. Per tant tindríem que empreses petites eren aquelles que anaven d'1 a 49 treballadors; mitjanes les d'entre 50 i 99 i grans les situades per sobre dels 100 treballadors. La frontera de les grans la situaria en els 499. Per sobre d'aquesta quantitat considero que es tracta, per al primer quart de segle XX, de macro-empreses que, comparades amb la generalitat de l'època, s'escapaven d'una conceptualització precisa. Una marcada especialització i una absorció de les empreses del sector caracteritzaven dites empreses, quelcom que apunta envers la concentració empresarial en el sector.⁴⁴

...I de lloc.

Les ciutats o comarques més industrialitzades mostren una clara diferenciació i desigualtat amb aquelles altres que no ho eren. La conceptualització de petites, mitjanes i grans empreses diferia enormement entre unes zones geogràfiques i unes altres, fins i tot dins de la mateixa especialització. No era –no podia ésser– el mateix la conceptualització de les empreses a un lloc que a un altre: l'espai geogràfic marcava, també, la diferència. Fins i tot dins de les ciutats i les comarques més industrialitzades hi havia desigualtats manifestes derivades de múltiples factors; un dels més característics era l'especialització d'un tipus determinat d'indústria. Dins del sector tèxtil també s'observen aquestes diferències en funció de l'especialització (llana, cotó, gèneres de punt...), de les necessitats de mà d'obra d'aquest sector específic; de la disponibilitat i accés a les primeres matèries; del preu d'aquestes; de les inversions de capital, etc.

Una aproximació a la importància de les circumstàncies de temps i de lloc que acabo d'esmentar es pot veure tot seguit, amb l'anàlisi del **Cens Patronal i Obrer de Mataró de 1922**, tot comparant-lo amb el **Cens Patronal i Obrer de la província de Barcelona**. El temps històric és el mateix: l'any 1922; el lloc a comparar és també, de fet, el mateix, la província de Barcelona. El que farem és comparar una ciutat de la província, Mataró, amb la província de Barcelona en el seu conjunt, on Mataró restava inclosa.

7.4.2. Cens patronal i obrer. Mataró, 1922

Aquest cens, treballat per la Junta de Reformes Socials, és el resultat del RD del Ministeri de Treball de 15 d'octubre de 1921, el qual creava una Delegació del mateix Ministeri de Treball en la província de Barcelona “*con la misión concreta de clasificar y agrupar sus actividades económicas y formar el censo patronal y obrero; a fin de preparar la instauración de organismos de intervención directa en los conflictos sociales del*

⁴³ Una anàlisi en profunditat del cas de les empreses dels gèneres de punt de Mataró mostra com el nombre d'empreses per nombre de treballadors està clarament determinat i diferenciat per aquestes xifres (petites d'1 a 49; mitjanes de 50 a 99 treballadors).

⁴⁴ Pere Gabriel, loc. cit., supra, palesava ja al seu escrit la dificultat de poder establir la “divisió més precisa entre gran, mitjana i petita empresa dins de cada sector (...) de tota manera, crec que és fàcil adonar-se que a Catalunya les més grans empreses eren aquelles que superaven els mil treballadors, amb algunes excepcions que superaven els 2.000 com la Fabra i Coats, la Maquinista, la Canadencs o el Foment d'obres i construccions. Fora d'aquests casos, la gran empresa se situava en general a l'entorn dels 400-500 treballadors, tant en el tèxtil, com en el metall, la indústria química, la indústria elèctrica i la mineria”. Íd. pp. 216-217

porvenir, con representaciones irrecusables del capital y del trabajo, que traten y resuelvan estos conflictos en una justa y racional relación de derecho".⁴⁵

A diferència del Cens Obrer i Patronal de 1919 (RD 11 d'octubre), que creava a Catalunya la **Comissió del Treball de Catalunya**, aquest de 1922 sí que inclou els menors de 19 anys. Tot i això, a aquest no s'incloueren totes les professions. Per exemple, no foren inclosos els treballadors del camp, mentre que sí que ho foren els pescadors. Les categories intermèdies, com ara els encarregats, contramestres i majordoms tampoc no figuren de manera exhaustiva a totes les empreses. Tampoc no apareixen els nens i nenes menors de 12 anys.⁴⁶

Quadre 22.
Cens patronal i Obrer de Mataró, 1922. Comparació amb el de la província de Barcelona del 15 d'abril de 1923⁴⁷

Sector			Rel. Patró/obrer	Rel. Patró/obrer
	Patrons	Obrers	(Mataró)	(Prov. Bcn)
Pesca	40	92	1: 2,30	1: 3,22
Tèxtil	48	4.830	1: 100,62	1: 64,38
Ram de l'Aigua	8	509	1: 63,62	1: 50,67
Metal·lúrgia	32	274	1: 8,56	1: 11,37
Construcció	17	179	1: 10,52	1: 14,56
Fusta i suro	43	219	1: 5,09	1: 3,97
Química	6	42	1: 7,00	1: 14,87
Cuiros i Pells	11	47	1: 4,27	1: 5,87
Ceràmica i Vidre	4	285	1: 71,25	1: 38,86
Paper i cartró	4	192	1: 48,00	1: 20,15
Gràfiques	3	32	1: 10,66	1: 11,94
Alimentació	36	101	1: 2,80	1: 3,55
Confecció	21	49	1: 2,33	1: 5,39
Artístiques i científiques	7	18	1: 2,57	1: 4,31
Transport	12	51	1: 4,25	1: 6,69
Comerç	81	158	1: 1,95	1: 2,03
Serveis Públics	3	115	1: 38,33	1: 133,04
Altres indústries	21	29	1: 1,38	1: 2,97
Total	397	7.222	1: 18,19	1: 7,55
Total (excepte comerç)	316	7.064	1: 22,35	1: 13,60

⁴⁵ Vegeu AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Vegeu AMM. Gob. 1038. BANDO de Don Severiano Martínez Anido, General de División y Gobernador Civil de esta provincia, Barcelona, 8 de març de 1922 (les negretes són meves). Aquest BAN era una còpia quasi-literal de la Circular de data 28 de febrer de 1922, i publicada el dimecres 1r. de març al Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona, núm. 51, p. 1. En el suplement d'aquest BOPB de 1r. de març de 1922 es publicaren també la Circular i els "Anteproyectos de clasificación y agrupación de industrias, profesiones, oficios y especialidades productoras que formula dicha Delegación del Ministerio del Trabajo en la provincia de Barcelona", signats pel Delegat del Ministeri del Treball, Francesc d'A. Bartrina. Dins de l'apartat d'empreses tèxtil s'inclouen també en el Censo Patronal y Obrero de 1922 els cistellers, que eren 5, i ocupaven a 5 treballadors. Aquest fet distorsiona el nombre total d'empresaris del gènere de punt, que eren 48 (i no 53, com podria interpretar-se erròniament).

⁴⁶ L'historiador mataroní Joaquim Llovet ja feia notar aquestes mancances al seu llibre *La ciutat de Mataró. Des dels orígens de la Vila a la ciutat contemporània*. Caixa Laietana, Mataró, 2000, p. 510. També Ernest CAÑADA: *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*. Premi Iluro, 1997, Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró, 1998, posa de manifest que, "a pesar de su interés, estos datos deben ser tomados con prevención, debido a los criterios que se siguieron en su elaboración", p. 22.

⁴⁷ Fonts: AMM. Gob- 47. Censo Patronal y Obrero de Mataró, 1922. Elaboració pròpia. Per a les dades de la província de Barcelona he fet servir la columna corresponent del quadre elaborat per Pere Gabriel a la pàgina 205, del seu estudi "La població obrera catalana, ¿una població industrial?", dins de Estudios de Historia Social, núm. 32-33, gener-juny de 1985.

Cal fer notar en primer lloc els sectors o grups d'indústries mataronines situades molt per sobre de la mitjana de la província en grau de concentració. Aquests són el Tèxtil, Ceràmica i vidre, Ram de l'aigua i Paper i cartró. Val a dir que es tracta de la majoria dels sectors de major concentració (relació major a 1: 20⁴⁸) de la província de Barcelona. La província se situa clarament per sobre només al sector dels Serveis públics (les Mines eren inexistents a Mataró).

Si es té present que estem parlant dels “sectors que pel seu volum i el grau de concentració hom podria considerar més o menys moderns, i amb un pes específic important dins el conjunt de la població obrera”⁴⁹, no hi ha dubte que la ciutat de Mataró estava situada a la banda alta, encapçalant aquells sectors industrials més moderns i dinàmics.

En aquest sentit, Mataró responia també a allò que es donava arreu de la província, amb sectors industrials que, tot i que la relació patró/obers era inferior a 1: 20, el nombre de treballadors que ocupaven era significatiu dins del conjunt de la població obrera. És el cas per exemple de la metal·lúrgia, que tot i que es caracteritzava per una xarxa de petits tallers, amb una proporció d'1: 8,56 (front 1: 11,37 de la província de Barcelona), se situava en el quart lloc en volum de treballadors, amb 274.⁵⁰ El mateix passava amb la construcció (1: 10,52 front 1: 14,56), amb 179 treballadors. Finalment, el sector de la Fusta i Suro, amb 219 treballadors, se situava en el cinquè lloc en quant a nombre de treballadors de la ciutat. La relació patró/obers era aquí superior a la mitjana provincial (1: 5,09 front 1: 3,97), per més que la dispersió industrial i la seva reduïda grandària era la seva característica principal.

Finalment cal ressaltar el fet que la relació patrons/obers total és a Mataró molt superior a la de la província de Barcelona. Incloent el comerç, la diferència és de 10,64 treballadors més per empresa; exceptuant-lo, la diferència continua essent significativa: 8,75. Aquest aspecte posa de manifest la importància de la ciutat de Mataró en relació a la seva província, i apunta envers la “modernitat” industrial de la ciutat, sobretot en aquells sectors que tenien un major grau de concentració obrera, i en especial el sector tèxtil. Concretament aquest sector representava, segons les dades d'aquest Cens Patronal i Obrer de 1922 que acabem de veure, el 73,92% de la població obrera ocupada. També remet a les diferències i les desigualtats ja apuntades entre unes ciutats i/o comarques i unes altres, on l'especialització en un o varis dels sectors industrials donaria com a resultat marcades diferències geogràfiques o de lloc, fins i tot en els mateixos sectors industrials i en un mateix temps històric.

⁴⁸ De fet, aquest quatre sectors són els qui agrupaven empreses de més de 100 treballadors. Vegeu ANNEX VII. *Indústries tèxtils de Mataró (filatura, gèneres de punt i ram de l'aigua) i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922.*

⁴⁹ Pere GABRIEL, loc. Cit. pp. 204-205.

⁵⁰ Vegeu ANNEX X. *Distribució de les empreses metal·lúrgiques per nombre de treballadors. Mataró, 1922.*

8. LA JUNTA DE 1923 (renovació total).

Des de l'alcaldia es feren els pertinents edictes i s'inseriren els anuncis a la premsa local convocant a l'elecció de vocals obrers i patrons de la Junta local de Reformes Socials. Es designava el dia 18 de febrer de 1923, a les 11 del matí, i al Saló de sessions de la Casa Consistorial, per a dur a terme l'escrutini general de l'elecció dels sis vocals patrons i els sis vocals obrers, amb els seus "*respectivos suplentes para la renovación total de esta Junta local de reformas Sociales*".¹

Les Associacions patronals i obreres devien celebrar amb anterioritat les seves eleccions internes, i es convocava als seus representants designats en elles "*para que concurran el día, hora, y sitio fijados, con el acta de elección y el número de votos obtenidos acompañada del censo o del libro de inscripciones de la sociedad en su defecto y la lista de los socios que hayan tomado parte en la elección para comprobar debidamente el número de votantes de cada Asociación, al objeto de que reunidos se proceda al escrutinio que intervendrán los concurrentes con los Vocales natos de la Junta, computando a cada candidato todos los votos que se hayan emitido a su favor por los distintos Gremios que tomen parte en el acto, procediéndose seguidamente a la proclamación de los Vocales y suplentes que obtengan mayoría*".²

8.1. Els Vocals patrons.

A aquesta renovació de la Junta de Reformes Socials, les associacions patronals dugueren a terme una estratègia particular, ja que presentaren la mateixa candidatura de la darrera renovació, és a dir, els mateixos vocals efectius i els mateixos vocals suplents que ja formaven part de la Junta de Reformes Socials, per mitjà d'una única associació patronal: el Sindicat i Centre d'Agricultors de Mataró i la seva Comarca. Aquesta designà Salvador Nonell Comas com a delegat per a formar part dels actes d'elecció i escrutini dels vocals patrons. El secretari era Antoni Dorda Miquel; el president, Jaume Fornells. En l'elecció, celebrada el 17 de febrer, participaren 252 associats i tots ells donaren els seus vots a la candidatura esmentada.

Així doncs, el dia 18 de febrer es feren, per separat, les reunions d'escrutini de patrons i d'obrers en la Sala Capitular de l'ajuntament, totes dues presidides per l'alcalde Enric Aranyó. A la de patrons assistí Salvador Nonell Comas amb els certificats de les actes i, un cop comprovat el nombre de votants i el Cens o Llibre d'inscripcions de la Societat, es procedí a l'escrutini, el qual donà el resultat que ja sabem:

¹ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923 (renovació TOTAL). EDICTO de convocatoria para la elección de vocales patronos y obreros en la Junta local de Reformas Sociales (07.II.1923)

² Ídem.

Quadre 23. Candidatura patronal única per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, febrer de 1923³.

Vocals Patrons efectius	Societat	Núm. de vots
1 Narcís Clavell Planas	Unió Patronal de Mataró i Comarca	252
2 Antoni Coll Gassau	Associació Patronal de Gèneres de Punt	252
3 Josep Martí Pascual	Associació Patronal de Gèneres de Punt	252
4 Joan Alum Munté	Cambra de la Producció de Mataró i C.	252
5 Agustí Xiquès Feliu	Unió Gremial Mataronesa	252
6 Jaume Fornells Serra	Centre i Sindicat Agrícola de Mataró i C.	252
Vocals Patrons Suplents		
1 Salvador Font Verdaguer	Unió Patronal de Mataró i Comarca	252
2 Lluís Ribas Clavell	Associació Patronal de Gèneres de Punt	252
3 Joaquim Coll Surià	Associació Patronal de Gèneres de Punt	252
4 Manel Soler Anglada	Cambra de la Producció	252
5 Joaquim Mora Vinyals	Unió Gremial Mataronesa	252
6 Antoni Cabot Puig	Centre i Sindicat Agrícola de Mataró i C.	252

FONT: Elaboració pròpia.

Tots ells foren proclamats per l'alcalde-President “*sin protesta ni reclamación de clase alguna*” i, seguidament, s'aixecà l'acta.

8.2. Els Vocals obrers

Pels obrers es presentaren dues societats: la Societat Fabril de Filadors i Preparació, domiciliada al carrer de Santa Marta, 1 i 3, i el Sindicat de Producció Agrícola (Secció de Jornalers), també domiciliat al carrer de Sta. Marta 1 i 3.⁴

La Societat de Filadors i Preparació designà Dionisi Llivina Carbonell com a delegat per assistir-hi als actes de votació i escrutini dels vocals obrers i suplents. El president era Andreu Caminada; el secretari, Francesc Olleta. Les persones proposades per aquesta societat foren Antoni Tarensi, Andreu Caminada, Dionisi Llivina Carbonell, Ricard Ferrés, Miquel Botey i Pere Parés, tots ells membres de la societat, els tres primers com a Vocals efectius i els tres darrers com a Vocals suplents. Elegiren també Josep Calvet Perramon per a vocal efectiu i Joan Rabat Puig per a suplent. Participaren en la votació 36 associats, i tots ells donaren els seus vots a la candidatura presentada.

El Sindicat de Producció Agrícola (Secció de Jornalers), designà delegat Florenci Llinàs Brugué per assistir als actes de votació i escrutini. El secretari era Bartomeu Sala Ubanell; el president, Esteve Bruguera. Participaren en la votació 27 associats, els quals donaren tots els seus vots a Joan Llinàs Casas i Josep Planas Terradas com a vocals obrers efectius i a Feliu Casasayas Grau i Pere Calvet Carol com a vocals obrers suplents.

A la reunió d'escrutini dels vocals obrers celebrada a l'ajuntament es presentaren, doncs, Dionisi Llivina Carbonell per la Societat de Filats i Preparació i Florenci Llinàs Brugué pel Sindicat de Producció Agrícola (Secció de Jornalers). De la mateixa manera que amb els patrons, es procedí a examinar els certificats de les actes, a comprovar el nombre de votants de cada associació, Cens als llibres, etc. els quals foren “*conformes y admitidos*”. Seguidament es procedí a l'escrutini, “*computando a cada candidato todos los votos que resultan emitidos a su favor por las distintas Asociaciones, dando el siguiente resultado*”:

³ S'han inclòs les associacions patronals a les quals pertanyen els diferents vocals patrons, com a recordatori, per més que només es presentà el Centre i Sindicat Agrícola de Mataró i Comarca.

⁴ Les votacions d'aquestes dues societats foren dutes a terme el dia 11 de febrer de 1923. AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923.

Propietarios	Votos		Votos obtenidos
	obtenidos	Suplentes	
D. Antonio Tarensi Roca	36	D. Ricardo Ferrer Vicens	36
D. Andrés Caminada Comas	36	D. Miguel Botey Donay	36
D. Dionisio Llivina Carbonell	36	D. Pedro Parés Creus	36
D. José Calvet Perramón	36	D. Juan Rabat Puig	36
D. Juan Llinàs Casas	27	D. Feliu Casasayas Grau	27
D. José Planas Terradas	27	D. Pedro Calvet Carol	27

Elaboració pròpia.

Com es pot comprovar, sortiren elegits vocals efectius i vocals suplents els elegits com a tals per les respectives societats obreres: Els quatre primers –propietaris i suplents- per la Societat Fabril de Filats Preparació, amb 36 vots cadascun, i els dos darrers –també propietaris i suplents- pel Sindicat de Producció Agrícola, Secció de Jornalers, amb 27 vots cadascun d'ells.

L'estratègia seguida per aquestes dues societats obreres s'hi assembla força a la seguida per les associacions patronals, per més que aquesta darrera fou més homogènia, en presentar en bloc la mateixa candidatura de l'anterior Junta de Reformes.

Tot i això, tret del Suplent Joan Rabat Puig i Pere Parés Creus, que entren, i dels vocals Domènec Barceló Sunyer i Bartomeu Calls Roqué, que surten, la resta de vocals i suplents obrer provenen també de la Junta de Reformes anterior. S'han donat, però, alguns canvis. Repeteixen en el càrrec de vocals efectius Joan Llinàs Casas, Josep Planas Terradas, Antoni Tarensi Roca i Dionisi Llivina Carbonell, mentre que Andreu Caminada Comas i Josep Calvet Perramon, que a la Junta anterior eren vocals suplents, passen a vocals efectius en aquesta (en substitució de Domènec Barceló Sunyer i Bartomeu Calls Roqué, que surten).

Quant als vocals suplents, repeteixen Feliu Casasayas Grau, Pere Calvet Carol, Ricard Ferrer Vicenç i Miquel Botey Donay, i entren Pere Parés Creus (el qual ja es va presentar com a suplent a la Junta anterior però no va sortir elegit) i Joan Rabat Puig, aquest, de fet, l'únic nom nou a aquesta renovació. Recordem, com hem fet en el cas dels patrons, a quines societats obreres pertanyien aquests vocals obrers, per més que ara hagin estat votats només per dues d'elles:

Quadre 24. Candidatures obreres per a l'elecció de vocals de la JLRS. Mataró, juliol de 1922.

SOCIETAT	NOMS	Nº VOTS
Ram de l'Alimentació	- Domènec Barceló Sunyer (Vocal)	55
	- Josep Calvet Perramon (Suplent)	42
Vitivinicultors	- Josep Planas Terradas (Vocal)	150
	- Pere Calvet Carol (Suplent)	125
Fabril de Filats i Preparació	- Antoni Tarensi Roca (Vocal)	100
	- Andreu Caminada Comas (Suplent)	60
Obrers Agricultor <i>El Progrés</i>	- Joan Llinàs Casas (Vocal)	181
	- Feliu Casasayas Grau (Suplent)	162
Oficials i Aprenents Paletes	- Bartomeu Calls Roqué (Vocal)	96
	- Ricard Ferrer Vicenç (Suplent)	90
Obrers de Construccions Elèctriques	- Miquel Botey Donay (Vocal)	54
	- Pere Parés Creus (Suplent)	47
Oficials Fusters	- Dionisi Llivina Carbonell (Vocal)	59
	- Miquel Botey Donay (Suplent)	59

FONT: Elaboració pròpia.

I és que, encara que al lligall de la renovació de la Junta hi constin només la Societat Fabril de Filadors i Preparació i el Sindicat de Producció Agrícola (Secció de Jornalers), en realitat intervingueren en l'elecció en representació, també, de la Unió de Tintorers i Blanquinadors, de la Societat de Peons de Paleta, de la Societat d'Obrers Agricultors *El Progrés* i de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes.⁵

Dit breument: tant patrons com obrers repeteixen candidatures i persones a aquesta elecció de renovació, com una de les constants ja tradicionals en el joc de representacions dins la Junta de Reformes Socials. La raó per la qual només una o dues societats obreres i/o patronals acaben representant, respectivament, a la resta de la classe es deu al fet que, com a requisit previ per a participar ara en els processos electorals de la Junta de Reformes Socials, calia estar inscrits en el Cens Electoral Social elaborat per l'Institut de Reformes Socials i, com es pot comprovar en la relació publicada pel Butlletí Oficial de la Província de Barcelona del dimecres 31 de gener de 1923, les úniques associacions obreres i patronals inscrites són les que acabem de veure participants a aquesta renovació:

Nom de la societat	Data de constitució	Nombre de socis
Centre d'Agricultors	20.IV.1907	515
Sindicat Agrícola	12.X.1916	53
Societat Fabril de Filats i Preparació	23.IV.1911	200
Unió de Tintorers i Blanquinadors	10X.1899	500
Societat de Peons de Paleta	26.VIII.1903	150
Societat d'Obrers Agricultors <i>El Progrés</i>	20.V.1904	450
Societat d'Oficials i Aprenents Paletes	29XI.1892	66

FONT: Elaboració pròpia.

Relacionat amb aquest fet disposem entre la documentació de la Junta d'una carta adreçada per l'alcalde de Manresa al de Mataró, amb data 19 de maig de 1923. En ella li deia el següent:

“Distingit senyor meu i company: Com sigui que les Associacions obreres i la major part de les patronals d'aquesta ciutat no figuren en el Cens Social confeccionat per l'Institut de Reformes Socials i, per tant, no pogueren com a tals pendre part en la renovació de la Junta local, li prego amb el major interès se serveixi indicar-me quan abans li sigui possible en quina forma s'ha fet la renovació de la junta de la seva digna presidència, tota vegada que per fer-se la elecció de la nova Junta d'acord amb les disposicions de la R.O. de 10 Febrer últim, sorgeixen dificultats d'ordre pràctic difícils d'arranjar.

Avençant-li gracies resta a la recíproca i es reitera seu afsm. S. S. q. l. e. s. m.”

[signat J. Suañas]

L'alcalde de Mataró, Enric Aranyó, li contestava el 23 de maig:

“Molt distingit company: M'es grat contestar la seva carta del 19 del corrent manifestant- li que conforma disposa la R.O. de 10 de Janer ultim i la Relació de les Associacions inscrites en el Cens social inserta en el B.O. de la provincia corresponent al 31 de dit mes, se procedí previ anunci degudament publicat en la premsa local i ficsat en la taula d'edictes dels baixos de la Casa de la Ciutat, convocant per a el dia 18 de Febrer proxim passat a les entitats patronals i obreres que figuraven inscrites en el Cens del Institut de Reformes Socials. En

⁵ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1923.

efecte: dit dia, encara que poques entitats compareguren empró legalitzades, presentaren els corresponents certificats de la elecció i fet l'escrutini d'abdues representacions foren proclamats vocals patrons i obrers de la Junta amb els seus respectius suplents sense cap dificultat imenys tenint en conta que tant les patronals pel seu costat, com les obreres per l'altre s'havien posat d'acord en l'elecció dels representants llurs.

Mani i disposi del seu company qués complau en servir-lo i li queda amb aquesta ocasió atent i afectíssim S.S.

Q.S.M.E.

[l'Alcalde Enrique Arañó]"

Aquests escrits ens mostren, d'una banda, que la majoria d'associacions obreres i patronals no estaven inscrites en el Cens electoral Social de l'Institut de Reformes Socials, fet que abunda sobre la manca d'interès de patrons i obrers –amén de la persecució i repressió– des dels conflictius anys de 1918 en endavant; d'una altra, ens mostra com els alcaldes de les més importants ciutats industrials estaven connectats entre ells pel que respecta a les Juntes de Reformes Socials. De fet, l'alcalde de Manresa havia enviat la mateixa carta als ajuntaments de Badalona (22.05.1923), Terrassa (22.05.1923), Mataró (23.05.1923) i Sabadell (30.05.1923).⁶

Fou després de fetes aquestes consultes que la Junta de Reformes Socials de Manresa dugué a terme les seves eleccions de renovació. En concret, les eleccions patronals se celebraren el dia 24 de Juny de 1923. La llista de patrons participants fou de 16. En la mateixa data dugueren a terme l'elecció dels obrers; participaren un total de 285. Finalment, la Junta de Reformes Socials de Manresa es constituïa el 24.06.1923.

Constitució

La nova Junta de Reformes Socials es va constituir el dijous 15 de març de 1923 al Saló de Sessions de l'ajuntament, a les 19'30h. de la tarda. Assistiren a l'acte l'alcalde, Enric Aranyó, que presidí l'acte, els vocals nats Josep Pedemonte (Auxiliar de la Inspecció del Treball), Joaquim Genissans Martorell (Metge), els Vocals patrons efectius Narcís Clavell Planas, Jaume Fornells Serra, Antoni Coll Gassau, Agustí Xiqués Feliu, Joan Alum Munté (faltà Josep Martí Pasqual) i els vocals obrers efectius Joan Llinàs Casas, Dionisi Llivina Carbonell, Antoni Tarensi Roca, Josep Calvet Perramón (aquest era vocal suplent de Domènec Barceló) i el Secretari i també vocal obrer, Josep Planas Terradas (va faltar Bartomeu Call Roqué). Un cop llegida i aprovada l'acta de la sessió anterior es procedí a la constitució de la Junta i, seguidament, a l'elecció de Secretari, Tresorer, President de la Junta Municipal del Cens Electoral, de la Comissió Inspectora i també dels Vocals patrons i obrers que havien de formar part de la Comissió Econòmica de la Presó del Partit. Foren elegits, respectivament, "*y por unanimidad de votos, los Sres. Planas, Clavell, Llivina y Martí, Alum, Tarensi, y Calvet, y Coll y Caminada*".⁷ Així doncs, la Junta de Reformes Socials de 1923 restà constituïda com segueix:

⁶ Vegeu ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE MANRESA (ACMA): Elección de la Junta local de Reformas Sociales (1923).

⁷ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923.

Junta 1923-192..

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Feb. 1923	Vocals
1. Narcís Clavell Planas (Tresorer). (dimiteix el 27.II.1925)	Constituída el 15	1. Joan Llinàs Casas
2. Antoni Coll Gassau	de març.	2. Josep Planas Terradas(Seri.)
3. Josep Martí Pascual	de 1923	3. Antoni Tarensi Roca
4. Joan Alum Munté		4. Andreu Caminada Comas
5. Agustí Xiqués Feliu		5. Dionisi Llivina Carbonell
6. Jaume Fornells Serra		6. Josep Calvet Perramon
Suplents		Suplents
1. Salvador Font Verdaguer		1. Feliu Casasayas Grau
2. Lluís Ribas Clavell		2. Pere Calvet Carol
3. Joaquim Coll Surià		3. Ricard Ferrés Vicenç
4. Manel Soler Anglada		4. Miquel Botey Donay (1)
5. Joaquim Mora Vinyals		5. Pere Parés Creus
6. Antoni Cabot Puig		6. Joan Rabat Puig
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió del 15.III.1923).		
- Josep Martí Pascual (VP)		
- Joan Alum Munté (VP)		
- Antoni Tarensi Roca (VO)		
- Josep Calvet Perramon (VO)		
Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Dionisi Llivina Carbonell (VO, sessió del 15.III.1923).		
- Dionisi Llivina Carbonell (reelegit en sessió del 13.X.1923).		
Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials		
- Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).		
Membres de la Comissió Econòmica de la Presó (sessió 15.III.1923)		
- Antoni Coll Gassau (VP)		
- Andreu Caminada Comas (VO)		
Ponència per fixar l'horari del comerç exceptuat (2)		
(12.VII.1924)		(27.II.1925)
- Presidència		- Presidència
- Narcís Clavell Planas (VP)		- Agustí Xiqués Feliu (VP)
- Dionisi Llivina Carbonell (VO)		- Joan Alum Munté (VP)
		- Antoni Tarensi Roca (VO)
		- Josep Calvet Perramon (VO)
ALCALDE (President JLRS)		
- Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal		
- Joaquim Boter Martí (sessió 13 octubre 1923-).		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Samsó i Elias, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
- Joaquim Genissans Martorell (1922)		
Auxiliar de la Inspecció del Treball		
Josep Pedemonte (finat el 1925)		

FONT: Elaboració pròpia. (1) A la sessió del 27 de febrer de 1925 s'acorda, a petició del vocals obrers, "convocar en lo sucesivo a Botey suplente de Caminada en consideración a que éste ha dejado de asistir a muchas más veces de las reglamentarias a las sesiones de la Junta

(2) Fou creada arran d'una instància presentada a la JLRS a la sessió del 12 de juliol de 1924 pel Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria, per al compliment de la Llei de Descans Dominical i RD d'aplicació de 3 de març de 1904. Es tractava d'establir exactament quins establiments estaven compresos i quin exceptuats en dita llei, ja que el seu incompliment era constant. A la sessió del 29 d'octubre de 1924 s'acordà que la Ponència es reunís setmanalment els dimecres i dijous a les set de la tarda a les Cases Consistorials. Aquesta Ponència redactà un dictamen sobre l'horari i la jornada dels establiments de comerç exceptuats, que fou llegit i aprovat en sessió del 29 de novembre de 1924.

El mateix 15 de març s'enviaren comunicacions de la constitució de la Junta al Delegat d'Estadística de l'Institut de Reformes Socials, a Barcelona, i al president de l'Institut de

Reformes Socials, a Madrid. El 17 s'enviaren les notificacions i acreditacions de nomenaments al Secretari, als vocals efectius i suplents, al vocal obrer Dionisi Llivina Carbonell la de President de la Junta Municipal del Cens Electoral, als vocals obrers i patrons membres de la Comissió Inspectora de la Junta, i als vocals patrons i obrers membres de la Comissió Econòmica de la Presó del Partit, notificació, aquesta darrera, feta extensiva també al Jutge de 1ª Instància i Instrucció del Partit

8.3. Sessions, temes tractats i actuacions.

Un cop constituïda la Junta en data 15 de març, les sessions realitzades al llarg de l'any foren cinc (vegeu quadre).

SESSIONS CELEBRADES PER LA J.L.R.S. DE MATARÓ (1922-1923)

ANYS	GEN	FEB	MAR	ABR	MAI	JUN	JUL	AG	SET	OCT	NOV	DES	No	TOTAL
													celebrad	Celebrad
1922	24	--	--	--	22	--	18*	18	--	19	3,13	7	0	8
1923	11	15,18*	15	12	--	--	20	31	--	13,17	--	--	0	9

FONT: Elaboració pròpia. En **negreta**, les dates de les sessions; en *cursiva*, les convocades no celebrades. 18* de juliol de 1922, i 18* de febrer de 1923, dates de renovació de la Junta.

Quant als temes tractats i les actuacions d'aquesta darrera Junta de Reformes Socials, es pot dir que es caracteritzà per la mateixa dinàmica de denúncies i incompliments de la legislació laboral, com es constata a la sessió del 12 d'abril, on la mateixa presidència va manifestar que “había recibido quejas de algunos obreros a quienes se les obliga permanecer en las fábricas no obstante hallarse parada la sección en que están ocupados, acordándose dirigir oficio a los patronos llamándoles la atención sobre el particular”.⁸ Aquest fet era degut als continus talls d'electricitat, com es va posar de manifest només uns dies després quan, amb ocasió del **Primer Congrés Nacional de Comerç Exterior a Ultramar** (que, amb la finalitat d'impulsar les vendes de productes espanyols a ultramar, el Consell de Ministres presidit per José Sánchez Guerra, va promulgar un decret aparegut a la *Gaceta de Madrid* el 2 d'agost de 1922, en què convocava les Cambres de Comerç espanyoles establertes a Amèrica Central i del Sud i a les Illes Filipines), Congrés que s'havia de celebrar entre el 21 de març i el 16 d'abril a Barcelona, Madrid i Sevilla, es programà una visita a Mataró el 22 de març de 1923 i es creà un Comitè Organitzador que presidí el propi alcalde Enric Aranyó. Aquests talls d'electricitat que obligaven als obrers a romandre en els seus llocs de treball es recull en forma d'anècdota al Butlletí del Museu del Gènere de Punt, número 20, de juny de 2007:⁹

“Quan els cent cinquanta congressistes arribaren en tren a Mataró, els reberen a l'estació representants de l'Ajuntament i un nombrós grup de fabricants, que els acompanyaren fins a la Casa de la Ciutat, on es celebrà l'acte oficial. Després, es distribuïren en sis grups, i efectuaren les visites a les fàbriques per poder captar el treball de la indústria local; el primer grup va visitar Viñas i Sanglas, Comercial Transatlàntica i Clavell Germans; el segon grup, J. Martí Pascual, Fills de Llorens Llinàs i el col·legi Salesians; el tercer grup, M. Asensio SA, Salvador Font i Fills d'Antoni Fàbregas; el quart grup, Enric Arañó, Vda. de G. Gnauck i el col·legi Valldemia; el cinquè, Manufacturas Gassol SA, Clement Marot i l'Escorxador Municipal; i, el sisè, Colomer Germans, Vda Minguell i el Patronat Escolar Obrer. Com sigui que a mitja tarda, mentre es feia la visita, la ciutat es quedà a les fosques i els forasters no van poder observar amb detall el treball de les instal·lacions que visitaven, acabem la informació amb els comentaris de la premsa local de l'època. El *Pensament Marià de la Costa de Llevant* diu, «fins quan ha de durar aquest mal servei i aquest abús? Dura ja massa la despreocupació de la Companyia d'Electricitat». I el *Diari de Mataró*, per boca del periodista Marçal Trilla, escriu: «Un congressista va dir “en América no sucede esto, caramba!

⁸ Actes, p. 341.

⁹ Vegeu http://www.fundaciojaumevilaseca.org/Butlletins/FJV_But_20.pdf

Allí no lo vemos nunca este fenómeno”, i el periodista li va contestar: Pues aquí ya no hacemos caso, mi amigo».

Els congressistes, al saló de Sessions de l'Ajuntament.

A la sessió del 20 de juliol es palesava que “la “Unión Vidriera de España” trabajaba algun domingo, acordándose prevenir al dueño con exigirle las debidas responsabilidades”, mentre que s’acordava que la Comissió Inspectora visités la fàbrica de blanc de plom de Fité i les agències de transport.

El conflicte més important a la ciutat fou, però, la vaga de teixidors de telers circulars entre maig i setembre de 1923. La Junta de Reformes Socials “trató con mucha extensión de la huelga de telares circulares”, segons consta a la sessió del 31 d’agost¹⁰ (al temps que es denunciava “el mal estado higiénico de los retretes del Teatro Bosque” i es donava compte del resultat de la inspecció feta a la fàbrica de blanc de plom de Fité “siendo la impresión de que en general en dicha fábrica se cumple la ley”).¹¹ La vaga fou molt llarga, abastant des del dimarts 22 de maig fins el dilluns 10 de setembre de 1923, i va ser seguida per uns vuitanta-cinc treballadors, segons sembla la totalitat dels ocupats a la ciutat, i sostinguda pel Sindicat d’Obrers en Gèneres de Punt, en aquells moments presidit pel teixidor anarcosindicalista Ramón Molist i Valls¹². L’aleshores president de l’Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró era l’important fabricant de filats Narcís Marfà. L’Associació Patronal comptava llavors amb 29 empreses associades, amb un total de 4.183 treballadors ocupats. Les empreses associades afectades eren la Societat Anònima Asensi (192 treballadors); Josep Viladevall (110); La Comercial Transatlàntica, S.A. (156); Fontdevila i Torres (320); Vídua de Minguell i Cia. (462); Manufatures Ribas i Julià (204); Font, Coll i Clavell; Serapi Vinyals (23); Fill de Josep Roca i Pineda (15) i Joan Espiell i

¹⁰ Actes, p.344. Per a un seguiment d’aquest conflicte, cfr. CAÑADA (1998), pp.151-160.

¹¹ Ídem.

¹² Vegeu Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans. Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2000 [biografia a cura de Margarida Colomer Rovira], p. 927-928. La biografia, però, arrenca el 1926.

Finestres (11). Encara que els cilindradors en vaga eren 85, les 10 empreses afectades sumaven 1.493 treballadors, susceptibles tots ells de ser afectats per la vaga. Així ho entenia Narcís Marfà que, a la carta adreçada a l'alcalde on especificava les empreses afectades citades,¹³ també plantejava les conseqüències que podia tenir la vaga en "el funcionamiento de la sección de bobinadoras y en plazo breve paralizará otras secciones". El 24 de juliol es va celebrar una reunió a l'alcaldia entre una representació de patrons i una altra d'obers (la Junta acabava de reunir-se el 20 de juliol i res no es va dir de la vaga), on l'alcalde, Enric Aranyó i Rodon (el pare del qual, Emili Aranyó Rossell, tenia una empresa al carrer Moratin, 2, amb 67 treballadors, i formava part de l'Associació de Fabricants en Gèneres de Punt) manifestà que "ya había llegado la hora de finalizar el conflicto y que, a su entender, ambas partes debían ceder".¹⁴ El comitè de vaga estava disposat a negociar i arribar a l'acord; els patrons manifestaren que necessitaven temps per estudiar-ho; en una nova reunió, celebrada el dia 27, digueren que ja havien arribat al màxim de concessions, en referència a allò que havien ofert feia set setmanes, segons afirmava el Boletín del Sindicato de Obreros en Géneros de Punto.¹⁵ Aquesta estratègia de la patronal, consistent en allargar el conflicte mitjançant unes negociacions en les quals no s'avançava gens fou denunciada pel comitè de vaga en el seu Butlletí.¹⁶ La vaga es mantingué estancada algunes setmanes més i els nous intents d'intercedir en la seva resolució també fracassaren.

Donat que molts altres treballadors d'altres seccions que es veieren afectats restaren aturats, el comitè del Sindicat de l'Art Fabril de Mataró acusà la patronal de ser responsable de tot plegat en un comunicat publicat el 19 d'agost en *Solidaridad Obrera*: "a raiz de dicho conflicto hay paro forzoso en más de quinientos obreros que sufren los rigores de un estado anormal de cosas, y a nadie más que a la burguesía y autoridades podemos hacer responsables de lo que pasa".

El 23 d'agost es reuniren novament una comissió consistorial integrada per quatre consellers i l'alcalde amb els patrons Narcís Marfà, Josep Viladevall i Colomer (de Colomer Germans, S. en C., amb 382 treballadors). La comissió consistorial proposà retornar al treball el dilluns següent amb les millores proposades pels patrons i que es nomenés una Comissió integrada per tres obrers i tres patrons i presidida per un tècnic, tots ells del ram i elegits de mutu acord; un cop estudiades les condicions en què es trobava la indústria afectada per la vaga, havien de resoldre si procedia concedir un augment sobre els concedits el 27 de maig sense que això pertorbés l'exercici normal de la indústria. Els patrons es retiraren a deliberar i el mateix dia l'Associació Patronal enviava una carta acceptant, amb caràcter transitori, la proposta, i considerant que la comissió devia restar

¹³ AMM. Gob. 1044. Per al nombre de treballadors de cadascuna de les empreses, vegeu ANNEX VI. *Patrons integrants de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró, i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922 Cens Patronal i obrer, 1922.*

¹⁴ CAÑADA, op.cit. p. 154.

¹⁵ Boletín del Sindicato de Obreros en Géneros de Punto (BSOGP), Juliol de 1923. El primer número d'aquest Butlletí havia aparegut un mes abans, a principis de juny de 1923. Es publicà mensualment fins el maig de 1924.

¹⁶ "Al principio de haber declarado el actual conflicto, la burguesía y autoridades, todo eran llamadas a la Comisión de Huelga, queriendo hacer creer a la opinión que ellos no eran intransigentes y que tenían deseos de ceder a nuestras demandas; pero pronto tuvimos que darnos cuenta que no era así, que lo que pretendían era pasar días y más días, hasta ver de qué manera se solucionaba el actual conflicto del transporte en Barcelona, para que en caso de serles favorable la solución, tengamos nosotros que volver al trabajo humillados sin haber conseguido algo de lo mucho que nos pertenece. Así estamos esperando el día que volvamos a ser llamados por la Patronal para volver a empezar las negociaciones". BSOGP, juliol de 1923. Citat per CAÑADA, op. cit. P.154.

constituïda en un termini màxim de quatre mesos i que dictaminaria únicament per allò per a què havia estat creada, en un termini de sis mesos.¹⁷

L'endemà es reunia la comissió consistorial i el comitè de vaga de teixidors de telers circulars per tal de ser informats de la resposta patronal. També els treballadors manifestaren la seva conformitat, malgrat que no satisfieia les seves aspiracions. El desacord provenia per la pretensió patronal de que si la comissió acordava augmentar una pesseta sobre les 56 pessetes acordades, aquest augment no començaria a regir fins a sis mesos després de l'acord. El dilluns 27 la patronal obrí les portes de les seves fàbriques però no acudí cap dels teixidors en vaga. L'Associació Patronal de Gèneres de Punt es reuní llavors a Barcelona i acordà declarar el locaut si els treballadors no retornaven al treball. Així li ho comunicava Narcís Marfà a l'alcalde: "1º. El día 8 de septiembre próximo, a la hora acostumbrada, se suspenderá el trabajo en todass las fábricas asociadas y no volverá a reanudarse hasta que la Asociación lo acuerde en Junta General; 2º. Quedan excluidas del paro las fábricas de tejidos que no son de punto y las de hilados, así como las secciones de hilados y de tinte de todas las fábricas asociadas".¹⁸

Fou llavors quan la Junta de Reformes Socials, en sessió de 31 d'agost, "trató con mucha extensión de la huelga de telares circulares".¹⁹ La Junta acordava preguntar a obrers i patrons si acceptaven que la Junta actués en el conflicte en funcions de Tribunal Industrial, cosa que fou rebutjada per la Societat Art Fabril donat que el conflicte s'estava negociant de manera directa entre patrons i obrers amb la intervenció de la Comissió consistorial i la representació del Ministeri de Treball, Comerç i Indústria a través del seu Inspector Regional del Treball, així com de la Comissió Mixta proposada de tres patrons i tres obrers. Els patrons pretenien solucionar la vaga oferint l'augment d'una pesseta sobre el jornal –sempre que la Comissió Mixta ho acordés i s'apliqués sis mesos més tard- però mantenint el treball a preu fet; els obrers demanaven la supressió del treball a preu fet i l'augment d'una pesseta –passant de sis a set- per a tothom, aplicables un cop s'arribés a l'acord, sense esperar els sis mesos proposats pels patrons. El quatre de setembre el Sindicat d'Obrers en Gèneres de Punt feia una reunió extraordinària on es reafirmaven en les seves propostes: "lo que no puede aceptar la representación obrera es el excesivo tiempo que exigen los patronos para el fallo y además que no pueda pasar de una peseta el aumento que conceden".²⁰ Sembla que allò que va fer que el conflicte acabés pocs dies després foren els acords presos al final d'aquesta reunió, on els nombrosos assistents donaren un vot de confiança unànim a la Junta i al Comitè de Vaga dels Telers Circulars, tot "acatando cuantas consecuencias del mismo se deriven, se indicó la conveniencia de si se declara el lock-out estudiar la unificación de jornales en el ramo textil".²¹ Això suposava estendre el conflicte a tot el ram del tèxtil mataroní, i no només als teixidors de telers circulars, el que hagués significat un cohesió sindical dels obrers en absolut desitjada pels patrons. Així, el divendres set de setembre, l'alcalde Enric Aranyó enviava un telegrama al governador civil informant-lo "de la solución de la huelga y del "lock-out" i de la reanudación próxima del trabajo".²²

¹⁷ AMM. Gob. 1044.

¹⁸ AMM. Gob. 1044.

¹⁹ Actes, p.344.

²⁰ Acta de la reunió feta pel delegat d'Inspecció del Treball, Josep Pedemonte. AMM. Gob. 1044.

²¹ AMM. Gob. 1044.

²² AMM. Gob. 1044. Citat per Cañada, p. 159.

Aquesta vaga posa de manifest la força dels nous sindicats obrers de ram d'indústria front les societats d'ofici del període anterior. Així ho entenen els dirigents del Sindicat d'Obrers en Gèneres de Punt, tot valorant aquesta vaga el març de 1924: “¿Qué habría sucedido, si hubieran luchado aislados de los demás trabajadores que componen el Arte Fabril?”²³

També posa de manifest una altra realitat: l'allunyament progressiu de patrons i d'obrers de les Juntes de Reformes Socials. No és que deixin d'assistir-hi, ni que desisteixin d'estar representats en elles; però resta clar que el seu interès ha decaigut des de les darreres lluites de 1918 i el locaut patronal de 1919. La resolució dels conflictes ja no passa tant per les Juntes de Reformes Socials com a través de la negociació directa obrers-patrons, una pràctica que, cal dir-ho, mai no havia deixat d'existir. Ara resta més clar que són gairebé exclusivament els obrers de caire socialista els que romanen a les Juntes de Reformes, mentre que els de caire anarcosindicalista rebutjaren obertament la seva participació en elles. De fet, els anarcosindicalistes acabarien demanant fins i tot la dissolució dels Comitès Paritaris, una de les figures més recurrents de la dictadura de Primo de Rivera, per més que apareguts a finals de la segona dècada del segle XX.

8.4. Després del cop d'estat.

El cop d'estat de Primo de Rivera “es materialitzà a Mataró l'1 d'octubre de 1923 quan el comandant militar de la ciutat ocupa l'Ajuntament i nomena un consistori presidit per Joaquim Boter i Martí”²⁴. És per aquesta raó que les darreres sessions de la Junta de Reformes, de 13 i 17 d'octubre (la següent sessió de la Junta fou el 12 de juliol de 1924!), foren presidides pel nou alcalde, Joaquim Boter i Martí, amb la presència del Comandant Muñoz, el qual a la sessió del 13 d'octubre va anunciar que “*se habían presentado muchas denuncias sobre incumplimiento de la ley del descanso dominical y el R.D. de la jornada de la dependencia mercantil*”. Donat que a Mataró era costum tradicional celebrar el mercat en diumenge, i que la Junta considerava que aquest fet era “*de innegable interés*”, acordà que “*el cierre de los establecimientos en domingo sea a la una de la tarde y los sábados a las nueve de la noche para los establecimientos comprendidos en el R.D. de la jornada de la dependencia mercantil*”,²⁵ A aquesta sessió de 13 d'octubre, en la qual fou reelegit el Vocal obrer Dionisi Llivina Carbonell President de la Junta Municipal del Cens Electoral,²⁶ fou llegit i aprovat l'horari dels confiters “*a condición de que se cumpla el artículo 18 del Reglamento para la aplicación de la Ley descanso Dominical de 3 de marzo de 1904*”,²⁷ el qual determinava que “*La jornada entera (...) en domingo será restituida durante la semana, á cuyo fin descansará otro día completo ó dos medios días, según acuerdo con los patronos, mediante turno rigurosamente establecido en la industria ó servicio de que se trate. Cuando no se trabaje sino durante algunas horas en domingo,*

²³ Boletín del Sindicato de Obreros en Géneros de Punto, març de 1924.

²⁴ Costa i Oller, Francesc: “El sistema de partits polítics a l'ajuntament de Mataró els anys de la Restauració”, a *V Sessió d'Estudis Mataronins, 7 maig 1998*, Museu Arxiu de Santa Maria, Patronat Municipal de Cultura, Mataró 1989. Es pot trobar també al web: <http://www.raco.cat/index.php/SessioEstudisMataronins/article/viewFile/113208/140955>

²⁵ Actes, p. 354.

²⁶ Vegeu la comunicació oficial, de data 18 d'octubre de 1923 a: AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedentes Junta, 1923.

²⁷ Actes, p.354.

*sin llegar á una jornada entera, se restituirán en la semana al operario sólo las horas que se hubiese trabajado”.*²⁸

La darrera sessió d'aquesta Junta, el 17 d'octubre de 1923, l'Inspector Provincial “excitó el celo de la Comisión Inspector para el cumplimiento de la Ley de Descanso Dominical, R.D. sobre la jornada de la dependencia mercantil é industria panadera relacionando la clase de establecimientos que se hallan comprendidos en dicho R.D. y los que se consideran exceptuados” mentre que un vocal “reprodujo la denuncia respecto del estado antihigiénico de los retretes del Teatro “Monumental Bosque” contestando el auxiliar que habia apercibido al patrono para que dentro de dos ó tres semanas los ponga en las debidas condiciones”, mentre que un altre vocal “insistió nuevamente en que las agencias de transportes se trabaja más horas de las permitidas, manifestando el Auxiliar que se harán las debidas inspecciones para corregir el abuso”.²⁹

Com resta dit, la Junta de Reformes Socials no tornaria a reunir-se fins el 12 de juliol de 1924. Tanmateix, la documentació interna generada per la Junta de Reformes durant aquest darrer any de 1923 dóna proves dels temes tractats a les seves sessions uns cops, mentre que altres ens presenta una dinàmica i/o activitat que no es recull a les seves actes. Així, el 21 de març l'alcalde Enric Aranyó feia -segons un acord de la Junta que no consta enlloc-, una petició a l'Institut de Reformes Socials “*de tres folletos relativos a casas baratas desde el primer ejemplar que ha visto la luz pública (...) para su entrega á las clases patronal y obrera que integran esta Junta*”,³⁰ i de la que no tenim resposta. D'altra banda, el 18 de maig, l'aleshores Vocal patró suplent de la Junta de Reformes, el fonedor Salvador Font Verdaguer enviava a la Junta una nota, amb capçalera de l'empresa, adreçada a l'alcalde Enric Aranyó, en qualitat de president “de la Junta del Instituto Local de Reformas Sociales” en què li manifestava “que habiendo promovido un altercado los operarios Juan Ventura Grau, calle de la Cooperativa 34, y José Barnet Relat, calle de la Concepción 5, ambos de la sección de fundición, fueron despedidos, negándose el primero de dichos operarios [a] aceptar los jornales devengados, mas seis jornales ordinarios, los cuales en junto importan 86'50 pesetas. Sírvase aceptar esta cantidad en concepto de depósito, hasta tanto ser reclamado por dicho operario. Espero ver atendido tan señalado favor, interin me ofrezco a sus órdenes este su atto. Affmo. S.S.Q.E.S.M.”³¹ La nota estava estampada amb un segell amb el nom de Salvador Font Verdaguer i signada per Manuel Harina?. No sabem pas quin fou l'altercat a què fa referència, ja que no ho especifica; només que l'endemà, 19 de maig, una nota signada per l'operari Joan Ventura confirma que va rebre les 86'50 pessetes “en completo pago de mis jornales devengados en el taller de fundición de D. Salvador Font Verdaguer, donde he prestado mis servicios hasta el día nueve del corriente mes, á entera satisfacción mía y con renuncia á nada más pedir”.³² Malauradament, tampoc l'operari ens dóna pistes de quin va ser l'altercat.

A finals de setembre, l'Assessoria Jurídica de la Direcció General de Treball i Inspecció de l'Institut de Reformes Socials enviava dos exemplars del fullletó *Reglamentación de las*

²⁸ RD de 19 d'abril de 1905: Reglamento para la aplicación de la Ley sobre Descanso Dominical (Gaceta, 22 abril).

²⁹ Actes, p. 358.

³⁰ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1923.

³¹ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1923.

³² AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1923.

Juntas de Reformas Sociales, “para que se entreguen a las representaciones patronal y obrera de esa Junta local de su digna presidencia, rogándole a usted, al propio tiempo, que se sirva dar a este Centro el oportuno acuse de recibo”. La nota anava signada per l’aleshores president de l’Institut de Reformes Socials, Eduardo Sanz Escartín. El vuit d’octubre, l’alcalde Joaquim Boter acusava rebut³³.

El dilluns 15 d’octubre de 1923 el Comandant Militar del Canton de Mataró, Francisco Lorenzo, enviava una nota a l’alcalde on li adjuntava una “denuncia formulada por el Centro de Dependientes de Comercio de esta Ciudad, para que se sirva informarme”.³⁴

La denúncia enviada pel *Centre* al Comandant Lorenzo estava signada pel President del Centro de Dependientes de Comercio –així, en castellà-, Luis Andreu, i pel secretari, Juan Oller, i duia data de 15 d’octubre. En ella es deia el següent:

Excmo. Sr.

Como sea que las denuncias cursadas por este “Centre” han motivado la actuación de la Junta local de Reformas Sociales, la cual a nuestro entender no puede funcionar dentro de la legalidad por faltar en la misma la representación obrera por nosotros representada, según dispone el artículo 1º apartado 8 de la R.O. de 30 de Octubre de 1919.

Por lo cual rogamos a V.E. se sirva mandar efectuar una revisión a la actuación de dicha Junta, la cual aparte de estar constituida ilegalmente no actua de acuerdo con los fines para los que fue creada.

Lo que tenemos el honor de comunicar a V.E. para los efectos consiguientes.

Dios guarde a V.E. muchos años

Mataró quince de Octubre de 1923.

Luis Andreu	Juan Oller
Presidente	Secretario”

Quatre dies després, el divendres 19, l’alcalde Joaquim Boter enviava un llarg informe al Comandant Major Francisco Lorenzo responent a la instància del Centre de dependents del Comerç i de la Indústria, tot fent constar que “carecen de fundamento las manifestaciones que en la misma se formulan, por las consideraciones siguientes:

1ª La Junta local de Reformas Sociales de esta ciudad, fué renovada en méritos de la Real Orden inserta en la Gaceta de Madrid de 3 de Enero del corriente año, que dispuso fuese total en toda España, señalando al efecto el 18 de Febrero último, fecha en que, previos los anuncios correspondientes publicados en los periódicos de la localidad “El Liberal” en su número 50 y el “Diario Mataró y la Comarca” en el 7426 y fijado en el tablón de edictos en los bajos de estas Casas Consistoriales, se verificó el escrutinio general de la elección de los seis Vocales patronos y otros tantos obreros, todos con sus respectivos suplentes, sin protesta ni reclamación de clase alguna.

2ª Con arreglo a la Real Orden del Ministerio de Trabajo, Comercio é Industria, de fecha 3 de Enero último, se publicó en el Boletín Oficial de la Provincia de 31 del propio mes, la relación de las Asociaciones inscritas en el Censo social que tienen capacidad electoral para la renovación de que se trata y en la que figuran, por lo que respecta a la clase obrera, el Sindicato agrícola, Sociedad fabril de hilados y preparación, Unión de tintoreros y blanqueadores, Sociedad de peones albañiles, Sociedad de obreros agricultores “El Progres” y la Sociedad de oficiales y aprendices albañiles, de las cuales intervinieron en la elección de la representación obrera la Sociedad de hilados y preparación y la del Sindicato agrícola..

3ª Que la Junta elegida tomó posesión en quince de Marzo siguiente, sin que se formulase tampoco protesta ni reclamación de ningún género, procediéndose a la elección de los cargos que por ministerio de la Ley debían proveerse, y

³³ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1923.

³⁴ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1923.

4ª Que la Real Orden de 30 de Octubre de 1919, invocada por los recurrentes, en su artículo 1º apartado 8º, reconoce a los comprendidos en el mismo, el derecho a tener representación en el Instituto de Reformas Sociales, y en el supuesto de que igualmente disfruten de este beneficio en las Juntas locales, no figura el “Centre de dependents del Comerç u de l’Industria” [sic] en el Censo social que lleva el Instituto, sin cuyo requisito previo no puede pretender derecho alguno a ser representada y en el caso de haberlo cumplido debió actuar é intervenir en la elección a su propio impulso, como lo han efectuado las dos aludidas Asociaciones obreras.

Mataró 19 de Octubre de 1923

Es copia

El alcalde,

[signatura de Joaquin Boter]”

Les raons eren de pes, com es pot veure. Tanmateix, la raó per la qual el Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria de Mataró mai no havia format part de la Junta de Reformes Socials en el passat és que es va constituir com a tal després de la darrera renovació de la Junta de Reformes, en novembre de 1910. Hauria pogut fer-ho a la renovació de 1922 i també a aquesta de 1923 si, tal com s’especifica a l’informe de l’alcalde Aranyó, hagués figurat en el Cens Social de l’Institut de Reformes Socials i, a més, hagués participat en l’elecció “a su propio impulso, como lo han efectuado las dos aludidas Asociaciones obreras”.

A diferència de les Juntes de Sabadell i de Manresa, on els dependents no només participaren, sinó que jugaren un important paper en la seva dinamització, el fet que a Mataró no participessin els dependents del comerç i sí la patronal Unió Gremial Mataronesa, no treu que no proliferessin les denúncies per incompliment del descans dominical, o bé per incompliment de l’horari laboral, per exemple; però sí que situava en una millor posició la patronal del comerç a la Junta de Reformes, d’una banda, i permetia o facilitava, per una altra, l’entrada de societats obreres amb una afiliació més petita.

Fins el 20 de desembre de 1926, data de la darrera sessió de què disposem,³⁵ la Junta de Reformes Socials de Mataró feu un total de 17 sessions (tres el 1924, set el 1925 i set el 1926), la majoria d’elles celebrades arrel de les queixes dels obrers que, a través de la UGT es feien arribar al Governador Civil de la Província i fins i tot al Ministeri de Treball. Ja el 31 de maig de 1924, el Subsecretari del Ministeri de Treball, Comerç i Indústria “Conocedor (...) de que esa Junta local de Reformas Sociales no se reúne por lo menos una vez al mes, conforme determinan las disposiciones vigentes, S.M. el Rey (q. D. g.) ha tenido a bien disponer se llame a V.S. la atención sobre la obligación de que se celebre con la regularidad necesaria las reuniones en la mencionada Junta”.³⁶

El 3 d’octubre de 1924, el governador Civil demanava a la Junta que li comunicés per escrit “las fechas en que se celebra sesión esa Junta Local de Reformas Sociales y las causa que haya tenido para la no celebración, en el tiempo reglamentario”.³⁷ Aquesta fou l’única

³⁵ Aquesta darrera i tensa sessió acaba dient: “Se acordó por mayoría nombrar a Xiqués, Coll, Llivina y Botey de la Comisión Inspectorá sustituyendo a la antigua, renunciando los dos últimos el cargo y suspender las visitas hasta la próxima sesión que se celebre” (Actes, p. 424), la qual cosa fa suposar que es feren més reunions però no es disposa de la documentació.

³⁶ AMM. Gob. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1923. Exp. de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1923. Antecedents Junta, 1924.

³⁷ Ídem.

vegada –tret de la de juliol de 1926 que veurem més endavant- que s’enviarà resposta des de l’ajuntament de Mataró. El sis d’octubre l’alcalde Joaquim Boter responia “que esta Junta (...) se ha reunido reglamentariamente y siempre que los asuntos a tratar lo han exigido, habiendo celebrado su ultima reunión en 12 de Julio proximo pasado, y en breva plazo se la convocarà, no habiendo sido posible reunir la durante lo que restaba de verano por ausencia temporal de algunos de sus individuos que la componen”. Com es veu, l’alcalde Boter no tenia cap tipus de problema en mentir descaradament, doncs, com sabem, la Junta no havia celebrat una sola sessió entre el 17 d’octubre de 1923 i el 12 de juliol de 1924. Aquesta darrera sessió li ve de perles per justificar-se; i quan diu que “en breva plazo se la convocarà”, intenta corregir l’error convocant-la, a partir de llavors, un cop al mes (29 d’octubre, 29 de novembre, 17 de desembre de 1924; 03 de gener, 27 de febrer, 31 de març, 30 d’abril, 30 de maig (sense efecte per manca de quòrum), 13 de juny (sense efecte per manca de quòrum), 17 de juny, juliol i agost sense convocar-ne cap, fins arribar a la sessió del 28 de novembre de 1925, aquesta a instàncies de l’Inspector Regional José Pou Godori, com veurem tot seguit.

El 13 de novembre de 1924, una nova carta del Governador Civil es rebia a l’alcaldia de Mataró on se li comunicava que en data 29 d’octubre el Ministeri de Treball, Comerç i Indústria li comunicava el següent:

“La Secretaria de la Unión General de Trabajadores participa a este Ministerio que el Alcalde-Presidente de la Junta local de Reformas Sociales (hoy Delegado del Consejo de Trabajo) de Mataró no reúne este organismo en los plazos legales, no habiendose celebrado en el transcurso de 1924 mas que una sola reunión apesar [sic] de las reclamaciones de los vocales obreros.-Doy a V.S. traslado de esta denuncia para que se sirva averiguar lo que en ella haya de cierto; para que llame la atención al Sr. Alcalde de Mataró sobre la obligación de reunir la Junta por lo menos una vez al mes y siempre que lo exijan los asunto [sic] que encomiendan a esos organismos las disposiciones vigentes, y para que informe a este Ministerio del resultado de sus indagaciones”. Lo que de R.O. comunicada traslado a V. Para su conocimiento y efectos consiguientes.”³⁸

En data 11 de febrer de 1925 ja era el Director General de la Direcció General de Treball i Acció Social del Ministeri de Treball, Comerç i Indústria qui enviava un comunicat en què manifestava que

“El Secretario de la Unión general de Trabajadores” se dirige a este Ministro en queja de que esa Delegación local del Trabajo no se reúne con la regularidad debida: que no funciona ninguna Comisión inspectora y que no ha determinado aun las horas de apertura y cierre de los establecimientos. Sírvase V.S. informar a este Ministerio acerca de los extremos expresados. Dios guarde V.S. muchos años”.³⁹

Un nou ofici, aquest de la Delegació Regional en Catalunya del Ministeri de Treball Comerç i Indústria, de data 20 de maig de 1925, comunicava a l’alcalde que,

“Habiendose dirigido a este organismo enviados por el Excmo. Señor Gobernador Civil de esta provincia una comisión de obreros de La Unión de Tintoreros y Blanqueadores de Mataró solicitando una reunión [sic] con sus patronos para estudiar unas bases que desde hace tiempo tienen presentadas, le agradecería pudiera

³⁸ Ídem.

³⁹ Ídem.

por esa alcaldía convocarles en el Ayuntamiento para ver si llegan a un acuerdo, dandome despues noticia del resultado de la reunión.

Agradeciendo la cooperaciòn [sic] que con ello prestarà [sic] a este organismo. Dios guarde a V.S. muchos años. Barcelona 20 de Mayo de 1925. EL DELEGADO REGIONAL. (signat Joaquin M. Peres Casañas).

El 24 de novembre de 1925 era l'Inspector Provincial del Treball, José Pou Godori qui adreçava una carta escrita de puny i lletra en què manifestava que

“En cumplimiento de órdenes concretas recibidas de la Superioridad, ruego a V.S. se sirva convocar á sesión extraordinaria á la Delegación Local del Consejo de Trabajo de esa ciudad (antes Junta Local de Reformas Sociales) de la que es V.S. digno Presidente, para el próximo sábado día 28 del actual a las seis y media de la tarde en punto, sesión a la que tendré el honor de asistir personalmente, cumpliendo las instrucciones que de la Superioridad tengo recibidas”.

La Junta no es reunia des del 17 de juny i, efectivament, a aquesta de 28 de novembre es llegí l'ofici de l'Inspector Provincial “manifestando que cumpliendo órdenes de la Superioridad se ha convocado esta reunión y que debe reunirse por lo menos una vez al mes, contestando la presidencia que procurará reunir la mensualmente y siempre que lo exigieran los asuntos a tratar”.⁴⁰

Amb data de 16 de juliol de 1926 es rebia una nova carta, aquesta vegada de l'Assessoria Tècnica del Consell de Treball del Ministeri de Treball, Comerç i Indústria, on es deia que

“Se ha recibido en este Consejo de Trabajo una queja relativa al funcionamiento de esa Delegación local, queja que se refiere a los siguientes puntos fundamentales:

1º.- Que la Delegación no ha celebrado sesión ordinaria desde el mes de enero último,

2º.- Que por este motivo hay varias actas de infracciones y de obstrucciones por incumplimiento de las leyes sociales vigentes que están sin el debido curso.

Sin prejuzgar la exactitud o inexactitud de la denuncia, he de recordar a V.S el cumplimiento de lo acordado por la Comisión Permanente de este Consejo de que, las Delegaciones celebren cuando menos una sesión mensual, con caracter ordinario, y de dar curso con la prontitud debida a todas las actas de apercibimiento infracciones u obstrucción que se levanten, siguiendo los trámites reglamentarios por infracciones de las leyes sociales.

Sírvase V.S. comunicar a este Consejo las informaciones que estime procedentes en relación con la denuncia referida, y expresar tambien el cumplimiento de los preceptos legales anteriormente recordados.

Dios guarde a V.S. muchos años.

Madrid 16 de julio de 1926.

EL PRESIDENTE,

(signat Eduardo Sanz Escartín”).

El 22 de juliol de 1926, l'alcalde Antoni de Palau responia mitjançant ofici al president del Consell de Treball, Eduardo Escartín. En ell podem trobar un magnífic exemple del funcionament de les Delegacions Locals del Consell de Treball durant la Dictadura de Primo de Rivera, i també confrontar-lo amb el període anterior, pel que fa a les dificultats amb què topaven els vocals obrers per dur a terme la seva tasca de denúncia de l'incompliment de la legislació laboral. Antoni de Palau manifestava que

⁴⁰ Actes. p. 392. La presidència era ara a càrrec del nou alcalde, Antoni de Palau.

“desde que el suscrito se posesionó de la Alcaldía, en Noviembre de 1925, ha reunido esta Delegación local del Consejo del Trabajo, en los días 28 del propio mes, 17 de Diciembre, 2 de Enero y 3 y 30 de Abril últimos, ésta con carácter extraordinaria,⁴¹ en cuyas sesiones, se ha dado cuenta de varias actas de apercibimiento e infracción, que han merecido en su mayoría el acuerdo, de quedar enterada la referida Delegación, por los vicios de que adolecían, pues unas llevan fecha posterior al día de la inspección, en otras no se concreta la forma de la obstrucción, omitiendo además los nombres y apellidos del patrono y todas sin excepción, suscritas unicamente por los dos vocales obreros de la Comisión inspectora y en ninguna de ellas se hace constar la invitación al patrono a suscribirlas y la negativa en su caso, además de que ningun duplicado del acta se ha entregado al patrono. Además la Delegación no acordó se practicasen tales inspecciones.

A todo ello se añade, la dificultad de reunir reglamentariamente dicho Consejo porque de mucho tiempo actúan suplentes razón por la cual y no habiéndose renovado bienalmente a su debido tiempo, es criterio de esta Presidencia proceder en breve a su renovación total toda vez que faltan pocos meses para expirar el plazo legal.

Las múltiples é importantes ocupaciones que pesan sobre la Alcaldía no pueden ocultarse [ocultarse?, il·legible] a V.S., por lo que he de confiar que se hará perfecto cargo de la falta de fundamento de la queja elevada por la representación obrera, que en parte solo a sus propias deficiencias puede atribuir el poco resultado de sus visitas de inspección.

Dios guarde a V.S. muchos años.

Mataró 22 de Julio de 1926.

El Alcalde,
Antonio de Palau.

M.I. Sr. Presidente del Consejo de Trabajo del Ministerio de Trabajo, Comercio é Industria. Madrid.”

Aquest prepotent, quan no despectiu ofici de l'alcalde Antoni de Palau no podia quedar sense resposta. I efectivament, amb data 17 d'agost, l'Assessoria Tècnica del Consell de Treball responia, de manera contundent, en els termes següents:

“Estudiada por la Comisión permanente del Consejo la queja que se habia recibido sobre el modo irregular en que funciona esa Delegación Local de su presidencia y vistos los esclarecimientos que V.S. aporta en su oficio fecha 22 del próximo pasado mes de julio, la Comisión ha visto comprobado que ni en el mes de febrero, ni en el de marzo, ni en el de abril, ni en el de mayo, ni en el de junio ha habido reunión ordinaria⁴² de la Delegación, siendo de temer, cuando nada en contrario anuncia V.S. en su oficio de 22 de julio, que tampoco en julio haya existido la reglamentaria convocatoria. En cuanto a los defectos de las actas de apercibimiento e infracción, la Comisión permanente solo tiene los elementos de juicio que se consigna en su referido escrito.

Como consecuencia de este estudio, la Comisión permanente del Consejo ha acordado:

1º.- Que se dirija oficio al Alcalde Presidente de la Delegación local de Mataró recordándole el deber en que se halla de reunir mensualmente la Delegación, manifestándole al propio tiempo que se abstenga de efectuar renovaciones en dicha Delegación, por no ser esa facultad suya; y

2º.- Que se dirija oficio a los Vocales obreros del expresado organismo trasladando el anterior oficio y recomendándoles que en el levantamiento de actas de apercibimiento,

⁴¹ Totes elles són certes, menys la del 3 d'abril. Vegeu Actes, pp. 392, 397,403 i 405.

⁴² Malgrat que n'hi va haver una sessió de la Junta el 30 d'abril, aquesta fou de caràcter extraordinari com el propi alcalde Antoni de Palau manifestava en el seu ofici de 22 de juliol. La sessió fou per autoritzar el Banc Urquijo Catalán a obrir els diumenges del mes de maig “con motivo de la exportación de la patata temprana” (Actes, p. 405)

infracción y obstrucción a las leyes sociales cumplan con todos los requisitos formales que exigen estas para que la falta de alguna de ellas no pueda cohonestar inobservancias de la legislación.

Lo que comunico a V.S. para que se sirva acusar recibo de este oficio y dar riguroso y exacto cumplimiento a lo que en el mismo se le ordena.

Dios guarde a V.S. muchos años.

Madrid 17 de agosto de 1926.

EL PRESIDENTE.

[signat Arturo Querol⁴³]

Sr. Alcalde Presidente de la Delegación local del Consejo de Trabajo en MATARÓ”

No trigà gaire l'alcalde Antoni de Palau a respondre l'ofici del Consell de Treball, aquesta vegada en un to força més moderat:

“Tengo el honor de acusar recibo de V.E. de su superior oficio fecha 17 de los corrientes, y en su cumplimiento esta Alcaldía se abstendrá de efectuar renovaciones en esta Delegación local del Consejo del Trabajo, habiendose circulado la oportuna convocatoria para reunirla el dia 26 del actual.

Dios guarda a V.E. muchos años.

Mataró 23 de Agosto de 1926.

El Alcalde,

[signat, Antonio de Palau]

Excmº . Sr. Presidente del Consejo del Trabajo del Ministerio de Trabajo, Comercio é Yndustria. Madrid”

Efectivament, l'alcalde de Palau convocà reunió de la Delegació de Treball de Mataró per al dia 26 d'agost i, ininterrompudament, tots els mesos restants fins a finals de 1926.

Des de 1924 fins el 1926, la dinàmica d'aquesta darrera Junta es caracteritzà pel seu funcionament irregular. Ja a la primera sessió de 12 de juliol de 1924 s'intentà incentivar l'assistència dels vocals obrers, amb l'acord de “que los Vocales obreros, por cada sesión que asistan a esta Junta perciban la dieta de diez pesetas, con cargo a la consignación que expresamente figura en el presupuesto municipal” (sic! recordem que els càrrecs eren honorífics i gratuïts!). En aquest sentit, a la sessió del 17 de desembre de 1924, el Vocal patró Narcís Clavell “pidió, que si la Junta tiene facultades para ello, se abonen a los Vocales patronos dietas de diez pesetas por cada sesión que asistan, al igual que se acordó para con los obreros, en la celebrada en 12 de Julio último, empezando a percibir las desde esta fecha, y se acordó por unanimidad en la forma peticionada”.⁴⁴ Al temps, l'Inspector Provincial del Treball feia recomanacions de que s'informés favorablement el conveni d'excepció del Descans Dominical que se celebrava a la ciutat entre desembre de 1924 i gener de 1925 entre patrons i dependents del comerç (amb el vot en contra de la representació obrera per considerar il·legítima la representació obrera), o bé s'autoritzava l'obertura en diumenge al matí, durant els mesos d'abril i maig, del Banco Urquijo Catalán (abril de 1925 i també abril de 1926), amb motiu de l'exportació de patata primerenca, a la qual li seguirien tot un reguitzell d'autoritzacions, el cobrament de dietes dels vocals obrers i patrons de la Comissió Inspectora pel girament de les visites d'inspecció (set dietes cadascú a raó de 10 pessetes el desembre de 1925, quatre a l'agost de 1926, sessió aquesta

⁴³ Arturo Querol Olmadilla fou nomenat vicepresident de l'Institut de Reformes Socials al febrer de 1924. Vegeu *La Vanguardia*, dimecres 13 de febrero de 1924, p. 18.

⁴⁴ Actes, p. 369.

darrera en la qual s'acordà que la Comissió Inspectora girés “una inspección cada semana sobre el descanso dominical hasta que se vuelva a reunir la Junta”⁴⁵). Els darrers mesos de 1926 es caracteritzaren per les intromissions del Capità de la Guàrdia Civil, desautoritzant els vocals obrers de la Comissió Inspectora (Tarensi i Calvet) “con palabras ofensivas y amenazadoras”⁴⁶ (octubre de 1926). El nou Auxiliar d'Inspecció (Sr. Lletjós, l'anterior, Josep Pedemonte, va morir a finals de 1925), també manifestà a aquella sessió “que sabía que el Capitán había dicho que también le llamaría a él y como no recibió ningún aviso se le presentó, manifestándole aquél que Tarensi y Calvet no eran de la Inspección, contestándole que sí y añadiendo el Capitán que una Comisión del Comercio se le había quejado de la forma con que procedían dichos Vocales molestando a los patronos con denuncias y multas arbitrarias, manifestando la Presidencia que se entrevistarà con dicho Capitán”. A la sessió següent (30 de novembre de 1926) la presidència donava comptes de l'entrevista mantinguda amb el Capità de la Guàrdia Civil “manifestándole éste que aquellos llamamientos no obedecieron a impedir en modo alguno la misión de los Vocales inspectores sino al deseo de cerciorarse de si los referidos Vocales eran de la Inspección”. Aquestes amables i consoladores paraules no impediren que cadascun dels vocals obrers - Tarensi i Calvet- presentessin, a aquella mateixa sessió, una denúncia contra el Capità de la Guàrdia Civil, tot demanant que passessin al Jutjat d'Instrucció.

A la darrera sessió de la Junta de Reformes Socials de què es disposa, la del 20 de desembre de 1926, s'acordava informar al Ministeri de Treball “que los jornales medio y máximo que perciben los obreros de esta localidad es de siete y doce pesetas respectivamente; que la cuantía de las dietas asignadas a los Vocales de esta Delegación es de diez pesetas y de quince pesetas las que deban asignarse a los Jurados del Tribunal Industrial”. També s'acordà, a petició “de la “Unión Gremial” autorizar al comercio detallista un horario extraordinario con motivo de las festividades de Navidad, Año Nuevo y Reyes”, mentre que un Vocal preguntava “si se dió curso a las denuncias contra el Capitán, contestando la Presidencia que esperaba fuese aprobada el acta anterior para pasarlas al Juzgado”⁴⁷.

⁴⁵ Actes, p. 407.

⁴⁶ Actes, p. 415.

⁴⁷ Actes, p. 424.

QUARTA PART.

**LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE
MANRESA, 1900-1912.**

QUARTA PART.

LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE MANRESA, 1900-1912.

Introducció. Els actors.

1. La indústria tèxtil a Manresa: cotó, seda i gèneres de punt.

1.1. El cotó: el protagonista indiscutible.

A inicis de segle XX, la indústria predominant a Manresa era la del cotó. L'any 1909 funcionaven a la ciutat un total de 5.026 telers, dels quals 4.823 (el 95,97%) estaven destinats a la producció de teixits de cotó.¹ Aquests estaven repartits entre 63 fabricants (un 70,76%) d'un total de 89 fabricants tèxtils. Els telers de cotó es dividien, al seu torn, en dos subapartats específics: a) els *genèrics de cotó*, i b) els de *cintes de cotó*.

a) Els telers genèrics de cotó.

Els genèrics de cotó eren, de molt, els més nombrosos, tot sumant 4.637 telers (un 92,26% del total de telers), i estaven repartits entre 30 empresaris tèxtils (un 33,64% del total). És a dir, que 30 empresaris, d'un total de 89, controlaven el 92,26% del total de telers existents a la ciutat, en una clara mostra de concentració industrial en unes poques mans.

Al seu torn, aquests telers genèrics es dividien en quatre tipus de telers diferents: a) *mecànics*, en un 91,70% (4.609 telers), els quals estaven repartits entre 25 empresaris, que suposaven el 28% del total d'empresaris tèxtils; b) *manuals a la Jàcquard*, en un 0,30% (15 telers), i repartits entre 3 empresaris (el 3,40% del total); c) *manuals de cotó*, en un 0,02% (1 teler), i a càrrec d'un empresari (l'1,12% del total), i d) *de cotó d'alpargates*, en un 0,24% (12 telers), a càrrec d'un sol empresari (l'1,12% del total), Antoni Dalmau que, situat al carrer Carrió, gaudia del monopoli de la fabricació d'alpargates a la ciutat.²

La mecanització de la maquinària era, com es pot veure, una altra de les característiques del tissatge de la ciutat. Dintre dels telers de cotó mecànics es donava, també, una clara concentració industrial.

Així, 10 industrials (el 40%) del total de 25 fabricants amb telers mecànics, concentraven en les seves mans el 57,73% de telers mecànics. D'aquests 10 empresaris, quatre tenien empreses amb un nombre de telers d'entre 150 i 200: Ignasi Abadal, amb 150; Francesc Sitjés Riera, amb 160; Antoni Pons Enrich, amb 185, i Bailina i Cornet, amb 190). Dels sis restants, dos tenien entre 200 i 250: Pere Perera i Portabella, amb 224, i Fermí Roca i Coma, amb 230; dos més entre 250 i 300: Isidre Carné i Cia., amb 290, i Josep Portabella i Cots, amb 292 i, dels dos restants, un superava els 300 telers: Gallifa, Vila i Cia., amb 312, i l'altre, finalment, i a una llarga distància, M. Bertran i Fill, que tenia 628 telers mecànics de cotó.

¹ Vegeu, infra, el *Quadre 25. Tipologia i nombre de telers i d'empresaris tèxtils a Manresa (1909)*. Per veure els empresaris manresans, el nombre i tipus de telers, filats, blanquinadors, tintorers, aprestadors, i també fonedors, manyans, courers i fusters, vegeu ANNEX XII. *Teixidors i filadors a Manresa (1909)*; XIII. *Blanquinadors, tintorers i aprestadors a Manresa (1909)*; XIV. *Fonedors, manyans i courers a Manresa (1909)*; XV. *Fusters a Manresa (1909)*.

² ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núm 334.

b) Els telers de *cintes de cotó*.

A una llargíssima distància, els telers de *cintes de cotó* sumaven un total de 186 (el 3,71% del total de telers) que, pel contrari, es repartien entre 33 empresaris (un 37,12% del total). Un nombre d'empresaris similar a l'anterior i un percentatge també similar que, pel contrari, pressionaven sobre el control d'un migrat 3,71% de l'aparell productiu. Així, si la mitjana de telers per empresari tèxtil era al grup anterior de 154,56, a aquest baixa a només 5,63 telers per empresari.

Dintre la tipologia de *telers de cintes de cotó* n'hi havia cinc tipus diferents: a) *mecànics*, amb 99 telers i un 1,97% del total de telers, repartits entre 10 empresaris (un 11,25% del total); b) *manuals*, amb 10 telers i un 0,20% i repartits entre sis empresaris (un 6,75% del total); c) *a vapor*, amb 60 telers i un 1,20% del total i repartits entre 10 empresaris (un 11,25% del total); d) *a gas*, amb dos telers i un 0,04%, a càrrec d'un empresari (l'1,12% del total), i e) *de mescla*, també manuals, amb 15 telers (el 0,30% del total de telers), els quals estaven repartits entre sis empresaris tèxtils (un 6,75% del total).

En general, aquests cinc tipus diferents de telers del grup de telers de *cintes de cotó* es trobaven repartits entre petits empresaris i operaris tèxtils que tenien d'entre 1 a un màxim de 34 telers. Però hi havia dos tipus de telers on el grau de concentració per empresari era major. El primer era el de *cintes de cotó mecànics*; el segon, el dels telers de *cintes a vapor*.

En el de *cintes de cotó mecànics*, amb un total de 99 telers i un total de 10 empresaris, dos d'aquests concentraven en les seves mans el 56,56% del total de telers, per més que només constituïen el 20% del total d'empresaris amb telers d'aquest tipus. Aquests eren Serrahima i Cia., amb 34 telers, els quals tenien l'empresa al carrer de Santa Clara, núm. 25, i Baltasar Portabella, amb 22 telers, el qual tenia l'empresa al carrer Sant Marc s.n. De manera semblant, als telers de *cintes de cotó a vapor*, també amb 10 empresaris i amb un total de 60 telers, tres empresaris concentraven el 73,33% del total de telers: Ramon Puigarnau i Picó era el major, amb 22 (el 36,66% del total), el qual tenia la seva empresa al carrer de Santa Llúcia, núm. 56, seguit de la casa V^{da} de Roig i Fills, amb 12 (el 20% del total), al carrer Carrió, 16, i per Domènec Cucurella, amb 10 telers de *cintes de cotó a vapor* (el 16,66% del total), el qual tenia la seva empresa a la Carretera de Cardona, 12.

Així doncs, genèrics de cotó i *cintes de cotó* eren els dos grups de telers que, sumats, donaven un total de 4.823 telers, el que suposava el 95,97% del total de telers a la ciutat, els quals estaven en mans de 63 empresaris, que constituïen el 70,76% del total d'empresaris tèxtils. Ja hem vist, però, que aquests dos grups tenien característiques molt desiguals: mentre que el primer grup, constituït per 30 empresaris, controlava el 92,96% d'aquest utilatge productiu, el segon, constituït per 33 empresaris, només controlava el 3,71%. Dit d'una altra manera, dins d'aquest mateix grup es trobaven fabricants tèxtils tan desiguals com M. Bertran i Fill, que tenia 628 telers mecànics de cotó, d'una banda, i Pere Carreras de l'altra, que tenia dos telers de *cintes de cotó a gas*, o bé Francesc Perera i Vives, que tenia l'únic teler manual de cotó de Manresa.

Quadre 25.
Tipologia i nombre de telers i d'empresaris tèxtils a Manresa (1909).

Tipus de telers	Nombre de telers	% sobre el total de telers	Nombre empresaris	% sobre el total d'empresaris
Mecànics de cotó	4.609	91,70	25	28,00
Manuais de cotó a la Jàcquard	15	0,30	3	3,40
Cotó, alpargates	12	0,24	1	1,12
Manuais de cotó	1	0,02	1	1,12
Totals genèrics de cotó	4.637	92,96	30	33,64
Cintes de cotó, mecànics	99	1,97	10	11,25
Cintes de cotó, manuals	10	0,20	6	6,75
Cintes de cotó, vapor	60	1,20	10	11,25
Cintes de cotó, gas	2	0,04	1	1,12
Cintes mescla, manuals	15	0,30	6	6,75
Totals cintes de cotó	186	3,71	33	37,12
Mecànics seda, llisos	88	1,75	2	2,25
Manuais, seda, llisos	17	0,33	8	9,00
Mecànics, seda, a la Jàcquard	50	1,00	1	1,12
Mecànics, cintes de seda	4	0,08	2	2,25
Llisos, cintes de seda	20	0,40	7	7,88
Mescla, cintes de seda	2	0,04	1	1,12
Totals de seda	181	3,60	21	23,62
Circulars mecànics, de punt	22	0,43	5	5,62
Circulars mecànics de punt	22	0,43	5	5,62
Total 16 tipus de telers	5.026	100,00	89	100,00

FONT: ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Elaboració pròpia.

1.2. La seda

Els 21 empresaris tèxtils dedicats al tissatge de la seda a Manresa esdevenien un significatiu 23,62% del total d'empresaris tèxtils de la ciutat de l'any 1909. El nombre de telers que aquests 21 empresaris es repartien (181), era similar al del grup de cinters de cotó (amb 186), i representava un 3,6% del total de telers de la ciutat, que eren, recordem-ho, 5.026. Però el fet que aquest grup estigués integrat per 21 empresaris front els 33 del grup anterior, fa que la mitjana de teler per empresari sigui en aquest grup de 8,61 front els 5,63 d'aquell.

Amb una ullada al quadre (supra) es pot comprovar com aquest sector es troba més concentrat, ja que tres empresaris -els dos primers del tipus mecànics de seda llisos, amb 88 telers, i el tercer, amb 50 telers mecànics de seda a la Jàcquard- concentraven 138 telers (el 76,24%) d'un total de 181, mentre que la resta es troben repartits a raó d'un o dos telers per empresari. Però aquesta concentració de primer cop d'ull es fa encara més palesa quan comprovem que un sol empresari, Ignasi Balcells, controlava el 75,13% del total de telers de seda. És a dir, 136 telers d'un total de 181. Efectivament, d'Ignasi Balcells, que tenia la seva empresa al carrer Pepet, eren els 50 telers del tipus *mecànics de seda a la Jàcquard*, i també 86 dels 88 telers *mecànics de seda llisos*.³ Per tant, Ignasi Balcells controlava enterament dos dels sis tipus de telers de la producció de la seda: el 100% dels *mecànics de seda a la Jàcquard* i el 97,72% dels *mecànics de seda llisos*. Per cert que, Ignasi Balcells, també tenia 10 dels 15 telers *manuais de cotó a la Jàcquard* existents a la ciutat, amb la

³ L'altre industrial que tenia els dos telers restants era Pere Carreras, el qual tenia la seva empresa al carrer Drets. Vegeu ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núm. 322.

qual cosa també controlava el 66,66% de la producció dels telers d'aquest tipus.⁴ D'aquesta manera, Ignasi Balcells controlava el 92,30% del total de telers a la Jàcquard de la ciutat, doncs era l'amo de 60 dels 65 telers d'aquest tipus existents a Manresa l'any de 1909.⁵ Les propietats d'Ignasi Balcells es completaven amb un taller de manyeria propi (d'un cavall), i amb una dinamo elèctrica de 15 kilowats.⁶

1.3. Els gèneres de punt

Els telers de gèneres de punt representaven un testimonial 0,43% del total de telers a la ciutat. Lògicament, el nombre d'empresaris tèxtils d'aquest sector era molt petit, amb un total de cinc (un 5,62% del total). Però a imatge del que es donava en els diferents sectors de la indústria tèxtil, també a aquest es donava una important concentració, i un 20% del total de fabricants dedicats controlava gairebé $\frac{3}{4}$ parts de l'aparell productiu.

Així, si com acabem de veure Ignasi Balcells controlava el 75,13% del total dels telers de seda, Ignasi Puig Martí controlava el 72,72% del total dels pocs telers circulars de gèneres de punt (16 de 22) existents a Manresa l'any 1909. Ignasi Puig Martí controlava tots els telers de punt situats per sota dels 75 cms. I també controlava 198 fusos d'un total de 685 (28,9%) fusos mecànics que es feien servir per fer funcionar les sis màquines de *trenetes i cordons* de la ciutat, una de les quals era de la seva propietat.

2. Els filadors.

Ja hem vist l'altíssim grau de concentració industrial que es donava en el tissatge. Què passava amb la filatura? Doncs que molts dels teixidors que acabem de veure eren, alhora, els mateixos que controlaven la filatura a la ciutat. I, de la mateixa manera, també amb un alt grau de concentració. Efectivament, la gran majoria de fusos de filatura, els fusos *a vapor*, que sumaven 59.080 d'un total de 60.185 fusos (és a dir, el 98,16%), es trobaven en les mans de vuit empresaris d'un total de 18. Tots ells menys un -set de vuit-, eren, al seu torn, també teixidors. I, lògicament, eren *els grans*: Portabella i Cia (8.500), Antoni Pons Enrich (4.850), Vives, Figueres i Cia. (5.640), V^{da}. i Fills de Jaume Soler (1.680), M. Bertran i Fill (20.590, el 34,85% del total de fusos de cotó a vapor, i que amb els 628 telers mecànics controlava el 13,62% del total de telers mecànics de cotó), Ignasi Abadal (5.200), i Pere Perera Portabella (7.620).

Aquests set empresaris, que representaven el 38,88% del total de filadors de la ciutat, controlaven doncs el 91,53% del total de fusos a vapor i el 89,85% del total de fusos de la filatura manresana. Alhora, amb els 1.272 telers mecànics de cotó que sumaven entre ells, aquests mateixos set empresaris, que representaven el 7,86% del total de teixidors, controlaven el 27,60% de telers d'aquest tipus, els quals representaven el 27,43% dels

⁴ ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núm. 320.

⁵ Els 5 telers manuals a la Jàcquard restants es repartien de manera desigual entre l'empresa Blanch i Torra, s. en c., que tenia 4 al carrer Bruch, i la de Basora i Domingo, que tenia l'altre, a Abaix Sant Pere. ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núms. 320-325 (a.i.). Val a dir que els telers mecànics de seda a la Jàcquard pagaven 25,50 pessetes de contribució industrial, mentre que els mecànics de cotó pagaven 19 pts. A més, la dels mecànics de seda llisos pagaven 22,50 pts. Pel contrari, els manuals a la Jàcquard pagaven 12,90 pts. per teler. El que vol dir que la contribució Industrial d'Ignasi Balcells era de 4.773,42 pessetes. ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núms. 320, 321 i 323.

⁶ ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núms. 460 i 474. Amb les 71,48 pts. del taller i les 72,38 pts. de la dinamo (143,86), sumades a les 4.773,42 pts. que pagava pels telers, la contribució industrial d'Ignasi Balcells pujava a un total de 4.917,28 pts. (el 5,87% de la Tarifa 3ª i el 3,32% de la contribució industrial de la ciutat).

genèrics de cotó i el 25,30% del total de telers existents a la ciutat l'any 1909. Així, no només la filatura es trobava a les seves mans: una generosa quarta part del tissatge estava controlat per ells mateixos, en una significativa mostra de l'altíssim grau de concentració industrial de l'aparell productiu existent a Manresa a inicis de segle XX. Una filatura que, a més de garantir la producció per al tissatge propi, bastia de fil al 72,4% de la resta de telers de cotó de la ciutat.

L'únic empresari filador d'aquest grup que no tenia telers era la casa *Riba i García*, que tot just acabava de quedar-se amb el negoci de *Faura i Fill*, els quals els traspassaren el negoci que tenien domiciliat al carrer de Sant Pau a prop, a l'edifici propietat de Lluís Argemí de Martí, i consistent en 2.000 fusos de cotó a vapor i el 10% sobre 680 ptes. de força hidràulica al desembre de 1908.⁷ *Riba i García* donaren d'alta el nou negoci al gener de 1909, tot afegit-hi 3.000 fusos de cotó a vapor, un taller de manyeria d'un cavall i una dinamo elèctrica de 44 kilowats.⁸ Amb aquest negoci, la casa *Riba i García* controlava el 8,43% de la filatura a vapor de Manresa de l'any 1909.

Després de l'abrumadora majoria de fusos a vapor, la resta de la filatura (1.105 fusos) es repartia en 210 fusos manuals, 210 de torçats i, finalment, 685 mecànics (la majoria dels quals bastien els 22 telers de gèneres de punt de la ciutat). Dos empresaris, Jacint Cornet Aparici, amb 200, i Francesc Garriga, amb 10, es repartien els 210 manuals, mentre que altres dos feien el mateix amb els torçats: Bosch Germans, amb 60, i Jaume Casulleras, amb 150. Finalment, els 685 fusos mecànics es repartien entre cinc empresaris, els qual tenien una màquina de *trenetes i cordons* cadascun. D'entre ells sobresurt Ignasi Puig Martí, no sols perquè tingués més fusos que ningú (el 29%), com pel fet que controlava el 72,72% del total dels pocs telers circulars de gèneres de punt (16 de 22) existents a Manresa l'any 1909.

3. Els blanquinadors, tintorers i aprestadors.

Nou eren els empresaris dedicats a la feina d'emblanquinar, tintar i aprestar les peces produïdes a Manresa l'any 1909. D'aquests, cinc eren tintorers, mentre que els quatre restants es dividien a parts iguals entre blanquinadors i aprestadors. Els cinc tintorers tenien tintoreries públiques a l'igual que els dos blanquinadors, mentre que dels aprestadors, un tenia una premsa manual i l'altre la tenia a vapor. Set d'aquests empresaris, que coincidien amb els tintorers i els blanquinadors, es dedicaven enterament a la indústria auxiliar de la indústria tèxtil mentre que els dos aprestadors eren, també, teixidors. Un era Josep Testagorda -que tenia la premsa d'aprestar manual-, el qual tenia, alhora, dos telers circulars mecànics de teixits de punt de 70 cms. a la seva empresa del carrer Hospital, núm. 1.⁹ L'altre era Josep Roca i Cia., S/C., el qual, a més de tenir la premsa d'aprestar a vapor, tenia 59 telers mecànics de cotó, al carrer Fontetas. Josep Roca i Cia.^{ia.} va començar l'any de 1909 amb només 10 telers. Va ser al febrer de 1909 quan donaren d'alta 49 telers més i també la màquina d'aprestar. A la mateixa operació passaren d'un 10% sobre 190 ptes. de força hidràulica que pagaven (19 ptes.), a un 10% sobre 1.120 (112 ptes).¹⁰

⁷ ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Núms. 281 i 282; Baixes, núms. 63 i 64.

⁸ ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Altes, núms. 1, 2 i 3.

⁹ Josep Testagorda era un dels cinc teixidors manresans amb telers circulars de gèneres de punt. L'any 1918 seguia essent fabricant de teixits de punt, i s'anunciava a l'Anuario Industrial de Cataluña editat per la Cambra Oficial de Industria de Barcelona, p.197.

¹⁰ El percentatge de força hidràulica estava en relació amb la quantitat pagada per nombre de telers. Així, i donat que els telers mecànics pagaven una contribució industrial de 19 ptes./teler, els 10 telers de Josep Roca i Cia. pagaven un total de 190 ptes. El 10% d'aquestes 190 ptes. eren les 19 que pagava en concepte de força

4. LA JUNTA DE 1900-1904

La primera Junta de Reformes Socials de Manresa fou constituïda el dia 1 de juliol de 1900, a les 11'00h. Uns dies després, el 15, també a les 11'00h, es dugué a terme l'elecció del Vocal i del Suplent representants del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials. Prèviament, el dia 27 de juny de 1900, a les 18'00h, s'havia fet l'elecció dels vocals obrers; al dia següent, 28, a les 18'00h, es van elegir els vocals patrons.¹¹ Aquesta primera Junta elegí els vocals patrons i obrers titulars, però no va elegir els respectius suplents. Fins l'any 1923, la Junta de Reformes Socials de Manresa feu un total de sis eleccions, si bé dues d'elles foren anulades.

La primera elecció de renovació de Vocals obrers i suplents (només d'aquests: no consta que es convoqués eleccions de patrons) se celebrà el 28 de setembre de 1902, elecció que fou anulada per la Junta Provincial de Reformes Socials de Barcelona en sessió del 20 d'octubre de 1902,¹² en declarar-la ilegal. El 31 de desembre de 1904 es feu la primera renovació *legal*, la qual inclogué, ara sí, els vocals suplents. Posteriorment, la Junta de Reformes Socials es renovà bianualment per meitat en desembre de 1906, i en desembre de 1908, elecció aquesta darrera que fou impugnada per un sector de la part patronal, a la qual se li donà la raó per qüestió de forma, per la qual cosa fou celebrada una altra elecció de la part patronal (només de la part patronal) el sis d'abril de 1909; la Junta es renovà novament per meitat en desembre de 1910, per al bienni 1911-1912. Després d'aquest any les renovacions bianuals foren suspeses mentre es duia a terme per part de l'Institut de Reformes Socials (IRS), el Cens Social d'Associacions Patronals i Obreres. Finalment, arran d'una RO de tres de gener de 1923 -publicada a la *Gaceta de Madrid* el dia 13-, la Junta de Reformes Socials de Manresa es tornà a renovar totalment el 27 de setembre de 1923.

JUNTES DE REFORMES SOCIALS DE MANRESA, 1900-1923

1901/1904	1905/06	1907/08	1909/10	1911/1923

FONT: Elaboració pròpia.

hidràulica. Però a l'augmentar de 10 a 59 telers, també les pessetes a pagar passaren de 190 a 1.121 (59x19=1.121). Per tant doncs, les ptes. a pagar de força hidràulica també passaren 19 de a 121,1. ACMA. Matricula Industrial, 1909. Núms. 318 i 319, i Altas, núms. 25 i 26.

¹¹ Vegeu ACMA-AdC. Junta provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección.

¹² Vegeu ACMA-AdC. Junta provisional de Reformas Sociales. 1902. Ofici del governador civil de la província, Francisco Manzano, President de la Junta Prtovincial de Reformes Socials.

Manresa, 1900.

Don Ingasi de Loyola March i Batlles, advocat de professió i alcalde constitucional de la ciutat de Manresa, feia publicar un edicte en data 25 de juny de 1900, en què feia saber que es devia procedir a la designació de “seis Vocales de la clase de Obreros y otros seis de la clase de Patronos, para formar parte en esta ciudad de la Junta local de Reformas Sociales”.¹³ A tal efecte, convocava als respectius representants de la classe obrera i patronal a una reunió que tindria lloc a les Cases Consistorials el dimecres i el dijous 27 i 28 del mateix mes, tot aclarint que podien “personarse en ellas aquellos Obreros ó Patronos, que no estando asociados, deseen tomar parte en la expresada designación”.¹⁴

El mateix dia 25 de juny s’enviaven oficis convocant als presidents de les 19 societats obreres i de les 6 patronals següents:

	Obrers	
	Societat	Adreça
1	Fabril cotonera	Vestals, 10
2	Oficials cinters	Urgell, 3
3	Cinters de seda	Urgell, 3
4	Teixidors de vels	Urgell, 3
5	Operaris en cintes	Camp d’Urgell 13, 1º
6	Oficials paletes	Codinella, 3, 2º
7	Peons paletes	Serarols, 2, 2º
8	Obrers en ferro	Serarols, 2, 3º
9	Oficials sastres	P. Gispert
10	Picapedrers i canters	Vestals, 10
11	Rajolers	Vestals, 10
12	Tintorers	Drets
13	Fusters	Urgell, 37, 1º
14	Fonedors en ferro	Valldaura
15	Asserradors Mecànics	Passeig
16	Llauners i Lampistes	Frare, 6, 1º
17	Arts i Oficis	Frare, 6, 1º
18	Oficials en pasta per a sopa	Frare, 6,1º
19	Oficials perruquers	Urgell-Torre

FONT: Elaboració pròpia.

Una vintena de societats obreres dóna prova del grau d’organització obrera manresana a tombants de segle XX. El fet que un terç d’aquestes pertanyin al sector tèxtil mostra, alhora, el potencial del sector a la ciutat. Un altre indicador, propi del context històric, ens el dóna la socialització dels locals socials, aixopluc de diverses societats alhora. Però, sobretot, allò que ens dóna aquesta diversitat és una clara imatge del predomini de les societats d’ofici.

¹³ ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección. Edicte (25.06.1900).

¹⁴ Ídem.

Les sis societats patronals convocades foren les següents:

Patrons		
	Societat	Adreça
1	Societat de Patrons Paletes	No hi consta
2	Associació de Patrons Rajolers	“
3	Societat de Patrons Teixidors de Vels	“
4	Societat “Unió de Patrons d’Arts i Oficis de Manresa i els seus contorns”	“
5	Associació de Patrons d’Arts i Oficis de Manresa	“
6	Societat de Fabricants	“

FONT: Elaboració pròpia.

Si entre les societats obreres proliferen les societats d’ofici i gairebé tots es troben organitzats, entre els patrons la varietat d’oficis és molt menor i la poca organització existent dóna lloc a una certa confusió inicial, doncs es podria pensar que existeix un major grau de concentració empresarial quan, en realitat, el que passa és que no existeix gaire organització patronal. En dóna prova la duplicitat dels patrons d’arts i oficis, així com la pròpia existència d’aquestes societats, aixopluc d’un reguitzell de societats d’ofici que no manifesten encara, com els obrers, signes de cohesió organitzativa sectorial o de ram, per més que teixidor, filadors, aprestadors, tintorers, premsadors, etc. es trobin, lògicament, dins l’Associació de Fabricants, que el costum fa que se l’anomeni, encara, *societat*. Una realitat que començarà a canviar a partir d’ara, gràcies en part a l’entrada en escena de la Junta de Reformes Socials: tant obrers com patrons s’arranglaran en societats i associacions ben definides per a la defensa dels seus interessos i amb l’objectiu d’obtenir representació dins la Junta de Reformes Socials, objectiu que els portarà a un major grau de cohesió i organització per tal de garantir la seva representativitat dins l’organisme. Tindrem ocasió de veure l’evolució d’aquest procés en el decurs de les diferents convocatòries de renovació de la Junta, on aniran apareixent societats obreres i associacions patronals inexistents *abans*¹⁵ de la Junta de Reformes Socials.

4.1. Els Vocals obrers

Així doncs, el dimecres 27 de juny de 1900, a les sis de la tarda, presidida per l’alcalde Ignasi de Loyola March i Batlles, i fent de secretari el que ho era de l’ajuntament, Baldomer Puig i Mas, es duqué a terme l’elecció dels vocals obrers de la Junta de Reformes Socials de Manresa. Els 15 obrers presents a l’acte foren Josep Argerich, Domènec Gomis, Joan Viñals, Ramon Brunet, Josep Muratona, Francesc Farreras, Ramon (Amills?), Pere Botifoll, Baldomer Saldoni, Bernabé Ramiro, Antoni Navarro, Enric Giménez, Joan Ginestà, Joan Reguant, i Lluís Prunés. No sabem qui va votar en blanc¹⁶.

S’acordà que fossin sis, els representants dels obrers manresans a la Junta, i que la designació dels mateixos fos per elecció.

¹⁵ Una primera aproximació a aquest aspecte vaig treballar-la a *La conflictivitat obrera a Sabadell abans i després de la Junta Local de Reformes Socials (1900-1912)*. Treball de Curs de Tercer Cicle, UAB, 1993/94 (inèdit), “Sobre sociabilitat, política obrera i associacionisme popular a Espanya, França i Itàlia (segles XIX-XX)”, impartit pel Catedràtic d’Història Contemporània, Pere Gabriel. Hi ha una còpia al dipòsit de l’Arxiu Històric de Sabadell.

¹⁶ ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección. Acta d’elecció. Obrers. N. 0.639.602 (27.06.1900). Val a dir que Josep Muratona signava així: Muratona, i no Moratona. Als documents de la Junta, però, apareix sempre Moratona.

El resultat de la votació fou com segueix:

Noms	Societat	Nre. de vots obtinguts	Vots en blanc
Josep Moratona Subirà	Art Fabril	14	1
Víctor Salabernada	Art Fabril	14	1
Domènec Gomis i Casals	Treballadors Cintres	14	1
Francesc Farreras i Solé	Operaris Cintres	14	1
Joan Reguant Tatjé	Oficials Paletes	14	1
Pere Botifoll Fontanet	Oficials Fusters	14	1

FONT: Elaboració pròpia.

Bé doncs, Josep Moratona Subirà era el president de la Societat Art Fabril Cotonera, la qual comptava amb uns 2000 afiliats. La Fabril Cotonera estava adherida a la Federació Tèxtil Espanyola, creada el 1899, la qual tenia força arrelament a les conques del Ter i del Llobregat, ja que a finals de 1900 comptava amb uns 40.000 afiliats. Manresa era un nucli important de la Federació, com ho demostra el fet que durant aquest mateix mes de juny es va celebrar a la ciutat el II Congrés de la Federació Tèxtil Espanyola, al qual van acudir 84 delegats que van deliberar sobre la situació i les perspectives de l'organització.¹⁷ Josep Moratona era també membre de l'Agrupació Socialista de Manresa, la Junta Directiva de la qual estava formada, l'abril de 1900, per Pere Botifoll (president), Ignasi Rubinat (vice-president), Enric Giménez (secretari 1r.), Joan Ginestà (secretari 2n), Joan Rotés (vice-secretari), Pere Secases (tresorer), i Joan Sala (vocal). L'Agrupació, que l'any 1901 comptava amb 17 membres que cotitzaven¹⁸, tenia el local social al carrer del Frare, 6, 1r., el mateix que aixoplugava a les societats de Llauners i Lampistes, la d'Arts i Oficis, i la dels Oficials en Pasta per a Sopa.

Domènec Gomis i Casals era de la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó, la qual comptava, l'any 1900, amb 190 associats (el seu president era Ramon Vivas). Després de formar part d'aquesta Junta de 1900-1904, sortiria novament elegit anys més tard, a la del bienni de 1909-1910. Francesc Farreras i Solé era el president de la Societat d'Operaris Cintres de Cotó, la qual comptava amb 160 associats. Joan Reguant i Tatjé era membre de la Societat d'Oficials Paletes, la qual comptava aquest any de 1900 amb 112 associats (el seu president era Francesc Bru). Pere Botifoll Fontanet, de la Societat d'Oficials Fusters, la qual comptava amb 45 associats aquell any era, com acabem de veure, el president de l'Agrupació Socialista de Manresa. Nascut a Manresa el 1861, fou elegit secretari del Comitè de l'Agrupació Socialista de Manresa el maig de 1886 i president el juliol de 1887. Dos anys després, el 1889, participà en el congrés de fundació de la UGT. El 1912 el veurem exercint la presidència de la Federació de Societats Obreres de Resistència de Manresa¹⁹. S'estarà a la Junta de Reformes fins el 1904.

Quant als obrers presents a l'acte d'elecció, Joan Viñals era el president de la Societat de Fideuers; Baldomer Saldoni i Solsona era el president de l'Associació de Tipògrafs de Manresa; el 1902 sortiria elegit Vocal Obrer Suplent de la Junta de Reformes que fou suspesa pel Governador Civil de la Província; a la de 1905-1906 sortirà elegit Vocal Obrer

¹⁷ Vegeu SERRA, Jaume: "Els conflictes socials". Capítol 12 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 31-67. Pàg. 44.

¹⁸ Ídem, pàg. 42.

¹⁹ Es pot veure una nota biogràfica seva a càrrec de Jaume Serra Carné i Maria Teresa Martínez de Sas, dins de Maria Teresa Martínez de Sas i Pelai Pagès i Blanch (Coordiadors): *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans*, edicions Universitat de Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000, pàg. 256

titular, i a la de 1907-1908 serà elegit secretari de la mateixa, càrrec en el qual fou reelegit a la de 1909-1910 i també a la de 1911-1912, essent dins la Junta de Reformes Socials de Manresa el que Vicenç Cabané Mas era a la Junta de Reformes Socials de Sabadell. Baldomer Saldoni, conegut popularment com “Mero”, fou fundador del “Diario de Avisos de Manresa” l’1 de gener de 1896, del qual fou “propietari, director, administrador, redactor i impressor –tot en una peça- del periòdic”²⁰; Antoni Navarro era el president de la Societat de Sastres. Enric Giménez era el secretari de l’Agrupació Socialista de Manresa –secretari 1r.- i esdevindrà el president del Centre Local de Societats Obreres de Manresa; Joan Ginestà i Xarpell, també de l’Agrupació Socialista –secretari 2n.-, era el president de la Societat d’Operaris Cintres de Seda, la qual comptava amb 53 associats el mateix any; com a tal el veurem signant les bases de treball de l’empresa de cintes de seda de Francesc March Argelaguuet, a finals de 1901²¹, mentre que al bienni de 1905-1906 esdevindrà Vocal Obrer de la Junta de Reformes Socials; finalment Lluís Prunés era el president de la Societat d’Obrers en Ferro i Metalls, que comptava amb 25 associats.

Es pot comprovar doncs com vàries de les persones presents a l’acte d’elecció dels Vocals de la Junta de Reformes Socials –Moratona, Botifoll, Giménez i Ginestà- eren membres de l’Agrupació Socialista, i com dos d’ells, Moratona i Botifoll –president de la mateixa-, sortirien elegits Vocals Obrers. Altres membres de l’Agrupació, com Pere Secases, Joan Ginestà, o Enric Giménez, també eren importants líders del moviment obrer local: Pere Secases i Iscla era president de la Societat Arts i Oficis, que comptava amb 12 associats l’any 1900; era també conseller a l’Ajuntament, la qual cosa li donava major projecció social²². El 1908 representà a l’Agrupació Socialista a la Conferència Socialista feta a Barcelona, on fou elegit vocal per Manresa i Sabadell en la nova Federació Socialista Catalana; Joan Ginestà i Xarpell era el president de la Societat d’Operaris Cintres de Seda; Enric Giménez esdevindrà el president del centre local de Societats Obreres de Manresa...

Dues són les constatacions que es poden establir, pel que fa als obrers, d’aquesta primera Junta de Reformes Socials de Manresa. La primera, relacionada amb una de les premisses d’aquest treball, és que les societats que participen a les Juntes de Reformes Socials enviaven els seus representants més rellevants per a formar-ne part de les mateixes com a vocals. Es tracta de les societats més importants de la localitat, i també dels seus líders més representatius, reflex fidel del seu món laboral. La segona, que els militants socialistes, tot i ser numèricament pocs, es troben força ben arrelats i hi compten, entre els seus membres, amb importants líders representants de les societats obreres locals.

²⁰ Vegeu TORRENT, Ignasi: “Les fonts escrites”. Capítol 2 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*, Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. I, pàgs. 33- 61, pàgs. 44-45. Ignasi Torrent també apunta que “També, en vigílies d’eleccions o altres circumstàncies especials, havia posat el seu diari –El “Visus”, en l’argot manresà- al servei de faccions i interessos concrets. Durant la Dictadura, d’abril de 1925 a febrer de 1930, sortí amb el subtítol: “Organo de la Unión Patriótica del Partido”, mentre que entre “els anys 1904-1910 el diari es publicava amb l’etiqueta de diari libreria”. El fet que durant aquests mateixos anys “oficialment el paper de director fou atribuït (...) a un tal Manuel de la Iglesia i Genescà” (id., p. 45), coincideix amb el fet que Saldoni es feia càrrec de la Secretaria de la Junta de Reformes Socials. Baldomer Saldoni morí l’agost de 1932.

²¹ ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1901. Conveni de treball casa Francesc March i Societat de Cintres de Seda (23.11.1901).

²² SERRA, Jaume: “Els conflictes socials”. Capítol 12 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 31-67. Pàg. 42.

4.2. Els Vocals patrons

El dijous 28 de juny de 1900, un dia després de celebrada l'elecció dels vocals obrers, a la mateixa hora, les sis de la tarda, i presidida també per l'alcalde Ignasi de Loyola March i Batlles, i fent de secretari el que ho era de l'ajuntament, Baldomer Puig i Mas, es duqué a terme l'elecció dels vocals patrons de la Junta de Reformes Socials de Manresa. Els cinc patrons presents a l'acte foren Joaquim Perera Portabella, Fermí Roca i Coma, Josep Vilaseca i Palà, Joan Herms i Celedoni Portella Torra. De la mateixa manera que a l'elecció dels obrers, s'acordà que fossin sis, els representants dels patrons manresans a la Junta, i que la designació dels mateixos fos per elecció. El resultat de la votació fou com segueix²³:

Noms	Societat	Nre. de vots obtinguts	Vots en blanc
Àngel Ferrer i Graner	Associació de Fabricants	6	
Joaquim Perera Portabella	Associació de Fabricants	5	1
Josep Lluvià Vidal	Gremi de Patrons Cintres	6	
Pau Pons Balart	Gremi de Patrons Cintres	6	
Josep Vilaseca Palà	Gremi de Patrons Rajolers	5	1
Joan Herms i Mas	Gremi de Patrons Paletes	5	1

FONT: Elaboració pròpia.

Com en el cas dels obrers, no sabem qui va votar en blanc. Pel que fa al nombre de vots, que foren sis, front els cinc patrons assistents, hom pensa que molt probablement l'alcalde, Ignasi de Loyola March i Batlles, va exercir en aquella ocasió la seva doble condició d'alcalde i de patró.

Veient la representació laboral dels patrons i comparant-la amb la dels obrers, es pot dir que són idèntiques: dues terceres parts es troben representades per la indústria tèxtil, amb una presència important de la cinteria, i la tercera part restant per la construcció. Malgrat la presència puntual d'altres sectors laborals al llarg del període, aquests tres sectors seran els qui portaran el pes de la representació, tant obrera com patronal, dins la Junta de Reformes Socials al llarg de la primera dècada del segle. A partir de la renovació de 1909-10 (novembre de 1908), entraran en escena els dependents del comerç per part dels obrers, així com els metal·lúrgics, els comerciants i els transportistes pels patrons.

De la mateixa manera que els obrers, els patrons que es presentaren a les eleccions de Vocals d'aquesta primera Junta de Reformes Socials de Manresa eren importants representants de la classe patronal manresana.

Efectivament, Àngel Ferrer i Grané era un important membre de l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa. A finals de segle XIX va constituir, junt amb els industrials tèxtils Magí Gallifa i Gomis i Lluís Vila i Miralles, la *Societat d'Enllumenament Elèctric*, la qual obtingué de l'Ajuntament un conveni per a l'explotació de l'enllumenament públic, que substituïria gradualment la llum de gas. "El dia d'inauguració de la llum elèctrica no podia ser més adient: la festa Major de la Llum de l'any 1894"²⁴. Àngel Ferrer era propietari d'una farmàcia-drogueria a la Plaça Major, la

²³ ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección. Acta d'elecció. Patrons. N. 0.639.603 (28.06.1900).

²⁴ CAMPRUBÍ I PLANS, Josep: "Els serveis d'Electricitat, Gas i Telèfon". Capítol 21 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 313-319. Pàg. 313.

qual tenia llogada al farmacèutic Ramon Oliveras Boneu²⁵. Àngel Ferrer i Grané esdevindrà Vocal patró de la Junta de Reformes Socials de Manresa, ininterrompudament, fins el novembre de 1907 -data de la seva mort- en representació de l'Associació de Fabricants, dins de la qual ocuparia importants càrrecs, com ara el de Secretari i el de President, com podrem veure d'ara en endavant.

Joaquim Perera Portabella, també de l'Associació de Fabricants, i germà de Pere Perera Portabella, constituïen una de les grans nissagues de la indústria tèxtil manresana. A inicis de segle explotaven la fàbrica del Pont Vell, a la riba del Cardener, la qual tenia una plantilla de 180 treballadors. Pere Perera, a més de la fàbrica del Pont Vell, explotava la seva indústria titular a la Carretera de Cardona, amb 3.500 fusos, 86 telers mecànics, una màquina de parar i una dinamo de 20 kw (1903) i altres petites i mitjanes indústries tèxtils²⁶.

Joaquim Perera Portabella, a més, era industrial metal·lúrgic, amb renom entre els industrials manresans, fet que es demostrarà amb el seu nomenament, el 15 de juliol de 1900, de Vocal representant de les Juntes locals del Partit de Manresa a la Junta Provincial de Reformes Socials. Romandrà a la Junta de Reformes Socials de Manresa en qualitat de Vocal patró fins el 1908 ininterrompudament, i durant els mateixos anys fou també reelegit –sempre per unanimitat– en el càrrec de Vocal representant del Partit en la Junta Provincial de Reformes Socials. L'important paper d'aquest industrial dins la Junta de Reformes Socials de Manresa, un veritable *patró de patrons* durant aquesta primera dècada dins del món del treball local, a imatge del que Joan Grau i Puig era entre la patronal sabadellenca, es posà de manifest a la sessió de 31 de juliol de 1908, quan, “*expresando haber liquidado los negocios de sus fábricas pone su cargo á disposición de la Junta pero ésta atendiendo la posibilidad de que entre en algun nuevo negocio industrial suspende la aceptación de la renuncia hasta que el tiempo ó las circunstancias confirmen el cambio ó la baja en el gremio como motivo de cesación*”. Basti recordar que la baixa en la indústria dels vocals patrons era causa de baixa immediata en el càrrec de vocal a les Juntes de Reformes. De fet, Joaquim Perera Portabella ja no es tornà a presentar a la reelecció en el càrrec de Vocal patró a la Junta de Reformes, un cop acabat l'any de 1908 i, en lloc seu, entrarà en l'escena de la Junta de Reformes Socials de Manresa el seu nebot, Pere Perera i Vives. De fet, com tindrem ocasió de veure més endavant, el “substituirà” en el càrrec de vocal patró a la Junta de Reformes de Manresa, i també en la representació de les del Partit en la Junta Provincial de Reformes Socials, un autèntic *relleu* generacional en la defensa dels interessos patronals. Quant a Joaquim Perera, i tal com apuntava la nota de resposta de la Junta, el mes de juny 1909 s'associà amb els també industrials metal·lúrgics Andreu Pujol (fonedor), Epifani Armengou (serraller)²⁷ i Manel Masnou (serraller), els quals tenien una foneria de ferro i un taller de manyeria sota el nom genèric *Pujol, Armengou i Cia* al carrer Dos de Maig, núm. 2 i al carrer Coso, núm. 9-, i formaren, al juliol, la companyia *Perera, Masnou, Pujol i Armengou*²⁸, la qual establiren a la carretera de Cardona, núm 58. Pocs

²⁵ CORNET I ARBOIX, Ramon M.: “La farmàcia”, dins el capítol 32 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 283-296. Pàg 285.

²⁶ CAMPRUBÍ I PLANS, Josep: “Empreses econòmiques d'un temps estacionari a una època pròspera”. Capítol 18 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 241-275. Pàg. 242.

²⁷ Epifani Armengou tenia el seu establiment al carrer de les Piques, des del 1880.

²⁸ Vegeu ACMA. Contribució Industrial, 1909. Tarifa 3ª, núm. 418, epígraf 110, on *Pujol, Armengou i Cia* apareixen ja amb el nou nom, a sota, de *Perera, Masnou, Pujol i Armengou*. Cfr. Amb Matricula Industrial, 1909. Altes. Núms. 58 i 59. Per a les baixes de *Pujol, Armengou i Cia*. i la de Manel Masnou, veg. les baixes del mes de juny del mateix any, núms 35,36 i 37.

anys després, el 1914, es va dissoldre la societat, i Joaquim Perera i Portabella “es feu amo del negoci quan assumí el capital i la maquinària”²⁹. Membre del “Casino dels senyors”, Joaquim Perera fou vice-secretari de la seva primera Junta de Govern, l’any 1906³⁰. Exercí també la presidència de la primera Junta Directiva del Protectorat de l’Escola Municipal d’Art i Oficis de Manresa (creada a inicis de 1902), el 10 de novembre de 1902, càrrec que mantingué fins el 9 de juny de 1922, en dimitir per motius de salut³¹.

Josep Lluvià i Vidal, del *Gremi de Patrons Cintors*, o gremi de *Fabricants de Cintors a Mà de Manresa*, era el representant d’un important i arrelat sector tèxtil a Manresa. El 1906 era, també, membre del “Casino dels senyors”, com Joaquim Perera, i mentre aquest n’era el seu vice-secretari, Josep Lluvià i Vidal n’era el tresorer. L’assemblea general, celebrada el 18 d’abril de 1906, acordà la constitució d’una societat anònima, amb un capital social de 250.000 pessetes en accions de 250 ptes.³² Amb el seu germà Lluís dirigien el negoci industrial de cintes de cotó conegut per *Lluvià Germans*. Romandrà a la Junta de Reformes fins el 1904.

De Pau Pons Balart -també del Gremi de Cintors com Josep Lluvià-, tenim poca informació, tret que els seus successors declaraven, l’any 1909, dos telers de cintes de barreja a mà al carrer Hospital, núm. 12.

Fins aquí el que es podria considerar el gruix dels industrials tèxtils, amb major i menor importància, presents a aquesta primera Junta de Reformes Socials de Manresa. Els dos vocals patrons restants pertanyien a un dels sectors industrials força rellevant, com és el de la construcció (rajolers i paletes). Tant pel que fa a la fabricació d’elements de construcció, d’una banda, com als protagonistes de les construccions mateixes, de l’altra, ja fossin aquestes civils o industrials, des de cases a blocs de pisos, com carrers, muralles o edificis industrials.

Josep Vilaseca i Palà era el representant del *Gremi de Patrons Rajolers*. Tenia la seva fàbrica de totxos situada al Pont Nou, en la qual tenia instal·lat un forn de 37 cms. Fou elegit secretari d’aquesta primera Junta de Reformes Socials, càrrec en el qual fou reelegit a la següent de 1905-06, ja que, com Àngel Ferrer i Grané i Joaquim Perera i Portabella, fou novament reelegit com a vocal patró.

Quant a Joan Herms i Mas, representant del *Gremi de Patrons Paletes*, romandrà a la Junta fins el 1904.

Com en el cas dels obrers, es pot comprovar com els patrons enviaren a la primera Junta de Reformes Socials els seus representants més rellevants per a formar-ne part de les mateixes

²⁹ CAMPRUBÍ I PLANS, Josep: “Empreses econòmiques d’un temps estacionari a una època pròspera”. Capítol 18 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 241-275. Pàg. 245.

³⁰ GASOL, Josep M.: “Els manresans en l’oci”. Capítol 34 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 327-352. Pàg. 344.

³¹ El substituï en el càrrec “una personalitat tan distingida en el camp de la intel·lectualitat i de la política, a la vegada que representant dels districtes de Manresa en la Mancomunitat de Catalunya, com Ferran Valls i Taberner”. Veg. ESPELT i MISERACHS, Ramon: “L’Escola d’Arts i Oficis”, dins el capítol 28 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 69-80. Pàg. 78.

³² GASOL, Josep M.: “Els manresans en l’oci”. Capítol 34 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 327-352. Pàg. 344.

com a vocals. I, com en el cas de Sabadell i Mataró, es tracta també de les societats més importants de la localitat així com dels seus líders més representatius, la qual cosa apunta a que tant obrers com patrons consideraven els afers laborals una qüestió de primeríssim ordre i, en aquest sentit, havien de dedicar –i es van dedicar–, les persones més capacitades i més directament implicades en el món del treball.

A aquesta mateixa sessió de constitució de la Junta de Reformes de Manresa es va elegir el delegat de la mateixa per a participar, el dia 15 de juliol, en l'elecció del delegat representant del Partit de Manresa que havia de formar part de la Junta Provincial de Reformes Socials. Sortí elegit, per majoria de sis vots, el Vocal patró Joaquim Perera Portabella, front els quatre obtinguts pel Vocal obrer Josep Moratona Subirà, un vot el Vocal obrer Joan Reguant Tatjé i un altre el també Vocal obrer Domènec Gomis i Casals. Sembla doncs que els obrers no havien arribat a acord sobre qui seria el seu candidat, mentre que els patrons ho tenien clarament decidit.

Després d'aquesta elecció es va “Declarar constituïda definitivament, la Junta local provisional de Reformas sociales de este término; y que se comuniqué al Excmo. Sr. Gobernador Civil de la provincia por copias certificada de esta acta que expida el Secretario de la presente Junta”.³³

Abans d'entrar a veure com es va dur a terme dita reunió d'elecció de representants del Partit Judicial de Manresa per a la Junta Provincial de Reformes Socials, val a dir que la constitució d'aquesta primera Junta de Reformes Socials fou protestada pel patró Jaume Bacardit, aleshores president de la *Unió de Patrons d'Arts i Oficis*. No coneixem l'escrit original d'aquesta protesta, el qual fou enviat al Governador Civil; només disposem de l'escrit adjunt entregat a l'Ajuntament en data set de juliol de 1900 pel mateix Jaume Bacardit³⁴, i de l'esborrany de l'escrit enviat per l'Alcalde Ignasi de Loiola March i Batlles al governador, l'11 de juliol.³⁵

A aquell escrit, Jaume Bacardit, “*obrando como Presidente que es de la Sociedad de Patronos, que con el título de “Unión de Patronos de Artes y Oficios” se halla constituída y legalmente autorizada en esta localidad, solicita de V.E. se sirva dar curso á la adjunta protesta que para conocimiento del Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta provincia se remite á petición de los individuos que forman la citada Sociedad*”.

Per la seva banda, l'escrit que l'alcalde acompanyava la protesta de Jaume Bacardit deia com segueix:

³³ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección (Acta del 01.07.1901, N.0.603.867). A Barcelona també s'estava constituint la Junta de Reformes Socials. Així ho recollia una nota de *La Vanguardia*, del dijous 12 de juliol de 1900: “*Conforme anticipamos, ayer, á las seis de la tarde, bajo la presidencia del Alcalde accidental señor Martínez Domingo, se constituyó la Junta local de reformas sociales nombrada últimamente. Fue propuesto para secretario don Luis Ferrer y Vidal, quien no aceptó el cargo, para el cual quedó nombrado don Garlos Mencerré. Para la junta de este partido judicial, que ha sido convocada por el Alcalde para el proximo sábado, á las diez de la mañana, fue nombrado delegado don Luis Ferrer y Vidal*”. El diumenge 15 de juliol, el mateix diari informava: “*Ayer se reunieron en el Ayuntamiento los delegados de la Junta local de reformas sociales de este partido judicial, y nombraron á don Luis Ferrer-Vidal y á don Joaquin Costa Alsina, delegados para la Junta provincial de reformas sociales*”.

³⁴ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección, N.0.639.827.

³⁵ Idem, Num. 740. Reformas Sociales.

“Tengo el honor de pasar á manos de V.E. el adjunto escrito que le dirige D. Jaime Bacardit Presidente de la sociedad “Unión de Patronos de artes u oficios” con la pretensión de que se decrete la nulidad de la constitución de la Junta local de reformas Sociales de esta ciudad.

Carecen de fundamento todas las manifestaciones en que el interesado apoya su escrito.

Ante todo falta que demuestre su calidad de Presidente que dice ser de la Sociedad “Unión de Patronos de Artes y Oficios” pues no la tiene acreditada; pero prescindiendo de esta informalidad, la confesión misma con que inicia por decirlo así su escrito, resuelve su pretensión: “Una vez reunidos el exponente propuso al patrono D. Isidro Gasó para formar parte de los seis, á lo que se opusieron todos los demás, viéndose obligado á retirarse”.

Verdad es que para cohonestar tal derrote³⁶ D. Jaime Bacardit supone que todos los reunidos que se opusieron á su proposición son individuos de una misma Sociedad lo cual no es cierto. Concurrieron sí al acto de nombramiento de los 6 patronos las personas que indica el interesado (y alguna otra que no indica, entre ellos el fabricante D. Joaquín Perera). D. Fermin Roca y D. Angel Ferrer, son fabricantes pero concurrieron el 1º en representación de los asociados y el 2º en nombre propio. D. José Vilaseca, D. Celedonio Portella y D. Juan Herms, podrán ser individuos de la Sociedad de Artes y Oficios pero su representación en el acto a que alude el recurrente era respectivamente de la Sociedad de Patronos Ladrilleros y de los Maestros Carpinteros.

Por lo demás, el D. Jaime Bacardit se personó en la Alcaldía el 28 de Junio último para la elección a consecuencia de la extensa convocatoria que se hizo, como él mismo lo reconoce, por medio de comunicaciones á los presidentes de las Sociedades y por medio de edictos; y una vez reunidos los concurrentes, aquél, sin dar lugar á que comenzara el acto quiso imponerse á los demás diciendo que como estaban decididos á elegir a un D. Isidro Gassó se retiraba desde luego, efectuándolo en vista de que todos por unanimidad rechazaban la imposición.

Comenzó entonces el acto sin la concurrencia del Sr. Bacardit y se procedió á la elección tranquila de los 6 patronos que forman parte de la Junta local de Reformas Sociales cuya elección ha sido bien vista de público y recibida con aplauso de todos y sin la menor protesta.

Constituyose el dia 1º de Julio la expresada Junta provisional, y a nadie se le ha ocurrido hacer la menor observación sino es á D. Joaquín Bacardit, que la hace á los 7 dias de constituida aquella.

V.E. por Auto resolverá lo que estime oportuno y procedente respecto a tal pretensión.

Dios Guarde á V.E. muchos años.

Allò que ens mostra aquest afer no és més que la constatació de que l'organització patronal manresana es troba encara en vies d'articulació, sobretot pel que respecta als petits patrons, per més que, en bona lògica, són els industrials més rellevants els que acudeixen a l'acte d'elecció amb els deures fets. Incideix també, no obstant, sobre la importància que se li donava a les persones específiques, amén de la representació organitzativa. Dit d'una altra manera: potser Joan Vilaseca Palà, dels patrons rajolers, i Joan Herms i Mas, dels patrons Paletes, no haurien estat els elegits en el cas que s'haguessin presentat com a candidats a delegats a la Junta de Reformes a través de l'Associació de Patrons d'Arts i Oficis, i sí ho hauria estat, en canvi, Isidre Gassó, proposat pel president d'aquesta darrera associació, Joaquim Bacardit. Pel contrari, el fet d'haver estat convocats des de l'ajuntament com a societats diferenciades (recordem que foren convocades la Societat de Patrons de Paletes, l'Associació de Patrons Rajolers, la Societat de Patrons Teixidors de Vels, la Societat Unió de Patrons d'Arts i Ofici de Manresa i els seus contorns, l'Associació de Patrons d'Arts i Oficis de Manresa i la Societat de Fabricants), els permeté de presentar-se a tots dos alhora, i tots dos sortir-ne elegits. I el que és més important encara: feu possible l'elecció de Josep Vilaseca per a l'important càrrec de secretari de la Junta de Reformes Socials.

³⁶ “Cohonestar tal derrote”: frase feta, derivada d'ajuntar els mots “cohonestar” i “derrote”. **Cohonestar**: Dar apariencia de justa o razonable una acción que no lo es. **Derrote**: Cornada que da el toro levantando la cabeza con un cambio brusco de dirección. La frase feta està directament relacionada amb com se succeïren els fets, tal com segueix explicant l'escrit, en el sentit de que les protestes de Joaquim Bacardit foren fetes fora del termini legal contemplat a tal efecte, després d'haver marxat de l'acte de constitució.

D'altra banda, cal adonar-se que els Patrons Cintors no foren convocats com a tals per l'Ajuntament i, pel contrari, dos dels seus membres -Josep Lluvià Vidal i Pau Pons Balart- foren elegits Vocals patrons de la Junta de Reformes Socials, en una clara mostra de que, d'aquesta manera, els cintors i els fabricants en general coparien quatre dels sis llocs a la Junta.

Ja hem vist com es va dur a terme la primera de les reunions de la Junta de Reformes Socials, la de la seva constitució, quines foren les persones elegides per obrers i patrons, un petit seguiment dels personatges i les primeres baralles derivades de la representativitat patronal dins la Junta de Reformes Socials. Continuem ara amb el procés d'elecció del Vocal i del Suplent representants del Partit Judicial de Manresa a la Junta Provincial de Reformes Socials, duta a terme uns dies després de constituïda la Junta.

4.3. Elecció del delegat del Partit a la Junta Provincial de Reformes Socials (juliol de 1900)

El 15 juliol de 1900, a les 11'00 h, es dugué a terme l'elecció del Vocal i del Suplent representants del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials. Recordem que la recent constituïda Junta de Reformes Socials de Manresa havia elegit Joaquim Perera i Portabella com a delegat de la mateixa per assistir-hi a aquest acte. La Junta de Reformes Socials de Sant Martí de Torruella, també constituïda el dia u de juliol, havia designat Josep Miquel Trullàs, vocal de la mateixa, com a delegat a l'acte³⁷; la de Sant Fruitós de Bages nomenà per unanimitat Jaume Figueres Esteve³⁸; la de Sallent, finalment, designà el vocal obrer Josep Ollé i Margarit³⁹. No es disposa de cap altre document acreditatiu de les diferents Juntes de Reformes del Partit, per més que a l'acta de la reunió del 15 de juliol hi apareixen un total de 17 persones signants.

L'Alcalde, Ignasi de Loiola March Batlles, presidí l'acte d'elecció. L'alcalde *invità* “*los Sres. Delegados á nombrar el representante por aclamación ó por votación secreta*” i, segons consta a l'acta, “*procediose á la elección por este ultimo medio, resultando nombrados por mayoria de doce y once votos respectivamente para representante D. Joaquin Perera Portabella y para suplente D. Jaime Figueras, habiendo resultado cinco papeletas en blanco y dos nombres desconocidos. Por lo cual Su Sria. proclamó visto el resultado de la elección á D. Joaquin Perera Portabella representante ante la Junta provincial, de las Juntas locales de este Partido, y su suplente á D. Jaime Figueras. Con lo cual se dio por terminado el acto, del que levanto la presenta acta firmandola Su Sria. con todos los concurrentes y conmigo el Secretario de que certifico*”⁴⁰. Els signants foren els següents:

³⁷ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección (Ofici de l'Alcalde de Sant Martí de Torruella, Joan Torras, 08.VII.1900).

³⁸ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección (Ofici de l'Alcalde de Sant Fruitós de Bages, Joan Cortés, 09.VII.1900).

³⁹ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección (Ofici de l'Alcalde de Sallent, Joaquim Marsal, 09.VII.1900).

⁴⁰ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección (Acta d'elecció dels representants del Partit a la Junta Provincial de Reformes Socials, N.0.639.611).

	Ignasi de Loiola March	Joaquim Perera Portabella
	Batlles	
	Joan Pons	Jaume Riera
	Marcos Ribó	
	Josep Perera Vives	Ramon Gironella
	Federico Simon	
	Pere Pla	Frederic Riera
		Jaume Figueras
	Francesc Casulleras	
	Josep Miquel	Julià Coma
	Mateu Amat y Banqué	
	Josep Ollé Margarit	Josep Genescà
	Esteve Vendrell	
		Bartomeu Puig i Mas, Seri.

Els noms han estat catalanitzats. En **negreta**, els representants de les Juntes que apareixen a l'expedient d'elecció de vocal a la Junta Provincial de Reformes Socials, i que es troba a la documentació de la Junta de Reformes de Manresa (Josep Miquel: St. Martí de Torruella; Josep Ollé: Sallent, i Jaume Figueras: St. Fruitós de Bages).

Sabem que Josep Ollé i Margarit era vocal obrer, però no s'especifica a la documentació de la Junta si Josep Miquel Trullàs, de St. Martí de Torruella, i Jaume Figueras Esteve, de St. Fruitós de Bages, eren vocals obrers o patrons.

Josep Miquel Trullàs no ha estat localitzat. Tanmateix, sabem que Jaume Figueras Esteve, de 50 anys aquest any de 1900, era patró, dedicat a la indústria tèxtil, concretament als filats i teixits; com a tal apareix a les llistes del Cens Electoral de Patrons de l'any 1909, format per a les eleccions de constitució del Tribunal Industrial a Manresa⁴¹, i fou un dels 15 Jurats integrants de la candidatura patronal guanyadora⁴². Pel que fa a la resta de signants, tampoc no han estat localitzats, tret de Joan Pons Ferrer, el qual va participar també al procés d'elecció de 1909, com a vocal representant de la Junta de Reformes de Castellgalí⁴³.

⁴¹ Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Tribunal Industrial (1908-1909). Cens Electoral. Patrons. Núm. 71.

⁴² Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Tribunal Industrial (1908-1909). Acta de votación en las secciones para Jurados industriales. Vegeu, infra, l'apartat dedicat al procés d'elecció del Tribunal Industrial.

⁴³ Vegeu, infra, l'apartat dedicat a aquest acte d'elecció.

Així doncs, la primera Junta de Reformes Socials de Manresa, incloent els seus representants a la Junta Provincial de Reformes Socials, restà constituïda com segueix:

Junta de 1900-1904 (provisional) Constitució: 01.07.1900		
PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Jul. 1900	Vocals
1. Àngel Ferrer i Grané (AFFIT ⁴⁴)	Quatrienni	1. Josep Moratona Subirà (art fabril)
2. Joaquim Perera Portabella (AFFIT)	1900-1904	2. Víctor Salabernada (art fabril)
3. Josep Lluvià Vidal (cinters)		3. Domènec Gomis Casals (cinters)
4. Pau Pons Balart (cinters)		4. Francesc Farreras Solé (cinters)
5. Josep Vilaseca Palà (rajolers)Seri		5. Joan Reguant Tatjé (paletes)
6. Joan Herms i Mas (paletes)		6. Pere Botifoll Fontanet (fusters)
Suplents		Suplents

No es nomenaren, a aquesta Junta

No es nomenaren, a aquesta Junta

ALCALDE (President JLRS)

Ignasi de Lloiola March Batlles (fins desembre 1901. Lliga Regionalista. Gremi Agricultors de Manresa). Maurici Fius i Palà, 1902-1904. Republicà Radical)

MOSSÈN (Vocal nat)

Josep Alabern i Serrat, rector arxiprest (Fou convocat, però no va assistir-hi)

METGE (Vocal nat)

Francesc Costa i Salvatella?, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina. No consta que fos convocat, a aquesta reunió.

Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.07.1900)

Joaquim Perera Portabella (titular, de la JLRS de Manresa)

Jaume Figueras Esteve (suplent, de la JLRS de St. Fruitós de Bages)

Comissió Inspectora de la JLRS

- No es nomena cap, a aquesta primera Junta.

ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección.

4.4. Sessions, temes tractats i actuacions, 1900-1904

Les sessions de la Junta de Reformes entre 1900 i 1904 foren nou en total: dues el 1900, una el 1901, dues el 1902, cap el 1903 i quatre el 1904.

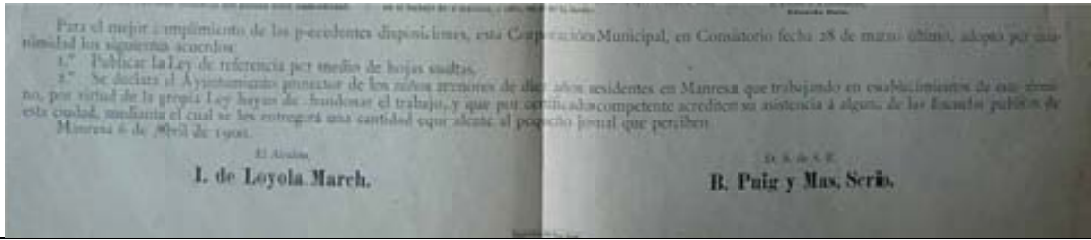
De les dues sessions del 1900, una fou la de la constitució de la Junta i una altra la d'elecció dels Vocals per a la Junta Provincial de Reformes Socials; la del 1901 es feu per tal d'acordar els termes en què s'havien de redactar la *Memòria* sobre les Juntes de Reformes Socials, segons la RO de 12 de juliol de 1901; de les dues del 1902, una fou sobre la RO de 21 i RD de 26 de juny de 1902 [Vagues i Jornada de treball de dones i nens respectivament] i de l'acord adoptat per la Junta Provincial de Reformes Socials el set de juliol, de que es constituïssin les Juntes locals de Reformes Socials “*con arreglo á la RO de 9 de Junio de 1900 [constitució provisional de les Juntes Locals de Reformes Socials] y 21 de igual mes de 1902, caso de que hasta la actualidad no esté constituída*”, i la segona d'elecció de dues vacants de Vocals obrers i de sis suplents, el setembre (elecció que fou anulada per il·legal per la Junta Provincial de Reformes Socials el 21 d'octubre); durant l'any de 1903 i bona part del 1904 la Junta no realitzà cap reunió, mentre que les quatre del 1904 es feren totes elles durant els mesos de novembre i desembre i relacionades, també totes elles, amb les eleccions de renovació de la Junta.

⁴⁴ Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa.

Com ja sabem, aquests anys foren, a totes les Juntes de Reformes Socials d'arreu, de tanteig, d'una activitat relativament escassa i d'una posada en marxa més aviat lenta i a l'expectativa. L'arrencada seriosa de les Juntes de Reformes Socials es va donar a partir de 1904, sobretot després de la creació de l'Institut de Reformes Socials el 1903: sota l'impuls d'aquest darrer, l'activitat de les Juntes fou creixent considerablement, fet que es traduí, correlativament, en un major nombre de sessions celebrades.

D'entre els temes tractats durant aquesta primera Junta de 1900-1904 sobresurten els relatius a la Llei sobre Accidents de Treball i el seu Reglament, de data 28 de juliol de 1900, al Reial Decret de 20 de juny sobre Contracte de Treball, al RD de 26 de juny de 1902 que fixava el màxim de jornada de treball de les dones i dels nens i, finalment, a la Llei de Descans Dominical.

Pel que fa a la Llei de 13 de març de 1900, regulant les condicions de treball de les dones i els nens, l'ajuntament de Manresa, en sessió del 28 del mateix mes, és a dir, abans de la convocatòria per a l'elecció de constitució de la Junta de Reformes Socials, decidí publicar-la per mitjà de fulls sueltos i distribuir-los per la ciutat. En ells, la corporació municipal declarava el següent:

“Para el mejor cumplimiento de las precedentes disposiciones, esta Corporación Municipal, en Consistorio fecha 28 de marzo último, adoptó por unanimidad los siguientes acuerdos:

1.º Publicar la Ley de referencia por medio de hojas sueltas.

2.º Se declara el Ayuntamiento protector de los niños menores de diez años residentes en Manresa, que trabajando en establecimientos de este término, por virtud de la propia Ley hayan de abandonar el trabajo, y que por certificado competente acrediten su asistencia a alguna de las Escuelas públicas de esta ciudad, mediante el cual se les entregará una cantidad equivalente al pequeño jornal que perciben.

Manresa, 6 de Abril de 1900

El alcalde
I. de Loyola March

D.A. de S.E
B. Puig y Mas, Serio.

”

Una declaració d'intencions força lloable, aquesta de declarar-se l'ajuntament “*protector de los niños menores de diez años residentes en Manresa, que trabajando en establecimientos de este término, por virtud de la propia Ley hayan de abandonar el trabajo*”, però que restava diluïda en el condicionant següent, segons el qual, això seria així sempre “*que por certificado competente acrediten su asistencia a alguna de las Escuelas públicas de esta ciudad*”. Sobretot perquè, com és sabut, el treball de nens i nenes menors dels 10 anys que establí dita llei de 13 de març (nou si sabien llegir i escriure) estava força estès en el període que ens ocupa i estretament relacionat amb els ingressos familiars. Difícilment les famílies que complementaven els seus pressupostos familiars amb el treball dels seus fills podien permetre's el luxe de renunciar-hi al “*pequeño jornal que perciben*”, si aquests deixaven de treballar. Menys encara portar-los a l'escola, el que significava el pagament de matrícules i mensualitats a les escoles privades, o bé el material escolar a les públiques. I, tal com especialistes sobre el tema s'encarreguen

de demostrar en el cas de Manresa, “Com més propera era l’edat d’incorporació al treball, més possibilitats hi havia de deixar l’escola, i encara més en el cas de les nenes, que sovint havien de fer feines de casa o tenien cura dels germans petits”⁴⁵. Disposem d’una petita mostra d’aquesta realitat a l’escrit adreçat per un pare a l’ajuntament, en data 23 de desembre de 1901. Diu com segueix:

“Excmo Sor.

Mateo Pubill Bestardes, casado, mayor de edad, y vecino de la presente calle de Judios -6-4º, con el mayor respeto expone: Que su hija Pilar Pubill de diez años de edad viene trabajando en la fábrica denominada del Remedio y habiendo tenido conocimiento de que esta Corporación tomó el acuerdo de proteger á los menores que la Ley excluye del trabajo; deseando cumplimentarla y proporcionarle la instrucción necesaria enviándola á una de las Escuelas públicas de esta ciudad por ello á V.V. E. Suplico se sirva comprender á dicha Pilar Pubill en los beneficios de aquel acuerdo, favor que espera merecer de V.E. cuya vida gue. Dios ms. Años. Manresa 23 Dicbre. 1901.

[signat i rubricat]

Mateo Puvill

Excmo. Sor. Alcalde de esta ciudad”

Una petita i, de fet, única mostra trobada entre la documentació de la Junta de Reformes Socials sobre petició de protecció de menors. Pel contrari, la permanència en el treball dels menors d’edat es mantingué constant i fou objecte de multitud de denúncies per part dels col·lectius obrers, sobretot en períodes d’escassetat del treball.

Tanmateix, la Junta de Reformes Socials no es va reunir per tal de tractar sobre la crisi de sobreproducció o subconsum que afectava el sector tèxtil a la ciutat, com a conseqüència del reajustament del sector derivat de la pèrdua del mercat colonial. Com a conseqüència d’aquesta crisi, que va afectar Manresa com a centre industrial per excel·lència, l’octubre de 1900 s’havien tancat sis fàbriques a la ciutat i, segons Jaume Serra, “unes altres sis havien reduït les hores de treball i abaixat la producció, almenys del 20%, i unes altres cinc fàbriques tenien parada alguna secció. En total, 734 treballadors estaven en atur. Algunes fàbriques, com Bertrand i Serra, van aprofitar la situació de crisi per despatxar els obrers capdavanters de la societat obrera de la seva fàbrica La reacció dels obrers va ser declarar-se en vaga de solidaritat amb els acomiadats (...) El 31 d’octubre, totes les fàbriques de Manresa estaven paralitzades. Els obrers demanaven que fossin readmesos al treball els acomiadats, i que els delegats poguessin fer el cobrament de les quotes de la societat dins de les fàbriques. Els patrons s’hi van negar i van declarar el *locaut* i van acomiadar tots els treballadors (...), van exigir que per tornar a la feina els obrers s’havien d’inscriure un per un, la qual cosa significava una depuració dels treballadors que volguessin els patrons. Els obrers es van oposar a aquestes pretensions. Aquests fets van coincidir amb un frustrat aixecament carlista, que va afectar diverses parts de Catalunya, entre elles el Berguedà. El govern va declarar tot seguit l’estat de guerra. Els mateixos dies es va produir un canvi de Govern i de governador civil. (...) Amb el pretext de sufocar l’aixecament carlista, la força

⁴⁵ Un estudi revelador d’aquesta realitat a Manresa es troba a TORRAS, Agnès: “L’Ensenyament”. Capítol 28 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 7-54, p. 10. Per al cas de Sabadell, vegeu LUQUE (1996.a): *La ratlla de la precarietat. Condicions de vida de les famílies obreres a una ciutat industrial catalana: Sabadell, 1919-1925*. Sabadell, Fundació Caixa de Sabadell. És imprescindible també el catàleg *Dona i treball tèxtil. Sabadell, 1900-1960*, en què un seguit d’especialistes repassen el paper de la dona en el període. Vegeu Virgínia Domínguez (Comissariat), Francesca Albareda, Jordi Calvet, Rafael Luque, Montserrat Llonch, Elisabet Oliver: *Dona i treball tèxtil. Sabadell 1900-1960*. Museu d’Història de Sabadell/Museu de la Indústria Tèxtil Llanera. Col·lecció Tèxtil. Sabadell 1999.

pública, dirida pel comandant militar de Manresa, va ocupar la ciutat i va clausurar el local de la Fabril Algodonera. Van ser detinguts els principals dirigents de la societat obrera tèxtil i molts altres treballadors. En total, van ser més de setanta. I també sis membres de la directiva de la Federació tèxtil Espanyola, que s'havien desplaçat a Manresa. La vaga de solidaritat va estendre's a diverses localitats del Llobregat i del Ter però l'estat de guerra feia molt difícil l'actuació obrera. El govern i la patronal estaven decidits a derrotar els treballadors. El dilluns dia 19 de novembre la majoria de treballadors de les fàbriques de Manresa havien retornat al treball, derrotats. En un document del 31 de març de 1901 els mateixos treballadors ho recordaven així a l'alcalde:

Perseguits, desorganitzats i atemorits per la força pública i les amenaces patronals, van anar al treball a la desbandada, i van acceptar les condicions que en la seva omnipotència sobirana van establir els patrons al seu caprici. Llavors, va succeir que, al·legant la crisi industrial, en comptes de resoldre-la donant participació en el treball a tots els obrers, ja fos alternant-lo, ja fos per altres maneres, tal com s'havia vingut fent quan han vingut altres crisis, van deixar d'admetre centenars d'obers. I, encara no contents amb això, van acordar que cap fabricant podia admetre un operari que hagués treballat en una altra fàbrica si no portava un certificat de bona conducta de l'últim patró, i, posats ja en aquest extrem de feudalisme industrial, es va arribar a l'extrem d'esclavitzar la consciència de l'obrer i se'l va obligar a resar el rosari en el taller sota la pena de ser despedit, com si per a aquests fariseus i mercaders del temple la religió d'amor i de caritat, lluny de penetrar en les consciències per la convicció espontània, s'hagués de propagar per mitjà de la fam i el terror. D'aquestes repressàlies n'han resultat innumbrables despatxats, reduïts en el moment present a uns dos-cents que representen unes dues-centes famílies sotmeses a la misèria des de fa cinc mesos".⁴⁶

La única sessió de la Junta de Reformes celebrada l'any 1901 es feu per tal d'acordar els termes en què s'havien de redactar la *Memòria* sobre les Juntes de Reformes Socials, segons la RO de 12 de juliol de 1901. A aquesta Reial Ordre es plantejava que per tal de poder posar en marxa els Jurats Mixtos de patrons i obrers calien tot un seguit de dades relatives a les indústries i establiments de les localitats industrials –sobretot les de més importància i nombre de treballadors ocupats–, si s'havien nomenat Jurats mixtos de patrons i obrers, amb quin nombre de jurats, procediment emprat i resultats obtinguts, casos en què les Juntes de Reformes havien actuat com a tals Jurats, qüestions sotmeses al seu veredict, solucions donades als conflictes, conveniència d'establir els Jurats amb caràcter permanent, mitjans necessaris, procediment electoral, etc.

Un ofici de Govern Civil de data 20 de juliol de 1901 recordava "*el mas exacto cumplimiento de la RO expedida por el Ministerio de la Gobernación (...) esperando que antes de un mes se servirá enviarme la memoria á que hace referencia en esta disposición*".⁴⁷

Set dies més tard, el 27 de juliol, l'alcalde Josep Bosch i Carreras convocava els dotze membres de la Junta de Reformes Socials mitjançant un *enterado* "*para el próximo lunes 29, á las veinte horas, se sirvan concurrir á esta Casa Consistorial para acordar los términos en que deberá ser redactada la Memoria de referencia*".⁴⁸ L'*enterado* fou signat

⁴⁶ SERRA, Jaume: "Els conflictes socials". Capítol 12 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 31-67. Pàg. 45

⁴⁷ ACMA-ADC: *Reformas Sociales, 1900-1908*. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Ofici del Governador Civil, núm 917 (any 1901).

⁴⁸ Idem.

per tots els membres de la Junta, tret de Josep Vilaseca i Palà, fet que s'explica pel fet que actuava com a secretari de la Junta.

Així doncs, el 29 de juliol, a les vuit del vespre, es reuniren al Saló de l'alcaldia “los Sres. D. José Moratona, D. Víctor Salabernada,, D. Domingo Gomis, D. Juan Reguant, D. Pedro Botifoll, D. Angel Ferrer, D. Angel Ferrer, D. Joaquin Perera, D. José Lluviá, D. Pablo Pons, D. José Vilaseca y D. Juan Herms, bajo la presidencia del Iltre. Sr. Alcalde, que junto con el Reverendo Arcipreste Dor. D. José Alabern pbro., cuya asistencia ha excusado en imprescindibles y perentorias ocupaciones, y el obrero Don Francisco Farreras, ausente, constituyen la Junta local de Reformas Sociales, al objeto que se expresa en la cédula de convocatoria circulada con la debida anticipación”. L'alcalde exposa que l'únic objecte de la reunió era el de sentar “les bases en que ha de apoyarse la redacción de la Memoria”.⁴⁹

Llegida doncs la RO de 12 de juliol de 1901 per tal de discutir “uno á uno los extremos sobre que ha de versar la Memoria, surgieron desde luego dudas sobre la apreciación de las industrias y establecimientos fabriles que deben ser real ó relativamente consideradas de verdadera importancia en esta localidad.”

<p>Teniendo en estudio el Gobierno de S. M. un proyecto de ley de Jurados mixtos de patronos y obreros, y deseando allegar la mayor cantidad de datos que sea posible para proceder con verdadero conocimiento de las necesidades y circunstancias que motivan la creación de aquéllos;</p> <p>S. M. el Rey D. Alfonso XIII (Q. D. G.), y en su nombre la Reina Regenta del Reino, se ha servido disponer lo siguiente:</p> <p>Primeró. En el termino de un mes, á contar desde la publicación de esta Real orden en la GACETA, las Juntas locales de Reformas sociales, pertenecientes á los Municipios donde exista industria ó establecimiento fabril de importancia, remitirán al Gobernador civil de la provincia una Memoria sucinta y comprensiva de los extremos que se expresan á continuación:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.º Industrias y establecimientos fabriles de importancia que existan en la localidad. 2.º Número de obreros que en ellos se empleen. 3.º Casos en que se hayan nombrado Jurados mixtos ya con el carácter de árbitros, ya con el de amigables componedores, para dirimir las cuestiones surgidas entre patronos y obreros; número de jurados que se nombró, procedimiento empleado y resultado obtenido. 	<p>4.º Casos en que la Junta local haya funcionado como Jurado mixto, y solución que se haya dado al conflicto ó cuestión sometidos á su fallo.</p> <p>1.º Si sería oportuno establecer en la localidad los Jurados mixtos con carácter permanente, y en caso afirmativo qué medios se estiman más adecuados para ello, tanto respecto de la composición del Jurado como lo referente á la competencia, procedimiento electoral y cualquiera otra cuestión análoga.</p> <p>Segundo. Los Gobernadores civiles, tan pronto como tengan conocimiento de esta Real orden, formarán con toda urgencia una lista de los Municipios de la provincia en donde exista industria ó establecimiento fabril de importancia, y remitirán á los Alcaldes Presidentes de las Juntas locales de aquéllos, para que en el plazo antes dicho envíen la Memoria.</p> <p>Tercero. Cualquiera Junta local, aunque no pertenezca á un Municipio de los comprendidos en el número anterior, podrá, si le crea conveniente, informar respecto del asunto y extremos referidos.</p> <p>Cuarto. Los Gobernadores civiles remitirán las Memorias é informes de las Juntas locales al Ministerio de la Gobernación antes del 1.º de Septiembre próximo.</p> <p>Lo que de Real orden comunico á V. S. para su cumplimiento y demás efectos. Dios guarde á V. S. muchos años. Madrid 12 de Julio de 1901.</p> <p style="text-align: right;">S. MORET</p> <p>Sr. Gobernadores civiles.</p>
--	---

“Teniendo el gobierno de S.M. un proyecto de ley de Jurados mixtos de patronos y obreros, y deseando allegar la mayor cantidad de datos que sea posible para proceder con verdadero conocimiento de las necesidades y circunstancias que motivan la creación de aquéllos (...) las Juntas locales de Reformas sociales, pertenecientes á los Municipios donde exista industria ó establecimiento fabril de importancia, remitirán al Gobernador civil de la provincia una Memoria sucinta y comprensiva de los extremos que se expresan á continuación:

- 1º Industrias y establecimientos fabriles de importancia que existan en la localidad.
- 2º Número de obreros que en ellos se empleen.
- 3º Casos en que se hayan nombrado Jurados mixtos, Ya sea con el carácter de árbitros, ya con el de amigables componedores, para dirimir las cuestiones surgidas entre patronos y obreros; número de jurados que se nombró,

⁴⁹ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Acta de la sessió del 29.VII.1901, N.2.054.670.

procedimiento empleado y resultado obtenido.

4º Casos en que la Junta local haya funcionado como Jurado mixto, y solución que se haya dado al conflicto ó cuestión sometidos á su fallo.

5º Si sería oportuno establecer en la localidad los Jurados mixtos con carácter permanente, y en caso afirmativo qué medios se estiman más adecuados para ello, tanto respecto de la composición del Jurado como lo referente á la competencia, procedimiento electoral y cualquiera otra cuestión análoga.

Segundo. Los Gobernadores, tan pronto como tengan conocimiento de la Real orden, firmarán con toda urgencia una lista de los Municipios de la provincia en donde exista industria ó establecimiento fabril de importancia, y se dirigirán á los Alcaldes Presidentes de las Juntas locales de aquéllos, para que en el plazo antes dicho envíen la Memoria.

Tercero. Cualquiera Junta local, aunque no pertenezca á un Municipio de los comprendidos en el número anterior, podrá, si lo cree conveniente, informar respecto del asunto y extremos referidos.

Cuarto. Los Gobernadores civiles remitirán las Memorias é informes de las locales al Ministerio de la Gobernación antes del 1º de Septiembre próximo.

Loque de Real orden comunico á V.S. para su cumplimiento y demás efectos. Dios guarde á V.S. muchos años. Madrid 12 de Julio de 1901.

S. Moret

Sres. Gobernadores civiles⁵⁰

Així doncs, després de

“discutido ampliamente el asunto, la Junta consideró aceptable la opinión del obrero D. Juan Reguant que la expuso en el sentido de que en Manresa debían de ser considerados establecimientos fabriles de importancia las que proporcionan ocupación desde cien obreros en adelante. Respecto al segundo extremo de la Real orden, de cuyo cumplimiento se trata, acordóse que (...) se fije el número de obreros que se emplean en los establecimientos antes expresados. Por lo que se refiere al tercero de los extremos (...) decidióse, despues de amplia discusión, que no se han nombrado hasta la fecha en esta localidad jurados mixtos con carácter de arbitros ni amigables componedores, por no haberse ofrecido ocasión de proceder á su nombramiento, haciéndose constar, por el vocal D. Juan Reguant, que la sociedad de oficiales y patronos del ramo de albañilería constituyó en el terreno amigable una comisión compuesta de tres individuos designados por cada una de las partes, la cual no ha llegado á funcionar por no haber surgido entre ella diferencia de ningun género. Lo propio se acordó consignar en la Memoria que ha de redactarse segun se deja expresado, por lo que se refiere al extremo 4º de la Real órden (...) por cuanto no se ha presentado ningun caso en que esta Junta local haya debido funcionar como Jurado mixto, por no haberse producido conflictos que hayan llamado su atención, ni se ha sometido á su fallo solución de ningún genero por parte de los obreros ni de los patronos que se ocupan en el desenvolvimiento de las industrias y establecimientos fabriles con que cuenta la ciudad y término de Manresa. Abierta por último discusión sobre el 5º de los extremos (...) convínose en que la Junta no considera oportuna la creación en esta localidad de jurados mixtos permanentes, cuyo resultado es casi indudable dejaría de responder á los fines que persigue la ley de Reformas Sociales y á los verdaderos propósitos del legislador; debiendo sin embargo significar en la Memoria que ha de ser redactada que si bien el establecimiento de jurados mixtos de carácter permanente no es fácil produjese aquí resultados positivos, puede atribuirse éxito segurísimo al nombramiento de jurado mixto árbitro ó de amigables componedores cada vez que se suscite algun conflicto ó divergencia, cuyo nombramiento deberán verificarlo en cada caso particular los mismos industriales ó sean los patronos y obreros entre quienes se produzcan cuestión ó diferencia la que someterán á resolución de aquellos debiendo unos y otros quedar sugetos [sic] al fallo proferido por dichos arbitros que han de considerarse tendrán entonces verdadero interés y competencia para dictar resoluciones justas y acertadas. Con lo cual, y despues de dejar á cargo del Iltre. Sr. Alcalde Presidente y Secretario el encargo de redactar la Memoria bajo la base de los transcritos acuerdos, se dio por terminada la sesión,

⁵⁰ Gaceta de Madrid, núm. 198, de 17.07.1901, pàgs 60-61.

ordenando su señoría se levante la presente acta que firman los Sres. De la Junta presentes conmigo el Secretario, de lo que certifica”.⁵¹

Gairebé un mes més tard, el 20 d'agost de 1901, l'ajuntament enviava la Memòria al Governador Civil. La Memòria, de sis pàgines és, de fet, una repetició de l'acta de la sessió de 29 de juliol. No obstant això, comença amb dues pàgines introductòries que en cap cas foren acordades ni discutides en dita sessió, però que es justifiquen dient que està “basada en las instrucciones que se desprenden de los mismos acuerdos adoptados”, i que constitueixen tota una declaració d'intencions al voltant de les relacions laborals i la defensa de la llibertat individual del treball (o, més ben dit, de la llibertat de contractació), molt característica i pròpia de la patronal d'inicis de segle XX: l'Estat, que deixi les qüestions relatives al treball en les nostres paternals mans i que no hi fiqui el nas; allà on l'estat sí que ha de intervenir, en tot cas, és en aquells casos en què els conflictes d'ordre públic amenacin de subvertir l'*statu quo* establert. Val la pena reproduir-ne aquesta “sucinta Memoria”:

“La libertad en la contratación entraña el deber imperioso de respetar el ejercicio de los derechos y acciones legítimas de los contratantes y amparables sin distinciones ni preferencias dentro el círculo de la mas estricta justicia e imparcialidad.

Considerado bajo este punto de vista el contrato que se establece entre la persona ó personas que facilitan trabajo y las que ofrecen sus brazos desocupados para realizarlos, presentase desde luego ancho y seguro cauce por donde dirigir las aspiraciones de los contratantes que no rebasen límites justos y razonables. No cabe negar al obrero que se presenta para la ejecución de un trabajo el derecho de proponer el precio, recompensa ó condiciones en que ha de prestarle y está asimismo fuera de duda que en justa reciprocidad, el que proporciona el trabajo puede demandar las condiciones ventajosas que sean conciliables, para luchar contra los obstaculos á veces ruinosos entre la demanda y oferta de los productos del mismo trabajo. La ley no limita el derecho ni en el individuo ni en la colectividad y por tanto el obrero u obreros dependientes de uno o mas establecimientos fabriles o industriales y de cualquiera otras empresas son libres de concurrir al trabajo si les convienen las condiciones bajo las cuales hayan de realizarle, debiendo sin embargo tener en cuenta que si una colectividad toma acuerdo respecto á esas condiciones aun cuando sea pacífico y parezca equitativo, de crear una situación anomala y atraer responsabilidades y á veces graves conflictos de orden público difíciles de conjurar.

En tales casos corresponde á las autoridades procurar la armonia de los intereses opuestos dentro el termino mas breve posible, evitando que una coligación pacífica y legal degeneren en abuso tumultuario creado tal vez con intenciones desleales que desdican de la cultura y sobre todo de la buena fe de personas sensatas y razonables.

El Gobierno de S.M. se ha preocupado de este asunto tan importante como trascendental y atento á la solución pacífica de las diferencias que surgen siempre al calor de encontrados intereses reclamar por Real Orden de 12 de Julio ultimo los datos que estiman necesarios para proceder con verdadero conocimiento de causa al desarrollo del proyecto que tiene en estudio y ha de dar por resultado una ley de Jurados mixtos ó amigables componedores de las controversias que se susciten entre Patronos y Obreros.

Reunida la Junta local de Reformas Sociales de esta ciudad para dar cumplimiento á la disposición soberana de que queda hecha mención en 29 de Julio ultimo adoptó los acuerdos oportunos para satisfacer como es consiguiente los propósitos que en ella se manifiestan dejando á cargo de la Presidencia la redacción de esta sucinta Memoria basada en las instrucciones que se desprenden de los mismos acuerdos adoptados con vista de los siguientes extremos que contiene la Real Orden de cuyo cumplimiento se trata”.⁵²

La Memòria, com s'ha dit, és una repetició de l'acta de la sessió de la Junta de 29 de juliol. Tanmateix, en el primer apartat on s'especifiquen les indústries i establiments industrials

⁵¹ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Acta de la sessió del 29.VII.1901, N.2.054.670/N.1.435.798.

⁵² ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Memoria. Segun R.O. de 12 de Julio de 1901

d'importància de la ciutat es fa també una petita entradeta aclaratòria de l'activitat industrial manresana, abans d'especificar el nombre d'empreses de més de 100 treballadors:

“Aun cuando en Manresa se ejercen varias industrias como son fabricación de sederia, de hilados y tegidos de algodón, de cintas de seda, de cintas de algodón, de harinas, de peines metálicos, de aserrar, de jabón, de curtidos, talleres de cerrajería, de bronce, de carpintería y de hierro, solo pueden considerarse de importancia por ocuparse en cada una de ellas mas de cien obreros, nueve fábricas de tegidos, tres de tegidos e hilados y dos de hilados”.

A l'apartat segon s'exposava que el nombre de treballadors ocupats en aquelles empreses era de 2.800. El que suposa que les 14 empreses majors de cent treballadors eren, arrodonint, de 200 treballadors de mitjana.

Tant a la reunió de la Junta com a la Memòria es deprèn que obrers i patrons preferien els Jurats Mixtos d'amigables componedors o comissions arbitrals creades *ad hoc*, i fugien dels Jurats Mixtos de caràcter permanent. L'exemple exposat pel vocal obrer Joan Reguant per al ram dels paletes, d'un costat, però també una llarga tradició de comissions arbitrals entre fabricants, i treballadors del ram de cintes manresans, abundaven en aquest sentit. Sense anar més lluny, el 8 de març d'aquest mateix any de 1901 s'acabaven d'elegir quatre fabricants per formar part de la Comissió del Ram de Cintes, els quals mantindrien el càrrec per un any. L'acte se celebrava a l'ajuntament, prèvia convocatòria de tots els industrials del ram, amb caràcter oficial, i tindrem ocasió de detenir-nos-en entrats a l'any 1902.⁵³

Abans d'acabar l'any, però, podem veure el conveni de treball de la casa Francesc March Argelaguet, celebrat entre el fill d'aquest, Francesc March i Muntada, en nom seu, i la Societat de Cintres de Seda, representada pel seu president, Joan Ginestà i Xarpell, i pels membres nomenats per la mateixa societat, Ferreal Paloma i Maurici Cots, el 23 de novembre de 1901, precisament dut a terme en el despatx de l'alcalde, Don Miquel Oms i Viñas. L'objecte era arribar a un acord

“definitivo para resolver y deliberar acerca de las diferencias que tienen pendientes; despues de haberlas debatido con el debido detenimiento, con libre y expontanea voluntad vienen en convenir y sentar las siguientes bases.

1ª. Don Francisco March Muntada, en la referida calidad de representante de su Sr. Padre, se obliga aceptar los precios fijádos en la estadística sellada con el de su casa mercantil fecha 26 de Febrero de 1900.

2ª. El propio D. Francisco March se obliga asimismo á no admitir en su casa para proporcionarle trabajo á ningun obrero que no esté asociado al gremio de cinteros de seda ó de algodón, y á despedir dentro del plazo que finirá en 15 de Diciembre próximo á los que tenga ocupados y no pertenezcan á la asociación.

3ª. Para la mejor inteligencia de este convenio, deberá entenderse que las precedentes bases regirán mientras permanezcan en la asociación la mitad al menos de los individuos asociados, ó sea de los asociados de cinteros de seda.

4ª. Que el Sr. D. Francisco March se compromete á proporcionar trabajo á todos los obreros que tenía en su casa, á quienes deja en completa libertad de continuar ó separarse de la expresada casa.

5ª. La sociedad de común acuerdo con los obreros se obliga á devolver ó hacer entrega al Sr. March de las piezas y utensilios que obran en poder de los operarios, siempre que se hallen en buen estado, y en caso de que no lo estuvieran se nombrará una Comisión mixta que examine el estado verdadero de las piezas y disponga el abono que estime justo, y deberá hacerse efectivo antes de transcurrir quince dias después de la deliberación de dicha Junta mixta.

⁵³ Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (any de 1902).

6ª. En cuanto á las piezas que quedaron sin terminar el Sr. March se obliga á pagar jornal de tres pesetas diarias con libertad, que se reserva, de que intervenga un ayudante nombrado por el mismo, siempre que el operario no quiera hacerlas á destajo.

7ª. La Sociedad se compromete á que todos los demás fabricantes de la misma industria no tengan ningun operario que no esté asociado.

Y conformes las presentes con las condiciones establecidas que ofrecen cumplir en todas sus partes suscriben con el Iltre. Señor Alcalde y conmigo el Secretario del Excmo. Ayuntamiento, de que certifico”.⁵⁴

L'acta, on hi consten els segells de l'ajuntament i de la Societat de Cintres de Seda de Manresa, està signada per l'alcalde Miquel Oms, pel patró Francesc March, pels obrers Joan Ginestà, Ferreal Paloma, per Antoni Corrons “A ruego de D. Mauricio Cots que no sabe escribir”, pel Secretari de l'ajuntament, Baldomer Puig i Mas, i també per una signatura de nom Agustí i de cognom poc llegible, que podria tractar-se de Serramalera.

Sembla que les societat obrera pressiona fortament per tal de que no sigui admès al treball cap treballador no associat... i que ho aconsegueix. També aconsegueix deixar assentat a les bases el compromís del patró de readmetre al treball a tots els treballadors acomiadats i, més encara, a que acomiadi aquells que no estan associats; a canvi, la societat i els obrers es comprometen a retornar les peces i el material a l'empresari, els quals, com es veu, han retingut com una forma de pressionar en la negociació i solucionar allò que l'acta anomena, en feliç formulació, “*las diferencias que tienen pendientes*”. No tot, però, són guanys pels obrers, ja que la contrapartida és acceptar, com a primer punt de l'acord, “*los precios fijados en la estadística sellada con el de su casa mercantil fecha 26 de Febrero de 1900*”, la qual cosa significa mantenir uns salaris de dos anys enrere. Els obrers, però, estan disposats a ajustar-se el cinturó sempre que això signifiqui guanyar en dignitat associativa: treball per a tots els associats. Una manera d'afirmar la força associativa i també una manera d'entendre la solidaritat, força estesa a tombants de segle entre la classe obrera organitzada, que comprenia que era millor treballar tots amb salaris ajustats que no treballar pocs i desorganitzats, amb molt d'atur i, per tant, amb moltes possibilitats per als patrons d'ocupar treballadors a preus més baixos i acabar, en suma, acomiadant els obrers associats.

Pel que fa a l'any 1902, l'alcalde, en nom de la Junta de Reformes Socials responia, amb data set de febrer, a una petició feta per l'alcalde de Badalona el dia tres del mateix mes, sobre si la Junta de Reformes de Manresa havia dut a terme alguna actuació al voltant de la llei de dones i nens. Una petició que l'alcaldia de Badalona havia fet extensiva a més ajuntaments, entre ells, com ja sabem, el de Sabadell. L'alcalde de Manresa, el republicà radical Maurici Fius i Palà, el qual acaba de fer-se càrrec de l'alcaldia en gener de 1902, responia que la Junta de Reformes Socials “*nada había dispuesto respecto á la ejecución de la Ley sobre el trabajo de mugeres y niños, pero como tengo gran interés en que se cumplan las disposiciones sobre el particular, he hablado ya á algunos de los individuos que componen aquí la expresada Junta, en el sentido de que la convocaré en breve para*

⁵⁴ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Conveni de treball de la casa Francesc March i la Societat de Cintres de Seda, 23.11.1901. N.2,863,067.

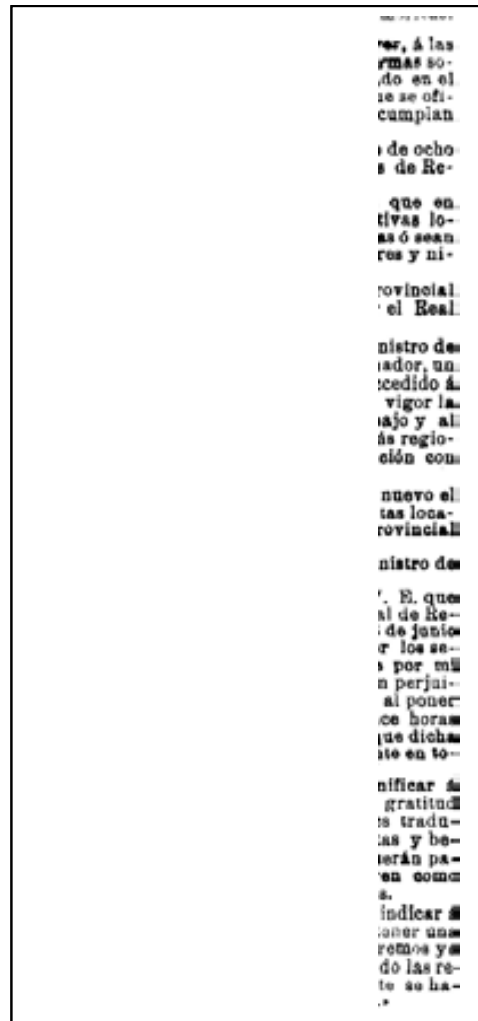
acordar cuanto se considere mas conveniente para llevar á cumplido efecto lo ordenado sobre tan importante servicio. En consecuencia tan luego se haya celebrado la reunión de referencia y adoptado los acuerdos correspondientes tendré la honra de comunicarlos á V., como lo interesa en su atenta comunicación fecha 3 de que rige y recibida hoy á que contesto”.

La resposta de l'alcalde Fius i Palà no només ens dóna informació sobre els quatre dies de temps que trigava a arribar la correspondència entre Badalona i Manresa a inicis de segle XX; també ens diu, igual com ho va fer la Junta de Reformes de Sabadell, que cap Junta de Reformes Socials de les ciutats industrials més importants de Catalunya havia fet res respecte a l'aplicació de la llei sobre el treball de dones i nens, després de més d'un any de publicat el RD de 13 de novembre de 1900, que reglamentava l'aplicació de la Llei de 13 de març del mateix any sobre condicions de treball de les dones i els nens.

Malgrat la resposta de l'alcalde Fius de que aviat reuniria la Junta de Reformes per tal de prendre acords al respecte de dita llei, la veritat és que no es va reunir fins al mes de juliol, i després d'haver-se publicat la RO de 21 i el RD de 26 de juny, i que la Junta Provincial de Reformes Socials, en data set de juliol, hagués acordat emprendre accions al respecte.

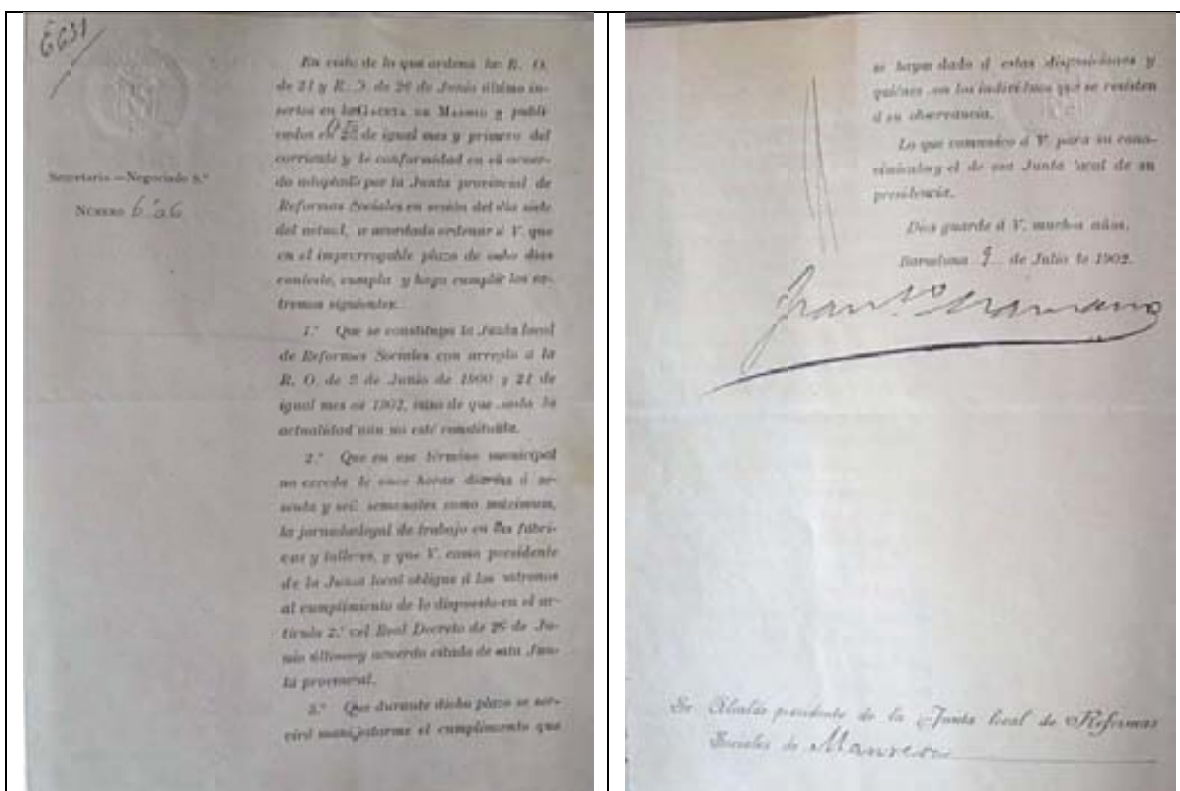
La RO de 21 de juny ordenava la constitució de Juntes Provincials i locals i era una repetició de la RO de nou de juny de 1900, la qual disposava la creació, organització i composició de les Juntes de Reformes Socials; el RD de 26 de juny disposava que la jornada de treball de dones i nens en fàbriques i tallers no podia excedir d'11 hores diàries o 66 setmanals com a *màxim*, tot encarregant les Juntes de Reformes Socials d'exercir la inspecció corresponent. Els acords de la Junta Provincial de Reformes Socials de data set de juliol acatava la RO i el RD i foren publicats en els diaris locals l'endemà de la reunió, entre ells *La Vanguardia*⁵⁵(veure requadre)

La Junta Provincial també acordà, com es pot veure a la nota del diari, enviar un telegrama al ministre de la Governació demanant-li que *“para que no se irroguen perjuicios á los fabricantes de esta región al poner en vigor la jornada máxima de once horas diárias ó las 66 semanales, precisa que dicha disposición sea cumplida íntegramente en toda España”*. Era clar que la Junta Provincial responia als interessos de patrons i obrers catalans en demanar que l'aplicació de la jornada d'onze hores no fos d'aplicació exclusiva a Catalunya.

⁵⁵ *La Vanguardia*, dimarts 08.07.1902. Any XXIII, núm. 8037, pàg. 2.

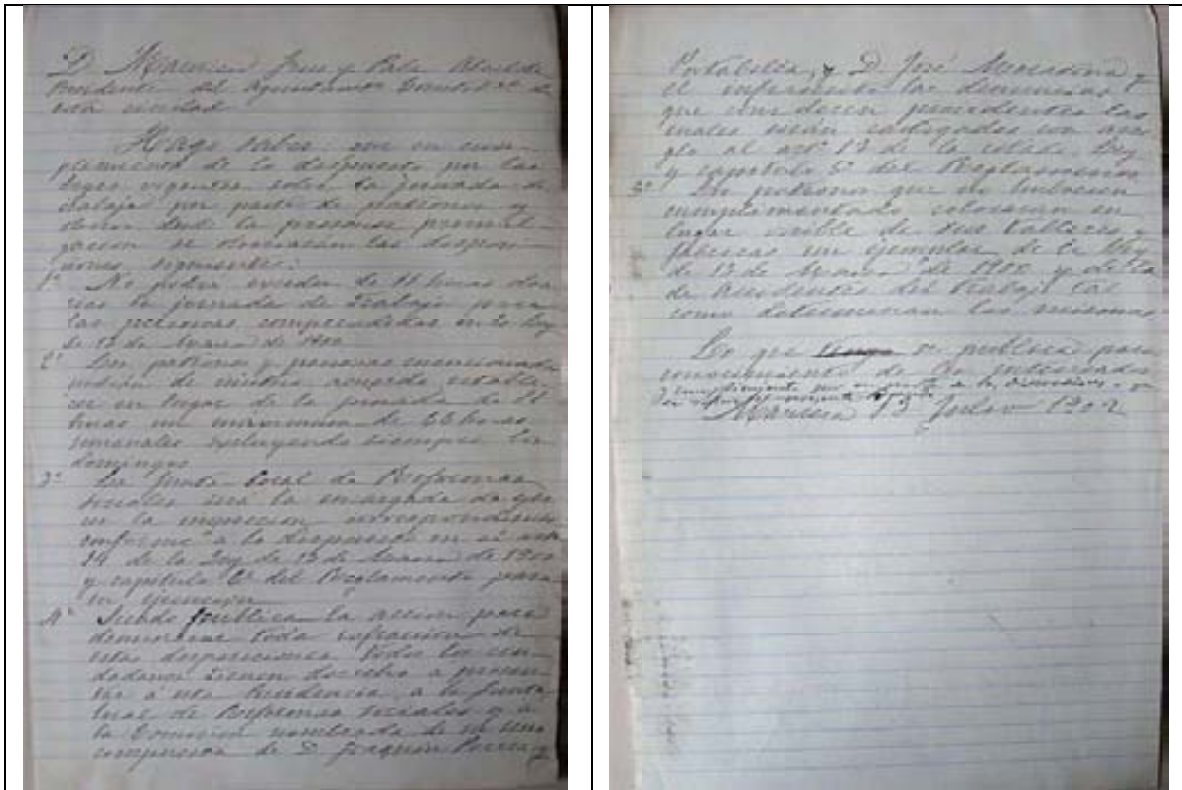
La Junta Provincial va fer imprimir per l'ocasió circulars adreçades als alcaldes-presidents de les diferents Juntes de Reformes Socials. El de Manresa duu data del nou de juliol i està signat de puny i lletra pel governador Francisco Manzano:

Un dia després de rebre l'ofici de la Junta Provincial, l'alcalde Fius i Palà convocava la Junta de Reformes Socials de Manresa per l'endemà dia 11 a les set de la tarda⁵⁶. A la reunió s'acordà publicar un Edicte on s'especificava que la jornada de dones i nens no podien excedir d'onze hores diàries, que patrons i obrers podien establir de mutu acord, en comptes de la jornada d'onze hores, el màxim de 66 hores setmanals, “*excluyendo siempre los domingos*”, i també que la Junta de Reformes Socials era l'encarregada de “*ejercer la inspección correspondiente*”. Finalment, i donat que era pública la “*acción para denunciar toda infracción de estas disposiciones*”, la Junta acordà nomenar una Comissió integrada pel vocal patró Joaquim Perera i pel vocal obrer Josep Muratona, així com pel secretari de la Junta de Reformes, Josep Vilaseca, encarrega de rebre les denúncies ciutadanes per l'incompliment de l'aplicació de la llei.⁵⁷

⁵⁶ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Any de 1902.

⁵⁷ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Any de 1902.

Ràpidament, el Gremi de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa, a través d'una nota signada pel seu president, i alhora vocal patró de la Junta de Reformes Socials de Manresa, Àngel Ferrer i Graner, en data 16 de juliol, comunicava a l'alcalde el següent:

“Tengo el honor de participarle que en este término municipal, por acuerdo de patronos y obreros se ha establecido la jornada de sesenta y seis horas semanales con arreglo á las disposiciones vigentes”.⁵⁸

Pel que respecta a l'aplicació de la llei, a partir d'ara es donaran tota mena d'interpretacions respecte de si l'aplicació de la jornada ha de ser d'onze hores diàries o bé de 66 setmanals, i si la neteja de les màquines s'ha de contemplar dins o fora d'aquesta jornada laboral. Aquesta era una de les reivindicacions obreres més antigues, ja que els patrons consideraven que la neteja de les màquines s'havia de realitzar després d'acabada la jornada setmanal. Això, però, suposava un allargament real de la jornada laboral dels obrers, i aquests eren de l'opinió que s'havia de realitzar dins de la jornada laboral i no fora d'aquesta, com es feia habitualment.

Una mostra d'aquest debat, que, de fet, s'allargarà fins a la gran vaga de 1913 i al subsegüent RD de 24 d'agost sobre jornada màxima de treball i remuneració a preu fet en

⁵⁸ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Any de 1902.

la indústria tèxtil, el qual fixaria la jornada de treball dels obrers d'ambdós sexes en 60 hores setmanals, o tres mil hores de treball l'any, i que també donaria lloc a nous debats sobre si la neteja de les màquines entrava o no dins de la jornada laboral, i també si la jornada havia de computar-se en funció de les 60 hores setmanals, com demanaven els obrers, o bé en funció de les tres mil hores anuals, com defensaven els patrons, la tenim en la següent informació d'una reunió de la Junta Provincial de Reformes Socials de cinc d'agost de 1902:

“Bajo la presidencia del gobernador civil celebró ayer tarde la sesión anunciada la Junta de reformas sociales. Leída y aprobada el acta de la anterior, se concedió la palabra al señor Ferrer y Vidal⁵⁹ y manifestó que los fabricantes de Villanueva proponen la base para el arreglo de la cuestión suscitada por los obreros que se refiere á una hora menos de trabajo los sábados de la manera siguiente: Los fabricantes se conforman en que el trabajo de los sábados sea el mismo del que hasta la fecha ha regido y la hora que sobra para cumplimentar el real decreto la dejan á elección de los obreros para que la distribuyan en la forma que tengan por conveniente. La Junta acordó dar audiencia á la comisión de obreros de Villanueva y otros de la comarca de Mataró y San Feliu de Llobregat y les manifestó que el acuerdo adoptado por esta Junta en lo relativo al asunto de Villanueva es que se le oficiará al alcalde presidente de la local, para ver si los individuos que la forman, representantes de ambas partes, están conformes con la proposición de los fabricantes y á las restantes comisiones que pedían que las horas de limpieza de sus respectivos utensilios fuesen comprendidas en las 66 horas semanales, se les manifestó que no existiendo en la ley previsto el caso que aducen se nombraría una ponencia para que dictaminase sobre el particular á fin de que, según lo que resultara, se elevaría al ministro de la Gobernación para que recaiga disposición sobre el particular. El dictamen presentado por el vocal técnico señor Comenge, á quien se encargó en la sesión anterior el relativo asunto de Villanueva y Geltrú, quedó sobre la mesa á fin de que en la próxima sesión pueda ser discutido y en su caso defendido por su autor, por no hallarse conformes algunos vocales con su contenido. Acordóse también, á instancias del señor Ferrer y Vidal, se oficie a los alcaldes de los pueblos fabriles de esta provincia para que remitan testimonio del cuadró de las horas que cada fábrica de sus respectivas localidades trabaja durante el día. Y, por último, se acordó reunirse de nuevo el jueves de la próxima semana á la hora de costumbre.”⁶⁰

Efectivament, el doctor Comenge⁶¹, vocal tècnic de la Junta Provincial de Reformes Socials a qui, com es diu a la nota, se li havia encarregat l'estudi sobre la durada de la

⁵⁹ Lluís Ferrer-Vidal i Soler (Barcelona, 13 de novembre de 1861-15 de juny de 1936) fou un empresari i polític català, fill de Josep Ferrer i Vidal. Estudià enginyeria industrial i creà la primera fàbrica de ciment Portland a Espanya amb forns rotatoris. Fou president del Foment del Treball Nacional, de la Societat Econòmica dels Amics del País, fou director de Duanes, vicepresident de la Universitat Industrial de Barcelona i el 1902 fou un dels fundadors de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i Estalvis, de la qual en fou president des de 1904 fins a la seva mort. Amb Francesc Moragas i Barret fou el redactor de l'*Ideari de previsió social de La Caixa*, on advocava per la conciliació social entre treballadors i patrons. Alhora, va col·laborar a la revista *La Renaixensa* i *La Revista Regional*. Va presidir la Unió Regionalista, nom que va rebre l'octubre de 1899 la Junta Regional d'Adhesions al programa del general Polavieja. Després milità a la Lliga Regionalista, amb la que fou diputat per Barcelona a les eleccions generals espanyoles de 1907 per la Solidaritat Catalana, i posteriorment a les de 1910, 1914 i 1916. Participà en el cicle de conferències organitzat per la Lliga sobre *El pensament català davant del conflicte europeu* (1915), on va preocupar-se per una possible crisi per sobreproducció.

⁶⁰ *La Vanguardia*, dimecres 06.08.1902.

⁶¹ Luis Comenge i Ferrer (1854-1916). Metge i higienista, dugué a terme una intensa activitat de caràcter mèdic-social a través de l'estudi estadístic de les variables demogràfiques de la ciutat de Barcelona, en particular les causes de la mort. Membre de l'*Institut d'Higiene Urbana de Barcelona*, són publicacions seves les «Notas demográficas mensuales» (*Gaceta sanitaria de Barcelona*, de maig de 1892 a juny de 1893), els «Cuadernos demográficos mensuales» (*ibid.* de setembre de 1893 a desembre de 1899) i els

jornada laboral de Vilanova i la Geltrú, aprofità per fer extensiva la reivindicació obrera de que la jornada laboral no devia d'excedir de les onze hores diàries, tal com es va anunciar a les pàgines de la premsa un dia abans: "A la reunió que celebrarà esta tarde la Junta de Reformas sociales, no podrá asistir el doctor Comenge por hallarse ausente de esta ciudad. El señor Comenge remitió ayer al gobernador civil el informe sobre «Reformas

«Estudios demográficos de Barcelona» (*Gaceta médica catalana*, de gener de 1899 a març de 1907), a més d'alguns altres articles i follets. Comenge seguia les passes de Josep Nin i Pullés (mort en 1892), el mèdic del Cos municipal barceloní que havia protagonitzat, des de 1878, l'explotació sistemàtica del Registre Civil amb fins d'informació sanitària pionera en Espanya. La dedicació de Comenge a l'**estadística demogràfica** començà després de la mort de Josep Nin, en maig de 1892 y acabà en març de 1907, darrera data en què la secció d'«Estudios demográficos de Barcelona» oberta en *Gaceta médica catalana*, aparegué amb la seva firma. Tots els seus treballs advertien de la seva vinculació a l'Institut de Higiene Urbana de Barcelona, alhora part de la organització del Cuerpo médico municipal, al qual Comenge va pertànyer fins a la seva mort. Comenge ingressà en la plantilla mèdica de la ciutat de Barcelona com auxiliar del Laboratorio Microbiológico Municipal, dependència creada per disposició de l'alcalde Rius y Tauler en 1886 i que començà les seves tasques l'any següent sota la direcció de Jaume Ferrin i Clúa (1858-1929). Es tractava de la primera institucionalització en Espanya de l'impacte de la Bacteriologia en el món de la Medicina preventiva, de la qual Comenge aviat assolí la vice-direcció. La seva investigació de las causes ambientals se centrava en dos elements fàcilment detectables, el **climatològic** (estació de l'any, en els anàlisis plurianuals dels «Estudios demográficos»; valors climàtics extrems mensuals, en les «notas demográficas») i l'**urbà**, és a dir, la delimitació espacial dels esdeveniments demogràfics. Aquesta distribució per districtes (que només temptativament fou completada amb un cens d'equipaments relatius al sanejament excreta, grandària de les vivendes, densitat de població) suposava una confirmació de la importància dels factors socials, en la mida en què la distribució de la població seguia pautes de classe sobre l'entramat urbanístic. En algun moment, com en la discussió de la diftèria como causa de mort, Comenge arribà a ressaltar la relació entre «urbanización defectuosa» y xifres elevades de defuncions. Referències expressives a factors socials, desigualtats o classes socials, trobem en la discussió entorn de la tuberculosi, les malalties tifoïdals y la mortalitat infantil, encara que només en aquest darrer cas intentés la seva delimitació precisa. Per això investigà els ingressos por treball o renda, muntant del lloguer de vivenda, tipus de funeral i lloc de mort, amb el convenciment de l'absència de barreres estrictes que delimitessin les distintes classes («la vida social es una gama sin saltos, sin tonos definidos e inmutables») i a partir d'aquelles dades confeccionà una classificació simple, «primitiva» segons la seva pròpia expressió, on **pobres** eren els que ingressaven menys de 5 ptes./dia, abonaven menys de 30 ptes./mes de lloguer, posseïen cèdula de les últimes classes, tenien funeral de caritat o morien en asils, hospitals, presons o barriades extremes; **mitjans** els que posseïen rendes que oscil·laven entre 5 y 15 ptes./dia i abonant com lloguer entre 6 i 20 duros al mes; y **rics**, per fi, els que superaven dites xifres. Comenge trobava un increment en la participació de la mortalitat infantil (considerada entre 0 i 13 anys) en el còmput global de cada classe conforme es descendia en l'escala social, de manera que, **de cada 100 defuncions**, entre la classe rica corresponien a dites edats **34,44**, entre la classe mitjana, **38,94** y entre la classe **pobre 45,49**. L'anàlisi urbana revelava, de manera corresponent, majors taxes de mortalitat de menors en els districtes on abundaven les famílies desacomodades. En conclusió, venia a reclamar «grandes reformas encaminadas a la protección de la infancia y mejora del proletariado». En el cas de tifoïdes o tuberculosi, la «carestía de vida» es singularitzava entre els agents etiològics. En 1900 Comenge indicava còm en dotze anys la mateixa s'havia incrementat més del 50 per 100 sense que els jornals mantinguessin un ascens similar. Per aquesta raó eren precisos urgents «reformas político económicas» a més d'una major dotació de sanatoris i un esforç benèfic de la societat en cooperació amb l'administració, mesures a gran escala de sanejament, educació sanitària i higiene en general. Quan redactà el seu estudi històric de la medicina decimonònica, Comenge reflectí de forma sumària els elements del medi el coneixement del qual determinava una interpretació científica en el terreny de «la pública salud». El balanç demogràfic (xifres obituàries i natalícies, moviment de la població en general) es devia completar amb «la noció numèrica de les circumstàncies fisiològiques y patològiques dels habitants, el seu estat de cultura y de riquesa, etc.». El desenvolupament econòmic, l'educació de costums, el sanejament urbà i la intervenció cada cop més decisiva dels sabers professionals (control de primers casos, desinfecció, aïllament de focus de contagi) eren, en opinió seva, els responsables de la desaparició d'epidèmies tradicionals —tifus, pesta, lepra—, característiques de la misèria. Vegeu RODRÍGUEZ OCAÑA, Esteban: *La labor estadística de Luis Comenge (1854-1916) en el Instituto de Higiene Urbana de Barcelona*. Departamento de Anatomía Patológica e Historia de la Ciencia. Universidad de Granada.

sociales», en el cual sustenta el criterio de que los obreros no pueden trabajar más de once horas diarias”.⁶²

El gobernador civil de la provincia, Francisco Manzano, en funció de l’acord de la Junta Provincial de cinc d’agost, d’oficiar als “alcaldes de los pueblos fabriles de esta provincia para que remitan testimonio del cuadro de las horas que cada fábrica de sus respectivas localidades trabaja durante el día”, feia arribar a les Juntes de Reformes, el dia set, un ofici en què demanava “una relación de las fábricas que existen en ése término municipal, horas de trabajo que en las mismas se efectuan y distribución de ellas por dia, previniéndole que le haré responsable si se omite algun detalle en caso de comprobación”.⁶³

L’endemà, la Junta de Reformes de Manresa contestava dient que “cumpliendo lo ordenado por V.E. en comunicación fecha 7 del actual tengo el honor de remitirle relación de las fábricas que existen en este término municipal cuyos operarios trabajan en la misma 66 horas durante la semana distribuídas por día en la forma siguiente: seis [es tracta d’un error: vol dir deu] horas y media por la mañana y una por la tarde desde el lunes hasta el viernes inclusive, quedando para el sábado ocho horas y media de las cuales seis y media trabajan por la mañana y las dos restantes por la tarde formando el total de las 66 horas expresadas”.⁶⁴

A continuació adjuntava una relació de 25 “Fabricantes de vetas de Manresa”. És la següent⁶⁵:

<u>Fabricantes de vetas de Manresa</u>	
Pau Pons Balart	Carrer del Hospital
Joan Berlanga	“ “ Born
Pere Oliveras	“ “ Puigterra de baix
Roig Prat i Casulleras	Plaza del Hospital
Fill de Isidro Riera	Torrent de S. Ignasi
Baltasar Portabella	Carrer de Sobrerroca
V ^{da} y Fills de Domingo Cucurella	“ “ Cardona
V ^{da} de Francisco Ponsa	“ “ Bruch
V ^{da} de Ignasi Solà	Carretera de Vich
Pere Cornet i Fill	Carrer del Joch de la Pilota
Pedro Dalmau	Carretera de Vich
Ignasi Mas	Baixada de Drets
Lluís Vallès i Pons	Carrer del Hospital
Andreu Pons y Santacreu	“ “ S. Miquel
Lluvià Germans	Passeig de Pere III
Pere Carreras	Carrer de Sta. Lluïcia
Pancracio Serrahima	“ “ Sta. Clara nova
Francisco Tuneu	“ “ Sta. Maria
Ramon Puigarnau	“ “ Viladordis
Agustí Domènech	“ “ Sta. Maria
Antoni Fité	“ “ Coso
Francisco Selga	“ “ Sto. Domingo
Joseph Canela	“ de Remey de Dalt
Miquel Montserrat	“ del Bruch
V ^{da} de Francisco Armengou	“ de Sobrerroca

Elaboració pròpia.

⁶² *La Vanguardia*, dimarts 05.08.1902.

⁶³ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Any de 1902.

⁶⁴ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Any de 1902.

⁶⁵ La majoria d’aquests fabricants mantenen encara els seus establiments industrials l’any 1918, i gairebé tots ells en els mateixos domicilis. Vegeu *Cambra Oficial de Industria de Barcelona. ANUARIO industrial de Cataluña. 1918*. Barcelona, 1918.

A la reunió de la Junta Provincial del dijous 14 d'agost, un resum de la mateixa ens dóna comptes de que no només eren els obrers qui demanaven fer les 66 hores setmanals: també alguns patrons que tenien acordades amb els seus obrers jornades més curtes pretenien que es treballés les 66 establertes a la llei de dones i nens:

Ayer tarde se reunió en el despacho del gobernador civil de la provincia la Junta de reformas sociales. Leída y aprobada el acta de la sesión anterior, se dio cuenta de los oficios de varios alcaldes, en particular de los de Mataró, San Vicente de Castellet, Vallirana y Papiol. El primero manifestaba que el fabricante don Lorenzo Salvador había ordenado á sus trabajadores que, así como hasta la actualidad sólo habían trabajado 64 horas semanales, desde aquí en adelante trabajarían las 66 que ordena el Real decreto de 26 de junio último.

La Junta acordó que este asunto lo resuelva la Junta local de aquel pueblo.

Acordóse que las multas de 25 pesetas cada una que se habían impuesto á los fabricantes de San Vicente de Castellet, les sean condonadas, por haber establecido ya la jornada diaria de once horas. Al alcalde de Monistrol de Montserrat, que por encargo de los fabricantes de aquel pueblo hizo una consulta referente á las fiestas que no son de precepto, se acordó contestarle que sobre este asunto resuelva la Junta local. Los obreros de Monistrol de Montserrat presentaron un escrito á la Junta provincial, manifestando que los que componen la Junta local de aquel pueblo no pertenecen al ramo, y sobre esto la Junta provincial acordó ordenar al alcalde que la mencionada Junta local se constituya con arreglo á la ley. Acordóse solventar una cuestión surgida en Vallirana entre patronos y obreros, y facultar á la Junta local para que resuelva. Quedó pendiente un asunto de Villanueva y Geltrú hasta que el alcalde conteste manifestando la forma que han convenido patronos y obreros para establecer la jornada semanal de 66 horas. Referente á la circular del ministro de la Gobernación sobre el descanso dominical, acordóse ponerle un telegrama manifestándole que en esta localidad se cumple dicho descanso; pero que, no obstante, se vigilará para que se observe lo ordenado en dicha circular. Y no habiendo más asuntos de que tratar, se levantó la sesión. Para la próxima se avisará con anticipación.⁶⁶

Aquest procés d'aplicació efectiva de la llei de dones i nens no només va donar com a resultat la proliferació de comissions al si de les Juntes de Reformes Socials per tal de dur-la a terme: també va donar ales, d'una banda, a les reivindicacions obreres que pretenien fer-la efectiva també als homes i, d'una altra, a la consegüent resistència de la patronal. Una onada de reivindicacions d'aplicació de la jornada d'onze hores s'escampà per tot arreu a Catalunya, fet que obligà les Juntes de Reformes Socials a crear tot un seguit de Comissions i/o Ponències per a la seva resolució, ja que les discussions en el si de les pròpies Juntes foren llargues i acalorades. Les Juntes locals elevaren consultes a la Junta Provincial. Una de les reunions de la Junta Provincial de Reformes Socials ens hi serveix per il·lustrar-ho:

Ayer tarde se reunió en el Gobierno civil la Junta provincial de Reformas sociales. Como el dueño de una fábrica de harinas se ha negado á establecer la jornada, de once horas por referirse únicamente al trabajo de las mujeres y los niños, la ley que la determina, la Junta discutió largo y tendido acerca de si la referida ley de marzo de 1900 puede aplicarse también á los hombres. Como había en la discusión encontrados pareceres y siendo ya hora avanzada, se acordó levantar la sesión y estudiar el asunto detenidamente. Se nombró una ponencia, compuesta de tres vocales, que se reunirán para ocuparse de los expedientes de las Juntas locales, á fin de que dictaminen sobre ellos, con objeto de que la Junta pueda resolver más fácilmente. Es probable que la sesión continúe esta tarde".⁶⁷

⁶⁶ *La Vanguardia*, divendres 15.08.1902.

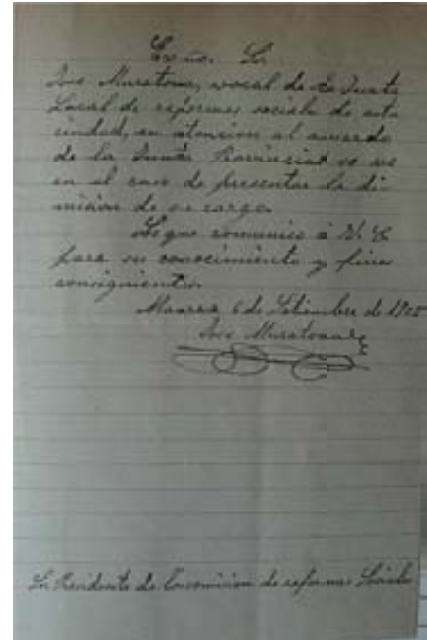
⁶⁷ *La Vanguardia*, dimarts 29.09.1902.

4.5. Renovació de la Junta per meitat (setembre de 1902).

El cinc de setembre de 1902, el Vocal Obrer Josep Moratona Subirà, un important representant dels treballadors, el qual era president de la societat Art Fabril Cotonera i membre de l'Agrupació Socialista de Manresa presentà una carta de dimissió del seu càrrec.

No sabem la raó per la qual ho feu. De fet, no hi havia cap raó per a que dimitís, i tampoc no en va donar cap a la seva carta de dimissió. La formulació de la mateixa, però, fa pensar que era el propi Josep Moratona –potser també la seva Societat?– qui així ho creia: “*José Muratona, vocal de la Junta Local de reformas sociales de esta ciudad, en atención al acuerdo de la Junta Provincial, se ve en el caso de presentar la dimisión de su cargo. Lo que comunico á V.E. para su conocimiento y fines consiguientes*”⁶⁸.

Arran de la RO de 21 i RD de 26 de juny de 1902 (Vagues i Jornada de treball de dones i nens respectivament), el set de juliol la Junta Provincial de Reformes Socials prengué l'acord a què fa referència Josep Moratona. En ell simplement es deia que es constituïssin les Juntes locals de Reformes Socials “*con arreglo á la RO de 9 de Junio de 1900 [constitució provisional de les Juntes Locals de Reformes Socials] y 21 de igual mes de 1902, caso de que hasta la actualidad no esté constituída*”.

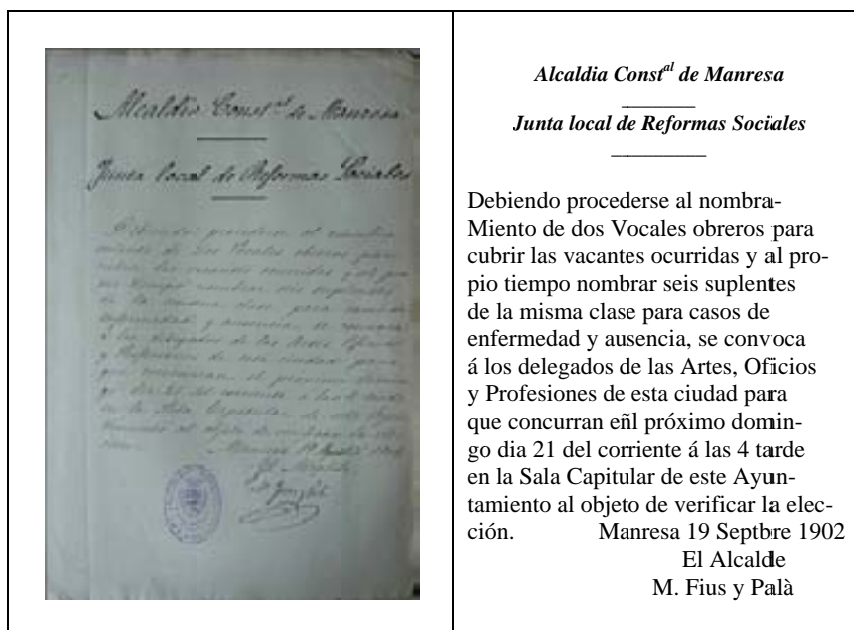

Tampoc no disposem de cap acta de la Junta en què es parlès del tema. Potser les raons de la seva dimissió estiguessin més relacionades amb les lluites entre les societats obreres i la seva representació dins la Junta de Reformes Socials, ja que la seva societat, tot i estar present a la sessió de renovació de la Junta unes setmanes després, s'abstindria de participar en la votació.

Efectivament, tres setmanes després, el 28 de setembre de 1902, es dugué a terme la primera elecció de renovació de Vocals obrers i suplents (només d'aquests)⁶⁹ de la Junta de Reformes Socials de Manresa. La Junta emetè el següent Edicte el 19 de setembre de 1902:

⁶⁸ Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (any de 1902).

⁶⁹ No consta, entre la documentació de la Junta de Reformes Socials de Manresa, cap documentació que ens digui si es van arribar a nomenar vocals patrons (per vacants) ni tampoc suplents. Només consta l'acta de renovació dels vocals i Suplents obrers.

Elaboració pròpia.

Era evident que una convocatòria amb només dos dies d'antel·lació estava abocada al fracàs. És per això que la sessió que efectivament es dugué a terme es féu el diumenge següent, dia 28, a les quatre de la tarda.

La reunió se celebrà a la Sala Capitular de la Casa Consistorial i fou presidida per l'alcalde Maurici Fius i Palà. Assistiren els representants de les 11 societats obreres següents:

Societat
Societat de Fonedors en Ferro i Metalls de Manresa i la seva Comarca
Societat Fabril Cotonera de Manresa i la seva Comarca
Societat d'Operaris Cintres de Cotó de Manresa
Societat de Cintres de Seda de Manresa
Societat d'Oficis Varis de Manresa
Societat de Treballadors en Cintes de cotó de Manresa
Societat de Paletes de Manresa
Societat d'Oficials Barbers de Manresa
Societat de l'Art de Sastreria de Manresa i els seus contorns
Societat d'Oficials Tintorers de Manresa i els seus contorns
Societat de Picapedrers i Canters de Manresa i els seus contorns

FONT: Elaboració pròpia.

Comparada aquesta relació de societats amb la de 1900, es troben a faltar vuit societats obreres: els teixidors de vels, els peons de paleta, els obrers en ferro, els rajolers, els fusters, els asserradors mecànics, els llauners i lampistes i els oficials en pasta per a sopa.

La convocatòria era, segons consta a l'acta, per a "*proceder al nombramiento de dos vocales que habrán de cubrir otras tantas vacantes que resultan de la clase de obreros en la Junta local de Reformas Sociales, y seis suplentes para casos de enfermedad ó ausencia de los Vocales ya nombrados y de los que hoy se nombren, todos los cuales, en union de*

los seis individuos de la Clase de Patronos seguiran formando la referida Junta local de Reformas Sociales”.⁷⁰

Després de donar els deu minuts de precepte per a la deliberació, es procedí a l’elecció “por medio de papeletas en que iban consignados los nombres de los electos, que fue recibiendo de manos de los votantes la Presidencia e introduciendolas acto seguido una á una en la urna preparada al efecto”.⁷¹

El resultat de l’elecció fou com segueix:

Vocals	
Noms	Vots
Isidre Morell	6
Jaume Puigdollers	5
Manel Gelada	1
Suplents	
Noms	Vots
Baldomer Saldoni	6
Ramon Soldevila	6
Gabriel Closa	6
Josep Senserrich	6
Ramon Bonvehí	6
Joan Serra	6

Elaboració pròpia.

A l’acta es diu que les paperetes en blanc foren tres i també que “Se abstuvieron de tomar parte en la votación los Sres. representantes de las Sociedades Arte Fabril y Cinteros de algodón”.⁷²

“En vista del resultado –continua l’acta- Su Sria. declaró elegidos por mayoria absoluta de votos, Vocales de la Junta local de Reformas Sociales de esta ciudad para cubri las dos vacantes que resultan en la clase de obreros á los Sres. D. Isidro Morell y D. Jaime Puigdollers; y Suplentes, á los Sres. D. Baldomero Saldoni, D. Ramon Soldevila, D. Gabriel Closa, D. José Senserich, D. Ramon Bonvehí y D. Juan Serra; dando por terminado el acto u ordenando se dé conocimiento del resultado al Excmo. Sor. Gobernador Civil de la provincia, se comunique el nombramiento á los interesados y se levante la presente acta que firma con los presentes y conmigo el Secretario de que certifico”

Així doncs, Isidre Morell i Jaume Puigdollers foren elegits per substituir Josep Moratona Subirà i a un altre Vocal Obrer (encara no sabem qui fou), les dues vacants existents entre els obrers a setembre de 1902. No s’especifica a l’acta a quins oficis es dedicaven. El més probable és que cadascun dels elegits fos de les mateixes societats obreres a les quals pertanyien les vacants. Així, Isidre Morell seria membre, com Josep Moratona, de l’Art Fabril.⁷³

⁷⁰ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. Acta de renovació de la Junta de Reformes Socials, N.1,547,992 (28.IX.1902).

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ Podria ser que Jaume Puigdollers sigui el mateix que formà part de la primera Junta Directiva de l’escola d’Arts i Oficis en qualitat de vocal obrer?. Vegeu ESPELT I MISERACHS, Ramon: “L’escola d’Arts i

Aquestes eleccions de renovació, però, foren suspeses pel Governador Civil Francisco Manzano (en realitat per la Junta Provincial de Reformes Socials, en sessió de 20 d'octubre de 1902) i comunicat per ofici a la Junta de Reformes de Manresa el 21 d'octubre de 1902. L'ofici fa referència *només* al suplents obrers. En ell es diu que els Alcaldes-Presidents de les Juntes de Reformes Socials no estan facultats per les lleis per a dur a terme aquests nomenaments i, per tant, “*esta Junta provincial en su sesión del día de ayer acordó ordenar á V. que inmediatamente anule los nombramientos hechos á favor de dichos obreros suplentes, por ser ilegales, dando cuenta á esta provincial de haberlo así verificado*”⁷⁴. La qual cosa abunda en el convenciment de que no es va fer cap renovació de vocals o suplents patrons.

Després de suspeses aquestes eleccions de renovació, entre la documentació de la Junta de Reformes Socials sols disposem de dos documents més existents d'aquell 1902. Un, obre l'any; l'altre el tanca. El primer és el conveni entre patrons i obrers paletes en què acorden la jornada laboral de vuit hores; el segon, la vaga de les treballadores de la casa Sol, Raurich i C^{ia}. Anem a veure'ls.

Conveni entre patrons i obrers paletes sobre la jornada de vuit hores.

El conveni entre patrons i obrers paletes se signà el 28 de febrer de 1902. Per la Societat d'Oficials Paletes signaren el seu president, Pere Calafell (P.O. Pere Vila), el Secretari Joan Raurich i el Vocal Josep Maria Morros, mentre que per la Societat de Patrons Paletes signaren Celedoni Portella, Josep Serra i Jaume Blanch Pons.

En el conveni i les bases de treball signades participaren també, com a mediadors, el propietari de terres don Manel March i Solernou, l'industrial tèxtil i metal·lúrgic don Joaquim Perera i Portabella (aleshores Vocal patró de la Junta de Reformes Socials per l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits) i per l'ex-alcalde i advocat (en aquells moments era degà-president del Col·legi d'Advocats de Manresa), a més d'agricultor, don Ignasi de Loiola March i Batlles⁷⁵, fill del primer. La signatura del conveni es dugué a terme en el domicili de Manel March, a la plana de l'Om, núm. 7.⁷⁶

Oficis”, dins el capítol 28 –L'ensenyament– de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 6979.

⁷⁴ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. 1902. Ofici del governador civil de la província, Francisco Manzano, President de la Junta Provincial de Reformes Socials.

⁷⁵ Ignasi de Loiola March i Batlles va nèixer i morir a Manresa (1857-1925). Era fill de Manuel March i Solernou i de Concepció Batlles i March. Fou alcalde de la ciutat de juliol de 1899 a l'abril de 1901; fou degà-president del Col·legi d'Advocats de Manresa durant els anys 1900-1904; el 1908 era integrant de la junta del Gremi d'Agricultors de Manresa; per espai de dotze anys fou diputat provincial i de la Mancomunitat de Catalunya. Presidí el Casal Regionalista, la Caixa d'Estalvis de Manresa (des del 30 d'octubre de 1917 fins a la seva mort, el 17 de gener de 1925), la Unió Manresana contra Incendis, i el Consell de les Conferències de Sant Vicenç de Paül. Figurà, igualment, amb càrrecs directius a les juntes de la Cambra Oficial de la Propietat Urbana i de la Casa de la Caritat i va ésser caporal de Partit del Sometent i fundador dels dos primers diaris publicats en Manresa en llengua catalana: *La Veritat* i *El Pla de Bages*. Vegeu *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Pàgs. Vol. I, 138, 152, 222, 228; II, 77, 176, 186, 217, 321; III, 24, 69, 203, 255, 273.

⁷⁶ Manel March i Solernou era un dels grans propietaris de rústega manresans. L'any 1902 era el tercer major contribuent, amb 926,17 pessetes, pel darrere de Gallifa, Ferrer, Bosc i Vila, amb 1.936,63, i de Marià Batlles i March, amb 1.288, 27.

Aquest conveni fou el resultat d'una vaga llarga, que anà des del vuit de novembre de 1901 fins al 28 de febrer de 1902, data de la signatura del conveni. Els obrers reivindicaven la jornada de vuit hores. Els patrons ho acceptaven, però a canvi volien la lliure contractació entre patrons i obrers. Això suposava poder contractar obrers no associats i els obrers s'hi tancaren en banda fins que van aconseguir les seves reivindicacions. Els termes del conveni palesa la força de l'associació dels obrers paletes... i també de la dels patrons:⁷⁷

La força de l'Associació dels obrers paletes es manifesta en la base segona, la qual arrenca el compromís dels patrons *“á no colocar á ningún obrero de su oficio que no pertenezca á la sociedad de oficiales de dicho ramo y no admitirán en sus obras á obrero alguno que sea forastero, hasta que no puedan surtirse de oficiales vecinos de Manresa”*. La força de l'Associació patronal queda reflectida, al seu torn, a la base tercera: *“Las sociedades de patronos y obreros de común acuerdo, harán los trabajos convenientes para lograr que los patronos hoy no asociados ingresen en la sociedad de los primeros, obligándose desde hoy los obreros á no aceptar colocación en las obras de los patronos no asociados, pasado el plazo de tres meses á contar desde hoy, cuyo espacio de tiempo entienden unos y otros ser el preciso para que dentro de él, puedan haber ingresado en su respectiva sociedad todos los patronos.”*

D'aquesta manera, tant obrers com patrons afirmen la legitimitat de les seves respectives societats, d'una banda, i de l'altra obliguen a obrers i patrons no associats a associar-se dins d'aquestes, i no d'unes altres. Aquest extrem queda expressament exposat en la base 8ª: *“Las sociedades de patronos y obreros del ramo de albañilería reconocen mutuamente su existencia y al hacer esta oficial declaración, prometen guardarse las consideraciones y respetos debidos”*.

També s'aferma el compromís *“de no apelar jamás a la huelga”* (base 4ª), alhora que es palesa la voluntat d'arribar a acords mitjançant una Junta Mixta integrada per dos obrers i dos patrons de cadascuna de les respectives societats, a les quals se sumarà, *“antes de deliberar sobre el fondo de la cuestión, una tercera persona competente en el oficio, para resolver como tercero en caso de empate”* (base 5ª).

Després de deixar assentat a la base novena que *“Cada uno de los patronos no podrá tener á su disposición más de un aprendiz de albañil, con la sola excepción de que cuando dicho aprendiz cumpla dos años de aprendizaje con el mismo patrono, éste podrá admitir otro”*, es tanquen les bases del conveni tot dient que es deixarà còpia a l'ajuntament.

És interessant constatar que aquesta manera d'arribar a acords després dels conflictes, sobretot si aquests han estat llargs i enfrontats, recorre a pràctiques antigues, però encara vives, com ara el concurs i mediació de prohoms locals de reconegut prestigi, aliens aparentment al sector productiu enfrontat, al costat de les representacions patronals i obreres del sector, les quals es comprometen a formar una Junta Mixta per resoldre els possibles conflictes futurs. També forma part d'aquesta pràctica el fet de recórrer als bons oficis de l'alcalde, ja sigui per pal·liar les derrotes obreres com per llimar les victòries patronals, o bé per donar carta de naturalesa als acords presos per ambdues classes. Aquest extrem es pot veure clarament reflectit a la base 10ª. Amb aquesta pràctica, d'altra banda força estesa encara a bona part de les ciutats industrial catalanes de tombants de segle XX,

⁷⁷ Es fa una reproducció literal del document donat que la fotografia de l'original no es veu correctament. Vegeu-la a l'ANNEX XVI: *Sociedades de Patronos y Obreros Albañiles de Manresa. Establiment de la jornada de vuit hores (20.02.1902)*.

hauran d'encaixar les Juntes de Reformes Socials. Donat que el marc de representativitat de les Juntes de Reformes Socials no difereix gaire del que acabem de veure, la introducció d'aquestes a les localitats resistí força bé les resistències inicials tant de patrons com d'obers, doncs els nous organismes no feien sinó reafirmar el paper dels diferents sectors sociolaborals en l'àmbit local.

Tanmateix, obrers i patrons continuaren mantenint alhora, durant un bon grapat d'anys, aquelles fórmules organitzatives de consens i resolució de conflictes, les quals no desapareixeren completament amb la introducció de les Juntes de Reformes Socials. Malgrat tot, val a dir que les Juntes de Reformes assumiren bona part de la resolució dels conflictes locals quan incorporaren al seu si bona part de les associacions patronals i obreres locals.

A Manresa, com a Sabadell o a Mataró, disposem d'alguns exemples al respecte en el sector tèxtil, com ara la Comissió de Fabricants Cintres de Manresa, que es renovava cada any, la qual incorporava la majoria de fabricants cintres de la ciutat i s'encarregava de dirimir tota mena de conflictes sorgits en aquest important sector productiu manresà. No podia tenir un caràcter més oficial, ja que les convocatòries per a la renovació de la Comissió es feien des de l'ajuntament, amb paper oficial, i les seves reunions se celebraven en el Saló de Sessions del propi ajuntament. El dos de març de 1902 es feia una d'aquestes convocatòries:

“Por encargo de la Comisión de Sres. Fabricantes del ramo de cintas de algodón nombrada en 8 de Marzo de 1901 y en cumplimiento de lo acordado en aquella sesión invito á V. á la reunión que tendrá lugar el próximo domingo dia 9 del corriente mes á las 5 de la tarde en el salon de esta Alcaldía para el nombramiento de los cuatro Sres. Fabricantes que han de formar la Comisión que debe ejercer hasta igual fecha de 1903, advirtiéndole que de conformidad con lo establecido se efectuarà dicho nombramiento sea cual fuere el número de asistentes.”⁷⁸

La convocatòria es feia als 26 fabricants següents:

Per Cornet i Fill	Joan Verdagué Solé
Roig, Prat i Casulleras	Aciscle Selga
Lluvià Germans	Agustí Domènech
Andreu Pons Santacreu	Jaume Casals
Ramon Puigarnau	Antoni Fité
Fill d'Isidre Riera	Baltasar Portabella
Serrahima i Cia.	Lluís Vallès Pons
Pere Oliveras	Josep Canela
Vda i Fills de Domènec Cucurella	Francesc Tuneu
Isidre Dalmau	Pau Pons i Balart
Vda. d'Ignasi Solà	Miquel Monvatar
Ignasi Mas	Pere Carreras
Francesc Cornet	Vda. de Francesc Ponsa

Elaboració pròpia.

⁷⁸ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección. 1902.

Noteu que es tracta pràcticament dels mateixos fabricants enviats a la Junta Provincial de Reformes Socials a principis d'agost, a petició del governador civil de la província, Francisco Manzano, en funció de l'acord de la Junta Provincial de cinc d'agost, d'oficiar als “*alcaldes de los pueblos fabriles de esta provincia para que remitan testimonio del cuadro de las horas que cada fábrica de sus respectivas*” que hem vist anteriorment. A aquella llista de 25 fabricants no apareixeran Francesc Cornet, Joan Verdagué Solé ni Jaume Casals, presents a aquesta, mentre que ho faran Joan Berlanga i la Vda. de Francesc Armengou, els quals no apareixien a aquesta de 26. Però noteu també com dos membres de la Comissió de Fabricants Cintres formaven part, alhora, de la Junta de Reformes Socials: Josep Lluvià Vidal i Pau Pons Balart.⁷⁹

Estadística de les indústries “*afectas por la crisis*”.

Entre la documentació de la Junta de Reformes Socials de 1903 trobem un esborrany, incomplet, sobre “*las industrias que se ejercen en este término municipal, según interesa la Excm. Diputación de la provincia en circular fecha 9 del que rige*”,⁸⁰ gràcies al qual sabem que a Manresa funcionaven 5 fàbriques de sederies, les quals “*Todas funcionan con determinado número de obreros, cuyo trabajo regular y constante coloca á esta industria en esfera á que hasta el presente no han alcanzado los efectos de la crisis*”. Aquesta mateixa llegenda consta per a les fàbriques i tallers següents: fàbriques de cintes de seda (2), fàbriques de cintes de cotó (6), fàbriques de farines (5), fàbriques de pintes metàl·liques (3), fàbriques de serrar (3), fàbriques de sabó (3), fàbriques d'adobar (1), Talers de manyeria (4), tallers de bronze (1), tallers de fusteria (4), i foneries de ferro (3).

Les indústries afectades per la crisi eren 20 fàbriques de teixits de cotó, 6 fàbriques de filats de cotó i 1 fàbrica de filats i teixits. Relacionades amb les fàbriques en crisi es deia: “*Ocupanse en ellas 3.354 Obreros, quedando sin trabajo 734 que se ocupaban en las fabricas actualmente cerradas de:*

Tegidos	Torcidos	Hilados
Buenaventura Sala	Valentí Grane	
Roman Hermanos		
Trinchet Ramis		
José Llaugí		
Ignacio Vidal		
Han reducido las horas con la producción disminuída en un 20 por % las fábricas de		
Tegidos	Torcidos	Hilados
José Llobet	Sr. Portabella y Perera	Faura e Hijo Jaime Solá Pedro Perera
Una sección parada en cada una de las fábricas de		
Tegidos	Torcidos	Hilados
D. Pedro Suñé	--	D. Manuel Portabella
J.J. Bertrán		Sr. Gallifa Hermanos y Cia
Filats i teixits		
Sres. Vives. Figueras y C ^a		

⁷⁹ Vegeu, supra, la composició de la Junta de 1900-1904.

⁸⁰ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (1903)

5. LA JUNTA DE 1905-1906

La Junta de Reformes Socials del bienni 1905-1906 fou constituïda el 31 de desembre de 1904. Formarien part de la nova Junta l'alcalde Pere Armengou i Manso, en qualitat de president; i com a Vocals Nats, el doctor Josep Alabern i Serrat,¹ rector Arxiprest de la Seu de Sta. Maria, i el metge titular més antic i Sots-Delegat de Medicina, Francesc Costa i Salvatella.² Els vocals patrons i obrers, així com els seus respectius suplents foren els següents:

Junta de 1905-1906. Constitució: 31.12.1904		
PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Des. 1904	Vocals
1. Joaquim Perera Portabella (●)(GFFiT)	Bienni	1. Isidre Torra i Casanovas (◀) (SOCC)
2. Àngel Ferrer i Graner (●) (GFFiT) ³	1905-1906	2. Domènec Golet i Golet (◀) (SOP)
3. Josep Vilaseca Palà (●) (Seri.) (▶)	(GRajolers)	3. Ramon Soldevila i Casajoana (◀)(▶)
4. Manel Masnou i Esteve (◀) (▶)		4. Baldomer Saldoni Solsona (◀) (AT)
5. Jaume Casulleras (◀)		5. Ignasi Rubinat i Plà (◀) (▶) (SOF)
6. Ignasi Solà i Camprubí (◀) (▶)		6. Joan Ginestà i Xarpell (◀) (▶) (SCSed)
Suplents		Suplents
1. Jaume Figueras (◀) (GFFiT)		1. Vicenç Riera i Marcet (◀) (▶) (SOAM)
2. Fermí Roca i Coma (◀) (GFFiT) ⁴		2. Joan Busquets i Bas (◀) (STCC)
3. Pere Rebordosa i Miralles (◀)	(GPFusters)	3. Josep Colldeforns i Marigot (◀) (AD)
4. Epifani Armengou (◀) (▶)	fonadors	4. Miquel Civit Ingles (◀) (▶) SPP
5. Agustí Domènech i Prunés (◀) (▶)	GFCM ⁵	5. Francesc Rull i Riera (◀) (stcc)
6. Joan Mestres Serra (◀) (▶)	(GLLaune)	6. Gabriel Closa i Gelabert (◀) (▶) (SPiC)
ALCALDE (President JLRS)		
Pere Armengou i Manso (de 1904 fins sessió 18.01.1909. † març 1909) (en novembre de 1906 exercia d'alcalde accidental J. Gomis i Cornet)		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest		
METGE (Vocal nat)		
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sotsdelegat de Medicina		
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1905)		
Joaquim Perera i Portabella (títular , de la JLRS de Manresa)		
Francesc Trinxet i Mas (suplent , de la JLRS de Monistrol de Montserrat)		
Comissió Inspectora de la JLRS		
Primer semestre (sessió 31.01.1905)	Segon semestre (sessió 12.07.1905 (++)	

¹ Des d'octubre de 1899 fins a l'abril de 1930. "Va néixer a Vic, el 17 de març de 1857. Havia estat prefecte i director espiritual del Seminari, econom de Sant Boi de Lluçanès i rector de la parròquia de Vilar (de 1893 a 1897) abans d'ésser destinat a Manresa. Era doctor en teologia i predicador de fama. Morí a Manresa el 28 d'abril de 1930. La làpida que tanca el nínxol on fou sepultat, l'elogia com a "model de pàrrocos". Vegeu GASOL, Josep M.: Vida religiosa, Capítol 24 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 331-355. Pàg. 336.

² Nascut a Massanet de Cabrenys el 20 d'agost de 1849. Es va casar amb la manresana Dolors Pons i Santacreu i va tenir vuit fills. Va viure i va exercir al carrer de Sant Miquel, núm. 9, segon pis, i l'any 1918 es tralladà al carrer de Sobrerroca, núm. 22. Morí el 17.02.1920. Vegeu Vegeu RAFAT i SELGA, Joan: "La Medicina", dins del Capítol 32. Intel·lectuals i científics, de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 268-282. Pàg. 275.

³ Àngel Ferrer i Graner és, en aquests moments, el President del Gremi de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa (GFFiT).

⁴ Fermí Roca i Coma és, en aquests moments, el Secretari del Gremi de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa.

⁵ Gremi de Fabricants de Cintes a Mà.

- Ignasi Solà i Camprubí (VP)	- Ignasi Solà i Camprubí (VP)
- Josep Vilaseca i Palà (VP)	- Josep Vilaseca i Palà (VP)
- Domènec Golet i Golet (VO)	- Domènec Golet i Golet (VO)
- Baldomer Saldoni i Solsona (VO)	- Baldomer Saldoni i Solsona (VO)

(●) = Romanen a la Junta

(◀) = Entren elegits aquest any.

(▶) = Sortiran per sorteig en novembre de 1906 (29.11.1906 els obrers i 30.11.1906 els patrons).

(◀) = Entren elegits aquest any. Havien estat elegits Vocals Obrers Suplents, en 28 de setembre de 1902, eleccions que foren suspeses per la Junta Provincial de Reformes Socials en sessió de 20.10.1902.

(Seri.) = Secretari. FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

5.1. Sessions, temes tractats i actuacions.

A la sessió de constitució de la Junta es proposaren com a candidats per ocupar el càrrec de Secretari el vocal patró Josep Vilaseca i Palà (que ja ho era des de 1900), del Gremi de Patrons Rajolers, i el vocal obrer Baldomer Saldoni i Solsona, membre de l'Associació de Tipògrafs. En una primera votació, tots dos n'obtingueren el mateix nombre de vots: set. La qual cosa mostra que, a més dels vocals obrers i patrons, votaren també els vocals nats (el rector i el metge), un dels quals –no sabem qui- ho feu a favor dels patrons i l'altre a favor dels obrers. Donat l'empat, es procedí a una nova votació, en la qual Josep Vilaseca n'obtingué vuit vots i Baldomer Saldoni, sis. Com que Baldomer Saldoni n'obtingué sis vots, és a dir, tots els vots dels obrers presents, es dedueix –sempre amb el supòsit que els obrers estaven cohesionats, és clar!- que el vocal nat que els va votar en la primera volta ho feu a la segona a favor dels vocals patrons.

Tot seguit de feta la votació per elegir Secretari de la Junta es procedí a l'elecció del Delegat representant de la Junta de Reformes de Manresa “*que habrá de formar parte de la Junta Provincial que se constituirá en primero de Febrero próximo*”. Es presentaren, també, dos candidats: Joaquim Perera i Portabella pels vocals patrons (el qual ja ho era des de 1900, recordem-ho) i Joan Ginestà i Xarpell, dirigent de la Societat de Cintres de Seda, pels vocals obrers. De la mateixa manera que a la votació per a Secretari, “*procediéndose á votación por papeletas ó sea en forma de insaculación alcanzaron el Sr. Ginestá, seis votos y el Sr. Perera ocho votos, proclamándose en su virtud elegido Delegado al vocal D. Joaquín Perera y Portabella*”⁶ Joaquim Perera, com a delegat de la Junta de Reformes de Manresa, tenia gairebé tots els punts per a sortir elegit Vocal representant de les Juntes locals del Partit de Manresa en la Junta Provincial de Reformes Socials. Efectivament, en la reunió que es dugué a terme el dia 15 de gener de 1905, amb l'assistència d'una dotzena i escaig de pobles del partit⁷, Joaquim Perera sortí elegit, “*siendolo por aclamación y sin que nadie pida ni siquiera votación secreta, el Delegado por Manresa Don Joaquín Perera y Portabella que ha*

⁶ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Acta de la sessió de 31.12.1904.

⁷ Segons una relació que es troba entre la documentació de la Junta, s'enviaren notificacions a un total de 33 pobles: Aguilar de Segarra, Artès, Avinyó, Balsareny, Calders, Callús, Castelladral, Castellfollit del Bo..?, Castellgalí, Castellnou de Bages, Castellvell, Estany, Fonollosa, Gaià, Granera, Manresa, Monistrol de Montserrat, Moià, Mura, Navarcles, Rajadell, Rocafort, Sallent, Sampedor, St. Feliu Saserra, St. Fruitós de Bages, St. Martí de Torruella, St. Mateu de Bages, St. Salvador de Guardiola, Sta. Cecília de Montserrat, Sta. Maria d'Oló, St. Vicenç de Castellet i Súrria), dels quals només es té constància de les credencials de 14: Castelladral, Castellgalí, Calders (“y sus agregados de Monistrol y Viladecaballs” [com consta al segell imprés, a l'ofici de l'Alcaldía Constitucional], Monistrol de Monserrat, Rocafort, Sallent, Navarcles, Artès, St. Fruitós de Bages, Aguilar de Segarra i Balsareny (Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908: *Reformas Sociales -1905-. Elección de Representante del Partido a la Junta Provincial de Reformas Sociales*).

venido desempeñando dicho cargo en el anterior cuatrienio, con gran competencia y muy á satisfacción de todos”⁸

A la sessió de 31 de gener de 1905 fou elegida la Comissió d’Inspecció de la Junta de Reformes. Aquesta primera Comissió d’Inspecció fou nomenada a instàncies del Vocal obrer Joan Ginestà i Xarpell *“con arreglo á lo preceptuado en las disposiciones decimanovena y vigésima de la Real Orden de 3 de Agosto de 1904 con referencia al artículo 32 del Reglamento de 13 de Noviembre de 1900 dictado para la ejecución de la Ley de 13 de Marzo de 1900 regulando el trabajo de mujeres y niños (...) y después de larga discusión y razonamientos sobre si habrían de ser cuatro ó dos ó menos los individuos nombrados, prevaleció la primera proposición formulada por el Señor Ginestà (...) y en contestación á los reparos del Señor Vilaseca de que la citada inspección no habría de reportar al municipio el mas minimo recargo en concepto de dietas por cuanto no era necesario para ejercerla distraer hora alguna de trabajo, estimando por tanto renunciadas con este objeto los derechos consignados en la disposición vigésimaquinta de la Real Orden de 3 de Agosto de 1904 y demás vigentes”⁹*. Foren elegits els vocals patrons Ignasi Solà i Camprubí i Josep Vilaseca i Palà, i els vocals obrers Domènec Golet i Golet, de la Societat d’Obrers Paletes, i Baldomer Saldoni i Solsona.

A la sessió del 12.07.1905 es va procedir a la renovació de la Comissió d’Inspecció per al segon semestre. Llavors es proposà *“por varios señores á iniciativa del Sr. Roca la reelección de los dos patronos y dos obreros que han desempeñado el cargo hasta ahora á satisfacción de todos, pero en vista de que los Sres. Golet y Saldoni se niegan á continuar y el Sr. Ginestà hace constar su protesta por que no se sigue el criterio de la renovación que el cree ser el unico legítimo, se pasa á votación resultando reelegidos com á vocales Patronos los Sres. D. Ignacio Solá y D. José Vilaseca por doce votos cada uno y obteniendo los obreros Sres. Domingo Golet, Baldomero Saldoni, Juan Ginestà é Isidro Torra [Societat d’Operaris en Cintes de Cotó] seis votos cada uno. En vista del empate propone la Presidencia que se resuelva en la sesión inmediata pero los Sres. Torra y Ginestà manifiestan que renunciando los dos reelegidos á seguir desempeñando el cargo debe dejarse resuelto el nombramiento de los otros que se designen en esta misma sesión, pidiendo conste en acta su protesta porque así no se verifica. Los patronos manifiestan que por deferencia á los nombres que han defendido en sus candidaturas seguirán votando á favor de la reelección de los Sres Golet y Saldoni á quienes dió también su voto la Presidencia debiendo por tanto decidirse en su favor en caso de empate”¹⁰*.

Era clar que els patrons preferien a Golet i Saldoni com a comissionats d’inspecció perquè, entre altres raons, no eren obrers *de fàbrica*, sinó paleta i impressor, respectivament. I d’aquí també la insistència de Joan Ginestà, cinter de seda, i d’Isidre Torra, operari en cintes de cotó, en ser-ne ells els nous membres de la Comissió d’Inspecció aquell semestre: el seu interès se centrava principalment en les inspeccions de les empreses, de la situació de les quals ells eren coneixedors de primeríssima mà. Per tal de sortir-ne del pas, *“La Presidencia expone que no determinandose en la Ley si los obreros han de votarse sus representantes y los Patronos los suyos segun aquellos*

⁸ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Acta de la sessió de 15.01.1905

⁹ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Acta de la sessió de 31.01.1905.

¹⁰ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (Sessió del 12.07.1905, pàgs. 2-3).

reclaman podría consultarse esta formula á la Junta Provincial y resolverse en la Sesión próxima, acordandose de esta conformidad.”¹¹

A continuació d'aquest acord, una pregunta del Vocal obrer Domènec Golet i Golet, de la Societat d'Oficials Paletes, va donar lloc a una interessant visió de quin era el paper de l'alcalde dins la Junta de Reformes Socials: “*El Sr. Golet pide se declare por la Junta si considera que el Ayuntamiento es ó no Patrono, contestando la Presidencia que no cree puede haber duda sobre este extremo ya que de hecho viene haciendo las veces de Patrono debiendo por tanto resolverse en sentido afirmativo la pregunta, pero sin que de ello se deduzca como pretende el Sr. Golet, la consecuencia de que el Ayuntamiento se halle obligado por la Ley a firmar con sus jornaleros ningún contrato de trabajo ni menos aceptar los que firman los particulares porque la Ley que trata de establecer el contrato obligatorio, no se ha implantado ni puesto en vigor todavía por falta de Reglamento*”¹².

L'alcalde, Pere Armengou i Manso, es referia molt probablement al Projecte de Llei de Contracte de treball de 20 d'abril de 1904, anomenat més concretament *Bases para un Proyecto de Ley de contrato de trabajo presentadas al Instituto de Reformas Sociales el 20 de abril de 1904* (i conegut com *Proyecto Azcárate*), i tenia raó quan deia que tractava “*de establecer el contrato obligatorio*”, i també de que “*no se ha implantado ni puesto en vigor todavía por falta de Reglamento*”. De fet, durant la Restauració no es va arribar a establir mai una llei de contracte de treball (tret del seu reconeixement i regulació en el Codi Civil de 1889)¹³ i al màxim que es va arribar fou al Reial Decret de 20 de juny de 1902, anomenat *Estipulaciones sobre el contrato de trabajo que deben consignarse en las contratas de obras públicas*, al qual se li afegí una adició a la Reial Ordre de vuit de juliol del mateix any. Sí que es feren, tanmateix, força Projectes sobre contracte de treball, el primer del qual fou l'esmentat *Proyecto Azcárate* de 20 d'abril de 1904, al qual li seguiren tot un reguitzell com foren: el *Proyecto Davila* (presentat a les Corts l'11 de novembre de 1906), el *Proyecto De la Cierva* (presentat a les Corts el 29 de maig de 1908), el *Proyecto Merino* (presentat a les Corts el 16 de juliol de 1910), el *Proyecto Sánchez Guerra* (presentat a les Corts el 12 de juny de 1914), el *Proyecto Ruiz Jiménez* (presentat a les Corts el 22 de maig de 1916), i finalment el *Proyecto Burgos y Mazo* (presentat a les Corts el 14 de novembre de 1919, després que l'estat espanyol s'hagués adherit, mitjançant la Llei de 14 d'agost de 1919 (*Gac.* 16 agost) a la Societat

¹¹ Ídem, pàg. 3.

¹² Ídem, pàgs. 3-4.

¹³ Vegeu RD de 24 de juliol de 1889 (*Gac.* 25 de juliol). El Capítol 3r, títol 6è, del llibre 4t. del mateix establí que podia establir-se sense termini fix, per cert temps determinat i per a una obra determinada (art. 1.583); altres articles es dedicaven a especificar altres extrems, com per exemple el 1.586, que determinava que no es podia acomiadar “sin justa causa”; o bé que cal introduir-hi en ells “todas las condiciones que no contrarían á la ley, á la moral ó al orden público” (art. 1.255); l'art. 1.254 establí “que el contrato existe desde el instante en que los obreros consienten en prestar un servicio y los patronos en aceptarlo”, i el 1.258 que “una vez perfeccionado por el consentimiento de las dos partes, obligan no sólo al cumplimiento de lo expresamente pactado, sino á todas las consecuencias que según su naturaleza sean conformes á la buena fe, al uso y á la ley”; el 1.256 especificava que la validesa i compliment dels contractes “no pueden dejarse al arbitrio de uno de los contratantes”; el 1.265 i 1.268 especificaven que “el error, el dolo, la intimidación ó la violencia anulan la obligación contraída, aunque estas dos últimas hayan sido empleadas por un tercero que no intervino en el contrato”. Finalment el 1.902 especificava que “si la acción ú omisión causa daño á otro, mediando culpa ó negligencia, el causante está obligado á repararlo”, extrem que portava a les sancions penals derivades del trencament del contracte de treball en el Codi Penal, principalment en el cas de les vagues, on es determinava que començaven en el moment en què patrons o obrers “se concierten con el fin de abaratar ó encarecer abusivamente el precio del trabajo ó regular sus condiciones” (art. 556 del Codi penal i cas 5è, del 250).

de Nacions i a la Organització Internacional del Treball (OIT). Cap llei sobre contracte de treball, però. En la seva major part, aquests projectes foren recollits en el *Codi de Treball* establert per Reial Decret Llei de 23 d'agost de 1926, sota la Dictadura de Primo de Rivera. Cal aclarir, tanmateix, que tant abans del *Projecte Azcárate* de 20 d'abril de 1904, com després d'ell, les Juntes de Reformes Socials tenien importantíssimes atribucions relacionades amb els contractes de treball, ja que eren les encarregades de vetllar pel compliment dels contractes de treball, tot actuant com a àrbitres dels conflictes, ja des de la RO de 9 de juny de 1900, atribucions que s'anaren ampliant en les successives lleis, circulars, RD, etc, com és el cas de la Circular del Ministeri de la Governació de 21 de juny de 1902 (Gac. del 22 juny) dedicada a les vagues, on s'explicita clarament que *“si por si acaso alguien les dijera [als obrers] que para el pobre son casi imposibles los procedimientos legales ante los Tribunales de justicia, recuérdeseles que para eso puede someterse á la Junta local de reformas sociales toda discusión entre obreros y patronos, y toda interpretación del contrato de trabajo”*.¹⁴

La qüestió de la Comissió Inspectorada de la Junta va portar als vocals obrers a una manifestació de protesta, la qual es concretà en una dimissió de tots ells, presentada a la següent sessió de la Junta, duta a terme tres mesos després, el 14 d'octubre de 1905. En efecte, en dita sessió, a la qual acudiren tots sis vocals obrers – Saldoni, Golet, Torra, Ginestà, Soldevila i Rubinat-, i cinc vocals patrons –Perera, Mestres, Casulleras, Roca i Masnou-, dos dels quals -Mestres i Roca- eren vocals suplents,¹⁵ *l'alcalde “comienza, como cuestión de órden previo por dar cuenta de una comunicación suscrita por los Sres. Vocales obreros presentes en la que estos acuerdan presentar la dimisión de su cargo fundados en que no se les atiende por la mayoría de la Junta ni se les convoca todos los meses como es su deseo y también por estimar inútil, en sus efectos el organismo á que pertenecen al menos por lo que á nuestra ciudad se refiere”*.¹⁶

Ràpidament Fermí Roca i Coma, Secretari de l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits, i Vocal suplent del vocal patró efectiu Àngel Ferrer (el qual era, recordem-ho, president del mateix Gremi), *“manifiesta no haber observado nunca en el seno de la Junta ningún motivo de desatención á las iniciativas obreras, á cuyo lado promete hallarse siempre que á su juicio les asista la razón y el derecho, y estimando infundada la dimisión rogó fuese retirada por los Sres. dimitentes”*. També intervingué l'alcalde, Pere Armengou i Manso: *“A ruego del Sr. Alcalde la Junta se hace suyos los deseos del Sr. Roca y después de recabar el Sr. Ginestà la promesa de que se les atenderá mejor en lo sucesivo cooperando á sus propósitos de favorecer á la clase obrera que representan mediante el celoso cumplimiento de las leyes de protección al trabajo y reuniendo la Junta todos los meses, y habiendo manifestado también el Sr. Golet su deseo de que se adopten soluciones de provechosos resultado, retiran todos la dimisión presentada”*.

¹⁴ Circular del Ministeri de la Governació de 21 de juny de 1902: Vagues. (Gac. 22 de juny). Les **negretes** són meves. Aquesta Circular es va fer, com ella mateixa declarava, “recordando, sobre todo, la gran cantidad de huelgas recientemente ocurridas, con grave perturbación de la industria y ningún provecho de los obreros, por falta de cumplimiento de las condiciones elementales del contrato de trabajo, ya por despedir los patronos indebidamente algunos obreros, ya por empeñarse éstos en que fueran expulsados los que ellos señalaban como enemigos á sus intereses”.

¹⁵ Joan Mestres Serra, del Gremi de Llauners, substituïa Ignasi Solà i Camprubí, i Fermí Roca i Coma, del Gremi de Fabricants de Filats i Teixits (GFFiT), substituïa Àngel Ferrer i Graner, del mateix Gremi. Fermí Roca i Àngel Ferrer eren, respectivament –recordem-ho-, Secretari i President del GFFiT.

¹⁶ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (Acta del 14.10.1905), pàg. 1.

Els vocals obrers han jugat fort i han guanyat. I se senten forts amb la victòria. Fins al punt que a les manifestacions de consens fetes a continuació pel secretari del Gremi de Fabricants... *“El Sr. Roca encarece la necesidad de la concordia y la harmonia entre patronos y obreros en beneficio de todos, lo mismo en el seno de la Junta que en las fábricas y talleres no extremando los procedimientos ni tratando de obtener por medio de multas y castigos lo que puede conseguirse por la persuasión y el convencimiento y expresa que si bien á simple vista parece que se adelanta poco, es mucho lo que se reforma y los abusos que se evitan como lo demuestra comparando tiempos no muy antiguos con los actuales”*... els obrers respongueren a l’ofensiva i sense embuts: *“El Sr. Golet duda á su vez de la eficacia de los procedimientos amistosos y cita varios ejemplos, como el de un albañil que no encuentra trabajo por ser el redactor de un semanario republicano y el hecho de exigirse á los obreros para ser admitidos en un establecimiento la papeleta de baja de aquel en que hayan trabajado”*. I a continuació es palesen les respectives posicions patronals i obreres en relació a les *papeletes*; els primers argumentant amb evasives i els segons amb contundència: *“El Sr. Roca manifiesta que esta costumbre redunde en beneficio de los trabajadores ya que solo se niega aquel documento á los que la comprometen con hurtos de material y efectos muy frecuentes en las fábricas; pero el Sr. Soldevila [de la Societat d’Obrers Tintorers] cree que se implantaron para cohibir el derecho de asociación de los obreros”*.¹⁷

Ràpidament (i clarament per tal de tallar la discussió, doncs es tractava del comerç, no pas de fàbriques o tallers), *“El Sr. Presidente dá cuenta del conflicto á que dio lugar la infracción en una Tahona de la ley de descanso dominical amenazando los oficiales panaderos con una huelga que se pudo solucionar y explica que impuso á la infractora, dueña de la tahona una multa de 25 ptas. habiendo luego recibido del Sr. Gobernador una comunicación aprobando su conducta. También dijo que accediendo á las reclamaciones de los oficiales tahoneros, llamó á los dueños de varios hornos de cocer pan para particulares, rogándoles no expendieran pan tierno los lunes por la mañana á lo cual accedieron”*. Ni patrons ni obrers feren cap comentari al respecte d’aquesta informació. Tot seguit, els obrers anaren per feina, amb el tema que realment els interessava: *“El Sr. Soldevila pidió que se renovaran los vocales inspectores obreros, cual nombramiento quedó en la sesión última pendiente de una consulta”*. En resposta, *“La presidencia expone que la consulta dio por resultado el que aquellos vocales deben ser nombrados todos por la Junta en pleno, sin que corresponda á los patronos nombrarse los suyos y los obreros los de su clase como lo habían propuesto estos últimos, y concluye por proponer que en vista de lo adelantado del actual semestre, se ratifique la reelección hasta fin de año de los que lo fueron durante el semestre anterior”*.¹⁸

Però la qüestió de les inspeccions a les fàbriques era un tema de primer ordre, al qual patrons i obrers no arribaven a acords. Aquests desacords es deixen entreveure en el paràgraf final de l’acta: *“Dado lo avanzado de la hora y en atención a que el Sr. Torra, a quien propone el Sr. Soldevila para la renovación junto con el Sr. Ginestà se niega á aceptar, retirándose del local, el Sr. Armengou levantó la sesión dejando para la siguiente la resolución de este asunto”*.¹⁹

¹⁷ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (Acta del 14.10.1905), pàg. 2.

¹⁸ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (Acta del 14.10.1905), pàg. 3.

¹⁹ Ídem, pàg. 3.

La proposta de Ramon Soldevila, de la Societat d'Obrers Tintorers, sembla que perseguia que fossin els treballadors cinters qui copessin la Comissió d'Inspecció, ja que Isidre Torra i Casanovas era membre de la Societat d'Obrers Cintres de Cotó, i Joan Ginestà i Xarpell ho era de la de Cintres de Seda. Però, més que dels cintres, es tractava de que els integrants de la Comissió fossin els obrers de fàbrica, ja que ni Golet, dels paletes, ni Saldoni, dels tipògrafs, ho eren. Ja hem vist, però, que Isidre Torra es va negar a acceptar, fins al punt que va abandonar el local com a mostra de desacord.

Pocs dies després, el nou de novembre de 1905, i en relació a la dimissió presentada pels vocals obrers de la Junta de Reformes, vuit societats obreres enviaven un escrit adreçat a la Junta de Reformes Socials de Manresa. En ell, les juntes de les societats obreres aclarien que eren coneixedores de la dimissió presentada pels vocals obrers i també que s'havien assabentat de que l'havien retirada, la dimissió, perquè *“algunos vocales patronos les ofrecieron la seguridad de que estarán á su lado en defensa de los fueros de la ley”*. Les Juntes obreres manifestaren, en primer lloc, *“haber visto con agrado la actitud de los vocales obreros”* i, seguidament, adreçar-se a la Junta de Reformes Socials demanant-li que, *“en aras de la concordia social determinada en la legislación obrera iniciada con tanto acierto por los exministros don Eduardo Benot y don Eduardo Dato, despliegue sus energías para que no se conculque El Real Decreto de 13 de ~~Marzo~~ de Noviembre de 1900 aprobando el Reglamento para la aplicación de la Ley de 13 de Marzo de 1900 acerca del trabajo de mujeres y niños”*.

La carta de les societats obreres continuava dient que *“la conculcación de esta ley es causa del azote de la tuberculosis que tantas víctimas ocasiona anualmente en esta ciudad. La tuberculosi –continuava- se ha enseñoreado espantosamente de Manresa y mina todos los días la existencia de muchos jovenes que han adquirido la espantosa enfermedad en los pechos de sus madres o en un penoso trabajo impropio de sus años y practicado en locales donde la falta de aireación determina la carencia de oxígeno. La mortalidad que causa la tuberculosis es tan aterradora, que la población obrera disminuye anualmente en la proporción de dos y medio habitantes por cada mil”*. Finalment, i com a punt tercer, les juntes obreres manifestaven la seva voluntat de *“Dirigirse á los poderes colegisladores, y al Instituto del Trabajo, si en el plazo de un mes no se han adoptado medidas que satisfagan los deseos de las clases obreras de Manresa. Estas conclusiones han sido aprobadas por la Asamblea obrera efectuada en el día de hoy, en esta ciudad. Manresa nueve de Noviembre de mil novecientos cinco”*²⁰

La carta anava signada per les vuit societats obreres següents: Societat d'Oficials Barbers, Societat de Peons de Paleta, Societat d'Oficials Serradors Mecànics, Societat de Treballadors en Cintes de Cotó, Societat d'Oficials Paletes, Societat d'Operaris Cintres de Cotó, Societat d'Oficials Tintorers i la Societat d'Oficials Fusters.

Aquesta carta fou llegida a la sessió de la Junta de Reformes del dia nou de desembre de 1905. L'alcalde proposà llavors que es portés a terme una inspecció per part del Subdelegat de Medicina, mentre que el Vocal patró Roca manifestà que creia que era un treball difícil i penós per a que el Subdelegat de Medicina *“se preste á desempeñarlo”*, mentre que els obrers manifestaren que aquest, en tant que era *“la única persona técnica perteneciente á la Junta es el mas indicado acordandose no obstante que reduzca la inspección á los locales que sean objeto de denuncia por los mismos obreros”*

²⁰ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1905. A la Junta local de Reformas Sociales (09.XI.1905)

ó por la comisión inspectora”. A continuació, el Sr, Roca “propone y se acepta que este acuerdo se traslade á las entidades firmantes de la solicitud en prueba de los inmejorables estímulos que alienta esta Junta local a favor de la desvalida clase que representan, y dejando á iniciativa también denunciar los locales húmedos y malsanos que deban á su juicio ser objeto de inspección”

Aquesta carta adreçada a la Junta de Reformes Socials mostra, primer, que l'interès de les diferents associacions obreres és el de romandre dins de la Junta, però *sempre* a condició que aquesta els tingui en compte. No s'hi val això de fer-los servir d'interlocutors o convidats *de pedra*. I perquè restés clar, han presentat la seva dimissió en bloc, tot donant clares mostres d'unitat i cohesió sindical. La resposta patronal a la dimissió dels vocals obrers també ha estat unànime: és preferible la presència dels obrers dins la Junta que no pas la dimissió i, per tal que no es fes efectiva, prometen atendre totes les seves demandes: respecte i consideració organitzativa, atenció a les seves reivindicacions i recolzament a les seves peticions (sempre, és clar, que siguin *de justícia*), així com el compliment de les lleis laborals i la convocatòria mensual de la Junta.

En segon lloc, la carta mostra com la manca de les condicions higièniques en fàbriques i tallers a principis de segle XX establia una relació directa entre les condicions de treball i les malalties infeccioses concretes en els centres de treball. Els nens són els grans afectats, ja que entren a treballar a una curta edat en un entorn laboral *“impropio de sus años y (...) en locales donde la falta de aire determina la falta de oxígeno”*. Aspecte aquest que delata l'incompliment de la legislació laboral –la llei de 13 de març de 1900– alhora que dóna com a resultat un increment alarmant de la mortalitat infantil a causa de les malalties concretes en els centres de treball.

Quant a la Comissió d'Inspecció de la Junta, val a dir que a aquesta darrera reunió de nou de desembre de 1905 no es va parlar del tema. Sí que es va parlar d'un tema directament relacionat amb la situació dels infants, ja que una ROC de 20 de juny ordenava la constitució de Junes Locals de Protecció a la Infància (en relació amb l'art. 3r. de la Llei de 12 d'agost de 1904), en què els obrers havien de designar dos representants seus, els quals havien de formar part de la Junta de Protecció a la Infància com a Vocals.

La primera sessió de la Junta de què tenim notícia en 1906 se celebrà el dia 21 d'abril i en ella el vocal obrer Joan Ginestà va demanar que “en adelante se citen en las actas con sus nombres los fabricantes que sean objeto de denuncia”. D'aquesta manera es deixa escrit el resultat de les inspeccions realitzades pel vocal obrer Domènec Golet, que “en sus inspecciones verificadas en casa los Señores Serra y Bertran – Fabra – Pont Vell, Portabella Hermanos y casa Fabrés, ha observado grandes infracciones de las leyes protectoras del trabajo, siendo muchos los menores de edad que trabajan en ellas así de dia como de noche, y entiende muy posible que sean más de cincuenta los menores ocupados en casa de los Sres. Serra y Bertrán. También es denunciado por trabajar más de las horas reglamentarias el fabricante con cintas de algodón D. Pancraccio Cucurella. El Sr. Ginestà se lamenta de que la Comisión inspectora no funciona regularmente y denuncia que en la fábrica de los Sres. Serra y Bertrán se castiga á los menores, que no se les paga en general lo suficiente para su sustento en las fábricas de esta población, y que en las de los Sres. Sitjes no se paran los telares en las horas de comer para estimular á las obreras á que trabajen y ocupen en ellas las horas del descanso en gran perjuicio de

su salud. En vista de la importancia de las denuncias ofrece la Presidencia que á primeros de Mayo próximo reunirá de nuevo la Junta con asistencia de los patronos relatados para que puedan comprobarse y remediarse todos los excesos y abusos que resulten ciertos. Y que desde luego les será renovada á los vocales inspectores sus credencial para el semestre que transcurre, normalizando así el funcionamiento de la Comisión inspectora”.²¹

El 19 de maig es tornava a reunir la Junta, aquesta vegada amb la presència dels fabricants denunciats a l'anterior i, lògicament, “pusieron reparos (...) a algunas denuncias tratando de explicar los hechos que las motivan”,²² el vocal obrer Joan Ginestà, per contra, “refiere en confirmación de los mismos nuevos datos en el sentido de que en la fábrica del Sr. Bertran se hallan retenidas las obreras algunas horas más de las reglamentarias”, i respon el Sr. Galobart que “si bien las puertas estan abiertas desde las 4 de la mañana durante la salida hasta las ocho de la noche no por eso se trabaja en el interior más horas de las legales, pero que resulta violento retener en el exterior á los obreros sin dejarles entrar antes de la hora como también expulsarles del edificio al dar la salida. Referente á que los domingos van los encargados de las secciones de las fábricas á inspeccionar las máquinas y el trabajo para que el lunes lo tengan dispuesto para reanudarlo, entiende el Sr. Galobart que no sería justo el impedirlo, sin que pueda esta costumbre dar lugar á los abusos que considera posibles el Sr. Ginestá. Ofrece en definitiva el Sr. Galobart que hará salir con más puntualidad á los obreros de la fábrica aunque no trabajen.”²³ A continuació el Sr. Sitjes “desmiente que se trabajen en su casa más horas de las reglamentarias y el Sr. Ginestá reconoce que ha habido enmienda. El Sr. Roca explica que dados los abusos y prácticas que se acostumbran en las fábricas sucede muy bien que no dandolas prisa o no echandoles con violencia de las salas o cuadras hay obreros que no terminan nunca so pretexto de dejar los telares ó máquinas arregladas cuando no pierden el tiempo hablando”. També el fabricant Cucurella “expresa que respecto de su casa no se trabaja más horas de las legales y reconoce el Sr. Ginestá que ya se ha remediado este abuso por parte de dicho fabricante. El Sr. Perera ofrece que si bien no le consta que tenga ningun menor de edad en su establecimiento está dispuesto á despedir cualquiera que le sea denunciado así como á corregir cualquier otra infracción que se le avise”.

Aquest és l'ambient de la dinàmica de la Junta de Reformes aquests anys: repetides denúncies dels obrers sobre allargament de la jornada de treball i ràpida “solució” dels abusos davant la crida a l'ordre per part de la Junta de Reformes –Sitjes, Cucurella- o bé donant excuses de que les portes de les empreses romanen obertes però això no significa que es treballi més hores de les legals, o que són els propis obrers els que perden el temps xerrant -Galobart- o bé, de manera més intel·ligent i subtil, posant-se a disposició de corregir tot abús o infracció –Perera. Aquesta peculiar manera de fer la culpa als propis treballador arriba fins i tot a aquells casos d'accidents mortals, com és el cas del que es va donar comptes a aquella mateixa sessió, en un to absolutament conciliador. El 18 d'abril n'hi va haver un accident mortal a la fàbrica de teixits que la raó social Bailina i Cornet tenia al carrer de Santpedor. En ell resultà morta l'obrero Francisca Grifé Bascompte, “de unos catorce años de edad”. Els vocals obrers de la Junta, el tipògraf Baldomer Saldoni, i l'obrero paleta Domènec Golet, i membres de la Comissió inspectora de la Junta, es personaren en la fàbrica el dia 23 d'abril “con el fin de

²¹ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1905. Acta del 21.04.1906.

²² Acta del 19.05.1906.

²³ ídem

*averiguar si en ella se cumplen las disposiciones relativas á la previsión de los accidentes de trabajo determinadas en el Reglamento para la aplicación de la Ley de 30 de Enero de 1900*²⁴ i emeteren un dictamen d'inspecció que es llegí a aquesta sessió de 19 de maig de 1906. Després de llegit el dictamen la Junta acordava “*haber sabido con satisfacción la conducta merecedora de todo elogio observada con motivo de un reciente accidente de trabajo por los Sres. Cornet i Bailina á cuyo establecimiento el dictamen hace referencia*”.

Els vocals, “*cumpliendo su misión de velar por el cumplimiento de las leyes reguladoras del trabajo, exponen á esta Junta encargada de velar dentro de sus fuerzas por el restablecimiento del equilibrio social, que últimamente han realizado las siguientes inspecciones*”. Saldoni i Golet relaten que van poder comprovar que els patrons Bailina i Cornet tenien adoptats “*desde hace años todos los posibles medios preventivos de esos dolorosos accidentes que causan honda pena en el seno de las familias y en el alma de la comunidad*”. Com a prova estava, deien, “*el hecho de que sea éste el primer accidente -y ojalá que sea el último- que se registra en aquella casa*”. L'obra treballava en una màquina de virles “*distinta de la en que ocurrió el hecho y abandonó su labor para agarrarse con las manos, cual si se tratara de un columpio, en las correas de una màquina de rodetes contigua á la suya. La correa gira á una velocidad de veinte revoluciones por minuto y arrastró hacia el eje á la infeliz Grifé Bascompte que por no haber en su estupor acertado á soltarla, fué á dar una fuerte cabezada en el techo, resultando con fractura del parietal y magullamiento total del cerebro, que la causaron la muerte instantánea. Los patronos sufragaron los gastos del sepelio, á lo que se hallaban obligados por el artículo 5º de la Ley de accidentes de trabajos y, apesar de no corresponderles ninguna otra disposición de la repetida Ley, por no haber dejado la obrera hijos, ni nietos que se hallaren á su cuidado y no ser sexagenarios sus padres y abuelos, abonaron á los padres de la víctima el jornal equivalenta á siete meses del salario que percibía la misma, conducta nobilísima que nos permitimos citar como ejemplo digno de imitarse*”.

El soci i director del centre, Antoni Cornet, els acompanyà en la visita d'inspecció a les diferents seccions en les “*que pudimos notar que los Sres. Cornet i Bailina no utilizan el trabajo de los menores de diez años, ni infringen la vigente legislación obrera*”. Segueix dient el dictamen -i és interessant ressaltar-ho per tal de constatar quins eren els referents culturals de l'època entre la pròpia classe obrera-, que “*Nos llamó satisfactoriamente la atención el hecho de que los señores Cornet y Bailina den preferencia en el trabajo á los varones, atentos, acaso á las enseñanzas de los economistas que consideran que las duras y prolongadas labores de las fábricas no son propias de las más bella mitad del género humano, nacida para endulzar el hogar doméstico y ejercer las augustas y santas funciones de la maternidad*”. *Manresa 19 Mayo 1906*”.

Les infraccions a la legislació social no es detingueren pas, i a la sessió del 10 d'octubre el vocal obrer i cinter de seda Joan Ginestà i Xarpell, veritable flagell de la patronal d'aquests primer anys, tornava a la càrrega demanant imposar una multa de 250 pessetes a la fàbrica del Sr. Bertrand “*por no haberse notado ninguna enmienda en los abusos denunciados*”, mentre que el vocal obrer Ramon Soldevila insistia en que “*las obreras de dicha fábrica salen más tarde de la hora reglamentaria, así como también en la*

²⁴ Dictament dels vocals obrers Baldomer Saldoni i Domènec Golet.

fábrica del Sr. Trinxet del Pont de Fusta”, per tornar Ginestà a demanar que se “aperciba á los fabricantes D. Ignacio Abadal y D. Isidro Carné para que en lo sucesivo ordenen la salida de sus establecimientos á la hora reglamentaria dando ésta con toda puntualidad y eviten además el trabajar los domingos por la mañana, lo cual únicamente es tolerable en casos de necesidad ó urgencias así como el empleo en sus fábricas durante la noche de menores de catorce años”.

A aquesta mateixa sessió informava l'alcalde, Pere Armengou i Manso dels conflictes sorgits entre industrials i obrers cinters de cotó i dels forners “á los cuales ha podido dar una solución satisfactoria para las aspiraciones de la clase obrera”. També s'acordava telegrafiar al Govern “en súplica de se conceda el indulto proyectado para todos los obreros presos por cuestiones de índole societaria”²⁵

5.2. Una particularitat manresana: la Comissió mixta i el Jurat de fabricants, operaris i treballadors cinters.

El conflicte dels cinters fa referència al conveni acordat el 9 d'agost de 1906 entre fabricants del ram de cintes de cotó i la Comissió dels obrers de la mateixa indústria, el qual se signà a les Cases Consistorials amb la intervenció i presidència del governador civil de la província D. Francisco Manzano, l'alcalde D. Pere Armengou i Manso, D. Lluís Villa i Miralles, Diputat provincial, D. Joaquim Perera i Portabella, delegat de la Junta Provincial de Reformes Socials i D. Fermín Roca i Coma, vocal de la Junta Local de Reformes Socials de Manresa, “en donde con la mediación de los mismos se han formalizado las Tarifas y Bases que subsiguen, se aprueban y las firman por triplicado en calidad de Comisión de arbitraje y representaciones interesadas.”²⁶ Fermín Roca i Coma era, efectivament, vocal de la Junta de Reformes Socials de Manresa. Malgrat que era vocal suplent, en realitat s'estava a la Junta de Reformes substituint Àngel Ferrer des de l'abril de 1906, per malaltia. Recordem que Fermín Roca era el secretari de l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits.

Aquest fou un importantíssim acord entre fabricants i treballadors cinters manresans. S'establí per un període de tres anys, fins el 15 de setembre de 1909, i en ell s'establiren les tarifes de preus de les diferents classes de vetes (superior de 1^a, bona de 1^a, 2^a o 3^a; senzilles de 31 fils, vetons superiors de 1^a, bons, mitjans, ribets bons i mitjan, etc.) en funció dels fils, canas, peces, lliures i quarts; també s'hi establiren els preus per peça dels telers de rem (cintura betort, pelatiu o daurada de 60 canes i 60 fils a 11, 11 i 10 passades respectivament i a 0'60, 0'90 i 0'90 cèntims respectivament), etc. etc.

Quant a les Bases, foren les següents:

1. Los fabricantes abonarán una peseta por rollo de 33 L al operario en concepto de prestar la trama la cual se abonará en la casa del cobro que se determine.
2. La cintas se pagarán al obrero por las canas que elabore sin tener en cuenta lo que puedan disminuir en el tinte ó blanqueo.
3. Se suprimen por completo las medias pasadas rigiendose solamente por pasadas enteras.
4. El aumento ó disminución de pasadas en las cintas de granos se pagarán proporcionalmente al precio de tarifa.

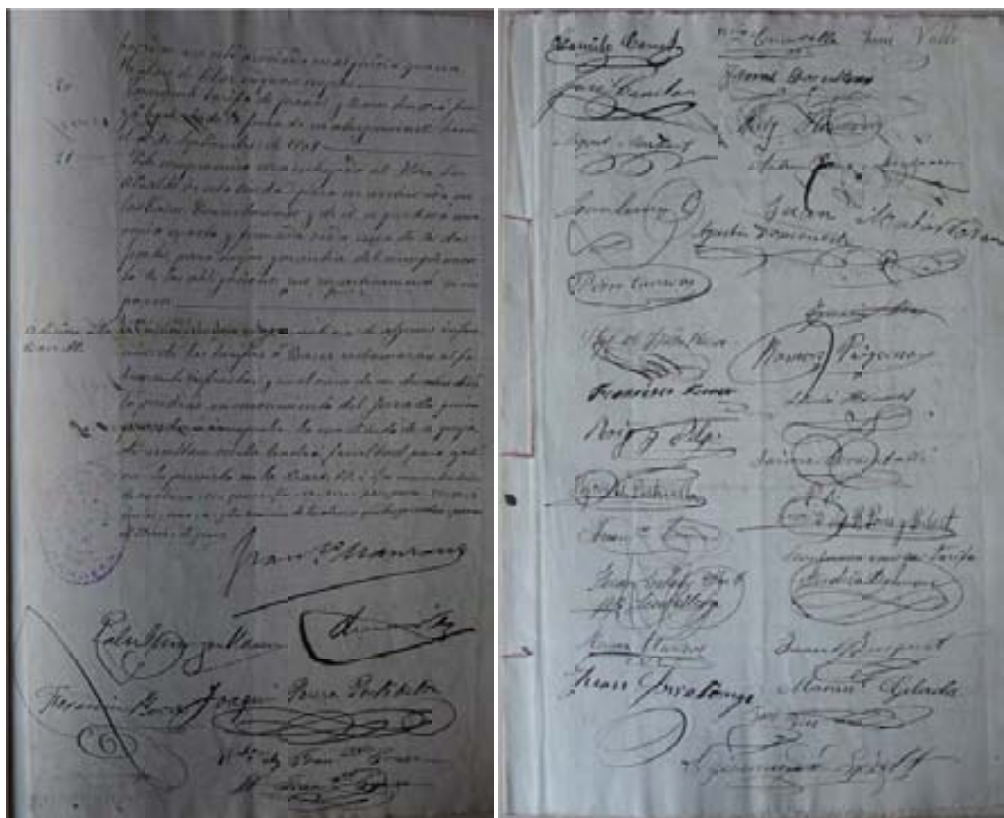
²⁵ Acta del 10.10.1906, p. 2.

²⁶ ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1906.

5. La mayor ó menor cantidad de trama que entra en las piezas de color se aumentará ó rebajará proporcionalmente del precio de la tarifa.
6. A fin de evitar abusos en las pasadas vienen obligados los operarios y fabricantes á instalar reguladores en los telares de cinta de grano á la mayor brevedad posible no excediendo del plazo de un año.
7. Las horas, edades y clase de obreros se regirán por la Ley de 13 de Marzo de 1900 y disposiciones posteriores.
8. Los fabricantes vienen obligados á repartir el trabajo equitativamente tanto si es mecánico como si se elabora á la mano no pudiendo urdir por mas telares en caso de que alguna clase de cintas sufra alguna crisis.
9. Los precios de la presente taifa se entienden con trabajo de dia y en caso de que algun fabricante quiera trabajar de coche aumentará los precios de tarifa en un 15%.
10. Para un mejor cumplimiento de estas bases los fabricantes se obligan á designar una persona ó una casa de Banca para el pago á los obreros ó bien en la asociación de fabricantes cuando quede legalmente constituída.
11. Los fabricantes se comprometen á pagar exactamente los precios de tarifa y en caso contrario se les aplicará una multa cada vez que falten á juicio de un Jurado que se nombrará al firmar las Bases compuesto de tres personas que no sean fabricantes no obreros del ramo de cintas, una nombrada por parte de los fabricantes, otra por parte de los obreros y una tercera por ambas partes. Los operarios y obreros también se comprometen á acatar el fallo de este Jurado por cualquier falta que cometan si se les aplica alguna multa.
12. Cuando en alguna fábrica por causa de averías ó sequia se tenga que suspender el trabajo de dia podrá suplirse en horas extraordinarias; la ampliación de horas no excederá en ningún caso de 12 semanales y entendiéndose que dichas horas serán pagadas con el precio de la tarifa de dia.
13. Para la inspección de fábricas y obradores las Juntas de fabricantes y obreros nombrarán una Comisión la cual resolverá las dudas ó interpretaciones que puedan subvenir y en caso de no llegar á un acuerdo, las resolverá el Jurado nombrado segun el artículo 11, viniendo obligadas las dos partes á cumplir el fallo que imponga dicho Jurado.
14. El importe de las multas se depositará en la casa designada para el pago y el reparto se verificará cada semestre á las familias de los obreros del ramo necesitadas ó enfermas á juicio del Jurado.
15. El Jurado y la Comisión nombrada se renovarán cada año; no obstante los individuos que formen parte pueden ser reelegidos y serán libres de aceptar ó renunciar el cargo que se les confiere y obligatorio el designado de nuevo.
16. Todos y cada uno de los fabricantes quedan obligados y se obligan con clausula penal á cumplir los acuerdos del Jurado. Esta obligación constituye para el fabricante un compromiso de honor á cuyo cumplimiento no puede faltar sin menoscabo de su crédito y dignidad.
17. El fabricante que dejare de cumplir la obligación que se le impone en el artículo anterior será en primer término amonestado por el Jurado, y si esto no se corrigiere, se requerirá por medio de Notario público previniendole que por incumplimiento de la obligación que se impone en el artículo 16 de estas Bases se les exigirá la cantidad estipulada en la clausula penal.
18. La clausula penal será de 100 á 500 pesetas por parte de los fabricantes, y de 10 á 50 pesetas por parte de los operarios y obreros.
19. No se urdirá por ningun telar cuyo trabajador no esté asociado, cualquiera que sea la clase de telar en que se emplee.
20. La presente tarifa de precios y Bases tendrá fuerza legal desde la fecha de su otorgamiento hasta el 15 de Septiembre de 1909.
21. Este compromiso será entregado al Iltre. Sr. Alcalde de esta Ciudad para ser archivado en las Casas Consistoriales y de él se quedará una copia exacta y firmada cada una de las dos partes, para mejor garantia del cumplimiento de las obligaciones que respectivamente se imponen.

Adición á la Base 11. La Comisión de los obreros que tenga noticia de alguna infracción de las tarifas ó Bases reclamarán al fabricante infractor y en el caso de ser desatendida lo pondrá en conocimiento del Jurado quien procederá á comprobar la exactitud de la queja. Si resultare cierta tendrá faultad para aplicar lo previsto en la Base 18”

Segueixen les signatures de tots els presents:

Aquestes llarguíssimes bases de treball esdevingueren la columna vertebral de les relacions laborals en el sector de cintes a en el futur a Manresa. Assentaren tal precedent, que totes noves bases negociades en el futur bevien en elles de tal manera que fins i tot semblaven una còpia de les mateixes.

La següent reunió de la Junta de Reformes fou el 29 de novembre de 1906 i en ella es procedí a la renovació per meitat de la mateixa. Durant el mes de setembre, però, la Junta havia rebut dues comunicacions diferents, queixant-se de que la Junta no es reunia: una de la Federación Nacional Española de Dependientes (amb data 14), i una altra del Governador civil de la província, Francisco Manzano (dia 19). Ambdues havien estat promogudes pels vocals obrers de la Junta de Reformes de Manresa per pressionar l'alcalde perquè la reunís.

6. La Junta de 1907-1908

La Junta per al bienni 1907-1908 fou constituïda el dia 29 de desembre de 1906. Un mes abans, entre el 29 (els obrers) i el 30 de novembre (els patrons) se celebraren les eleccions de sorteig dels membres que havien de cessar i també les dels nous entrants. Resultaren elegit per cessar per sorteig Joan Ginestà i Xarpell, Ignasi Rubinat Pla i Ramon Soldevila i Casajoana pels vocals obrers efectius i Gabriel Closa i Gelabert, Vicenç Riera i Marcet i Miquel Civit Ingles pels vocals suplents. Pels patrons foren elegits per cessar Josep Vilaseca i Palà, Manel Masnou i Esteve, i Ignasi Solà i Camprubí pels vocals efectius i Epifani Armengou, Agustí Domènech i Prunés i Joan Mestres Serra pels vocals suplents. Com sabem, les societats nomenaven els seus compromissaris perquè els representés en l'acte d'elecció de renovació. Participaren en les eleccions les següents associacions:

Associació/Societat	President	Secretari	compromissari	votants
Associació de Dependents	Josep Colldeforns	Valeri Caldas	Adolf Sors Crusellas ¹	146
Societat d'Oficials Barbers	Josep Oliva	Manel Bataller	Adolf Sors Crusellas	78
Operaris en Cintes de Cotó	Isidre Torra	Jaume Cornet	Manel Gelada	39
Societat d'Obrers de Paleta	Miquel Civit	Francesc Cornet	Miquel Civit Ingles	48

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Aquests compromissaris elegiren, per unanimitat, els vocals següents, amb els seus corresponents suplents:

Vocals obrers efectius	Vocals obrers suplents
Artur Abelló Terrada	Josep Riu
Manel Gelada de Mer	Manel Bataller Farràs
Miquel Civit Ingles	Miquel de la Iglesia Genescà

Pels patrons participaren les associacions següents:

Associació	President	Secretari	Compromissari	votants
Gremi d'Impressors			Josep Roca Fàbregas	5
Gremi de Picapedrers i marbristes			Antoni Andreu	2
Gremi d'Agricultors			Jaume Marcet	11
Gremi de Calderers			Josep Caña	5
Gremi de Llauners			Joan Mestres	2
Fabricants Cintres Mecànics de Cotó			Ramon Puigarnau	7
Associació de Fabricants de Filats i Teixits			Fermí Roca i Coma	2

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Els quals elegiren els vocals efectius (i suplents respectius) següents:

Vocals patrons efectius	Vocals patrons suplents
Joan Mestres Serra	Ramón Puigarnau Picó
Domènec Andreu Gual	Joan Esquius Ribera
Domènec Botifoll	Bonaventura Mitjavia

Com es pot veure Miquel Civit Ingles, que formava part de la Junta anterior en qualitat de vocal suplent, i que havia sortit per sorteig, és elegit a aquesta com a vocal efectiu. El mateix passa amb Joan Mestres Serra pels patrons.

¹ Adolf Sors i Crusellas era escriptor. Vivia al carrer de Sant Miquel, núm. 17, 1r. Va representar, també, la Societat d'Oficials Barbers.

Així doncs, la nova Junta de Reformes Socials per al bienni de 1907-1908 es va constituir el 29 de desembre com segueix:

Junta de 1907-1908. Constitució: 29.12.1906

PATRONS		ANYS	OBRERS	
Vocals		Des. 1906	Vocals	
1. Joaquim Perera i Portabella (●)		Bienni	1. Isidre Torra i Casanovas (●)	
2. Àngel Ferrer i Graner (●) (†) ²		1907-1908	2. Domènec Golet i Golet (●)	
3. Jaume Casulleras (●)			3. Baldomer Saldoni Solsona (●) (Seri)	
4. Joan Mestres Serra (◀)			4. Artur Abelló Tarrada (◀)	
5. Domènec Andreu Gual (◀)			5. Manel Gelada de Mer (◀)	
6. Domènec Botifoll (◀)			6. Miquel Civit Ingles (◀)	
Suplents			Suplents	
1. Jaume Figueras i Esteve (●)			1. Joan Busquets i Bas (●)	
2. Fermí Roca i Coma (●)			2. Josep Coldeforns i Marigot (●)	
3. Pere Rebordosa i Miralles (●)			3. Francesc Rull i Riera (●)	
4. Joan Esquius i Ribera (◀)			4. Josep Riu i Pujol (◀) (♦)	
5. Ramon Puigarnau i Picó (◀)			5. Manel Bataller Farràs (◀)	
6. Bonaventura Mitjavila (◀)		(GPLLaune)	6. Miquel de la Iglesia Genescà (◀)	
ALCALDE (President JLRS)				
Pere Armengou i Manso (fins sessió 18.01.1909. † març 1909) (en novembre de 1906 exerciren d'alcalde accidental Joaquim Gomis i Cornet (el qual signà els Anuncis de renovació de la JLRS en 24 de novembre, i Domènec Farreras Serrahima (que el substituï a les sessions dels dies 29, 30 i 31, és a dir, en les sessions de renovació i constitució de la Junta per al bienni 1907-1908).				
MOSSÈN (Vocal nat)				
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest				
METGE (Vocal nat)				
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sotsdelegat de Medicina				
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1905)				
Joaquim Perera i Portabella (titular, de la JLRS de Manresa) Francesc Trinxet i Mas (suplent, de la JLRS de Monistrol de Montserrat)				
Comissió Inspectora de la JLRS				
Primer semestre (sessió 18.01.1907)		Segon semestre (es manté sense renovació)		
- Joaquim Perera i Portabella (VP)		- Joaquim Perera i Portabella (VP)		
- Joan Mestres i Serra (VP)		- Joan Mestres i Serra (VP)		
- Domènec Golet i Golet (VO)		- Domènec Golet i Golet (VO)		
- Manuel Gelada de Mer (VO) (Δ)		- Manuel Gelada de Mer (VO)		
Primer semestre (sessió 31.01.1908)		Segon semestre		
- Joaquim Perera i Portabella (VP)				
- Joan Mestres i Serra (VP)				
- Domènec Golet i Golet (VO)				
- Miquel Civit Ingles (VO)				
President de la Junta Municipal del Cens Electoral (sessió 20.09.1907)				
Joan Mestres i Serra (VP)				

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

(●) = Romanen a la Junta

(◀) = Entren elegits aquest any. Joan Mestres Serra (VP) i Miquel Civit Ingles (VO) passaren de suplents a efectius.

(Seri.) = Secretari

² (†) Àngel Ferrer i Graner va morir en novembre de 1907. A proposta del vocal patró Joaquim Perera, "se hace constar por unanimidad en acta el sentimiento de la Junta por la muerte del vocal de la misma D. Angel Ferrer Grané cuya pérdida lamentan todos los presentes en sentidas palabras". Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Sessió de la Junta de 05.12.1907.

A l'acta d'aquesta renovació es va explicitar que “Los Vocales Suplentes deberan sustituir á sus patronos por el mismo orden en que se hallan relacionados excepto D. Jaime Casulleras que tendrá de suplente á Ramón Puigarnau, Juan Mestres á Buenaventura Mitjavila, Domingo Andreu á Pedro Rebordosa y Domingo Botifoll á Juan Esquius. Arturo Abelló Tarrada de los obreros á Manuel Bataller, Manuel Gelada á José Riu y Miquel Civit á Miguel de la Iglesia Genescá, Isidro Torra á Francisco Rull”³.

Baldomer Saldoni i Solsona fou nomenat Secretari per unanimitat. Recordem que a la Junta anterior havia esta proposat, però va guanyar per vuit contra sis vots el vocal patró i president del Gremi de Rajolers, Josep Vilaseca i Palà (que ja ho era des de 1900). Donat que Josep Vilaseca va cessar per sorteig, l'impressor Saldoni tenia obert el camí a la secretaria de la Junta, essent el primer Vocal obrer que ocupava aquest important càrrec. També Joaquim Perera i Portabella fou, per unanimitat, designat com a Delegat de la Junta de Reformes de Manresa per a formar part de la Junta Provincial de Reformes Socials. En la sessió de 31 de juliol de 1908, Joaquim Perera, *“expresando haber liquidado los negocios de sus fábricas pone su cargo á disposición de la Junta pero ésta atendiendo la posibilidad de que entre en algun nuevo negocio industrial suspende la aceptación de la renuncia hasta que el tiempo ó las circunstancias confirmen el cambio ó la baja en el gremio como motivo de cesación”*.⁴

Quant a les incidències d'aquesta Junta, val a dir que es disposa només d'unes poques actes soltes. Així, a la sessió de 31 de gener de 1908 es va acordar *“que todos los Sres. vocales de la Junta sean considerados Inspectores á los efectos de la observación de la Ley de Descanso en domingo expediendoles su nombramiento á cada uno que les autorice á dicho efecto”*. Foren reelegits Perera i Mestres pels patrons i Golet pels obrers. Manel Gelada de Mer generà vacant extraordinària, ja que fou baixa en el seu ofici de cinter (la darrera sessió de la JLRS a què assistí fou a la de 31.10.1907, però no es té constància de la seva baixa fins a la sessió del 31 de gener de 1908, en la qual Miquel Civit Ingles fou nomenat Vocal Inspector “para completar la Comisión”.

Curiosament, torna a assistir-hi a la Junta a les sessions de 31 de juliol, 28 d'agost i 30 d'octubre de 1908, fins que a la de 21.11.1908 es va donar comptes de que es generava la seva vacant, *“por haber cesado definitivamente en su oficio de cintero y haber tomado otro lo que segun la ley es motivo obligado de cesación en el cargo”*. En aquesta sessió de 21 de novembre de 1908 es va donar comptes de les dimisions *“de los Vocales suplentes obreros José Riu y Puyol y Miguel de la Iglesia que son aceptadas (...) y se acuerda declarar estas tres vacantes extraordinarias y la del otro vocal suplente Manuel Bataller que pasó á ser efectivo por dimisión de Arturo Abelló y proveerlas todas en la próxima renovación ordinaria segun corresponde”*⁵. Quant al vocal obrer Artur Abelló Tarrada va presentar la seva dimissió en juliol de 1907 ja que *“ha tenido que ausentarse de esta población”*, davant la qual la Junta *“acuerda que sea sustituido por su suplente Manuel Bataller Farrás en las convocatorias que en lo sucesivo se ofrezcan”*.⁶ Finalment, En sessió de 21 de novembre de 1908 es va donar comptes de les dimisions *“de los Vocales suplentes obreros José Riu y Puyol y Miguel de la Iglesia que son aceptadas”*.

³ Acta del 29.12.1906.

⁴ Acta del 31.07.1908.

⁵ Acta del 21.11.1908.

⁶ Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Acta de 30.07.1907.

6.1. El llarg conflicte de la Base 13.

A la sessió del 18 de gener de 1907 el vocal obrer Domènec Golet es queixava de la “irritante desigualdad que se observa en las horas de trabajo”, mentre que a la sessió de 30 de juliol de 1907 es va tractar de la vaga “declarada por los obreros cinteros de algodón por incumplimiento de las bases ultimamente acordadas y expuestas á la consideración de la Junta las principales incidencias y razonamientos que han dado lugar á la presentación del nuevo conflicto de trabajo, el Sr. Golet hace presente la conveniencia de elevar como ya tienen acordado en principio los vocales obreros y sociedades del ramo, una exposición ó memorial al Excmo Sr. Gobernador Civil de la provincia dándole cuenta de la distinción que entraña la división de los obreros en mecánicos y operarios y la conveniencia de que se resuelvan afirmativamente las multas impuestas por el Jurado, hoy pendientes de apelación ante aquella superior autoridad”.⁷

Despues de una “amplia y extensa discusión” es va acordar que fos una Comissió de dos patrons i dos obrers els que anessin a exposar al Governador civil “*los deseos de la Junta*”. Formaren la Comissió els vocals patrons Joaquim Perera i Fermí Roca, i els vocals obrers Domènec Golet i Manel Gelada. A la sessió del 27 d'agost es donava comptes de que el Governador civil de la província, Angel Ossorio y Gallardo “ha dado fin con su venida á Manresa al conflicto en que por dificultades en la aplicación de las bases de trabajo convenidas se encontraban fabricantes y obreros cinteros de algodón sosteniendo estos una huelga desde el dia 15 de julio último. Se da lectura al reglamento aprobado para la aplicación de la Base 13 y sus concordantes y se acuerda por unanimidad un voto de gracias que se elevará á nombre de esta Junta al Excmo. Sr. Gobernador por su feliz intervención en el conflicto que se ha solucionado”.⁸ A continuació es procedí a contestar l'Interrogatori de les Vagues de l'Institut de Reformes Socials “para la Estadística de las huelgas quedando contestado y aprobado para su remisión al Instituto”.⁹

Val a dir que l'Institut de Reformes Socials enviava una carta en data tres de novembre de 1907 en què es queixava de les llacunes que aquell interrogatori contenia. Segons l'IRS, “*se observa que en el cuestionario no se consignan cuales fueron las peticiones determinadas de los obreros, ni las proposiciones de los patronos, antecedentes que este Instituto considera necesarios para el exacto conocimiento de aquél conflicto*”. A continuació demanava que el Secretari de la Junta recaptés la informació necessària i procedís “*a acreditar los siguientes extremos: 1º = Razones que los obreros tuvieron para declarar la huelga al solicitar el cumplimiento del convenio celebrado en 1906 y la interpretacion y aplicación inmediata de la base 13 del mismo, que dió lugar al Reglamento citado, y 2º = Actitud de los patronos, proposiciones ó bases que hubieran presentado en el curso de la huelga, ó caso de negativa de los mismos al cumplimiento de aquél convenio, fundamentos en que se apoyasse su decisión. Acreditados los hechos expuestos ruego á V.S. Se sirva transmitir á este Instituto el resultado de la citada información á la mayor brevedad posible*”.¹⁰

⁷ Acta del 30.07.1907. Vegeu l'escrit enviat al Governador, de data 28 de juliol de 1907, a Reformas Sociales, 1900-1908.

⁸ Acta del 27.08.1907.

⁹ Ídem.

¹⁰ Reformas Sociales, 1900-1908. Carta del Presidente del IRS, Gumersindo de Azcárate, a la Junta de Refomes Socials de Manresa, 03.10.1907.

Tot i això, a l'”*Estadística de las Huelgas*” emplenada per la Junta de Reformes es constata que la vaga va començar el 15 de juliol i va acabar el 20 d'agost; que foren afectades les fàbriques de cintes de cotó, les quals eren dirigides generalment pels mateixos propietaris i no per empleats d'aquests; que el nombre d'obrers ocupats en el moment de la vaga era de 260, tots ells homes, dels quals anaren a la vaga 150 i no hi anaren 110, els quals van poder continuar treballant malgrat l'absència dels vaguistes perquè els establiments en què se seguí treballant eren obradors particulars; que la retribució mitjana fixa (a preu fet) era de 20 pessetes; que els obrers estaven associats; que la jornada de treball era la legal (66 hores); que no es va suspendre el treball a d'altres establiments per causa de la vaga; que el *elemento patronal* no tenia una associació inscrita en el Registre oficial de Societats mentre que sí que la tenien els obrers, la qual va elegir una Comissió del sí de la societat per tal de negociar; que els vaguistes no reberen subvencions per sostenir la vaga; que els jornals perduts pels obrers ascendiren a 12.000 pessetes i que les peticions dels vaguistes eren el compliment de les bases de treball, les quals no van variar durant la vaga; que tornaren al treball tots els vaguistes menys tres operaris; que no s'admeteren nous obrers en substitució dels acomiadats i que la vaga no es va solucionar per negociacions directes entre patrons i obrers sinó per la intervenció del Governador civil de la província el qual va intervenir a petició dels obrers.¹¹

Així, a la sessió del 20 de setembre es va acordar per unanimitat donar un vot de gràcies als vocals obrers Gelada i Golet “*comisionados por la Junta por su innegable éxito en el viaje que emprendieron á Barcelona, obteniendo con la venida á esta ciudad del Sr. Gobernador civil la solución de la huelga de obreros cinteros, extendiendo dicho acuerdo á los comisionados patronos Sres. Perera y Roca*”¹²

Com recordarem, el conveni celebrat el 9 d'agost de 1906 entre fabricants del ram de cintes de cotó i i la Comissió dels obrers de la mateixa indústria se signà a les Cases Consistorials amb la intervenció i presidència de l'aleshores governador civil de la província D. Francisco Manzano, l'alcalde D. Pere Armengou i Manso, D. Lluís Villa i Miralles, Diputat provincial, D. Joaquim Perera i Portabella, delegat de la Junta Provincial de Reformes Socials i D. Fermin Roca i Coma, vocal de la Junta Local de Reformes Socials de Manresa.¹³ Aquell conveni fou signat per una durada de temps de tres anys, fins el 15 de setembre de 1909. Però fou objecte de nombroses queixes, reivindicacions i interpretacions que portaren a continus i reiteratius enfrontaments entre obrers, operaris i fabricants.

El primer d'aquests enfrontament fou aquesta vaga que anà del 15 de juliol al 20 d'agost i que, com hem vist, va ser necessària la intervenció del Governador civil de la província per resoldre-la i arribar a acords. El motiu pel qual es declarà la vaga fou l'incompliment de les bases acordades, sobretot la relacionada amb la Base 13, aquella que feia referència a la Comissió mixta encarregada de les inspeccions de les fàbriques i obradors i a la imposició de multes. Això fou així perquè mentre que la composició del Jurat es va explicitar clarament a la base 11 (tres persones que no fossin ni fabricants ni obrers del ram de cintes, una nomenada pels fabricants; una altra nomenada pels obrers i una tercera nomenada per ambdues parts), la composició de la comissió inspectora de fàbriques i obradors (base 13) no va determinar quines persones la composarien ni de

¹¹ Reformas Sociales, 1900-1908. Estadística de la Huelgas. 15 juliol-20 agost de 1907.

¹² Acta del 20.09.1907.

¹³ Per a un seguiment d'aquell conflicte, Vegeu, supra, la Junta de 1905-1906.

quina manera serien nomenades. Un altre motiu soterrat, i que emergiria a partir d'aquests anys, era la distinció entre treball reunit (fàbriques) i treball distribuït (obradors) que enfrontaria als diferents fabricants d'un o un altre tipus a l'hora de fixar preus i salaris amb els treballadors, i també, entre aquests, la diferència entre operaris i treballadors, els primers dels quals tenien treballadors empleats als seus obradors, tot engrandint la diferència entre operaris i treballadors perquè els primers no deixaven de ser, en suma, patrons, sense deixar de ser treballadors alhora. Un últim motiu de conflicte fou, tal com especificaven els treballadors a les actes de la Junta de Reformes de 30 de juliol de 1907 que aclaririen al Governador civil "*la distinción que entraña la división de los obreros en mecánicos y operarios*", fent referència a la divisió existent entre els telers (i per tant els teixidors) mecànics i els manuals. Fou durant d'aquests anys que la mecanització del sector estava acabant amb la coexistència entre telers mecànics i manuals, i també quan començaren a distanciar-se, entre patrons i entre obrers, els interessos del treball reunit i el treball distribuït. La vaga que acabem de veure ens ho confirma: mentre els treballadors cinters van a la vaga, els operaris no ho fan i segueixen treballant. Aquests enfrontaments i divisions travessaran tot aquest període, caracteritzant-lo, i ocupant bona part de l'activitat de la Junta de Reformes Socials.¹⁴ Veiem, doncs, quines foren les peticions dels obrers i el Reglament signat amb el governador civil, Angel Ossorio en 1906, per poder després entendre millor les raons d'aquesta vaga de 1907 a l'entorn de la *Base 13*.

Els treballadors cinters presentaren unes Bases addicionals a la Base 13 del conveni de treball de 1906 als patrons on es plantejava que

“1ª. Los locales destinados á talleres se abrirán para cualquier individuo de la Comisión ó Jurado siempre y cuando tengan por objeto efectuar alguna inspección relacionada con el cumplimiento del contrato de trabajo.

2ª Es bastante la presencia de tres individuos de la comisión Inspectora para que esta se considere reunida y asi mismo serán válidos los acuerdos que tomen relativos á la inspección cuando no se haya podido reunir mayoria a pesar de haber sido citados todos los individuos de la misma.

3ª Las multas establecidas en las bases 17 y 18 se aplicarán á la vez por cualquier infracción del contrato y de estas bases adicionales. En el caso de no verificarse el pago de alguna multa impuesta por el Jurado, se confiere la facultad necesaria al Presidente de la Sociedad de trabajadores en cintas de algodón para que pueda reclamarla judicialmente”¹⁵

Les reclamacions dels obrers cinters posen de manifest les resistències dels operaris i fabricants a ser inspeccionats així com la inassistència dels membres patrons i operaris de la Comissió mixta a les convocatòries per tal d'inspeccionar tallers i fàbriques (amb l'objectiu de fer-les inoperants), i també l'impagament de les multes establertes per la Comissió amb tota mena d'excuses i arguments per part dels infractors, com ara que havien estat realitzades sense la presència de tots el membres de la Comissió, etc.

¹⁴ Una caracterització d'aquest període es pot veure a Ramon Vila Despujol i Lluís Virós i Pujolà: "Cambio técnico y conflicto social en la industria de las cintas de algodón (Manresa, 1890-1919)", pàgs. 505-519, a Carlos Arenas Posadas, Antonio Florencio Puntas i Jerònia Pons Pons (Eds.): *Trabajo y relaciones laborales en la España contemporánea*, Actes de les II Jornades de Historia Económica de las relaciones Laborales, celebrades en Sevilla en novembre de 1999. Mergablum. Edición y Comunicación, S.L. 2001.

¹⁵ Reformas Sociales, 1900-1908. 1907 (s.d.)

El 26 de juliol la Societat d'Operaris Cintres de Cotó celebrava una reunió general en què prengueren els següents acords: “1º. No adherirse á la huelga iniciada por otros compañeros del Oficio, y en caso de coacción pedir amparo á las autoridades para garantir la libertad del Trabajo. 2º. Mantener desautorizados los dos individuos que vienen representando en la Comisión mixta por parte de esta sociedad, ó sean los individuos Juan Serrallonga y Ramon Oliveras, y poner en su lugar á los ya indicados á esta Alcaldía, Francisco Cornet y Vicente Mominó [Mominout]”.¹⁶

El 27 de juliol Joan Codina Oliver, president de la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó, anunciava mitjançant una carta adreçada a l'alcalde que “*mañana á las diez de la mañana tendrá lugar un mitin en salon de la Calle Vestales numer (sic) diez para tratar de la huelga de los cinteros de algodón*”. L'escrit estava signat per una Comissió de les deu societats obreres següents:

Societat	Nom dels signants
Societat de Fonedors en Ferro i Metalls	Ramon Arderiu
Unió d'Obrers Metal·lúrgics i Similars	Joan Pascual
Societat d'Oficials Serradors Mecànics	Vicens Riera
Societat d'Obrers Tintorers	Joan Bohigas
Associació Tipogràfica	Baldomer Saldoni
Societat de Treballadors en Cintes de Cotó	Domènec Gomis
Societat d'Oficials Fusters	Pere Botifoll
Associació de Dependents	Josep Coll Matamala
Societat Unió Fabril Cotonera	Josep Bonet
Societat de Peons de Paleta	Josep Servals

FONT: Elaboració pròpia.

I s'acompanyava amb un full volant titulat “AL POBLE IMPARCIAL. El perquè de la huelga de betaires” que, escrit en català, explicaven que “Com tothom sap (...), los fabricants de vetas, tenen firmadas y aceptadas una nota de preus y unas bases per regularisar lo trevall. Eixas bases foren firmadas y aceptadas enfront del Excelentissim Sr. Gobernador, Iltre. senyor Arcalde y un Diputat provincial y altres personas de reconegut prestigi. Lo cert es, que á pesar de tot això, ni ‘ls fabricants pagan las feinas á preu ni compleixen les bases aceptadas”. El full convocava “á tots aquells que vulguin lo progrés moral y material de sa casa SE VOS CONVIDA per las 10 del matí de demà, diumenge dia 28, al MITIN públich que tindrà lloch en lo carré de las Vestals, nº 10 baixos, en quin se vos enterará dels abusos comesos pels senyor fabricants de betas, la forma com sucumbeixen los trevalladors á sas exigencias, se farà historia de nostra lluiyta desde que finiren las primeras bases, y ‘s posará de relleu també *lo molt qu’ han fet per nosaltres las autoritats locals*, veuréu las dificultats per fer justicia y per últim sabreu, qu’ es lo que volém. Y podréu convencehos tots los que hi assistiu, que no

¹⁶ Reformas Sociales, 1900-1908 (28.07.1907). Els operaris enviaren diversos escrits a l'alcalde perquè fossin Francisco Cornet (secretari de la societat) i Vicente Maminout els seus legítims representants (19.03.1907 proposant-los; 12.07.1907 en què protestaven que s'havia convocat una reunió del Jurat i la Comissió mixta de fabricants, operaris i treballadors cintres i els operaris i que els que havien assistit s'estaven abrogant la representació i per tant anunciaven que “considerará como nulos todos los acuerdos que se tomen sin la verdadera representación de esta sociedad en la indicada y en cualquier otra reunión que se convoque sin los representantes D. Francisco Cornet y D. Vicente Maminut [Maminout] que son los indicados segun se comunicó á esta alcaldía por escrito con fecha 19 de Marzo último”; aquesta del 28.07 i el 08.08.1907 en què demaven novament que a la reunió que havia de celebrar-se amb el Governador civil fossin ells qui els representés) per contra de Joan Serrallonga i Ramon Oliveras els quals, com es veurà més avall en la signatura del Reglament, no foren atesos.

preteném altre cosa, que guanyarnos la vida y per no veurer may mes trepitjats los contractes de treball entre amos y treballadors, *volém qu' es fassi justicia* als que ab tant marcat cinisme, 'ls trepitjan'.¹⁷

El 10 d'agost, la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó enviava un escrit signat pel seu president, Joan Codina, i pel seu secretari, Francesc Padró, i li manifestaven que “El malestar reinante entre la clase por nosotros representada y la indignación de varios trabajadores, han puesto á esta Junta en una situación tan difícil, que se vé obligada á comunicar á V.E. que no responde de los actos de los socios, si en el plazo de cuarenta y ocho horas no queda zanjada satisfactoriamente la huelga de dignidad á que han lanzado los patronos á la clase. Lo cual comunicamos á V.E. declinando todas las responsabilidades de lo que pueda ocurrir si transcurrido dicho plazo no s dá á los trabajadores cinteros una satisfacción á sus aspiraciones”.¹⁸

Pocs dies després el governador civil de la província es personava a la ciutat per tal de negociar la solució del conflicte. El Reglament finalment signat el 20 d'agost de 1907, i que posava fi a aquella llarga vaga, fou com segueix:

REGLAMENTO PARA LA EJECUCIÓN DE LA BASE 13 Y SUS CONCORDANTES DEL CONVENIO DE 9 DE AGOSTO DE 1906 ENTRE FABRICANTES Y OBREROS DEL RAMO DE CINTAS DE ALGODÓN.

CAPITULO 1º:
DE LA CONSTITUCIÓN DE LA COMISIÓN.

ARTICULO 1º: Para los efectos de la Base 13 y sus concordantes del convenio de 9 de Agosto de 1906 los fabricantes y los obreros del ramo de cintas de algodón tendrán constantemente formado un censo de los individuos que pertenecen á sus respectivas clases.

Los operarios que trabajen en sus casas por cuenta propia ó ajena, podrán á su libre voluntad inscribirse en el censo de los fabricantes ó en el de los obreros para ejercitar juntamente con los unos ó con los otros el derecho electoral de que trata el artículo siguiente.

ARTICULO 2º: Tanto los fabricantes como los obreros se reuniran en sus respectivos locales sociales el dia diez de septiembre de cada año, á las 11 de la mañana y procederá á la elección de los vocales de la Comisión mixta, tres por la clase de fabricantes, tres por la clase de obreros y dos por la de operarios.

Estos operarios habrán de ser elegidos uno por los fabricantes entre los que figuren adictos á su censo, y el otro por los obreros de los que se hallen inscritos en el suyo.

Los dos designados se someterán á la designación de la Junta Directiva de la sociedad de operarios que podrá recusar los nombramientos hasta tercera vez. En el caso de recusación se harán las sucesivas elecciones en término nunca mayor de tercero dia.

A la (sic) cuarta elección el nombramiento del operario designado por los fabricantes ó los obreros de entre los de sus respectivos censos, quedará firme, dándose (sic) tan solo conocimiento, á la Junta Directiva de la Sociedad de operarios del que resulte elegido.

La elección de los fabricantes habrá de recaer necesariamente en dos mecánicos de los que tienen el trabajo reunido y uno de los que tienen el trabajo distribuido, por medio de operarios, ó viceversa.

ARTICULO 3º: Los ocho vocales de la Comisión así elegidos entrarán en posesión de sus cargos el dia 15 de Septiembre y continuarán en ellos hasta igual fecha del año siguiente sin que sean admisibles excusas de ningún género, ni puedan ser sustituidos por ningún motivo.

Se exceptúa el caso de muerte de alguno de los vocales. En este supuesto, el fallecido será sustituido por otro de su clase, verificándose la elección al décimo día siguiente á su fallecimiento, con sujeción con lo prevenido al artículo anterior.

¹⁷ Reformas Sociales, 1900-1908. Full volant “AL POBLE IMPARCIAL. El perquè de la huelga de betaires” (27.07.1907).

¹⁸ Reformas Sociales, 1900-1908 (10.08.1907)

CAPITULO 2º
FUNCIONAMIENTO DE LA COMISIÓN

ARTICULO 4º: La Comisión se reunirá los días 15 y 30 de cada mes, y si éstos fueran festivos, el primero hábil que los siga, en el edificio de la Casa Consistorial..

ARTICULO 5º: La Comisión podrá actuar en primera y única convocatoria, cualquiera que sea el número de los vocales asistentes, siempre que haya más de uno.

ARTICULO 6º: Durante todo el año actuará de Presidente el más anciano de la Comisión, y de Secretario el más joven. Si dejaren de acudir á alguna sesión, los sustituirá en ella respectivamente el más anciano y el más joven de los concurrentes.

ARTICULO 7º: La Comisión resolverá sobre todos los asuntos que sometan á su deliberación los vocales inspectores y sobre cuantas reclamaciones formulen ante ella los obreos ó los fabricantes.

ARTICULO 8º: Los acuerdos se tomarán por mayoría de votos entre los concurrentes á la sesión. Si hubiere empate se reunirá la Comisión al día siguiente y á la misma hora para realizar una nueva votación. Si en ésta también hubiese empate, se someterá la cuestión al Jurado.

CAPITULO 3º
DE LA INSPECCIÓN DE FÁBRICAS Y OBRADORES

ARTICULO 9º: La inspección alcanzará á las fábricas, á los obradores ya se trabaje en estos por cuenta propia ó ajena, y á las Casas de Banca en que los patronos consignen el importe del jornal de sus obreros, pudiendo auxiliarse de los comprobantes acreditativos del trabajo realizado.

ARTICULO 10º: Para la inspección de fábricas y obradores la Comisión nombrará dos vocales uno fabricante y otro obrero, que ejercerán dicha misión por turnos de un mes. Las designaciones las hará[n] independientemente cada clase nombrando los obreros á sus vocales de turno y los fabricantes á los suyos. La distribución de turnos se hará para todo el año en la reunión que la Comisión debe celebrar el 15 de Septiembre.

Al mismo tiempo que se designen los dos vocales inspectores se designarán también para cada mes dos suplentes, uno por cada clase, que sustituirán á los designados en caso de ausencia, excusa ó imposibilidad para el desempeño de sus funciones.

El vocal que se encuentre en cualquiera de esta[s] condiciones tendrá obligación de avisar á su suplente para que le sustituya desde luego en sus funciones inspectoras.

ARTICULO 11º: Cada uno de los vocales de turno podrá disponer la inspección que teng por conveniente, sin que puedan visitarse más de cuatro fábricas ú obradores por semana.

Para realizár dichas visitas, citará á su compañero por conductpo de un dependiente del Municipio, y con doce horas de antelación cuando menos, para reunirse ambos en la Secretaria del Ayuntamiento. En la citación no estará obligado á decir cuales son las fábricas ú obradores que se propone inspeccionar.

Si el citado no acudiese á la casa Consistorial á la hora de la cita, lo acreditará asi por diligencia el Secretario del Ayuntamiento ó el funcionario que haga sus veces.

El vocal inspector que haya promovido la reunión, podrá citar de nuevo á su compañero, y si éste tampoco concurrese al segundo aviso, despues de acreditada su inasistencia en la forma que queda indicada, podrá el vocal iniciador de la inspección realizar esta por si solo con igual autoridad que si la hiciesen los dos inspectores juntos.

Si en algún establecimiento hallara cualquiera falta, la comunicará sin necesidad de especificarla, á su compañero de inspección dandole nueva cita para la comprobación de aquella. Esta vez será obligatoria la asistencia.

Al practicar cada visita de inspección el visitante lo hará constar asi en un papel que entregará fechado y firmado al dueño ó representante del local objeto de la visita.

ARTICULO 12º: Del resultado de la inspección se dará cuenta á la Comisión en la primera sesión que esta celebre.

ARTICULO 13º: Si algún fabricante ú operario resisti[e]se ó dificultare, clara ó encubiertamente, la visita de inspección practicada con arreglo á este Reglamento, se le impondrá por este solo hecho el maximum de la multa á que alude la Base 18 del Convenio de 9 de agosto de 1906.¹⁹

ARTICULO 14º: No podrán ser inspeccionados más de una vez por semana los obradores y las fábricas que no tengan el trabajo reunido. Las fábricas que tengan el trabajo reunido no podrán ser inspeccionadas mas de una vez al mes. Se exceptua el caso señalado en el penúltimo párrafo del artículo 11.

¹⁹ La qual deia literalment: “La clausula penal será de 100 á 500 pesetas por parte de los fabricantes, y de 10 á 50 pesetas por parte de los operarios y obreros”. Vegeu, supra, la Junta de 1905-1906.

ARTICULO 15º: El fallo de la Comisión imponiendo alguna multa se comunicará al multado. Si pasaren diez días sin que esta abonare la multa, la Comisión se dirigirá al Alcalde cuando la pena fuere inferior á 25 pesetas y al Gobernador cuando fuese superior dándoles cuenta del caso é interesándoles que, en atención á ser ellos firmantes de este Reglamento y quedar por consiguiente desobedecida su autoridad, hagan uso si lo estiman conveniente, de las facultades que respectivamente les confiere el artículo 77 de la Ley Municipal y el 22 de la Provincial para imponer y hacer efectiva con sanción gubernativa la multa decretada por la Comisión ó el Jurado en su caso.

Si pasaren diez días desde la presentación del escrito sin que el Alcalde ó el Gobernador hayan accedido á lo solicitado la Comisión podrá acudir al Juzgado competente en reclamación de la efectividad de la multa impuesta.

ARTICULO 16º: Los abusos, extralimitaciones ó desatenciones en que los vocales inspectores puedan incurrir al practicar las visitas, una vez denunciados á la Comisión, podrán ser castigados por esta, y en caso de desacuerdo por el Jurado, con las mismas multas señaladas en la Base 18 del Convenio de 9 de Agosto de 1906, las cuales se harán efectivas por el procediminto que queda indicado en este Reglamento.

ESTE REGLAMENTO HA SIDO APROBADO Y FIRMADO POR LAS TRES CLASES DE FABRICANTES, OBREROS Y OPERARIOS DEL RAMO INDUSTRIAL DE CINTAS DE ALGODÓN QUE FORMAN LA COMISIÓN MIXTA NOMBRADA A TENOR DE LAS BASES DE 9 DE AGOSTO DE 1906 BAJO LA PRESIDENCIA DEL EXCELENTISIMO SEÑOR DON ANGEL OSSORIO GALLARDO GOBERNADOR CIVIL DE LA PROVINCIA Y CON ASISTENCIA DEL ILTRE SEÑOR ALCALDE DON PEDRO ARMENGOU Y MANSO EN MANRESA A VEINTE DE AGOSTO DE MIL NOVECIENTOS SIETE. = ANGEL OSSORIO = PEDRO ARMENGO MANSO = J PORTABELLA DE ARGULLOL = ANDRES PONS SANTACREU = FRANCO. PONSA = JOSE LLUVIA Y VIDAL = RAMON OLIVERAS Y CREUS = JOSE RIUS = JOSE SERRALLONGA = JUAN BUSQUETS²⁰

²⁰ Reformas Sociales, 1900-1908. REGLAMENTO PARA LA EJECUCIÓN DE LA BASE 13 Y SUS CONCORDANTES DEL CONVENIO DE 9 DE AGOSTO DE 1906 ENTRE FABRICANTES Y OBREROS DEL RAMO DE CINTAS DE ALGODÓN. (20.08.1907).

La Societat de Treballadors en Cintes de Cotó de Manresa s'apressaren a fer públic el nou reglament, en tres fulls impressos:

Aquesta fou sens dubte la vaga que aprofundí encara més les diferències entre fabricants cinters de treball reunit i de treball distribuït, i entre operaris i treballadors cinters. Les picabaralles en el sector proliferaren fins al punt d'arribar a enfrontaments físics i intent d'imposicions de representants tant pel costat dels fabricants com dels obrers i operaris, només un mes més tard d'aquell mateix any (i de la que ens ocuparem més tard).

Ara convé posar de manifest com algunes característiques del Reglament aprovat entre el sector del ram de cintes de Manresa mostra importants similituds amb la pròpia Junta de Reformes Socials, amb el servei d'Inspecció de l'IRS i, més tard, amb els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge que es posarien en marxa a partir de la llei de 19 de maig de 1908. Així, la Comissió mixta d'obers i fabricants, amb el seu propi mecanisme d'inspecció de fàbriques i obradors, s'assimilaria amb la Junta de Reformes Socials i la Comissió d'Inspecció d'aquesta, i amb els Inspectors del treball de l'IRS, i també entre el Jurat mixt i els Tribunals Industrials futurs, on els integrants d'aquests reberen el mateix nom de Jurats. Fou així com, quan es posaren en marxa els Tribunals Industrials i el Consells de Conciliació i Arbitratge, el sector de la cinteria

manresana va trobar uns organismes *ideals* de resolució dels conflictes, ja que l'estructura interna de representació i funcionament d'aquests s'ajustava en un tot als que ells venien fent servir. La diferència substancial seria que els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge eren organismes de consens establert per llei, i aquí tant patrons com obrers s'hi acolliren i participaren plenament amb un doble objectiu: consolidar la seva genuïna representativitat de classe i tenir garanties de que els pactes, convenis i laudes serien finalment respectats.

En aquest sentit cal ressaltar que Manresa sobresurt per davant de Sabadell o Mataró quant a la utilització dels Consells de Conciliació i Arbitratge i el Tribunal Industrial un cop constituïts a la ciutat (no sense polèmica, com tindrem ocasió de veure), sobretot, repetim, per la felicitat coincidència entre les estructures organitzatives dels mecanismes de consens establerts a la ciutat i els introduïts per l'Estat. Aquests darrers vindrien a posar pau als conflictes interns en el sector, els quals mantenien la ciutat sumida en un reguitzell de conflictes continu i que trobarien, en la Junta de Reformes Socials, el seu major referent.

Per exemple, i com a conseqüència de la vaga de juliol-agost, l'11 de setembre la Societat d'Operaris Cintres de Cotó adreçava una carta a la Junta de Reformes Socials manifestant que aquell mateix dia, a les 8'30 de la nit s'havien presentat en el seu domicili social una comissió de treballadors cintres integrada pel seu president²¹ i “otro individuo de su clase á presentar el nombramiento del Operario designado por los de ellos adheridos y á imponer de momento la resolución o recusación de su nombramiento. Y resultando que esta junta considerando tal apremio como una exigencia insoportable á (sic) dicho á dicha comisión que se tomaban de tiempo asta (sic) mañana á las 11 de la mañana para su resolución, esta junta ha sido insultada por su presidente siendo necesario emplear la fuerza para arrojarlo del local por faccioso. Al poner en conocimiento de V.E. tal accidente le manifestamos que hemos mandado á la Sociedad de Trabajadores un oficio negandonos de hoy en adelante á recibir á dicho individuo. Lo que ponemos en conocimiento de V.E. para su conocimiento y á los efectos consiguientes”²².

Ja es veu com estaven els ànims, després de la vaga en el sector. Només dos dies després, el 13 de setembre, varis fabricants de cintes enviaven una protesta, la qual elevaven al Governador civil, “*sobre la supuesta elección de la comisión de fabricantes*”.²³ L'escrit estava signat per Francesc Serrahima i Solà, gerent de la Societat Serrahima i C^{ia}., Jaume Casulleras Palomas, Josep Roig Palomas, gerent de la Societat Roig Germans (signava la carta, també, Ramon Puigarnau Picó, aleshores vocal patró a la Junta de Reformes Socials), tots ells fabricants de cintes de cotó “*de los que tienen el trabajo reunido y por la que pagan los nombrados respectivamente la cuota contributiva anual de Ptas. 923'52, ptas. 380'28 y 325'96 ptas.*” Els fabricants de treball reunit explicaven, en un llarg però aclaridor escrit, que en data 9 de setembre “fueron convocados para el dia siguiente en el local ó domicilio propio de los operarios, sin saber el objeto de la convocatoria, y una vez allí y ante la mayoría de operarios los Sres. José Portabella, Andres Pons Santacreu, Francisco Ponsa y José Lluviá, fabricantes de cintas, y los dos primeros de los que tienen el trabajo distribuido por

²¹ El president de la Societat de Treballadors en Cintres de Cotó era Joan Codina Oliver.

²² Reformas Sociales, 1900-1908 (11.09.1907). Signava la carta el secretari de la Societat d'Operaris Cintres, Jaume Cornet.

²³ Reformas Sociales, 1900-1908 (13.09.1907).

medio de operarios, y que constituían la comisión de fabricantes nombrados en 1906 y á la vez los que con V.E. trataron el arreglo de las cuestiones pendientes actuando de mesa presidencial ante la misma, se levantó el Sr. Fabricante de los que tiene también el trabajo distribuido D. Ignacio Más proponiendo la elección de los Sres. Andrés Pons, Franc° Ponsa y José Lluviá, ó sean los mismos de la mesa, y que constituían la comisión nombrada en 1906, y sin saber los que recurren, lo que pasaba, el Sr. Portabella actuando de Presidente, y ante el momentaneo silencio, dijo, quedan aprobados por unanimidad; ante tan extraordinario suceso, los firmantes protestaron, fundandose en que no se había expresado el objeto de la Convocatoria, en que lo actuado no constituía ni podía constituir elección válida, en que no estaban conformes los presentes, y en que no podían emitir libremente su voto, en el domicilio de los operarios y ante la mayoría de éstos lo que implicaba una verdadera coacción, y en fin que no podían llevar la representación de los fabricantes, quienes constituían la comisión causa de los graves disturbios pasados, que causaron la presencia de V.E. en la presente ciudad, comisión que ni siquiera ha tenido la delicadeza de comunicar á los que suscriben el arreglo en que V.E. tuvo parte tan principal. La reunión del día 10, entienden los suscritos es ilegal, y nula la elección verificada, 1° porque no se expresó el objeto de la Convocatoria, 2° porque se hizo en el domicilio de los operarios, 3° porque tuvo lugar ante la mayoría de éstos que no tienen voz, ni voto, ni siquiera presencia, en la elección de la comisión de fabricantes, 4° porque no hubo tal elección, 5° porque los elegidos no ostentan ni pueden ostentar el mandato de sus electores, 6° porque los que suscriben se vieron coaccionados en el local de los operarios y ante la reunión de éstos, 7° porque no fueron los que recurren oídos ni atendidas sus protestas ante la supuesta unanimidad. Els fabricants de treball reunit continuaven insistint en què “Siendo los cargos de la comisión gratuitos y obligatorios, dá la casualidad que los elegidos el día 10, son los mismos de la comisión anterior, y entienden los recurrentes, que son los primeros interesados en el desbarajuste anterior para que así continuen las cosas como antes y sean infructuosos los trabajos de las comisiones, y la intervención de V.E. y de la autoridad municipal”.

I reblaven amb un argument de caràcter econòmic, però que apunta envers la idea de fons de que la representativitat es fonamenta en funció de la quantitat que es paga de contribució industrial: “Bueno es que sepa V.E. que la contribución anual que pagan los Sres. Franc° Ponsa, Andrés Pons y Lluviá es respectivamente de ptas. 108,° ptas. 68,° y 34’31 ptas. Por el trabajo distribuido, y 434’60 por el trabajo reunido el último, anual, según noticias, lo que facilmente podrá comprobar V.E. como también los tipos porque contribuyen los que recurren, lo que pone de manifiesto la importancia industrial de los que no han sido oídos en frente de la de los que tan arbitrariamente se atribuyen representación y mandato que evidentemente se les niega”.

Per si les darreres afirmacions poguessin restar massa classistes, els recurrents suavitzen: “No crea que los que recurren tienen ganas de honor y cargos, lo que quieren y han querido siempre es que la legalidad impere en todos los actos colectivos y en especial en el fundamental ó constitutivo de la Comisión para que sea prenda de su perfecto funcionamiento. Lo que anhelan los que suscriben, fabricantes de trabajo reunido, y que por lo tanto, es evidente y palpable cualquier infracción en la distribución de su trabajo, es que la comisión surja genuina por medio de una elección legal, previa convocatoria en que se exprese el objeto de la reunión y se oiga á todos en un local independiente y libre, sin que presencien el acto otras personas que las que tienen derecho al mismo. El artículo 15 de las bases vigentes ordena la renovación de la

comisión cada año, y con lo expuesto resulta que ni siquiera se ha intentado una renovación, lo que se ha querido hacer es una plena y total reelección. El signants acabaven dient que , “en virtud de lo expuesto á V.E. atentamente suplican que tenga á los que suscriben por opuestos á la elección del día 10 corrientes de los individuos que han de formar la Comisión de fabricantes, porque entienden nula é ilegal, la convocatoria y la elección, de lo que ante la Superior Autoridad de V.E. con el más profundo respeto protestan. Gracia que los recurrentes esperan del recto proceder que informa los actos de V.E. Manresa para Barcelona á los 13 de Sepbre de mil novecientos siete. Firman = Franc^o Serrahima = Ramon Puigarnau = Jaime Casulleras = José Roig = Es Copia. Certifico que es copia exacta (rubricat, Francisco Serrahima)”.

El 10 de setembe, dia de la reunió de la renovació de la Comissió, el Comandant de la Guàrdia Municipal, Manuel Murcides, present a l'acte en qualitat de Delegat de l'autoritat municipal, presentà a l'alcalde el seu informe de la reunió. En ell, Murcides escrivia que la reunió “se llebo (sic) a cabo con el mayor orden la elección de los señores Fabricantes que habían de constituir la Comisión mixta á los que cedía la Presidencia D. José Altimiras presidente de los Operarios. Constituidos los Fabricantes y actuando de Presidente Don Baltasar Portabella este declara abierta la Sesión, pidió y le fue concedida la palabra á Don Ignacio Más el que propuso para el cargo de indibduos (sic) que habian de ser nombrados en dos para constituir el Jurado mixto de Fabricantes, operarios, y trabajadores, el Más propuso á los Fabricantes D. Andrés Pons, D. José Llubíá (sic), y D. Fran^{co} Ponsa, y para el Jurado á D. Joaquin Gomis y Cornet, El presidente señor Portavella (sic) en alta box (sic) dijo si de los halli (sic) regunidos (sic) habia alguno que propusiese otros nombres en contra de los propuestos por el señor Más permaneciendo todos callados, manifestando ademas el presidente que puesto que los propuestos heran (sic) hacetados (sic) por unanimidad, no hera (sic) precisa la botación (sic) y por unanimidad quedaron plocamados (sic) los señores ante dichos, seguidamente se propone por parte de los Operarios para el mismo cargo á D. José Altimiras el que fue plocamado (sic) por Fabricantes y Operarios, tambien por unanimidad, y al terminar la Sesion se lebanto (sic) el Fabricante Sr. Serraima (sic) y pregunta al Presidente que hera (sic) lo se habia echo (sic) hallí (sic), contestando el presidente, ya lo habia presenciado, que se habia procedido al nombramiento de los indibduos (sic) que habian de componer la Comisión mixta, y el jurado, el dicho Serraima (sic) dijo que protestaba de todo lo que hallí (sic) se habia echo (sic) retirandose del local al que siguieron los compañeros D. Jaime Casulleras, D. Ramon Puxarnau (sic) y José Roig estos desaparecieron del local sin firmar el acta de la reunión á que habian asistido, terminando el acto en el mayor orden. Es cuanto puedo manifestar á V.S. acerca del particular”.²⁴

També es disposa de l'acta de la reunió feta per la Societat d'Operaris Cintres de Cotó, signada pel seu president, Josep Altimiras i pel seu secretari, Jaume Cornet. El relat de la mateixa, també molt llarga, és força interessant, doncs ens permet contrastar-la amb la protesta dels fabricants de treball reunit i amb la del comandant de la Guardia municipal, Manel Murcidas.

La reunió se celebrà a les 11 del matí al carrer Barreras núm. 21, 1r pis, en el domicili social de la Societat d'Operaris. En ella es reuniren el obrers del ram de cintes i els

²⁴ Reformas Sociales, 1900-1908. Informe del Comandant de la Guàrdia Municipal, Manuel Murcidas (10.09.1907).

fabricants de la mateixa indústria “al objeto de proceder á la designación de sus representantes en la Comisión mixta y Jurado que han de renovarse á tenor de las Bases de trabajo vigente de 9 de Agosto de 1906 y reglamento supletorio de este año.²⁵ Los Sres. Fabricantes asistentes al acto son los que siguen: Andres Pons y Santacreu, José Lluviá y Vidal, Francisco Ponsa, por sucesora de Pablo Pons y Balart, José Portabella, Ignacio Mas, Francisco Ferrer, Pancraccio Cucurella, Luis Valls, Juan Estany, Agustin Domenech, José Canela, Miguel Montserrat, Baltasar Portabella, Francisco Serrahima, Jaime Casulleras, José Roig y Ramon Puigarnau. El Sr. Presidente de la Sociedad de Operarios cede la Presidencia á los Sres. representantes de la Comisión mixta que asisten al acto, y explica que encontrandose los Sres. Fabricantes sin domicilio Social propio, la Sociedad de Operarios les presta acogimiento para que tengan efecto los actos electorales señalados para este día.

Los Sres. Fabricantes de la Comisión delegan su representación para la presidencia del acto en el individuo de la misma D. José Portabella de Argullol, quien explica que habiendose señalado para el 10 de Septiembre á las 11 de la mañana la elección de los fabricantes y el operario de su mismo censo electoral que han de formar la Comisión mixta para el año próximo, procede elegirlos, y que á este efecto se convocó con la anticipación conveniente á todos los Sres. Fabricantes y Operarios inscritos á su censo para el día de hoy á las 11 de la mañana en el local social donde se encuentran reunidos cedido generosamente por la Sociedad de Operarios en defecto de local propio.

Y comenzado el acto con la delegación por parte de la autoridad local del Sr. Murcides, Comandante de la Guardia Municipal, también presente, el fabricante D. Ignacio Mas propone para formar parte de la Comisión mixta en el ejercicio próximo ó sea hasta el 15 de Septiembre de 1908 á los Sres. D. Andres Pons y Santacreu y D. José Lluviá y Vidal de entre los que tienen el trabajo repartido y á mano, y D. Francisco Ponsa de entre los que lo tienen reunido y en mecanico. Hecha por la presidencia repetidamente la pregunta de si alguno de los presentes tenia que oponer su disconformidad á la candidatura presentada ó deseaba proponer otros nombres para pasarlos á votación, como nadie contestara quedaron elegidos por unanimidad los Sres. De la propuesta de D. Ignacio Mas.

Acto seguido la Presidencia ha anunciado que iba á elegirse un operario del censo de los fabricantes, en cuya designación podrían tomar parte estos y todos los operarios adheridos habiendose propuesto por uno de estos, el Sr. Calmet, que fuese D. José Altimiras el designado, y hechas las preguntas del caso anterior, como nadie replicara ni opusiere otro nombre, ha quedado elegido por unanimidad.

Inmediatamente se ha procedido á la elección del individuo que habrá de representar á los fabricantes y operarios de su censo en el Jurado para el año proximo, quedando elegido en la misma forma ó sea por unanimidad y sin oposición el fabricante de hilados y tejidos D. Joaquin Gomis y Cornet.

Al dar el acto por terminado, cumplidos que fueran las anteriores votaciones reglamentarias, cuatro de los Sres. Concurrentes, los Sres. Francisco Serrahima, D. Ramon Puigarnau, D. Jaime Casulleras y D. José Roig, se han levantado y protestado de lo hecho en terminos generales, sin precisar ningún acto ú omisión en que fundaran sus protesta, se han marchado no dando lugar á estender para poder firmarla con los demás Sres. Fabricantes por lo que la Presidencia ha ordenado se hiciera constar en ella lo ocurrido, como causa de no suscribir dichos Sres. este documento a pesar de su asistencia y conformidad con las votaciones practicadas.

²⁵ Aquí sí que es deixa clar, com es veu, quin fou l'objecte de la reunió.

Y no habiendo mas asuntos que tratar se levanta la presente, que suscriben fabricantes y operarios concurrentes al acto, despues de leida y ratificada por todos en el lugar y fecha al principio expresados.

J. Portabella de Argullol
José Lluviá y Vidal
Agustin Domenech
Francisco Ferrer
Ignacio Mas
Luis Valls
Pancracio Cucurella

Andres Pons y Santacreu
Francisco Ponsa
Juan Estany por Luis Alegere
Suc. de Pons y Balart
José Canela p.p. Ramon Carreta
Miguel Mantserrat

Por los 72 operarios adheridos al censo de los Sres. Fabricantes que han tomado parte en las votaciones que les competen y en delegación de los mismos, firman el Presidente y Secretario de la Sociedad de Operarios debidamente autorizados. El Presidente, José Altimiras. El Secretario Jaime Cornet. [Hi ha un segell de la Societat d' Operaris Cinters de Cotó].

La Junta directiva de la Sociedad de Operarios enterada de la designación recaida en D. José Altimiras para formar parte de la Comisión mixta por parte de los fabricantes, presta desde luego su conformidad á la elección mencionada. Manresa diez de Septiembre de mil novecientos siete. El vice Presidente, Ramon Subirana. El Secretario, Jaime Cornet [hi ha un segell de la Societat d' Operaris Cinters de Cotó].²⁶

Bé doncs, tots aquests documents foren adjuntats al Governador civil de la província amb la protesta presentada pels fabricants de treball reunit Francesc Serrahima, Ramon Puigarnau, Jaume Casulleras i Josep Roig. El Governador, Angel Ossorio, escrivia la resposta, en data 30 de setembre, a continuació de la mateixa acta de la Societat d' Operaris Cinters i fou enviada amb data 4 d' octubre de nou a Manresa. En ella es deia que "Vistos la instancia, acta y oficios precedentes. Considerando: que cuantas dudas surjan sobre el funcionamiento de la Comisión mixta inspectora del trabajo deben ser resueltas por el Jurado con arreglo á la base 13º de las suscritas en 9 de Agosto de 1906. Considerando: que este Gobierno tiene además el propósito de robustecer por cuantos medios estén á su alcance la Autoridad de ese Jurado que debe ser garantia de imparcialidad y justicia en las contiendas económicas tan frecuentes en la fabricación de cintas de Manresa. Considerando: que no debe de funcionar el Jurado formando parte de él D. Joaquin Gomis, nombrado en representación de los fabricantes el dia 10 de Sebpre. puesto que precisamente su nombramiento es objeto de la protesta del Sr. Serrahima y otros, y si se permitiese que aquel decidiera la cuestión, resultaria esta prejuzgada desde luego y vendría el Sr. Gomis á ser juez y parte en el asunto. Considerando: que no pudiendo funcionar todavía en el Jurado el representante de los fabricantes, tampoco puede ponerse de acuerdo con el representante de los obreros para nombrar el tercer vocal que ha de integrar el Jurado, razón por la que es lógico que actúe á los efectos de la resolución de la presente reclamación el mismo vocal tercero que ha desempeñado el cargo durante la anterior anualidad. Declaro que la reclamación formulada por los Sres. Serrahima y otros con fecha 13 de Septiembre último, debe ser resuelta por el Jurado con arreglo á la base 13 de las suscritas en 9 de Agosto de 1906; y que por las razones que quedan expresadas el Jurado que falle esta reclamación, debe

²⁶ Reformas Sociales, 1900-1908. Acta de la Societat d' Operaris Cinters de Cotó (10.09.1907).

estar compuesto por D. Mauricio [Fius i Palà²⁷], elegido por los obreros el dia 10 de septiembre, y los otros dos Sres. Vocales que han constituido el Jurado durante la anualidad anterior.”

També, mitjançant l'ofici en què retornava els documents, el Governador civil posava el dit a la ferida quan demanava a l'alcalde que “intereso de V. procure por los medios persuasivos que estén á su alcance, hacer entender á la Sociedad de operarios que debe ejercer el derecho de recusación el día siguiente de tener noticia de los nombramientos, á fin de no demorar de modo indefinido la constitución de la Comisión mixta; y á la Sociedad de obreros que recusada una propuesta por los operarios deben recaer las sucesivas en personas distintas pues de lo contrario seria completamente ilusorio el derecho de recusación”.²⁸

En el futur no van desaparèixer, lògicament, les queixes relatives al funcionament de la Comissió mixta. Tanmateix, a la renovació de l'any següent, el 10 de setembre de 1908, les coses anaren molt més tranquil·les. Els fabricants i els operaris cinters celebraren, plegats, en el local d'aquests darrers (Barreras, 21, 1r. pis, pels mateixos motius que l'any anterior: no tenien domicili social i els operaris els acollien per celebrar les eleccions), l'elecció dels seus respectius representants a la Comissió i al Jurat. L'acta de la reunió és una còpia exacta de la de l'any anterior i només canvien els noms dels assistents i dels elegits. Els treballadors cinters, pel seu costat, celebraren la seva reunió en el seu local social (Picas, 10, 1r). Posteriorment, el dia 15, a les 20 hores, prenia càrrec la nova Comissió, es nomenava el president i s'establien els torns d'inspecció. Tot sense protestes i de manera molt més distesa i ràpida.

A la reunió dels fabricants i operaris assistiren Andreu Pons Santacreu, Josep Lluvià i Vidal, Francesc Ponsa, per Successora de Pau Pons i Balart, Josep Portabella, Ignasi Mas, Pancraci Cucurella, Lluís Valls, Joan Estany, Miquel Montserrat, Josep Portabella de Argullol i Francesc Tuneu. Com es pot comprovar, no assistiren els fabricants de treball reunit Francesc Serrahima, Ramon Puigarnau, Jaume Casulleras i Josep Roig, els quals protestaren l'any anterior de l'elecció de la Comissió.

Els fabricants de la Comissió delegaren la seva representació per a la presidència de l'acte en el membre de la mateixa Andreu Pons Santacreu. A l'acte, com l'any anterior, assistí el Comandant de la Guàrdia Municipal, Manel Murcides, el qual faria, posteriorment, l'informe respectiu. Ignasi Mas, com l'any anterior, proposà per formar part de la Comissió mixta del proper exercici, fins el 15 de setembre de 1909, a Josep Lluvià i Vidal i a Josep Portabella de Argullol d'entre els que tenien el treball repartit i a mà, i a Joan Estany d'entre els que ho tenien reunit i en mecànic. “Hecha por la presidencia repetidamente la pregunta de si alguno de los presentes tenía que oponer su disconformidad á la candidatura presentada ó deseaba proponer otros nombres para pasarlos á votación —resa l'acta— quedaron elegidos por unanimidad los Sres. de la propuesta de D. Ignacio Mas”.²⁹ L'operari elegit del cens dels fabricants (“en cuya

²⁷ La Societat d'Obrers Cinters havia elegit, també en 10 de setembre, per a formar part de la Comissió mixta els treballadors Domènec Gomis i Casals, Francesc Pont Marcet i Jaume Subirana Vilaseca (per unanimitat). Per part de l'operari inscrit en els seu cens elegiren Manel Gelada Mer (aquest per quarta vegada). Per a formar part del Jurat elegiren Maurici Fius i Palà. Reformas Sociales, 1900-1908. (10.09.1908).

²⁸ Reformas Sociales, 1900-1908. Ofici del Governador Civil, Angel Ossorio (04.10.1907).

²⁹ Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Acta de l'elecció de fabricants i operaris (10.09.1908).

designación podían tomar parte estos y todos los operarios adheridos”) fou Josep Altimiras, el qual fou proposat per l’operari Lluís Valls.³⁰ Quant a la persona que havia de representar a fabricants i operaris del seu cens en el Jurat, fou novament elegit per unanimitat el fabricant de filats Joaquim Gomis i Cornet. A l’acta es fa constar que Francesc Ferrer “ha llegado á las once y media á esta reunión adhiriéndose de conformidad á todo lo convenido”.³¹ Els operaris d’aquest any adherits al cens dels fabricants i que prengueren part en les votacions foren 70, i en delegació dels mateixos signaren l’acta el president, Manel Galí, i el secretari, Serafí Subirana. Prova de que no n’hi hagueren complicacions és que l’acte, començat a les 11’00h va acabar a les 11’30.³²

Pel que fa als treballadors cinters es reuniren el mateix dia 10 de setembre, a la mateixa hora, les 11’00 del matí, en reunió general, “para cumplimentar el Art. 2º, capítulo primero del reglamento firmado en 20 de Agosto de 1907”³³, per tal d’elegir els vocals de la Comissió mixta. Foren elegits per unanimitat els treballadors Tomàs Guitart, Joan Busquets i Antoni Vila. Com operari adscrit al seu cens fou elegit Francesc Padró, secretari de la Societat. El president seguia essent Joan Codina. Tot i que a l’acta no s’especifica, a l’informe del delegat de la Guàrdia municipal, Felip Vilaplana, consta que fou elegit per al Jurat Maurici Fius i Palà.³⁴ L’acte va acabar a les 12’30 del matí.³⁵

Quant a la constitució de la Comissió mixta, es feu el dia 15 de setembre a les 20’00h³⁶ “en cumplimiento del reglamento firmado en 20 de Agosto de 1907”. Foren confirmats els tres fabricants Josep Lluvià, Josep Portabella i Joan Estany, els tres obrers Joan Busquets, Antoni Vila i Tomàs Guitart, i els dos operaris Josep Altimiras i Francesc Padró. Com a president fou elegit Josep Lluvià i com a secretari Francesc Padró. Els torns de la Comissió inspectora foren com segueix:

Fabricants	1r. torn	2n. torn	3r. torn.	4t. torn
Titular	Estany	Lluvià	Altimiras	Portabella
Suplent	Lluvià	Altimiras	Portabella	Estany

Obrers	1r. torn	2n. torn	3r. torn.	4t. torn
Titular	Padró	Busquets	Vila	Guitart
Suplent	Busquets	Vila	Guitart	Padró

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Com inspector tercer fou reelegit Lluís Vila i Miralles, per part de tots els comissionats. També es va acordar que es reunirien “los días acordados por el reglamento, y que la hora de reunión [será] á las siete y cuarto”. Finalment, l’acta deia que “el

³⁰ Com es veu, una repetició exacta de l’acta de l’any anterior, i també el mateix joc i les mateixes persones.

³¹ Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Acta de l’elecció de fabricants i operaris (10.09.1908).

³² Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del Comandant de la Guàrdia Municipal, Manel Murcidas (10.09.1908).

³³ Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Acta de l’elecció dels treballadors (10.09.1908).

³⁴ Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del Delegat de la Comandància de la guàrdia Municipal, Felip Vilaplana, sobre la reunió de treballadors en cintes de cotó. (10.09.1908).

³⁵ Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del delegat de la Guàrdia Municipal, Felip Vilaplana (10.09.1908).

³⁶ No s’especifica el lloc, però probablement es va fer a l’alcaldia, com determinaven les Bases.

funcionamiento de la las inspecciones tanvien (sic) se ara (sic) en la forma que el reglamento exige”.³⁷ Signava l’acta, per delegació de la Comissió, Francesc Padró.

Bé doncs, comprovarem com més d’un dels noms apareguts a aquests informes formaran part dels Jurats patrons i obrers del futur Tribunal Industrial, el qual es comença a constituir a la ciutat a partir del mes d’octubre d’aquest mateix any de 1908: Antoni Cornet, Ramon Puigarnau, Domènec Andreu Gual, Andreu Pons Santacreu, Fermí Roca i Coma... També alguns obrers, com Miquel Civit o Josep Altimiras en formaran part, pels obrers. Alhora, veurem aquestes mateixes persones formant part de la Junta de Reformes Socials: Domènec Gomis, Ramon Puigarnau, Fermin Roca...

El més rellevant, alhora, és que un cop posats en marxa el Tribunal Industrial i els Consells de Conciliació i Arbitratge, absorbiran tots aquets conflictes del ram de la cinteria, i també molts altres, com ara els picapedrers, fusters, metal·lúrgics, fonedors, tipògrafs, etc.

6.2. Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral

A la sessió de la Junta de Reformes Socials del 20 de setembre de 1907 fou elegit el vocal “que con arreglo al artículo 11 de la Ley Electoral últimamente promulgada habrá de presidir la junta local del Censo Electoral”. Fou proposat Joan Mestres pels vocals patrons i Baldomer Saldoni pels vocals obrers. “*Verificada la votación secreta –resa l’acta- ha resultado elegido por ocho votos contra seis del candidato Saldoni, el vocal D. Juan Mestres*”.³⁸ L’obrer Manel Bataller va protestar “*porque han tomado parte en la votación los suplentes que asisten en sustitución de los vocales propietarios ausentes pero reconoce que el elegido es vocal efectivo. Declaran haber asistido como suplentes en sustitución de los efectivos los vocales D. Fermin Roca, Ramon Puigarnau y el mismo Manuel Bataller todos los cuales han votado*”. A aquesta afirmació Manel Bataller va fer constar que “*sustituye al vocal Sr. Abelló que dimitió su cargo por ausentarse de esta ciudad*”³⁹. Com es veu, els patrons van voler assegurar-se la primera presidència de la Junta del Cens Electoral, ja que no només els suplents van cobrir les absències del efectius: també l’alcalde, Pere Armengou, i el metge Francesc Costa, votaren a favor del vocal patró Joan Mestres.

Curiosament, el mateix dia que se celebrava la sessió de la Junta de Reformes Socials, la Junta Provincial del Cens Electoral enviava una nota a la Junta de Reformes en què li recordava que encara no se li havia notificat quin era el vocal que havia de presidir la Junta Municipal del Cens Electoral a la ciutat, “*apercibiendole para el caso de no verificarlo dentro de 24 horas con hacer uso de las facultades que competen á esta Presidencia en virtud de los artículos 16 en relación con el 15, 175 y 87 de la Ley Electoral*”⁴⁰.

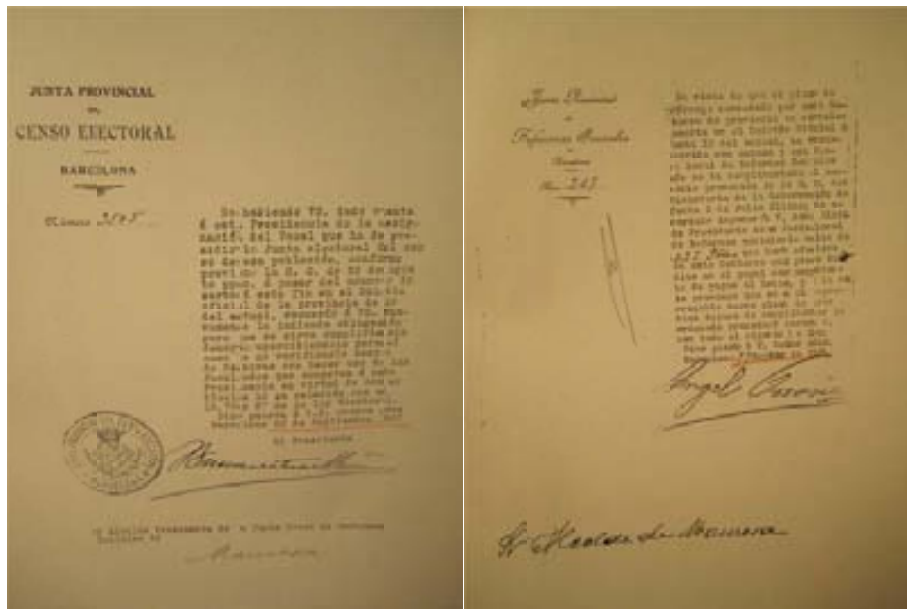
³⁷ Acta de constitució de la Comissió mixta (16.09.1908).

³⁸ Acta del 20.09.1907

³⁹ Acta del 20.09.1907

⁴⁰ Comunicació adjunta a l’acta de 20.09.1907.

La comunicació no només no es va fer en les 24 hores següents sinó que, en data 27 de setembre, una comunicació de la Junta Provincial de Reformes Socials de Barcelona, signada pel Governador civil, Angel Ossorio, imposava una multa de 125 pessetes a la Junta de Reformes de Manresa per haver excedit el plaç de pròrroga concedida pel Govern civil en data 10 de setembre⁴¹.

Dos anys més tard, durant la sessió de 24 de setembre de 1909 s'acordava dur a terme la pròxima sessió de la Junta el dia primer d'octubre "para la designación del nuevo Presidente de la Junta Municipal del Censo que debe renovarse de conformidad á la Ley".⁴² El dia 1 d'octubre, doncs, es reunia la Junta per a l'elecció. La patronal, a la llum d'allò que diu l'acta, portava l'estratègia assajada. Així, "el Sr. Perera propone que sea elegido D. Vicente Pascual quien rehusa indicando al propio tiempo como el mas adecuado al Sr. Perera." I donà resultat, doncs "Los Sres. Saldoni y Coll hacen suya la proposición que es aceptada por la Junta en pleno ante cuya unanimidad accede el designado D. Francisco Perera y Vives que queda elegido, ofreciendo desempeñar el cargo lo mejor que sepa pero siempre con un criterio de absoluta imparcialidad".⁴³ Reblà els elogis el vocal obrer Domènec Golet, de la Societat d'Oficials Paletes: "El Sr. Golet expresó que procediendo el Sr. Perera dentro de este criterio en el que siempre se le ha visto, no duda en que tendrá el apoyo incondicional de la Junta."⁴⁴ Aquesta vegada, a diferència de l'elecció de representant del Partit a la Junta Provincial de Reformes Socials, no va caldre cap votació. Tampoc va ser el vocal obrer Miquel Civit qui defensà l'elecció de Francesc Perera. Francesc Perera segueix, doncs, acumulant càrrecs que li confereixen cada cop més poder. Aquest es reafirmarà dos anys més tard, el 25 de setembre de 1911, quan Francesc Perera i Vives serà reelegit, aquesta vegada per unanimitat, en el càrrec de president de la Junta Municipal del Cens Electoral.

⁴¹ Comunicació adjunta a l'acta de 20.09.1907.

⁴² Actes, Sessió 24.09.1909, p. 22.

⁴³ Actes, Sessió 01.10.1909, p. 23.

⁴⁴ Ídem, p. 23.

6.3. Sessions, temes tractats i actuacions

La sessió del 31 d'octubre de 1907 es dedicà enterament “*en virtud de las calamitosas circunstancias porque atraviesa Manresa á causa de las terribles inundaciones sufridas á hablar de los estragos y paralización del trabajo que tiene sumida en la miseria á una gran masa de la clase obrera y medios de remediarla*”. L'alcalde dóna tota mena d'explicacions dels treballs realitzats per trobar recursos i del repartiment entre els obrers d'allò recaptat entre l'alcalde i la Junta Municipal d'Auxilis. També dóna comptes de les obres públiques obertes “*donde se colocan gran número de obreros sin trabajo y por último de la suscripción oficial iniciada que precisa reforzar con el mayor empeño*”. Es va acordar també donar resposta a l'ofici de les societats obreres, tot agraint-les-hi els esforços i oferiments “*aceptandoles su cooperación por medio de los vocales obreros de Reformas Sociales delegados suyos segun manifiestan los cuales juntamente con los Alcaldes de Barrio harán los trabajos de investigación y comprobación de las necesidades que sufren los obreros sin trabajo para poder socorrerles en debida forma y con la mayor equidad posible*”.⁴⁵

A la sessió del cinc de desembre de 1907, a proposta del vocal patró Joaquim Perera, “*se hace constar por unanimidad en acta el sentimiento de la Junta por la muerte del vocal de la misma D. Angel Ferrer Grané cuya pérdida lamentan todos los presentes en sentidas palabras*”.⁴⁶ El va substituir a la Junta el seu suplent, Fermí Roca i Coma. A aquesta sessió s'acordava complimentar un servei d'estadística “*que interesa el Excmo. Sr. Gobernador desde el Boletín Oficial de la Provincia con destino á la organización de la Inspección del Trabajo de Madrid*”.

La sessió del 27 de desembre es va convocar per tal de “*recibir y oír al Sr. Inspector Regional de fabricas y talleres D. Juan Babot y Arboix, el cual una vez presentado por el Sr. Alclade saluda atentamente á la Junta local y comienza ponderando la gran importancia de estos organismos destinados á ir mejorando paulatina y gradualmente las condiciones del trabajo y ser árbitros de la harmonia y concordia entre los intereses sociales en pugna*”.⁴⁷ L'inspector manifesta que ha realitzat algunes inspeccions a la ciutat i informa dels requisits indispensables per admetre menors en fàbriques i tallers, consistents en tres documents: permís del pare, mare o tutor, visat per l'autoritat local; certificat metge sobre la resistència física, carència d'enfermetats infeccioses i de trobar-se vacunat i així com acreditar que té menys de deu anys per al treball diurn i menys de catorze per al nocturn mitjançant la inscripció del naixement en el Registre Civil. També explica que les Juntes de Reformes Socials tenen autoritat per vetllar pel compliment “*de las leyes todas del trabajo inspeccionando y castigando las infracciones, atribuciones que se le han hecho extensivas segun reciente Real Orden para inspeccionar el cumplimiento de la ley de descanso dominical*”.⁴⁸ L'inspector s'ofereix a fer algunes inspeccions amb els vocals Perera i Golet i així ho acorden.

A la sessió del 31 de gener de 1908 es donava comptes de les inspeccions practicades junt amb l'inspector Regional Joan Babot, en les quals trobaren algunes “*en las fábricas de los Sres. Carner y Perera y el taller del Sr. Marsal la mayor parte de las cuales han quedado subsanadas por los dueños respectivos. Se acuerda proceder á la*

⁴⁵ Acta de 31.10.1907

⁴⁶ Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Sessió de la Junta de 05.12.1907.

⁴⁷ Acta del 27.12.1907.

⁴⁸ Ídem.

comprobación de una denuncia en fabrica del Sr. Viñas sobre trabajo de menores". També es va donar comptes a aquesta sessió del nomenament i presa de possessió de D. Roman de la Cortina, Delegat d'Estadística "*sobre todo lo referente á huelgas para que se dé conocimiento inmediato de las que se declaren en esta población*". I es va acordar que tots els vocals de la Junta "*sean considerados Inspectores á los efectos de la observación de la Ley de Descanso en domingo expidiéndoles su nombramiento á cada uno que les autorice á dicho objeto y se renueva la Comisión inspectora de fábricas y talleres para el actual semestre quedando reelegidos los Sres. Perera y Mestres por los Patronos y el Sr. Golet por los obreros quienes designan además el Sr. Civit para completar la Comisión*".⁴⁹

Durant el mes de març de 1908 es denunciaven per part del vocal obrer Manel Bataller "las graves infracciones á la ley de descanso en que ha incurrido la casa de Pedro Jorba é hijos haciendo ventas los domingos, negándose á cerrar el establecimiento y reteniendo dentro de él la dependencia, lo cual aunaparece agravado por los malos modos con que fue recibido el inspector denunciante que les invitó á cerrar los dias ocho y quince del actual" (ambdós diumenges). La Junta va acordar, per tal d'evitar la repetició dels fets "*y el mal ejemplo que de ellos se desprende para los demás comerciantes (...) imponer una multa de veinticinco pesetas por cada una de las infracciones*".⁵⁰ Pere Jorba i fill van recórrer la multa al governador a finals d'abril i aquest no li va admetre per improcedent; foren novament multats per infracció de descans dominical i novament recorregueren d'alçada al governador i, desestimat novament, ho feren al ministeri de la governació. Finalment, el 26 de desembre, mitjançant Reial Ordre del Ministeri de la Governació es va desestimar el recurs d'alçada i va confirmar l'acord del Governador civil, Angel Ossorio.⁵¹

A aquesta mateixa acta es feia constar que "Teniendose en cuenta los sacrificios que los prestigiosos fabricantes D. Manuel Bertrand é hijo realizaron á raiz de las inundaciones últimas abriendo trabajos extraordinarios para ocupar obreros víctimas de accidente se acuerda expresarles la gratitud de la Junta así como á D. Ignacio Abadal y por sus esfuerzos y celo á los Sres. Faura é hijo, Portabella i Comp^a y D. Antonio Pons y Enrich á la vez que á los directores de los expresados establecimientos fabriles Sres. Juan Galobart, Granell Pelegrín Castellá, Antonio Alsina y D. Isidro Ribaldí por la cooperación prestada de su parte en cuanto de ellos ha dependido en facilitar la difícil tarea de la Junta de auxilios durante todo este tiempo de parálisis del trabajo".⁵²

A la sessió del 29 de maig es donaren comptes de les inspeccions practicades per l'Inspector Regional del Treball, Francesc Palau Canadell, el qual va anar a la ciutat arrel d'algunes infraccions. Els va acompanyar els vocals obrers Gelada, Civit i Saldoni i exposaren en la Junta les inspeccions practicades, per més que només es diu que foren "oídos con la mayor complacencia las observaciones que dieron lugar en beneficio del mejoramiento social de la clase obrera".⁵³ Aquesta sessió es renovà la Comissió d'inspecció de la Junta per al segon trimestre. Foren nomenats Joan Mestres i Joaquim Perera pels patrons i Miquel Civit i Manel Gelada pels obrers. A la següent de 30 de juny s'aprovà el pagament de 12 pessetes a Miquel Civit i a Manel Gelada per les dietes

⁴⁹ Acta 31.01.1908.

⁵⁰ Acta del 27.03.1908.

⁵¹ Ofici del Governador civil, Angel Ossorio (31.12.1908)

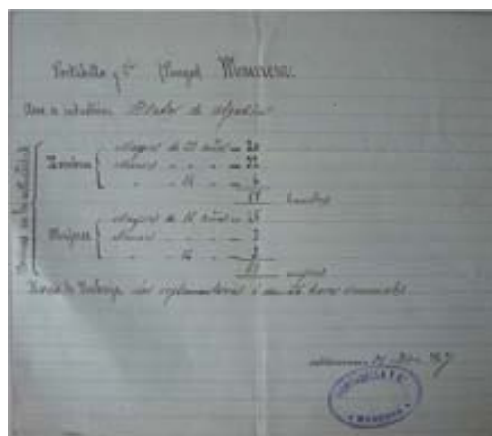
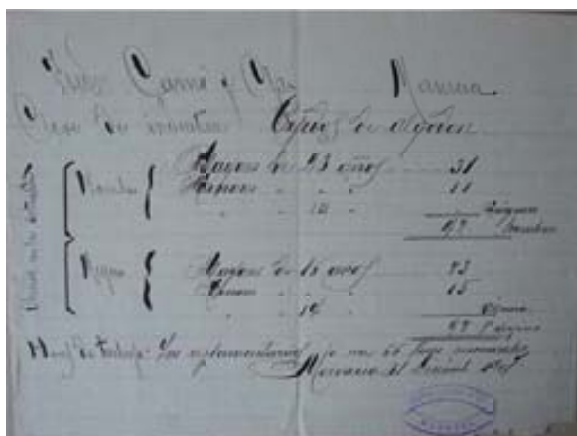
⁵² Acta del 27.03.1908.

⁵³ Acta del 29.05.1908.

“devengadas en las inspecciones verificadas en compañía de D. Francisco Palau Inspector provincial”. També s’acordava que es retribuís amb quatre pessetes al vocal obrer Miquel Civit “el trabajo de un día empleado en llenar la estadística del número de obreros de las fábricas de este municipio”. No tenim notícia d’aquesta estadística en 1908, però és molt probable que es tracti d’una que la Junta va començar a fer a finals de 1907. Les poques informacions arribades a la Junta, entre el 29 de desembre de 1908 i el 17 de gener de 1909, foren les que segueixen:

Empresa	Indústria	Obrers	Homes	Dones
Ignasi Abadal	Filats i teixits de cotó	250	s.d.	s.d.
Bailina i Cornet	Teixits de cotó	172	72	100
Faura i Fill	Filats i teixits de cotó	130 ⁵⁴	s.d.	s.d.
Fermí Roca i Coma	Filats i teixits cotó	130	58	51
Rajadell Fabril (R. Roig Armengol, Dtor. Gerent) ⁵⁵	Filats de cotó	87 ⁵⁶		
Isidre Carné i Cia.	Teixits de cotó	140 ⁵⁷	42	98
Portabella i Cia.	Filats de cotó	109 ⁵⁸	58	51
Antoni Pons Enrich (p.o. Isidro Ribandí)	Filats i teixits de cotó	250	32	215
Vda. i Fill de Jaume Solé	Filats i teixits de cotó	102	s.d.	s.d.

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

⁵⁴ 33 en muntatge i neteja de màquines.

⁵⁵ A la nota es deia que “Estamos actualmente trasladando á Ripoll nuestra fábrica”.

⁵⁶ “57 dia; 30 nit, abans de les darreres inundacions”, resaava la nota.

⁵⁷ Homes majors de 23 anys: 31; menors de 31: 11; menors de 14: cap. Dones majors de 16 anys: 83; menors de 16: 15; menors de 14: cap. La jornada de treball era de 66 hores setmanals.

⁵⁸ Homes majors de 23 anys: 20; menors de 31: 32; menors de 14: 6. Dones majors de 16 anys: 45; menors de 16: 3; menors de 14: 3. La jornada de treball era de 66 hores setmanals.

S'informava que la vaga de peons de paleta que havia començat el primer de juliol, en demanda d'un ral d'augment va acabar al cap de cinc dies *“en las mismas condiciones de antes; y se cursaron los oportunos partes para la estadística de las huelgas”*.⁵⁹ També que els inspectors Golet (obrer) i Perera (patró) havien *“reiterado las inspecciones que se hicieran antes con el Señor Inspector regional Sr. Babot para comprobar si se habían subsanado los defectos notados. Los únicos que han cumplido son los fabricantes D. Pedro Perera [germà del propi vocal patró] y el Sr. Faura el primero en absoluto y el segundo en su mayor parte. Los Sres. Roca, Carné y Portabella se han excusado de no haber podido emprender todavia las modificaciones que se les advirtieron por exceso de trabajo en las reparaciones ocasionadas por la inundación de Octubre último”*. El señor Perera hace constar que por motivos de delicadeza no ha tomado parte en la inspección de las fábricas de D. José Portabella y de D. Pedro Perera”.⁶⁰

Es pagaren 3 pessetes a Domènec Golet per les dietes de les inspeccions i el secretari, Baldomer Saldoni, llegí la disposició insertada en el Butlletí Oficial de la Província del 26 de maig sobre Tribunals Industrials *“y entendiendo que su implantación podría reportar grandes ventajas se acuerda proceder á su estudio y dar cuenta en la sesión próxima”*.⁶¹ Es tornà a parlar a la sessió del 31 de juliol sobre els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge industrials *“para adoptarlas en nuestra localidad”*. Fou a aquesta sessió quan el vocal patró Joaquim Perera i Portabella va anunciar que *“habiendo liquidado los negocios de sus fábricas pone su cargo á disposición de la Junta pero ésta atendiendo la posibilidad de que entre en alguno nuevo negocio industrial suspende la aceptación de la renuncia hasta que el tiempo ó las circunstancias confirmen el cambio ó la baja en el gremio como motivo de cesación”*. Més endavant veurem que, efectivament, Joaquim Perera emprendre nous negocis i, pel que fa a la Junta de Reformes, serà substituït pel seu fill, Francesc Perera i Vives que, a imatge seva, jugarà un importantíssim paper dins la Junta de Reformes Socials i també entre la patronal manresana.

A la sessió del 30 d'octubre es va acordar *“proceder durante el próximo mes de Noviembre á la renovación de la mitad más antigua de los vocales de la Junta patronos y obreros efectivos y suplentes, así como á llenar las demás vacantes declaradas para servir el tiempo que falta hasta cumplir el presente cuatrienio legal, señalándose para los obreros el día 25 y para los patronos el dia 26 del próximo Noviembre publicandose los los correspondientes edictos de convocatoria”*.

⁵⁹ Acta del 30.06.1908.

⁶⁰ Pere Perera Portabella era son germà i Josep Portabella era de la família materna.

⁶¹ Acta del 30.06.1908.

7. La Junta de 1909-1910.

7.1. Els obrers.

El 25 de novembre de 1908 es reunia la Junta de Reformes Socials de Manresa al Saló de Juntes de les Cases Consistorials per a procedir a la renovació per meitat dels obrers que en formaven part; el dia següent, 26, feia el mateix per renovar la part patronal. Les Associacions i/o societats obreres participants a l'acte de renovació del 25 de novembre foren les següents:

Per la Societat obrera	Nre. socis	Nom dels representants
1. Societat de Serradors Mecànics de Manresa	44	Joan Abellana Mayoral
2. Societat de Peons de Paleta	229	Miquel Civit Ingles
3. Societat de Treballadors en Cintes de Cotó de M.	170	Domènec Gomis i Casals
4. Societat de Picapedrers	24	Miquel Vilajoana Pons
5. Societat d'Oficials Barbers	80	Joan Altimiras
6. Societat de Tintorers	41	Carles Mestres Carulla
6. Societat d'Oficials Paletes	99	Domènec Golet Golet
8. Associació de Dependents de Manresa i Comarca	57	Adolf Sors i Clusellas
9. Associació Tipogràfica	16	Baldomer Saldoni Solsona
TOTAL	760	

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Un cop dut a terme l'escrutini de les votacions “verificadas en el seno de cada Sociedad”, fou elegida per “unanimidad la siguiente candidatura que ha obtenido á su favor la totalidad de los votos de que dichas Sociedades han podido disponer”¹:

Vocals Propietaris	Societat a què pertany
Josep Coll i Matamala	Dependents de Comerç
Domènec Golet Golet	Oficials Paletes
Baldomer Saldoni Solsona	Associació Tipogràfica.
Per cobrir la vacant extraordinària de Manel Gelada Mer	Societat a què pertany
Domènec Gomis i Casals	Cinters de Cotó.
Vocals Suplents	Societat a què pertany
Carles Mestres Carulla	Tintorers
Miquel Vilajoana Pons	Picapedrers
Vicenç Riera	Asserradors Mecànics
Per cobrir vacant extraordinària	Societat a què pertany
Valeri Caldas Altimiras	Dependents de Comerç
Tomàs Guitart Uguet (sic, Huguet)	Cinters de Cotó.
Josep Servales i Junyent	Oficials Paletes.

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Com es pot veure, els dependents del comerç, els oficials paletes i els cinters de cotó copen els llocs de vocals i suplents en aquesta renovació. El fet que s'hagés de cobrir la vacant extraordinària del vocal Manel Gelada i el fet que també s'haguessin de cobrir vacants extraordinàries entre els vocals suplents fa que puguin accedir-hi representants dels tintorers, dels picapedrers i dels asserradors mecànics (amb 41, 24 i 44 associats

¹ ACMA. Reformas Sociales. Libro de Actas. 1908 á Octubre 1914, p. 1-r (revers). En endavant Actes, Sessió (data), (p), anvers (a) i revers (r).

respectivament). Aquesta esdevé una pràctica (una estratègia?) dels treballadors per tal de que tots ells puguin restar representats a la Junta. En aquest sentit, el fet que els Peons de Paleta, la societat obrera més nombrosa de les que es presenten a aquest procés de renovació, amb 229 associats, no obtinguin representació s'explica per la via de que ja tenen col·locat un representant a la Junta com a Vocals (el propi Miquel Civit Ingles, que acut a l'acte en representació de la societat). D'aquesta manera, possibiliten la presència d'altres societats més petites, amb l'objectiu últim d'obtenir el màxim de diversitat en la representació obrera a la Junta de Reformes. El cas de la Societat d'Oficials Barbers podria ser el mateix, doncs no s'entendria que no tinguessin representants, atès que compten amb 80 associats, molt per sobre de serradors (44), de picapedrers (24), de tintorers (41), de dependents (57) i de tipògrafs (16).

7.2. Els patrons.

L'endemà, 26 de novembre de 1908, tornava a reunir-se la Junta de Reformes Socials al Saló de Junes de l'Ajuntament per tal de dur a terme la renovació per meitat dels vocals patrons. Les Associacions o Gremis patronals que prengueren part en l'elecció foren les següents:

Per la Societat patronal:	Nre. socis	Nom dels representants
1. Gremi de Calderers	6	Enric Calsals
2. Gremi de Fabricants de Corretges i Articles de Cuir	4	Salvador Janer
3. Gremi de Llauners	8	Francesc Señal Casas
4. Gremi de Cintres de Cotó Mecànic	3	Ramon Puigarnau
5. Gremi dels Fabricants de Filats i Teixits	12	Fermí Roca i Coma
6. Gremi de Courers (llautó)	5	Bonaventura Mitjavila
7. Gremi dels Impressors	8	Josep Miralda
8. Gremi de Fonedors	4	Andreu Pujol
9. Gremi de Paletes	6	Joan Tarrats Comaposada ²
10. Gremi de Serrallers (manyans)	5	Manel Masnou
11. Gremi d'Agents de Transport	4	Vicenç Pascual Orti
12. Gremi de Revenedors (abaceros)	35	Antoni Cots
13. Gremi de Taverners	44	Agustí Espinal
14. Gremi de Perruquers i Barbers	30	Lluís Casasayas
15. Gremi de Picapedrers i Marbristes	5	Miquel Prunès
16. Gremi de Fusters	21	Antoni Oriol Quingles
17. Gremi d'Agricultors	2	Josep Roca
TOTAL	202	

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

A diferència dels obrers, que presentaren una sola candidatura, la qual fou votada per unanimitat, els patrons presentaren dues candidatures separades i força equilibrades en nombre de vots, per més que desequilibrades en nombre de gremis. D'una banda, i amb un total de 100 vots (35 dels Revenedors, 44 del Taverners i 21 dels Fusters), la formada per les següents persones:

² l'Any 1925-26, Joan Tarrats Comaposada continuava essent Contractista d'Obrers i també tenia tres cavalleries de transport. Hi treballaven per ell 50 obrers. Hi vivia al carrer Dochs núm. 5. ACMA. Contribució Industrial, 1925.

Vocals Propietaris	Societat a què pertany
Antoni Oriol Quingles	Gremi de Fusters
Antoni Cots Sitjes	Gremi de Revenedors
Agustí Espinal Vila	Gremi de Taverners
Vocals Suplents	Societat a què pertany
Josep Rovira Morros	Sense especificar (segurament fusters)
Pedro Sala Vilumara	Sense especificar (segurament revenedors)
Tomàs Berenguer Riera	Sense especificar (segurament taverners)

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

L'altra candidatura fou votada pels 14 gremis patronals restants, els quals sumaven un total de 102 vots. Estava integrada per les següents persones:

Vocals Propietaris	Societat a què pertany
Francesc Perera i Vives	Gremi de Fabricants
Joan Masach	Gremi de Perruquers i Barbers
Vicenç Pascual Orti	Gremi de les Agències de Transports
Vocals Suplents	Societat a què pertany
Fermí Roca i Coma	Gremi de Fabricants
Josep Miralda	Gremi d'Impressors
Francesc Señal Casas	Gremi dels Llauners

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Tot i representar 14 gremis, era impossible que tots sortissin representats. El màxim possible era, òbviament, sis. Amb Francesc Perera i Vives de vocal i Fermí Roca i Coma de suplent, el Gremi de Fabricants de Filats i Teixits col·locava dos dels seus representants, en consonància no tant del nombre de socis, com la resta de gremis, com pel nombre d'obers empleats a les seves fàbriques, factor aquest força estès arreu a l'hora de medir la representativitat patronal dins les Juntes de Reformes Socials.³

³ El cas de Francesc Perera i Vives pot resultar enganyós, ja que entrava a formar part de la Junta de Reformes en qualitat de representant de l'Associació de Fabricants de Manresa, quan només declarava a la Contribució Industrial un teler manual de cotó -l'únic teler manual de cotó, de fet, existent a Manresa-, mentre que altres industrials importants, com ara Ramon Puigarnau i Picó (22 telers cintes de cotó a vapor) i Fermí Roca i Coma (230 telers mecànics de cotó), només eren vocals *suplents* a la Junta de Reformes. Fermí Roca i Coma, que fou elegit a aquesta Junta, Com és que és només suplent? I com és que és, justament, el suplent de Francesc Perera i Vives? La raó és que Francesc Perera i Vives era fill de Pere Perera Portabella, i nebot de Joaquim Perera Portabella. Que tingués un teler manual de cotó a la contribució industrial de 1908 era només el requisit imprescindible i necessari per poder esdevenir empresari i, per tant, representant dels mateixos a la Junta de Reformes Socials. Això explicaria que Fermí Roca fos el seu suplent, ja que Pere Perera i Portabella, amb 7.620 fusos de cotó a vapor; 224 telers mecànics de cotó; 2 telers de cintes de cotó mecànics al carrer Hospital; dues màquines de parar; un taller d'ajust propi; una dinamo elèctrica de 20 klw a la seva empresa de la Carretera de Cardona, 12, era un dels més importants fabricants de Manresa. En efecte, la seva contribució representava el 12,17% del total de la tarifa 3^a, i el 6,88% del total de la contribució industrial de la ciutat de 1909. No és que la de Fermí Roca fos petita: un 7,46% de la tarifa 3^a i un 4,21% del total de la contribució industrial. Crida també l'atenció que Ramon Puigarnau -que ja venia de la Junta de Reformes de 1906-1908-, no passés de suplent a titular. A aquesta renovació de finals de 1908 repeteixen de vocals titulars -donat que van entrar a la renovació per meitat de finals de 1905- un llauner (Joan Mestres Serra, el qual tenia un taller de llauneria al carrer Sobrerroca, 32 i pel qual contribuïa només 55,75 pts. al Tresor), un fuster (Domènec Andreu i Gual (el qual, en comandita, i formant la casa Domènec Andreu i Cia., tenia una màquina de tornejat i una altra de dividir; dues serres sense fi -una de 70 cms. i una altra de 111 cms.; i una serra circular de 30 cms. a la Carretera de Cardona, 66, i que pagava una contribució industrial al Tresor de 108,65 pts., 62,55 pts. i 18,02 pts. respectivament (en total, 189,22 pts.); i un mayà (Domènec Botifoll, que tenia un taller de manyeria d'l cavall al carrer de Sant Francesc, 13, i pel qual contribuïa 285,92 pts. al Tresor). Dels tres elegits a aquesta renovació, un és un barber (Joan Masach, el qual tenia el seu negoci al carrer Born, 32, i pel qual pagava una contribució industrial al Tresor de 85,77 ptes.),

Pel que fa a la resta, a primer cop d'ull només crida l'atenció el fet que els transportistes, amb 4 associats, estiguin representats per sobre de, per exemple, els serrallers i els courers, amb 5 associats, els calderers, amb 6, o els paletes, també amb 6. Però és que també estan representats per sobre d'Impressors (8) i Llauners (8), ja que la vocalia dels transportistes és titular, mentre que la dels darrers són suplències. Aquest aspecte apunta, a banda de a la idoneïtat de les persones que han de representar la patronal dins la Junta de Reformes Socials, a la importància que els transports –i per tant els transportistes- tenien en les ciutats industrials catalanes d'inicis de segle XX. Una bona entesa entre fabricants i transportistes era imprescindible per al bon funcionament de l'elevat volum de mercaderies que acompanyava el procés tèxtil, i no parlem ja, per exemple, de la necessària concordància en moments de conflicte o vaga a qualsevol de les diferents fases i/o operacions del sector. Efectivament, aquests dos aspectes –importància dels transports i idoneïtat de les persones- es confirmen quan es comprova que l'any 1908, a Manresa, n'hi havia un total de quatre agències de transports, i totes elles estaven associades al mateix gremi. Vicenç Pascual Orti, el representant del Gremi –i que sortiria elegit vocal a la Junta- era el transportista més petit, per més que el negoci era només d'ell mentre que la resta eren tots associats⁴.

Així doncs, per més que només per dos vots, aquesta segona candidatura fou la guanyadora. Després que es deixés constància que la presidència els comunicaria per escrit el seu nomenament, així com “el dia y la hora en que por virtud de la presente renovación habia de constituirse la nueva Junta local de Reformas Sociales”, Antoni Oriol Quingles, del Gremi de Fusters i integrant de la candidatura presentada pel seu gremi, junt amb el dels Revenedors i els Taverners, va protestar de que prenguessin part en l'acte d'elecció “*grupos de patronos de las distintas clases que no estan legalmente constituídos en Asociación o Gremio y que hayan estado presentes en el acto personas que no han legitimado su representación*”.⁵

L'alcalde, Pere Armengou i Manso, en qualitat de president de la Junta de Reformes Socials, va contestar-li que a “*estas personas no se les ha dado intervenció alguna en las operaciones verificadas y que la ley admite que en defecto de Gremios legalmente constituídos se considere cada grupo de patronos como gremio*”⁶.

La protesta d'Antoni Oriol Quingles posava de manifest que la munió de gremis que van concórrer a les eleccions de renovació de la Junta de Reformes Socials no estaven ni tan sols constituïts legalment, tal com exigia la Llei d'Associacions des de 1887. I que, degut a aquesta irregularitat, Associacions legalment constituïdes com les de la seva candidatura, i

un altre un transportista (Vicenç Pascual Orti, el qual tenia 4 cavalls de transport públic, i domiciliat al Passeig de Pere III, 7, amb una contribució industrial de 68,62 pts. al Tresor), i només un dels sis vocals titulars és un fabricant en apariència insignificant (Francesc Perera i Vives, el qual només declarava un teler de cotó manual, a la Carretera de Cardona, 12, i pel qual pagava 14,29 pts al Tresor). El fet que el tingués a la mateixa adreça que el seu pare, Pere Perera Portabella, confirma aquest fet. A la Carretera de Cardona, 12, hi havia també més empresaris, com acabem de veure amb el cas de Domènec Cucurella, que tenia 10 telers de cintes de cotó a vapor (el 16,66% del total).

⁴ El major era Serramalera i Cia, amb 15 cavalls de transport públic, seguit per V^{da}. Muntané i C^{ia}, amb 12; Isidre Carné i C^{ia}, amb 10, i, finalment, Viceç Pascual Orti, amb 4 cavalls, i situat al Passeig de Pere III, 7. La contribució industrial a pagar era com segueix: 15 cavalls: 257,32 pts; 12 cavalls: 205,86 pts.; 10 cavalls: 171,55 pts.; 4 cavalls: 68,62 pts. Vegeu ACMA, CONTRIBUTIÓ INDUSTRIAL. MATRÍCULA. 1909. Manresa, 7 desembre 1908.

⁵ Actes, Sessió de 26.11.1908, p. 3-r.

⁶ Ídem, p. 3-r.

que a més a més eren molt més nombroses, veien com perdien unes eleccions (que, molt probablement, donaven per guanyades) a mans d'un seguit de petits gremis patronals.

Per més que l'objecció de l'alcalde era veritat (és a dir: estava contemplat per la llei), si els patrons de la candidatura derrotada l'haguessin llegida bé, aquesta llei, haurien pogut contraatacar argumentant que la llei preveia aquells supòsits només en els casos, justament, de que no n'hi haguessin *cap* Gremi o Associació patronal legalment constituïda a la ciutat o població. Però des del moment en què sí que n'hi havia de constituït legalment, *només* aquests tenien dret, legalment, a presentar-s'hi.

Tanmateix, davant l'autoritat de les paraules de l'alcalde, els patrons derrotats només pogueren manifestar, seguidament, que “*a la protesta del Sr. Oriol se han adherido D. Agustín Espinal y D. Antonio Cots*”⁷, representants dels Taverners i dels Revenedors respectivament.

La protesta dels Revenedors, Taverners i Fusters, però, com veurem més endavant, no es quedà aquí, doncs van recórrer les eleccions per defecte de forma i l'elevaren al Governador Civil de la província. Aquest, mitjançant un ofici de data 25 de febrer de 1909, els donà la raó i anulà l'elecció.⁸

En dit ofici, el governador Angel Ossorio era contundent a l'afirmar que “las únicas asociaciones que pueden titularse patronales, constituídas en Manresa són el Circulo de la Unión Comercial é Industrial de la Cámara de Manresa, el Gremio de Fabricantes y Comerciantes de Anisados y Licores, la Cámara Agrícola del Plà de Bages y la Asociación de Taberneros (...) y que de todas las asociaciones patronales que acudieron á la elección solo se encuentran dentro de la ley de asociaciones el gremio de agricultores, al cual afectan poco las leyes sociales y la sociedad de taberneros, que suele tener constantes intereses en burlarlas”. Més avall afirmava que “aunque la R.O. de 22 de Noviembre de 1904 al hablar de que se pueda sustituir la votación de gremios ó asociaciones por otra de grupos que ejerzan el mismo oficio, lo hace sólo con referencia á los pueblos donde no existan agrupaciones ni gremios, por equidad debe incluirse [sic, per excluirse] en este caso la actual situación de Manresa, ya que tratándose de una de las primeras poblaciones fabriles de España es ilógico pensar que sus intereses patronales pueden estar legítimamente representados por dos círculos que no són genuinamente industriales, dos entidades de agricultores y una sociedad de taberneros”⁹. Així doncs, “Declaro nula la elección de vocales patronos para la Junta de Reformas Sociales verificada en Manresa el 26 de Noviembre de 1908. Procédase á nueva elección acomodándola á lo prevenido en el artº 8º de la R.O. de 22 de Noviembre de 1904, y para ello cuide el Sr. Alcalde de reunir separadamente á los patronos de los distintos oficios y considerando á cada grupo como gremio, hacerle votar en la misma forma en que lo harían éstos, celebrando luego la nueva elección general en sustitución de la que queda anulada”¹⁰.

⁷ Ídem, p. 3-r

⁸ ACMA. Reformas Sociales. Ofici del Governador Civil Angel Ossorio de data 19 de gener de 1909, notificant que, “en tanto se resuelva [el recurs d'alçada] debe continuar la Junta funcionando como en el bienio anterior”. Vegi's també l'ofici de 25 de febrer de 1909.

⁹ ACMA. Reformas Sociales. Ofici de 25 de febrer de 1909.

¹⁰ ACMA. Reformas Sociales. Ofici de 25 de febrer de 1909.

La següent reunió de la Junta de Reformes Socials se celebrà el 31 de desembre de 1908, a l'objecte de procedir a la constitució definitiva de la mateixa per al bienni de 1909-1910. Aquesta fou com segueix:

Junta de 1909-1910 (renovació per meitat)		
PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1908	Vocals
1. Joan Mestres Serra (●)	Bienni	1. Miquel Civit Ingles (●)
2. Domènec Andreu Gual (●)	1909-1910	2. Manel Bataller i Farràs (●)
3. Domènec Botifoll (●)		3. Domènec Gomis i Casals (1)
4. Francesc Perera i Vives (2)		4. Josep Coll i Matamala (2)
5. Joan Masachs (2)		5. Domènec Golet Golet (3)
6. Vicenç Pascual Orti (2)		6. Baldomer Saldoni Solsona (3) Secr
Suplents		Suplents
1. Bonaventura Mitjavila (●)		1. Carles Mestres Carulla (2)
2. Ramon Puigarnau Picó (●)		2. Vicente Riera (2)
3. Joan Esquiús Ribera (●)		3. Tomàs Guitart Huguet (4)
4. Fermí Roca i Coma (2)		4. Valeri Caldas Altimiras (4)
5. Josep Miralda (2)		5. Josep Servalls i Junyent (4)
6. Francesc Señal Casas (2)		6. Miquel Vilajoana Pons (2)
ALCALDE (President JLRS)		
- Pere Armengou i Manso (fins sessió 18.01.1909. † març 1909)		
- Joaquim Gomis i Cornet (des de 02.03.1909, fins 25.02.1910).		
- Santos Jellestich Ferrer (Accidental, sessions: 06.04.1909, i 30.04.1909; 03.08.09 i 26.11.09).		
- Ramon Trulls (regidor, delegat per l'alcalde: 23.03.1910).		
- Maurici Fius i Palà (des de 29.04.1910 fins 31.12.1910 (renovació); i des de 30.01.1911 fins 28.12.1912).		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest		
METGE (Vocal nat)		
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina		
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1909)		
Francesc Perera i Vives (titular)		
Joaquin Cortina y Graner (suplent)		
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió 18.01.1909)		
- Francesc Perera i Vives		
- Joan Mestres Serra		
- Josep Coll i Matamala		
- Manel Bataller i Farràs		
NOTA: A cada Vocal li correspon el seu Suplent, segons la numeració 1, 2, 3,... P.e., el Vocal Suplent de Joan Mestres Serra era Boaventura Mitjavila pels patrons, i el del Vocal Obrer Miquel Civil Ingles era Carles Mestres Carulla.		
Notes:		
(●) Procedents del bienni anterior.		
(1) Fou nomenat "Para ocupar la vacante extraordinaria del vocal D. Manuel Gelada Mer, que fue baja en su oficio de cintero".		
(2) Elegits a aquesta renovació. El Vocal obrer Manel Bataller passà de suplent a efectiu per dimissió d'Artur Abella.		
(3) Reelegits.		
(4) Nomenats "para cubrir vacante extraordinaria por dimisión de José Riu y Miguel de la Iglesia y la de Manuel Bataller que pasó a efectivo por dimisión de Arturo Abella"		
FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.		

A l'acta de la Junta de Reformes Socials s'especificava que "Los vocales suplentes deberán sustituir á sus patronos por el mismo orden en que se hallan relacionados y en cuanto á los obreros el orden será el siguiente segun acuerdo de los mismos:

D. José Servalls suplirà a D. Domingo Golet
D. Valerio Caldas á D. José Coll Matamala
D. Miguel Vilajoana á D. Baldomero Saldoni
D. Vicente Riera á D. Manuel Bataller
D. Tomás Guitart á D. Domingo Gomis y
D. Carlos Mestres á D. Miguel Civit¹¹.

Seguidament, Baldomer Saldoni Solsona, Vocal Obrer de la Junta i tipògraf de professió, el qual ja formava part de la Junta de Reformes Socials des del bienni anterior en qualitat de Vocal Suplent, fou nomenat, per unanimitat, Secretari de la mateixa per al bienni de 1909-1910.

7.3. Elecció de representants a la Junta Provincial de Reformes Socials.

En aquesta mateixa sessió de 31 de desembre de 1908 es dugué a terme la votació per a elegir el delegat de la Junta que havia d'assistir a la reunió de delegats de totes les Juntes de Reformes Socials del Partit Judicial, els quals havien d'elegir per majoria de vots al representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials. La reunió havia de celebrar-se el 15 de gener de 1909, sota la presidència de l'alcalde, i la renovació de la Junta Provincial havia de dur-se a terme el dia 1 de febrer.

Pel que fa als obrers, Josep Coll Matamala rebé els vots dels seus companys Bataller, Gomis, Golet y Saldoni, mentre que Domènec Gomis obtingué el vot de Josep Coll. Pel que fa als patrons, a l'acta es pot llegir “...y los ocho restantes Sres. Vocales han dado sus votos en número de ocho á D. Francisco Perera y Vives que queda elegido representante por mayoría para el expresado cargo de Delegado”¹². La qual cosa significa que el vocal obrer Miguel Civit va votar Francesc Perera, en comptes de fer-ho a favor del vocal obrer Josep Coll i Matamala.¹³ Amb el vot de l'alcalde, Pere Armengou i Manso, que també votà a favor del vocal patró Francesc Perera i Vives. Fou així com aquest fou elegit com a delegat de la Junta. En aquesta mateixa sessió s'acordà que les “sesiones mensuales reglamentarias se convoquen el viernes último de cada mes á las diecinueve horas”.¹⁴ L'alcalde, Pere Armengou i Manso, en qualitat de president de la Junta de Reformes, feu recordatori dels deures o funcions que la mateixa havia de dur a terme: “deberá velar por el exacto cumplimiento de todas las leyes y reformas de caracter social á cuyo efecto tiene a su cargo la inspección sobre fabricas y talleres para la estricta observancia de las condiciones á las cuales habrá de sujetarse el trabajo de las mujeres y de los niños conforme á la ley de 13 de Marzo de 1900 y demás vigentes; para el cumplimiento del Reglamento sobre aplicación de la ley de accidentes de trabajo de 28 de Julio de 1900; pudiendo funcionar como á Jurado mixto mientras no se verifique su implantación si patronos y obreros acuerdan someterse á su competencia para conocer y decidir las cuestiones que surgen de la aplicación de aquellas leyes; teniendo tambien en cuenta lo dispuesto en Real Decreto de 20 de Junio de 1902 sobre contrato de trabajo[,] el RD de 26 de Junio de 1902 fijando el maximum de jornada y la ley y reglamento vigentes sobre descanso dominical”¹⁵.

¹¹ Actes, Sessió de 31.12.1908, p. 5-a.

¹² Ídem, p. 5-a-5-r.

¹³ Aquest posicionament del vocal obrer Miquel Civit del costat de la patronal fou un dels factors que contribuïren a que l'Associació de Peons de Paleta, de la qual era representant, li retirés la confiança.

¹⁴ Actes, Sessió de 31.12.1908, p. 5-r.

¹⁵ Actes, Sessió de 31.12.1908, p. 5-r.

A totes aquestes lleis i reglaments, com ja sabem, les Juntes de Reformes Socials tenien competències o funcions específiques. Fent un breu recordatori, a la de dones i nens de 13 de març de 1900, al seu art. 7è, es fixen les atribucions de les Juntes de Reformes Socials, algunes de les quals l'alcalde Pere Armengou va recordar. Literalment, aquest art. 7è hi diu: *"Inspeccionar todo centro de trabajo; cuidar de que tengan condiciones de salubridad é higiene; formar las estadísticas del trabajo; procurar el establecimiento de Jurados mixtos de patronos y de obreros; entender en las reclamaciones que unos y otros sometieren á su deliberación, y velar por el cumplimiento de esta ley, singularmente donde se reúnan obreros de ambos sexos, para que se observe una disciplina que evite todo quebranto de la moral ó de las buenas costumbres"*.

Al Reglament sobre l'aplicació de la llei d'accidents de treball de 28 de Julio de 1900, les Juntes de Reformes, com bé diu l'alcalde, podien actuar com a àrbitres, *amb la condició* que patrons i obrers se sotmetessin a la seva competència; respecte al Reial Decret de 20 de Juny de 1902 sobre contracte de treball, val a dir que es referia al contracte de treball en les concessions d'Obres Públiques i les seves atribucions eren que funcionaven com a àrbitres per incompliment del contracte. Quant al RD de 26 de Juny de 1902 que fixava el maximum de jornada, es refereix al RD que fixava la jornada de treball de les dones i dels nens, on les Juntes de Reformes estaven encarregades de la inspecció. Finalment, quant a la llei i reglament "vigentes sobre descanso dominical", n'hi havia dos Reglaments relatius a l'aplicació de la llei: un, de 19 d'agost de 1904 en què se les encarregava de la inspecció; en aquest, les Juntes de Reformes imposaven les multes fixades per infracció de la llei i l'import ingressat es destinaria a "fines benéficos y de socorro para la clase obrera [art. 13]". En el segon Reglament per a l'aplicació de la llei, de data 19 d'abril de 1905, se les encarregava de la inspecció i dels informes per infraccions; a més a més, també podien autoritzar l'apertura de les tavernes en les poblacions de menys de 10.000 habitants. i procurarien crear Museus, Biblioteques i sales de lectura *"donde la clase obrera pueda invertir las horas de descanso [art. 23]"*.¹⁶

Un cop constituïda la Junta de Reformes Socials per al bienni de 1909-1910, es fixà el dia "diez á las quince [sic, en realitat es fixava per al dia 15 a les 10] para la celebración de la Junta magna que ha de tener lugar en el proximo mes de Enero para la constitución en este Partido de un Tribunal Industrial siguiendo el procedimiento de la ley"¹⁷.

A les onze del matí del dia 15 de gener de 1909 es reunien al Saló de Juntes de l'Ajuntament de Manresa, sota la presidència de l'alcalde, Pere Armengou i Manso, els representants de les diferents Juntes de Reformes Socials dels pobles del Partit Judicial de Manresa, a l'objecte de nomenar un representant de "dichas Juntas que ha de formar parte de la Provincial como vocal de ésta y tambien su suplente para casos de enfermedad ausencia o imposibilidad conforme asi lo previene la legislación". Assistiren els següents delegats:

Nom del delegat	Localitat representada
Pasqual Bayana	Callús
Isidre Galobart Sanfeliu	Sant Feliu de Calders (*)
Josep Subirana Riera	Sallent

¹⁶ Les atribucions de les Juntes de Reformes Socials al llarg del període d'estudi es poden consultar a l'ANNEX I: *Relació legislativa en què es donen atribucions a les Juntes de Reformes Socials (1900-1924)*.

¹⁷ Actes, Sessió de 31.12.1908 pp. 5-r-6-a.

Francesc Sallent Quintana	Artés
Josep Bros Recasens	Rocafort (**)
Josep Llibargas Torras	Balsareny
Joan Gubianas Oliveras	Gaià
Joan Pons Ferrer	Castellgalí
Joaquim Cortina Graner	Navarcles
Francesc Perera Vives	Manresa

(*) Actualment Calders, a seques.

(**) Actualment El Pont de Vilomara i Rocafort. Elaboració pròpia.

Foren nomenats per “*aclamación y sin que nadie pida ni quiera votación secreta el Delegado por Manresa D. Francisco Perera y Vives y suplente suyo D. Joaquin Cortina y Graner Delegado por Navarcles*”¹⁸. Una ullada als pobles assistents a l’acte ens fa adonar ràpidament que només són nou els representants de les Juntes de Reformes, en una comarca força més nombrosa, amb un total de 35 municipis, Manresa inclosa. Tot i això, la representativitat de l’acte no fou posada en dubte. Ans al contrari: es procedí a l’elecció dels representants sense cap tipus de menció a aquest respecte. La qual cosa fa pensar que, molt possiblement, no fossin masses més, les Juntes de Reformes constituïdes a la comarca. Si hom es fixa en les poblacions assistents, es pot comprovar que es tracta d’un *continuum* des de Castellgalí, al sud, fins a Gaià, al nord de la comarca, i que es tracta de les poblacions més ben comunicades amb Manresa, gràcies a la carretera que arriba a Berga. Aquest element de la comunicació és, lògicament, un dels aspectes sobre els quals no ens podem detenir, però que cal ressenyar com un més dels condicionants amb què topaven els diferents municipis a l’hora de la seva representativitat.

7.4. La Comissió Inspectora de la Junta de Reformes Socials.

En sessió de 18 de gener, la Junta de Reformes Socials va elegir els membres que havien de formar part de la Comissió Inspectora per al primer semestre. Es va acordar que fossin dos vocals per cadascuna de les parts a proposta pròpia, i foren designats per unanimitat Francesc Perera i Vives i Joan Mestres Serra, pels patrons, i Josep Coll i Matamala i Manel Bataller, pels obrers.

Com es pot veure, Francesc Perera i Vives, membre del Gremi de Fabricants de Manresa, el qual acaba d’accedir a la Junta de Reformes Socials a les darreres eleccions de novembre de 1908 està acumulant, tot d’una, força càrrecs: Vocal patró a la JLRS; Delegat-representant de les Juntes de Reformes del Partit Judicial de Manresa a la Junta Provincial de Reformes Socials, i membre de la Comissió Inspectora de la Junta de Reformes Socials de Manresa. Podríem dir que, en línia amb allò que es donava a les Juntes de Reformes Socials d’arreu, aquest Vocal patró esdevé el paradigma del control del món laboral. No només coneix el món del treball perquè sigui empresari, sinó que coneix aquest món d’aprop a partir de la seva funció d’Inspector dels centres de treball, de les discussions en el si de la Junta de Reformes a l’entorn d’aquest món i dels debats a un nivell més elevat, com és el marc de la Junta Provincial de Reformes Socials. En només dos mesos, Francesc Parera ha passat de ser patró a esdevenir *patró de patrons*, amb una posició privilegiada per al control del món laboral. I ha estat l’existència de la Junta de Reformes Socials qui li ho ha possibilitat. Ho acabarà d’arrodonir mesos després, a l’octubre, quan ocupi, també, la presidència de la Junta Municipal del Cens Electoral.

¹⁸ Actes, Sessió de 15.01.1909, p. 7-a.

7.5. L'incompliment de la llei de Descans Dominical

En aquesta mateixa sessió de 18 de gener de 1909 es donava comptes d'una resolució del Ministeri de la Governació en què es confirmaven dues multes de 25 ptes. imposades a la casa Pere Jorba i Fills per infracció a la Llei de Descans Dominical. Alhora, es posava a disposició de la Junta la quantitat ingressada per la resta de multes cobrades, amb un total de 110 ptes. les quals, “deduciendo gastos de coacción y apremio verificados en la proporción de 17 ptas. da un total de 143 ptas. efectivas que habrán de repartirse entre familias de obreros necesitadas que designarán los vocales obreros de la Junta al Presidente de la misma para que haga el reparto”.¹⁹

La casa comercial Pere Jorba i Fills fou la protagonista de la sessió, doncs, a continuació, es va donar lectura a una denúncia del Vocal obrer Josep Coll i Matamala -el qual tot just acaba de ser nomenat membre de la Comissió Inspectora de la Junta de Reformes Socials-, contra ella, “por haber vendido el dia tres, domingo anterior a Reyes varios generos de la casa valiéndose de la oportunidad de tener abierto el establecimiento con permiso para la venta exclusiva de juguetes. Presentó el Sr. Coll en el acto de la denuncia una faja que se muestra á la Junta como comprobante de la denuncia. En su vista la Junta acuerda imponer 25 ptas. de multa á la casa infractora”.²⁰

La sessió continuà discutint aspectes relatius a l'incompliment de la llei de Descans Dominical: Domènec Golet i Josep Coll protestaren de que es permetès funcionar els diumenges una Tòmbola en una botiga de la Baixada del Carme i la presidència els contestà que “entiende en el asunto el Sr. Gobernador civil y que se cumplirá la resolución que él dicte”²¹; El propi Coll felicitava l'alcalde per la iniciativa de reunir-se amb els comerciants i “por haber recabado de ellos que no se hicieran exhibiciones aparatosas de géneros los domingos y que se cumpliera el descanso con la mayor unanimidad, terminando por desear que la Presidencia convoque asimismo los dueños de confiterias y pastelerias ofreciéndose los Vocales obreros de la Junta a tratar con ellos para tantear la manera de que se avengan á cerrar los domingos por la tarde ó que al menos puedan

¹⁹ Actes, Sessió de 18.01.1909, p. 8-a.

²⁰ Ídem, p. 8-a. Les denúncies es troben entre la documentació de la Junta de Reformes de Manresa. Josep coll i Matamala presentà la denúncia per escrit el dilluns dia 4 de gener de 1909. Curiosament, el 22 de febrer es presentà una instància contra l'elecció de Josep Coll i Matamala de la mà d'un tal Josep Altimira, el qual es prengué la molèstia d'acompanyar una còpia del certificat de naixement de Josep Coll. Josep Altimira deia que “le había causado extrañeza el hecho de haber sido nombrado vocal de la Junta Local de Reformas sociales el obrero José Coll y Matamala, por cuanto dicho obrero al ser elegido no reunía las condiciones de capacidad necesarias para ejercer ningún cargo público (...) pues nacido aquél en diez y siete Junio mil ochocientos ochenta y cuatro, en Noviembre último tenía la edad de veinte y cuatro años y no estaba capacitado por consiguiente ni para ser elector ni para ser elegible, ya que era y continua siendo menor de edad”. Josep Coll i Matamala havia nascut, efectivament, a les 18'00 h. del 17 de juny de 1884, a la casa paterna situada al carrer Urgell, núm. 48, 1r. pis, segons la inscripció feta al Registre Civil de Manresa pel seu pare, Josep Coll Solanas, de professió moliner i natural de Navés, província de Lleida. La seva mare, de 23 anys d'edat, es deia Teresa Matamala i Oliva, i era natural de Iborra, també província de Lleida. Al certificat del registre Civil es diu que Josep Coll i Matamala “es nieto por linea paterna de D. Martin Coll y de Dª Rosa Solanas, naturales esta de Navés y aquel de Farrás, provincia de Lérida; y por la matena de D. José Matamala, labrador, y de Dª Francisca Oliva, naturales y vecinos de Iborra. Y que al expresado niño se le pusieron los nombres de José, Juan y Joaquín”. La Junta de Reformes Socials mai no tractà aquest tema. Molt probablement perquè era clar que era una reacció a la defensiva d'aquells que incomplien la llei de Descans Dominical, però també perquè, segons el Codi Civil, la majoria d'edat se situava als 23 anys d'edat. ACMA. Reformas Sociales, 1909.

²¹ Ídem, p. 8-a.

disfrutar del descanso los dependientes que tienen empleados, á lo que accede el Sr. Presidente”²².

Cal recordar a aquest respecte que la Llei de Descans Dominical és de 3 de març de 1904,²³ i que en ella s’especificava, al seu art. 1r., el que segueix:

“1º. queda prohibido en domingo el trabajo material por cuenta ajena y el que se efectúe con publicidad por cuenta propia en fábricas, talleres, almacenes, tiendas, comercios fijo ó ambulantes, minas, canteras, puertos, transportes, explotaciones de obras públicas, construcciones, reparaciones, demoliciones, faenas agrícolas o forestales, establecimientos ó servicios dependientes del Estado, la provincia ó el Municipio, y demás ocupaciones análogas á las mencionadas, sin más excepciones que las expresadas en esta Ley y el Reglamento que se dictará para cumplirla.”

El Reglament per a l’aplicació de la Llei sobre Descans Dominical és de 19 d’agost de 1904. En ell, al seu art. 1r. *De la prohibición del trabajo en domingo*, es tornava a repetir el mateix que a l’article 1r. que acabem de veure, i continuava dient:

“En esta prohibición se consideran incluidas las empresas y Agencias periodísticas. Todos los almacenes, fábricas, talleres y establecimientos comerciales é industriales que no se hallen expresamente exceptuados del descanso por este reglamento, permanecerán cerrados durante todo el día del domingo. Queda también prohibido en dicho día el reparto y la venta de periódicos. Ninguna excepción del descanso en domingo será aplicable á mujeres ni á menores de diez y ocho años.”²⁴

Com totes les lleis promulgades a l’Estat a inicis de segle XX, aquesta comptava amb nombroses excepcions de la prohibició, i a elles es destinava el Capítol segon. *De las excepciones del descanso dominical*, amb els art. 6è. i 7è., on s’exceptuaven de la prohibició els treballs contemplats en diversos motius: a) *Por la índole de las necesidades que satisfacen*, (amb 15 apartats); b) *Por motivo de carácter técnico* (amb 6 apartats); c) *Por razones que determinen un grave perjuicio al interés público ó á la misma industria* (amb 12 apartats).

Un exemple de la complexitat de les excepcions a l’aplicació de la llei de Descans Dominical amb què havien de tractar les Juntes de Reformes Socials es pot veure amb el següent exemple. A l’apartat c), com hem vist, es deia que *Por razones que determinen un grave perjuicio al interés público ó á la misma industria*, quedaven exepuats de la llei:

- I. Las tahonas y despachos de pan.
- II. Las tiendas de ultramarinos, comestibles y abacerías y sus similares, tablajerías y salchicherías, despachos de aves, corderos y caza, de frutas y hortalizas, de pescado fresco y lecherías.
- III. Las expendedorías de carbón al por menor.
- IV. Las confiterías, las pastelerías y las reposterías.
- V. Las peluquerías y las baterías
- VI. Los establecimientos de limpiabotas.
- VII. Las fotografías.
- VIII. Los establecimientos de floricultura y horticultura
- IX. Los transportes de alimentos á domicilio.
- X. La carga y la descarga de mercancías en los puertos y de las de pequeña velocidad en las estaciones de ferrocarriles. Podrán, no obstante, verificarse á horas extraordinarias la carga y la descarga de los buques de escala fija que hayan de permanecer en el puerto durante poco

²² Ídem, p. 8-a-8-r.

²³ Gaceta de Madrid, 4 de marzo (en endavant *Gac.*)

²⁴ *Gac.* 22 agost.

tiempo, y de los que se hallen en las mismas condiciones por arribada forzosa, así como de las mercancías que por su naturaleza puedan sufrir menoscabo ó deterioro á causa de la demora.

- XI. Las droguerías al por menor.
- XII. Los vendedores ambulantes, entendiéndose que lo son, para los efectos de este reglamento, todos aquellos que, sin ocupar un espacio determinado y fijo de terreno en la vía pública, expendan las mercancías que puedan transportar por sí mismos ó utilizando animales de carga o vehículos de mano.

Todos los trabajos comprendidos en los once primeros números precedentes cesarán á las once de la mañana, cerrándose á esta hora todos los locales destinados á las operaciones ó explotaciones respectivas. Las tahonas se cerrarán á las siete de la mañana.

2º. Los trabajos de reparación o limpieza indispensables para no interrumpir con ellos las faenas de la semana en establecimientos industriales. Sólo se considerarán indispensables para este efecto los trabajos de limpieza que, de no realizarse en domingo, impidan la continuidad de las operaciones de la industria ó produzcan grave entorpecimiento y perjuicio á las mismas.

No se consentirá excepción alguna por este concepto en relación á los establecimientos comerciales”²⁵

Detenint-se només en les negretes que he marcat d'allò que especificava la llei de Descans Dominical, val a dir que la discussió a la sessió de 18 de gener de 1909 de la Junta de Reformes Socials de Manresa a l'entorn de la conveniència de fer una reunió amb els amos de confiteries i pastisseries era pertinent. Sobta, més aviat, que a més de cinc anys de promulgada la llei i el seu reglament, encara contiuen obrint els diumenges per la tarda confiteries i pastisseries. Més encara quan la llei especificava que havien de tancar a les onze del matí. Pel contrari, el to de la reunió és de felicitar-se perquè l'alcalde ha aconseguit dels comerciants que “no se hicieran exhibiciones aparatosas de géneros los domingos”, o bé que ha accedit finalment a demanar una reunió amb confiters i pastissers a la qual els vocals obrers s'ofereixen a tractar amb ells per a “tantear la manera de se avengan á cerrar los domingos por la tarde ó que al menos puedan disfrutar del descanso los dependientes que tienen empleados”.

Tot això quan acabem de veure que en aquesta mateixa sessió de 18 de gener de 1909, una resolució del Ministeri de la Governació confirmava dues multes de 25 ptes. a la casa Pere Jorba i Fills per infracció a la Llei de Descans Dominical, a la qual se li sumava una altra a la mateixa sessió, per denúncia del vocal obrer Josep Coll, membre dels Dependents del Comerç. A aquest respecte només cal recordar que el Reglament per a l'aplicació de la Llei sobre Descans Dominical, al seu capítol V. *De las infracciones del descanso*, art. 11. determinava que “La primera reincidencia dentro del plazo de un año, se castigará con reprensión publica y multa de 250 pesetas, y las ulteriores reincidencias, dentro de dicho plazo, con multa que podrá ascender hasta el duplo de los jornales devengados contra ley”.²⁶

La raó de tot plegat és que la llei determinava, al seu art. 12, que “Conocerán de estas infracciones los gobernadores civiles y los alcaldes; correspondiendo á las Juntas locales y provinciales y á los funcionarios del Instituto de Reformas sociales, la inspección de esta materia. Los alcaldes podrán imponer multas que no excedan de 50 pesetas en la capital de la provincia; de 25 en cabezas de partido y pueblos de más de 4.000 habitantes, y de 15 en las restantes. Cuando, respectivamente, excedan de dichas cantidades, corresponderá imponerlas á los gobernadores civiles”.²⁷

²⁵ *Gac.* 22 agost. Les negretes són meves.

²⁶ *Gac.* 22 de agosto.

²⁷ Ídem.

Així, quan l'alcalde va informar tot seguit que els fabricants d'alcohols es consideraven a sí mateixos exceptuats del descans dominical i “*retienen la dependencia los domingos con este pretexto*”, la Junta va acordar “*elevant consulta al Instituto central abogando para que se declare el derecho de estos dependientes á disfrutar el descanso*”.²⁸ L'Institut central era, és clar, l'Institut de Reformes Socials.

A la sessió de la Junta de 2 de març de 1909 es llegí un ofici del Govern Civil “*resolviendo á instancia de la Asociación de Dependientes de Comercio no haber lugar al funcionamiento de una tómbola los domingos, como así se les ordenó inmediatamente*”. També es llegí una “*Instancia de D. Valentin Cura*”, fabricant de alcohols i una comunicació oficial del Sr. Inspector del ramo alegando ambos su derecho y su deber de trabajar los domingos segun el reglamento por que se rigen y las contestaciones de la presidencia negándose á la pretensión interin no se promulgue acerca el particular la disposición gubernativa procedente, de acuerdo con el criterio adoptado por la Junta en la sesión anterior”.³⁰

7.6. La Societat de Peons Paletes retira la confiança a Miquel Civit, el seu delegat a la Junta.

Es donà lectura també, a la sessió de 02-03.1909, a un comunicat de la Societat de Peons de Paletes “*expresando que ha retirado la confianza á su representante acerca de lo cual por ser ageno (sic) á la competencia de la Junta no se deja lugar á deliberación*”.³¹ El comunicat, enviat per la Societat de Peons de Paletes el 29 de gener de 1909 a la Junta de Reformes era molt més explícit, però, d'allò que es va dir a la sessió de dos de març. En ell, signat pel president de la mateixa, Josep Miró, i pel seu secretari, Jacint Pla, es manifestava que “*por haber Don Miquel Civit á tribuidos (sic) sin autorización de esta sociedad de Peones que el viene representar[ndo]le en la Junta de Reformas Sociales y a mas haberse nombrado del Tribunal Industrial ha sido expulsado de la misma y ademas la Sociedad de peones le ha retirado la confianza de todos los cargos que representa. Por acuerdo de la reunión general*”.³²

La Societat de Peons de Paletes era la més gran societat obrera present a la Junta de Reformes Socials, amb un total de 229 associats. El seu representant, Miquel Civit Ingles, formava part de la mateixa des de 1904 en què entrà com a vocal suplent; fou elegit com a vocal titular el desembre de 1906 per al bienni 1907-1908 i fou reelegit a aquesta del

²⁸ Actes, Sessió de 18.01.1909, p. 8-r.

²⁹ Valentí Cura era venedor d'alcohols desnaturalitzats. El desembre de 1908 donava de baixa aquest negoci. Vegeu ACMA, Matricula Industrial, 1909. Baixes, núm. 69. A més, tenia una fàbrica de gasoses, d'aproximadament 300 litres, al carrer Infantes, núm. 16. L'any 1909 hi havia a Manresa (a banda de Valentí Cura), un total de quatre fàbriques de gasoses: La de Joaquim Miralles, de 400 l., al carrer Sobrerroca, núm. 44; la de Maria Mir, de 100 l., al carrer Nova, 44, i la de Marià Bertran Ingla, de 200 l., a la Ctra. de Cardona. La seva contribució industrial era de 0,40 cèntims per litre, fet que feia que les quotes al Tresor fossin de 160, 120, 44,80 i 120 (Miralles, Cura, Mir i Bertran, respectivament). El fet que la quota de Bertran Ingla fos de 120 ptes. fa pensar que es tracta d'un error, i que la seva empresa era de 300 litres, en comptes de 200, tal com apareix a la contribució Industrial. Veg. ACMA. Matricula Industrial, 1909, núms. 517-519 a.i. Valentí Cura seguia essent, l'any 1918, fabricant d'alcohols, gasoses i sifons. Domiciliat a la carretera de Vic, 16, tenia la fàbrica a la carretera Pont de Vilumara. Vegeu Anuario Industrial de Catalunya, 1918. Cámara Oficial de Industria de Barcelona, pàgs. 12 i 29.

³⁰ Actes, Sessió de 02.03.1909, p. 9-r.

³¹ ídem, p. 9-r.

³² ACMA. Reformas Sociales, 1909.

bienni 1909-1910, el 25 de novembre de 1908. Després que Miquel Civit votès, a favor del vocal patró Francesc Perera com a delegat de la Junta de Manresa en el procés d'elecció del representant del Partit Judicial per a la Junta Provincial de Reformes Socials, sumats al fets d'ara, d'atribuir-se la representació de la seva societat en el Tribunal Industrial, la seva societat decidí de retirar-li la confiança. Això explica la presència a aquesta sessió de la Junta -i a l'anterior-, de Josep Riu, el qual formava part de l'anterior Junta i fou un dels membres dimissionaris, amb Miquel de la Iglesia i Artur Abella. A la renovació de la Junta de novembre de 1908, aquestes tres vacants extraordinàries foren cobertes per Tomàs Guitart Huguet, Valeri Caldas Altimira i Josep Servalls i Junyent. A la sessió de 18.01.1909 potser no n'hi va haver temps de plantejar el tema (això explicaria que Josep Riu signès l'acta però que no aparegui com a assistent); a aquesta de 02.03.1909, la presència de Josep Riu s'explica pel fet que la Junta es va reunir, segons consta a l'acta, "constituïda segun el bienio anterior". Tot i que no s'especifica la raó d'aquest extrem, ja sabem que fa referència al resultat de l'ofici del Governador Civil, Angel Ossorio, de data 19 de gener de 1909, en què va suspendre l'elecció de la part patronal de la Junta de novembre de 1908, i en què s'afirmava que mentre es resolía el recurs d'alçada presentat per part dels Gremis patronals dels Revenedors, dels Taverners i dels Fusters, devia "continuar la Junta funcionando como en el bienio anterior": Tanmateix, com veurem més endavant, no serà l'única vegada que Miquel Civit voti amb la patronal.

Seguidament es va aprovar "la inversión dada á las cantidades recaudadas por multas sobre infracciones del descanso dominical en el año anterior y repartidas entre familias obreras segun lo preceptuado", i es ratificaren varies multes "impuestas por la presidencia desde la sesión ultima por infracciones al descanso dominical".³³

Finalment, el vocal obrer i paleta de professió Domènec Golet i Golet, el qual s'estava a la Junta des de l'anterior bienni i era el representant de la Societat d'Oficials Paletes, reclamà el contracte de treball "referente á los obreros del muro que se está efectuando en la Carretera de Cardona de esta ciudad por cuenta del Estado contestandole la presidencia que no se ha recibido dicho contrato y que se enterará de los motivos porque no se ha enviado".³⁴

7.7. La renovació de la part patronal de la Junta de Reformes (març-abril de 1909: un defecte de forma; una qüestió de fons.

Com ja sabem, l'elecció patronal de la Junta de Reformes duta a terme el 26 de novembre de 1908 fou objecte de recurs per part dels Gremis patronals de Revenedors, Taverners i Fusters, que al·legaren defecte de forma, doncs es va permetre la participació a les eleccions a gremis patronals que no estaven legalment constituïts. Així fou que la candidatura presentada per aquests darrers gremis resultà la guanyadora, mentre que la d'ells, que sí que ho estaven, de legalment constituïts, van perdre les eleccions per només dos vots. Aleshores elevaren el recurs al Governador Civil de la província, el qual els donà la raó mitjançant un ofici de data 25 de febrer de 1909, que fou llegit a la sessió de la Junta de data 2 de març de 1909. Així doncs, a aquesta reunió de Junta s'acordà de convocar una nova elecció patronal, tot "concediendo el plazo de unos treinta dias para verificarse el escrutinio"³⁵. A la sessió del 30 de març, la Junta fixava la renovació per al dia sis d'abril i, "en su deseo de evitar la Comisión de nulidades y defectos en el cumplimiento de la Ley[.]

³³ Actes, Sessió 02.03.1909, p. 10-a

³⁴ Ídem, pp. 10-a-10-r.

³⁵ Actes, Sessió 02.03.1909, p. 10-a

se acordó que únicamente se reconozca el derecho á la votación de aquellas asociaciones que acrediten su personalidad por medio de certificación de la correspondiente inscripción en el Registro de Sociedades del Gobierno Civil de la provincia y presenten en debida y legal forma el certificado del acta y el censo de socios electores”.³⁶ Aquest aspecte esdevenia, sens dubte, una victòria per a Revenedors, Taverners i Fusters.

El dia sis de març, a les cinc de la tarda, i prèvia convocatòria a l'efecte, “verificada por medio de pregón y edictos en los parajes públicos de costumbre”³⁷, es reuniren en el Saló d'Actes de l'Ajuntament els diversos representants de les Associacions i gremis patronals per procedir a la renovació dels vocals patrons de la Junta local de Reformes Socials. Presidia l'acte l'alcalde accidental D. Santos Jellestich Ferrer. Un cop els representants legals entregaren la documentació que els acreditava com a tals, així com l'acta de la votació i el cens d'electors, es presentaren les següents societats:

Societat patronal	Nre. electors	Nre. votants	Nom dels representants
Associació de Fabricants [de Filats i Teixits]	38	25	Fermí Roca i Coma
Assoc. d'Arts i Oficis Auxiliars de la Ind. Fabril	75	55	Vicenç Pascual Orti
Gremi de Patrons Metal·lúrgics	24	18	Francesc Señal Casas
Gremi Patronal de Fusteria	18	14	Francesc M. Capella
Cambra Oficial de Comerç i Indústria de M.	93	47	Lluís Portabello i Pavia
Cambra Agrícola Oficial del Bages	37	26	Joaquim de Beltrán
TOTALS	285	185	

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. 1909. Elaboració pròpia.

Un cop practicat per part de la Junta de Reformes l'escrutini de les votacions que acreditaven aquests representants mitjançant el certificat de les corresponents actes, del cens d'electors inscrits i del nombre de votants respectius, es comprova que “arroja un total unánime de ciento ochenta y cinco votos á favor de la candidatura siguiente:”

Vocals patrons titulars	Societat a què pertany
Francesc Parera i Vives	Associació de Fabricants
Vicenç Pascual Orti	Associació d'Arts i Oficis Auxiliars de la Indústria Fabril ³⁸
Lluís Casasayas Morera	Gremi de Perruquers i Barbers
Vocals patrons suplents	Societat a què pertany
Fermí Roca i Coma	Associació de Fabricants
Francesc Señal Casas	Gremi Patrons metal·lúrgics (abans Gremi de Llauners)
Antoni Esparbé Serra	Gremi d'Impressors

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. 1909. Elaboració pròpia.

Com es pot comprovar, la candidatura és pràcticament la mateixa que es va presentar originàriament. Nomes sortiren un vocal titular (Joan Masach, del Gremi de Perruquers i Barbers), i un vocal suplent (Josep Miralda, del Gremi d'Impressors), els quals foren substituïts, respectivament, per Lluís Casasayas Morera, del mateix Gremi de Perruquers i Barbers, i per Antoni Esparbé Serra (del Gremi d'Impressors)³⁹.

³⁶ Actes, Sessió 30.03.1909, p. 11-a-11-r.

³⁷ Actes, Sessió 06.04.1909, p. 12-a.

³⁸ Abans Gremi de les Agències de Transports.

³⁹ Antoni Esparbé, impressor, tenia una impremta al carrer Codinella, 6, on tenia una màquina d'imprimir targetes. La seva contribució industrial era de 100,07 ptes. ACMA. Matrícula Industrial, 1909, núm. 535.

Com es veu, aquestes societats patronals, que foren impugnades per Revenedors, Taverners i Fusters a l'anterior renovació de Junta, han fet força bé els deures, tot preocupant-se d'inscriure's legalment en el Registre d'Associacions del Govern Civil. Així es fa constar a l'acta de renovació, on s'afirma que "Los relacionados representantes han acreditado el derecho de las entidades cuya delegación ostentan mediante el correspondiente certificado de inscripción de cada colectividad en el Registro de Asociaciones del Gobierno civil de la provincia menos las dos Cámaras Oficiales que se han atendido á la Real Orden de su constitución".⁴⁰

Però no només han fet això; prèviament també han dut a terme una remarcable feina de cohesió, que els ha portat a unir-se entre elles, tot conformant associacions patronals genèriques que sumen 83 vots més que a l'anterior votació de renovació. Si es sumen els 47 vots de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa; els 26 de la Cambra Agrícola i els 14 del Gremi Patronal de Fusteria es pot comprovar que els números gairebé quadren. Tot plegat, uns deures força ben fets. A més a més, l'Associació de Fabricants ha presentat 13 associats de més, respecte a la votació anterior, la qual cosa apunta envers la seva centralitat com a entitat patronal local, en línia amb la importància de la seva indústria, i a imatge de les diferents Associacions de Fabricants d'arreu a Catalunya a inicis de segle XX.

Què va passar amb Revenedors, Taverners i Fusters? Sorprenentment, segons consta a l'acta de la Junta, que "No han podido ser computados los votos del Gremio de Abaceria que presenta treinta y cuatro electores sin otra elección que la del representante D. Juan Espinal á quien se ha dado derecho para intervenir en el escrutinio efectuado". Continuava dient l'acta que "Por la misma razón han dejado de serlo cuarenta y ocho votantes de una lista sin certificar correspondiente al Gremio de Taberneros que no justifica en el acta presentada otra elección que la de Don Agustín Espinal Vila para delegado á quien se ha dado intervención en el acto". I se seguia constatant que "El Representante D. Antonio Oriol, sin otro documento que una solicitud con doce firmas incluso la suya para que se le admita como representante de un Gremio de Carpinteria en el acto de la elección general ha sido también admitido no acreditando votación ni acompañando lista alguna de electores". Finalment, l'acta conclou que "Tanto el gremio de Abaceros como el de Carpinteros no han podido acreditar su existencia legal por medio de certificado del Registro de Asociaciones de su inscripción respectiva pero el Gremio de Taberneros ha presentado los Estatutos de su Asociación debidamente legalizados".⁴¹ En conseqüència, dictava l'acta, "se proclaman elegidos los que lo han sido por unanimidad en su respectivo caracter de propietarios ó suplentes".⁴²

És curiós com la impugnació de Revenedors, Taverners i Fusters va significar l'enfortiment dels 14 gremis que guanyaren les eleccions de renovació de la Junta de Reformes Socials. I és significatiu que aquells tres es veieren atrapats en el mateix supòsit legal formal al qual recorregueren en impugnar-les. Tan convençuts estaven de les seves forces? Era poc probable, doncs, per més que només per dos vots, el cert és que van perdre les eleccions. Potser pensaven que se'ls donaria la raó -i per tant, les vocalies a la Junta de Reformes-, sense tornar a celebrar eleccions? Massa innocència!. Potser pensaven que la prova de la contribució industrial era més definitiva que la del Registre d'Associacions del Govern Civil, a la llum del que segueix, ja que Antoni Oriol, del derrotat Gremi de Fusters,

⁴⁰ Actes, Sessió 06.04.1909, p. 13-a.

⁴¹ Actes, Sessió 06.04.1909, p. 13-a/13-r.

⁴² Actes, Sessió 06.04.1909, p. 13-r.

“protesta por haberse admitido la votación verificada por el gremio de Carpinteria sin que sus individuos consten en el reparto del gremio que para los efectos de la contribución industrial se halla constituido desde más de diez años no presentando prueba alguna de su afirmación”⁴³. És clar que, d’haver estat això, haurien hagut d’aportar proves, tal com li ho va demanar el representant de l’altre gremi patronal de Fusteria: “El Representant Capella pide se citen los nombres de los que no se hallan incluidos contestando el Sr. Oriol que no los conoce pero que se refiere á los certificados de la casa, contraprotestando el Sr. Capella”⁴⁴. El mateix pot afirmar-se, pel que respecta al Gremi de Revenedors, perquè, després de protestar D. Agustín Espinal, del Gremi de Taverners, de que la Cambra Agrícola no deuria ser admesa a la votació, ja que es tractava d’una entitat de caire comarcal (i contraprotestar el seu representant, D. Joaquim de Beltran, “por tener la Cámara su domicilio en Manresa y ser de esta población todos los votantes”⁴⁵), Joan Espinal, del Gremi de Revenedors va demanar que “se haga constar que el Gremio de Abaceria lo es á los fines de la contribución industrial desde hace más de veinte y cinco años pero no puede afirmar que tenga Estatutos, ni esté legalizado en el Registro del Gobierno Civil, protestando de que no se hayan computado sus votos y pide se unan al expediente tres candidaturas que el mismo firma y rubrica adhiriéndose á la protesta los Sres. Oriol y Agustín Espinal pidiendo además este ultimo que se le de copia de esta acta”⁴⁶.

De fet, aquesta era una declaració d’acceptació de la derrota. Paradoxalment, per qüestió de forma: per més que es vulgui demostrar l’existència legal del gremi –com en justícia així ho confirmaria la seva contribució industrial d’un quart de segle d’antiguitat-, la veritat és que el requisit per a poder presentar-se a les eleccions a la Junta de Reformes Socials era que les associacions o gremis havien d’estar inscrits en el Registre d’Associacions del Govern Civil. Més encara, després de la darrera impugnació de les eleccions que, també paradoxalment, fou feta pels tres mateixos gremis que ara tornen a ser derrotats... per defecte de forma!

De tal manera que Fermí Roca, del Gremi de Fabricants, i a mode de tancament de la sessió, es permetè el luxe de manifestar “*que no debe darse efecto alguno á las anteriores protestas por haberlas formulado representantes de entidades que no han presentado los documentos en forma legal*”⁴⁷.

Aquest episodi apunta novament sobre algun dels aspectes plantejats inicialment en aquesta tesi, com ara el grau d’interès dels patrons a formar part de les Juntes de reformes Socials, interès que es confirma en el cas de Manresa –com ja es va confirmar en el de cas de Sabadell o en el de Mataró- fins al punt de protagonitzar una picabaralla entre ells per tal de formar-ne part, o bé no restar exclosos, i que dona lloc a la intervenció del propi

⁴³ Actes, Sessió 06.04.1909, p. 13-r.

⁴⁴ Ídem, p. 13r-14-a. Antoni Oriol Quingles, del Gremi de Fusters, tenia la seva fusteria a la carretera de Cardona s.n. per la qual pagava 42,89 ptes. de contribució industrial. ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Núm. 685; Francesc M. Capella, del Gremi Patronal de Fusteria, era soci de la fustria “Giró i Capella”, els quals tenien l’empresa al carrer Sampedor, on tenien una màquina de cepillar (aigua) i el 15% sobre 35 ptes. de força hidràulica, una serra sense fi de 110 cms. i el 15% sobre 275 ptes. de força hidràulica, una serra circular de 30 cms. i el 15% sobre 25,20 ptes. de força hidràulica i dues serres circulars de 130 i 115 cms. El total de la seva contribució industrial era de 1.218,53 ptes. ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Núms. 422-423; 427-428; 434-435 i 436-437.

⁴⁵ Ídem, p. 14-a.

⁴⁶ Ídem, p. 14-a.

⁴⁷ Ídem, p. 14-a.

governador civil de la província, a la suspensió de l'elecció i a la posterior convocatòria d'una nova elecció de la part patronal. Aquest interès per formar part de la Junta és quelcom més que un simple defecte de forma i s'esdevé una *qüestió de fons*: estem davant d'un procés d'articulació organitzativa i de cohesió interna abans inexistent entre les forces patronals, articulació organitzativa i cohesió interna que només l'existència de la Junta i l'interès per formar-ne part d'ella ha estat capaç de generar.

Així doncs, la Junta de Reformes Socials de Manresa per al bienni de 1909-1910, després de la renovació-reelecció de la part patronal restava constituïda definitivament, en data 30.04.1909, com s'especifica tot seguit :

Junta de 1909-1910
(després de feta la renovació de la part patronal, el 06.04.1909)

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Nov. 1908	Vocals
1. Joan Mestres Serra (●)	Bienni	1. Miquel Civit Ingles (●)
2. Domènec Andreu Gual (●)	1909-1910	2. Manel Bataller i Farràs (●)
3. Domènec Botifoll (●)		3. Domènec Gomis i Casals (●)
4. Francesc Perera i Vives (2/R)		4. Josep Coll i Matamala (●)
5. Lluís Casasayas Morera (◀)		5. Domènec Golet Golet (●)
6. Vicenç Pascual Orti (2/R)		6. Baldomer Saldoni (●) Seri
Suplents		Suplents
1. Bonaventura Mitjavila (●)		1. Carles Mestres Carulla (●)
2. Ramon Puigarnau Picó (●)		2. Vicente Riera (●)
3. Joan Esquius Ribera (●)		3. Tomàs Guitart Huguet (●)
4. Fermí Roca i Coma (2/R)		4. Valeri Caldas Altimiras (●)
5. Antoni Esparbé Serra (◀)		5. Josep Servalls i Junyent (●)
6. Francesc Señal Casas (2/R)		6. Miquel Vilajoana Pons (●)
ALCALDE (President JLRS)		
Pere Armengou i Manso (fins sessió 18.01.1909. † març 1909)		
Joaquim Gomis i Cornet (des de 02.03.1909, fins 25.02.1910).		
Santos Jellestich Ferrer (Accidental, sessions: 06.04.1909, i 30.04.1909//03.08.09;26.11.09).		
Ramon Trulls (regidor, delegat per l'alcald: 23.03.1910).		
Maurici Fius i Palà (de 28.01.1910 fins 31.12.1910 (renovació); i de 30.01.1911 fins 28.12.1912).		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest		
METGE (Vocal nat)		
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina		
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1909)		
Francesc Perera i Vives (titular) (1)		
Joaquin Cortina y Graner (suplent)		
Comissió Inspectora de la JLRS		
(sessió 18.01.1909)		
- Francesc Perera i Vives (2)		
- Joan Mestres Serra (2)		
- Josep Coll i Matamala (2)		
- Manel Bataller i Farràs (2)		

Notes: A cada Vocal li correspon el seu Suplent, segons la numeració 1, 2, 3,... P.e., el Vocal Suplent de Joan Mestres Serra era Bonaventura Mitjavila pels patrons, i el del Vocal Obrer Miquel Civil Ingles era Carles Mestres Carulla.

(●) = Romanen a la Junta, procedents de l'elecció anterior, el 31.12.1908.

(◀) = Entren elegits a aquestes eleccions de renovació de la part patronal de 06.04.1909. Lluís Casasayas Morera (VP titular) i Antoni Esparbé Serra (VP Suplent) substituïren respectivament Joan Masachs i Josep Miralda, elegits a les eleccions de renovació de 31.12.1908.

(2/R) Elegits a les eleccions de 31.12.1908/Reelegits a aquestes de 06.04.1909.

(Seri.) = Secretari. Baldomer Saldoni i Solsona fou reelegit, novament, per unanimitat.

(1) Francesc Perera i Vives fou reelegit, novament, per unanimitat

(2) No es ratificaren els nomenaments de Vocals Inspectors, ni tampoc no es nomenaren d'altres de nous (recordem que els vocals eren Francesc Perera i Vives i Joan Mestres Serra pels patrons i Josep Coll i Matamala i Manel Bataller i

Farràs pels obrers) perquè, segons l'acta, “debe reputarse ilegal cualquier acto de inspección que no se ajuste á un orden ó esfera de la Inspección general que habrá de fijarse en términos expresos y concretos para cada caso” (ACMA. Llibre d'Actes de la Junta Local de Reformes Socials, 1908-1932: acta del 31.04.1909, p. 15-a). Foren ratificats novament a la sessió Extraordinària del quatre de juny de 1909. vegeu Actes, p. 17-r.

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. 1909. Elaboració pròpia.

7.8. La polèmica de la Comissió Inspectora de la JLRS.

A la sessió de 30 d'abril de 1909 es reuní la Junta de Reformes, novament sota la presidència de l'alcalde accidental D. Santos Jellestich. Acudiren sis patrons (tots els titulars, excepte Joan Mestres Serra, que fou substituït pel seu vocal suplent, Bonaventura Mitjavila) i només dos vocals obrers: Miquel Civit, i el Secretari, Baldomer Saldoni. La sessió fou dedicada a la presa de possessió dels vocals patrons darrerament elegits, “quedando la Junta constituida de nuevo segun el resultado de la elección general verificada el dia seis del corriente”.⁴⁸ S'acordà per unanimitat la reelecció en els càrrecs de secretari a Baldomer Saldoni i el de delegat de la Junta a Francesc Perera. Aquest darrer ja s'havia assegurat el lloc, a tenor del que s'especifica a l'acta: “y ostentando éste á su favor el voto de las demás Juntas locales del Partido que lo eligieron su Representante en la Junta Provincial confirmarle en este cargo por lo que respecta á la de esta Ciudad y comunicar su reelección á la Junta Provincial de Barcelona”.⁴⁹

Pel contrari, no es van ratificar en els càrrecs de vocals inspectors a Coll i a Bataller, Perera i Mestres “ni se nombran nuevos teniendo en cuenta que debe reputarse ilegal cualquier acto de inspección que no se ajuste al R.D. de 28 de Enero de 1908, ó sea con referencia á un orden ó esfera de la Inspección general que habrá de fijarse en términos expresos y concretos para cada caso”.⁵⁰

Aquest aspecte tingué ocupada la Junta durant varies sessions. No era un tema menor, sinó central, ja que es tractava de si la Junta de Reformes tenia dret, o no, d'inspeccionar fàbriques i comerços i d'establir les denúncies per infraccions i la imposició de les multes corresponents. Els patrons es resistien a les mateixes mitjançant qualsevol escletxa legal, mentre que els obrers, lògicament, estaven a favor.

Allò que es digué a la Junta estava extret de l'article segon del RD de 28 de gener de 1908 (Gac. 29 gener). Val la pena detenir-se en aquesta qüestió.

Certament, el RD de 28 de gener de 1908 delimità les facultats de les Juntes Locals i Provincials de Reformes Socials en matèria d'inspecció. Aquest establia el que segueix:

Primero. Que la Junta local de Reformas Sociales, de Barcelona, cumpla sin excusa alguna todas las disposiciones gubernativas referentes al servicio de inspección del trabajo, las cuales están en perfecta armonía con el espíritu y letra de la Ley de Mujeres y niños.

Segundo. Que las Juntas provinciales y locales de Reformas Sociales carecen de título legal para verificar actos de inspección del trabajo, excepto en los casos y dentro de los límites ya determinados por la disposiciones vigentes, ó en aquellos otros en que, por excepción, se les autorice en virtud de ulteriores disposiciones; pero siempre con referencia á un orden ó esfera de la Inspección general, que habrá de fijarse en términos expresos y concretos para cada caso.

⁴⁸ Actes, Sessió 30.04.1909, p. 14.

⁴⁹ Ídem, pàgs. 14-r i 15-a.

⁵⁰ Ídem, p. 15-a

Tercero. Que serán reputados como ilegales todos aquéllos actos de inspección de trabajo que no se ajusten en un todo á estas disposiciones, que deberán ser observadas por todas las Juntas locales y provinciales".⁵¹

A aquest respecte, i per tal de contextualitzar, convé recordar que la llei de 13 de març de 1900 (Gaceta, 14 de març), en el seu art. 14, determinava que "La inspección que exige el cumplimiento de esta Ley corresponde al Gobierno, sin perjuicio de la misión que en ella se confía á la Juntas locales y provinciales". El Capítol VI. *De la inspección*, del RD de 13 de novembre de 1900, que reglamentava l'aplicació de la llei de 13 de març, deia:

31. En tanto no se organice por el Gobierno la inspección que determina la Ley, será ejercida por las Juntas locales y provinciales, sin perjuicio de la que corresponde a aquél, según el artículo 14 de la misma".⁵²

32. Las Juntas locales nombrarán los individuos de su seno que juzguen conveniente para que ejerzan durante el semestre la inspección de las fábricas, talleres y establecimientos de trabajo enclavados en el término municipal.

33. Los individuos nombrados para ejercer la inspección pondrán mensualmente en conocimiento de la Junta local el resultado de sus visitas".

Respecte al RD de 26 de Juny de 1902: *Jornada de trabajo de las mujeres y los niños*, el seu art. 3º deia: "Las Juntas locales y provinciales serán las encargadas de ejercer la inspección correspondiente, conforme á lo dispuesto en el art. 14 de la Ley de 13 de Marzo de 1900 y capítulo VI del Reglamento para su ejecución".⁵³

Una de les més importants RROO a aquest respecte, la de 25 d'agost de 1903, de la qual ja hem parlat a l'inici de la Junta de Reformes Socials de Mataró justament en relació a les facultats d'inspecció de les Juntetes de Reformes, establia que:

"las Juntas locales cuiden muy especialmente del cumplimiento del Real decreto de 26 de Junio de 1902 acerca de la jornada de trabajo de mujeres y niños⁵⁴ (...) que velen también por el cumplimiento del art. 7º de la citada Ley de 13 de Marzo⁵⁵ y de las disposiciones contenidas en el capítulo 6º de su Reglamento,⁵⁶ ejerciendo la inspección de todo centro de trabajo y acordando las visitas que estimen oportunas. Cuarto. Que los delegados de la Junta local pongan mensualmente en conocimiento de la misma el resultado de sus visitas de inspección, para que en el plazo más breve se acuda á remediar los defectos que se hayan notado y á exigir las responsabilidades en que pudiera haberse incurrido muy principalmente, cuando los Jefes ó encargados de trabajo en los talleres ó fábricas se opongan ó presenten dificultades para la inspección, caso en el cual serán castigados con arreglo á lo que determina el art. 13 de la repetida Ley".⁵⁷

⁵¹ Vegeu *Gaceta de Madrid*, 29.01.1908. En negreta, allò que es va dir a la sessió de la Junta de Reformes de Manresa.

⁵² Article 14 que acabem de veure

⁵³ *Gaceta*, 27 de juny 1902.

⁵⁴.- Aquest RD de 26 de juny de 1902 és el que fixa la jornada laboral en onze hores per a les dones i els nens, i es recorda que les Juntetes locals i provincials són les encarregades de la seva inspecció, així com que les infraccions seran castigades amb multes (Vegeu *Gac.* 27 de juny).

⁵⁵ Les atribucions de les Juntetes.

⁵⁶ La que fa referència als nens d'ambdós sexes, majors de deu i menors de 14 anys, els quals només podran treballar un màxim de sis hores als establiments industrials i de vuit als mercantils.

⁵⁷ L'article 13 de la llei de 13 de març de 1900 diu textualment: "*Las infracciones de esta Ley se castigarán con multa de 25 á 250 pesetas, exigibles solamente á los patronos, salvo en el caso de que resulte manifiesta la irresponsabilidad de los mismos. Las autoridades municipales serán las encargadas de la imposición y cobro de las referidas multas, cuando lo determinen las Juntas locales y provinciales, y su producto se ingresará en las Cajas de las Juntas locales para mejorar la educación del obrero*". Les **negretes** són meves.

Cal ressenyar la RO de 12 de maig de 1904 (Gac. 17 maig), la qual determinava el funcionament de les Junes Locals de Reformes Socials en el servei d'inspecció que els hi encomanava la llei de 13 de març de 1900. El seu contingut era el següent:

- “1º. Que conforme á lo determinado en el artículo 32 del reglamento para la ejecución para dicha ley, no es preciso que la inspección que deben ejercer las Juntas locales de reformas sociales se verifique por todos sus delegados, siendo indiferente para sus efectos, y, por tanto, para los del recurso de alzada, que la denuncia se formule por uno ó por varios inspectores y
2º. Que para resolver las alzadas que en esta materia se interpongan contra los acuerdos de las Juntas locales ante las Juntas provinciales, deben atenderse éstas á la comprobación de la falta tenida en cuenta para dictar el acuerdo apelado”⁵⁸

I també recordar alguns aspectes del RD d'1 de març de 1906, que establia el Reglament per al Servei de la Inspecció del Treball (Gac. 4 març). En el seu capítol primer, de la inspecció, es deia el següent:

- “1. Será objeto de inspección el cumplimiento de las leyes siguientes:
1º. La Ley de Accidentes del Trabajo de 30 de Enero de 1900, en lo que hace relación á la previsión de estos accidentes.
2º. La Ley que regula las condiciones de trabajo de mujeres y niños, de 13 de marzo de 1900.
3º. La Ley de descanso en domingo, de 3 de Marzo de 1904.
4º. La demás leyes y disposiciones protectoras y reguladoras del trabajo dictadas ó que puedan dictarse en lo sucesivo.
2. Para los efectos de la Ley de Accidentes, la acción inspectora se extenderá á todas las industrias señaladas en el art. 3º en cuanto se refiere á la previsión de dichos accidentes, determinada en el capítulo 5º del reglamento de 28 de Julio de 1900 para la aplicación de aquélla. No comprenderá la inspección, para los efectos de esta ley, Las obras á cargo de los Ministerios de Guerra y Marina.
3. Para los efectos de la ley de 13 de marzo de 1900 serán objeto de inspección todos los Centros de trabajo donde hayan mujeres y niños, sin más excepciones que las establecidas en el artículo 3º del reglamento de 13 de Noviembre de 1900, con las aclaraciones de sus art. 4º y 5º.

L'article 3º del RD de 13 de novembre de 1900: *Reglamento para la aplicación de la Ley de 13 de Marzo* (Gac. 15 i 16 de novembre), deia literalment:

- “3º. De la prohibición á que se refiere el art. 1º de la Ley de 13 de Marzo de 1900 quedan exceptuados el trabajo agrícola y el que se verifique en talleres de familia”.

I portem aquí l'article 1r. de la llei de 13 de març:

- “1º. Los menores de ambos sexos que no hayan cumplido diez años, no serán admitidos en ninguna clase de trabajo”.

És clar que l'art. 6º de la RO de 30 de juliol de 1900 (Gac. 1 d'agost) disposava que “Los niños que sepan leer y escribir podrán ser admitidos en los talleres un año antes de la edad marcada por la ley de 13 de Marzo último [de 1900]”.

Els articles 4º i 5º del RD de 13 de novembre de 1900 deien:

- “4º. Entiéndese por talleres de familia, para los efectos del artículo anterior, el establecimiento en donde solamente estén empleados miembros de una sola familia ó por ella aceptados bajo la dirección de uno de ellos.
5º. En el caso de que el trabajo de taller de familia se efectúe por medio de motor mecánico, ó bien cuando la industria ejercida estuviese clasificada entre el número de los establecimientos ó trabajos

⁵⁸ RO de 12 de maig de 1904 (Gac. 17 de maig)

peligrosos ó insalubres, el Delegado del Gobierno para la inspección podrá imponer las medidas de seguridad é higiene que deban adoptarse”⁵⁹

Dins del RD d’1 de març de 1906, que establia el Reglament per al Servei de la Inspecció del Treball, es determinava el següent, al seu CAPÍTULO V. *Manera de verificar la inspección*:

“45. Sin perjuicio de la inspección que deben ejercer los inspectores, las Juntas locales y provinciales de Reformas Sociales continuarán desempeñando las funciones que les compete según la ley de 13 de marzo de 1900, reglamento para su ejecución y demás disposiciones posteriores, en donde no haya inspectores, acomodándose á los preceptos de este reglamento en su manera de proceder en los sitios donde estos funcionarios desempeñen su servicio.

Las visitas de inspección serán siempre hechas por los inspectores, donde los hubiere. En las localidades en que no los haya, la inspección estará á cargo de las Juntas locales y provinciales, sin perjuicio de las visitas que aquéllos puedan también realizar.

En el caso de ejercer funciones inspectoras las Juntas locales por no haber inspectores, tratándose de la Ley de 13 de Marzo de 1900, procederán en idéntica forma que la prescrita para tales funcionarios en este reglamento, dando cuenta el presidente al Instituto, en término de tres días, de las resoluciones que recaigan en las infracciones señaladas y manteniendo con la inspección central las mismas relaciones que se ordene tener á los inspectores”.⁶⁰

Més avall, al capítol 55, es deia que:

“Determinada en la ley de 13 de Marzo de 1900 la manera de funcionar las Juntas locales y provinciales de Reformas sociales en los casos de infracción de ella, y reservada al Gobierno la facultad de organizar la inspección del trabajo, se combinará la acción de dichas Juntas con la de los inspectores, donde éstos actúen, formando parte de aquéllas como vocales técnicos con voz y voto”⁶¹

Aquesta era la legislació relativa a la inspecció de les lleis socials i les facultats de les Junes de Reformes Socials relacionades amb dita inspecció. De fet, el RD de 28 de gener de 1908 es promulgà més aviat per forçar la Junta de Reformes de Barcelona a complir amb les seves tasques d’inspecció, i així ho exposa clarament el seu article primer:

Primero. Que la Junta local de Reformas Sociales, de Barcelona, cumpla sin excusa alguna todas las disposiciones gubernativas referentes al servicio de inspección del trabajo, las cuales están en perfecta armonía con el espíritu y letra de la Ley de Mujeres y niños.

L’article segon i tercer no feien més que servir de contrapès al primer, tot puntualitzant que les disposicions vigents ja s’encarregaven de determinar els casos en què les Junes tenien o no facultats inspectors:

Segundo. Que las Juntas provinciales y locales de Reformas Sociales carecen de título legal para verificar actos de inspección del trabajo, excepto en los casos y dentro de los límites ya determinados por la disposiciones vigentes, ó en aquellos otros en que, por excepción, se les autorice en virtud de ulteriores disposiciones; pero siempre con referencia á un orden ó esfera de la Inspección general, que habrá de fijarse en términos expresos y concretos para cada caso.⁶²

Tercero. Que serán reputados como ilegales todos aquéllos actos de inspección de trabajo que no se ajusten en un todo á estas disposiciones, que deberán ser observadas por todas las Juntas locales y provinciales”.

⁵⁹ Gaceta, 15 i 16 de novembre.

⁶⁰ Gaceta, 4 de maç de 1906. Les **negretes** són meves

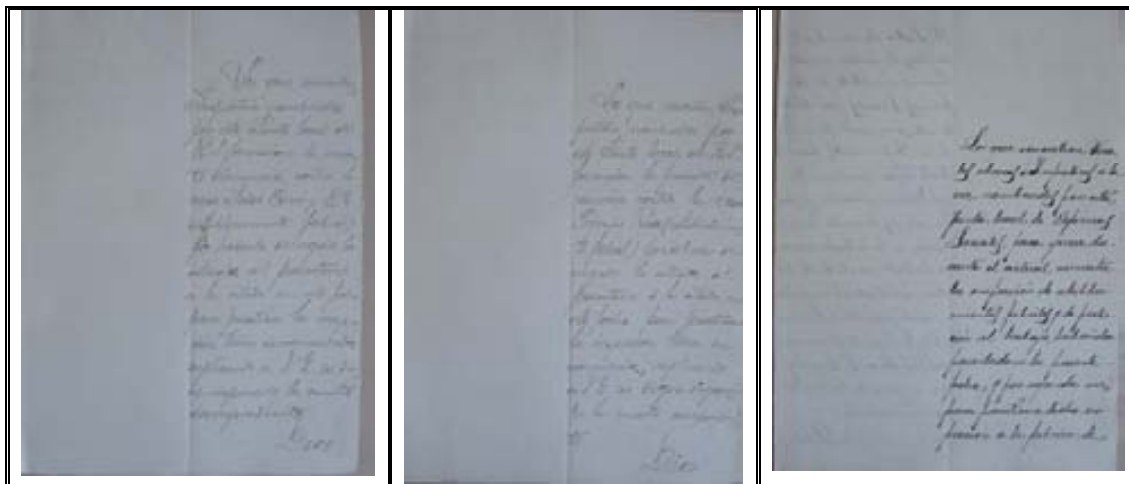
⁶¹ Gaceta, 4 de maç de 1906.

⁶² Les **negretes** són meves.

La qual cosa no significava que les Juntes de Reformes haguessin perdut la potestat per fer inspeccions, sinó que aquestes s'havien d'ajustar a les disposicions vigents o, com bé es diu, en aquells altres en què "por excepción, se les autorice en virtud de ulteriores disposiciones". El que segueix fa referència expressa a que és la Inspecció general de l'Institut de Reformes Socials la que fixa els terminis de les facultats de les Juntes de Reformes en cadascun dels casos.

La qüestió és que aquest RD de 28 de gener de 1908, per tal com estava redactat, podia ser interpretat a conveniència tant per part de patrons com dels obrers. Promulgat per fer complir amb el servei d'inspecció a la Junta de Barcelona, es convertí paradoxalment en un escut legal per a l'empresariat. Recolzant-se en ell, la major part de la patronal catalana es negà a acceptar cap inspecció realitzada pels vocals de les Juntes de Reformes, ja que considerava il·legals els seus nomenaments. Encapçalà aquesta negativa la patronal barcelonina, la qual fou seguida per la d'arreu de Catalunya. A Manresa, la polèmica a l'entorn de la potestat de la Junta d'inspeccionar va ser important. Si a la sessió de 30 d'abril de 1909 assistiren sis patrons i només dos obrers, a la següent sessió de la Junta de 28 de maig l'assistència de tots els vocals patrons i obrers de la Junta palesava la importància del tema a tractar. Entremig, el vocals obrers de la Junta de Reformes es van topar amb la negativa de varis i importants industrials locals a deixar-los inspeccionar les seves fàbriques, davant les quals formularen sengles denúncies exigint que se'ls imposessin les multes corresponents:

<p>Los que suscriben, Inspectores nombrados por esta Junta Local de R.S. formulan la presente denuncia contra la casa Isidro Carné i Cia. (establecimiento fabril) por haberles denegado la entrada al presentarse á la citada en esta fecha para practicar la inspección tienen ecomendada suplicando á V.E. se digne imponerle la multa correspondiente Dios gue á V.E. muchos años Manresa 13 Mayo 1909 M. Bataller J. Coll Matamala</p> <p>Excmo. Sr. Presidente de la Junta de R.S.</p>	<p>Los que suscriben, Inspectores nombrados por esta Junta Local de R.S. formulan la presente denuncia contra la casa Fermin Roca (establecimiento fabril) por haberles denegado la entrada al presentarse á la citada en esta fecha para practicar la inspección que tienen encomendada, suplicando á V.E. se digne imponerle la multa correspondiente Dios gue á V.E. muchos años Manresa 13 Mayo 1909 M. Bataller J. Coll Matamala</p> <p>Excmo. Sr. Alcalde Presidente de la Junta de R.S.</p>	<p>Los que suscriben, Vocales obreros é Inspectores á la vez, nombrados por esta Junta local de Reformas Sociales, para ejercer durante el actual semestre la inspección de establecimientos fabriles y de protección al trabajo, habiéndose presentado en la presente fecha, y por segunda vez para practicar dicha inspección á la fábrica de D. Pedro Perera de esta despues de haber consultado al Instituto de Reformas Sociales y contestado este, que evidentemente tienen los firmantes facultad para efectuar la repetida inspección y, habiéndoseles denegado la entrada á la citada casa de trabajo no obstante haber exhibido el nombramiento respectivo, formulan la presente denuncia suplicando á V.E. se digne imponerle la multa correspondiente Dios gue á V.E. muchos años Manresa 13 Mayo 1909 M. Bataller J. Coll Matamala.</p> <p>Excmo. Sr. Alcalde Presidente de la Junta de R.S.</p>
--	--	---

Només començar la reunió de 28 de maig i donar lectura a l'acta de la sessió anterior, es constata que “es objeto de larga discusión por contener el acuerdo de no renovar los vocales inspectores, protestando los Sres. Coll, Golet, Bataller y Gomis (Domingo) de que dicho acuerdo fuese adoptado sin que ellos se hallasen presentes considerandolo ilegítimo á cuya opinión se adhiere el Sr. Saldoni”. Com es veu, protestaren cinc dels vocals obrers (el vocal obrer Miquel Civit no va protestar⁶³) i cap vocal patró, com és lògic.

Els obrers de la Junta, en previsió, ja havien donat les passes oportunes, tot recorreguent a la més alta autoritat en la matèria: el president de l'Institut de Reformes Socials, Gumersindo de Azcárate. Així, després de protestar per l'acord de la sessió anterior “Alegan en su apoyo un informe que por conducto particular solicitaron los vocales obreros del Sr. Azcárate el cual consideran favorable a su criterio y expresan que el R.D. de 28 de Enero de 1908 ya existia al nombrarse los inspectores por la Junta primera del 1909”.⁶⁴

Òbviament, la presidència “se lamenta de que el informe no lo pidiera oficialmente la Junta y explica que el R.D. de 28 de Enero de 1908 comenzó por engendrar dudas que han sido según parece interpretadas intimamente en el sentido de que donde hubiera inspector nombrado por el Gobierno no procedia que las Juntas inspeccionasen sino con la especial delegación de aquél en cada caso motivada por una denuncia determinada”.⁶⁵ Vet aquí una de les moltes interpretacions del redactat. Les paraules del vocal patró Fancesc Perera són significatives: “El Sr. Perera apoya este criterio afirmando que en Barcelona no se han permitido en todo el año actual las inspecciones locales y que la Ley de Tribunales Industriales es la que ha desvanecido las dudas posibles en la materia con su artículo adicional”.⁶⁶

El vocals obrers “se lamentan de desatención por parte de la presidència por no haber convocado Junta Extraordinaria y por haberles comunicado el acuerdo de no haber sido confirmados en sus cargos”, mentre que la presidència “da toda suerte de explicaciones”

⁶³ Una altra raó que justificava la retirada de la confiança de la seva Societat?

⁶⁴ Actes, Sessió 28.05.1909, p. 16

⁶⁵ Actes, Sessió 28.05.1909, p. 16

⁶⁶ Actes, Sessió 28.05.1909, p. 16. L'article adicional de la Llei de 19 de maig de 1908: Tribunales Industriales (Gac. 20 maig) deia: “Las Juntas locales y provinciales de Reformas Sociales, además de las funciones que le atribuye esta ley, desempeñarán las de Inspección y Estadística del trabajo que el Instituto de Reformas Sociales les encomiende, y bajo la dirección del mismo. El referido Instituto regulará el ejercicio de las diversas funciones que se confieren á las diferentes Juntas”.

per no haver-ho fet “dadas sus múltiples ocupaciones” i perquè, segons ell, “estava pendiente de celebración la actual en un intervalo de seis a ocho días y no haber perjuicio en esperarlos”. És curiós de veure com els arguments que empra la presidència són, en realitat, motiu de convocar reunió extraordinària. Se li veu encara més el llautó quan –com si novament això servís d’argument de dilació- “añade que en 15 de Mayo se recibió un comunicado de la Asociación de fabricantes solicitando á la Junta una aclaración ó consulta, pues ellos creyendo ilegales las inspecciones que querían reanudarse se habían negado por no reconocer titulo suficiente á los inspectores locales”.⁶⁷

Efectivament, en 15 de maig de 1909, l’Associació de Fabricants de Manresa enviava un comunicat signat pel seu president accidental, Jaume Figueras, en què es deia que

Entendiendo esta Asociación que las inspecciones del trabajo son competencia exclusiva de los Srs. Inspectores Regionales y provinciales; en algunos establecimientos de nuestros asociados se ha negado el derecho de inspección á unos Señores que se han presentado para el tal objeto con una credencial de la Junta Local.

Si la interpretación que damos á la Ley de Inspecciones ofrece alguna duda á esa Junta local, le suplicamos dirija una consulta á la Junta Provincial y siempre respetuosos á las disposiciones legales, acataremos su decisión.

Dios guarde á V. E. Muchos años.

Manresa 15 Mayo 1909.

Fou després de rebre aquest comunicat de l’Associació de Fabricants que la presidència, “deseando evitar discrepancias de criterio puso en conocimiento de los inspectores que á juicio de la Junta habían quedado anulados sus nombramientos al ser anulada la elección patronal y por tanto los acuerdos en que la misma intervino, y como ahora la nueva Junta constituida no tuvo á bien ratificar ni repetir los nombramientos, en buena lógica no existen actualmente vocales inspectores, apresurandose en este sentido á darles conocimiento de su verdadera situación”.⁶⁸

Els arguments eren certaments rebuscats. Sobretot perquè els nomenaments i els acords presos per la Junta anterior a la renovació de la part patronal malament podien ser considerats nuls pel fet de renovar-se la part patronal. Això hagués estat posat en qüestió, en tot cas, per la candidatura patronal derrotada si hagués estat la guanyadora a les noves eleccions. I fins i tot en aquest cas seria improbable que la Junta estigués d’acord a anular els acords presos anteriorment. Els obrers, òbviament, dissentiren: “El Sr. Coll pide que se deje sin efecto el acuerdo anterior, que se cursen las denuncias contra los fabricantes que resistieran la inspección y que se paguen las dietas”. A continuació, “El Sr. Perera pide que se suspenda todo acuerdo y que se haga oficialmente una consulta á la Junta Provincial de Reformas Sociales de Barcelona”. Naturalment, els obrers, que sabien que això en el millor dels casos només serviria per endarrerir efectivament les inspeccions, es negaren: “El Sr. Coll se opone á la votación de ninguna de las proposiciones reclamando se cumpla la Ley y como el Sr. Perera insiste en que se vote la suya la Presidencia así lo dispone quedando aprobada esta última por los votos favorables de los Sres. Pascual, Perera, Andreu,

⁶⁷ Actes, Sessió 28.05.1909, p. 16

⁶⁸ Ídem, p. 16

Botifoll, Civit, Mitjavila, Casasayas y Presidencia total 8 contra los de los Sres. Coll, Bataller, Golet, Gomis y Saldoni, total cinco”.⁶⁹

A la derrota obrera en la votació se sumava la derrota moral que suposava que un dels seus vocals votés a favor de la patronal. Novament fou Miquel Civit Ingles, representant de la Societat de Peons de Paleta. De l'actuació de Civit ja tenim notícies doncs, com es recordarà, la seva societat li va retirar la confiança després que en desembre de 1908 votés a favor del vocal patró Francesc Perera, com a representant de la Junta de Manresa en el procés d'elecció de representants del Partit per la Junta Provincial de Reformes Socials (la qual cosa equivalia a sortir elegit delegat del Partit, donada la importància relativa de la Junta de Reformes de Manresa respecte de les altres), i també perquè a principis de 1909 es va atribuir, sense haver estat elegit, la representació de la seva societat en el Tribunal Industrial.

Tot i això, els vocals obrers no es conformaren: “Los cuatro vocales obreros protestan de la votación por antirreglamentaria; dice[n] que interín no se reciba una comunicación de la Superioridad se considerarán inspectores amparados en la consulta del Sr. Azcárate que ha sido leída. Se insiste en que al menos se paguen las dietas devengadas proponiendo el Sr. Pascual que la Junta se reserve deliberar para cuando haya venido evacuada la consulta y acordándose de esta conformidad por los mismos ocho votos favorables y cinco contrarios de la votación anterior”⁷⁰

Foren tres llargues hores de discussió, les ocupades amb el tema de la inspecció: “Siendo las veintidos horas dadas se levanta la sesión quedando pendientes de deliberación algunos asuntos”, resa l'acta.

El tema continuava sent molt important. Tant, que al cap de set dies, el quatre de juny de 1909, es reunia novament la Junta de Reformes, aquesta vegada en sessió extraordinària, amb la presència de tots els vocals obrers i patrons, la de l'alcalde titular Joaquim Gomis i Cornet i, a més, “estando presente en la reunión el celoso inspector provincial del trabajo D. Francisco Palau i Canadell para oír su autorizada palabra acerca del resultado de las inspecciones por el mismo practicadas”⁷¹.

Ràpidament s'entrà a tractar el tema: “Planteados de nuevo los términos de la duda surgida en la reunión anterior acerca de la procedencia de nombrar inspectores locales deseosos unos y otros de llegar á una aveniencia y oyendo el consejo del Sr. Inspector provincial acuerdan por unanimidad ratificar hasta fin del actual semestre el nombramiento de vocales inspectores de fábricas, talleres y demas establecimientos de trabajo á favor de los Sres. D. Francisco Perera y Vives, D. Juan Mestres y Serra, D. José Coll y Matamala y D. Manuel Bataller y Farras sin perjuicio de cursar la consulta acordada en la Sesión anterior”⁷²

A primer cop d'ull, això esdevenia una victòria dels obrers. Però no ho era pas completa: només es ratificaven els càrrecs fins a “fin del actual semestre”, del qual només restaven tres setmanes. I, tot i que escoltaren “el consejo del Sr. Inspector provincial”, es feia “sin perjuicio de cursar la consulta acordada en la Sesión anterior”. La qual cosa significava, de

⁶⁹ Ídem, p. 16-r-17-a.

⁷⁰ Actes, Sessió 28.05.1909, p. 17-a

⁷¹ Actes, Sessió Extraordinària de 04.06.1909, p. 17-r. L'Inspector Provincial del Treball Francesc Palau i Canadell era enginyer i Doctor en Dret. Tenia el seu despatx al carrer de Provença, 316, de Barcelona.

⁷² Ídem.

fet, la desautorització de la “autorizada palabra” del propi Inspector que, recordem-ho, és un Inspector provincial.

Aquest aspecte restà palès a continuació, quan es donà lectura dels *apercebiments* que el propi Inspector, Sr. Palau, havia fet en les fàbriques Sres. Gallifa Vila y C^{ia}, D. Antonio Pons Enrich, D. Tomàs Antonio Dalmau, i de les *denuncies* a D. Manuel Beltránd é Hijo i a D. Ignacio Abadal. Veiem-ho: “La Junta acuerda darse por enterada de los primeros y suspender todo acuerdo acerca de las segundas, así como de las demás que presente durante el curso de su inspección;”. Això, de fet, era una declaració d'intencions força radical, i constituïa una desautorització total de les denúncies fetes per l'inspector. Pitjor encara era el que es deia a continuació: “y teniendo en cuenta que las faltas que motivan las infracciones revisten cierto caracter general derivado de la dificultad de armonizar el precepto legal y las costumbres industriales de nuestra comarca, se propone y acuerda que la presidencia convoque cuanto antes una reunión de los Sres. Fabricantes para intentar de ellos un pacto ó compromiso mútuo, cuyas formalidades sean garantia de legalidad y que sin grave detrimento de la organización de nuestro trabajo evite de nuevo motivos de denuncia convirtiendo á los mismos fabricantes, por própio interés, en celosos guardadores de la fórmula convenida”⁷³

La qual cosa presuposava la pretensió que els acords que prenguessin els fabricants manresans es convertiren en “garantia de legalidad” per sobre d'allò que dictava la llei escrita, tot emparant-se en la dificultat d'harmonitzar “el precepto legal y las costumbres industriales de nuestra comarca” (sic). El fet és que s'aixecà la sessió sense més, novament a les vint-i-dues hores.

Així, a la següent sessió de la Junta, celebrada el dia 25 de juny sota la presidència de l'alcalde Joaquim Gomis i Cornet, i amb assistència de cinc vocals patrons (va faltar Vicenç Pascual Orti, de l'antic Gremi de Transportistes i ara de la nova Associació d'Arts i Oficis Auxiliars de la Indústria Fabril), i de tots els vocals obrers, quan s'aprovà l'acta de la sessió ordinària anterior i es ratificaren els acords de la extraordinària, es feu amb l'aclariment “de que los cinco obreros que votaron contra el acuerdo de la consulta á la Junta provincial en lo referente á las inspecciones, siguen salvando su voto”. Despues de tractar altres assumptes, es va donar relació de nous *apercebiments* i denúncies fetes per l'Inspector Sr. Palau “posteriores á la sesión última”, davant del qual la presidència va manifestar que “tiene pedida á los fabricantes fecha á propósito para reunirles, la cual no ha podido fijarse por ausencia de algunos pero que instará de nuevo”⁷⁴

A continuació, i a proposta del vocal patró Francesc Perera, es va constituir un Ponència “que estudie desde luego las reformas que puedan ser introducidas en la organización del trabajo, quedando nombrados los Sres. Saldoni, Golet, Perera i Botifoll”⁷⁵, obrers els dos primers i patrons els darrers.

Novament es tractaren altres temes –una denúncia la Societat d'Oficials Fusters acusant D. Domingo Andreu d'haver acomiadat tots els obrers associats, la qual portà a debat sobre el dret d'associació-, abans d'entrar a aprovar “el pago de dietas por inspecciones verificadas en compañía del Sr. Palau segun recibos que presentan, á D. Manuel Batallé por cinco dietas veinte pesetas; á D. José Coll por seis dietas 24 pesetas; al Sr. Batallé por

⁷³ Actes, Sessió Extraordinària de 04.06.1909, p. 17-r-18-a.

⁷⁴ Actes, Sessió 25.06.1909, p. 18-r.

⁷⁵ Actes, Sessió 25.06.1909, p. 18-r.

seis más, veinte y cuatro pesetas; al Sr. Saldoni por cinco dietas veinte pesetas y al Sr. Golet por dos dietas, ocho pesetas”.⁷⁶

La qual cosa significa que tant patrons com obrers actuaven com els convenia quan les posicions eren distants: l'alcalde s'excusava de deliberar a l'entorn dels nous apercebiments i denúncies fetes per l'inspector pel fet de no haver fet la reunió amb els fabricants; aquests s'excusaven dient que l'absència d'algun d'ells impedia de fixar la reunió; els obrers optaven per acompanyar l'inspector –amb el vist-i-plau d'aquest- en les seves visites d'inspecció a les fàbriques i així presentaven el rebuts corresponents que els permetia cobrar les dietes... Cadascú feia la seva i no s'imposava, de facto, cap multa per incompliment de la legislació social.

La polèmica de la comissió inspectora de la Junta de Reformes quedà resolta definitivament, a la sessió de 21 d'agost, després dels fets de la Setmana Tràgica. Fou el vocal patró Francesc Perera qui va portar a la Junta el “Reglamento dictado por el Ministerio de la Gobernación en dos de Julio último para la inspección de los establecimientos de trabajo”.⁷⁷ Efectivament, una RO de 2 de juliol de 1909 (Gac. 4 juliol) donava instruccions a les Juntes locals i provincials de Reformes Socials “para la confección de los datos de interés por el Servicio de Estadísticas del Trabajo”.⁷⁸ En ella es disposava que les Juntes de Reformes continuessin el servei d'inspecció junt amb l'Institut de Reformes Socials i els inspectors provincials. A la llum d'aquesta RO, el vocal patró Francesc Perera indicà a la Junta “la conveniència de que se proceda al nombramiento de los vocales que en el actual semestre han de prestar dicho servicio en las fábricas, talleres y demás establecimientos de trabajo”.⁷⁹ La Junta va acordar reelegir, per unanimitat, als mateixos del semestre anterior: Francesc Perera i Joan Mestres, pels patrons, i Josep Coll i Manel Bataller, pels obrers. Finalment, també s'acordaren pagar les dietes dels vocals obrers Bataller i Coll, les quals ascendien a vint-i-quatre pessetes a cadascun, i que estaven en suspens des de maig, data d'inici de les polèmiques sobre la potestat de la Junta de nomenar inspectors.

7.9. La ressaca de la Setmana Tràgica: homogeneïtzació de l'horari laboral i un “Carnet per a l'obrer”.

La reunió de la Junta de Reformes Socials de manresa, convocada pel 30 de juliol, no es va arribar a celebrar per manca de quòrum -hom pensa que molt probablement pels fets de la Setmana Tràgica, per més que a l'acta res no es diu-, raó per la qual es convocà una altra per al tres d'agost. Sobta que a la sessió de tres d'agost no es fes cap esment dels fets succeïts només quatre dies abans a la ciutat i arreu de Catalunya. Però el fet que a les diferents Juntes de Reformes tampoc no es parlés del tema fins algunes sessions més tard dóna proves del grau de trasbalsament a què estaven sotmesos els ànims, immediatament després dels successos de la Setmana Tràgica. Bé, sí que es feu esment i, encara que tangencialment, de manera força significativa: quan el vocal obrer Domènec Gomis va denunciar que “el domingo último por la tarde funcionaba la Tómbola instalada en el Paseo de Pedro III”, l'alcalde s'oferí a evitar-ho “en lo sucesivo sin imponer castigo por cuanto

⁷⁶ Actes, Sessió 25.06.1909, p. 19-a.

⁷⁷ Actes, Sessió 21.08.1909, p. 21-a i 21-r.

⁷⁸ Veg. RO de 2 de juliol de 1909 (Gaceta 4 juliol).

⁷⁹ Actes, Sessió 21.08.1909, p. 21-r.

las circunstancias anormales que se atravesaron aquellos dias requerian también medios extraordinarios para tranquilizar el espíritu público”.⁸⁰

Dies més tard, a la sessió del 21 d'agost de 1909, la Junta de Reformes Socials va denunciar els fets de la Setmana Tràgica a través d'una protesta del Vocal obrer Josep Coll i Matamala, el qual “*en nombre de la Sociedad de Dependientes que representa, en el de los obreros en general y en el suyo propio, formula la mas enérgica protesta contra los sucesos de fines de Julio último lamentando lo ocurrido y pide que no se confunda la clase obrera de Manresa con las turbas incendiarias autores de aquellos crímenes. La Junta hizo suya la protesta dels Sr. Coll*”⁸¹.

A la sessió de tres d'agost, l'alcalde informà de les reunions celebrades amb els amos de les agències de transports per tal d'observar la llei de descans dominical, així com amb els fabricants “*para solucionar de común acuerdo lo referente á abusos en la observancia en [de]*⁸² *las leyes del trabajo habiéndole ofrecido presentar una pauta para repartir las horas semanales y la fórmula de dar cumplimiento á la ley de mujeres y niños con el menor perjuicio posible para los industriales y los mismos obreros*”.⁸³

Efectivament, a banda de les hores de treball, aquest era el tema central: la “*fórmula para dar cumplimiento a la ley de mujeres y niños con el menor perjuicio posible para industriales y los mismos obreros*”. Les denúncies de les inspeccions posaven de manifest abastament l'incompliment de la llei de dones i nens, fonamentalment en el que a l'edat d'entrada al treball es referia; els fabricants -i els obrers, recordem-ho-, incomplien aquest extrem, tot i que per diferents raons, naturalment; patrons i obrers feien servir, a la Junta de Reformes, i davant del propi inspector provincial, arguments tan insostenibles com els de la sessió de 4 de juny de 1909, on es va arribar a dir que “*las faltas que motivan las infracciones revisten cierto caracter general derivado de la dificultad de harmonizar el precepto legal y las costumbres industriales de nuestra comarca*”; la Junta proposa els industrials que es reuneixin i trobin solucions i ella mateixa crea una Ponència de dos patrons i dos obrers per estudiar les possibles solucions al respecte... I una constatació de llarga durada: l'incompliment de la llei des de 1900. La de dones i nens de 13 de març de 1900 i la de descans dominical de 3 de març de 1904 en primer lloc, però també la d'accidents de treball de 30 de gener de 1900, i una altra de molt més antiga: la d'associacions de 30 de juny de 1887... Aquest corrent subterrani de llarga durada acabà emergint a la superfície i esclatà també durant els darrers dies de juliol de 1909.

Durant el mes de juliol, però, les coses s'havien mogut força, ja que tant l'Associació de Fabricants com la Ponència de la Junta de Reformes treballaven a corre-cuita per tal de solucionar el regitzell de denúncies relatives a l'excés d'hores de treball i al treball de menors a les fàbriques cursades tant per les associacions obreres com per l'inspector provincial, Francesc Palau Canadell. A la llum del que segueix, sembla clar que el trasbalsament dels darrers dies de juliol contribuï a recòrrer, en els següents dies d'agost, i

⁸⁰ Actes, Sessió 03.08.1909, p. 20.

⁸¹ Actes, Sessió 21.08.1909, p.21-a.

⁸² Apareix *en* per error de transcripció. A l'esborrany de l'acta original apareix *de*, correctament. Vegeu l'esborrany a ACMA-ADC. *Reformas Sociales, 1909*.

⁸³ Actes, Sessió 03.08.1909, p. 20.

citant les paraules de l'alcalde Santos Jellestich⁸⁴, a “*medios extraordinarios para tranquilizar el espíritu público*”.

Efectivament, a aquesta sessió de 21 d'agost de 1909, “se da cuenta del cuadro de horas de trabajo que propone la Asociación de Fabricantes, el cual se remite al estudio de la comisión nombrada á este efecto”⁸⁵ i “Se aprueba un modelo de “Carnet para el obrero” que presenta el Sr. Perera y demás individuos de la Comisión nombrada á dicho objeto para que con él puedan acreditar los menores de edad pero mayores de diez años su derecho á ser admitidos al trabajo”.⁸⁶ Veiem primer el quadre d'hores per passar després al carnet.

Quadre general d'hores de treball

L'Associació de Fabricants de Manresa, amb data 16 de juliol de 1909, enviava una carta a la Junta de Reformes signada pel seu secretari, Fermí Roca i Coma (que, recordem-ho, era allora Vocal Patró Suplent de Francesc Perera i Vives a la JLRS), on manifestava que:

“La Junta Directiva de esta Asociación ha acordado convocar Junta general el día 4 de Agosto, para comunicar á los asociados, las infracciones observadas por el Inspector Provincial Sr. Palau en su última visita en lo referente á la ocupación de menores en las fábricas, y para resolver la forma que con menos perjuicios se adapte más a la Ley de 13 [de] Marzo [de] 1900.

Acompaño un estado general de horas de trabajo durante el presente año, resultando del mismo que la jornada media de trabajo es inferior á las once horas que autoriza el Real Decreto de 26 de Junio de 1906.

Ruego á esa Junta Local estudie una forma que permita al operario menor de edad de proveerse de un carnet en el que consten todos los certificados que exige la Ley, por medio de una Oficina montada al efecto que gratuitamente y con rapidez salve todos los tramites. Con esta medida se simplificaría el cumplimiento de la Ley del trabajo de Mujeres y Niños”⁸⁷

El quadre d'hores enviat per l'Associació de Fabricants era com segueix:

⁸⁴ L'alcalde titular era Joaquim Gomis i Cornet (des de 02.03.1909, fins 25.02.1910). Santos Jellestich Ferrer el substituï a les sessions de 06.04.1909, 30.04.1909, 03.08.1909 i 26.11.1909).

⁸⁵ Actes, Sessió 21.08.1909, p. 20. Vegeu la carta i el quadre d'hores a la documentació de la Junta de Reformes de l'Arxiu Comarcal de Manresa (ACMA): *Reformas Sociales, 1909*.

⁸⁶ Actes, Sessió 21.08.1909, p. 20-r-21-a.

⁸⁷ (ACMA): *Reformas Sociales, 1909*.

<u>Jornada legal</u>	
El año 1909 tiene días	365
descontando los domingos	<u>52</u>
quedan días de trabajo	313
reducidos á horas	3443
<hr/>	
Jornada efectiva	
es de 68 horas semanales ó sean = 11 horas 20 minutos.	
por 294 ½ días de trabajo =	3337 ½ horas
<hr/>	
Resumen	
Horas que autoriza la Ley en el presente año	3443
Horas de trabajo efectivo	<u>3333 ½</u>
diferencia de menos	105 ½
 <u>Nota</u> no van incluidas en esta nota los paros forzosos por averías-personal etc que no bajan en un promedio de 4 días anuales	
Segell de l'Associació de Fabricants de Manresa	

S'adjuntava una llista de les festes, que ajuda a entendre millor el quadre presentat:

Fiestas extraordinárias del Año 1908

1º	Enero	Año nuevo
6	“	Reyes
2	Febrero	Purificación
20	“	½ día Carnaval
19	Marzo	S. José
25	“	Asunción
8	Abril	Semana Santa
12	“	Lunes de Pascua
20	Mayo	Ascensión
21	“	Lunes de Pascua
10	Junio	Corpus
24	“	S. Juan
29	“	S. Pedro
30	Agosto	Fiesta Mayor
31	“	“ “
8	Septre.	Natividad
1º	Nobre	Todos los Santos
8	Dbre.	Concepción
25	“	Navidad

Resumen

17 días á 11 horas	187 horas.
½ “ 5 ½ “	5 ½ “
1 “ 9 ¼ “ (sábado)	<u>9 ¼ “</u>
	201 ¾

Reducido á minutos = 12505

Segell de l'Associació
de Fabricants de Manresa

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. 1909. Elaboració pròpia.

Allò que importa és que es tracta de 18,5 dies festius els quals, restats als 313 dies de treball donen els 294 ½ dies de treball apuntats per l'Associació de Fabricants o 3337,5 hores. Les quals, comparades amb les 3443 hores que resulten dels 313 dies de treball acaben, segons l'Associació, “*resultando del mismo que la jornada media de trabajo es inferior á las once horas que autoriza el Real Decreto de 26 de Junio de 1906*”.

Val a dir que la patronal sempre comptava les hores de treball en funció de les hores anuals i mai pel que es referia a la jornada legal de treball. D'aquesta manera, sempre es treballava, segons ella, menys hores de les establertes legalment. La raó era senzilla: calia treballar més hores setmanals si es volia ajustar el còmput d'hores totals anuals. I val a dir, també, que els obrers sempre s'agafaven a la jornada legal de treball establerta, i mai a les hores anuals. La raó era senzilla: si la jornada laboral era de x hores, computar-les anualment significava acabar treballant més hores que les establertes legalment. Finalment, la patronal sempre feia el mateix joc amb els dies de festa anuals: un cop descomptats els 18,5 dies de festa anuals, els 294,5 dies de treball efectius els traduïa a hores (en aquest cas 3337,5) i les comparava amb les hores anuals que resultaven de restar els 52 diumenges dels 365 dies que tenia l'any (313), també traduïts a hores (3443), fent un salt en la lògica: no es poden comparar les 3337,5 hores resultants de restar els dies de festa amb les 3443 hores que es deriven dels 313 dies dels quals només s'han descomptat els diumenges... però no les festes locals!

Si els comptes es fessin a l'inrevés, és a dir traduïnt els 18,5 dies de festa per 11 hores de jornada de treball, el resultat serien 203 hores, que restades a les 3443 dels 313 dies de treball donarien 3239,5 hores. És a dir, el mateix que resulta de multiplicar els 294,5 dies de treball per 11 hores de jornada de treball. Comparant les dues quantitats, les 3337,5 de la patronal i les 3239 que hem vist, queda clar que els treballadors manresans de principis de segle XX no només no treballaven 105,5 hores de menys, com deia l'Associació de Fabricants, sinó 98 hores de més.

Després de feta la Junta general, l'Associació de Fabricants feia arribar un nou quadre d'hores, datat a 11 d'agost de 1909. Aquest quadre incloïa les del treball durant el dia i també durant la nit. La jornada diürna era d'11'45 h de dilluns a divendres i de 7'15 h els dissabtes, amb un total de 66 hores. Començava el treball a les 5 del matí i acabava a les 6,45 de la tarda. Els descansos eren tres i s'intercalaven cada 3 hores aproximadament, de tal manera que es feia un de mig hora, de 8 a 8'30 del matí, per l'esmorzar, un d'una hora i quart, de 12 a 13'15, pel dinar, i un de 15 minuts pel berenar entre les 16'30 i les 16'45. Els matins dels dissabtes eren com la resta de la setmana, de 5 a 12 h, i per la tarda es feien ¾ d'hora, de 13'15 a 14 h.

Pel que fa a l'horari nocturn, la jornada era de 9'45 h de dilluns a divendres i de 5'15 h els dissabtes, amb un total de 54 hores. Començava el treball a les 18'45 de la tarda i acabava a les 5 del matí. De dilluns a divendres només n'hi havia un descans de mig hora, de 24'00 a 24'30, de tal manera que les hores de treball es repartien en dos blocs, de 5'15 h el primer i de 4'30 h el segon. Els dissabtes es treballaven 5'15 hores seguides sense descans, com el primer bloc de la resta de dies, amb la diferència que es començava a les 16'30 h i s'acabava a les 21'45 h.

En el quadre enviat per l'Associació de Fabricants es feien dues anotacions: un que feia referència a la recuperació de les aturades per avaries:

“Los paros por averías ú otras causas podran recuperarse á razón de 2 horas por semana de dia y 1 ¼ de noche”.

i un altre sobre la prohibició per llei del treball de menors:

- Está prohibido por la Ley
1º el trabajo á menores de 10 años de dia
2º id id 14 id de noche.
Los menores de 10 á 14 años solo pueden trabajar 6 horas diarias de dias.
Los menores de 14 á 16 años solo pueden trabajar 8 horas diarias de noche.”

Aquest és el quadre *general* d'hores enviat per l'Associació de Fabricants de Manresa a la Junta de Reformes Socials, i el que es feia servir a bona part de les fàbriques locals, per més que no totes feien exactament el mateix. Algunes podien variar lleugerament, i en comptes de fer 11'45 h de dilluns a divendres i 7,15 els dissabtes es podien fer 11'30 h de dilluns a divendres i el quart d'hora de menys d'aquests dies sumar-los a la jornada de dissabte, i en comptes de 7'15 h es feien 8'30. Disposem d'un quadre d'hores de la fàbrica d'Antoni Pons Enrich que ens ho confirma.

Distribución de las horas de trabajo

Lunes de 5 a 8 =	3
- 8½ - 12 =	3½
- 1½ - 4½ =	3
- 4½ - 6½ =	2
	11½
Miércoles	11½
Viernes	11½
Sábado de 5 a 8 =	3
- 8½ - 12 =	3½
- 1½ - 3½ =	2
Total	66 horas

Manresa a 13 Agosto 1909

Com sabem, aquest tema de la jornada legal establerta i el nombre d'hores de treball l'any esdevingué un dels factors més decisius i recurrents en els enfrontaments entre patrons i obrers al llarg d'aquests anys, que acabarà tenint el seu punt més àlgid a la vaga general de 1913. Sobretot perquè, com ja es venia repetint habitualment, i era motiu de contínues denúncies dels obrers, a la jornada laboral legalment establerta se li sumaven una o dues hores més un cop acabada aquesta per a la neteja de les màquines. Mentre els fabricants deien que aquesta feina havia d'efectuar-se després d'acabada la jornada, els obrers alegaven que la neteja de les màquines no deixava de ser un treball efectiu, com qualsevol altre, i per tant devia ser inclòs dins de la jornada.

Un "Carnet per a l'obrer"

Precedents

La llei de 13 de març de 1900 i els articles 15 i 16 del seu Reglament de 13 de novembre de 1900 ja especificava que, per a que els obrers menors d'edat fossin admesos al treball calia que fossin majors de 10 anys, o de nou anys, en el cas de saber llegir i escriure, i que acreditessin la seva edat mitjançant certificació del Registre Civil.⁸⁸ Aquestes acreditacions regiren fins a la Reial Ordre de 6 de juliol de 1910 (Gac. 8 juliol), en la qual es determinaven els certificats que necessàriament havien de presentar-se per a l'admissió de dones i nens en els establiments mercantils i industrials.

La Junta de Reformes Socials de Manresa s'estava avançant a la legislació social en aquesta matèria, forçats per les pressions de les inspeccions del treball. Sobretot, arran del

⁸⁸ L'article 15 del Reglamento para la aplicación de la Ley de 13 de marzo (Gaceta 15 i 16 de Noviembre de 1900) deia literalment: "Los niños que por saber leer y escribir quisieran ser admitidos al trabajo un año antes de la edad marcada en esta Ley, deberán acreditar aquella circunstancia por medio de un certificado expedido, previo examen, de aptitud, por un Maestro de escuela y con el Vº Bº de la Autoridad local" (article 15 del Reglamento para la aplicación de la Ley de 13 de Marzo de 1900, *Gaceta* 15 i 16 de noviembre de 1900). L'article 16 del mateix Reglamento deia literalment: "Para que un menor de edad pueda ser admitido al trabajo tendrá que acreditar:

1º Permiso del padre, ó en su defecto de la madre, del tutor ó del director del establecimiento en donde estuviese asilado, para dedicarse al trabajo. Este permiso se concederá por medio de un acta extendida ante la autoridad local, y en ella se harán constar los nombres de los padres, el del tutor, si lo hubiera, ó el del director del establecimiento, y la vecindad y domicilio de los mismos.

2º La edad del menor por medio de certificación del Registro civil.

3º Que la clase del trabajo á que va á dedicarse el menor no es superior á sus fuerzas, y que no padece enfermedad contagiosa ó infecciosa, y que está vacunado, circunstancias que se acreditarán por medio de certificación facultativa. Los médicos forenses ó los de Beneficiencia municipal en donde los hubiere, expedirán gratuitamente esta certificación en papel de oficio. Los documentos á que se refiere esta artículo quedarán en poder del patrono, que los presentará siempre que á ello sea requerido por los Inspectores".

RD de 25 de gener de 1908, que determinava les indústries o treballs que es prohibien, total o parcialment, als nens d'ambdós sexes (menors de 16 anys) i a les dones menors d'edat. Aquest RD actuava principalment sobre la classe de treball en què se'ls permetia o prohibia de treballar, tot fent una exhaustiva classificació de les indústries o treballs prohibits. En el seu Preàmbul, plantejava que *“es llegado el caso de dar fuerza legal á la clasificación propuesta, publicando para su cumplimiento, y estableciendo así uno de los primeros jalones en el camino que debe seguirse para que la legislación industrial en nuestro país, desde el punto de vista de la sociología y de la higiene de trabajo, se coloque á la altura á que ha llegado en países en los que estos problemas se han tratado con más tiempo y, sobre todo, con más antelación”*.⁸⁹

Aquesta classificació es feia, segons el Preàmbul, *“desde el punto de vista de la protección de que deben ser objeto los niños y las mujeres, sumando á aquellos los obreros jóvenes que en realidad no pueden considerarse como niños, debiendo, al propio tiempo, estudiarse la cuestión de manera que ni se reste de la industria un contingente considerable de brazos útiles, ni se prive á un número grande de seres necesitados del medio único con que cuentan de ganar un jornal que les permita atender á las satisfacción de sus necesidades con el menor riesgo posible para su salud”*.⁹⁰

És en aquest sentit on s'ha d'emmarcar necessàriament la problemàtica del treball de dones i de nens menors d'edat: en el de les necessitats de la indústria, d'una banda, i en el de les condicions de vida dels treballadors de l'època, per l'altra. Totes dues incideixen sobre el problema que ens ocupa: l'incompliment de la llei, per part de patrons... i d'obers.

El RD conté 9 articles, els dos primers dedicats a classificar les indústries objecte de prohibició (p.e. vidre i cristall de tota mena, tintoreries, blanqueig químic; blanqueix i desgreix de cotons; pells teles i deixalles de llanes, l'estança i treball en els tallers de filatures de lli o cànem, quan no estiguessin assegurada l'evacuació d'aigües residuàries, etc.) i els 5 restants específics, on es prohibeixen, per exemple, als obrers compresos en la lei de 13 de març, engreixar, netejar, examinar o reparar les màquines o mecanismes en marxa (art. 3), a les noies menors de 16 anys el treball en les màquines de cosir mogudes per pedal (art. 7), o bé als menors de 16 anys carregar en les fàbriques, tallers, i, en general, en tots els llocs de treball, fardells el pes dels quals exedeixi de 10 quilograms (art. 8).

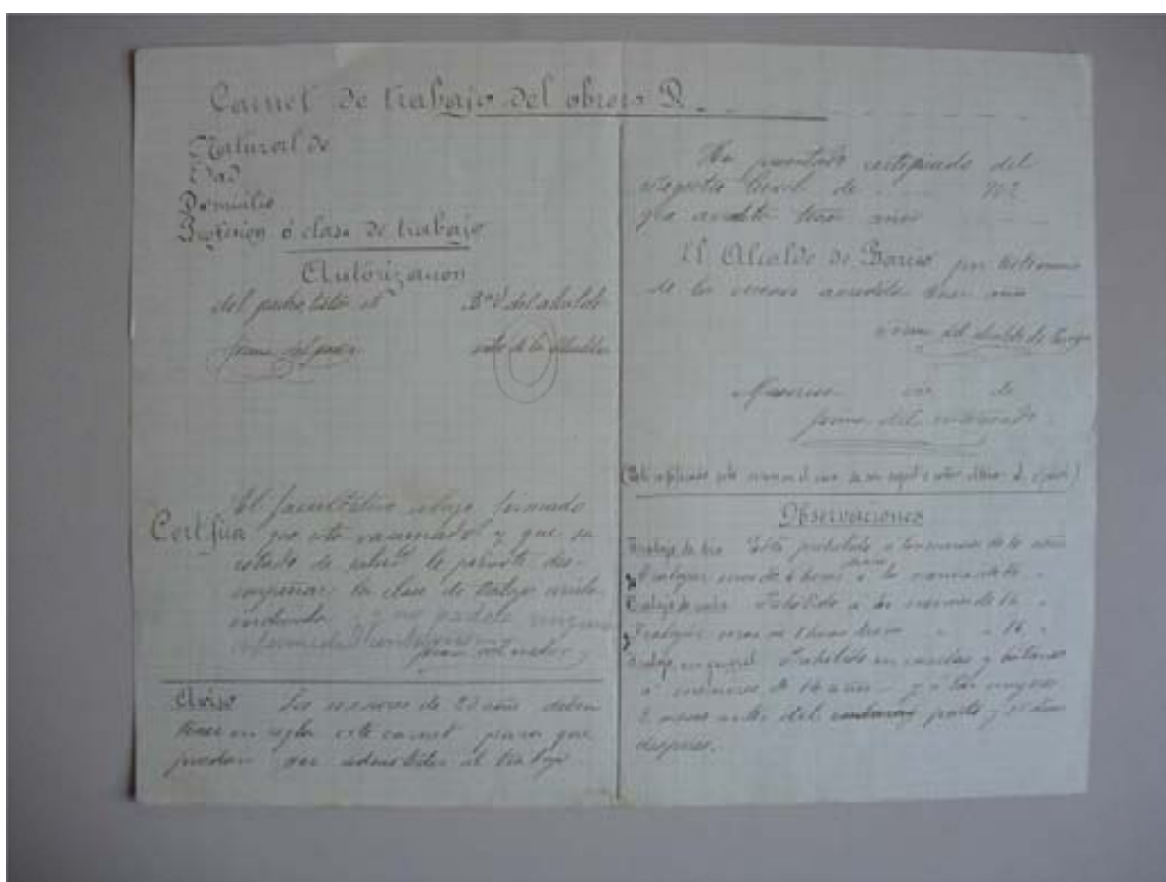
Val a dir que, respecte d'aquest RD, les Juntes de Reformes Socials eren les encarregades de confeccionar les llistes de les indústries, tot determinant les que es consideren insalubres, perilloses, etc., en tres punts principals: l'edat dels obrers, la classe de treball en què se'ls permetia o prohibia de treballar, i la durada màxima de la jornada de treball.

⁸⁹ Real Decreto de 25 de Enero de 1908: *Industrias y trabajos que se prohíben total o parcialmente á los niños y á las mujeres menores de edad* (Gac. 26 gener).

⁹⁰ Real Decreto de 25 de Enero de 1908: *Industrias y trabajos que se prohíben total o parcialmente á los niños y á las mujeres menores de edad* (Gac. 26 gener).

El carnet

Així doncs, la Ponència de la Junta de Reformes Socials de Manresa, creada en sessió de 25 de juny de 1909 a proposta del Vocal patró Francesc Perera i integrada pels vocals obrers Baldomer Saldoni i Domènec Golet i pels patrons Domènec Botifoll i el propi Francesc Perera, amb la tasca de “*que estudie desde luego las reformas que puedan ser introducidas en la organización del trabajo*”⁹¹, presentava, un mes més tard, a la sessió del 21 d’agost, el següent model de “Carnet de trabajo del obrero”, que estava fet a mà, i que més avall es reproduïx perquè es pugui llegir sense dificultat:

⁹¹ Actes, Sessió 25.06.1909, p. 18-r

Carnet de trabajo del obrero D.....
Natural de	Ha presentado certificado del
Edad	Registro Civil de..... N°
Domicilio	Que acredita tener años.....
Profesión ó clase de trabajo	El Alcalde de Barrio por testimonio
Autorización	de los vecions acredita tener años.....
del padre, tutor, etc,	V. del
	alcalde
Firma del padre	sello de la Alcaldia
	Manresa de de
	Firma del interesado
	(Este certificado solo sirve en el caso de ser difícil ó costoso obtener el oficial)
El facultativo abajo firmado	Observaciones
Certifica que está vacunado y que su	<u>Trabajo de dia</u> Está prohibido á los menores de 10 años
Estado de salud le permite des-	y Trabajar más de 6 horas diárias á los menores de 14 “
empeñar la clase de trabajo arriba	<u>Trabajo de noche</u> Prohibido á los menores de 14 “
Incluida – y no padece ninguna	y Trabajar más de 8 horas diárias “ “ 16 “
enfermedad contagiosa firma del médico	<u>Trabajo en general</u> Prohibido en cardas y batanes
<u>Aviso</u> Los menores de 23 años deben	Á menores de 16 años.---- y á las mujeres
tener en regla este carnet para que	2 meses antes del embaraz parto y 15 dias
puedan ser admitidos al trabajo.	despues.

NOTA: Les paraules en **negreta** són afegitons fets a llapis mentre que l'esborronat **embaraz** és original. Elaboració pròpia.

El model, amb els petits afegitons a llapis fou aprovat, tal com segueix: “Se aprueba un modelo de “Carnet para el obrero” que presenta el Sr. Perera y demás individuos de la Comisión nombrada á dicho objeto para que con el puedan acreditar los menores de edad pero mayores de diez años su derecho á ser admitidos al trabajo”.⁹²

Els “abusos en la observancia de las leyes de trabajo”, segons la felix formulació de l'alcalde en funcions Santos Jellestich a la sessió de tres d'agost⁹³ no van acabar amb el quadre d'hores proposat per l'Associació de Fabricants, el qual fou presentat a la sessió de la Junta de 21 d'agost de 1909, i que fou passat a l'estudi “de la comissió nombrada á este efecto”⁹⁴, ni tampoc amb la introducció del “Carnet de treball per a l'obrer” de la Ponència de la Junta de Reformes, aprovat a la sessió de 21 d'agost de 1909.

Així, quan a la sessió de dos de novembre de 1909 es va donar lectura d'un comunicat de finals de setembre de l'Inspector Provincial del Treball, Sr. Francesc Palau i Canadell,⁹⁵ per tal que la Junta resolgués sobre les denúncies que tenia formulades, “á fin de dar cuenta al Instituto”, els acord foren:

⁹² Actes, Sessió 21.08.1909, p. 20-r-21-a.

⁹³ Actes, Sessió 03.08.1909, p. 20-a.

⁹⁴ Actes, Sessió 21.08.1909, p. 20-r.

⁹⁵ L'ofici, sense data, és de finals de setembre de 1909, en resposta a una carta de l'Alcalde de Manresa, Joaquim Gomis i Cornet, de 27 de setembre, en què li demanava el seu parer sobre la majoria d'edat en relació a les lleis del treball.

“darle noticia de las diversas gestiones y progresos practicados desde la última visita para el mejoramiento de las condiciones de trabajo y subsanación de las deficiencias como tendrá ocasión de comprobar en la próxima visita que anuncia; y teniendo en cuenta las dificultades que entraña conseguir el perfeccionamiento en tales materias, se acordó á propuesta del Sr. Coll estudiar que todos los industriales contribuyan á dicho mejoramiento con una cuota proporcional que facilite el establecimiento de un Patronato ó institución en beneficio de los menores que permita á todos los que no puedan ser admitidos en el trabajo á asistir á la escuela, obligándoles á acreditar esta asistencia antes de ingresar en ningún taller ó fábrica”⁹⁶

El 20 de novembre de 1909, l'Inspector Regional del Treball Don Francesc Palau enviava cinc noves Actes d'Apercebiment aixecades entre els dies 10 i 20 en les fàbriques dels Srs. Lluís Viñas; Lluís Viñas Germans; Josep Portabella i Cots; Fermí Roca i Coma i Isidre Carné i C^{ia}. per diverses infraccions a la Llei de dones i nens. No sembla pas doncs que l'Inspector Palau trobés massa “*mejoramiento de las condiciones de trabajo y subsanación de las deficiencias*”, a la seva visita d'inspecció a la ciutat. A la sessió de la Junta de 26 de novembre, sota la presidència accidental de Santos Jellestic i Ferrer⁹⁷, es donà notícia com segueix: “Se dá cuenta de que el Sr. Inspector Provincial en su ultima visita ha levantado cinco actas de apercibimiento á otros tantos industriales remitidas con un oficio acompañatorio á la Junta para su conocimiento quedando enterados”⁹⁸.

També es donà lectura a una carta de l'Associació de Treballadors en Cintes de Cotó de Manresa, la qual fou enviada a la Junta el dia anterior, 25 de novembre, on es denunciaven 14 infraccions a l'horari de treball per part de “determinados operarios mientras otros se hallan en paro forzoso por falta de urdimbre”⁹⁹. A la carta, la Societat de Treballadors cinters exposaven que “La Junta de esta Sociedad se á visto obligada á llamar á su delegado de esta Junta y exponerle lo antes citado que esperamos que esta digna Junta lo tomará en consideración”¹⁰⁰.

Si a tot això sumem que a aquesta mateixa sessió de 26 de novembre el fabricant i Vocal patró de la Junta de Reformes Francesc Perera “*Comunicó que el proximo lunes día 29 quedará paralizada la tercera parte de los trabajos de su establecimiento afectando á ciento cincuenta operarios por razón de la crisis algodonera y baja de precios en el mercado internacional*”¹⁰¹, i que “*el Vocal Gomis denuncia las fábricas de los Señores Carné y Roca por no parar con puntualidad en las horas de salida añadiendo el Sr. Coll que el abuso es bastante general y que de no ponerse pronto remedio los obreros se verán obligados á proceder con el mayor rigor*”, elegant manera de dir que la vaga en el sector era imminent, no és estrany que tot seguit es digués que “*Para conseguirlo se aprueba el cuadro de horas de trabajo formulado por la Asociación de Fabricantes, con el objeto de unificar en todas las fábricas la jornada que comenzará a regir el dia seis de Diciembre próximo y á contar deste dicho día ejercer una escrupulosa vigilancia; debiendo cuidar la*

⁹⁶ Actes, Sessió 02.11.1909, p. 24-r.

⁹⁷ La última sessió de l'alcalde Joaquim Gomis i Cornet fou la de dos de novembre de 1909.

⁹⁸ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25-r. Per a l'ofici i Actes d'apercebiment, veg. ACMA. Reformas Sociales, 1909.

⁹⁹ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25-r. Per a la carta de la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó, veg. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1909.

¹⁰⁰ ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1909. El delegat de la Societat de Treballadors Cinters de Manresa era Domènec Gomis i Casals.

¹⁰¹ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25-r. Per a la nota de Perera anunciant la reducció del treball, veg. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1909 (15.11.1909). La nota estava signada per Pere Perera i, per poders, per Francesc Perera.

misma Asociación de fabricantes de comunicar dicho cuadro de horas á todos los asociados patrocinandolo como á cosa pròpia".¹⁰²

Així doncs, a continuació, i "*Referente á las denuncias pendientes del Inspector Sr. Palau contra los Sres. Abadal i Bertran propone el Sr. Perera verificar una inspección para comprobar si se han corregido las deficiencias denunciadas y decidir sobre dichas denuncias quedando así acordado*".¹⁰³

La comunicació a l'Inspector Francesc Palau sobre aquests acords fou en forma d'ofici, el 29 de novembre de 1909. És interessant de llegir-lo:

"En contestación á su atento comunicado interesando noticias acerca de la resolución adoptada por la Junta referenta á dos denuncias se acordó que siendo bastante frecuentes las infracciones por exceso de horas de trabajo convenía unificar éstas para garantizar el cumplimiento de la ley en todas las fábricas á cuyo fin la Asociación de Fabricantes y la Junta puestos de acuerdo han formulado un cuadro de horas de trabajo comprometiéndose á regirse por él todas las fábricas con lo que se evitan sucesivos abusos y se dejaron entretanto en suspenso las dos denuncias habiéndose acordado además en la última reunión verificar los vocales inspectores nuevas visitas sobre todo en las dos fábricas denunciadas para comprobar si se han corregido las deficiencias y decidir en consecuencia como proceder. Es cuanto tengo el honor..."¹⁰⁴

Doncs bé, nomes nou dies més tard, el vuit de desembre, els dos vocals obrers Josep Coll i Matamala, dels Dependents del Comerç, i Manel Bataller Farràs, de la Societat d'Oficials Barbers, i integrants de la Comissió Inspectora de la Junta de Reformes Socials, presentaren una denúncia a la Junta on es tornava a denunciar els mateixos fabricants de la sessió de 26 de novembre:

Los abajo firmados en vista del intolerable abuso cometido y que siguen cometiendo con la mayor frescura, haciendo trabajar á sus trabajadores todos los días una jornada excesiva los fabricantes Sres. Fermín Roca é Isidro Carné y C^a puesto que el Lunes y Martes proximo pasados que estamos como muestra, despues de empezar el trabajo á las cinco de la mañana y dar el acostumbrado descanso para comer, pararon sus fábricas á las siete y cuarto de la noche, los firmantes por justo castigo de la manifiesta infracción por correctivo del mal ejemplo que infunden los citados Sres. á los demás fabricantes que actualmente cumplen todos en cuanto á la jornada piden que se imponga á los mismos y seguidamente el maximo de la multa correspondiente. Al par reiteramos la denuncia por infracción del descanso Dominical que ha repetido el Sr. Carné en el proximo pasado Domingo, suplicando se multe debidamente a dicho Sr., máxime, cuando por noticias que han llegado hasta nosotros sabemos se vanagloria dicho Sr. de burlar las leyes concomitentes á la Junta de Reformas Sociales y á su intervención. Dios guarde á V.E. muchos años.

Manresa 8 Diciembre 1909

J. Coll Matamala
Manuel Bataller

Sr. Presidente de la Junta de Reformas Sociales

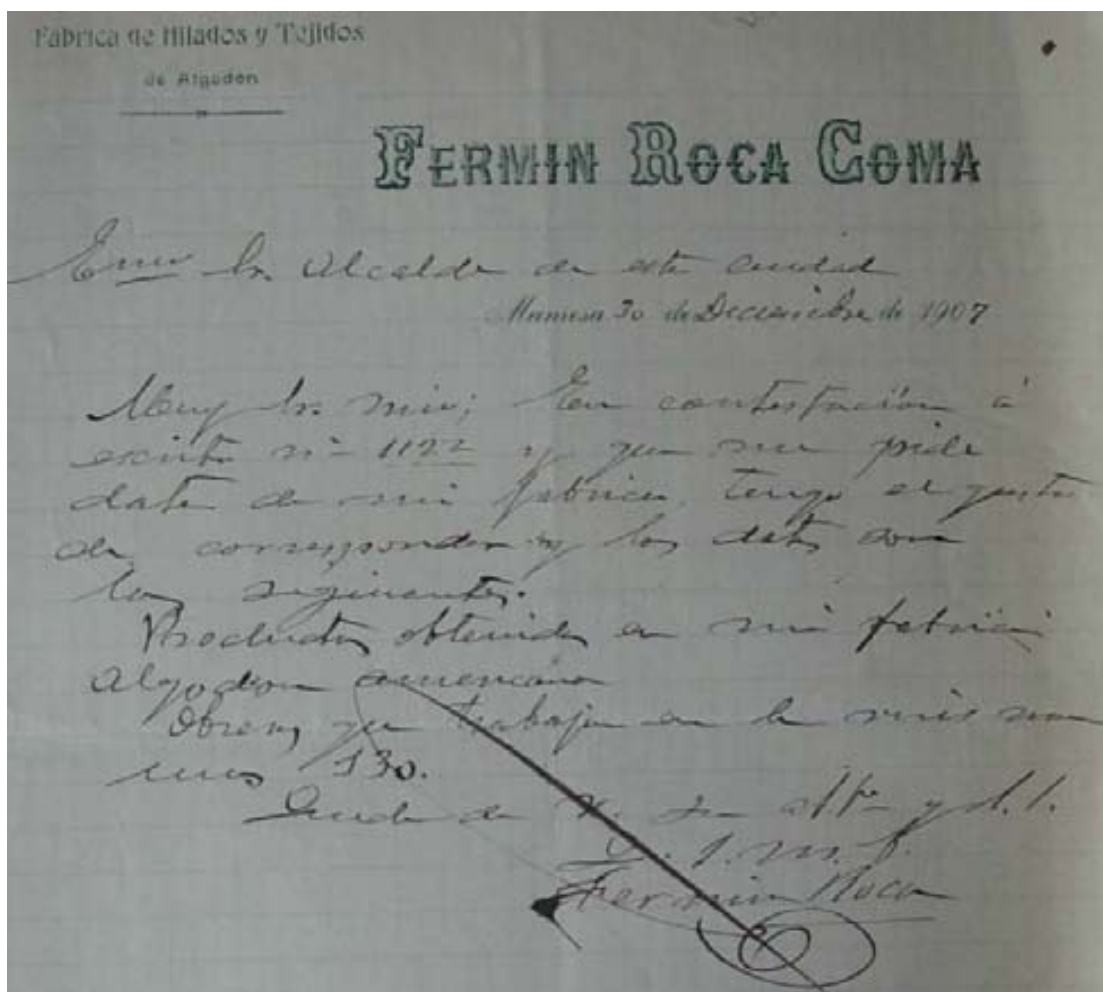
Què posen de manifest els dos vocals obrers, Josep Coll i Manel Bataller? Senzillament, que aquells que haurien de donar exemple en el compliment de les lleis i els acords laborals a la ciutat són els primers a incomplir-les. Cal no perdre de vista varis elements d'aquesta denúncia: en primer lloc, la dificultat de dur-la a terme per part dels vocals

¹⁰² Actes, Sessió 26.11.1909, p. 26-a.

¹⁰³ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 26-a.

¹⁰⁴ Veg. ACMA. Reformas Sociales, 1909. Ofici Núm. 1097. Industrial (29.11.1909).

obrers, ja que Fermí Roca i Coma, el patró denunciat, és membre de la Junta de Reformes en qualitat de Vocal patró (passà de suplent a efectiu, tot substituïnt Àngel Ferrer i Graner, per defunció, el desembre de 1907). En segon lloc, aquest mateix aspecte: que els propis patrons que formen part de la Junta no deixen d'incomplir les lleis de les quals són... els encarregats de fer-les complir!; en tercer lloc, que Fermí Roca forma part de l'Associació de Fabricants de Manresa, la qual feu una proposta de quadre d'hores a la Junta de Reformes i aquesta acordà implantar-lo a la ciutat com a quadre general "comprometiéndose á regirse por él todas las fábricas con lo que se evitan sucesivos abusos"; i, finalment, que Fermí Roca no és un petit patró qualsevol: en primer lloc és un gran empresari de filats i teixits de cotó, amb 130 treballadors declarats ja a finals de 1907. I finalment: És el secretari de l'Associació de Fabricants!¹⁰⁵

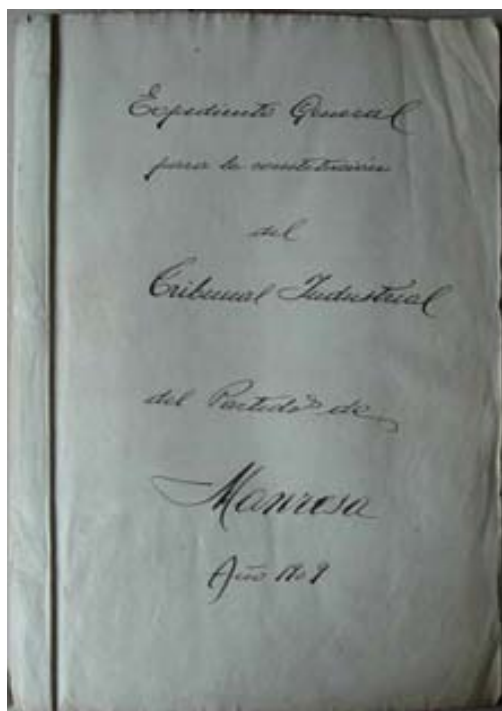
Una altra i definitiva reflexió de la denúncia dels vocals obrers és la constatació de que les lleis de les quals la Junta s'encarrega, en ser burlades repetidament, qüestionen la pròpia Junta i la seva intervenció. No és estrany doncs que demanin "que se imponga á los mismos y seguidamente el maximo de la multa correspondiente".

¹⁰⁵ Vegeu ACMA. Reformes Socials, 1907. Nota de Fermí Roca i Coma. Filats i teixits de cotó, a Alcalde (30.12.1907). L'altre fabricant denunciat, Isidre Carné i Cia, era de teixits de cotó i tenia 140 treballadors. ídem.

7.10. El Tribunal Industrial.

A la sessió de la Junta de Reformes Socials de 21 de novembre de 1908 es donava lectura de l'ofici del Governador Civil "participando á esta Junta local que el partido de Manresa es uno de los designados para el establecimiento de los Tribunales Industriales (...) y se resuelve publicar los edictos para formar el censo de inscripciones voluntarias".¹

Donat que la llei determinava que havien de ser les Juntes de Reformes Socials les encarregades de l'organització del seu procés electoral, el 25 de novembre la Junta de Reformes emetia el corresponent Edicte convocant a la formació del Cens electoral, edicte que fou enviat el 27 al Governador Civil per tal que sortís publicat en el Butlletí Oficial de la Província de Barcelona, que aparegué en el núm. 290 de 3 de desembre de 1908.² El termini fixat fou tots els dies laborables fins el dia 1 de gener de 1909, i es formaria en el Negociat de la Secretaria municipal. Podien inscriure's personalment o per escrit totes les persones naturals o jurídiques que tinguessin dret a figurar en ell, segons que es diu

"con arreglo á los artículos 8º y 9º de la Ley citada que dice así:

"Artº 8:- Tienen derecho á ser electores en concepto de patronos:

1º- Las personas naturales y jurídicas, sea cual fuere su sexo ó edad, que ejerzan las industrias, comercio, oficio ó fabricación y paguen por tales conceptos una contribución, siempre que estén comprendidas en la definición del artículo 2º de esta Ley. En caso de incapacidad civil de estas personas podrán ser incluídas en las listas quienes legalmente las representen.

2º- Todas aquellas otras personas á quienes comprende la definición del artº 2º que sean varones mayores de edad, y lleven dos años de vecindad en alguno de los Municipios del territorio.

- Tienen derecho á ser electores en concepto de obreros:

Todas aquellas personas comprendidas en la definición del artº 2º que reciban trabajo de quienes sean ó puedan ser electores patronos con arreglo á los párrafos anteriores, siempre que hayan llegado á la mayor edad.

Artº 9:- Están incapacitados para ser electores los impedidos física ó intelectualmente, los quebrados no rehabilitados y concurandos mientras no sean declarados inculpables; los que están sujetos á interdicción civil y los condenados á penas punitivas ó correccionales mientras no extingan la condena.

Es patrono según el citado artículo 2º de la repetida Ley la persona natural ó jurídica propietario ó contratista de obra, explotación ó industria donde se preste el trabajo; y obrero segun la misma disposición la persona natural ó jurídica, el aprendiz ó dependiente de comercio que presta habitualmente un trabajo manual por cuenta ajena y cualquier otra asimilada por las leyes al trabajo manual.

¹ ACMA-ADC. Reformes Socials, 1900-1908. Actes, Sessió 21.11.1908, B.2.272.833*.

² Vegeu Boletín Oficial de la Província de Barcelona, núm. 290, de dijous 3 de desembre de 1908, p. 2. (núm. 5666).

Lo que se hace público para conocimiento de patronos y obreros de esta ciudad.
Manresa 25 de Noviembre de 1908.
[signatura de Pere Armengou i Manso]³

Un telegrama del Gobernador Civil, Àngel Ossorio de 26 de desembre demanava que “Tan pronto como pase día primero Enero sírvase darme cuenta la forma en que haya quedado formado censo electoral jurados industriales precisando cuantos electores figuran incluidos popr acuerdo junta reformas y cuantos á petición propia concretándose el día que haya fijado para la junta magna”⁴

Junta local de Reformas Sociales de Manresa
Censo electoral de patronos para la constitución en este Partido de un Tribunal Industrial de conformidad á la Ley de 13 de Mayo último.
Cédula de inscripción voluntaria
Nombre y apellidos:
Edad:
Domicilio actual y tiempo de residencia en el mismo:
Industria ó comercio á que se dedica y contribución que satisface por este concepto:
Si es propietario de la industria ó contratista:
Personalidad natural ó jurídica del suscrito y si es nacional ó extranjero:
Nombre mercantil que usa ó razón social que representa:
Manresa de de 1908.
Firma

Així doncs, i un cop tancat el dia 1 de gener el Cens electoral de patronos i d’obrers, el dia 2 de gener de 1910, l’alcalde Pere Armengou emetia el següent Edicte, el qual fou publicat a la premsa local i en el Butlletí Oficial de la Província:

HAGO SABER: Que habiendo terminado en el día de ayer el plazo para la inscripción en el Censo electoral de jurados industriales se ha señalado el día diez del actual para la celebración de la Junta Magna de electores á que se refiere el artículo 13 de la Ley de 13 de Mayo de 1908 para los electores obreros á las 15 horas y á las 17 horas para los electores patronos quedando hasta dicho día de manifiesto el Censo formado en las oficinas de esta Junta local para las reclamaciones de inclusión ó exclusión que se presenten segun lo preceptuado en el artículo 7º de la propia Ley.

Lo que se hace público para conocimiento de todas aquellas personas que siendo de este partido judicial se hayan inscrito como electores”⁵

El Cens electoral d’obrers de Manresa aplegava un total de 623 persones inscrites, mentre que el de patronos era de 182.⁶ Formaren Censos electorals, a més de Manresa, Monistrol de Montserrat, amb 39 obrers i 22 patronos, i Callús, amb 20 obrers i cap patró. El dia 10 de gener de 1909, i tal com s’havia anunciat, se celebraren a

Manresa les Junes Magnes d’brers i patronos, la dels primers a les 15 hores i la dels segons a les 17 hores,⁷ ambdues presidides per l’alcalde accidental, Joaquim Gomis i Cornet.

³ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial del Partido de Manresa. Año 1909.

⁴ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial...Telegrama Gobernador Civil (20.12.1908).

⁵ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Edicte JLRS (02.02.1909).

⁶ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Cens electoral. Obrers. Cens electoral. Patronos (ambdós amb data 23.01.1909).

⁷ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Junta Magna. Obrers. Junta Magna. Patronos (ambdós amb data 10.01.1909).

A l'acta de les Junes Magnas d'obrers es diu que “corresponde de conformidad al artículo 12 elegir quince jurados obreros por no exceder estos del número de dos mil”, i també a la dels patrons es diu “pudiendo los patronos elegir un Jurado más por cada dos electores que pasan de veinte”. Això és degut al fet que l'article 12 de la Llei de 19 de maig de 1908 sobre Tribunals Industrials deia com segueix:

“El cuerpo de jurados del territorio se compondrá de 15 jurados elegidos por los patronos y 15 elegidos por los obreros, siempre que el número de patronos inscritos en el censo no pase de veinte y el de obreros de 2.000. Por cada 200 electores obreros y 2 electores patronos que pasen de los números citados, podrá elegirse un jurado patrono y un jurado obrero más, hasta llegar al máximo de 30 jurados patronos y 30 jurados obreros”.⁸

Després d'invitar als assistents, segons l'article 13, “á determinar la forma en que deberán elegir los jurados, la cantidad y cuantía del voto y todo cuanto al procedimiento de emisión del sufragio y garantías para su legalidad se refiere”, “Los electores Sres. Tardà, Golet y Coll proponen que se aplase esta reunión para dar lugar á nuevas inscripciones en el Censo electoral pero el Presidente les observa la ilegalidad de semejante proposición y la imposibilidad que se adopte pues dentro del plazo legal para las inscripciones se usaron todos los medios de publicidad posibles no habiendose producido reclamación alguna de exclusión ni de inclusión durante los días que al objeto se han concedido por lo que el Censo electoral debe darse por definitivamente formado y terminado sin nuevas modificaciones posibles. Dichos proponentes protestan de que se les dificulte deliberar sobre la anterior proposición y sobre la forma y manera como las inscripciones se han efectuado cosa que la Presidencia conceptua tampoco ser de este lugar por salirse del artº 13 de la Ley”.⁹

L'article 13 de la Llei deia com segueix:

“13. Una vez completados ambos censos electorales, por haber transcurrido el plazo de un mes que se fija en el art. 7º, el presidente de la Junta local de Reformas Sociales convocará separadamente á junta magna á todos los electores patronos y á todos los electores obreros inscritos, los cuales podrán concurrir por sí ó delegar en otros electores. En estas reuniones, que se celebrarán bajo su presidencia, el presidente de la junta local propondrá á los asistentes que determinen de común acuerdo la forma en que deberán elegir el número de jurados á que, segun el artículo anterior, tengan derecho, bien agrupándose en secciones de industrias ú oficios afines ó de fábricas ó establecimientos industriales distintos, bien formando colegios electorales por barrios ó pueblos, ó adoptando cualquiera otra forma que unánimemente se estime preferible. Les invitará, asimismo, á que determinen, también por unanimidad, si el voto ha de ser uninominal ó plurinominal, si han de tener todos los electores un solo voto, y todo cuanto al procedimiento de emisión del sufragio celebración del escrutinio y garantías para la comprobación de la verdad de ambas operaciones electorales se refiera. La Junta de electores obreros podrá usar de las facultades que le confiere el párrafo anterior con toda independencia del resultado de la Junta de electores patronos y viceversa. Si hubiera acuerdo, el presidente redatará el reglamento electoral, que una vez aprobado por la Junta de electores en la misma ó en nueva convocatoria, regirá en lo sucesivo, y sólo podrá ser alterado en otra Junta magna de electores convocada al efecto. Si en la Junta de electores obreros ó en la de electores patronos no hubiese acuerdo unánime, se estará á lo dispuesto en el artículo siguiente.”

⁸ Llei de 19 de maig de 1908: Tribunals Industrials (Gac. 20 maig) art. 12.

⁹ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Junta Magna. Obrers (10.01.1909).

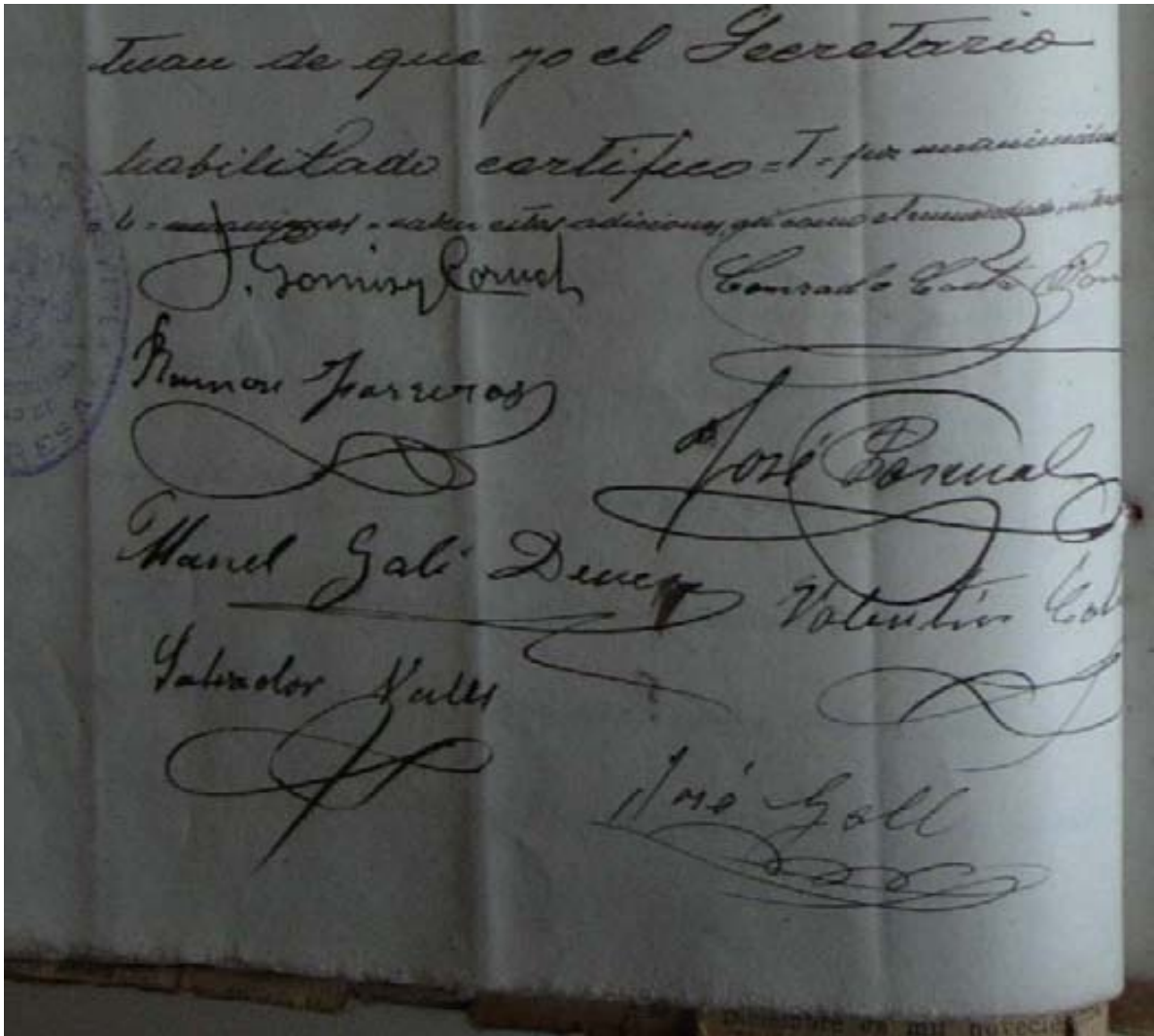
Així doncs, Tardà, Golet y Coll, van haver de conformar-se amb la protesta formulada però no aconseguiren aturar el procés. Llorenç Tardà i Molist era dependent del comerç, de 33 anys; Domènec Golet i Golet era, com sabem, Vocal obrer de la JLRS i representant de la Societat d'Oficials Paletes, i el tercer era Josep Coll i Matamala, també com sabem Vocal obrer de la JLRS i representant dels Dependents del Comerç. Continuarem parlant més avall d'aquesta protesta, doncs no va quedar aquí.

La sessió de Junta Magna continuà doncs, discutint els “extremos de dicho artículo” i es va acordar que la *“elección se verifique el día veinticuatro del actual en un solo Colegio para todos los electores obreros que se instalará en una de las dependencias de estas Casas Consistoriales, corriendo de cuenta de la Junta local de Reformas Sociales el procurar que la Junta respectiva de cada uno de los pueblos del Partido que tengan electores inscritos constituya un Colegio para los electores de su término municipal; que presidan y sean interventores de las mismas los mismos que en el artº 14¹⁰ de la Ley preceptiva y que las horas de la elección sean desde las catorce á las dieciocho horas del expresado día; que el escrutiniio tenga lugar el domingo siguiente día 31 bajo la presidencia del que lo es de la Junta local de Reformas Sociales á las diez de la mañana é interviniéndolo dos patronos y dos obreros de entre los que hayan intervenido las mesas, elegidos por la propia Junta; y que siendo quince el número de Jurados á elegir popr no llegar á dos mil el de electores inscritos el Sr. Tardá propone y unánimemente se adopta, que cada elector elector tenga derecho á votar los quince Jurados elegibles por un voto único”*.¹¹

Donada la “dificultad de que todos los presentes firmen el acta por ser muy numerosos los electores que han asistido se acuerda que en su delegación la suscriban una Comisión de los mismos con la Presidencia.”

¹⁰ L'article 14 deia així: “14. La Junta local de Reformas Sociales resolverá, en atención al número de electores inscritos y á su distribución, el número de colegios electorales que deban establecerse en el territorio del partido judicial, separando los comerciantes de los industriales, y entre éstos los de la grande de los de la pequeña industria, encomendando á sus vocales la presidencia de las respectivas Mesas; y si el número de éstas fuese superior al de aquéllas, delegando para presidir las restantes en las personas que juzgue más idóneas. Formarán la Mesa, además del presidente, los dos de más edad y los dos más jóvenes de los inscritos en el Censo del colegio electoral en concepto de interventores. Cada elector tendrá derecho á votar la mitad del número de jurados elegibles si éste fuera par, y la mitad más uno si fuera impar. El juez de primera instancia resolverá las protestas, y de su resolución podrá apelarse ante la Sala de la Audiencia territorial, y asistido de dos interventores patronos y dos obreros, sacados á la suerte de entre los interventores de la Mesa, realizará el escrutinio general del territorio y proclamará jurados á aquellos que hayan obtenido mayor número de votos”.

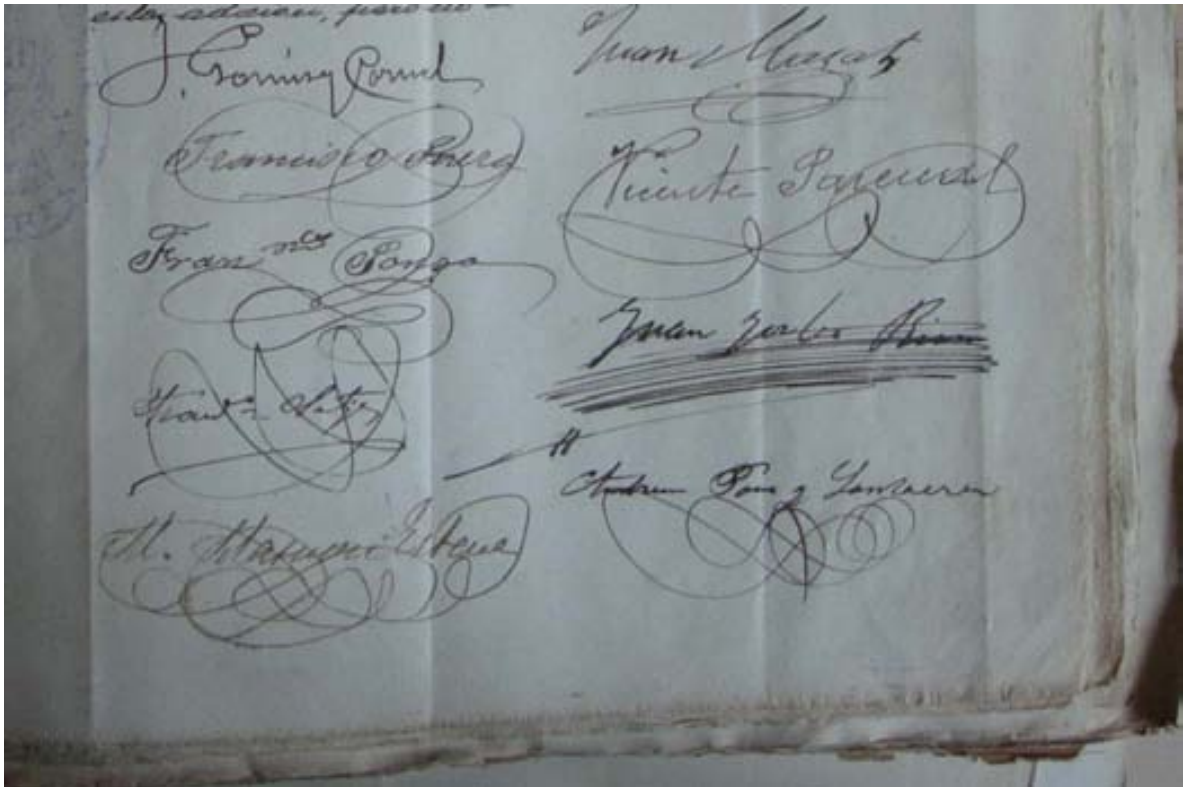
¹¹ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Junta Magna. Obrers (10.01.1909).

Val a dir que la Junta Magna de patrons fou gairebé una còpia de la dels obrers amb petites diferències. Es designà el diumenge 24 per a l'elecció, en un sol col·legi instal·lat a una de les dependències de les Cases Consistorials independent de la dels obrers, de 15 a 18 hores (els obrers de 14 a 18) i s'establí el dijous 28 a les 10 del matí per a la realització de l'ecrutini (mentre que la d'obers es faria el diumenge 31). Tenint present que el Jurats a què tenien dret el obrers era de 15, el patrons van decidir que "sea el mismo número el que elijan los patronos renunciando la facultad de designar mayor número" i també, tal com s'havia acordat a la dels obrers, que cada elector tenga derecho á votar los quince Jurados que se habrán de leger"¹²

Signaren l'acta, també davant la impossibilitat de fer-ho tots, una Comissió amb la presidència:

¹² ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Junta Magna. Patrons (10.01.1909).

Els obrers, en no poder aturar el procés a la Junta Magna, sembla que es conformaren amb la proposta de Llorenç Tardà de que cada elector pogués elegir tots 15 Jurats. Aquest aspecte facilitava la tasca entre les societats obreres, ja que a la manca d'informació suficient entre elles sobre el Tribunal Industrial –un dels aspectes sobre els quals girava la protesta- es podia fer córrer un llista consensuada, tot garantint que sortissin les persones desitjades. Aquest aspecte, però, era un arma de doble tall, ja que el patrons podrien fer el mateix, i confegir la seva pròpia llista.

A la sessió de la Juta de Reformes Socials de 18 de gener de 1909 es procedí a designar “de conformidad á lo preceptuado por la ley y acordado por la Junta Magna de electores, los presidentes de las Mesas ó Colegios”. Foren nomenats el Vocal patró Vicenç Pascual Orti, del Gremi de les Agències de Transports, per a l'elecció de patrons, i el Vocal obrer Domènec Gomis i Casals, de la Societat de Cintres de Cotó, per a la d'obrers.

Els interventors de les Meses electorals eren elegits d'entre les llistes d'electors patrons i obrers. El procediment era elegir-ne quatre interventors per classe, amb els seus corresponents suplents, dos d'entre els més joves i dos més d'entre els més grans, com ja hem vist a l'article 14 de la Llei. Foren elegits els següents:

Interventors de les Meses electorals del Tribunal Industrial elegits per la Junta de Reformes Socials de Manresa d'entre les llistes d'electors patrons i obrers. 18.01.1909.

Patrons			Obrers		
Titulars més joves			Titulars més joves		
Noms i cognoms	edat	professió	Noms i cognoms	edat	professió
Ricard Padró Blanch	32	Blanqueig	Josep Coll Matamala	25	Dependent
Miquel Solé Graells	27 ¹³	Blanqueig	Pau Alegre Casasayas	25	Dependent
Suplents més joves			Suplents més joves		
Josep Pubill Cornet	25	Barberia	Isidre Barril	25	Barber
Valentí Ferrer Bohigas	26	Sastreria	Joan Puigpiqué Enrich	25	Obrer
Titulars més grans			Titulars més grans		
Manel Miq. Casasayas	64	Fundició	Salvador Valls	60	Obrer
Salvador Jané Bori	60	Cardes	Isidre Ribandí Milà	54	Obrer
Suplents més grans			Suplents més grans		
Antoni Sala Oliveras	63	Veterinari	Francesc Valls Planell	53	Obrer
Joan Salvador Torres	60	Const. carros	Valentí Vall Casajoana	54	Obrer

FONT: ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Cens electoral. Obrers. Cens electoral. Patrons (ambdós amb data 23.01.1909). Elaboració pròpia.

Dels patrons interventors trobem Salvador Janer i Bori, membre del Gremi de Fabricants de Corretges i Articles de Cuir, el qual ja fou representant del seu gremi en l'acte de renovació de la Junta de Reformes Socials el 26 de novembre de 1908. Dels obrers interventors trobem Josep Coll Matamala, membre dels Dependents del Comerç i, com sabem, elegit en desembre de 1908 Vocal Obrer de l'actual Junta de Reformes Socials.

Aquesta pràctica d'incloure a les llistes electorals dels Tribunals Industrials persones conegudes o reconegudes per la seva tasca en societats, organitzacions o entitats relacionades amb el món laboral era força comuna entre obrers i patrons, i incideix sobre un dels eixos sobre el qual descansa aquest treball: que els afers laborals eren, per a obrers i patrons, preocupacions de primer ordre, la qual cosa es confirma contrastant la documentació de les Juntes de Reformes Socials, on trobem a bastament les mateixes persones als diferents àmbits relacionats amb el món laboral.

¹³ Al Cens electoral apareixen tres germans Soler Graell: Josep, de 31 anys, Maurici, de 29 i Miquel, de 27, tots tres ocupats en el blanqueig. El fet que fossin germans va fer, segurament, que no agafessin en Maurici, encara més jove que Pere Padró Blanch, ja que l'article 14 especificava que formarien la Mesa, "además del presidente, los dos de más edad y los dos más jóvenes de los inscritos en el Censo del colegio electoral en concepto de interventores".

Les credencials dels interventors foren emeses en data 21 de gener i el 24 se celebraven les eleccions dels Jurats. A les 14 hores començaren les dels Jurats obrers i a les 15 hores la dels Jurats patrons. També ambdues actes són pràcticament idèntiques, tret de les anotacions corresponents.

A les 18 hores en punt es tancaren les votacions, els presidents manaren tancar les portes del local, votaren “los individuos de la mesa y se firmaron por los interventores las listas numeradas de votantes al margen de todos sus pliegos y á continuación del último nombre en ellas inscrito”. A continuació el president de cada Mesa declarà tancada la votació i, “permitida de nuevo la entrada en el local, se procedió al escrutinio en la forma prescrita por (...) la ley sin tomar en cuenta más que los nombres inscritos en cada papeleta hasta el número de quince conforme á lo acordado”.¹⁴

Un cop acabat el recompte els resultats foren els següents:

“Electores de esta Sección según las listas certificadas remitidas por la Junta de Reformas Sociales [no es van escriure, per més que sabem que eren 623].

Electores que han votado según las listas numeradas llevadas por los interventores [no es van escriure, per més que sabem, per les llistes, que foren 449.

Candidatos que han obtenido votos, y número de los obtenidos por cada uno., por orden de mayor á menor:

		VOTOS
D. José Bonachí Ventura	cuatrocientos treinta	430
D. José Sala Bailina	cuatrocientos treinta	430
D. Jorge Carreras Manubens	cuatrocientos treinta	430
D. Francisco Crespo Chorro	cuatrocientos veinte y nueve	429
D. José Gall Vall	cuatrocientos veinte y seis	426
D. Juan Corrons Oliveras	cuatrocientos veinte y seis	426
D. José Pla Costa	cuatrocientos veinte y seis	426
D. José Clos Castellá	cuatrocientos veinte y seis	426
D. Pedro Flotats Roca	cuatrocientos veinte y seis	426
D. Acisclo Selga Junyent	cuatrocientos veinte y seis	426
D. Juan Segon Monfort	cuatrocientos veinte y seis	426
D. Jacinto Saldoni Solsona	cuatrocientos veinte y cinco	425
D. Pedro Papell Serra	cuatrocientos veinte y cinco	425
D. Miguel Civit Ingles	cuatrocientos veinte y tres	423
D. José Altimiras Quintana	cuatrocientos diez y nueve	419
D. Domingo Gomis Casals	cuatro	4
D. Manuel Bataller	cuatro	4
D. José Coll Matamala	cuatro	4
D. Pedro Sobrerroca Bernadó	cuatro	4
D. Adolfo Sors Crusellas	cuatro	4
D. Lorenzo Tardá Molist	cuatro	4
D. Juan Caellas Escalas	cuatro	4
D. Juan Busquets Ros	cuatro	4
D. Valerio Caldas Altimiras	cuatro	4

¹⁴ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de votación en las Secciones para Jurados Industriales. Sección Obreros i Sección Patronos (24.01.1909).

D. Andrés Clari Requesens	tres	3
D. Domingo Golet Golet	tres	3
D. Juan Galobart Sanfeliu	uno	1
D. Domingo Farreras Serrahíma,	uno	1
D. Juan Castellá Escalas	uno	1
D. Esteban Font Marcet	uno	1
D. Ramón Cuitó	uno	1
D. Luis Rius Godayol	uno	1
D. Baldomero Saldoni Solsona	uno	1
D. Luis Alegre Casasayas	uno	1
D. José Padró Pujol	uno	1
D. Franº Mas Domas	uno	1
D. Franº Canadell Garriga	uno	1
D. Agustín Tomás Fusté	uno	1
D. Miguel de la Iglesia Genescá,	uno	1
D. Franº Valls Planell	uno	1
D. Isidro Garriga Nadal	uno	1
D. Pelegrin Castellá Campanero	uno	1
D. Luis Bosch Carreras¹⁵	uno	1
D. Franº M Capella Miret	uno	1
D. Antonio Cornet Ferran	uno	1
D. Juan Esquius Ribera	uno	1
D. Juan Masana Rodoreda	uno	1
D. Ramon Puigarnau Picó¹⁶	uno	1
D. Sebastian Tapias Selva	uno	1
D. Domingo Andreu Gual¹⁷	uno	1
D. Andres Pons Santacreu	uno	1
D. Jaume Figueras Esteve¹⁸	uno	1
D. Jacinto Torrella Martí	uno	1
D. Manuel Miquel Casasayas¹⁹	uno	1
D. Valentín Masana Rodoreda	uno	1
D. Juan Mestres Serra²⁰	uno	1
D. Luis Casasayas Morera²¹	uno	1
Papeletas en blanco	diez y seis	16

¹⁵ En **negreta**, es tracta de la candidatura patronal en ple (!).

¹⁶ No sabem pas que fa aquí, doncs Ramon Puigarnau Picó era patró, i formava part de la Junta de Reformes Socials des de la Junta de 1907-08 com a Vocal suplent.

¹⁷ Ídem. Domènec Andreu Gual era patró, i formava part de la Junta de Reformes Socials des de la Junta de 1907-08 com a Vocal titular.

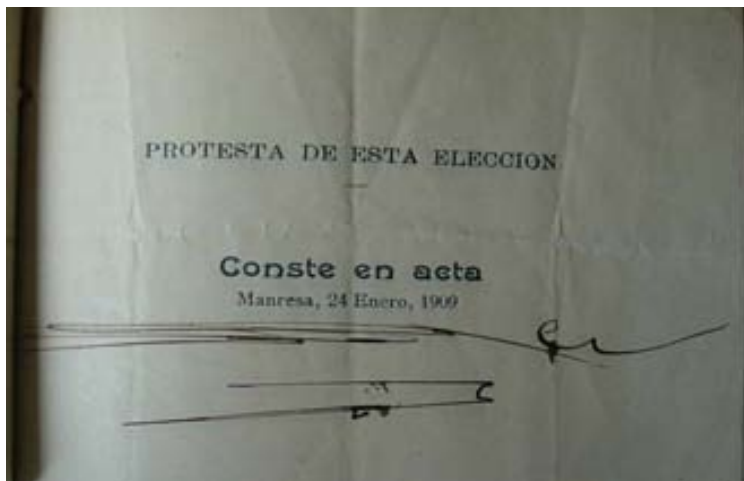
¹⁸ Jaume Figueras Esteve era patró de filats i teixits, de 59 anys. Des de 1900 és vocal suplent representant del Partit de Manresa a la Junta Provincial de Reformes Socials. A més, forma part de la candidatura patronal a aquestes eleccions de Jurats Industrials.

¹⁹ Manel Miquel Casasayas era patró fonedor, de 64 anys, al qual acabem de veure ara mateix, essent elegit Interventor titular d'entre els patrons més grans a les Meses electorals del Tribunal Industrial, per la Junta de Reformes Socials el 18.01.1909.

²⁰ Joan Mestres Serra era patró, i formava part de la Junta de Reformes Socials des de la Junta de 1905-06 com a Vocal suplent, i des de la del bienni 1907-08 com a Vocal titular.

²¹ Lluís Casasayas Morera era patró, i formava part de la Junta de Reformes Socials des de la Junta de 1909-10 com a Vocal titular.

Seguidament foren cremades les paperetes “conforme al artículo cincuenta y tres”, a excepció d’aquelles que no eren vàlides o bé que haguessin estat objecte d’alguna reclamació “las cuales en número de quince fueron rubricadas por los interventores y quedaron reservadas para unirlas originales á esta acta”²².

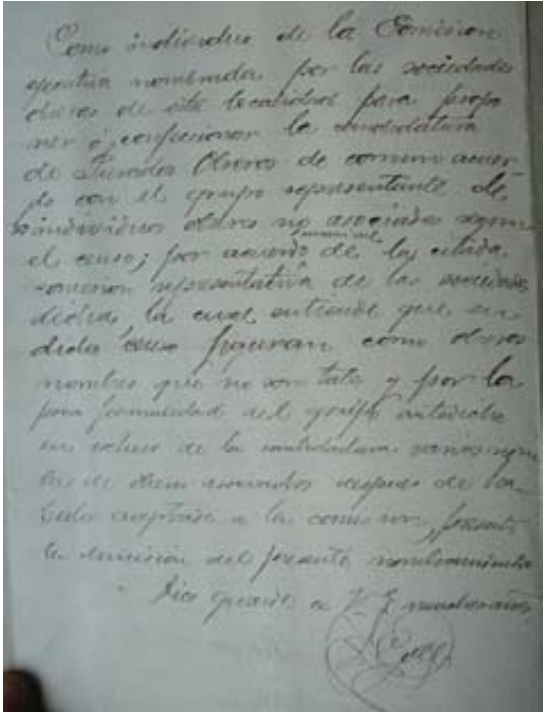
Després de deixar assentat que no hi van haver més reclamacions ni protestes sobre la votació “que la referente á la papeletas unidas” i informant als interventors del seu dret a assistir a les Juntes Generals d’escrutini de patrons i obrers dels dies 28 i 31 a les deu del matí, es donà per aixecada l’acta, amb l’aclariment d’una addició significativa: “*T por no haber comparecido D. Domingo Gomis nombrado á este efecto = vale esta adición*”.

L’addició feia referència al fet que l’acta de votació va haver de ser presidida per Isidre Ribandí, l’interventor de més edat, ja que el president nomenat per la Junta de Reformes Socials, el Vocal obrer Domènec Gomis i Casals, dels cinters de cotó, no es va presentar a l’acte. Però no només ell: tampoc no es va presentar el Vocal obrer Josep Coll i Matamala, dels Dependents del Comerç, el qual havia estat elegit com Interventor titular de la Mesa electoral del Tribunal Industrial d’entre les llistes d’electors obrers més joves. Què havia passat?

Aquesta actuació de Domènec Gomis i de Josep Coll s’inseria dins el procés de protesta que van protagonitzar els obrers ja des de la Junta Magna d’Obrers del 10 de gener.

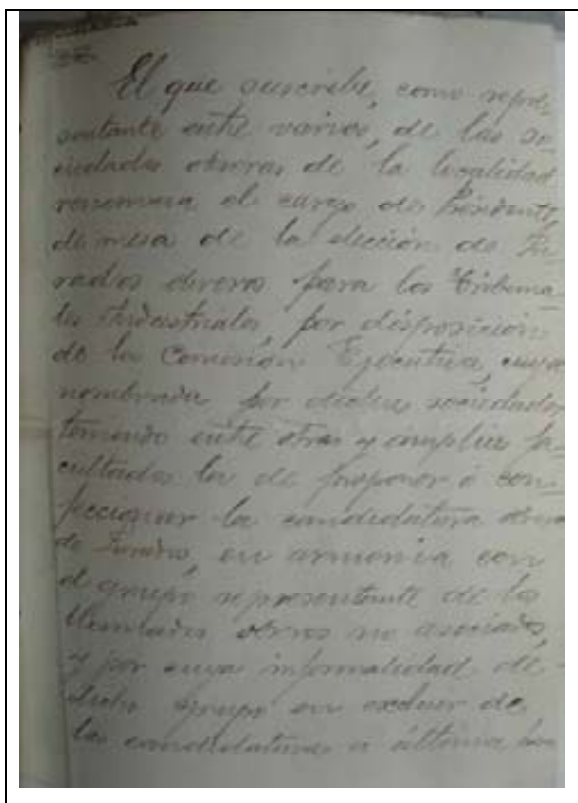
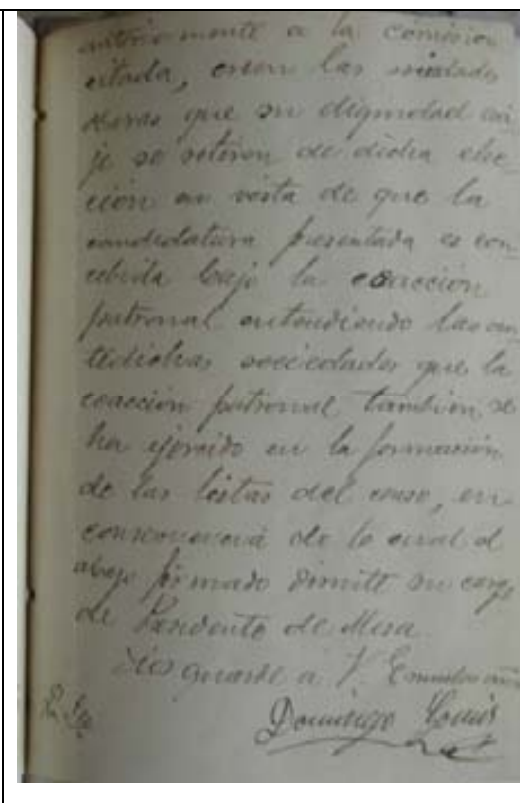
Efectivament, encara que sense data, ambdós vocals, Gomis i Coll, presentaren davant la Junta de Reformes sengles cartes de dimissió dels seus càrrecs. Val la pena reproduir-les aquí:

²² ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de votación en las Secciones para Jurados Industriales. Sección Obreros i Sección Patronos (24.01.1909).

	<p>Como individuo de la Comisión ejecutiva nombrada por las Sociedades obreras de esta localidad para proponer ó confeccionar la candidatura de Jurados Obreros de común acuerdo con el grupo representante de los individuos obreros no asociados según el censo; por acuerdo unánime de la citada comisión representativa de las sociedades dichas, la cual entiende que en dicho censo figuran como obreros nombres que no son tales y por la poca formalidad del grupo antedicho en excluir de la candidatura [sic] varios nombres de obreros asociados después de haberlos aceptado a la comisión, presento la dimisión del presente nombramiento.</p> <p>Dios guarde a V. E. muchos años</p> <p>[signatura de Josep Coll]</p>
--	---

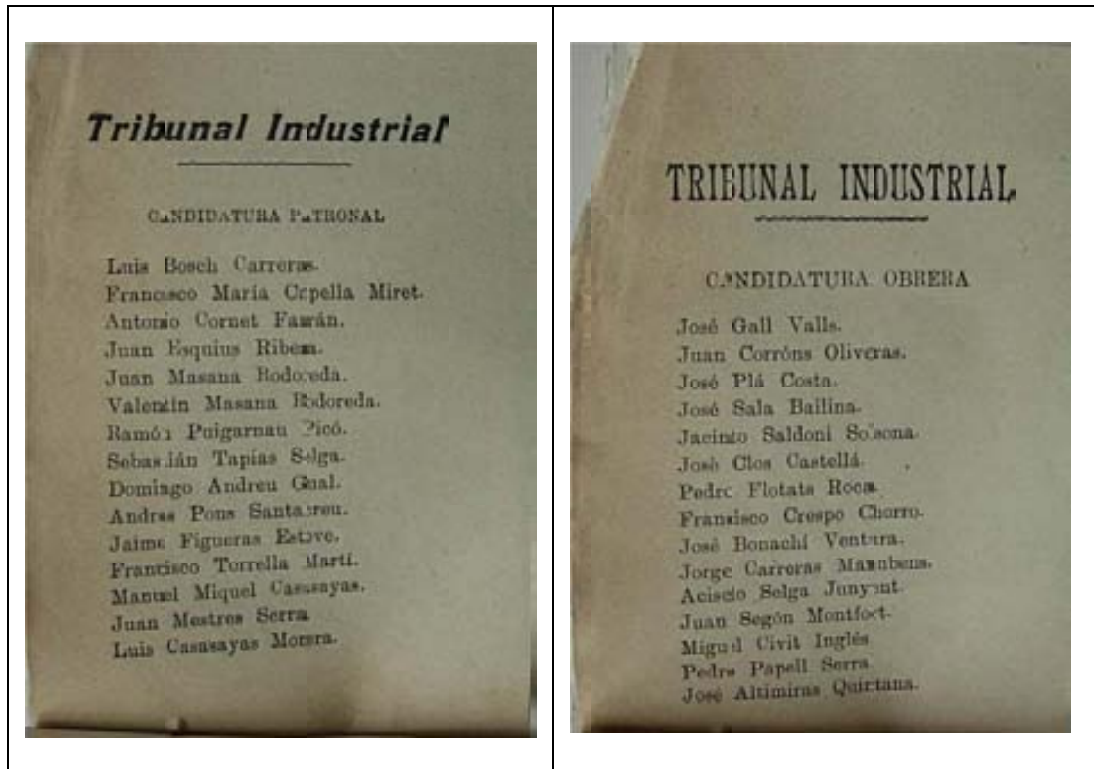
És a dir, que previ a l'elecció, les societats obreres de Manresa intentaren proposar una candidatura consensuada amb els obrers no associats, però es trobaren amb la desagradable sorpresa de que els obrers no associats sembla ser que es decantaven pel joc brut, en excloure varis obrers associats (no s'esmenta quants) de la llista consensuada previament, alhora que exposa que al cens "figuran como obreros nombres que no son tales".

Domènec Gomis, a la seva carta de dimissió era encara més explícit, i no dubtava d'acusar els fets de *coacció patronal*:

	
<p>El que suscribe, como representante entre varias, de las sociedades obreras de la localidad renuncia el cargo de Presidente de mesa de la elección de Jurados obreros para los Tribunales Industriales, por disposición de la Comisión Ejecutiva, cuya nombrada por dichas sociedades teniendo entre otras y amplias facultades la de proponer ó confeccionar la candidatura obrera de Jurados, en armonía con el grupo representante de los llamados obreros no asociados, y por cuya informalidad de dicho grupo en excluir de las candidaturas á última hora</p>	<p>anteriormente á la Comisión citada, creen las sociedades obreras que su dignidad exige se retiren de dicha elección en vista de que la candidatura presentada es concebida bajo la coacción patronal entendiendo las antedichas sociedades que la coacción patronal también se ha ejercido en la formación de las listas del censo, en consecuencia de lo cual el abajo firmado dimite su cargo de Presidente de Mesa. Dios guarde a V. E. Muchos años Domingo Gomis</p>

Fins aquí, i a manca de proves, les denúncies fetes pels obrers eren molt agosarades, però hem pogut comprovar que almenys un dels patrons apareix a la llista del Cens obrer i també a la del Cens patronal. Es tracta de Lluís Casasayas Morera, que apareix al cens obrer al número 155, i al patronal al número 45. Així doncs, veritablement, les cartes jugades per la patronal eren obertament barroeres. Com s'explica, sinó, que apareguessin a les llistes obreres patrons que,

ahora, també ho estaven a la llista de la candidatura patronal? Efectivament, la pròpia candidatura impresa en ho confirma:

Com es pot comprovar, els tres darrers noms de la candidatura patronal són Manuel Miquel Casasayas, Joan Mestres Serra i Luis Casasayas Morera, als quals acabem de veure dins les llistes de la votació dels obrers i, pitjor de tot, tots ells amb càrrecs de responsabilitat en qualitat de... patrons!

Manel Miquel Casasayas acabava de ser elegit per la Junta de Reformes –el 18.01.1909!- interventor titular d'entre els patrons més grans per a formar part de les Meses electorals del Tribunal Industrial; Joan Mestres Serra formava part de la Junta de Reformes Socials des de la Junta de 1905-06 com a Vocal suplent, i des de la del bienni 1907-08 com a Vocal titular!

Però això no acaba aquí. De fet, els darrers 15 noms de la llista de l'acta de votació dels obrers són... la candidatura patronal en ple! La de la papereta impresa i també la mateixa que sortí elegida a la votació dels patrons.

Efectivament, l'acta de la votació dels patrons, presidida per Vicenç Pascual Orti i intervinguda per Salvador Janer Bori, Manuel Miquel Casasayas, Ricard Padró Grau, Miquel Soler Graells i Antoni Sala Oliveras, i duta a terme el mateix 24 de gener, donava com a resultat el següent:

“Electores de esta Sección según las listas certificadas remitidas por la Junta de Reformas Sociales.....ciento ochenta y dos.

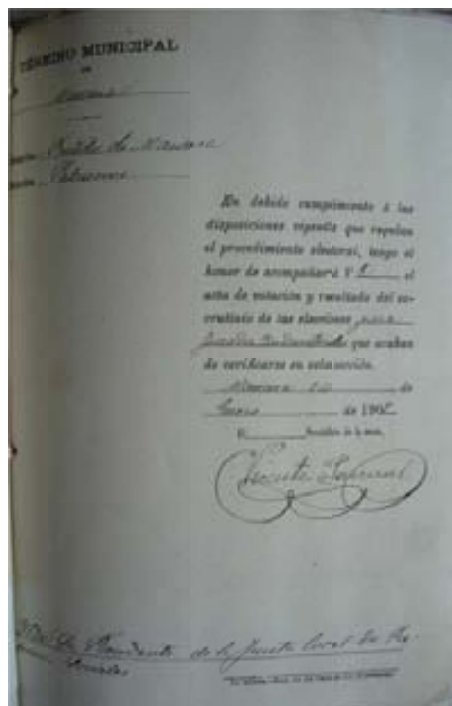
Electores que han votado según las listas numeradas llevadas por los interventores.....setenta y uno.

Candidatos que han obtenido votos, y número de los obtenidos por cada uno, por orden de mayor á menor:

		VOTOS
D. Luis Bosch Carreras	(setenta)	(70)
D. Francisco M ^a Capella	(setenta)	(70)
D. Antonio Cornet Farran	(setenta)	(70)
D. Juan Esquiús Ribera	(setenta)	(70)
D. Juan Masana Odoxeda	(setenta)	(70)
D. Valentín Masana Rodoreda	(setenta)	(70)
D. Ramón Puigarnau Picó	(setenta)	(70)
D. Sebatíán Tapias Selga	(setenta)	(70)
D. Domingo Andreu Gual	(setenta)	(70)
D. Andreu Pons Santacreu	(setenta)	(70)
D. Jaime Figueras Esteve	(setenta)	(70)
D. Francisco Torrella Martí	(sesenta y ocho)	(68)
D. Manuel Miquel Casasayas	(setenta)	(70)
D. Juan Mestres Serra	(setenta)	(70)
D. Luis Casasayas Morera	(setenta)	(70)
D. Francisco Ponsa	(dos)	(2)
En blanco	(una)	(1)

A la votació dels patrons no hi va haver cap reclamació.

Pel que fa a la votació per a Jurats Obrers celebrada a Monistrol de Montserrat el mateix dia 24 de gener al local de la Secretaria de l'ajuntament, la qual fou presidida per Francesc Figueres, vocal de la Junta de Reformes, i pels interventors Jaume Bigues Jordí, Jaume Rigol Pujol, Joan Rigol Novell i Antoni Pinyol Pi, sortí elegida la mateixa candidatura obrera que a Manresa, en el mateix ordre que en la papereta impresa i per un total de 39 vots cadascun d'ells (el cens era de 40). A la dels patrons, presidida pel vocal de la Junta de Reformes Enric Gomis Cornet (germà de l'alcalde de Manresa?) i pels interventors Antoni Prats Carreras, Jaume Quert Mañosa, Francesc Urpisca Romeo, i per Joan Sala Busquets (nomenat pel president segons l'article 25 del RD de 5 de novembre de 1890), també sortí elegida la mateixa candidatura patronal que a Manresa, amb un total de vint-i-dos vots cadascun (el cens era de vint-i-tres), i també en el mateix ordre.

Quant a les eleccions celebrades a la localitat de Callús, igualment el 24 de gener, la dels obrers se celebraren al local de “Cal Caballé”, el qual fou designat per la Junta local de Reformes Socials, i presidides per l'alcalde accidental Don Valentí Junyent i Majol, i pels interventors Don Josep Rodoreda Vila, Don Francesc Vers Balaguer, Don Sebastià Biosca Font i D. Jacint Comellas Santacreu. També aquí va sortir elegida la mateixa candidatura que a Manresa i Monistrol de Montserrat, en el mateix ordre i amb un total de vint vots (els mateixos del cens). No hi consta, a l'expedient del Tribunal Industrial, que se celebréssin eleccions de Jurats patrons a Callús.

Pel que fa a que a les votacions dels obrers aparegués votada tota la candidatura patronal, per més que amb un sol vot, hom podria pensar, raonablement, que fou el propi Lluís Casasayas Morera qui ho feu, però, comprovada la llista d'electors obrers participants a l'elecció, Lluís Casasayas Morera no hi va votar, mentre que sí que ho va fer a la seva.²³ Per tant, va ser algú altre qui va votar la llista patronal. De fet, a l'acta de votació no hauria d'haver sortit cap nom de dita llista, ja que era clar que es tractava de la llista patronal i per tant era un vot nul. Però el fet que després dels quinze més votats (els de la llista obrera) n'hi hagués vint-i-set persones més, amb quatre vots les nou primeres, tres el desè i l'onzè i un vot fins al final, és possible que fes pensar els interventors que tots ells havien de sortir. Si ens hi fixem en el noms dels obrers que apareixen a continuació dels més votats, comprovarem que es tracta, gairebé tots ells, de noms per nosaltres força coneguts: Domènec Gomis, Manel Bataller, Josep Coll... Què havia passat?.

Les Juntes generals d'escrutini de patrons i obrers se celebraven, com ja sabem, els dies 28 i 31 a les deu del matí a les Cases Consistorials de Manresa. Abans però, el 27 de gener, arribava a l'alcaldia una petició de permís de reunió del Vocal obrer Josep Coll i Matamala, per a “celebrar una reunió de Juntas de sociedades obreras mañana día 28 en la Asociación de Dependientes á las 8 ½ noche, para tratar de varios puntos del Tribunal Industrial”.²⁴ L'escrit, signat per Coll i Matamala “por delegación de la Junta de la Asociación de Dependientes”, porta un afegit lateral que diu textualment: Delegado D. Manuel Murcidas. Manresa 28 Enº 1909” i signat a sota per l'alcalde, Pere Armengou i Manso.

Manuel Murcidas era el Comandant de la Guàrdia Municipal i per tant l'encarregat de vigilar a la ciutat els actes sospitosos d'alteració de l'ordre públic. Al dia següent, Manuel Murcidas assistí a la reunió que se celebrà en els locals del Centre de Dependents de Comerç situat al carrer de Cardona número 32, 2n. 1ª. La reunió començà a les 21,30 h i presidí l'acte Adolf Sors, president de l'Associació de Dependents. Assistiren els delegats de les societats de

²³ Vegeu ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Llista d'electors patrons (24.01.1909). Hi ha dues llistes copiades, la segona de la qual sembla més neta. A la primera apareix en el núm. 27, on el nom de Lluís Casasayas Morera apareix sobreescrit damunt d'un altre ja escrit anteriorment que ha estat guixat: ~~Ramon Cots Masnou~~? (comprovada la llista del Cens patronal, no hi ha cap Ramon Cots Masnou i sí un Josep Cots Masnou (núm. 39), el qual també apareix a la llista d'electors patrons al núm. 54 (primera llista) i al 53 (2na. Llista); a la segona llista està situat al núm. 24, també sobreescrit damunt del seu propi nom guixat.

²⁴ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Petició permís de reunió Josep Coll i Matamala (27.01.1909).

Cinters de Cotó, dels Barbers, dels Tipògrafs, dels Tintorers, dels Paletes, dels Dependents del Comerç i dels Serradors Mecànics. Segons Murcidas, el resum de la reunió fou com segueix²⁵:

“Hace huso de la palabra Baldomero Saldoni, preguntando al Sr. Golet a que entidad representaba contestando este que asistía como representante de la Junta de Reformas Sociales.

El Sr. Golet hace huso de la palabra ocupandose del nombramiento de los individuos que han de constituir el Tribunal Industrial, lamentandose de que se conbeniera una Candidatura resultando luego otra.

Coll Matamala hace huso de la palabra manifestando que la candidatura confeccionada en la Fª del Sr. Serra y Bertrán no hera la elegida eligiendo á otros que no heran los propuestos en la primera.

El Sr. Bonachí hace huso de la palabra haciendo cargos á la Comisión egecutiva por entender que no habia cumplido en todas sus partes su cometido.

El Sr. Coll y Roca²⁶ hace huso de la palabra manifestando que como representante de los Dependientes el solo hizo la representación que los trabajadores le habian confiado y que por lo tanto no podia dejar sin representación á los Cinteros de Algodón.

Baldomero Saldoni explica lo ocurrido sobre la Candidatura del Sr. Civit y Sobrerroca.

Sr. Gomis perteneciente á los Cinteros de Algodón manifiesta que estando la candidatura de esta clase compuesta de Andrés Pons, Puigarnau y Altimiras, enemigos inconciliables de los trabajadores en cintas no hera dificil adivinar la suerte de estos, alegando además que el Altimiras no hera patrono ni trabajador.

José Mª Morros, por los Albañiles, manifiesta que la Candidatura confeccionada por los amos no podia ser imparcial en los litigios que se originaran entre amos y trabajadores pues estos últimos por no perder el pan tendrían siempre que estar sumisos al mandato de sus amos y de aquí han de ser parciales en sus resoluciones, manifiesta además que ellos por sus ocupaciones de trabajo no han podido enterarse de las disposiciones de esta nueva Ley no teniendo tiempo abil para orientarse haciendo cargos á la Autoridad local por no haberles informado mas detalladamente.

Baldomero Saldoni hace huso de la palabra, defendiendo el proceder correcto y desinteresado de la Autoridad local puesto que esta á cumplido estrictamente su cometido publicand á su tiempo los Edictos los cuales se hallaban en los pórticos de las Casas Consistoriales, publicando además un pregón por la Ciudad y anunciandolo los periódicos locales y por lo tanto si el Sr. Morros no estaba enterado fué solo por culpa suya.

Por último renuncian el cargo del Tribunal Industrial, las Sociedades que se expresan:

Cinteros Algodón – Barberos – (Tipógrafos – Tintoreros – Albañiles – Dependientes de Comercio – Aserradores Mecánicos = Dichas siete Sociedades asistentes dimiten seis (no haciendolo los Tipógrafos.)

Resumen acordando formular la protesta correspondiente y elevarla á la superioridad, fimada y sellada y numero de individuos que la componen.

Terminó el acto á las once de la noche con el mayor órden.

Manresa 28 Enero 1909

[Segell de la Comandància [signatura de Manuel Murcidas]
de la Guàrdia Municipal
de Manresa]

Malauradament no sabem quina fou la primera candidatura consensuada. El que resta clar és que fou alterada en la fàbrica del Sr. Serra i Bertran (no sabem qui és). Tampoc no sabem què va passar amb la candidatura de Civit i Sobrerroca que explica Baldomer Saldoni, més enllà de que els paletes haguessin consensuat a la Comissió que a la primera candidatura hi anirien Miquel Civit Ingles i Pere Sobrerroca Bernada – el primer, com sabem, membre de la Junta de Reformes Socials, i peó de paleta, i el segon oficial paleta-, mentre que a la definitiva només

²⁵ S’ha mantingut el tex original, amb les faltes d’ortografia incloses (huso, conbeniera, egecutiva, hera, heran, abil, etc.). Veg. ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Informe del Delegat Manuel Marcidas sobre la reunió (28.01.1909)

²⁶ Possiblement es tracti d’un error i sigui Coll i Matamala.

hi figura Miquel Civit. Pel que fa a Bonachí, es tracta de Josep Bonachí Ventura, de 28 anys, tipògraf de professió i membre de l'Associació de Tipògrafs, i integrant de la llista definitiva.

També ens assabentem per Domènec Gomis i Casals que els treballadors cinters mantenen posicions irreconciliables amb els patrons Andrés Pons, Puigarnau y Altimiras. A Ramon Puigarnau i Picó ja el coneixem: fabricant de cintes de cotó, de 49 anys aquest 1909, forma part de la Junta de Reformes Socials des de desembre de 1906 en qualitat de vocal suplent. Pel que fa a Andreu Pons Santacreu, també es tracta d'un fabricant de cintes de cotó, de 50 anys. Pel contrari no sabem qui és Altimiras, el qual segons Gomis no era ni patró ni treballador, ja que no va sortir a la candidatura patronal, ni tampoc es troba al cens patronal.²⁷

Pel que fa a Josep Mª Morros, dels paletes, Baldomer Saldoni tenia raó: els anuncis convocant a la confecció del Cens electoral s'havien ajustat a la legalitat. El cert és, tanmateix, que Josep Mª Morros no hi consta en el cens electoral d'obres.

Això va ser el dijous 28 per la nit, el mateix dia que, pel matí, a la Sala Capitular de l'ajuntament, s'havia realitzat l'Escrutini General de les eleccions del dia 24 de la secció dels patrons. L'acte d'escrutini es va dur a terme a les deu, i fou presidida per l'alcalde accidental Josep Jordana Bernet, i pels interventors Ricard Padró, Salvador Janer, Manel Miquel Casasayas i Miquel Soler Graells, el primer i l'últim més joves, i els dos del mig de més edat.

Sumats els vots de les votacions de Manresa, que foren 70, i les de Monistrol de Montserrat, que foren 22, "*Y no habiéndose producido discusión ni protesta sobre la legalidad y el recuento de las votaciones escrutadas*", segons consta a l'acta,²⁸ foren proclamats els Jurats patrons de la candidatura que ja coneixem per un total de 92 vots:

D. Luis Bosch Carreras
D. Francisco Mª Capella
D. Antonio Cornet Farran
D. Juan Esquiús Ribera
D. Juan Masana Rodoreda
D. Valentín Masana Rodoreda
D. Ramón Puigarnau Picó
D. Sebatían Tapias Selga
D. Domingo Andreu Gual
D. Andreu Pons Santacreu
D. Jaime Figueras Esteve
D. Francisco Torrella Martí
D. Manuel Miquel Casasayas
D. Juan Mestres Serra
D. Luis Casasayas Morera

²⁷ Podria tractar-se del Josep Altimiras que presentà un escrit contra Josep Coll Matamala, amb certificat de naixement inclòs, el 22 de febrer de 1909, al·legant que era menor d'edat?

²⁸ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de l'Escrutini General. Patrons (28.01.1909).

L'endemà, divendres 21 de gener, i tal com deia l'informe del delegat de la Guàrdia Municipal, Manuel Murcidas, les societats obreres es reuniren per tal de *“formular la protesta correspondiente y elevarla á la superioridad, firmada y sellada y numero de individuos que la componen”*.

El llarg escrit, de sis pàgines, fou adreçat al *“Sr. Alcalde, Presidente de la Junta General de Escrutinio del Tribunal Industrial de este Distrito”*, en qualitat d'electors obrers del Tribunal industrial, primerament, i també *“como representantes unos, de las sociedades obreras de la localidad legalmente constituídas, y otros, como Vocales obreros de la Junta de Reformas Sociales”*. Estava clar, doncs, que l'escrit es presentaria el diumenge 31, quan es dugués a terme l'acte d'escrutini.

L'escrit afirmava que l'elecció de Jurats obrers duta a terme el dia 24 incloïa varies infraccions de la llei de 19 de maig de 1908, és a dir, de Tribunals Industrials, ja que, segons l'article setè de dita llei, eren les Juntes de Reformes Socials del cap del Partit les encarregades de formar, separadament, les llistes de patrons i obrers de tot el territori, mentre que el cens format *“no lo es por la Junta local de Reformas Sociales por cuanto no se ha efectuado ninguna reunión de Junta para este efecto”* i per tant, segons ells, *“las mencionadas listas de censo carecen de todo requisito legal, por haberse prescindido de dicha Junta al formarla (...) y como consecuencia aparecen en el censo obrero, nombres que deben ser excluidos, ya que en el mismo figuran menores de edad (...) pudiendo citarse entre otros á Dn. Pablo Alegre Casasayas que figura en el cupo de quinta de el año mil novecientos siete, que actuaba de Interventor titular como elector joven”*.

Altre aspecte era que figuraven en el cens persones que haurien d'estar en el cens patronal, *“pudiendo citarse entre otras á Dn. Juan Masats, Dn Francisco Vila y Dn. Angel Codina, que á pesar de haber solicitado su inscripción en el censo patronal, se encontraron imposibilitados de votar en el mismo, por figurar en el obrero”*. *“Además –afegeix l'escrit- presentaronse el dia dos de Enero del corriente año á las Casas Consistoriales los obreros Dn. José Santasusana y Andres Costa solicitando su inscripción que les fue denegada, alegando estaba finido el plazo de un mes fijado por la Ley, resaltando, podíamos decir, el rigorismo de lo prescrito, que fácilmente puede pasar desapercibida, cuya circunstancia, habria servido sin duda de atenuante, para ser atendida la inclusión por la mencionada Junta, de haberse reunido”*.

Després de deixar palès que el cens obrer era de *“capital importancia”* s'afegeix: *“á parte de que la llamada candidatura obrera triunfante, es resultado de una coacción patronal, puesto que es público y notorio que la citada candidatura fué patrocinada por la clase patronal, corroborándolo el que en la misma figuran en número de nueve personas que por razón del importante cargo que desempeñan en establecimientos fabriles, ejercen un presión moral sobre la clase trabajadora, que se puso de manifiesto en el acto de la elección, quedando la mayoría de los candidatos triunfantes, más bién con el caracter de delegado de la clase patronal, que representantes de la clase obrera”*.

Finalment, després de dir que esperaven que la protesta s'adjuntés a l'acta d'escrutini general per tal de sotmetre-la al jutge de Primera Instància, al qual corresponia, segons l'article 7è. de la llei, la resolució definitiva, les societats signants, tot fent un alegat final, esperaven que el jutge *“declarará la nulidad del censo y por ende, la de la elección, para proceder á nueva*

elección ateniéndose en un todo á lo dispuesto por la Ley, reuniéndose la Junta de Reformas Sociales para efectuar las exclusiones á que en derecho haya lugar y atender las inclusiones que atenderse puedan y que serían de importancia á concederse un plazo de quince días, pues como queda dicho anteriormente por la innovación que representa la Ley ha pasado desapercibida á la mayoría de obreros pues se da el caso de que en este distrito, eminentemente obrero, solamente dos pueblos se han acogido al beneficio de la Ley, tal vez por interés particular de determinadas personas”.²⁹

La protesta, presentada per les societats obreres i pels vocals obrers de la Junta de Reformes Socials, les quals feien constar el nombre de socis i anava signada pels seus respectius presidents, foren les següents:

Nom societat	Nre. associats	Presidents
Societat d'Oficials Paletes	95	Josep M ^a Morros
Societat de Peons de Paleta	80	Joan Altimiras
Societat d'Oficials Barbers	80	Josep D. Mora
Societat d'Asserradors Mecànics	30	Joan Riudós
Societat de Treballadors en Cintes de Cotó	165	Jaume Porta
Societat d'Oficials Tintorers	40	Joan Santasusana
Associació de Dependents del Comerç	157	Adolf Sors
Total	647	

Elaboració pròpia.

Tot seguit hi figuraven els noms dels Vocals obrers de la Junta de Reformes Socials:

Josep Coll Matamala, Vocal obrer de la Junta de Reformes Socials.

Domingo Golet y Golet, Vocal obrer de la Junta de Reformes Socials

Manuel Bataller, Vocal obrer de la Junta de Reformes Socials

Domingo Gomis y Casals, Vocal obrer de la Junta de Reformes Socials

²⁹ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Protesta de les Societats Obreres (29.01.1909)

Així doncs, el diumenge 31, a la mateixa hora -les deu-, i en el mateix lloc -la Sala Capítular de l'ajuntament-, es dugué a terme l'escrutini general de les eleccions dels obrers. Fou presidit per l'alcalde accidental Joaquim Gomis i Cornet i pels interventors Salvador Valls, Isidre Ribandí, Francesc Valls Planell i Valentí Valls Casajoana, els dos primers titulars d'entre els de més edat i els següents els seus respectius suplents, el que significa que no va assistir-hi cap dels interventors més joves: ni Josep Coll Matamala (que ja sabem que havia dimitit del càrrec), i Pau Alegre Casasayas (els titulars), ni Isidre Barril i Joan Puigpiqué Enrich (els seus suplents).

Sumats els vots de Callús, que foren 20, els de Manresa, amb les fluctuacions que em vist més amunt, i que se situaven entre els 430 i els 419, i els de Monistrol de Montserrat, que foren 39, i *“practicado el recuento de las votaciones escrutadas se proclaman elegidos Jurados obreros los siguientes hasta el número de quince que corresponda”*³⁰:

D. José Bonachí Ventura	Por	489	votos
D. José Sala Bailina	“	489	“
D. Jorge Carreras Manubens	“	489	“
D. Francisco Crespo Chorro	“	488	“
D. José Gall Vall	“	485	“
D. Juan Corrons Oliveras	“	485	“
D. José Pla Costa	“	485	“
D. José Clos Castellá	“	485	“
D. Pedro Flotats Roca	“	485	“
D. Acisclo Selga Junyent	“	485	“
D. Juan Segon Monfort	“	485	“
D. Jacinto Saldoni Solsona	“	484	“
D. Pedro Papell Serra	“	484	“
D. Miguel Civit Ingles	“	482	“
D. José Altimiras Quintana	“	478	“

A continuació, les societats obreres i els vocals de la Junta de Reformes presentaren el l'escrit de protesta que acabem de veure fa un moment. Veiem com va anar:

“Los candidatos José Coll Matamala, Domingo Golet Golet, Manuel Bataller, Domingo Gomis y Adolfo Sors con la adhesión de Pedro Sobrerroca formulan una protesta contra la formación del Censo electoral de patronos y obreros por haberse prescindido al formarlo, según ellos, de la Junta local de Reformas Sociales y por aparecer entre los obreros menores de edad entre otros Don Pablo Alegre y patronos que deberían figurar en el Censo de estos, como D. Juan Masachs, D. Francisco Vila, y D. Angel Codina.

Protestan también por ser resultado de una coacción patronal la candidatura obrera por figurar en ella nueve personas que desempeñan un importante cargo en establecimientos fabriles lo que se traduce en una presión moral sobre la clase trabajadora.

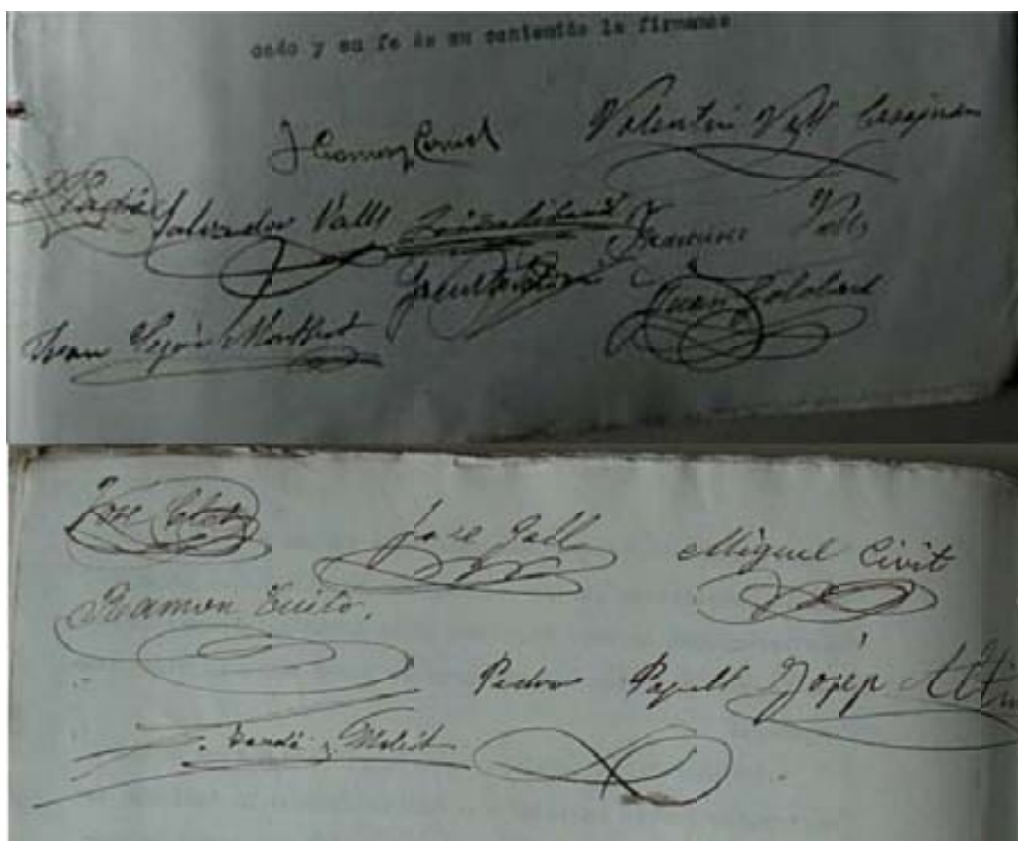
Don Lorenzo Tardá también protesta por las mismas causas expresadas porque entiende que muchos obreros no tuvieron conocimiento de la Ley y dejaron de inscribirse; porque la candidatura ha dejado huérfanos de representación algunas clases de obreros como la de albañiles muy importante y como la de trabajadores en cintas de algodón y porque en la Junta

³⁰ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de l'Escrutini General. Obrers (31.01.1909). La llista reproduceix tota la llista de persones votades a les eleccions.

Magna no se accedió á abrir un nuevo plazo de inscripción en las listas electorales. También protesta por las elecciones verificadas en Callús y en Monistrol de Montserrat por coacciones.

Don Isidro Ribandí contraprotesta por no ser ciertas las protestas presentadas ni los motivos en que se fundan, niega que haya habido coacciones y no sean todos obreros los que figuraban en la candidatura. Todos los interventores presentes y los candidatos Sres. Gall, Galobart, Padró y Valls se adhieren á esta contraprotesta y la presidencia observa que todas las hojas de inscripción en el Censo electoral llevaban el membrete de la Junta local de Reformas Sociales, constando en las actas de esta Junta los respectivos acuerdos sobre incoación y terminación de dicho Censo electoral sin que en el plazo para reclamaciones se presentase ninguna.

De todo lo cual se levanta la presente acta por triplicado y en fe de su contenido la firman³¹.”

Els quatre primers, Coll, Golet, Bataller i Gomis eren tots ells vocals obrers de la Junta de Reformes Socials, com ja sabem; Adolf Sors era, com recordarem, president de l'Associació de Dependents del Comerç. Quant al sisé que s'adhereix a la protesta, es tracta de Pere Sobrerroca Bernada, paleta de 55 anys, i membre de la Societat d'Oficials Paletes, al qual també coneixem de la reunió celebrada al local dels Dependents de Comerç el dia 28 de gener.

³¹ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de l'Escrutini General. Obrers (31.01.1909).

Les alegacions respecte a la minoria d'edat de Pau Alegre Casasayas ja les coneixem. Pel que respecta als inscrits en el cens electoral obrer i que, segons els obrers, haurien de figurar en el de patrons, es tracta de Joan Masats Planell, Francesc Vila Castells i Àngel Codina Simó, els quals eren, respectivament, barber, perruquer i barber de professió.³²

Les seves acusacions eren les ja conegudes: la candidatura definitiva era el resultat de la coacció patronal, diferent de la primera consensuada, i en la qual apareixien nou persones amb càrrecs d'importància en establiments fabrils que -encara que no es diu quins són aquests càrrecs-, és possible que es tracti d'encarregats de secció, manadors o contramestres, el que, segons els treballadors, "se traduce en una presión moral sobre la clase trabajadora".³³

Aquest aspecte es veu encara més reforçat negativament pel fet que els treballadors cinters no hi estan representats entre els Jurats Obrers. Així ho manifesta Llorenç Tardà i Molist, dependent del comerç de 33 anys, que s'adhereix a la protesta, quan manifestava que la candidatura "*ha dejado huérfanos de representación algunas clases de obreros como la de albañiles muy importante y como la de trabajadoras en cintas de algodón*".

És clar que Isidre Ribandí i Milà, de 54 anys, i obrer de professió segons que consta en el Cens electoral obrer, i elegit interventor obrer d'entre els integrants de més edat a aquestes eleccions, va contraprotestar "*por no ser ciertas las protestas presentadas ni los motivos en que se fundan, niega que haya habido coacciones y no sean todos obreros los que figuraban en la candidatura*". A aquesta contraprotesta de Ribandí s'adheriren "*Todos los interventores presentes*" -és a dir, Salvador Valls, Francesc Valls Planell i Valentí Valls Casajoana- i també "*los candidatos Sres. Gall, Galobart, Padró y Valls*".

Pel que fa als candidats -Gall, Galobart, Padró i Valls-, es tracta de Josep Gall Valls, obrer de 51 anys, de Joan Galobart Sanfeliu, obrer de 48 anys, de Josep Padró Pujol, un altre obrer de 39 anys, i novament de Francesc Valls Planell, també obrer de 53 anys, que a més d'interventor també era, com els altres, candidat, per més que -tret de Josep Gall, que sortí elegit Jurat obrer-, cadascun d'ells només en va treure un sol vot.

Qui ens falta en les protestes? Doncs el secretari de la Junta de Reformes i tipògraf de professió de 44 anys aquest 1909, Baldomer Saldoni Solsona, i el vocal obrer Miquel Civit Ingles, peó de professió, de 55 anys, que com ja hem vist anteriorment, sortia a la candidatura definitiva com a Jurat obrer.

Com recordarem, a Miquel Civit la Societat de Peons de Paletes, i per "*haberse nombrado del Tribunal Industrial ha sido expulsado de la misma y ademas la Sociedad de peones le ha retirado la confianza de todos los cargos que representa. Por acuerdo de la reunión general*".³⁴ Això va ser, i ara ens quadra molt millor, just el dia 29 de gener de 1909; és a dir, el dia després de que les societats obreres s'haguessin reunit al local del Centre de Dependents per a redactar l'escrit de protesta, reunió a la qual Civit no va assistir-hi.

³² ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Cens electoral. Obrers (23.01.1909). Veg números 326, 620 i 146 (respectivament).

³³ Al Cens apareixen tots nou amb la professió d'obrers.

³⁴ Vegeu supra, l'apartat "La Societat de Peons de Paleta retira la confiança de Miquel Civit".

Quant a Baldomer Saldoni, era difícil que estigués d'acord amb les protestes formulades referents a que la Junta no havia tractat del tema del cens, o que no hagués hagut temps suficient per confegir les llistes, doncs ja a la reunió de les diferents societats del dia 28 va rebatre a Josep Mª Morros, dels paletes, que els anuncis convocant a la confecció del Cens electoral s'havien ajustat a la legalitat. A més, a l'acta d'escrutini del dia 31, l'alcalde "*observa que todas las hojas de inscripción en el Censo electoral llevaban el membrete de la Junta local de Reformas Sociales, constando en las actas de esta Junta los respectivos acuerdos sobre incoación y terminación de dicho Censo Electoral sin que en el plazo para reclamaciones se presentase ninguna*".³⁵ I, a continuació de l'acta, es pot veure una certificació del propi Baldomer Saldoni, en qualitat de Secretari de la Junta de Reformes Socials, de data u de febrer de 1909, en la qual s'exposa que, en sessió de la Junta de Reformes de data 21 de novembre de 1908, es va rebre un ofici del Governador Civil comunicant que el Partit de Manresa era un dels designats per constituir un Tribunal Industrial i que s'acordà publicar "*el Censo de inscripciones voluntarias*". I també una altra certificació de que en 31 de desembre de 1908 la Junta va acordar "*la aprobación del Censo formado durante el mes para la elección de Jurados industriales de que certifico*".³⁶

A banda de la protesta presentada per les societats obreres i pels vocals obrers de la Junta de Reformes, també hi ha un altre escrit de protesta presentat el mateix dia 31 de la celebració de l'escrutini pel dependent del comerç de 33 anys Llorenç Tardà i Molist, adreçat al Sr. Presidente de la Junta General del Escrutinio. Com recordarem, ja a la Junta Magna del 10 de gener, "*Los electores Sres. Tardà, Golet y Coll proponen que se aplace esta reunión para dar lugar á nuevas inscripciones en el Censo electoral*".

Efectivament, es tracta d'ell. Llorenç Tardà, natural i veí de Manresa, domiciliat a la Plaça del Carme, 20, 2n pis, feia l'escrit en qualitat d'elector i candidat a les eleccions del Tribunal Industrial "*en nombre propio y creyendo interpretar las aspiraciones de la mayoría de los electores cohibidos*".³⁷ Tardà exposava sis fets:

“1º. Que las listas no fueron confeccionadas conforme establece el párrafo 2º del Artº. 7º.

2º Que la mayoría de los electores (por no decir su totalidad) se inscribieron á consecuencia de recomendación que se les hizo en sus respectivos talleres ó fábricas, en donde les fueron proporcionadas hojas de inscripción.

3º Que á las sociedades obreras no se les hicieron hojas á mano para inscribir á sus socios.

4º Que el firmante, á raiz de exclamaciones oídas á obreros que se dolían de no hallarse inscritos en las listas y teniendo en cuenta además que se trataba de una nueva Ley cuyo articulado ignorábamos casi todos los obreros, en la Junta Magna de electores suplicó á la presidencia la prórroga de unos días más para poderse inscribir en las listas aquellos obreros que por ignorancia, negligencia i [il·legible] no lo hicieron en su día; lo que la Presidencia denegó fundándose en la Ley: Esto motivó que algunos electores protestaran como puede verse en el acta de aquella sesión magna, efectuada en diez de los corrientes.

5º Que el día 24 se procedió á la elección del Tribunal Industrial y conforme es de ver del acta del escrutinio que obra en el Ayuntamiento, fueron elegidos quince individuos, de los cuales nueve

³⁵ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de l'Escrutini General. Obrers (31.01.1909).

³⁶ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Certificació del Secretari de la Junta de Reformes Socials, Baldomer Saldoni Solsona (01.02.1909). La certificació estava signada per l'alcalde accidental, Santos Jellestich, i per Baldomer Saldoni.

³⁷ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Acta de l'Escrutini General. Obrers (31.01.1909). Protesta de Llorenç Tardà i Molist (31.01.1909).

pertenecen á establecimientos fabriles, uno á los peluqueros y barberos, dos á los tipógrafos, otro á la Asociación de Dependientes de Manresa y su Comarca y uno á los operarios cinteros de algodón y un peón de albañil.

6º Que además de ser la candidatura obrera confeccionada y patrocinada por los patronos, han quedado sin representación los albañiles, una de las clases expuestas á mayores y más graves . Y los oficiales ó trabajadores en cintas de algodón, una de las clases más digna de ser representada por sus múltiples conflictos todos dignos de estudio y difíciles de resolver. Y no cito más clases huérfanas de representación para que V.S. ya se hará cargo de ella, con su imparcial criterio.

Por todo lo dicho pues, y además por entender que en el fondo de estas elecciones ha existido directa ó indirectamente una coacción, que no quiero discutir, pero sí demostrar, portando el principio de que una recomendación de un superior equivale en casos como estos á una coacción, por cuanto basta al obrero una indicación de su principal para acordarla-acatarla no por convicción propia sinó por temor á renuncia, el que suscribe, obrero libre y con conciencia propia impulsado por las quejas recogidas de sus compañeros hubiera creído faltar á sus deberes de ciudadano libre y por tanto defensor entusiasta de la sinceridad electoral si en este acto importantísimo del Escrutinio no hubiera podido elevar sus quejas y demostrar los defectos de que adolecen estas elecciones del Tribunal Industrial al que han de estar confiados los fallos de patronos y obreros.

Por tanto, entiende el que suscribe que el Jurado elegido se halla de lleno comprendido en la prohibición del párrafo 5º del artº 11 y por ende reclama su nulidad.

Y á V.S. Suplica se sirva admitir, dar cuenta y con el acta de este Escrutinio General su mas formal protesta, dar á la misma el valor legal que tenga, tramitándola hasta á la Superioridad, para en definitiva fallar lo que sea de justicia”³⁸

Crida l’atenció que la irregularitat més clara del Cens Obrer passès desapercibuda a l’estricta control que exerciren els obrers. Com s’explica que ningú no s’adonés que el patró Lluís Casasayas Morera, barber de professió, de 35 anys, apareixia a les llistes del Cens Obrer, al mateix temps que hi figurava a la candidatura patronal per a Jurats Industrials?³⁹ La irregularitat és claríssima, però, sorprenentment, passà desapercibuda! Lluís Casasayas Morera també figurava en el Cens patronal.⁴⁰ Tres mesos després, el sis d’abril de 1909, Lluís Casasayas Morera sortiria elegit Vocal patró de la Junta de Reformes Socials de Manresa.⁴¹

El dia tres de febrer, un esborrany d’ofici de l’alcalde confirma que es va adreçar a l’I·lustre Sr. Jutge de Primera Instància del Partit el resultat de les eleccions i de l’escrutini i dels noms dels Jurats patrons i obrers.⁴²

El dia cinc de febrer, des de la Secretaria de Govern, el Jutge de Primera Instància del Partit de Manresa, Don Lluís Piernavieja, feia arribar a l’alcalde constitucional i President de la Junta local de Reformes Socials un escrit en què li manifestava que,

“para poder cumplir lo dispuesto en el último párrafo del Artículo 14 de la Ley de 19 de Mayo último relativa al establecimiento de Tribunales industriales, y, por tanto, resolver las protestas que me han sido

³⁸ Ídem.

³⁹ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Cens electoral. Obrers (23.01.1909). Veg. número 155.

⁴⁰ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Cens electoral. Patrons (23.01.1909). Veg. número 45.

⁴¹ Substituí Joan Masachs com a vocal titular a les eleccions de renovació de la part patronal.

⁴² ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... loc cit.

presentadas y las que segun noticias oficiales se han formulado ante esa Presidencia, por providencia de esta fecha he acordado dirigir á V.S. el presente á fin de que, á la mayor brevedad, se servirá remitir el expediente ó expedientes y cuantos antecedentes y protestas obren en su poder referentes á la formación del Censo electoral para la constitución del Tribunal industrial en este Partido y demás documentos relativos á la elección de Jurados”⁴³

Una nota escrita a mà al revers resa: “Con fecha 5 del corriente se remite el expediente general al Ilmo Sr. Juez de P^a Instancia”.

Pocs dies després, el dia nou, el jutge Lluís Piernavieja retornava l’expedient a la Junta de Reformes Socials “con testimonio del auto dictado por este Juzgado en méritos de las protestas á él presentadas por varios Presidentes de Sociedades Obreras y Vocales de la Junta local de Reformas Sociales”⁴⁴

L’auto del jutge Piernavieja, escrit pel Secretari de Govern del Jutjat de Primera Instància de Manresa i el seu Partit, Don Ramon Fernández y Antequera, consta de 20 pàgines, en les quals es consideren –i repeteixen- les diferents protestes presentades per les Societats obreres i per Llorenç Tardà i Molist que acabem de veure.

Després de tots els *considerandos*, i “Vistos los artículos citados”, el jutge determinà que “*No ha lugar á admitir las protestas presentadas en este Juzgado por los individuos que se enumeran en el primer resultando de este producidos ni, por tanto, á acceder á lo por ellos solicitado. Notifiqueseles este escrito*”⁴⁵

Aquí s’acaba aquest llarg i feixuc expedient de l’accidentada constitució del primer Tribunal Industrial a Manresa, el qual ens ha servit per moltíssimes coses més que per tenir coneixement del procés electoral. Només ens resta dir que disposem, almenys, d’una renúncia d’un Jurat obrer abans de prendre possessió del càrrec.

Efectivament, una nota a mà al lligall de l’expedient ens informa que “Con fecha 31 de Enero se han expedido las credenciales á los Jurados industriales”. Disposem d’un exemplar d’aquestes credencials, gràcies precisament a la renúncia d’aquest Jurat obrer, que la va retornar amb un escrit adreçat a la Junta de Reformes Socials, en 12 de febrer de 1909. Es tracta de Francesc Campo Chorro, escrivent de professió, de 32 anys el 1909.⁴⁶

⁴³ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Ofici del Jutge de Primera Instància, Lluís Piernavieja (05.02.1909). El darrer paràgraf de l’article 14 de la Llei de Tribunals industrials deia: “El juez de primera instancia resolverá las protestas, y de su resolución podrá apelarse ante la Sala de la Audiencia territorial, y asistido de dos interventores patronos y dos obreros, sacados á la suerte de entre los interventores de la Mesa, realizará el escrutinio general del territorio y proclamará jurados á aquellos que hayan obtenido mayor número de votos” (*Gaceta* 20 maig).

⁴⁴ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Auto del Jutge de Primera Instància, Lluís Piernavieja i Soto (09.02.1909).

⁴⁵ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Auto del Jutge de Primera Instància, Lluís Piernavieja i Soto (09.02.1909).

⁴⁶ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Cens Obrer (23.01.1909), núm. 111.

En el seu escrit deia el següent:

“Tengo el honor de adjuntar á V. La credencial que recibí el día 10 del actual fechada en 31 del mes de Enero ppdº de Jurado del Tribunal Inndustrial, toda vez que en 1º del actual, siguiente al que fuí proclamado Jurado, según previene la Ley para los que no deseen aceptar, presenté mi dimisión que no he retirado al Ilustmº Sr. Juez de 1ª instancia de esta Ciudad, por lo que no creyéndome miembro del ya mencionado Tribunal, devuelvo á V. La expresada credencial”⁴⁷

⁴⁷ ACMA-ADC. Reformas Sociales 1908 y 1909. Expediente General para la constitución del Tribunal Industrial... Carta de dimissió de Francesc Crespo Chorro del càrrec de Jurat industrial obrer (12.02.1909). A l'article 4rt. De la Llei de 19 de maig de 1908: Tribunals Industrials es diu que "El Cargo de jurado es gratuito, y una vez admitido, obligatorio. Se entenderá admitido el cargo de jurado por todo aquel que á los ocho días de haber sido proclamado no lo renuncie."

Finalment, veiem quines foren les persones elegides per a Jurats industrials dels patrons i dels obrers, així com les seves professions i edats:

JURATS PATRONS			JURATS OBRERS		
Noms*	Professió	edat*	Noms*	Professió	edat*
Lluís Bosch Carreras	Pintes i llisos	48	Josep Bonachí Ventura	Tipògraf	28
Francesc M ^a Capella	Serrador	42	Josep Sala Bailina (1)	Obrer	50
Antoni Cornet Farran	Teixits	30	Jordi Carreras Manubens	Barber	30
Joan Esquiús Ribera	Maquinista?	54	Francesc Crespo Chorro	Escrivent	32
Joan Masana Rodoreda	Farines	60	Josep Gall Vall	Obrer	51
Valentí Masana Rodoreda	Hojalater	55	Joan Corrons Oliveras	Obrer	33
Ramon Puigarnau Picó	Cintes	49	Josep Pla Costa	Obrer	51
Sebatjà Tapias Selga	Transport?	52	Josep Clos Castellá	Obrer	38
Domènec Andreu Gual	Fuster	49	Pere Flotats Roca	Obrer	25
Andreu Pons Santacreu	Cintes	50	Aciscle Selga Junyent	Fuster	42
Jaume Figueras Esteve	Filats i teixits	59	Joan Segon Monfort	Impressor	44
Francesc Torrella Martí	Impressor?	s/d	Jacint Saldoni Solsona	Obrer	37
Manel Miquel Casasayas	Fonedor	64	Pere Papell Serra	Obrer	39
Joan Mestres Serra	Llauner	50	Miquel Civit Ingles	Peó paleta	55
Lluís Casasayas Morera	Barber	35	Josep Altimiras Quintana	Cinter	37

*Els noms han estat catalanitzats. L'edat és la corresponent al 1909.

(1). En el Cens hi ha un Josep Sala Bartrina (núm. 542) i un Bonaventura Sala Bailina (núm. 544) però cap Josep Sala Bailina. Tots dos són obrers, de 50 i 53 anys respectivament. He optat pel primer, Josep, considerant que es tracta d'un error. Elaboració pròpia.

Tal com deia la protesta dels obrers en el seu escrit, tret dels sis representants de cinc societats obreres –un de Perruquers i Barbers, dos dels Tipògrafs, un de l'Associació de Dependents, un dels Operaris Cintres, i un dels Peons de Paleta-, hi figuraven *“nueve personas que desempeñan un importante cargo en establecimientos fabriles lo que se traduce en una presión moral sobre la clase trabajadora”*. La professió d'aquestes nou persones que hi figura en el Cens Obrer és la d'*obrer*, sense cap altra especificació, la qual cosa ens impedeix saber quins eren *l'importante cargo* que, segons els obrers associats, ocupaven aquestes persones en els establiments fabrils. Com ja resta dit, és possible que es tracti d'encarregats de secció, manadors o contramestres, ja que, segons els treballadors, *“se traduce en una presión moral sobre la clase trabajadora”*.

A la Junta de Reformes Socials, els ànims després de les eleccions de Jurats per al Tribunal Industrial estaven certament freds; dóna proves el fet que, després de la reunió del 18 de gener en què foren elegits els presidents i els interventors de les meses electorals, la següent sessió, convocada pel 26 de gener, no se celebrà per manca de quòrum; la qual cosa feu que es convoqués de segona convocatòria pel dos de març.

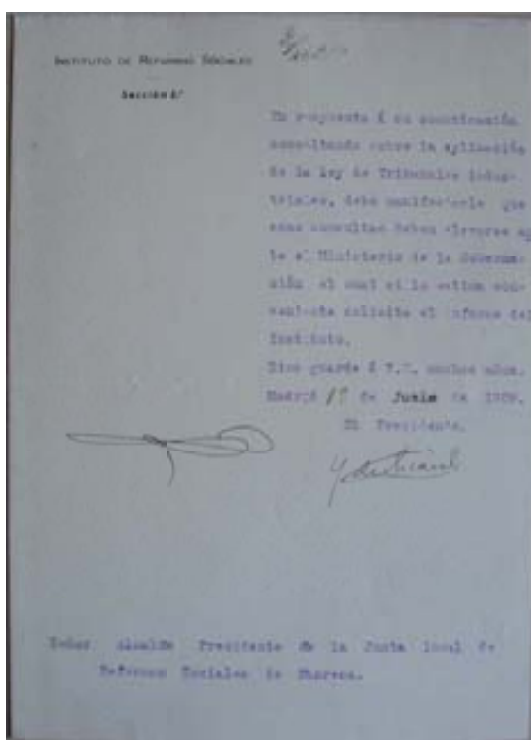
A la següent sessió de la JLRS del dos de març de 1909 només hi consta una freda formulació a l'acta respecte al Tribunal Industrial, quan es llegí el veredicta respecte a les *“protestas elevadas al Sr. Juez de primera instancia contra la constitución del Tribunal Industrial de este partido que da á este por bien constituido y sin lugar las protestas formuladas”*.⁴⁸

Del Tribunal Industrial es tornà a parlar a la sessió de 30 d'abril de 1909, la mateixa en què prengueren possessió els vocals patrons elegits a la sessió del dia sis del mateix mes. Fou el vocal patró Francesc Perera qui introduí el tema. D'una banda, plantejava elevar al Jutge de

⁴⁸ Actes, Sessió 02.03.1909, p. 10-a.

Primera Instància -i president del Tribunal Industrial- un prec per a que no fes en dissabte assenyalaments “*teniendo en cuenta la mayor ocupación de patronos y obreros en dicho dia por hacerse los pagos semanales en las fábricas*”, el qual fou aprovat per la Junta. De l'altra, s'elevava a l'Institut de Reformes Socials una consulta exposada pels vocals patrons Francesc Perera i Vicenç Pascual sobre la manera d'actuar dels Tribunals Industrials, en el sentit de “si ha de ser en forma oral o escrita por los inconvenientes que reporta el tener que redactar los argumentos[,] pruebas é informes de las partes[,] lo que hace interminables los juicios, contrariando el espíritu de la ley”.⁴⁹

Tres sessions de la Junta més tard, a la del 25 de juny de 1909, es donà lectura d'un comunicat del president de l'Institut de Reformes Socials, Gumersindo de Azcárate, en el qual indicava, a mode de resposta a la consulta de si l'actuació del Tribunal havia de ser oral o escrita, que la Junta elevés una sol·licitut al Ministre de la Governació “*pidiendo una aclaración al precepto que manda tramitar en forma oral los juicios de los Tribunales Industriales*”.⁵⁰

A les següents sessions de tres agost, 21 agost, 24 de setembre, u octubre, dos de novembre, 26 de novembre de 1909; 28 de gener, 25 febrer, 23 de març, 29 abril, 3 maig, 27 maig, 27 juny, 15 juliol, 18 agost, 30 setembre, 28 octubre, 25 novembre, 31 desembre de 1910, no es va parlar del tema. A la sessió del 30 de gener de 1911 “*La presidencia dió cuenta de la reunión del Consejo de Conciliación y Arbitraje*” per a “*Solucionar el asunto de los operarios cinteros*”, primera actuació del Consell de Conciliació i Arbitratge des de la constitució del Tribunal Industrial, dos anys abans.

⁴⁹ Actes, Sessió 30.04.1909, p. 15.

⁵⁰ Actes, Sessió 25.06.1909, p. 18-r. Cfr. ACMA-ADC (19.06.1909)

7.11. El Congrés de Reformes Socials de València.

La primera vegada que es va parlar a la Junta de Reformes Socials de Manresa del Congrés de Reformes Socials de València fou a la sessió de tres d'agost de 1909, on el vocal patró Francesc Perera proposà que es designessin “*dos obreros de Manresa para asistir al Congreso de Reformas Sociales que se proyecta celebrar en Valencia para Octubre próximo*”.⁵¹ El vocal obrer Josep Coll i Matamala, dels Dependents del Comerç, indicà la conveniència de que “*sean un obrero y un patrono los que vayan á dicho Congreso*”. La Junta va tractar el tema, però no arribà a acord, doncs, abans de resoldre res al respecte, acordaren “*pedir al Sr. Alcalde de aquella capital los antecedentes necesarios*”.⁵² Amb la informació rebuda des de València, la Junta tornà a parlar del tema en sessió de 24 de setembre de 1909.

El Congrés, proposat per la Junta local de Reformes Socials de Valencia, s'enmarcava dins de l'Exposició Regional Valenciana, la qual va preparar diversos congressos. La Junta de Reformes Socials de Valencia, doncs, “*creyendo interpretar el pensar de todas las demás Juntas locales, acordó nombrar una Junta organizadora que preparase un Congreso Nacional de Reformas Sociales durante la Exposición, la cual, una vez constituida, determinó que se verifique éste en los días del 26 al 30 de Octubre próximo, presentando á la deliberación de los asambleistas los siguientes temas:*

- 1º. *Medios adecuados y prácticos para el abaratamiento de las subsistencias.*
- 2º. *Conveniencia de establecer en la Secretaría de las Juntas locales registros de oferta y demanda de trabajo con carácter gratuito.*
- 3º. *Importancia de la creación de instituciones para proteger á los obreros contra la huelga forzosa por falta de trabajo, y su retiro.*
- 4º. *Necesidad de fomentar el contrato colectivo de trabajo como medio eficaz de mejorar la condición económica del proletariado.*
- 5º. *Creación y fomento de Sociedades constructoras de casas para obreros.*
- 6º. *Educación é instrucción del obrero.*”

Les ponències d'aquests temes foren encarregades per la Junta de Reformes de València “á personas tan respetables y de tan reconocida competencia como los Sres. D. Francisco Bernís, Catedrático de Economía de la Universidad de Salamanca; D. Adolfo Buylla, Catedrático de la Universidad de Oviedo y Jefe de la Sección 3ª del Instituto de Reformas Sociales; D. José

⁵¹ Actes, Sessió 03.08.1909, p. 20.

⁵² Actes, Sessió 03.08.1909, p. 20.

Maluquer y Salvador; Excmo. Sr, D. José Canalejas, D. Ramón de Castro, Presidente de la Cámara de Comercio de Valencia, todas las cuales se han apresurado á aceptarlas con el mayor entusiasmo”.⁵³

L’assistència recomanada era la d’una comissió mixta d’obriers i patrons de les localitats. En conseqüència, la Junta “encargó a la presidència que cuide de pedir al Ayuntamiento un crédito para sufragar los gastos de una comisión mixta de obreros y patronos para llevar nuestra representación en el Congreso de Reformas Sociales de Valencia”.⁵⁴ A la sessió de primer d’octubre es tornà a parlar del tema i es designaren als vocals obrers Domènec Gomis i Casals, representant de l’Associació de Cintres de Cotó, i a Domènec Golet i Golet, de l’Associació d’Oficials Paletes, en nom dels obrers, així com al vocal patró Vicenç Pascual Orti, de l’Associació d’Arts i Oficis Auxiliars de la Indústria Fabril,⁵⁵ en nom dels patrons. La comissió anava a València “con cargo á la subvención que el Ayuntamiento autorizó según manifestó la Presidencia por lo que se acuerda oficiar dandole las gracias por dicho acuerdo según propuesta del Sr. Perera”.⁵⁶

L’ajuntament, a més, en sessió d’11 d’octubre de 1909, va acordar adherir-se al Congrés, i va nomenar dues persones per a assistir-hi en representació del mateix: aquestes foren Celestí Martí i Firmat, Tinent d’alcalde, i el regidor Andreu Clari Requesens. A les credencials expedides a l’efecte, l’ajuntament de Manresa reconeixia a la Junta de Reformes de València “el loable propósito de esa Junta al organizar el Congreso Nacional de Reformas Sociales (...) cuyos temas han de redundar indefectiblemente á mejorar las condiciones económicas en que actualmente se desarrolla el proletariado”.

Que l’ajuntament autoritzés una subvenció per a sufragar el viatge de cinc persones a València durant varis dies posa de manifest fins a quin punt eren pregones les expectatives posades en el Congrés de Reformes Socials de València per a obrers, patrons i autoritats. D’això dona proves el fet que, per part de la Junta -és clar que, com s’especifica, a càrrec exclusiu de qui volgués anar-hi-, “Se faculta para que los demás vocales de esta Junta ó de la de protección á la infancia asistan de su exclusivo cargo á dicho Congreso puedan llevar la representación oficial de la Junta con solo pedirlo y unirse con los delegados manresanos á quienes se expedirá credencial al efecto”.⁵⁷

Així, la sessió de la Junta prevista per al 23 d’octubre no se celebrà per manca d’assistència de vocals, i l’alcalde la fixà per al dia 2 de novembre, la qual cosa fa pensar que, molt

⁵³ ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1909. A la convocatòria hi ha l’afegitó, escrit a mà: “y D. Rafael Salillas”. Es refereix a Rafael Salillas i Panzano (Angüés, 1854-Madrid, 1923) Metge i criminòleg. Fundador de la Escuela de Criminología y director de la presó celular de Madrid, el qual intentà la renovació del sistema penitenciari espanyol tot seguint les directrius de Lombroso. Va escriure nombroses obres, entre les quals destaquen *La vida penal en España* (1888), *La antropología en el derecho penal* (1889) y *La evolución penitenciaria* (1919). L’any 1902 Eduardo Dato, aleshores Ministre de Gracia y Justicia, el nomenà Vocal de la Comisión de Reformas Sociales. El 1906, fou nomenat Director de la Escuela de Criminología, creada por R.D. de 12 de marzo de 1903, càrrec que ocuparia fins a la seva mort.

⁵⁴ Actes, Sessió 24.09.1909, p. 22.

⁵⁵ Recordem que abans de representar l’Assoc. d’Arts i Oficis Auxiliars de la Ind. Fabril, a aquesta Junta amb la patronal renovada, Vicenç Pascual representava les Agències de Transports.

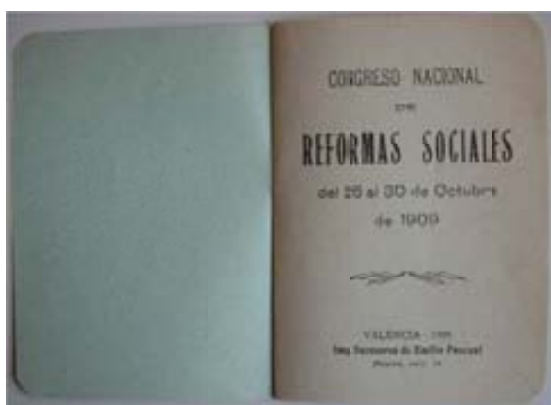
⁵⁶ Actes, Sessió 01.10.1909, p. 23.

⁵⁷ Actes, Sessió 01.10.1909, p. 23.

probablement de mutu acord, l'endarreriren amb l'objectiu de parlar del Congrés de Reformes Socials de València a la tornada de la Comissió delegada.

Efectivament, el dos de novembre de 1909 es reunia la Junta de Reformes i el seu primer punt de l'ordre del dia fou, naturalment, el Congrés de Reformes Socials de València. La informació sobre el congrés fou, però, de caràcter general i d'escàs interès. Així, Domènec Golet i Golet, de l'Associació d'Oficials Paletes, fou qui, *“en nombre propio y de sus compañeros de expedición dá cuenta del viaje que han realizado á Valencia de donde acaban de regresar habiendo llevado la representación que les fué conferida por la Junta explica varios aspectos de los diferentes temas desarrollados y discutidos por distinguidos congresistas comunicando la impresión de que las ilustres personalidades que han defendido las ponencias han ofrecido el hermoso espectáculo de demostrar como las clases mas privilegiadas se preocupan del mejoramiento constante de la obrera. También manifestó haber sido sumamente atendidos los representantes de esta Junta siendo escuchado con satisfacción su relato”*.⁵⁸

Que del Congrés de València només es palesès que les classes privilegiades es preocupaven del millorament constant de les classes obreres era, a totes llums, força pobre, amén de contradictori, atès que, només per citar l'aplicació de la llei de dones i nens, els empresaris portaven tot l'any negant-se a que es practiquessin inspeccions a les seves fàbriques. D'això es donà prova a aquella mateixa sessió de la Junta, on es reberen els formularis de l'Institut de Reformes Socials *“referentes á los varios trámites de una inspección y el reglamento sobre la manera de practicar estas acordándose adquirir ejemplares de las diversas clases en número suficiente para que puedan repartirse y usarlos los vocales de la Junta”*.⁵⁹ També es llegí un comunicat de l'Inspector Provincial per a que la Junta resolgués a l'entorn de les denúncies que tenia formulades, a fi i efecte de donar comptes a l'IRS. S'acordà que se li donaria notícia de les diverses gestions *“y progresos practicados desde la última visita para el mejoramiento de las condiciones de trabajo y subsanación de las deficiencias”*, en clara referència a l'horari de treball que l'Associació de Fabricants estava treballant, i al *“Carnet para el obrero”* proposat com a mesura per controlar l'edat d'incorporació al treball dels infants.

⁵⁸ Actes, Sessió 02.11.1909, p. 24.

⁵⁹ Actes, Sessió 02.11.1909, p. 24.

7.12. Una proposta de Patronat benèfic de menors.

Una mostra de la dificultat per a resoldre aquest darrer aspecte es posà de manifest tot seguit, de la mà de la proposta del vocal obrer Josep Coll: “y teniendo en cuenta las dificultades que entraña conseguir el perfeccionamiento en tales materias se acordó á propuesta del Sr. Coll estudiar que todos los industriales contribuyan á dicho mejoramiento con una cuota proporcional que facilite el establecimiento de un Patronato ó institución en beneficio de los menores que permitiese á todos los que no puedan admitirse en el trabajo á asistir á la escuela, obligándoles á acreditar esta asistencia antes de ingresar en ningún taller ó fábrica”.¹

Val a dir que, com ja hem vist a la sessió de primer d'octubre, a Manresa existia una Junta de Protecció a la Infància. Com arreu, des de la llei de 12 d'agost de 1904, que les creava a tot l'Estat. Però el problema específic de la incorporació dels infants al treball tenia molts diversos fronts. Un era l'edat, pròpiament dita, fixada als 10 anys; un altre, directament relacionat, era l'avançament en un any d'aquesta edat –és a dir, als 9 anys- si els nens sabien llegir i escriure. D'aquí es derivava tota una problemàtica al voltant de les falsificacions sobre les dates de naixement dels infants i de l'acreditació de saber llegir i escriure, documents tots ells que, un cop expedits, romanaven en mans dels empresaris. La proposta del vocal obrer Josep Coll buscava, a la llum de la problemàtica existent, que fossin els patrons els qui sufraguessin les despeses d'ensenyar a llegir i escriure els infants si els volien incorporar al treball abans dels 10 anys. És clar que una institució d'aquest tipus en mans de la patronal corria el risc d'esdevenir un colador formal -i legal- d'incorporació dels nens al treball.

La llei de protecció a la infància, de 12 d'agost de 1904, en el seu article 1r, deia que “*Quedan sujetos á la protección que esta ley determina los niños menores de diez años. La protección comprende la salud física y moral del niño, la vigilancia de los que han sido entregados á la lactancia mercenaria ó estén en Casa-Cuna, escuela, taller, Asilo, etc., y cuanto directa ó indirectamente pueda referirse á la vida de los niños durante este período*”.² També especificava, al seu article 6è, que les Juntes de Protecció de la Infància havien d'exercir les seves funcions, entre altres, “*5º. Cuidando de la puntual observancia de las disposiciones sanitarias ó de buen orden interior que se relacionen con la vida de los niños menores de diez años, recogidos en Casas-Cunas, Asilos, talleres, etc*”. Sí, efectivament, diu *tallers*, com a l'article 1. I segueix dient: “*6º. Indagando el origen y el género de vida de los niños vagabundos ó mendigos menores de diez años que se hallen abandonados por las calles ó estén en poder de gentes indignas, evitando su explotación, y mejorando su suerte, para lo cual deberán protegerles directamente, valiéndose de las Sociedades benéficas ó particulares, y dirigiendo á la Superioridad las oportunas denuncias de actos delictuosos*”. I, 7º: “*Procurando el exacto cumplimiento de las leyes de 26 de julio de 1878, 13 de marzo de 1900 y 21 de Octubre de 1903 y de cuantas disposiciones legislativas ó gubernativas se relacionen con el trabajo de los niños en espectáculos públicos, industriales, venta ambulante, mendicidad profesional, etc.*”³

¹ Actes, Sessió 02.11.1909, p. 24.

² Ley de 12 de Agosto de 1904: Protección á la Infancia (Gaceta 17 agost).

³ Ley de 12 de Agosto de 1904: Protección á la Infancia (Gaceta 17 agost). Art. 6è., apartats 5º, 6º i 7º.

Un altre front era el dels nens orfes. Fou ja a l'any de 1903 que la Junta de Reformes Socials de València s'avançà a la legislació vigent d'aleshores, tot posant de manifest els forats de les lleis d'accidents de treball i, sobretot, la de dones i nens en aquest terreny. Efectivament, en una instància impresa adreçada al Ministre de la Governació amb data 9 de juny de 1903, i signada per l'alcalde i president de la Junta, José Montesinos y Checa, i pel secretari Manuel Domènech, es posaven sobre la taula "*algunas de sus deficiencias, que las tiene como toda obra humana. La principal, acaso —es deia—, es el abandono y la miseria á que condena á los huérfanos de corta edad. La ley es justa al impedirles trabajar en los talleres hasta que reunan la edad y las condiciones que en ellas se establecen, pero al lado de la prohibición, tratándose de criaturas que no tienen padre que gane el sustento, debe adoptarse algún medio para impedir que se mueran de hambre los niños que se encuentran en ese caso, y el medio más eficaz para ello es el de crear cantinas escolares donde se les dé una comida al día y un traje en cada época del año. De esta manera la ley podrá cumplirse sin excusa alguna, y al mismo tiempo los niños que acudan á la escuela, que es á donde deben ir, y no tengan padres, no se verán privados del alimento*".⁴

No només es posaven al descobert aquestes mancances; també es mostrava que per aplicar les lleis socials feien falta recursos concrets, ja contemplats en les lleis però encara per legislar. Així, es deia que "*Conviene también que V.E. lleve las mismas indicaciones de la ley, y con arreglo á lo dispuesto en los artículos 21 y 31 del Reglamento de 13 de Noviembre de 1900, para la aplicación de la Ley de 13 de Marzo del mismo año sobre el trabajo de mujeres y niños, y el 7 de dicha ley, se sirva clasificar las industrias y trabajos, organizar la inspección, ó en su caso crear fondos para que los Vocales obreros que la ejerzan sean recompensados de los jornales que en la práctica de las mismas pierdan, y que se publique á la brevedad posible la ley de Jurados mixtos, como igualmente redactar el cuadro ó Reglamento de incapacidades para el trabajo á que hace referencia el artículo 24 del Reglamento de 28 de Julio de 1900 para la aplicación de la ley de 30 de Enero de 1900 del mismo año sobre accidentes del trabajo*".⁵

La Junta de Reformes Socials de València, en sessió de 25 de juny de 1903, va acordar adreçar una còpia de la instància impresa a totes les Juntes de Reformes Socials, amb el prec de que aquelles fessin "*suya dicha petición y lo comunique al Sr. Ministro de la Gobernación*".⁶

A la següent sessió de 26 de novembre de 1909 res no es parlà del tema.

⁴ Vegeu a la Tercera Part. La Junta de Reformes Socials de Mataró, l'apartat 1.5. Una iniciativa de la Junta de Reformes Socials de València sobre les lleis obreres (1903).

⁵ Arxiu Municipal de Mataró (AMM). Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Constitución y renovación Junta, 1904*.

⁶ Ídem. La de Mataró duu data de 15 de juliol de 1903.

7.13. Comissió Cases Barates

En sessió de 24 de setembre de 1909 es va donar comptes a la Junta d'un comunicat de la Mutual Manresana, o Monte Pío de Pensions per a Invàlids i Ancians, la qual s'havia creat recentment a la ciutat. La Mutual demanava recolçament de la Junta de Reformes, alhora que li oferia un lloc de vocal per a la Consultiva i d'Inspecció. A la següent sessió de la Junta de Reformes de dia u d'octubre fou designat com a tal el vocal obrer Domènec Gomis i Casals, representant com sabem de la Societat de Cintres de Cotó.

El mateix dia 24 es va nomenar, també, una comissió *“para hacer gestiones de caracter social, principalmente la construcción de casas para obreros é intervenir en beneficio de estos dicha asociación mutual –[en referència a la Mutual Manresana]- ó aquellas otras que se creen en beneficio de los obreros, procurando el auxilio de la Caja de Ahorros que tiene remanentes de posible inversión ó aquellos otros medios de que pueden disponer”*.⁷ La comissió gestora estava integrada per l'alcalde, Joaquim Gomis i Cornet, en qualitat de president de la Junta de Reformes Socials, i pel vocal patró Francesc Perera –novament ell-, a la qual se sumà, a la següent sessió de primer d'octubre –ja que a aquesta no es va designar-, el vocal obrer Domènec Golet i Golet, representant de la Societat d'Oficials Paletes.

Quan a la reunió de dos de novembre s'informà del Congrés de Reformes Socials de València, el vocal obrer Domènec Golet, que havia format part de la delegació, feu un donatiu a la Junta de Reformes que, amén d'una Guia de la Exposició de València, incloïa *“las Bases para la construcción de casas destinadas á obreros en la capital del Turia y un ejemplar del discurso pronunciado en el Senado sobre el mismo asunto por el Sr. Maluquer”*.⁸

Efectivament, val a dir que l'interès pel tema de les Cases Barates entre els membres de l'Institut de Reformes Socials es posà ja de manifest al Ple de 8 d'abril de 1905, on es presentà una memòria sobre el tema i es designaren set Vocals per a redactar un projecte de llei. Aquests set Vocals no foren qualsevols: Gumersindo de Azcárate (president de l'IRS), Segismundo Moret; Ángel Pulido, Pedro J. Moreno Rodríguez, Fermín Hernández Iglesias, Pablo Ruiz de Velasco (el representant de la patronal) i Francisco Mora (el dels obrers). Tingué igualment un paper determinant Adolfo Posada -autor l'any 1907 d'una Proposició de les Bases per a un projecte de llei de Cases per a Obrers- i, finalment, José Maluquer, el qual presentà un Informe a l'entorn del *“Proyecto de ley sobre Casas Baratas: tecnicismo del cap. III (seguro)”*. És a la defensa d'aquest projecte a la que es fa referència a la sessió de la Junta de Reformes Socials de Manresa. Aquest Projecte s'aprovà en el Ple de l'IRS... Tres anys més tard!: el 27 d'abril de 1908. En juny d'aquell any es tramitava a les Corts i, arran d'aquí, iniciaria un llarg camí⁹, fins a la primera¹⁰ *Ley de Casas Baratas* (12 de juny de 1911), el *Reglamento* de la qual fou aprovat l'11 d'abril de 1912.

⁷ Actes, Sessió 24.09.1909, p. 22.

⁸ Actes, Sessió 01.10.1909, p. 25.

⁹ MONTALVO, J., “El Instituto de Reformas Sociales y la vivienda social en España a principios del siglo XX: la política de casas baratas”, pp. 50-51. Vegeu també PÉREZ SEGURA, J., “Un hito del Reformismo Social en la España del primer cuarto del s. XX”, dins de Javier PÉREZ SEGURA (ed.), *El Instituto de Reformas Sociales (1903-1924)*, Catálogo de la Exposición del Centenario del IRS. Madrid, Consejo Económico y Social, 2003.

¹⁰ La segona és de 1921.

Dues foren, doncs, les onades que se succeïren a l'entorn de les Cases Barates: aquesta primera de tombants de la primera dècada de segle XX, i una altra, també a tombants de la segona, que culminaria amb una segona llei de Cases Barates, l'any 1921.

A la sessió de la Junta de 28 de gener de 1910, sota la presidència del nou alcalde, Maurici Fius i Palà, el vocal patró Francesc Perera manifestà que l'Inspector "Sr. Palau le envió un cuestionario sobre construcción de casas para obreros, dando algunas explicaciones relativas á la forma de encontrar capitales, acordándose que pase á estudio de la comisión nombrada en 24 de septiembre último, la que propondrá á la Junta lo que estime procedente".¹¹ Recordem que la comissió estava integrada per l'alcalde, Joaquim Gomis i Cornet, pel vocal patró Francesc Perera i pel vocal obrer Domènec Golet i Golet. Donat que s'havia fet canvi d'alcalde, presuposem que Fius i Palà formava part, també, de dita comissió.

L'acomiadament de Joaquim Gomis i Cornet anà a càrrec del vocal obrer Josep Coll i Matamala, el qual, "en nombre de la Asociación de Dependientes de Manresa y su comarca, pide conste en acta un voto de gracias para el anterior alcalde Sr. Gomis, por el apoyo que prestó á la Junta velando por el cumplimiento de la Ley del Descanso dominical y en la resolución de cuantos asuntos fueron sometidos á la misma, quedando así acordado por unanimidad".¹² Coll i Matamala aprofità també per donar la benvinguda al nou alcalde, Maurici Fius i Palà: "Instó también para que el Alcalde Sr. Fius haga cuanto pueda en favor de los obreros, contestándole la presidencia que nunca ha regateado su concurso en cuanto afecte á la resolución de las cuestiones sociales, teniendo un proyecto para solucionar el problema de la vejez indigente, proyecto que si obreros y patronos aceptan con simpatía, acabará el lamentable espectáculo del hombre que después de consumir sus energías en el trabajo cotidiano, ha de acogerse á la caridad, siendo necesario para llevarlo á la práctica, el que todos procuren ayudarle con sus entusiasmos y firme adhesión, proponiéndose implantarlo tan pronto haya conseguido aunar la voluntad de la mayoría en su favor. El Sr. Coll dice que el proyecto es armonizador prometiéndole su concurso. El Sr. Perera, en nombre propio y en el de los fabricantes ofrece su apoyo, adhiriéndose la Junta por unanimidad".¹³

D'aquestes boniques però poc precises paraules -ja que no s'esmenta en cap moment quin és el projecte a què es fa referència- del nou alcalde Fius i Palà no es va tornar a parlar a la Junta de Reformes fins a la sessió del 25 de novembre de 1910, en què el vocal obrer Josep Coll, en nom de l'Associació de Dependents, va donar "un voto de gracias al Sr. Alcalde por haber consignado en el presupuesto municipal una cantidad para establecer pensiones para la vejez é invalidez".¹⁴

A la següent sessió de Junta, el 25 de febrer de 1909, i a proposta del Sr. Perera, "se acordó dar toda la publicidad posible á la noticia de que como inauguración de los trabajos del Museo Social de Barcelona se organiza en este punto una Exposición internacional de Economía Social, en la que habrá una Sección de Prevención de accidentes y de Higiene Industrial".¹⁵

¹¹ Actes, Sessió 28.01.1910, p. 26-r-27-a.

¹² Actes, Sessió 28.01.1910, p. 27-a.

¹³ Actes, Sessió 28.01.1910, p. 27-a.

¹⁴ Actes, Sessió 25.11.1910, p. 37-r. Vegeu, infra, l'apartat "Caixa de Pensions per a la Vellesa i Invalidesa".

¹⁵ Actes, Sessió 25.02.1910, p. 28-r.

Aquesta Exposició, organitzada per la Diputació Provincial de Barcelona i el Patronat del Museu Social, donà com a resultat a Manresa a la inauguració d'una Càtedra d'Economia Social, la qual fou presentada a través d'una conferència "á cárrech del distingit professor de dita assignatura D. Joseph Mª Tallada, qui desenrotllará el tema "La Economia Social en el sicle XIX". La conferència se celebrava el dissabte dia 20 de a dos quarts de nou del vespre, al Teatre Conservatori. La Junta de Reformes Socials imprimí fulls volants el dia anterior, convidant especialment als obrers i patrons de Manresa, i esperant que "la concurrencia per part d'obrers y patrons será nombrosa, despertant les ensenyances de dita Càtedra el llegítim interés qu' es de esperar entre' ls qui' s preocupen del millorament de la classe obrera".¹⁶

A aquesta mateixa sessió del 25 de febrer de 1910, "Facultóse á los Srs. Perera y Golet para informar y remitir al Museo Social de Barcelona el cuestionario referente á las construcción de casas para obreros",¹⁷ mentre que a la del 23 de març Francesc Perera va llegir "el dictamen que con el Sr. Golet debía emitir contestando al cuestionario enviado por el Museo Social de Barcelona, relativo á la construcción de casas para obreros, siendo aprobado por unanimidad. Expuso también la idea de que la presidencia gestionara de la Caja de Ahorros la entrega del capital necesario para una reforma de tanta trascendencia en la vida social de Manresa. El Sr. Trulls apoyó dichas manifestaciones añadiendo que, cuando menos debería procurarse que las familias obreras vivieran en habitaciones higiénicas y ventiladas, facultándose á la presidencia para realizar las gestiones propuestas".¹⁸

No s'ha pogut localitzar còpia del questionari enviat al Museu Social de Barcelona entre la documentació de la Junta de Reformes Socials, ni tampoc del dictàmen que Francesc Perera va llegir a la sessió de la Junta.

El 13 d'abril de 1910, una carta de la Delegació d'Estadística de la 2ª Regió -és a dir, de Barcelona- de l'Institut de Reformes Socials, exposava que l'Institut de Reformes Socials

¹⁶ ACMA-ADC. Reformas Sociales.1910. JLRS. Full volant Càtedra d'Economia Social (s/d)

¹⁷ Actes, Sessió 25.02.1910, p. 29-a.

¹⁸ Actes, Sessió 23.03.1910, p. 29-r. El regidor Ramon Trulls presidí aquesta sessió de la Junta de Reformes Socials "delegado por el Alcalde", Maurici Fius i Palà.

desitjava ampliar la informació sobre cases barates per a obrers que havia realitzat en 16 de febrer de 1906. En ella, el delegat regional, Román de la Cortina, demanava a la Junta de Reformes de Manresa que li facilités “*cuantos documentos, antecedentes, planos, memorias, fotografías, modelos de construcción etc. existan en el Ayuntamiento de su digna presidencia, así como también las gestiones ó propósitos que sobre el particular tenga en estudio ese Municipio (...) remitiéndolas á esta delegación regional de Estadística*”.¹⁹

Tanmateix, cap altra documentació relativa a les cases barates es troba entre els lligalls de la Junta de Reformes de Manresa. A la sessió de la Junta de 27 de juny, però, es donà lectura a un comunicat del Museu Social de Barcelona, comunicat que ha estat localitzat entre la documentació de la Junta de l'any 1912.²⁰ L'escrit, un full escrit a dues cares amb el membret del Museu Social de Barcelona, sense data, i titolat “Consulta formulada por D. Francisco Perera y otros sobre habitaciones obreras”, diu com segueix:

“El problema de la habitación obrera puede plantearse desde dos puntos de vista diferentes: 1º. Proporcionar á las clases menos acomodadas habitación cuyo alquiler esté en armonía con los escasos ingresos pecuniarios de dichas clases, haciendo al mismo tiempo que reuna aquellas condiciones de luz, ventilación y demás que la higiene prescribe; y 2º, hacer que el obrero pueda llegar á convertirse en propietario mediante el pago de una cantidad periódica que además del alquiler comprenda una cuota de amortización.

La indeterminación que se nota en casi todas las contestaciones dadas á los diversos extremos de nuestro cuestionario, el que al tratar de hacer propietario al obrero lleva consigo un aumento considerable de la cantidad periódica que éste ha de pagar, el carácter eminentemente conservador de este último punto de vista que hace no sea aceptado por todas las opiniones sociales y el firme convencimiento de que la médula del problema está en resolver el primer extremo, hace que en este informe se parta de la base de proporcionar habitación higiénica y barata al obrero, pero sin que éste llegue á ser propietario de su propia casa.

Las líneas principales del proyecto que tenemos el honor de proponer á los firmantes, al que, en caso de ser aceptado, haríamos más amplio desarrollo, descendiendo á los detalles, son los siguientes:

Constitución de una entidad de carácter filantrópico y patronal, subvencionada ó no por las Corporaciones oficiales que tuviera por misión constituir casas baratas e higiénicas, dándolas en alquiler á los obreros y empleando el producto de los alquileres en hacer reformas en las casas y en construir otras nuevas.

Dados los precios de alquiler anualmente pagados en Manresa y el precio de los terrenos podrían construirse casas para una sola familia con su pequeño jardín y con cuatro dormitorios, además de comedor y cocina, de un valor no superior á 5000 pesetas lo que permitiría alquilarlas á 9 pesetas mensuales obteniendo así un interés del 2 p %

La Sociedad debería estar formada por personas que se comprometieran á pagar una cuota mensual y á esta cuota mensual, podrían añadirse las subvenciones de las Corporaciones oficiales y donativos de particulares.

Esto formaría el capital dedicado á la construcción de casas al que vendría á añadirse, cuando ya hubiera alguna terminada, los alquileres que por ella pagarían.

Aunque el proyecto es modesto, es sumamente práctico y creemos que, en el primer momento, entre los donativos de personas filantrópicas y subvención de entidades oficiales, sería fácil reunir 25000 pesetas que permitirían construir 5 ó 6 casas inmediatamente, á las que podría añadirse, por lo menos, una cada año.²¹

¹⁹ ACMA-ADC. Reformas Sociales. 1910. Ofici de l'IRS. Delegació d'Estadística, núm. 60. (13.04.1910).

²⁰ Tot i que trobat entre la documentació de 1912, l'escrit és de maig-juny de 1910. Vegeu ACMA-ADC. Reformas Sociales. 1912 [1910]. Museu Social de Barcelona. Diputació Provincial. Escrit sobre cases barates (s/d).

²¹ ACMA-ADC. Reformas Sociales. 1912 [1910]. Museu Social de Barcelona. Diputació Provincial. Escrit sobre cases barates (s/d).

A les sessions de 31 de desembre de 1910 (n'hi hegueren dues: una de precepte i l'altra de renovació de la Junta) es feu referència al Museu Social de Barcelona. A la primera, el Vocal obrer Domènec Golet “indicó la conveniencia de que una Comisión de la Junta asista á la inauguración del Museo Social de Barcelona, habiéndose acordado resolver dicha proposición en el acto de constituir la Junta para el bienio próximo”. A l'altra sessió, després de constituir-se la nova Junta per al bienni 1911-1912, s'acordà nomenar “á los Sres. Vocales para que puedan asistir á la inauguración del Museo Social de Barcelona”.

A la sessió de 30 de gener de 1911 el Vocal patró elegit al desembre de 1910, Casimir Avellanet Faura, “dió cuenta de la visita que, en representación de la Junta, giró al Museo Social de Barcelona, expresando la excelente impresión que le produjeron la diversidad de instalaciones allí reunidas entre las que figuran diversos aparatos para evitar los accidentes del trabajo, casas para obreros, previsión, estadística, etc. El Sr Golet indicó que en el Archivo municipal podrían hallarse datos dignos de figurar en dicho Museo y que podrían ser enviados tomándose acuerdo de conformidad”.²²

Cap altra documentació relativa a les cases barates, tret de la comentada fins aquí, s'ha trobat entre la documentació de la Junta de Reformes Socials.

7.14. Caixa de Pensions per a la Vellesa i Invalidesa

El projecte del qual va parlar l'alcalde Maurici Fius i Palà en prendre possessió del càrrec al gener de 1910, “para solucionar el problema de la vejez indigente” va anar cuallant al llarg de l'any i començà a materialitzar-se des de finals de 1910 fins a mitjans de 1911. El projecte, “que si obreros y patronos aceptan con simpatía –deia Maurici Fius i Palà a la sessió de 28 de gener de 1910-, acabará el lamentable espectáculo del hombre que después de consumir sus energías en el trabajo cotidiano, ha de acogerse á la caridad, siendo necesario para llevarlo á la práctica, el que todos procuren ayudarle con sus entusiasmos y firme adhesión, proponiéndose implantarlo tan pronto haya conseguido aunar la voluntad de la mayoría en su favor. El Sr. Coll dice que el proyecto es armonizador prometiéndole su concurso. El Sr. Perera, en nombre propio y en el de los fabricantes ofrece su apoyo, adhiriéndose la Junta por unanimidad”.²³

Així, a la sessió del 25 de novembre de 1910, el vocal obrer Josep Coll, en nom de l'Associació de Dependents, va donar “un voto de gracias al Sr. Alcalde por haber consignado en el presupuesto municipal una cantidad para establecer pensiones para la vejez é invalidez. Al mismo se adhirieron el Sr. Golet en nombre propio, el Sr. Bataller por la Sociedad de Oficiales Barberos y los demás vocales de la Junta. La presidencia agradeció dichas manifestaciones y añadió que la Junta podrá cooperar al éxito del proyecto.” Davant la proposta del vocal patró Miquel Casasayas de que es nomenés una Comissió per a confeccionar el Reglament, es va acordar “esperar á la aprobación del presupuesto municipal”.²⁴

²² Actes, Sessió 30.01.1911, p. 41-a.

²³ Actes, Sessió 28.01.1910, p. 27-a.

²⁴ Actes, Sessió 25.11.1910, p. 37-r.

El 28 de febrer de 1911, l'Ajuntament enviava un ofici a les diferents societats de la localitat per tal que enviessin els seus respectius representants per a formar part de la Junta que havia de "reglamentar i dirigir las pensiones para la Vejez é invalidez". Les societats que donaren resposta i nomenaren els seus representants foren les que segueixen:

Societat	Representant	Suplent	President Societat	Secretari Societat
Oficials Fusters	Jaume Torrents	---	Pere Botifoll	Càndid Picas
Oficials Paletes	Pere Sobrerroca	Josep Servals	Joan Vila	Domènec Subirana
Dependents del Comerç	Josep Munill	---	Josep Munill	Josep Coll
Treballadors Cintres de Cotó	Joan Busquets	Francesc Font	Domènec Gomis	Ramon Girbau
Taverners	Tomàs Berenguer	---	Josep Vives	---
Operaris Cintres de Cotó	Valentí Calmet	---	Josep Carreras	Josep Pascual
Barbers i Ajudants	Joan Corts	Ramon Dalmau	---	---
Unió d'Obrers Metal·lúrgics	Gil Monfort	---	Antoni Obiols	Francesc Pujol
Oficials Tintorers	Josep Serra Grau	---	Josep Serra Grau	Josep Claveria
Fonedors	Lluís Domènec	---	Ramon Arderius	Rufino Lluch
Auxiliars Indústria Tèxtil	Salvador Janer Bori	---	Vicenç Pascual Orti	---
Gremi Patrons Metal·lúrgics	Manel Masnou Esteve	---	Francesc Señal Casas	---
Gremi Patronal de Fusteria	Domènec Andreu	---	Francesc M ^a Capella	---
	Gual			

Elaboració pròpia.

7.15. Recapitulació: Incompliment de les lleis, traves a les inspeccions, denúncies per infraccions..., regularització del marc laboral.

Gairebé tota la vida de la Junta de Reformes durant l'any de 1909 girà a l'entorn de la problemàtica sobre les seves facultats per a inspeccionar els llocs de treball, la qual cosa permetia, a les classes patronals, continuar incomplint l'aplicació de les lleis socials. Les respostes foren les denúncies per infraccions, sobretot en dos terrenys: per la incorporació al treball de nois i noies menors d'edat i per l'incompliment de la llei de descans dominical. Els vocals obrers de la Junta es mostraren intransigents en aquest sentit, tot manifestant una actitud contrària a la seva destitució per part de l'alcalde i, sobretot, declarant que, per sobre d'aquesta mesura, ells es continuaven considerant inspectors de la Junta. Els dependents del comerç, amb el vocal obrer Josep Coll al capdavant, mantenien una actitud inflexible i dugueren a terme un important nombre de denúncies, prova fefaent, alhora, de les resistències dels amos dels comerços a l'observació de la llei de descans dominical.

La Junta de Reformes dirigí doncs les seves energies en aquests dos fronts, tot intentant solucionar-los per la via del consens. Així, després de molts estira-i-arronsa entre dependents i amos de comerços, la Junta aconseguia crear una Comissió d'estudi en sessió de primer d'octubre entre diversos patrons –Joan Sancristòfol, Josep Fàbregas, Antoni Serra, Domènec Pinós i Josep Guixà- “para que con otra de la Sociedad de Dependientes procuren hacer factible el propósito”.²⁵

Així mateix, el 25 de juny es constituí una comissió o ponència d'estudi per a les reformes en la organització del treball, integrada per Saldoni, Golet, Perera i Botifoll, que donà els seus fruits i, en sessió de 21 d'agost, s'aconseguia que l'Associació de Fabricants proposés a la Junta un quadre d'horari laboral, el qual fou objecte d'estudi per dita comissió.

²⁵ Actes, Sessió 01.10.1909, p. 25.

La crisi puntual de finals de 1909 al ram del cotó va significar la pèrdua de molts llocs de treball en el sector, la qual provocà situacions de conflicte perquè, mentre que molts obrers es trobaven en atur forçós, molts altres incomplien la jornada legal de treball, i molts industrials eren denunciats per allargament de la jornada laboral. Aquests extrems es posaren de manifest a la sessió de Junta de 26 de novembre on, alhora que el fabricant Pere Perera²⁶ anunciava que deixaria sense feina 150 treballadors, els treballadors cinters de cotó elevaven protestes a la Junta per infracció en la jornada de treball, i el vocal obrer Gomis –representant de la Societat de Cinters de Cotó- denunciava a “las fábricas de los Señores Carné y Roca por no parar con puntualidad en las horas de salida añadiendo el Sr. Coll que el abuso es bastante general y que de no ponerse pronto remedio los obreros se verán obligados á proceder con el mayor vigor”,²⁷ la qual cosa esdevenia la major manifestació de radicalitat expressada a les actes de la Junta de Reformes Socials des de la seva constitució, i una amenaça directa de vaga en el sector industrial més important de la ciutat. Tot seguit, i amb l’objectiu de conseguir aturar la vaga imminent, la Junta va aprovar “*el cuadro de horas de trabajo formulado por la Asociación de Fabricantes con el objeto de unificar en todas las fábricas la jornada que comenzará a regir el día seis de Diciembre próximo y á contar desde dicho día ejercer una escrupulosa vigilancia; debiendo cuidar la misma Asociación de fabricantes de comunicar dicho cuadro de horas á todos los asociados patrocinandolo como á cosa propia*”.²⁸

²⁶ Es tracta de Pere Perera i Portabella, un dels industrials més importants de la ciutat. Una idea sobre la importància de la seva empresa ja la dóna la quantitat d’obrers que deixarà sense feina -150- que, de tractar-se del terç que es diu a l’acta significa que ocupava 450 treballadors. A la Matrícula Industrial de 1909 (desembre de 1908) es pot comprovar com Pere Perera i Portabella declarava 7.620 fusos de cotó (3.703,81 pts. al Tresor, de les quals 925,95 anaven a l’ajuntament); disposava de 224 telers mecànics de cotó (6.084,37 al Tresor; 1.521,09 a l’ajuntament); dues màquines de parar [màquina que serveix per a parar els ordits ja enrotllats en plegadors. Parar és adobar el fil d’ordit en l’operació de paratge] (180,13 i 45,01 pts. respectivament); disposava de taller d’ajust propi (71,48 i 17,87 pts. respectivament), una dinamo elèctrica de 20 kilowats (96,50 i 24,13 pts. respectivament) a l’empresa que tenia a la Carretera de Cardona, 12. A més, al carrer Hospital declarava 2 telers de cintes de cotó mecànics (54,32 i 13,58 pts. respectivament). És a dir, 10.136,29 pts. per al Tresor i 2.534,05 pts. per l’ajuntament pel que fa a l’empresa de la Carretera de Cardona que, sumades les del carrer Hospital, dóna un total de 10.190,61 pts. per al Tresor, la quarta part de les quals, 2.547,63 pts., anaven per a l’ajuntament en concepte de contribució industrial anual. Les quotes de la Tarifa 3ª recaptades per l’ajuntament l’any 1909 foren de 83.699,73 pts. i el nombre d’industrials era de 290. Totes les tarifes juntes -1^a, 2^a, 3^a, 4^a i 5^a- donaven un total de 148.096,93 pts. És a dir, que la seva contribució representava el 12,17% del total de la tarifa 3^a, i el 6,88% del total de la contribució industrial de la ciutat. El següent quadre-resum pot ajudar a veure-ho millor:

Tarifa	Nº industrials	% sobre el total	Pessetes	Cts.	% sobre el total
1 ^a	240	29,60	39.671	20	26,80
2 ^a	32	03,95	6.892	-	04,60
3 ^a	290	35,75	83.699	73	56,50
4 ^a	229	28,20	17.136	-	11,60
5 ^a	20	02,50	698	93	00,50
TOTAL	811	100,00	148.096	93	100,00

FONT: ACMA. Matrícula Industrial, 1909 (7 desembre 1908). Elaboració pròpia.

²⁷ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25. També a Sabadell tenim notícia d’exemples similars. El 21.IX.1910, Jacint Tort, fabricant de teixits de llana, i que dóna la coincidència que era Vocal-Patró de la Junta de Reformes Socials, va comunicar a l’alcalde que tancaria la seva fàbrica deixant “sin trabajo de 70 u 80 operarios dentro el plazo de 8 a 10 dies...”. Vegeu nota 43 de l’apartat “L’afirmació sindicalista”. Cfr. amb CASTELLS (1978): *Sabadell, Informe de l’Oposició*, Vol. III: *O tot o res, 1904-1918*, Edicions Riutort, Sabadell, pàg.14.42.

²⁸ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25.

7.16. La crisi cotonera de finals de 1909: Una crisi fictícia?

Existia de debó, però, la crisi puntual de cotó? Una anàlisi de la Matrícula Industrial de Manresa de l'any 1909 ens dóna pistes de la seva magnitud. A la Matrícula Industrial es pot comprovar que, pel que fa a la filatura, les baixes que es registraren durant el període de novembre de 1908 fins al setembre de 1909 foren de 2.096 fusos de cotó. Pel contrari, les altes registrades foren de 15.570 fusos. És a dir, que es donaren d'alta 13.474 fusos de cotó. On és, la crisi?.

Més avall es pot veure un quadre detallat de la Tarifa 3^a de la Matrícula Industrial d'aquest període.²⁹ Es pot comprovar l'evolució per mesos de les altes i baixes de telers, fusos de cotó, força hidràulica, potència en kilowats i en cavalls de força. Respecte a les baixes de fusos de cotó, hom pot comprovar que, després dels 2.000 fusos de desembre de 1908, i que en realitat es tracta d'un traspàs, ja que foren donats de baixa per la casa *Faura i Fill* i passaren a la societat formada per *Ribé i García* (als quals traspassaren també el 10% de força hidràulica necessaris per fer funcionar la filatura), no es torna a donar de baixa cap altre fus de cotó al llarg de tot l'any 1909, fins els insignificants 96 fusos de setembre de 1909.³⁰ Repetim, On és, la crisi de la filatura?

Fent el mateix joc amb els telers, es donaren 318 de baixa i 1.164 d'alta. És a dir, es donaren d'alta 846 telers mecànics de cotó, per sobre dels ja existents a la ciutat. Crisi?.

Pel que fa a l'energia, entre novembre de 1908 i setembre de 1909, es va donar de baixa a Manresa un 35% de força hidràulica front un 105% que es donà d'alta; ½ cavall de força de baixa front 10 cavalls d'alta, i 23,150 kilowats de baixa front 609 kilowats que es donaren d'alta. És a dir, un 70% més de força hidràulica, 9,50 cavalls de força més i 585,850 kilowats per sobre dels ja existents a la ciutat. D'aquesta energia, 49 kilowats corresponien a dues dinamos –una de 44, una altra de 5-, mentre que els 560 kilowats restants eren, tots ells, de la fàbrica d'electricitat bastida per la *Societat d'Enllumenament Elèctric*. Tot un signe de modernitat de la ciutat, abans de tancar la primera dècada del segle XX. On és la...?

A la llum dels resultats de l'anàlisi de la Matrícula Industrial, més aviat sembla que l'any 1909 va ser "un bon any" per a la patronal manresana. ¿Com és que un dels més grans empresaris manresans –del qual ja hem vist que la seva contribució industrial esdevenia una de les més elevades, tot constituint el 12,17% del total de la tarifa 3^a, i el 6,88% del total de la contribució industrial de la ciutat,³¹–, en uns moments en què no es dóna de baixa cap fus de filatura des de

²⁹ La qual inclou bàsicament la indústria tèxtil amb el tissatge, la filatura, els tints i el blanqueig, les premses, altres màquines com ara les de parar, les foneries i els tallers de manyeria, de llauners, de courers, els curtidors, els fusters, els serrallers, la força energètica –hidràulica, elèctrica-, i també altres indústries com ara els rajolers, els vidrers, fàbriques de sabó, de pastes de sopa, de xocolates, d'espelmes, els impressors, els molins (d'oli, de sègol, de farines), etc..

³⁰ Vegeu ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Baixes, núms. 63 i 64 per a *Faura i Fill*; núm. 281 de la Matrícula Industrial per al traspàs a *Ribé i García*, i 47 de les baixes per als 96 fusos de setembre de 1909, els quals foren donats de baixa per *Eloi Torras i Cia. Soc. en Cta.*, el qual també donà de baixa un teler mecànic de punta de 76 cms.

³¹ Les quotes de la Tarifa 3ª recaptades per l'ajuntament l'any 1909 foren de 83.699,73 pts. i el nombre d'industrials era de 290. Totes les tarifes juntes -1^a,2^a,3^a,4^a i 5^a- donaven un total de 148.096,93 pts. Vegeu ACMA. Matrícula Industrial, 1909.

desembre de 1908 i només 96 en setembre de 1909, i que s'han donat d'alta 13.474 fusos al·lega “que el próximo lunes día 29 quedará paralizada la tercera parte de los trabajos de su establecimiento afectando á ciento cincuenta operarios por razon de la crisis algodonera y baja de precios en el mercado internacional”?

El més significatiu de tot plegat és que, efectivament, el 29 de novembre de 1909, Pere Perera Portabella va donar de baixa 108 telers mecànics de cotó.³² Significativament, també, només aquest industrial va donar telers de baixa a la ciutat durant aquell mes. Pel contrari, durant el mateix mes de novembre es donaren d'alta a la ciutat un total de 161 telers mecànics de cotó, i cinc de cintes de cotó a vapor. Josep Jorba, amb 98 telers, i Josep Esteban Comellas, amb 10 telers mecànics més, ja igualaven els 108 donats de baixa per Pere Perera. Li seguiren Joan Estany i C^{ia}, amb 5 telers de cintes de cotó a vapor; novament Josep Esteban Comellas, amb 10 telers mecànics de cotó; Jaume Sitjes Riera, amb 20 telers mecànics de cotó, i el seu germà, Francesc Sitjes Riera, amb 23 telers mecànics de cotó.³³

Val a dir que la nota escrita de Pere Perera porta data de 15 de novembre de 1909 i que, a sota de la seva firma apareix “pp. Francisco Perera” (Francesc Perera era, com sabem, fill de Pere Perera Portabella), el qual portà la nota a la reunió de la Junta de 26 de novembre. A la nota res no es diu de la “baja de precios en el mercado internacional”, tal com es diu a l'acta de la Junta de Reformes, la qual cosa fa pensar que aquest extrem fou introduït a la reunió per Francesc Perera de viva veu.

La nota diu, textualment, el que segueix:

	<p>Por motivos de la actual crisis algodonera me veo en la necesidad de reducir el trabajo. El dia 29 del corriente más quedará parado una tercera parte de todas las secciones equivalente al trabajo de ciento cincuenta operarios. Lo que pongo en su conocimiento para los efectos de la Ley. Manresa 15 Nobre. 1909 Pedro Perera pp. Francisco Perera Dios g. á V.E. muchos años</p> <p>Exc. Sr. Alcalde Presidente de de (sic) Junta de Reformas Sociales</p>
---	---

³² Ja s'ha dit que la Matricula Industrial recull els mesos de novembre d'un any a setembre del següent, tot deixant octubre en blanc. Allò que no es troba aquí es registrava als llibres d'altres i baixes de la contribució industrial que, en el cas de Manresa, s'anomenen, respectivament, Libro Industrial (1892 á 1932) i Contribución Industrial (1892 á 1924).

³³ ACMA. Libro Industrial (1892 á 1932) i Contribución Industrial (1892 á 1924).

Així doncs, hom pensa més en termes d'estratègia patronal, en uns moments en què contínuament es posava en qüestió l'horari laboral a les indústries de la ciutat, que no pas en una crisi de debò. Així, aquesta suposada crisi aniria molt bé als industrials, que podrien establir sense massa resistències un horari de treball que, recordem-ho, ha estat confegit per ells després de moltes pressions, però que no sembla que hagin donat massa temps als treballadors per al seu estudi i discussió. La formulació de les actes de la Junta de Reformes abunda en aquesta via, quan es diu que l'Associació de Fabricants devia de tenir cura de comunicar el quadre d'hores a tots els seus associats "*patrocinandolo como á cosa propia*".³⁴

QUADRE 26. Indústria tèxtil i energia a Manresa (novembre 1908-setembre 1909)

	Filatura			Tissatge			% Força hidràulica			Cavalls de f.			kilowats		
	A	B	A/B	A	B	A/B	A	B	A/B	A	B	A/B	A	B	A/B
Nov.08	5690	--	5690	282	50	232	25	5	20	--	--	--	--	--	--
Des.	3880	2000	1880	317	121	196	30	15	15	--	--	--	--	23,150	-23,150
Gen.09	5000	--	5000	350	--	350	--	--	--	--	--	--	604	--	604
Feb.	--	--	--	139	--	139	--	--	--	10	--	10	--	--	--
Març	--	--	--	--	4	-4	--	--	--	--	0,5	-0,5	--	--	--
Abril	--	--	--	14	30	-16	--	5	-5	--	--	--	--	--	--
Maig	1000	--	1000	32	36	-4	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Juny	--	--	--	--	5	-5	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Juliol	--	--	--	10	36	-26	5	5	--	--	--	--	--	--	--
Agost	--	--	--	--	23	-23	--	--	--	--	--	--	5	--	5
Setem.	--	96	--	20	13	7	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Totals	15570	2096	13474	1164	318	846	60	30	30	10	9,5	9,5	609	23,150	585,850

A= Altes. B= Baixes. A/B= Dif. A menys B

FONTS: ACMA. Matrícula Industrial 1909. Elaboració pròpia.

A més a més, les empreses denunciades pels obrers a la sessió de 26 de novembre són les d'Isidre Carné i C^{ia.}, i la de Fermí Roca i Coma. Isidre Carné i C^{ia.} tenia la seva empresa al carrer Fonollar s.n. i al llarg de 1909 ha passat de tenir 125 telers mecànics de cotó a tenir 290. També declarava una màquina de parer, un taller de manyeria propi i una dinamo elèctrica de 3'150 kilowats. De fet, Isidre Carné i C^{ia.} van arribar a tenir 320 telers mecànics de cotó, entre gener i juliol de 1909. Partint de 125 telers declarats a finals de setembre de 1908, entre novembre d'aquell any i gener de 1909 pujaren a 320, a raó de 50 telers donats d'alta en novembre de 1908, 45 més al desembre i 100 al mes de gener de 1909. Fou en desembre de 1908 quan, al temps que donaven d'alta els 45 telers, donaven de baixa la dinamo elèctrica de 3,150 kilowats. Així, amb els 320 telers passaren mig any fins que, al juliol de 1909, donaren de baixa 20 telers, 2 més a l'agost i, finalment, 8 al setembre, amb la qual cosa se situaven en els 290 telers declarats a finals de setembre de 1909³⁵.

³⁴ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25-r.

³⁵ A la Matrícula Industrial de 1909 es pot veure la rectificació efectuada després de fetes les sumes i les restes corresponents: a sobre dels 125 telers existents s'ha anotat 290, que és la suma dels 125 telers ja declarats de l'any anterior, més els 165 resultants de l'operació de sumar els 195 telers donats d'alta menys els 30 donats de baixa entre novembre de 1908 i setembre de 1909. Vegeu ACMA, Matrícula Industrial, 1909.

A finals de 1907, Isidre Carné i C^{ia} declarava que tenia 140 treballadors:³⁶

Una empresa que incrementa en més de dos cops i mig el nombre de telers de què disposa ha d'incrementar també en nombre similar el nombre d'obrers en ella ocupats. O, també, incrementar el nombre d'hores de la jornada laboral dels seus obrers, que és del que es queixaven els obrers de la Junta de Reformes a la sessió de 26 de novembre de 1909.³⁷

Pel que fa a l'altre industrial, Fermí Roca i Coma, ja sabem que era vocal patró de la Junta de Reformes Socials. Aquet fet no ens pot fer creure que no es podia tractar d'ell: ans al contrari, no oblidem que són els més importants industrials de les localitats, aquells que volen tenir el món laboral ben controlat, els que acostumen a formar part de les Juntes de Reformes Socials, ja que entenen que aquesta és una de les millors maneres de controlar aquest món. Incomplir la legislació laboral alhora que es forma part de l'organisme encarregat de fer complir les lleis del treball no deixa de ser, de fet, una paradoxa; cruel, si es vol, però no per això menys real. Menys encara quan sabem que Fermí Roca i Coma era, l'any de 1909, Secretari de l'Associació de Fabricants de Manresa.

Fermí Roca i Coma tenia la seva empresa domiciliada al Riu, s.n., la qual, de 60 telers mecànics de cotó declarats a finals de setembre de 1908, va passar a tenir 230 a finals de setembre de 1909. La seva quota al Tresor va passar de 1.140 pessetes dels 60 telers (19 per teler), a 4.370 pessetes dels 230 actuals. A més, Fermí Roca va donar d'alta els 170 telers de diferència en tres tongades gairebé seguides: una al novembre de 1908, en què donà d'alta 20 telers, una altra al desembre de 1908, en què donà d'alta 20 nous telers, i la següent al gener de 1909, on donà d'alta 130 telers més. És a dir que, a inicis de 1909, la seva empresa ja funcionava amb els 230 telers; per més que, tal com certificava el 25 de setembre de 1909 a les Altes de la Matrícula Industrial el Secretari de l'ajuntament, Don Ricard Cuscó i Almirall, advocat de professió, "los industriales que á continuación se expresan han sido dados de Alta en dicha contribución con posterioridad á la formación de la matrícula correspondiente al año 1909 y que han de ser incluidos en la matrícula de 1910"³⁸. Dit breument, que Fermí Roca es va estalviar de pagar al Tresor, durant l'any de 1909, les 3.230 pessetes que suposaven els 170 telers que va donar d'alta després de tancada la Matrícula Industrial en setembre de 1908.

Aquesta peculiar manera de donar d'alta –i de baixa- la maquinària responia a una pràctica força estesa entre els fabricants tèxtils arreu de Catalunya. Es feia després de tancat el termini de la formació del cens de la matrícula industrial. Així, per exemple, si el cens es feia a setembre de 1908, l'industrial declarava, a posteriori –és a dir, després de tancada la matrícula- que havia donat de baixa les seves màquines (telers, bobines, percentatges de força motriu, etc.), durant els primers mesos de l'any; d'aquesta manera –i encara que l'haguessin estat fent funcionar durant tot l'any-, la majoria de la maquinària industrial donada de baixa no figurava

³⁶ ACMA-ADC. Reformes Socials, 1907 (31.12.1907)

³⁷ Actes, Sessió 26.11.1909, p. 25.

³⁸ ACMA. Matrícula Industrial, 1909 (25.09.1909).

a efectes de pagament per a l'any de 1909. De la mateixa manera, quan es donaven d'alta, ho feien un cop confegida la matrícula de l'any en curs –el qual no pagaven- i eren inclosos en la matrícula per a l'any següent. Aquestes operacions es podien repetir cada any, i constituïa una manera més d'estalviar-se bona part de la contribució industrial. Una altra pràctica força estesa era, per exemple, la ocultació de maquinària a efectes de la pròpia matrícula industrial, reduïnt així el cost de la mateixa.

És el que acabem de veure amb Isidre Carné i Fermí Roca. Tant l'un com l'altre donen d'alta els seus telers en tres tongades, les dues primeres entre els mesos de novembre i desembre de 1908 i la tercera al gener de 1909. De fet, una ullada al Quadre 27 (infra) permet comprovar com la majoria de les operacions d'altres i baixes de la Contribució Industrial es donen entre els mesos de novembre i gener³⁹.

Quadre 27 Altres i baixes de la Contribució Industrial (mostra)⁴⁰

ALTES		BAIXES	
Noms i cognoms	Indústries	Noms i cognoms	Indústries
= Novembre 1908= Isidre Carné i Cia. Fills de Joaquim Sitjes El mateix Fermí Roca i Coma	50 telers mec. cotó 35 telers mec. cotó 5% força hidràulica 20 telers mec. cotó	= Novembre 1908=	
= Desembre 1908 = Isidro Carné i Cia. Francesc Sitjes Riera Fermí Roca i Coma	45 telers mec. cotó 50 telers mec. cotó 20 telers mec. cotó	= Desembre 1908 = Isidro Carné i Cia. Fills Joaquim Sitjes T El mateix T El mateix T El mateix T	Dinamo 3,150 kilw. 120 tel. mec. cotó 1 màquina parar Dinamo elèc 20 kilw 5% força hidràulica
= Gener 1909 = Isidro Carné i Cia. Francesc Sitjes Riera Jaume Sitjes Riera Fermí Roca i Coma	100 telers 30 telers mec. cotó 6 telers mec. cotó 130 tel. mec. cotó	= Gener 1909 =	
= Febrer 1909 = Jaume Sitjes Riera El mateix	12 telers mec. cotó 10% força hidràul.	= Febrer 1909 =	
= Març 1909 =		= Març 1909 =	
= Abril 1909 =		= Abril 1909 = Francesc Sitjes Riera El mateix	30 telers mec. cotó 5% força hidràulica
= Maig 1909 = Jaume Sitjes Riera	12 telers mec. cotó	= Maig 1909 =	
= Juny 1909 =		= Juny 1909 =	
= Juliol 1909 =		= Juliol 1909 =	

³⁹ Excepte en el cas de les baixes en els telers, que es troben força equilibrats, amb un 53,8% entre els quatre mesos que abasten des de novembre de 1908 a febrer de 1909 i un 46,2% entre els set mesos de març a setembre de 1909, la resta d'altres i baixes es produeixen majoritàriament durant els primers quatre mesos de novembre a febrer, amb valors per sobre del 90%: 93,5% front un 6,5% a les altres dels telers; 95,4% front 4,6% a les baixes de la filatura; 93,6% front el 6,4% a les altres, el 91,6% de la força hidràulica, etc.

⁴⁰ La Matrícula Industrial de Manresa de 1910 serveix per fer-se una idea d'aquestes operacions industrials. D'ella he agafat com a mostra varis industrials que donaven maquinària de baixa i d'alta. La diferència entre les altres i les baixes se sumaven i/o restaven a allò declarat l'any anterior i es corregia primer al Padró de la Matrícula Industrial i, després, a la Matrícula Industrial pròpiament dita.

		Isidro Carné i Cia. Francesc Sitjes Riera El mateix	20 telers mec. cotó 16 telers mec. cotó 5% força hidràulica
= Agost 1909 =		= Agost 1909 = Isidro Carné i Cia. Francesc Sitjes Riera El mateix	2 telers mec. cotó 17 telers mec. cotó 5% força hidràulica
= Setembre 1909 = Jaume Sitjes Riera El mateix	20 telers mec. cotó 10% força hidràul.	= Setembre 1909 = Isidro Carné i Cia.	8 telers mec. cotó

NOTA: A les Baixes de desembre de 1908, al costat del nom de Fills de Joaquim Sitjes es pot veure la lletra majúscula "T.", la qual volia dir Traspàs. Elaboració pròpia.

Així doncs, un altre industrial que, maniobres econòmiques a banda, ha multiplicat gairebé per quatre la seva maquinària industrial en només tres mesos. I que, de la mateixa manera, es presuposa que hauria d'haver incrementat, proporcionalment, el nombre d'obrers ocupats (sabem que Fermí Roca i Coma declarava que tenia ocupats a la seva fàbrica 120 treballadors⁴¹). És clar que, en correspondència amb les denúncies formulades pels obrers a la Junta de Reformes, també és més que probable que s'utilitzés la via intermitja d'allargar el nombre d'hores de la jornada laboral dels seus treballadors. Vist aquest extrem es fa més fàcil d'entendre com les lluites dels obrers presentaven en aquest període, de manera gairebé recurrent, les mateixes constants: la d'impedir que es portessin més de dues màquines –telers, filadores, etc.- per treballador, i la de lluitar per reduir la jornada laboral. Aquesta darrera es presentava, molts cops, sota la fórmula de fer complir als patrons la jornada legal de treball, és a dir, ajustar la seva jornada laboral a allò que estava determinat per la llei. És a dir, lluitar per reduir una jornada laboral que, en el major dels casos estava allargada artificialment pels patrons amb diferents artificis, com ara l'acabament de les peces, l'increment del nombre de màquines per treballadors, o bé la neteja de les màquines per sobre de la jornada legal de treball. Constants de confrontació que emergiran amb tota la seva força a la vaga general de 1913, tal com ja coneixem amb l'exemple de Mataró, i que veurem tot seguit, al desembre, amb una comunicació de l'Inspector Provincial del Treball, P. Palau i Canadell, o bé en 1910 a la fàbrica de Francesc Sitjes.

Val a dir que entre tots dos industrials van donar d'alta 360 telers, d'un total de 846 donats d'alta a la ciutat. Això significa un 42,55% del total de telers que es donaren d'alta a Manresa en el període de novembre de 1908/setembre de 1909. Un percentatge al qual correspon un important increment de la producció i, vistes les queixes dels Vocals obrers a la Junta de Reformes Socials, un important increment de la productivitat dels treballadors d'ambdues empreses (i, per extensió, de totes les empreses de la ciutat) que, a més, els comporta un allargament de la seva jornada laboral doncs tenen tanta feina que no se l'acaben.

El que torna a posar novament en qüestió l'afirmació de que s'està travessant una crisi a la ciutat, i dóna, justament, la imatge contrària: l'any de 1909 fou un any *fèrtil* econòmicament per la patronal manresana. Un any en què l'aparell productiu s'incrementà en tots els seus components i funcionà a "*tota màquina*", i en el context del qual es donaren les condicions favorables per a l'incompliment continuat de la legislació laboral. L'explotació dels obrers estigué a l'ordre del dia, tal com es reconeix a la Junta de Reformes Socials quan, en

⁴¹ ACMA-ADC. Reformes Socials, 1907 (30.12.1907)

denunciar les “fábricas de los Señores Carné y Roca por no parar con puntualidad en las horas de salida”, s’afirma també “*que el abuso es bastante general y que de no ponerse pronto remedio los obreros se verán obligados á proceder con el mayor vigor*”, o bé quan es comunica a l’Inspector Palau que a la ciutat venien “*siendo bastante frecuentes las infracciones por exceso de horas de trabajo*”. Un any el qual es tancà favorablement per a la patronal amb la imposició d’un horari de treball homogeni a la ciutat mitjançant l’artifici de la crisi, i que els treballadors acceptaren a la defensiva, en un context post-Setmana Tràgica, on les reivindicacions dels obrers eren sinònim de rebel·lió.

És a dir que, arribats al mes de novembre de 1909, a Manresa no hi havia cap signe de crisi cotonera, més enllà del manifestat per Pere Perera Portabella i de la baixa de 108 dels seus telers mecànics de cotó a finals de mes.

Però hom resta obligat a esbrinar què va passar durant el mes d’octubre de 1909 -el qual no resta reflectit a la Matrícula industrial, doncs es tanca a setembre-, per tal de confirmar, o bé corregir, aquesta anàlisi.

I segons les altes i les baixes reflectides a la Matrícula Industrial de Manresa, el nombre de telers donats d’alta durant el mes d’octubre de 1909 fou de 20, mentre que els donats de baixa fou de 30. Pel que fa a la filatura, durant el mateix mes no es donà d’alta cap fus mentre que es donaren 620 de baixa. De fet, tant els 30 telers com els 620 fusos foren donats de baixa per la casa de filats i teixits de Vda. i Fills de Jaume Soler. Finalment, la força hidràulica donada d’alta fou d’un 10% front un 20% de baixa, al qual cal sumar també un blanqueig públic de la casa de Lluís Alberni.

Bé doncs, no sembla pas que la magnitud de les baixes d’octubre, per més que superin les altes, sigui tan significativa. Es pot dir que una casa, la de la Vda. i Fills de Jaume Soler, que al gener de 1908 declarava que tenia 102 treballadors⁴², va veure com el seu negoci patia una relativa davallada doncs, cal recordar que aquesta casa declarava un total de 1680 fusos de cotó a vapor i 50 telers a finals de setembre de 1909. La davallada d’aquesta casa fou ja més important durant el mes de desembre de 1909 quan donaren de baixa els 20 telers de cotó mecànics restants. I que fins el mes d’abril de 1910 no començaren a aixecar novament el cap, quan donaren d’alta 10 telers mecànics. Però, repetim, la magnitud de les baixes no presuposen cap crisi de la indústria cotonera a la ciutat.

Però el fet que aquesta casa donés de baixa els seus 50 telers mecànics de cotó entre octubre i desembre de 1909 i que Pere Perera donés de baixa 108 al novembre, dels 224 que tenia; que Portabella i Cia. afegís 10 telers al desembre i que Baltasar Portabella donés de baixa, també a desembre, quatre telers de cintes de cotó (de 22 que tenia), més cinc telers més entre Jaume Serra Dach (4) i Vda. de Pere Lleonart (1), afegit al fet que durant el mes de desembre de 1909 no es donés d’alta cap teler, ni cap fus, ni força hidràulica, ni blanquejos, ni tints, ni premses, podia donar la sensació que, efectivament, la ciutat travessava una crisi industrial. Per més que, en realitat, entre octubre i desembre de 1909 es donaren d’alta a la ciutat 186 telers front el 183 que es donaren de baixa.⁴³

⁴² ACMA-ADC. Reformes Socials 1900-1908. Carta de Vda. i Fills de Jaume Soler a alcalde (17.01.1908).

⁴³ ACMA. Libro Industrial (1892 á 1932) i Contribución Industrial (1892 á 1924).

Una visió de conjunt d'aquests tres mesos es completa sabent que a la filatura es donaren de baixa els 620 fusos de Vda. i Fills de Jaume Soler, un 30% de força hidràulica d'alta front un 20% de baixa i dos blanquejos públics d'alta front un de baixa⁴⁴.

Així doncs, en aquest context, l'Inspector de Treball, Francesc Palau Canadell, cap de la Inspecció del Treball de l'Institut de Reformes Socials de la 2ª Regió, província de Barcelona, enviava a l'alcalde una explícita carta el desembre en què li demanava informació

“respecto á las fábricas de Manresa, que por efecto de la actual crisis de la industria textil, hayan despedido, total ó parcialmente sus trabajos, indicándome, al mismo tiempo, el número aproximado de obreros, de ambos sexos, a quienes afecta el citado paro, dado el caso de que lo haya y toda vez, que la citada crisis, obedece, en gran parte, a un exceso de producción, no escapará al elevado criterio de V.S. y al de la Junta de Reformas Sociales de su digna Presidencia, que es de todo punto indispensable se cumpla con todo rigor el Real decreto de 26 de Junio de 1902 estableciendo un máximo de sesenta y seis horas semanales de trabajo, aún, en aquellas fabricas que trabajasen por semanas alternas; y respecto de las fabricas que no tubiesen suspendido el trabajo, debo manifestar á V.S., por ser de derecho, que el tiempo invertido, los sábados, en la limpieza de la maquinaria debe computarse dentro de las sesenta y seis horas semanales de que hace mención el citado Real decreto”⁴⁵.

Sembla ser que l'inspector provincial del treball, Francesc Palau Canadell, sabia perfectament per on anaven els trets a Manresa, a finals de 1909. ¿Com s'explicava que estiguessin acomiadant obrers al mateix temps que se'ls obligava a fer més hores de treball de les legalment establertes? Aquestes eren les queixes del obrers manresans a la Junta de Reformes Socials, a finals de 1909.

7.17. 1910: Segueix la “crisi”, segueix la farsa: atur forçós i allargament de la jornada laboral.

L'any de 1910 començà, com ja sabem, amb l'advocat republicà radical Maurici Fius i Palà d'alcalde i, per tant, de president de la Junta de Reformes Socials, tot substituïnt Joaquim Gomis i Cornet. A la primera sessió -28.01.1910- s'acordà nomenar inspectors per al primer semestre de 1910 a Baldomer Saldoni i a Domènec Golet pels obrers, de l'Associació

⁴⁴ Per contra, un industrial que apareixia a la Matrícula Industrial de 1909 per primer cop al juliol de 1909, amb l'alta de 10 telers mecànics de cotó i el 5% de força hidràulica necessària per bellugar-los, comença a acumular des d'una dinamo de 5 kilowats (agost de 1909), un taller de manyeria propi (setembre) i successivament telers, filats, etc, fins a tenir-ne, a l'octubre de 1910, una de les indústries de filats i torçats de cotó, i també de teixits més importants de la ciutat, amb 150 telers, un 30% de força hidràulica, una dinamo de 5 kilowats, una màquina de parar, 5.090 fusos de cotó a vapor, un taller de manyeria propi i una tintoreria annexa a la seva empresa. Basti dir que, dels 186 telers donats d'alta a Manresa entre octubre i desembre de 1909, 40 eren seus; i que dels 208 donats d'alta de gener a juliol de 1910, seus eren 100. I que també eren seus tots els fusos donats d'alta a Manresa -5.090- durant l'any de 1910. En realitat, Josep Esteban Comellas no apareix a la Matrícula Industrial de 1909 sinó a les Altes registrades després de la formació de la Matrícula de 1909. ACMA. Matrícula Industrial, Altes. 25.09.1909. La seva evolució a: ACMA. Libro Industrial (1892 á 1932) i Contribución Industrial (1892 á 1924). Josep Esteban Comellas apareix a l'ANUARIO INDUSTRIAL de Catalunya de 1918. Tenia la seva empresa de filats i torçats de cotó i també de teixits a la barriada de Guix, i també disposaven de despatx a Barcelona, a la Plaça Tetuán, 9. ANUARIO INDUSTRIAL... loc. cit., pp. 108, 116 i 144.

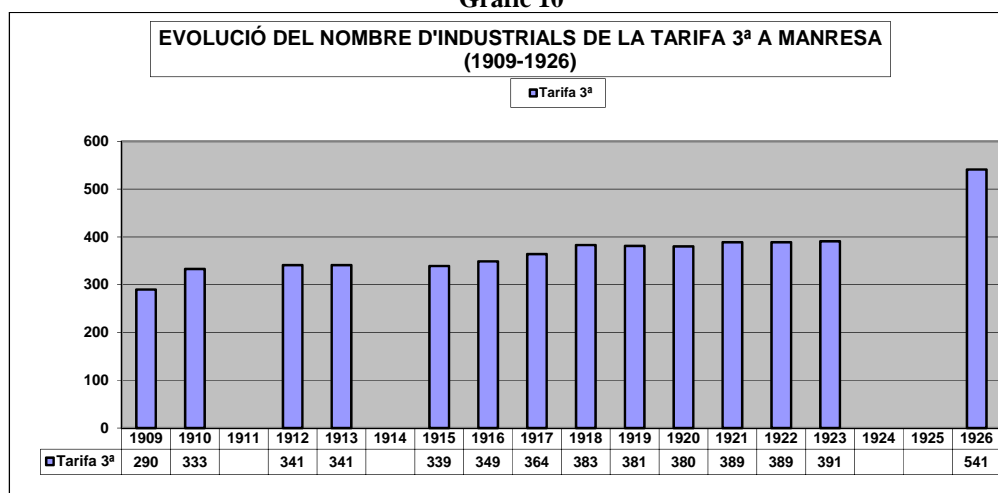
⁴⁵ ACMA. Reformas Sociales, 16.12.1909. Les negretes són meves.

Tipogràfica el primer i, com sabem, secretari de la Junta de Reformes, i de la Societat d'Oficials Paletes el segon, i a Joan Mestres i a Domènec Botifoll pels patrons, del Gremi de Courers el primer i del de Manyans el segon. Alhora, restaren aprovats els comptes presentats pels inspectors obrers del semestre anterior –Manel Bataller i Josep Coll- que sumaven, respectivament, 72 i 74 pessetes.

A la següent sessió, el 25 de febrer de 1910, el vocal obrer Manel Bataller va plantejar que varies societats obreres havien acordat la conveniència de que la Junta de Reformes Socials es reunís cada 15 dies, proposta que no prosperà. De fet, els obrers perseguien que la Junta portés a terme un seguiment més en curt de l'atur forçós dels obrers, ja que l'alcalde va comunicar que *“se confecciona un censo de obreros sin trabajo y que una vez terminado lo pondrá en conocimiento de la Junta, del Ayuntamiento y del Gobierno para solucionar en lo posible la crisis de la clase obrera. Acordóse haber visto con satisfacción la idea de la presidencia”*, d'una banda, i per l'altra perquè, a la mateixa sessió es deia que *“El Sr. Coll y Matamala elogió la moción presentada en una de las sesiones del Ayuntamiento por el concejal Sr. Puigdellívol para organizar una Bolsa del Trabajo con su oficina de colocaciones pidiendo que la Junta determinara haberla vista con agrado acordándose así por unanimidad”*.

Malauradament no existeix cap cens d'obrers sense feina entre la documentació de la Junta de Reformes Socials, el qual ens confirmaria la magnitud de l'atur forçós. D'altra banda, crida l'atenció que l'alcalde digui que s'està elaborant aquest cens i no informi de qui l'està elaborant, i també crida l'atenció que els vocals obrers de la Junta no facin cap pregunta al respecte, ja que allò lògic hagués estat que fos la pròpia Junta l'encarregada d'elaborar-lo. I el més cridaner de tot plegat: mai no es va tornar a parlar a la Junta de Reformes sobre l'atur forçós, sobre el cens d'aturats, ni sobre la Borsa de Treball... Potser no n'hi va haver, al cap i a la fi, cap crisi a tombants de 1910!

Gràfic 10

Elaboració pròpia.

7.18. Implantació de la jornada de 60 hores al ram de les cintes.

L'any de 1910 transcorre amb un cert aire d'optimisme i consens dins la Junta de Reformes, propiciat pel fet que la presidència resta en mans de Maurici Fius i Palà, principal dirigent del republicanisme local i amb el qual simpatitzava un important sector de la classe obrera. Defensor d'un reformisme moderat, fou molt important la tasca de reformes realitzades a la ciutat coma ara la construcció de clavegueres, l'empedrat de carrers, el subministrament d'aigües als barris perifèrics, campanya de vacunació contra la verola, creació de l'Escola d'Arts i Oficis...⁴⁶ En aquest sentit, a la sessió del 25 de febrer el vocal obrer Domènec Golet comunicava a la Junta que les societats obreres, *“reunidas al efecto habían acordado dar un voto de gracias al Sr. Alcalde por haber implantado la jornada de ocho horas en el servicio de vigilancia á lo que se adhirió la Junta por unanimidad”*.⁴⁷

A la sessió del 23 de març el vocal patró Francesc Perera va proposar enviar una comunicació a l'Institut de Reformes Socials demanant suprimir els dies festius entre setmana a canvi de plegar els dissabtes a les 12'00 hores, amb l'argument de que així *“podría ser más exactamente cumplida la Ley de Descanso dominical y las obreras tendrían tiempo suficiente para dedicarlo á los quehaceres domésticos quedando además mejor regularizada la producción. La presidencia apoyó las manifestaciones del Sr. Perera enumerando varias casas en que se llevaran á cabo modificaciones parecidas con aplauso de todas las clases sociales”*.⁴⁸ Això portà a un debat a la Junta en que intervingueren Casasayas, Golet, i Pascual i, finalment, el vocal obrer Josep Coll i Matamala, el qual *“indicó la conveniència de que se estudie detenidamente el asunto, pidiendo que se nombre una Comisión para éste objeto acordándose formarla con los Sres. Perera, Saldoni y Coll”*.⁴⁹

És clar que al costat d'això es parlaren temes relacionats amb les visites d'inspecció girades pels inspectors obrers de la Junta, Golet i Saldoni. Mentre que a les fàbriques dels Srs. Gallifa, Vila i Cia, Francesc i Jaume Sitjes *“se habían subsanado los defectos notados”*, també havien observat *“que las obreras fabriles terminan sus tareas á hora muy avanzada, resultando, después de las oportunas averiguaciones, que se entretienen limpiando el telar ó el tejido, lo que debe evitarse en todo lo posible”*, o bé que les agències *“de Transporte Arderiu, Payerols y Cia, Puig y Carné infringen la Ley del Descanso dominical siendo esta última reincidente en el abuso. Sea acordó imponerla una multa y apereibir á las otras dos”*. I també es tractà un altre tema conflictiu, proposat pel vocal obrer Domènec Gomis: el de la *“conveniència de que la Asociación de Fabricantes suprima los certificados que se dan á los obreros al abandonar una fábrica para entrar en otra, pues esta costumbre es atantatoria á la libertad del trabajo. Dijo el Sr. Perera que la entrega del documento no tiene importancia ni implica ninguna coacción, viniendo obligado el libramiento por la necesidad de asegurar el buen régimen en el funcionamiento de las fábricas, pues con la entrega del documento se evita que las obreras abandonen la casa sin despedirse cual es debido con algunos días de antelación. La Presidencia amplió las manifestaciones del Sr. Gomis en el sentido de que la entrega del*

⁴⁶ SERRA, Jaume: “Els conflictes socials”. Capítol 12 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 31-67. Pàg. 43.

⁴⁷ Actes, p. 28-a.

⁴⁸ Ídem, pp. 29-r i 30-a.

⁴⁹ Ídem, 30-a.

*documento no debe degenerar en abuso para perseguir á los que se han significado por su propaganda societaria ó por sus ideas políticas. El señor Gomis dijo que esta costumbre fue establecida á raiz de una huelga, por lo cual debería suprimirse, pues tiene un vicio de origen”.*⁵⁰

Aquesta barreja de consens i tibantor no deixa de ser, d'altra banda, la característica de la dinàmica de la Juntes de Reformes Socials. Al costat d'això es donaven, també, incongruències considerables a l'hora d'aplicar la legislació social. Valguin els següents casos com a mostra, tots dos de la mateixa sessió de tres de maig de 1910. En ella es llegí una comunicació de l'Institut de Reformes Socials “ordenando la inmediata imposición de dos multas, acordándose dejarlas en suspenso por estar en periodo electoral y nombrar una ponencia compuesta por los Sres. Perera y Golet para que informen respecto al funcionamiento de los establecimientos fabriles”. Aquesta és la primera; la segona fou a continuació: “Leyéronse también varias denuncias y apercebimientos hechos por el inspector provincial del trabajo señor Palau, por falta de condiciones higiénicas, é infracción de la Ley relativa al trabajo de mujeres y niños. Acordóse igualmente dejarlas en suspenso hasta pasado el periodo electoral”.⁵¹

Val a dir que l'escrit de l'IRS, el qual anava signat pel seu president, Gumersindo de Azcárate, era de data 23 de març de 1910. En ell es deia que amb data 3 de juny de l'any anterior l'Inspector provincial del treball de Barcelona havia aixecat dues actes d'infracció, una en la fàbrica de filats de M. Bertrand i Fill i una altra en la d'Ignasi Abadal i que, en ignorar l'inspector la resolució presa per la Junta de Reformes, en data sis d'octubre de 1909 tornà a demanar a la Junta, per escrit, quin fou l'acord. La Junta li respongué en data 29 de novembre que “á consecuencia de ser muchas las infracciones por exceso de jornada, la Asociación de Fabricantes y la Junta puestas de acuerdo, formularon un cuadro de horas de trabajo, comprometiéndose á regirse por él todas las fábricas, y que entre tanto se dejaban en suspenso las dos denuncias, habiéndose acordado además verificar los vocales Inspectores nuevas visitas, y sobre todo, en las dos fábricas denunciadas para comprobar si se han corregido las deficiencias y decidir en consecuencia”.⁵² És a dir, que s'havien saltat l'autoritat de l'Inspector provincial del treball, d'una banda, en no imposar als patrons les multes corresponents derivades de les seves actes d'infracció, amb l'excusa de que s'havia acordat un quadre d'hores general per a tota la ciutat, i a més havien aplicat un quadre d'hores sense notificar quins eren els extrems d'aquest nou marc horari. Això és el que l'Institut de Reformes Socials els hi recorda a continuació en la seva llarga comunicació:

“Debo indicar á V.S. en primer lugar, que están incumplidas por parte de esa Junta las prescripciones comprendidas en las “Instrucciones á que ha de sugetarse (sic), en el ejercicio de las funciones de inspección las Juntas locales y provinciales,” Instrucciones aprobadas por Real orden de 2 de Julio de 1909, y que tienen carácter de ley como delegación de la de Tribunales industrial, publicado con fecha de 19 de Mayo de 1908. La Junta no ha mantenido con el Instituto las relaciones que prescriben las Instrucciones y el Reglamento para el Servicio de Inspección aprobado en 1º de Marzo de 1906. Por otra parte, esa Junta no tiene autonomia para

⁵⁰ Actes, pp. 30-a i 30-r.

⁵¹ Actes, p. 31-a.

⁵² ACMA-ADC. Reformes Socials, 1910. Vegeu, supra, l'apartat “La ressaca de la Setmana Tràgica: homogeneïtzació de l'horari laboral i un “Carnet per a l'obrer”.

concertar con los fabricantes las horas de trabajo, formulando un cuadro para gobierno de ellos, pues no cabe modificación alguna en las disposiciones vigentes, sin resolución del Gobierno. El artº 15 de la ley de 13 de Marzo de 1900 sobre las condiciones del trabajo de mujeres y niños, y los artículos 37 á 39 del Reglamento para su aplicación, expresan claramente que corresponde al Gobierno, previo informe del Instituto, resolver las dudas y cuestiones que ocurran sobre la aplicación y ejecución de la Ley citada de 13 de Marzo, y no han presentado los fabricantes, de acuerdo con la Junta, el referido horario del trabajo para que el Instituto acordara lo que creyera oportuno. Por lo tanto, el acuerdo de la Junta sobre el cuadro de referencia, no justifica el que quedaran en suspenso las dos denuncias por infracción⁵³ que en 4 de Junio formuló el Inspector contra los Sres. Bertrand y Abadal, debiendo esa Junta local proceder cuanto antes á la aplicación de la multa con arreglo á las infracciones que se consignaron en las actas levantadas por el Inspector. En vista de los (sic) expuesto, toda nueva infracción á la ley de mujeres y niños, comprobada en dichas fábricas de hilados y tejidos, por la Junta y por los Inspectores del trabajo funcionarios del Instituto, será considerada como reincidencia y castigada como tal. Y respecto á las relaciones de esa Junta local con los Inspectores del Trabajo, y á la aplicación de las sanciones por infracción á las leyes que esa Junta local haya de imponer, se llama la atención de la misma á los efectos de los artículos 7 y 49 de las antedichas Instrucciones. Del acuerdo que la Junta local tome referente á las denuncias formuladas en Junio á los Señores Bertrand y Abadal, se servirá V.S. dar conocimiento á este Instituto y al Inspector provincial de Barcelona en el plazo que fija el artº 58 del Reglamento para el servicio de Inspección del Trabajo de fecha 1º de Marzo de 1906”⁵⁴

Les altres actes d'infracció presentades per l'Inspector Francesc Palau Canadell eren quatre, aixecades totes elles en data cinc d'abril a les fàbriques de teixits de Josep Portabella i Cots, a la de filats de Portabella i Cia, la de teixits de Gallifa Vila i Cia i la de teixits d'Isidre Carné. A totes elles les infraccions eren treballar més de les 66 hores les dones i els nens la primera, treballar menors de 14 anys més de sis hores diàries la segona, i més de 66 hores les dues restants, tot incomplint la llei de Dones i nens de 13 de març de 1900. Només uns dies després, el 18 d'abril, l'Inspector Palau Canadell tornava a aixecar dues actes d'apercebiment a les fàbriques de Portabella i Cots per treballar les dones més de 66 hores setmanals, i a la d'Isidre Carné “*por no reunir condiciones higiénicas los retretes*”.

A la següent sessió de la Junta, de 27 de maig, es tornà a parlar d'aquestes actes infracció i d'apercebiment i novament es va acordar “*dejarlas en suspenso hasta ver la resolución del Instituto respecto á la comunicaci3n que se le ha enviado y que los inspectores de la Junta averigüen si se han corregido las faltas de higiene*”.⁵⁵ És molt probable que l'alcalde Fius i Palà enviés un escrit de caràcter moderat, tot argumentant que en el futur les relacions amb l'Inspector del treball serien més amistoses i les relacions amb l'Institut més fluïdes, però val a dir que entre la documentació de la Junta no s'ha localitzat aquesta comunicació adreçada a l'IRS, així com tampoc la resposta d'aquest. El que sí trobem són noves actes d'infracció aixecades per l'Inspector provincial Palau Canadell a principis de juny: fàbrica de pintes i llisos de Vallvé Bosch Germans per no reunir-hi condicions de salubritat a la sala de treball per despreniment de fums i vapors (se li donaven un termini de noranta dies per solucionar-ho); fàbrica de cintes de Baltasar Portabella per excés d'hores de treball (curiosament, també

⁵³ A l'original afegit a mà “en suspenso las dos denuncias por infracci3n”.

⁵⁴ ACMA-ADC. Reformes Socials,1910.

⁵⁵ ACMA-ADC. Reformes Socials,1910.

se li donaven noranta dies per solucionar-ho!); la fàbrica de teixits de Josep Roca Mitjavila pel mateix motiu (també noranta dies de plaç!); la fàbrica de cintes de Lluvià Germans pel mateix: treballar més de les 66 hores reglamentàries (mateix termini) i el mateix –excés d’hores i 90 dies per solucionar-ho- a la fàbrica de teixits de Jaume Sitjes.⁵⁶ A aquestes cal afegir dues noves actes d’infracció aixecades el 21 de juny en les fàbriques de Lluís Viñas Germans per infracció de l’article 2n. de la llei de dones i nens “*por trabajar menores de catorce años más de seis horas diarias. 2º al artículo 2º letra A del Real decreto de 25 de Enero de 1908 por trabajar mujeres menores de 23 años y varones menores de diez y seis en las salas de cardado y de batido*” i altra a la de blanqueig de caps de Lluís Viñas per infracció “*al artículo 2º letra A del Real decreto de 25 de Enero de 1908 por trabajar un menor de diez y seis años en las operaciones del cardado*”.⁵⁷

A la reunió de la Junta de 27 de juny es llegiren aquestes actes d’infracció i s’acordà imposar 25 pessetes de multa a cadascuna d’elles. Quant a les de Manel Bertrand i Fill i a la de Josep Portabella per excés de calor i d’humitat, a la primera “*se aumenta el número de ventiladores*” i a la de Fosep Portabella “*se procurará evitar las quejas, remediando los defectos notados, habiéndose deliberado á este propósito sobre la adquisición de un aparato higrométrico*”.⁵⁸ A aquesta mateixa sessió es nomenaren inspectors per al segon semestre als vocals Casasayas i Andreu pels patrons i Golet i Saldoni pels obrers.

L’activitat de la Junta girà a l’entorn de les reclamacions dels picapedrers per incompliment dels patrons del contracte de treball; les gestions practicades per l’alcalde Fius sobre la petició de les societats de treballadors i d’operaris en cintes de cotó d’assolir l’establiment de la jornada laboral de 10 hores (58 h. setmanals, doncs demanaven treballar vuit els dissabtes); les bases dels obrers fusters sobre reducció de jornada de treball a nou hores; les resistències d’alguns patrons a les visites d’inspecció dels vocals de la Junta; les denúncies varies sobre incompliment de la llei de Descans Dominical o l’elaboració d’estadístiques sobre els preus mitjos dels articles de primera necessitat consumits pels obrers.

En aquest sentit cal ressaltar que les Societats de Treballadors en Cintes de Cotó i la d’Operaris Cintes de Cotó, reunides en el local dels primers el 27 d’abril acordaren presentar les següents bases de treball: “1º. Trabajar diez horas los días laborables y los sábados ocho. Éstas seran de la forma siguiente: Empezarán á trabajar á las seis de la mañana asta [sic] las ocho de la misma. De ocho á ocho y media para almorzar y de ocho y media á doce trabajar, para comer al medio día de doce á una y media y terminará el trabajo á las seis de la tarde. 2º. Ningún Fabricante ni Operario podrá tener ningún trabajador que no esté asociado. 3º. Para el mejor cumplimiento de las mismas las dos juntas siempre que lo crean conveniente podrán nombrar una comisión para inspeccionar las dudas de caracter personal en las fabricas y

⁵⁶ El seu germà, Jaume Sitjes, fabricant de teixits de cotó, el qual tenia la fàbrica situada a la Muralla San Francisc, a l’anomenada fàbrica del “Pont de Fusta”, esdevindrà vocal patró suplent a la Junta de Reformes Socials del bienni 1911-1912. El 25 de juny, Jaume Sitjes presentava una carta demanant permís a la Junta de Reformes Socials per arreglar el parallamps de la xemeneia de la fàbrica del “Pont de Fusta” “y para no interrumpir la marcha de los trabajos en las calderas y por supuesto á la fábrika en general aprovecharé el dia de mañana [diumenge 26] contando con su permiso, pues trabajan en dicha reparación seis operarios de D. Juan Calveras. Dándole las gracias anticipadas, quedo de V. Af. S.S.q.b.s.m. Jaume Sitjes”

⁵⁷ ACMA-ADC. Reformes Socials, 1910.

⁵⁸ Actes, p. 35-r.

Obradores. Manresa 27 Abril 1910. El Secretario, Pedro Vilalta”. Això significava implantar una jornada setmanal de 58 hores. Les gestions practicades per l'alcalde amb patrons i obrers cinters acabaren, dos mesos més tard, el 12 de juliol de 1910, amb la signatura d'un contracte de treball que implantava la jornada de 60 hores a la ciutat, tal com segueix:

“Reunidos los abajo firmados en la Casa Consistorial de esta ciudad, bajo la presidencia del Ilre Sr Alcalde D. Mauricio Fius y Palá se ha llegado al acuerdo de que la jornada legal de trabajo sea de diez horas empezando [a] las seis de la mañana y terminando [a] las 6 y media de la tarde distribuyendose como sigue: Lunes, martes, miercoles, jueves y viernes no festivos: De las seis á las ocho [de la] mañana 2 horas = De ocho y media á doce 3'5 horas = De una y media tarde á seis y media 5 horas = Total 10'5 horas = Sabados no festivos: las mismas horas de los dias anteriores terminando á las cuatro de la tarde con objeto de trabajar sesenta horas semanales = Manresa 22 de Junio de 1910. = M. Fius y Palá = J. Portabella de Argullol = Andrés Pons y Santacreu = Juan Estany = p.p. José Estany (hijo) = Pancraccio Cucurella = Lluviá Hermanos = Camilo Cornet = Fran^{co}. Tuneu = Ignacio Mas = La Comisión de la Sociedad de Operarios cinteros de algodón = Manuel Galí Devesa = José Carreras = Juan Odena”.⁵⁹

El contracte estava signat per l'alcalde Fius i Palá i pel secretari de l'ajuntament, l'advocat Ricard Cuscó Almirall. Com es pot comprovar, les hores sumen seixanta hores i mitja i no pas seixanta, com diu el contracte. Tot i així l'eufòria d'haver passat de les 66 hores anteriors a les 60'5 actuals justificava l'acord. Diàriament, això significava baixar de les 11'30 hores diàries a 10'30. I això en el mateix període en què anaven arribant a la Junta de Reformes reglaments de treball, com el de la fàbrica de Bailina i Cornet feia arribar a finals finals de setembre de 1910, en la qual es treballaven 66 hores setmanals, a raó d'11'30 hores cada dia de dilluns a divendres i 8'30 hores els dissabtes i s'especificava, en una noa al peu que “*en las horas del sábado va incluida media hora para la limpieza de la maquinaria*” que, com hem vist més amunt, era una de les queixes contínues dels treballadors que els feia allargar la seva jornada laboral.

Això posava també de manifest la força dels treballador cinters que, malgrat que numèricament no eren gaires més de 500 persones –uns 400 homes i unes 100 dones- i uns 25 fabricants a inicis de segle, i 33 fabricants amb 186 telers el 1909, més 10 fabricants amb 26 telers de cintes de seda,⁶⁰ esdevenien imprescindibles en un sector productiu en el qual la ciutat de Manresa era la principal productora de Catalunya.⁶¹

Aquest fou sens dubte un dels sectors en què es donaren un significatiu nombre de conflictes a la localitat, en part derivats de la complexitat del propi sistema productiu. Així, molts

⁵⁹ ACMA-ADC. Reformes Socials, 1910.

⁶⁰ Ajuntant telers mecànics (99), manuals (10), a vapor ((60), a gas (2) i manuals de mescla (15). I afegint-hi els mecànics de cintes de seda (4), llisos de cintes de seda (20) i mescla de cintes de seda (2). Vegeu al principi d'aquesta Quarta part, el quadre “Tipologia i nombre de telers i d'empresaris tèxtils a Manresa (1909)”.

⁶¹ Vegeu Oliveras i Samitier, Josep: “La cinteria manresana: de la història industrial al patrimoni urbà”, dins de: *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002; Ramon Vila Despujol i Lluís Virós i Pujolà: “Cambio técnico y conflicto social en la industria de las cintas de algodón (Manresa, 1890-1919)”, pàgs. 505-519, a Carlos Arenas Posadas, Antonio Florencio Puntas i Jerònia Pons Pons (Eds.): *Trabajo y relaciones laborales en la España contemporánea*, Actes de les II Jornades de Historia Económica de las relaciones Laborales, celebrades en Sevilla en novembre de 1999. Mergablum. Edición y Comunicación, S.L. 2001.

d'aquests empresaris que acabem de veure signant el contracte de treball eren alhora empresaris de filats i teixits de cotó, que mantenien la fabricació de cintes des del segle XIX, per més que a les seves fàbriques no tinguéssin pràcticament cap teler, ja que mantenien la seva producció a base de donar feina a una bona xarxa de petits obradors familiars. El propi cintaire Andreu Pons ho explicava així l'any 1892 a la *Il·lustració Catalana*, quan deia que a Manresa

“L'apariència no està en relació amb la realitat [...] Succeeix amb la nostra famosa fabricació de cintes que representa molts milions, i no obstant, vegi vostè les fàbriques que les fan: a excepció d'una que altra, ningú diria que d'elles pugui brotar tanta prosperitat. La major part dels que ens dediquem a aquesta especial fabricació manresana, tenim esparramats els telers per aquí i per allà, i no pocs dins les cases dels mateixos treballadors”⁶²

És a dir, que hi havia empresaris que tenien el treball de cintes a les empreses i també els que el tenien distribuït entre una xarxa de petits tallers domèstics, coneguts també com obradors, o bé “*dins les cases dels mateixos treballadors*”. Això ja marcava una diferència entre els propis empresaris a l'hora de negociar amb els treballadors salaris i preus, horaris i condicions de treball. Aquest sistema introduïa una nova divisió entre els propis treballadors, dividits com hem vist més amunt, entre “treballadors cinters” i “operaris cinters”. Els primers podien treballar a una gran o petita empresa (nova subdivisió entre els propis treballadors, doncs podien treballar, com hem vist, 66 o 60 hores depenent del lloc de treball), o bé per a un operari cinter. Aquests, malgrat no deixar de ser treballadors, podien ser responsables d'un taller o obrador, amb treballadors a les seves ordres, i que treballaven per compte aliena per a un “patró sense fàbrica” que controlava les comandes,⁶³ o bé els que treballen per compte propi, ja sigui a casa seva o bé a les fàbriques. Aquí es dona una nova divisió: els primers, malgrat que depenen de les comandes dels empresaris, tenen un cert “esperit patronal, augmentat pel fet de que controlen una part de la producció i dels treballadors. Això explica que aquest operaris defensin les postures patronals mentre que els segons s'identifiquen amb les postures obreres”.⁶⁴ Finalment, els obrers formen el grup més homogeni en la defensa dels seus interessos, tot i que també es diferencien entre els que treballen en telers mecànics i els que ho fan en telers manuals. Finalment, una característica que els diferencia de la resta del sector tèxtil manresà, en què predomina la mà d'obra femenina, és el fet que la majoria dels treballadors de cintes són homes, extrem aquest explicable pel fet que en els telers a rem, anomenats de patacada quan es mecanitzen, s'ha d'aplicar una força física considerable per al funcionament del teler (com a mínim fins a la primera dècada de segle XX quan comencen a moure's mecànicament, ja sigui per la força hidràulica, a vapor, a gas o a electricitat).

Aquesta triple estratificació de patrons, operaris i treballadors o obrers comportà, com ja hem vist a bastament al llarg d'aquests anys, multitud de conflictes i reivindicacions a la ciutat protagonitzades per la Societat de Treballador en Cintes de Cotó de Manresa i per la Societat d'Operaris Cinters de Cotó de Manresa pels obrers, i pel Gremi de Patrons Cinters i per l'Associació de Fabricants pels patrons, la major part de les quals seran adreçades a la Junta de

⁶² Citat per Oliveras, loc. cit., pàg. 38. Un interessant repàs dels obradors i les empreses de cinteria a l'apartat 4. *La localització dels establiments fabrils*, pàgs. 45-48.

⁶³ Vila i Virós, loc. cit. pàg. 506.

⁶⁴ Ídem, p. 509.

Reformes Socials per a la seva resolució, com és el cas del contracte de treball que acabem de veure.

Així, a la sessió de la Junta de Reformes del 25 de novembre, la presidència donava comptes d'una nova demanda presentada pels treballadors cinters “y de las gestiones que ha realizado encaminadas á resolver satisfactoriamente el asunto”, el qual va quallar en un nou contracte de treball el sis de febrer de 1911, i que veïè la llum el 10 de febrer en forma de full volant imprès, anomenat “Contracte de treball pe ‘l que ‘s regirán les relacions entre patróns y operaris de l’ industria mecànica de cintas de cotó” (així, en català, per més que el contracte estava redactat en castellà).⁶⁵

7.19. L'actuació del Consell de Conciliació i Arbitratge.

Com bé diu el text, es tracta de les relacions entre patrons i *operaris* de la indústria *mecànica* de cintes de cotó. Aquí no estan contemplats els *treballadors* cinters. Només disposem, en aquest cas, d'aquest full volant que ens presenta els terminis de l'acord. Tot i això, el mateix ens informa que es tracta d'un acord al qual s'ha arribat mitjançant la figura del Consell de Conciliació i Arbitratge Industrial. Com recordarem, aquests actuaven a petició d'una de les parts, la qual demanava la intervenció del president de la Junta de Reformes Socials (ja fos per causa d'una vaga dels obrers o bé per l'atur de les indústries en el cas dels patrons). El president de la Junta de Reformes proposava a l'altra part si acceptava o no “*sus buenos oficios*”.⁶⁶ Si la resposta era afirmativa, el president “*designará, con la brevedad posible, para formar con él el Consejo de conciliación, seis jurados, tres de la lista elegida por los patronos y tres de la elegida por los obreros, con arreglo al art. 12 de la ley de Tribunales Industriales*”.⁶⁷ Allò que es perseguia amb la constitució dels Consell de Conciliació era que “ni los patronos suspendan el trabajo ni los obreros lo abandonen mientras se tramita la conciliación”.⁶⁸ Així, assolida la conciliació, que podia durar més o menys, “sus términos se consignarán en un escrito, que firmarán los interesados ó sus representantes, y quedará depositado en el domicilio del Consejo. Las copias, autorizadas por la firma de los consejeros, con el Visto Bueno del presidente, tendrán la fuerza probatoria de un documento público”.⁶⁹ Les parts podien establir “sanciones pecuniarias para el caso de incumplimiento del laudo que

⁶⁵ A la Tipografia EL PROGRESO, Nueva, 19, baixos.

⁶⁶ Vegeu Llei de 19 de maig de 1908: Consejos de Conciliación y Arbitraje Industrial (Gaceta, 20 maig).

⁶⁷ Art. 5. Vegeu, supra, l'apartat dedicat al Tribunal Industrial. Una apartat més gràfic, en mapes conceptuals, es troba a la Tercera part, amb la Junta de Mataró.

⁶⁸ Art. 9.

⁶⁹ Art. 10

se dicte”.⁷⁰ També podien obtenir còpia de l’acta emesa pel Consell i publicar-la, si bé si ho feien en extracte o parcialment serien “condenadas á la multa de 25 pesetas”.⁷¹

Bé doncs, el següent contracte de treball entre patrons i operaris de la indústria mecànica de cintes de cotó fou formulat pel Consell de Conciliació i Arbitratge nomenat a l’efecte, arrel de les demandes presentades pels operaris cinters a la Junta de Reformes Socials. A la sessió del 30 de gener de 1911, l’alcalde Fius i Palá “*dió cuenta de la reunión del Consejo de Conciliación y Arbitraje para sollucionar el asunto de los operarios cinteros explicando el estado de la cuestión*”,⁷² A la del 27 de febrer Fius i Palá donava comptes de “*las resoluciones acordadas ante el Consejo de Conciliación á consecuencia de las demandas presentadas por los operarios cinteros*”, tot afegint que s’havia signat el contracte de treball el sis de febrer.⁷³ El contracte, del qual acabem de veure la capçalera, es va publicar en forma de full volant. Diu com segueix:

“D. Mauricio Fiu y Palá, Alcalde-Presidente de la Junta local de Reformas Sociales,

CERTIFICO: Que entre los documentos archivados por dicha Junta, hay uno que copiado á la letra dice así:

“En la ciudad de Manresa, á los 6 de Febrero de 1911, ante el Consejo de Conciliación y arbitraje compuesto por los jurados patronos don Domingo Andreu y don Francisco Torrella y los obreros don José Sala, don Jacinto Saldoni y don José Bonachí, actuando de secretario el que lo es de la Junta localde reformas sociales Baldomero Saldoni, comparecen don José Carreras y don Manuel Galí, en representación de la Sociedad de operarios cinteros, el fabricante don Ignacio Más y sus operarios^[74] don Francisco Costa, don Vicente Monminout y don José Claret, estando presidido el Consejo por el señor alcalde-presidente de la Junta de reformas sociales, don Mauricio Fius y Palá.

Abierta la sesión por el mismo, al objeto de discutir y resolver sobre el escrito presentado por la Sociedad de operarios cinteros, presentando algunas modificaciones á la proposición de convenio formulada por el Consejo^[75], después de larga deliberación se acuerda por unanimidad admitir dicha proposición de convenio con ligeras modificaciones y en su consecuencia se admite como obligatorio para todos, el contrato de trabajo que queda convenido bajo los siguientes pactos:

Primero. La jornada de trabajo será de sesenta horas semanales, mediante la distribución señalada en el escrito de bases presentado por la Sociedad de operarios cinteros^[76].

Segundo. Los operarios deberán estar asociados en su colectividad respectiva, reconociéndose el derecho de asociación á las demás clases que integran el oficio. No podrá darse trabajo al operario que no esté asociado.

Tercero. Queda prohibido el trabajo de los menores de 18 años en ningún telar.

⁷⁰ Art. 14.

⁷¹ Art. 17.

⁷² Actes, p. 40-r. També fou llegida “*la demanda, presentada, á sus patronos, por los obreros fundidores*”, la qual seria objecte, també, de reunir el Consell de Conciliació i Arbitratge.

⁷³ Acta del 27.02.1911.

⁷⁴ Noteu que es diu “*y sus operarios* don Francisco Costa, don Vicente Monminout y don José Claret”. És a dir, els operaris que *treballen pel fabricant* Ignasi Mas.

⁷⁵ Aquestes modificacions podien donar-se vàries vegades, tant per part dels obrers com dels patrons, fins que les parts arribaven a l’acord definitiu.

⁷⁶ No sabem quins foren els terminis, en no disposar de l’escrit. Molt probablement s’hi assemblava al que acabem de veure més amunt, presentat per treballadors i operaris cinters.

Cuarto. Cada par de telares que funcione, deberá tener inscrito un operario ú obrero (fadrí) que en ellos trabajen permanentemente, pudiendo solamente el operario, tener un ayudante que haga funcionar los telares en los momentos que por sus obligaciones ó relaciones del trabajo tenga que abandonarlos.

Quinto. La infracción de cualquiera de las condiciones de este contrato, dará lugar á una multa de 5 á 25 pesetas por cada día que se cometa, que pagará el infractor.

Sexto. Los vocales inspectores nombrados por la Junta local de reformas sociales, serán los encargados de comprobar las denúncias que formulen las partes interesadas, pudiendo unirse á esta inspección, un individuo de la Sociedad de operarios cinteros nombrado por ésta.

Séptimo. Dichos vocales inspectores, una vez comprobada la infracción, lo expondrán á este Consejo de conciliación y arbitraje, ó bien á la Junta local de reformas sociales y previa convocatoria del denunciado y oídas las explicaciones de las partes, aplicará la multa correspondiente, ó absolverá al denunciado.

Noveno. Cualquiera duda que se suscitare respecto de los anteriores pactos, ó caso no previsto en ellos, será interpretada por este Consejo ó la Junta local de reformas sociales.

Bajo estos pactos y condiciones, el Consejo de conciliación y arbitraje, una vez obtenida la conformidad de todas las partes, lo acepta consignándolo en la presente acta de la cual quedará el original en el expediente, dándose una copia autorizada á cada una de las partes, cuya copia tendrá la fuerza probatoria de un documento público y en señal de conformidad lo firman en la fecha al principio expresada.

El Consejo de Conciliación y arbitraje, M. Fius y Palá, Francisco Torrella Martí, Jacinto Saldoni, José Bonachí, Domingo Andreu, José Sala Bailina, Baldomero Saldoni, Secretario.

Por la Sociedad de operarios cinteros; José Carreras, Manuel Galí Devesa.

Los operarios de don Ignacio Más: Vicente Monminout, José Claret, Francisco Costa.

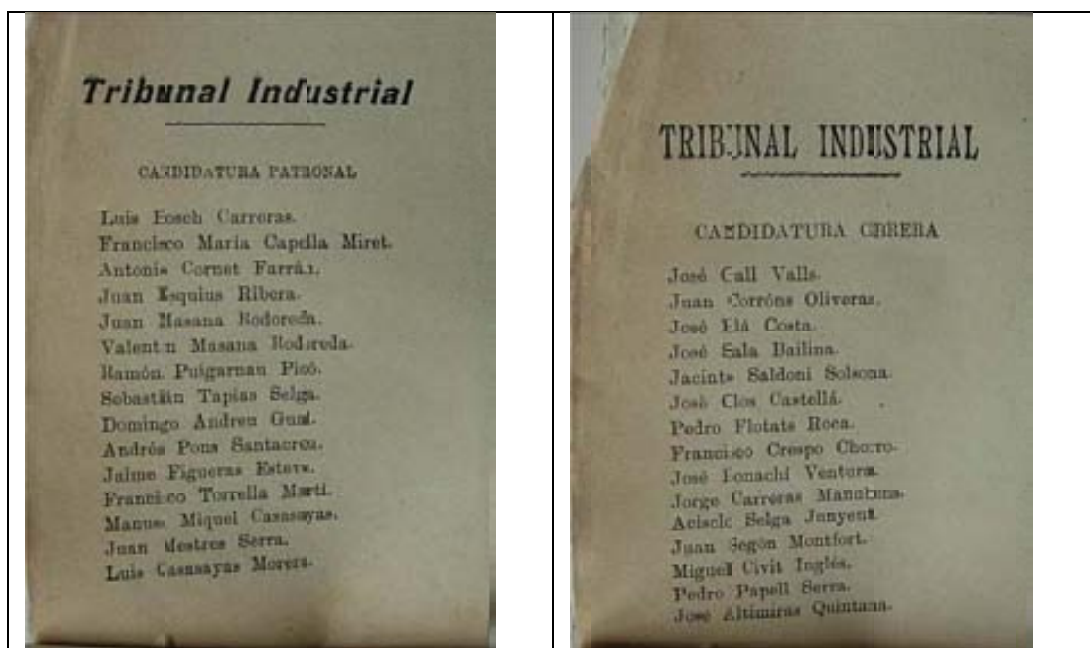
Conformes con los anteriores pactos, los patronos cinteros: Ignacio Más, Andrés Pons Santacreu, J. Portabella de Argullol, Lluviá Hermanos, Francisco Tuneu, Camilo Cornet, Pancraccio Cucurella, Juan Estany.”

Y para que conste lo firmamos en Manresa á 10 de Febrero de 1911.

El Alcalde-Presidente, *M. Fius y Palá.*-

Los Jurados del Consejo, *José Bonachí, Jacinto Saldoni.*”

Es pot comprovar com els Jurats que formen part del Consell de Conciliació i Arbitratge són, com correspon, els Jurats del Tribunal Industrial existent a la ciutat i elegits el 1909 amb polèmica inclosa, com recordarem:

I es pot comprovar com els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge han absorbit, de manera natural, la conflictiva Comissió mixta i el Jurat de fabricants, operaris i treballadors cinters manresants de la primera dècada del segle.

Allò que ens interessa mostrar aquí és que a Manresa, els Consells de Conciliació i Arbitratge foren emprats en moltes ocasions, quelcom que no havíem vist fins ara entre la documentació de les Juntes de Reformes de Sabadell i de Mataró, la qual cosa ens mostra uns obrers i uns patrons, i també unes autoritats municipals, més proclius a acceptar i fer servir les institucions estatals existents com a via normalitzada de la resolució dels conflictes.

L'any de 1911 disposem de dos lligalls sobre Consells de Conciliació i Arbitratge: un sobre una demanda presentada pels obrers fonedors als seus patrons el 25 de gener i signat el 13 de febrer (amb el N° 1 indicat a la portada), i un altre (assenyalat amb el N° 5) d'una demanda presentada pels obrers cinters de cotó als seus patrons l'11 de juliol i signat finalment el 10 d'octubre, després que el Consell de Conciliació i Arbitratge fes cinc sessions els dies 23, 28 i 30 de setembre i 3 i 10 d'octubre. De fet, i malgrat que només en disposem d'aquests documents esmentats, un full escrit a mà per l'oficial arxiver de l'ajuntament, Joaquim Sarret i Arbós en data 1 de gener de 1912 dóna comptes de que els Consells de Conciliació i Arbitratge foren sis en 1911: l'esmentat núm. 1; "Otro de N° 2: demanda presentada por los operarios cinteros al fabricante D. Ignacio Mas = 21 y 25 de Enero y 6 Fbro. de 1911 = contrato de trabajo firmado en 6 de febrero [és el que acabem de veure ara mateix en el full imprès]. Otro de N° 3 = Obreros Picapedreros y Canteros = Ratificación de contrato. Otro de N° 4 = Obreros Carpinteros – rebaja de jornada. Otro de N° 5 = demanda presentada por los trabajadores cinteros de algodón á sus patronos = Sesiones de los días 23, 28 y 30 de Sbre. y 3 y 10 de Octubre de 1911 = Contrato de trabajo de 10 octubre 1911. Otro de N° 6 = Obreros metalurgicos y contiene contrato de trabajo de la industria de latonería y fundición de bronce = Id de Hojalatería y lampistería = Íd. de calderería de cobre de esta ciudad. Y para que conste á

los efectos consiguientes firmo la presente en Manresa á 1º de Enero de 1912. El Ofi. Archivero. P.O. Joaquin Sarret y Arbós. A sota de la signatura de Sarret hi ha afegides tres anotacions més:

“Contrata de Metalúrgicos – 9 Agosto de 1913.
id Tipógrafos y Litógrafos 30 Octubre – id
id Herradores 6 Dbre – 1914”

La qual cosa ens confirma que a Manresa els Consells de Conciliació y Arbitratge foren utilitzats a bastament.

Abans d'entrar en ells, però, només ens resta esmentar de l'any 1910 -a banda de la renovació per meitat de la Junta, a finals de desembre-, la carta de dimissió que el vocal patró, Francesc Perera i Vives va presentar amb data sis de desembre de 1911. No tenim cap altra notícia que aquesta carta per saber les raons per les quals Francesc Perera presentava la seva dimissió; a la reunió de la Junta de 31 de desembre de 1910 res no es diu al respecte, ja que fou la sessió de constitució de la nova Junta renovada. I malgrat la carta de dimissió, Francesc Perera i Vives sortí reelegit novament per al bienni de 1911-1912, amb la qual cosa no podem fer més que especular. Allò que sí diu el mateix Perera és que presenta la seva dimissió perquè “No pudiendo aceptar el criterio de algun individuo de la Junta de la Asociación de Fabricantes de Manresa que vengo representando en esa Junta Local, me veo en el caso de presentar mi dimisión de Vocal y renunciar al mismo tiempo todos los cargos con que esa Junta me ha honrado”. Resta clar que hi ha diferències de criteri dins la Junta de l'Associació de Fabricants en relació a l'actuació de Perera dins la Junta de Reformes; o bé sobre la política sociolaboral de la pròpia Associació de Fabricants. És clar que també podria tractar-se d'una maniobra del propi Francesc Perera de cara a les eleccions de renovació de la Junta de Reformes Socials, ja que ell havia de sortir de la mateixa per antiguitat, i era una manera de pressionar la Junta de l'Associació de Fabricants per quedar-s'hi. Repetim: especulacions. La qüestió objectiva és que Francesc Perera sortí reelegit en les eleccions de renovació de la Junta de Reformes per al bienni següent.

No pudiendo aceptar el
criterio de algun individuo de la
Junta de la Asociación de
Fabricantes de Manresa que vengo
representando en esa Junta Local,
me veo en el caso de presentar
mi dimisión de Vocal y renunciar
al mismo tiempo todos los cargos que
esa Junta me ha honrado.
Soy feliz en agradecerme
a la Gobernación y Vocales por
las atenciones que me han querido
dar.
Diciembre 6 - 1911
Manresa
F. Perera
Junta. Presidente de la Junta Local de
Reformas Sociales

Quant als preus dels articles de primera necessitat consumits pels obrers de què parlàvem, es poden veure a la següent informació semestral:

INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES **SECCION 3.ª - ESTADISTICA**

INFORMACION SEMESTRAL
relativa a los precios medios de los artículos de primera necesidad consumidos por los obreros.

Interrogatorio dirigido a los Presidentes de las Juntas Locales de Reformas Sociales, a los de los Grupos dedicados a la venta de los productos y a los Presidentes o Directores de las Cooperativas obreras de consumo.

Comprende los meses de Abril i Septiembre de 1960.

Provincia de Balears Pueblo Balears
Ayuntamiento de Balears Calle _____ n.º _____

Advertencia importante. En el presente interrogatorio se anotarán solamente los precios de los artículos que sean de consumo corriente entre los obreros, dejándose en blanco aquellos que no reúnan estas condiciones.

ARTÍCULOS	Precio promedio durante el semestre		Si hubo oscilaciones durante el semestre, indicarlas en el presente interrogatorio	ARTÍCULOS	Precio promedio durante el semestre		Si hubo oscilaciones durante el semestre, indicarlas en el presente interrogatorio
	Ptas.	Céntimos			Ptas.	Céntimos	
Pan de trigo (kilo).....		45		Habas (kilo).....			
Idem de cebada (kilo).....				Cominos (kilo).....		50	
Idem de maíz (kilo).....				Arroz (kilo).....		45	
Idem de centeno (kilo).....				Judías (kilo).....		50	
Harina de trigo (arroba: 11 1/2 kilos).....		17		Aluortas (kilo).....			
Idem de maíz (arroba: 11 1/2 kilos).....				Lentejas (kilo).....			
Idem de centeno (arroba: 11 1/2 kilos).....				Vino (litro).....		25	
Carne de vaca (kilo).....	2	50		Salsa (litro).....			
Idem de cordero ó oveja (kilo).....	2	25		Leche (litro).....		60	
Idem de cabra (kilo).....	1	20		Petroleo (litro).....		70	
Idem de cerdo (kilo).....	2			Luzolétrica (limpia de 5 bombillas al mes).....	1	50	
Despeque de reses (kilo).....				Carne vegetal (arroba: 11 1/2 kilos).....	1	50	
Embaidos (1) (kilo).....	2	50		Leche (arroba: 11 1/2 kilos).....		25	
Pescado fresco (kilo).....	1	25		Café (kilo).....			
Idem en escabeche (kilo).....				Huevos (docena).....	1	10	
Bacalao (kilo).....	1	50		Azular (kilo).....	1	25	
Frutas (kilo).....		25		Jabón (kilo).....	1		
Hortizas de mayor consumo (kilo).....				Sal (kilo).....		10	
Papas (kilo).....		25		Aceto (litro).....	1	40	
				Manteca de cerdo (kilo).....	2	10	

(1) Se excluyen todos los embaidos que no sean de consumo corriente entre la clase obrera.

8. La Junta de 1911-1912: consolidació de la Junta de Reformes Socials com a referent de la resolució dels conflictes.

No disposem de documentació relativa al procés de renovació de la Junta de Reformes per al bienni de 1911-1912, tret d'algunes de les actes de la pròpia Junta i d'un ofici del Govern Civil de Barcelona, de data 21 de novembre, responent a una carta que l'alcalde Fius i Palà els adreçà el 15 de novembre, tot demanant quines eren les Societats obreres manresanes que tenien dret a participar en les eleccions de la Junta de Reformes Socials. Segons el Govern Civil, eren les següents:

Societat d'Oficials Paletes
 Societat de Treballadors de Cintes de Cotó
 Societat d'Operaris Cinters de Cotó
 Associació Obrera de Filadors de Cotó
 Societat d'Obrers Fonedors
 Societat d'Obrers Metal·lúrgics i Similars
 Centre Industrial de la Comarca
 Societat de Picapedrers i Canters
 Societat d'Obrers Tintorers

A la sessió del 31 de desembre de 1910 es procedia a la constitució definitiva de la Junta de Reformes Socials per al bienni de 1911-1912. Formarien part de la nova Junta l'alcalde Maurici Fius i Palà en qualitat de president i, com a Vocals Nats, el doctor Josep Alabern i Serrat, rector Arxiprest de la Seu de Sta. Maria, i el metge titular més antic, Joan Piniella i Roca.¹ Pel que fa als vocals patrons i obrers, amb els seus respectius suplents, foren els següents:

Junta de 1911-1912. Constitució: 31.12.1910

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Des. 1910	Vocals
1. Francesc Perera i Vives (●)	Bienni	1. Josep Coll i Matamala (●)
2. Lluís Casasayas Morera (●)	1911-1912	2. Joan Casajoana Font (◀)
3. Vicenç Pascual Orti (●)		3. Lluís Prunés Tatjé (◀)
4. Josep Portabella de Argullol (◀)		4. Domènec Gomis i Casals (●)
5. Tomàs Berenguer R... (◀)		5. Domènec Golet Golet (●)
6. Casimir Avellanet (◀)		6. Baldomer Saldoni (●) Seri
Suplents		Suplents
1. Fermí Roca i Coma (●)		1. Vicenç Riera (●)
2. Antoni Esparbé Serra (●)		2. Carles Mestres Carulla (●)
3. Francesc Señal Casas (●)		3. Onofre Torra Bosch (◀)
4. Florenci Ubach Torrents (◀)		4. Francesc Padró Ollé (◀)
5. Josep Cots Marnau (◀)		5. Ramon Andreu Fàbregas (◀)
6. Francesc Sitjes Riera (◀)		6. Ferran Cabot (◀)
ALCALDE (President JLRS)		
Maurici Fius i Palà (des de 28.01.1910 fins 31.12.1910 (renovació); i des de 30.01.1911 fins 28.12.1912). Tornaria a ser-ho entre 1914-1916 i 1917-1920		

¹ Nascut a Prats de Lluçanés el 21.09.1848, “va ser metge del seu poble, Sant Fruitós de Navarcles, i es traslladà a Manresa el 1875, on visità successivament al carrer de Sant Miquel, núm 18, al carrer de Sobrerroca, núm. 36, a la Carretera de Vic, núm. 9 i al carrer de SantaLlúcia, núm. 1. Republicà federal, va ser corresponsal del “Diari Català” a Manresa i col·laborà assíduament als diaris “El Cardoner” i “la Montaña”. Casat amb la navarclina Anna Duran i Gost, filla del doctor Duran, va ser una de les víctimes de la grip de 1918, i morí el dia 10 d'octubre”. Vegeu RAFAT i SELGA, Joan: “La Medicina”, dins del Capítol 32. Intel·lectuals i científics, de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 268-282. Pàg. 278.

MOSSÈN (Vocal nat)	
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest	
METGE (Vocal nat)	
Joan Piniella i Roca, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina (31.12.1910-10.10.1918 †)	
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1909)	
Francesc Perera i Vives (titular) Joaquín Cortina y Graner (suplent)	
Comissió Inspectora de la JLRS 1r. semestre (sessió 30.01.1910)	Comissió Inspectora de la JLRS 2n. semestre (sessió 26.06.1910)
<ul style="list-style-type: none"> - Casimir Avellanet (VP) - Josep Portabella de Argullol (VP) - Joan Casajoana Font (VO) - Domènec Golet Golet (VO) 	<ul style="list-style-type: none"> - Casimir Avellanet (VP) - Josep Portabella (VP) - Joan Casajoana (VO) - Lluís Prunés Tatjé (VO)

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1909-1910. Elaboració pròpia.

NOTA: A cada Vocal li correspon el seu Suplent, segons la numeració 1, 2, 3,... P.e., el Vocal Suplent de Francesc Perera i Vives era Fermí Roca i Coma pels patrons, i el del Vocal Obrer Josep Coll i Matamala era Vicente Riera.

(●) = Romanen a la Junta, procedents del bienni anterior.

(◀) = Entren elegits a aquestes eleccions de renovació.

(Seri.) = Secretari. Baldomer Saldoni i Solsona continuà exercint de secretari, i segurament fou reelegit, novament, per unanimitat, per més que a les actes no hi consta el seu nomenament. Elaboració pròpia.

És a dir, que van cessar en els seus càrrecs efectius els patrons Joan Mestres Serra, Domènec Andreu Gual, i Domènec Botifoll, els quals foren substituïts per Josep Portabella de Argullol, Tomàs Berenguer, i Casimir Avellanet. Pels vocals suplents cessaren Bonaventura Mitjavila, Ramon Puigarnau Picó i Joan Esquius Ribera, els quals foren substituïts per Florenci Ubach Torrents, Josep Cots Marnau i Francesc Sitjes Riera.

Només cessaren dos vocals obrers efectius: Miquel Civit Ingles i Manel Bataller Farràs, els quals foren substituïts per Joan Casajoana Font i Lluís Prunés Tatjé. Quant als vocals suplents, cessaren, pel contrari, quatre: Tomàs Guitart Huguet, Valeri Caldas Altimiras, Josep Servalls i Junyent, i Miquel Vilajoana Pons, els quals foren substituïts per Onofre Torra Bosch, Francesc Padró Ollé, Ramon Andreu Fàbregas, i Ferran Cabot. Com es pot comprovar, no va passar cap vocal suplent a efectiu, ni pels patrons ni pels obrers.

8.1. Els Consells de Conciliació i Arbitratge Industrial.

8.1.1. Els fonedors

La nova Junta constituïda, ja a la primera reunió de 1911 “dio cuenta del Consejo de Conciliación y Arbitraje para solucionar el asunto de los operarios cinteros explicando el estado de la cuestión. También feu leída la demanda presentada , á sus patronos, por los obreros fundidores.”² A la sessió del 27 de febrer, l'alcalde Maurici Fius i Palà donava comptes de “las resoluciones acordadas ante el Consejo de Conciliación á consecuencia de las demandas presentadas por los operarios cinteros y los oficiales fundidores en hierro y otros metales firmándose dos contratos de trabajo con fechas 6 y 13 del actual respectivamente”.³

El contracte entre patrons i operaris cinters ja ha estat analitzat anteriorment. Pel que fa al dels fonedors, la seva documentació ens permet veure més detalladament la dinàmica dels

² Acta del 30.01.1911.

³ Acta del 27.02.1911.

Consells de Conciliació i Arbitratge. El 25 de gener, la Societat de Fonedors en Ferro i Metalls de Manresa presentava als seus patrons. El primer punt que demanaven era el “Reconocimiento de la Sociedad de Fundidores de Manresa, como legalmente constituida”,⁴ i que en cap fundició “podrá trabajar obrero alguno que no esté debidamente asociado en esta Sociedad” (1^a.a). Els fonedors demanaven que, essent la jornada “actualmente de diez horas, todas las que accedan (sic) de ellas seran consideradas como extraordinarias; debiendose pagar para lo cual al cincuenta por ciento de aumento” (base 2^a) i que sempre que es tinguessin que treballar hores extraordinàries els patrons podrien fer-les treballar als obrers “que tengan por conveniente; esceptuando (sic) los días de fundir que por ser más pesado el trabajo deberán quedarse todos” (base 2^a.a), que tots els dies festius serien considerats com hores extraordinàries (base 3^a) i que “debido á los jornales tan mezquinos que generalmente se estan ganando, pedimos que se nos aumente de cincuenta centimos diarios” (base 4^a). Els fonedors plantejaven que el jornal mínim que percebria un operari seria de dotze rals diaris “despues de haber cumplido los cuatro años de aprendizaje” (base 4^a.a), així com que només es podria tenir una plaça d’aprenent per cada cinc oficials (base 5^a). La base 6ª deia que “Siempre que en alguna fundición tengan que aflojar de personal por escasez de trabajo, se repartirá la labor entre los que trabajen generalmente en la casa”, mentre que la 6^a.a i última deia que “Si hubiesen dado ocupación á algunos operarios en un exceso (sic) de trabajo, cuando este falte se despedirá por turno.”

El cinc de febrer els fonedors enviaven una carta a l’alcaldia manifestant “Que no habiendo obtenido contestación alguna de nuestros patronos, referente á las peticiones formuladas por dicha Sociedad, los asociados que la componen han tomado el acuerdo que á partir de hoy día cinco del corriente, hasta transcurridos los ocho días que marca la Ley no se ha dado solución al asunto que tiene pendiente dicha Sociedad con sus patronos, se cesará en el trabajo, cualquier día sin necesidad de previo aviso. Lo que en observancia de la Ley ponemos en conocimiento de V.S. para los efectos oportunos”.⁵ La nota anava signada pel president de la societat, Josep Rossell i pel secretari, Ramon Arderiu.

Dos dies després, el dimarts 7, els fonedors feren una reunió general en la qual “se acordó por mayoría de votos, declarar la huelga general del oficio para el lunes próximo”. El motiu de l’acord fou “no haber aceptado los patronos las bases presentadas por dicha Sociedad”, i així li ho feien saber a l’alcalde.⁶

El dijous dia 9 l’alcalde, Maurici Fius i Palà, “en vista de la anterior comunicació y teniendo en cuenta que los patronos demandados en la reunión celebrada en esta alcaldía el día 7 del corriente aceptaron verbalmente los oficios del que provee para la solución del conflicto; entendiéndose por consiguiente llenado con este motivo el requisito del artículo 3º de la Ley, pues además los patronos están enterados ya de las reclamaciones formuladas por los obreros. El M. Iltr. Sr. Alcalde ha dispuesto convocar el Consejo de Conciliación y Arbitraje comunicándolo á las partes y suplicándoles continuen en la normalidad del trabajo y se abstengan de tomar acuerdos ni realizar ningún acto que pudiese agravar la cuestión en espera del resultado definitivo”.⁷

⁴ ACMA-ADC. Reformas Sociales. Año 1911. N° 1. Consejo de Conciliación y Arbitraje. Demanda presentada por los obreros fundidores á sus patronos. 13 febrero de 1911. Contrato de trabajo de la misma fecha.

⁵ Ídem (05.02.1911).

⁶ Ídem. Signava la carta el secretari de la Societat, Josep Rossell (08.02.1911).

⁷ Ídem (09.02.1911).

El mateix dia s'enviaven els oficis notificant-ho, a la Societat d'Obrers Fonedors i als patrons fonedors.

El dissabte 11 de febrer, el secretari de la Junta de Reformes Socials, Baldomer Saldoni i Solsona certificava que segons allò disposat en l'article 5è de la Llei de Conciliació i Arbitratge industrial, l'alcalde havia designat "á los mismos que formaron el Consejo anterior ó sea á los patronos D. Luis Bosch, D. Domingo Andreu y D. Francisco Torrella y á los obreros D. José Sala, D. José Bonachí y D. Jacinto Saldoni."⁸

El dilluns 13 de febrer, a les 20'00 h es reunien a la Sala Capitular de les Cases Consistorials, sota la presidència "del Iltre. Sr. Alcalde-Presidente de la Junta local de Reformas Sociales D. Mauricio Fius i Palá, el Consejo de Conciliación y Arbitraje industrial compuesto por los jurados patronos D. Domingo Andreu, D. Francisco Torrella y D. Luis Bosch y los obreros D. José Bonachí, D. Jacinto Saldoni y D. José Sala Bailina, actuando de Secretario el que lo es de la Junta local de Reformas Sociales D. Baldomero Saldoni con objeto de hallar una fórmula de arreglo en la demanda presentada por los obreros fundidores á sus patronos asistiendo al acto los patronos fundidores D. Cristobal Marcet, D. Francisco Prat, D. Ramon Armengou⁹ y D. Delfin Illa y los obreros D. Juan Casajuana,¹⁰ D. José Viñals, D. José Rosell, D. Ramón Arderiu, D. Domingo Mata, D. Rufino Lluch, y D. Ramón Torras en representación de la Sociedad de Fundidores. El Sr. Casajuana en nombre de la Sociedad manifestó que mantenían íntegras las bases presentadas.

Les discussions giraren entorn de les jornades de treball (60 hores les setmanes de sis dies i 50 si hi havia algun dia festiu, però no pagant-se com senzilles les hores que es treballassin en aquests dies festius); els salaris: els obrers demanaven 12 rals diaris front els 10 dels patrons; el nombre d'aprenents (els patrons no acceptaven la base 5ª dels obrers "por la imposibilidad de limitar el número de aprendices" mentre que els obrers argumentaven que "deberían reducirse el número de aprendices porque sustituyen y por consiguiente privan del trabajo á los peones". La base 6^a.a. (acomiarar per torns si faltava el treball) no era acceptada pels patrons "porque no pueden privarse de la libertad de despedir al obrero que más le convenga tanto más cuanto que los obreros dejan el trabajo cuando les parece oportuno" (Marcet), mentre que els obrers (Casajuana) manifestaven que "dicha base fue presentada para evitar la coacción patronal, estando conforme la Sociedad en que los patronos despidan en cualquier momento al obrero que no cumpla". Fius i Palà va preguntar a les parts si en el cas de ser acomiadat un obrer "que á juicio de la Sociedad no había motivo justificado para tal medida, si estaban conformes en someterlo á deliberación del Consejo ó de la Junta de Reformas Sociales contestando los patronos que como dicho caso no sucederá no hay necesidad de recurrir á este extremo". Finalment, "preguntadas las partes si querían intentar una avenencia, el Sr. Casajuana por los obreros contesta que aceptarán el laudo del Consejo si lo consideran de justicia, y los

⁸ Ídem (11.02.1911)

⁹ En nom de la Societat Perera, Masnou i Armengou (de la qual formava part Joaquim Perera i Portabella, antic vocal patró de la Junta de Reformes Socials i tiet de Francesc Perera i Vives, actual vocal patró)

¹⁰ Efectivament, en aquells moments Vocal obrer de la Junta de Reformes Social.

patronos que deseaban saber antes los términos de la proposición para aceptarla. En este estado se dio por terminada la reunión, quedándose el Consejo para deliberar y levantándose esta acta de cuyo contenido certifico”. La propuesta del Consell de Conciliació, feta aquell mateix dia i que fou acceptada per patrons i obrers, fou com segueix:

“Pactos

- 1º Los patronos fundidores se dan por enterados de la existencia de la Sociedad de obreros fundidores de Hierro y metales de Manresa y su Comarca.
- 2º Las semanas regulares cuando la jornada exceda de 60 horas las que pasen de este número se pagarán al obrero con un aumento del 50% del salario normal. Las semanas irregulares ó en que haya días festivos, éstos serán abonados con el salario ordinario, pero si trabajan en domingo las horas de este dia se pagarán siempre con el aumento del expresado 50 por ciento.
- 3º En los días de fundir se seguirá la costumbre actual de tener el personal ocupado.
- 4º Se concede el aumento de un real diario sobre el jornal que ahora vienen percibiendo los obreros fundidores.
- 5º En cuanto al número de aprendices queda establecida la proporción de 2 por cada 5 oficiales fundidores, respetándose los que actualmente existen.
- 6º Este contrato tendrá una duración de cinco años.”

Segueixen les signatures del Consell de Conciliació, dels patrons i dels obrers.

8.1.2. Els fabricants, operaris i treballadors cinters

L'altre Consell de Conciliació i d'Arbitratge de què disposem és el de la demanda presentada per la Societat de Treballadors Cinters de Cotó als seus patrons l'11 de juliol de 1911. Es feren cinc sessions del Consell de Conciliació abans no arribaren a acord, els dies 23, 28 i 30 de setembre i 3 i 10 d'octubre de 1911, data aquesta darrera del contracte de treball que començaria a regir a partir del dilluns sis de novembre de 1911. Com es veu, quatre llargs mesos per arribar a acords des que es presenten les bases fins que comença a regir el nou contracte, reflex d'una problemàtica interna farcida de conflictes laborals en el sector. Prova d'això és que des que es presentaren les bases l'11 de juliol fins a mitjans de setembre fabricants, operaris i obrers, fracassaren en les seves negociacions directes. El propi Maurici Fius i Palà, quan va fer la convocatòria del Consell de Conciliació en 16 de setembre, expressava que ho feia *“guiado por el buen deseo de conseguir una solución de concordia que termine de una vez las diferencias que desde largos años se vienen lamentando entre las clases que integran el ramo de cintas de algodón”*.¹¹

Així, l'11 de juliol una Comissió gestora de la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó presentaven un escrit a l'alcade en què li comunicaven que “el próximo Jueves dia trece del corriente se entregará á todos los patronos y Operarios que tengan, á su cargo obreros del ramo, unas bases y tarifas para que procedan a su estudio, y nos contesten en el termino de once días, no si estan conformes, cuya contestación pasa[rá] a recoger una comición (sic) al domicilio del patrono, y despues dicha comición (sic) comunicará á la Junta el resultado, para que de una reunión general y tome los acuerdos que crean necesarios. Condiciones que pedimos en la tarifa. 1º Precentar (sic) la tarifa que regía en nueve de Agosto de 1906, y arreglada solo por lo que ha de cobrar el trabajador. 2º En esta tarifa se añadiría un cinco por ciento de aumento, para cer (sic) déstribuido (sic) en la forma siguiente: un dos para la caja de la Sociedad. Otro dos para organizar un seguro de enfermedades é invalidos. Y el uno para los gastos de gobierno de nuestra sociedad, y este cinco por ciento quedara en poder de los patronos. Y cada quince días pasa arrecogerlo (sic) una comición (sic) para cer (sic) entregado á la Junta de nuestra Sociedad y hacer la correspondiente distribución”. Signaven per la Comissió gestora Joan Busquets i Pere Vilalta. S'hi adjuntava un full imprès on es repetien els punts anteriors i s'hi afegien unes bases de 13 punts.¹² Signaven les bases un total de 91 treballadors cinters.¹³ S'imprimiren un fulls per adjuntar a les bases que es presentaven als patrons.

¹¹ ACMA-ADC. Reformas Sociales. Año 1911. Nº 5. Consejo de Conciliación y Arbitraje. Demanda presentada por los trabajadores cinteros á sus patronos. Sesiones de los días 23, 28 y 30 septiembre y 3 y 10 de octubre de 1911. Contrato de trabajo de de 10 de octubre 1911.

¹² Vegeu ANNEX: Sociedad de Trabajadores en Cintas de Algodón. Manresa, 7 Junio 1911.

S'adjuntava, també, una llista amb els noms dels patrons i els operaris als quals se li havien entregat les bases¹⁴:

<i>Nombres de los patronos y patronos operarios</i>			
Pancraccio Cucurella	+	s	Juan Serrallonga x
Juan Riera	+	s	B. Casellas
Sucesor de Isidro Dalmau	+	s	Carlos Bayona
Ramon Puigarnau	+	s	Juan Pinto
Francisco Serrayma	+	remo x	Ignacio Perramon
Lluviá Hermanos	x	x	M Castedo
Francisco Ponsa	(no tiene obreros)	s	José Altimiras
Baltasar Portabella	+	x	José Camprubí
Pedro Carreras	x	s	José Torrella
Andres? Dalmau	+ tarifa, bases?	x	Salvador Valls x 30-9
Jose Canela	(no tiene obreros)	4 telares x	Luis Valls (Cucurella)
Hijos de Matarrodona	+	4 “ s	Jaime Caellas (Lluviá)
Francesc Tuneu	(no tiene obreros)	s	Manuel Galí
Luis Vallès	+	x Martin	Valentin Martrus x
Ramon Roig	+	7 telares	Ramon Subirana (Lluviá)
Juan Estany	+	x	Antonio Vilalta
Agustín Domenech	remo	6 “	José Aragón x Serrahima Manuel Rosell — Sr. Benito

Estos son los Patronos que an recibido el oficio, Bases y Tarifas

Manresa 13 Julio – 1911

Convocar jueves 6 tarde á los que no llevan S.”

El 24 de juliol, la Societat de Treballadors en Cintes enviaven una carta a l'alcalde en què li manifestaven el dia 13 van presentar les bases als patrons “y no habiendo (sic) tenido contestación de ellos, exponemos á V.E. que reunida la Junta de dicha entidad, acordó conceder una prórroga de ocho días á partir del día de la fecha, que si no se contesta á esta pretensión, la Junta de la referida sociedad hará lo que crea conveniente”.¹⁵ Signaven per la Comissió gestora Joan Busquets i Antoni Vila.

El 16 de setembre, la Societat de Treballadors Cinters enviava una nova carta a l'alcalde en què li manifestaven que “no habiendo llegado á solución, exponemos que si el diez y ocho del corriente no ha llegado una solución el martes próximo diez y nueve del mismo nos declararemos en huelga, aprobandolo en votación secreta con cuarenta y ocho votos contra tres. Aquesta vegada signaven la carta el president de la Societat, Domènec Gomis, aleshores Vocal obrer de la Junta de Reformes Socials, i el secretari, Ramon Girbau.

Fou llavors quan l'alcalde, Maurici Fius i Palà decidí convocar el Consell de Conciliació i Arbitratge “guiado por el buen deseo de conseguir una solución de concordia que termine de una vez las diferencias que desde largos años se vienen lamentando entre las clases que integran el ramo de cintas de algodón”, tot suplicant “á esa Sociedad se sirva suspender todo acuerdo esperando el resultado del Consejo de Conciliación así como también se

¹³ Ídem, pàg. 3.

¹⁴ Els de l'esquerra són els patrons i els de la dreta el operaris. Elaboració pròpia.

¹⁵ ACMA-ADC. Reformas Sociales. Año 1911. N° 5. Consejo de Conciliación y Arbitraje. Demanda presentada por los trabajadores cinteros á sus patronos. Sesiones de los días 23, 28 y 30 septiembre y 3 y 10 de octubre de 1911. Contrato de trabajo de de 10 de octubre 1911 (24.07.1911).

abstengan de publicar toda clase de escritos que pudieran hacer más tirantes las relaciones existentes entre una y otra clase”.¹⁶

El 20 de setembre Fius i Palà designava els Jurats membres del Tribunal Industrial que havien de formar El Consell de Conciliació i Arbitratge, als quals convocava a la primera sessió pel dia 23 a les 21'00h en el Saló Capitular de les Cases Consistorials: Joan Mestres Serra, Antoni Cornet Farrán, Francesc Torrella Martí, (Jurats patrons), i Josep Sala Bailina, Josep Gall Valls i Jacint Saldoni Solsona (Jurats obrers).

El 23 de setembre es feia la primera sessió del Consell de Conciliació, en la qual la Societat de Treballadors l'adicionava “en el sentido de que la jornada de trabajo no puede exceder de diez horas al dia”. Els patrons manifestaren “que no habia inconveniente siempre y cuando los demás la aceptaran”. Aquest era sempre un recurs gairebé retòric de la patronal per no haver d'acceptar la reducció de jornada; així, si faltaven quatre patrons de manera reincident a les reunions de negociació, sempre podien argumentar que no acceptarien treballar menys hores mentre la resta continuava treballant més hores. Donat que la presidència llegí una comunicació de varis fabricants importants, com ara Lluvià Germans, Andreu Pons Santacreu, i Josep Portabella “excusando su asistencia por no tener obreros”,¹⁷ i una altra de la Societat d'Operaris Cinters “manifestando que no está dispuesta á tratar del asunto si no se resuelve la cuestión de horas de trabajo”, i després de llarga discussió, Fius i Palà proposà que donat que els patrons presents acceptaven tant la jornada de treball com les tarifes “siempre y cuando la aceptaran los demás patronos”, que citaria novament a la Junta directiva de la Societat d'Operaris pel dia 28 ja que “precisamente uno de los asuntos que han de resolverse es la jornada de trabajo”.¹⁸ S'aixecà doncs la reunió i es convocà al operaris cinters pel dia 28. A aquesta darrera assistiren el Jurat Antoni Cornet Farrán (patró) i els Jurats obrers Josep Sala Bailina i Jacint Saldoni Solsona; el president del Consell i de la Junta de Reformes Socials, Maurici Fius i Palà; la Junta de la Societat de Treballador Cinters; Francesc Costa i Josep Carreras, en representació de la Societat d'Operaris en Cintes, i els fabricants Pancraci Cucurella, Joan Estany, Ramon Puigarnau i Francesc Ferrer; i representants de Francesc Serrahima, Manel Carreras i Lluís Vallès.

Quan la presidència pregunta a la representació dels operaris què opinaven de la demanda, “contesta el Sr. Carreras que su sociedad no puede obligar á los operarios que tienen trabajadores empleados á la aceptación de unas bases determinadas y que siendo estos una minoria á su entender procede llamarlos ante el Consejo para interesarles en la demanda. El Sr. Costa opina en el mismo sentido y añade que la Sociedad que representa vería con gusto que se solucionase favorablemente la reclamación”.¹⁹ S'acordà doncs reunir-se novament el dissabte següent, dia 30 a les nou de la nit.

A la reunió del Consell de Conciliació i Arbitratge industrial del 30 de setembre, presidida per l'Alcalde-President de la Junta de Reformes Social, Maurici Fius i Palà, assistiren els

¹⁶ Ídem (16.09.1911).

¹⁷ Lluvià Germans, Andreu Pons Santacreu i Josep Portabella de Argullol enviaren una carta a l'alcalde Fius en data 23 de setembre de 1911 (aquell mateix dia) en què deien que entenien que no devien assistir a la reunió “por la poderosísima razón de que nosotros no tenemos telares de propiedad y si solamente operarios á quienes damos el trabajo á destajo y ninguna demanda nos han dirigido”. I afegien, tal com si el problema fos només dels altres, que “sería una gran satisfacción para nosotros que el Consejo de Conciliación y Arbitraje, solucionase las diferencias que hay entre oficiales cinteros y patronos que tienen los telares de su propiedad”.

¹⁸ Ídem (23.09.1911).

¹⁹ Ídem (28.09.1911).

fabricants Pancraci Cucurella, Joan Estany i Francesc Ferrer, i representants de Pere Carreras, Francesc Serrahima i Lluís Vallès; la Junta de la Societat de Treballador Cintres; Josep Carreras i Francesc Costa per la Societat d'Operaris en Cintes, i els operaris que tenien treballadors Joan Serrallonga, Casellas, Carles Bayona, Joan Pintó, Ignasi Perramón, Josep Altimiras, Josep Camprubí, Josep Torrella, Jaume Caellas, Manel Galí i Manel Rossell.

Un cop explicada la demanda i l'estat de les negociacions, i "aceptando las partes, en principio, la jornada de diez horas" es posaren a discutir les bases de la demanda. Altimiras diu que accepta les 10 hores i que no té inconvenient en discutir-les. Domènec Gomis li demana que exposi els seus dubtes "ó reparos y se le podrá contestar". Fius i Palà pregunta si la resta d'operaris opinen com Josep Altimiras i Joan Serrallonga respon que si els patrons les accepten "no tiene inconveniente en suscribirlas", mentre que el fabricant Joan Estany manifesta "que no puede estar conforme con la base 11ª tal como viene redactada".²⁰ Després d'alguna discussió "sobre la procedencia de discutir las bases inmediatamente se dio principio á la lectura y aprobación de las mismas quedando admitidas, en principio, 7ª y 8ª y dejándose á juicio del Consejo para su modificación la 9ª, 10ª, 11ª, 12ª y 13ª y aceptadas en principio, sin modificación, la 1ª, 2ª, 3ª y 4ª."²¹ Acte seguit s'aixecà la reunió i i s'acordà reunir-se el proper dimarts, 3 de setembre a les 20'30h.

A la reunió del Consell de Conciliació i Arbitratge industrial del 3 d'octubre, presidida per l'Alcalde-President de la Junta de Reformes Social, Maurici Fius i Palà, assistiren els Jurats patrons Antoni Cornet Farrán i Francesc Torrella Martí mentre que pels obrers assistiren Josep Sala Bailina i Jacint Saldoni Solsona; assistiren els fabricants Pancraci Cucurella, Joan Estany, Ramon Roig, Francesc Tuneu, i Francesc Ferrer; i representants de Pere Carreras, Francesc Serrahima, Ramon Puigarnau i Baltasar Portabella, además de la majoria d'operaris "que ocupan trabajadores y de la Junta Directiva de la Sociedad de éstos últimos".

Explicats per la presidència els acords adoptats a la reunió anterior, Ramon Roig es manifestà d'acord amb ells. La base 5ª "quedó retirada, sin perjuicio de reclamar cuando se considere procedente. La 6ª quedó modificada en el sentido de que los fabricantes y operarios harán todas las semanas una relación individual ó colectiva del semanal que han ganado los trabajadores para que puedan entregarla á la sociedad. Los telares á mano se dejan á libre contratación. Nombróse una comisión compuesta de fabricantes y operarios para que con el Consejo estudie si es posible lo pedido en las letras B.C. y D. de la demanda."²² La presidencia preguntó á los reunidos si están conformes en que el Consejo

²⁰ La Base 11ª deia com segueix: "Queda prohibido á los fabricantes y operarios tener mayordomo en las cuadras donde haya menos de diez telares reunidos, y en el caso de que hagan funcionar los telares como los demás obreros dichos mayordomos deberán estar inscritos en la Sociedad con los mismos derechos y deberes que los demás".

²¹ Acta del Consell de Conciliació i Arbitratge (30.09.1911). Vegeu ANNEX: Sociedad de Trabajadores en Cintas de Algodón. Manresa, 7 Junio 1911.

²² Les lletres A.B.C i D. eren els apartats de la base 1ª en què es demanava el 5% d'augment. L'apartat A posava a disposició del fabricant o operari el 5% de cada feina i una comissió passaria cada 15 dies a recollir-lo i l'entregaria a la Junta de la Societat de Treballadors que ho repartiria en la forma següent: B. Un 2% per la caixa de resistència; C. Altre 2% per a una caixa de socors mutus, per a malalties, invalidesa i vellesa, i D. l'1% restant per a les despeses d'administració i govern de la Societat de Treballadors Cintres. Acta del Consell de Conciliació i Arbitratge (03.10.1911).

formule el contrato de trabajo contestando los reunidos afirmativamente. Y no habiendo más á tratar...”

El Consell trigaria una setmana a acabar de redactar el contracte de treball, i el dimarts següent, dia 10 d'octubre, se celebrava la reunió definitiva en què s'havia de signar per totes les parts. Per tant, hi eren pràcticament tots. Presidia Maurici Fius i Palà i els Jurats assistents foren Josep Sala Bailina (obrer), Antoni Cornet Farrán, Francesc Torrella Martí (patrons), Jacint Saldoni Solsona (obrer) i Joan Mestres Serra (patró). Pels fabricants assistiren Lluvià Germans, Josep Portabella, Andreu Pons Santacreu, Pancraci Cucurella, Francesc Ferrer, per Successora d'Isidre Dalmau, Ramon Puigarnau “en representació de su padre de su mismo nombre y apellido”, Sirvent (no consta el nom), en representació de Francesc Serrahima, Carreras (no consta el nom, però es deia Joan), en representació del seu pare, Pere Carreras, Ramon Roig i Joan Estany. Pels “patronos operarios” (així dit consta a l'acta), assistiren Joan Serrallonga, Carles Bayona, Joan Pintó, Francesc Costa, Josep Torrella, Josep Camprubí, Manel Rossell, Manel Galí, Josep Bou i Casellas, A. Martus Nadal i Josep Altimiras. Estaven presents les Juntes directives de la Societat d'Operaris Cintres de Cotó i de la Societat de Treballador en Cintres de Cotó, amén del Secretari de la Junta de Reformes Socials, Baldomer Saldoni Solsona, el qual actuava de secretari del Consell de Conciliació i Arbitratge. L'objecte de la reunió era la lectura i aprovació del contracte de treball, el qual havia estat “redactado de conformidad con los acuerdos tomados en las anteriores sesiones”.²³ L'operari Josep Altimiras demanava explicacions sobre la base 14 (multes als infractors) i després de breu discussió s'acorda modificar les quanties de les multes, tot deixant-les de 25 a 50 pessetes si l'infractor era fabricant, de 15 a 25 si era operari i de 5 a 15 si era treballador (inicialment de 50 a 100 fabricant o operari, i 5 a 25 si era treballador). La base 13 fou aprovada sense modificació; el fabricant Francesc Cucurella solicita, i així s'acordà, que a la paraula fabricant s'afegís “o mayordomo”; la presidència va manifestar que podria addicionar-se a l'article 3º, afegint “que la comisión del artículo adicional estudiará si se pueden mejorar las condiciones de los cinteros á remo mientras subsistan y así se admitió”.²⁴ Fius i Palà preguntà llavors si hi havia algun dubte o dificultat respecte de la resta dels articles per tal de corregir-los “y no habiéndose hecho ninguna objeción se procedió á la redacción de las enmiendas acordadas”. Un cop fet, Sirvent, representant de Serrahima manifestà que no “se creía suficientemente autorizado para contraer una obligación en nombre de su principal (...) pero que creía que éste aceptaría el contrato, haciendo igual manifestación el Sr. Puigarnau.”²⁵ Vist això, Josep Portabella exposà que ells acceptarien el contracte “con la

²³ Acta del Consell de Conciliació i Arbitratge (10.10.1911).

²⁴ En clara referència a la pràcticament desaparició d'aquests telers manuals i per tant a la desprotecció dels pocs cintres de telers de rem existents. El procés de substitució va arrencar a tombants de segle i fou l'any 1911 quan aquest telers tocaren fons i desapareixeren pràcticament. Malgrat que tornaren a reaparèixer algú que altre durant els anys de la Primera Guerra Mundial, desapareixeren definitivament després d'aquesta. Recordem que a la matrícula industrial de 1909, només hi havia un teler manual de cotó (el de Francesc Perera i Vives, Vocal patró de la Junta), 15 manuals a la Jacquard i 12 de cotó d'alpargates. És a dir, un total de 28, mentre que hi havien 4.609 mecànics de cotó. Pel que fa als de cintes n'hi havien 25 manuals (10 de cotó i 15 de mescla) mentre que els mecànics eren 99, els de vapor 60 i els de gas, 2. És a dir, 25 manuals de cintes front 159 mecànics. La ràpida mecanització (que en realitat en molts casos era la mecanització dels propis telers de rem, accionats a gas, aigua o electricitat, i que passaven a dir-se de *patxada*) d'aquests telers entre 1909 i 1911 fou vertiginosa. Posteriorment, entre 1911 i 1919 no es va donar d'alta cap teler manual, mentre que es donaren 4 de baixa. Vegeu supra, a la Junta de 1900-1904, l'apartat de la indústria, especialment l'apartat b). *Els telers de cintes de cotó*. Cfr. amb ANNEX V: *Teixidors i filadors a Manresa*. Per al procés de substitució, Cfr. Vila i Virós, loc. cit., p. 510.

²⁵ Ramon Puigarnau fill representava al seu pare, Ramon Puigarnau i Picó, el qual havia sigut vocal patró suplent de la Junta de Reformes Socials en el quadrienni anterior.

condición de que lo aceptaran también los demás que se hallaban ausentes”. Ja hi tornavem; l’eterna excusa. Tanmateix, aquí s’imposà el bon criteri de Maurici Fius i Palà, veritable artífex de la consolidació i els èxits assolits en el terreny de la resolució dels conflictes pels Consells de Conciliació i Arbitratge de Manresa quan, argumentant que “por la temeridad de unos pocos podría darse el caso de que fracasar el convenio cosa que seguramente lamentarían todos los presentes, se convino que este fuese obligatorio desde el momento en que quedaran obligados ó suscribieran el contrato un número de patronos que tengan ó representen el setenta y cinco por ciento de los telares que tienen en conjunto los patronos Serrahima y Puigarnau u demás que no se hallan presentes”.

Aquest fou el darrer escull, el qual no només fou salvat, sinó que deixava assentat un importantíssim precedent de futur: o s’estava present en les negociacions o aquestes serien acordades, malgrat tot. El missatge era clar: era millor estar present; així, com a mínim, es podrien discutir els terminis dels acords. Fius i Palà (foto) s’apuntava així, un altre dels seus èxits, que el farien tan estimat per la societat manresana de l’època, i en especial de la classe obrera.

El contracte es tornà a llegir íntegrament i fou trobat “conforme en todas sus partes”. Fou aprovat i signat, per un període de cinc anys, per tots els presents:

Lluvià Germans, Josep Portabella de Argullol, Andreu Pons Santacreu, Pancraci Cucurella, Ramon Roig, Francesc Ferrer, Pere Carreras, representant pel seu fill, Joan Carreras, Carles Bayona, Joan Pintó, Francesc Costa, Josep Torrella, Josep Camprubí, Manel Rossell, Manel Galí, Josep Bou i Casellas, A. Martrus Nadal, Josep Altimiras, Joan Estany i Ignasi Mas, representat per Francesc Costa. Signaren també les Juntes directives de les societats d’Operaris i Treballadors Cintres de cotó “i no los señores Serrahima y Puigarnau por las manifestaciones hechas por sus representantes habiéndose acordado á la vez que este contrato empiece á regir el primer lunes del próximo mes de noviembre”.

El contracte fou definitivament un èxit total quan els fabricants no assistents al Consell d'Arbitratge del 10 d'octubre començaren a desfilar, un rere l'altre, per l'Alcaldia a signarlo: Francesc Serrahima el primer, el 14 d'octubre, al qual seguiren Ramon Puigarnau, el 16, Baltasar Portabella el dia 23, Joan Riera Patzi (el qual tenia l'empresa amb el nom de Fills d'Isidre Riera) el 24, Manel Vallès i Perera, en nom del seu pare, Lluís Vallès Pons, el 15 de novembre i, finalment, Francesc Cabot, el 31 de desembre

El 30 d'octubre es reunia la Junta de Reformes Socials i es feia constar en acta el contracte de treball estipulat entre els fabricants, operaris i treballadors cinters. En ell es feia referència a l'addició introduïda per l'alcalde Fius relativa als cintaires manuals "En atención á las circunstancias que concurren en los pocos obreros que trabajan en los contados telares á remo próximos á desaparecer, continuarán las actuales condiciones, pero en el momento de transformarse en mecánicos se regirán por este contrato".²⁶

A partir d'aquest contracte, en el qual s'especificava clarament que les "infracciones que compruebe las pondrá en conocimiento de la Junta de Reformas Sociales la cual impondrá la multa ó indemnización", les futures infraccions als contractes de treball en el ram de la cinteria es vehicularien a través de la Junta de Reformes Socials, com per exemple les que la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó feien als pocs dies de l'entrada en vigor del nou contracte, en carta adreçada a l'alcalde president "que es de la Junta Local de Reformas de esta tenemos el honor de poner en conocimiento de V.E. y los vocales de la misma (...) y espera de V.E. y los dignos vocales que se corregirán los abusos que á continuación expresamos por los siguientes patronos"²⁷

Torrentelle [Torrentallé]	Carretera Vich, N° 136
Matarrodona	Doch, Bajos
Vallès	Calle Ospital (sic) N° 11
Odoná	" " " 9
Ferre	" Viladordis "
Bayona	" " " "
Carreras	" " " "
Costa	" San Llorens Brindi
Altimiras	" Escodinas " 53
Villa	" San Clara Vieja " 12
Casellas	" Juncadella " 69
Galí	Muralla San Francisco 88
Francisco Ponsa	" Bruch "
Martrus	" Bruch "

La Junta de esta Sociedad se ha visto obligada á llamar á su delegado de esta Junta y exponerle lo antes estado que esperamos que esta digna Junta lo tomará en consideración".²⁸ Signaven la carta el president de la mateixa, Francesc Font i el secretari, Pere Vilalta.

Fou així com, el 31 d'octubre es tornaven a reunir l'alcalde amb els fabricants, operaris i obrers per tal "de evitar dificultades y establecer la debida regularidad se vea si es posible tomar un acuerdo sobre la distribución de las horas que constituyen la jornada de trabajo".²⁹ Després de debatre llargament s'acordà per unanimitat distribuir la jornada de la següent manera: "Empezará el trabajo á la seis de la mañana hasta las ocho: de ocho á ocho y media para almorzar, continuará el trabajo hasta las doce; de doce á una y media para comer, continuando el trabajo hasta las seis y media de la tarde en cuya hora terminará la jornada todos los días laborables menos los sábados que tendrán la misma

²⁶ Acta del 30.10.1911, p. 51-r.

²⁷ ACMA-ADC. Reformas Sociales. Año 1911 (25.11.1911).

²⁸ Ídem.

²⁹ ACMA-ADC. Reformas Sociales. Año 1911. Acta de la reunió del 31.10.1911, adjuntada al lligall del Consell de Conciliació i Arbitratge.

distribución pero terminando la jornada á las tres y media de la tarde”.³⁰ Aquesta vegada sí, definitivament, s’aconseguia establir la jornada laboral de 60 hores setmanals.

Això no evitaria pas les infraccions i les denúncies reiterades, com ara les presentades per la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó el 21 de desembre en què es denunciava al fabricant Lluís Vallès i a l’operari Josep Casellas Bou per tenir en els seus telers treballadors no associats a la Societat de Treballadors (art. 12 del contracte) i a l’operari Carles Bayona, per tenir en els seus telers un nen menor de 18 anys (art. 10). O bé les denúncies fetes pel delegat de la Societat d’Operaris Mecànics en Cintes de Cotó, acompanyat pels inspectors de la Junta de Reformes Socials, Casajoana i Prunés, per excés d’hores de treball de Francesc Cornet i Francesc Roca (5 desembre), d’Agustí Vila, àlies *Menaqué* (dia 12) i Casellas i Jaume Caellas el dia 15. Però ara totes elles passaren a ser vehiculades per la Junta de Reformes Socials a les seves sessions, i era ella la que imposava les multes per infracció.

La Junta de Reformes Socials havia aconseguit integrar les demandes dels treballadors cinters, però també les dels operaris i les dels fabricants, per la via de la legalitat a través dels organismes oficials de negociació i consens, com eren la pròpia Junta de Reformes Socials, els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge. Aquests organismes es consolidarien durant aquests anys com el marc global natural de negociació i consens per a tots els sectors productius a la ciutat, com ara els fonedors, fusters, paletes i peons, tipògrafs, llauners, metal·lúrgics, picapedrers i canters, dependents del comerç, tintorers, filadors i teixidors, ferroviaris, etc., tant dels obrers com dels patrons.

L’aparició de nova documentació de la Junta de Reformes Socials de Manresa, fins ara no localitzada, fa presuposar que aquesta va continuar jugant un important paper de consens a la ciutat.

³⁰ Ídem.

CONCLUSIONS

L'anàlisi de les Juntes de Reformes Socials de Sabadell, Mataró i Manresa i, per extensió, de Catalunya, permet extreure diverses conclusions. La primera és que no es pot fer un balanç positiu, ni tampoc negatiu, en termes globals, de la seva existència. Malgrat les moltes limitacions i fracassos, les Juntes de Reformes Socials esdevingueren *espais ideals* de diàleg social i de negociació, els quals permeteren, de manera gradual, l'establiment d'un sistema legal de relacions laborals; possibilitaren un marc d'estabilitat política i social favorable, i contribuïren a la modernització dels comportaments laborals i socials dins la societat de l'època, mitjançant l'aplicació lenta i gradual –i també desigual- de la incipient legislació social de l'Estat de la Restauració.

L'aparició d'aquella nova legislació social de tombants de segle XX s'emmarca en la necessitat dels estats liberals burgesos de fer front a la pressió democratitzadora de sectors de la classe mitjana i de la classe obrera. És a dir, en la necessitat de donar resposta a l'emergència -no tan sols a l'aparició-, de les masses en la vida política i social i, per tant, a com s'afrontava la necessària ampliació de la base social del règim. I també, correlativament, d'establir els mecanismes de participació política i social que vehicuessin les aspiracions socials i polítiques envers les institucions introduïdes *ad hoc* pels propis estats liberals, en un clar intent d'obrir noves vies d'integració social. En el món del treball, les Juntes de Reformes Socials estaven cridades a ser aquests organismes de consens entre el capital i el treball, amb representació estatal, els encarregats de dur a terme aquella incipient legislació social i, en conseqüència, els veritables protagonistes de la seva posada en marxa.

Una segona conclusió és que l'Estat va aconseguir incloure patrons i obrers en aquest programa reformista. Ho va fer de manera lenta, gradual, però indiscutible. Sobretot després de l'*arrencada seriosa* impulsada per l'Institut de Reformes Socials, entre 1904-1906. També de manera qüestionable, ja que els va atraure de manera ambivalent; d'una banda, amb un discurs progressista que perseguia modernitzar els comportaments socials i laborals en el món del treball i que aspirava a l'establiment d'un sistema legal de relacions laborals dins la societat de l'època, però, d'una altra, amb unes pràctiques caciquils com

ara la de *premiar* amb la presidència de les Juntes Municipals del Cens Electoral als vocals patrons o obrers que formessin part de les Juntes Locals de Reformes Socials. Aquests és un dels aspectes més *agredolços* de les vies d'integració social emprats pels sectors reformistes. I clarament contradictoris, ja que es persegueix la modernització dels comportaments socials i es va recórrer a pràctiques caciquils per integrar obrers i patrons en aquell programa reformista i modernitzador. La veritat és que això no resulta massa sorprenent, ja que el caciquisme era l'ambient predominant de l'època. Com també ho eren l'apatia política i la conflictivitat social.

Les posicions ideològiques i polítiques de l'època enfrontaven dues concepcions força oposades sobre l'anomenada "qüestió social". D'una banda, la que negava tota intervenció de l'Estat en les relacions entre els obrers i els patrons, tot considerant-la contrària a la llibertat individual, a la propietat privada i a la llibertat del treball, la qual estava abanderada pels partidaris del liberalisme més pur. De l'altra, la que defensava un ampli programa de reformes socials que permetessin la institucionalització de les relacions entre obrers i patrons, tot possibilitant vies d'integració dels conflictes socials, protagonitzada aquesta pels sectors institucionistes, més concretament pels liberals krausistes, vinculats a la *Institución Libre de Enseñanza*, els personatges més importants dels quals foren Gumersindo de Azcárate, Adolfo Buylla i Adolfo Posada, president i secretaris, respectivament, de l'Institut de Reformes Social.

L'Institut de Reformes Socials es basava en la participació de les organitzacions patronals i obreres i en una estructura descentralitzada, repartida per tot el territori espanyol, que es recolzava en les Juntes Provincials i Locals de Reformes Socials. Aquesta estructura fou, d'entrada, i gairebé a la fi, un dels seus handicaps més importants. D'entrada perquè les organitzacions patronals i obreres no es trobaven gaire consolidades a tombants de segle, i les expectatives en elles dipositades no foren plenament satisfetes. A la fi, perquè aquest organigrama descentralitzat de l'IRS, recolzant-se en les Juntes provincials i locals de Reformes Socials esdevingué el seu veritable *Taló d'Aquil·les*. Es pot dir que era un plantejament massa avançat, massa *modern*, per a la seva època. La participació social activa, cohesionada i articulada que els liberals reformistes de l'IRS esperaven d'elles era pràcticament impossible que es donés en la societat espanyola d'inicis de segle XX predominantment rural, dominada pel caciquisme i amb uns nivells d'analfabetisme

importants. Així, davant la manca d'interès real de les autoritats locals i de la inexistència d'organitzacions patronals i obreres clarament representatives, la majoria de Juntes de Reformes o bé no es constitueixen, o bé només ho fan per acaparar la presidència de la Junta Municipal del Cens Electoral. A més, l'Institut de Reformes Socials, estava mancat de mitjans per fer-les funcionar: la seva tasca modernitzadora estava, així, tocada de mort abans de néixer.

Aquest esquema general, vàlid sobretot per a les zones rurals, canvia considerablement a les ciutats industrials (tot i que no gaire en el terreny de l'analfabetisme), sobretot en el terreny organitzatiu. El balanç que podem fer després d'analitzades les Juntes de Reformes Socials de Sabadell, Mataró i Manresa és que la seva posada en marxa, amb la seva representativitat paritària d'obrers i patrons fou, paradoxalment, la que assentà les bases a través de les quals aquests obrers i patrons es reconegueren mútuament com a interlocutors vàlids i també com a persones jurídiques. Les Juntes de Reformes tenen la virtut d'haver contribuït, així, a un procés d'articulació organitzativa de patrons i obrers força més estable que l'existent fins llavors en el món del treball d'inicis de segle XX. Però també de moltes més coses.

Per exemple, les Juntes, com genuïnes representants locals de la posada en marxa de la legislació social, no només eren les encarregades d'aplicar i fer complir aquesta legislació social; també foren, alhora, els organismes a través dels quals es vehicularen totes les reivindicacions, reclamacions i queixes d'una pressió obrera continuada, que exigia el compliment d'aquella legislació social. Eren els altaveus de la legislació social, però també els auricular de la realitat social; esdevenien laboratori de proves de les lleis socials i obreres, del seu abast i dels seus límits, de la seva aplicació i del seu incompliment; eren, en suma, espais privilegiats per prendre el pols dels enfrontaments de classe i alhora procurar el diàleg i el consens entre elles.

Foren també uns òrgans que, tan bon punt es posava en marxa el dispositiu electoral per a la seva formació, alterava en gran manera la vida patronal i obrera a les ciutats –i fins i tot la ciutat mateixa molts cops– doncs obligava totes les societats i associacions patronals i obreres a posar en marxa els seus membres, a mobilitzar els seus recursos i a articular candidatures dels seus representants. I si no existien aquelles, a haver de bastir-les a corre-

cuïta. En aquest sentit, els seus processos electorals mobilitzaven milers de persones, com hem pogut veure; es feien assemblees de tota mena, llistes interminables de participants, propostes de persones, de candidatures i negociacions entre societats i/o associacions per votar-se els uns als altres i viceversa, amb l'objectiu últim d'estar representats dins la Junta de Reformes Socials, la qual era vista com una plataforma sociolaboral *legal*, que donava prestigi, respectabilitat i, sobretot, reconeixement de la personalitat organitzativa pròpia. Tot el reguitzell d'impugnacions i protestes que hem pogut veure en els seus processos electorals a les tres ciutats i entre obrers i patrons no fan sinó confirmar aquest extrem. I no només per tal d'arrogar-se la genuïna representativitat *de classe*, com en el cas de Sabadell amb la FOS i La *Invalidez* a inicis de segle, o els conflictes derivats del procés electoral per al Tribunal Industrial a la mateixa ciutat el 1914, o els de Manresa el 1908, també aquí amb el Tribunal Industrial; sinó també per dilucidar quins sectors de *la mateixa classe* representen millor els interessos del conjunt, o no representa els propis, com les que exemplifiquen les protestes dels republicans mataronins davant la candidatura socialista a Mataró el 1904, o la impugnació d'una part de la patronal a Manresa en la renovació de finals de 1908, que va obligar a repetir les eleccions de la part patronal el 1909.

Aquest aspecte posa de manifest, d'una banda, que l'Estat aconsegueix atreure patrons i obrers al seu programa reformista; però també, de l'altra, que existeix una veritable pugna entre els sectors patronals i obrers que persegueixen consolidar, a través de les Juntes de Reformes Socials i la pròpia legislació social, la seva hegemonia sindical, ja sigui aquesta dins del moviment obrer o entre les files de les diferents patronals locals, per més que aquestes, en general, acostumaven a tenir unes postures força similars en relació amb la legislació social, sempre caracteritzada per les resistències a la seva aplicació quan no clarament anti-intervencionista.

Lenta i gradual, aquesta és la dinàmica d'introducció de les Juntes de Reformes Socials i, per tant, de la dinàmica d'introducció de la legislació social. D'aquesta manera s'anaren introduint al seu si aspectes tan modernitzadors com la figura del delegat sindical, amb hores de dedicació de la seva jornada laboral reconegudes i pagades per la seva feina sindical, precisament en un marc de relacions laborals encara arcaic, on els patrons es reservaven el dret d'admetre sindicalistes a les seves fàbriques i tallers, o bé els feien fora quan destacaven en les lluites sindicals, amb l'excusa de que feien política dins l'empresa,

o bé de que es travessava una crisi de feina. La qual cosa no significa que un cop posat en marxa aquest reconeixement, els vocals obrers no topessin amb mil i una resistències per part de la patronal a l'hora, per exemple, de les inspeccions rutinàries sobre l'observació de les lleis socials, ja fossin aquestes les relatives als accidents de treball, al treball de dones i nens o bé al descans dominical.

Un dels aspectes que més s'han repetit al llarg d'aquest treball, i també un dels que més hem pogut constatar al llarg de tot el període i a través de totes les Juntes de Reformes Socials analitzades, és el relatiu a la participació dins seu de les principals organitzacions patronals i obreres; i, d'entre aquestes, també les seves principals figures. Parlar, a Sabadell, de la *Unió Industrial de Sabadell* pel que fa als patrons, no és mateix que parlar del *Gremi de Patrons Fusters* (sense voler treure-li mèrit a aquests darrers), com tampoc no ho és, a la mateixa ciutat, pel que fa als obrers, parlar de la *Societat de Pintors i Blanquinadors* que de la *Federació Obrera Sabadellenca*. El mateix passa a Mataró, amb la *Unió de Corporacions Obreres de Mataró* i l'*Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró*, o de l'*Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa* o l'*Associació Art Fabril Cotonera a Manresa*, per més que a aquesta ciutat tingueren força protagonisme, com sabem, les societats d'*Operaris*, de *Treballadors* i de *Patrons Cintors*, de la mateixa manera que tingueren un protagonisme especial la *Unió Obrera de l'Art Fabril* i la *Societat Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt* a Mataró, o les Societats de *Teixidors Mecànics en Llana*, la d'*Aprestadors*, *Tintorers* i *Premsador*, la de *Preparadors de Filatura d'Estam* o la de la *Indústria Cotonera de Sabadell*, les quals s'uniren i formaren la potent *Federació Sabadellenca d'Obrers de l'Art Fabril* el setembre de 1903, sota el paraigües de la FOS, i apuntant ja, a inicis de segle XX, models sindicals de més llarg abast que la simple societat obrera específica, en unir especialistes de la llana i del cotó en una mateixa federació que intenta, i de fet aconsegueix, aplegar tot l'art fabril a la ciutat.

Això mateix s'estava donant a Mataró el mateix any de 1903 quan, a principis d'abril, la *Societat d'Obrers Jornalers de la Indústria Tèxtil*, la *Societat de Teixidors Mecànics*, i la *Societat de Preparació de la Indústria Tèxtil* es fusionaren tot creant la *Unió Obrera de l'Art Fabril*, vinculada als socialistes¹. Aquest aspecte apunta directament al terreny de les

¹ Pere Gabriel ja posava de manifest, a la seva tesi doctoral, aquest ressorgiment de Federacions obreres locals després de la vaga general de 1902, on apunta que "l'expansió de 1903-04 he d'ésser atribuïda a la constitució de la Federació de l'Art Fabril de Catalunya impulsada pèls socialistes" (p. 60). Vegeu

estratègies organitzatives del sindicalisme obrer català d'inicis de segle XX, ja fos aquest de caire anarquista, socialista o republicà: la tendència a l'organització de sindicats de ram o sector productiu, amb l'objectiu últim d'aplegar el màxim de forces per tal de sortir victoriosos en les seves reivindicacions. La reducció de l'horari laboral, l'augment salarial, la reducció del nombre de màquines, o l'aplicació efectiva de la legislació social passaven necessàriament per una premissa bàsica, quina era l'organització de federacions locals per rams. En aquest sentit podem comprovar com, ja a principis de segle XX, les tàctiques d'organització sindical anaven molt més enllà que la simple consecució d'uns objectius immediats, per esdevenir, encara que incipientment, però amb gairebé dues dècades d'antelació, estratègia sindical dins d'amplis sectors de l'obrerisme català. Cal tenir present alhora que el context en què ens movem, entre finals del segle XIX i fins els primers anys 20, és, parafrasejant Pere Gabriel, *“una etapa en què coexisteixen la crisi del model sindical vuitcentista d'ofici i el naixement d'un nou sindicalisme de ram i indústria”*.²

El mateix es pot dir de les organitzacions patronals de caràcter laboral, articulades totes elles a tombants de segle, com la pròpia Unió Industrial de Sabadell, l'Associació de Fabricants de Mataró, o l'Associació de Filats i Teixits de Manresa, totes elles amb els mateixos objectius. Bastin només exemple de les dues primeres per veure com estava de connectada la patronal catalana a les diferents ciutats estudiades: *“Defender y proteger los derechos de los asociados contra cualquier abuso ó pretensión del elemento obrero; oponerse á coligaciones obreras formadas para conseguir aquellas reformas que se consideren perjudiciales al régimen establecido de trabajo, llegando incluso al paro total ó parcial; y procurar por todos los medios mantener la concordia y armonia entre el capital y el trabajo, é intervenir, solucionar y dirimir las diferencias y conflictos que surjan entre patronos y obreros”*;³ *“Resguardar los intereses de los fabricantes asociados de toda coaligación formada por los operarios con el fin de encarecer abusivamente el precio del trabajo en cualquier forma que sea, de cohibir la libre contratación individual entre el fabricante y el operario no existiendo un convenio general obligatorio, o bien de*

GABRIEL, Pere (1981): *Classe obrera i Sindicats a Catalunya 1903-1920*. Tesi doctoral, 4 vols. Barcelona, UB, Facultat de Ciències Econòmiques. III. Aspectes organitzatius i laborals del sindicalisme a Catalunya, especialment l'apartat 2. Centrals sindicals, Federacions locals i Centrals sindicals. Solidaritat Obrera i la fundació de la CNT, pp. 52 i següents.

² Pere Gabriel: PRÒLEG del llibre d'Ernest Cañada Mullor (1997): *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector tèxtil de Mataró entre 1896 y 1923*, op. cit. p. 11.

³ AHS. *Reglamento de la Unión Industrial de Sabadell*, UIS, 9 de novembre de 1899. Reedició de 1911. Sabadell, Imprenta y Litografía de Juan Comas, 1911, 20 pàgs.

*privar al fabricante de la libertad de organizar el trabajo en su establecimiento y de administrarlo y dirgirlo en la forma y con el personal que, en uso de su derecho, estime más conveniente”.*⁴

Les Juntes de Reformes Socials foren els primers organismes paritaris obrers-patrons amb intervenció de l'Estat per tal de negociar la conflictivitat laboral, la legislació sociolaboral i l'aplicació d'aquesta legislació social. En aquest sentit, obrers i patrons estaven més que interessats a participar dins les Juntes de Reformes Socials. Perquè res del que tingués a veure amb el món del treball podia escapar-se del seu interès en un món on el treball, i per tant les relacions laborals, ocupava la major part de les seves vides.

Abundant en aquest sentit, cal remarcar que la seva fou una participació continuada, de *llarga durada*, quelcom que palesa l'interès d'ambdues classes en les Juntes Locals de Reformes Socials com organismes on el que realment es dilucidava era, en el fons, el dret a la pròpia existència en relació amb els afers laborals i el món del treball. De primer, potser relacionat amb el control del món laboral. De segon, i no per això menys important, relacionat amb el fet de que la no participació en aquests organismes podia significar la pèrdua del reconeixement de la personalitat organitzativa pròpia. Aquest aspecte, que romangué subjacent i es mantingué com una constant latent en totes les organitzacions patronals i obreres, acabà emergint com un dels elements més poderosos de participació d'obriers i patrons en les Juntes Locals de Reformes Socials i en els Tribunals Industrials. La seva participació es deu no tant al convenciment de que aquests organismes serviran realment per a fer efectives les lleis laborals, sinó, més aviat, per a no perdre el control sobre el món laboral. I, tant o més important, per a no restar diluïts (al marge) com organitzacions de classe, sense representativitat, sense credibilitat social i, el pitjor de tot, sense reconeixement de la seva personalitat organitzativa. Això significaria la mort de la pròpia organització. I no restar presents en aquells organismes on es dilucidaven aspectes de gran transcendència a l'entorn del món sociolaboral, des de l'horari de treball fins a la seguretat i higiene en el mateix, passant per aspectes tan importants com ara els relatius al treball de les dones i dels nens esdevenia, sens dubte, una gran pèrdua. No només en el terreny de l'estabilitat organitzativa i de la seva legitimitat com a tal, sinó, pitjor encara, en

⁴ AMM. *Estatutos de la Asociación de Fabricantes de Mataró*, Tipografía “L'Avenç”, Barcelona, 1907.

el terreny de la pròpia existència. Perquè si no participes, restes exclòs del joc; si restes exclòs, no et reconeixen; i si no et reconeixen, no existeixes.

L'anàlisi de la dinàmica interna de les Juntes de Reformes Socials de Sabadell, Mataró i Manresa ens ha permès entreveure les característiques, l'eficàcia real i el significat social de les reformes socials legislades. I es podria afirmar que l'eficàcia real i el significat social d'aquestes va dependre, en grau màxim, de les pròpies Juntes de Reformes Socials, de les organitzacions patronals i obreres que en formaren part, i de la correlació de forces dels diferents sectors socials de les localitats en joc.

Mentre que a Sabadell predominava l'obrerisme de caire anarquista de manera aclaparadora, fins al punt que els republicans estaven situats en un segon terme però amb una més que notable sintonia –de vegades tan difusa que resulta difícil de destriar-, i els socialistes tenien una presència gairebé testimonial, a Mataró les faccions republicanes i socialistes estaven clarament delimitades i enfrontades des d'inicis de segle. En canvi, a Manresa, un petit però molt actiu grup socialista tingué un marcat protagonisme entre la classe obrera local, on la influència del republicanisme era predominant, amb figures carismàtiques com l'alcalde Maurici Fius i Palà. Mentre que a Sabadell la Federació Obrera Sabadellenca (FOS) actuava com una veritable federació de sindicats locals que aixoplugava tota mena d'oficis però que actuava, a la pràctica, com una sola veu i, per tant, com un potent sindicat obrer, on cap dels seus delegats i/o representants eren qüestionats, a Mataró l'obrerisme sindicalista es trobava clarament influenciat per dues tendències polítiques, la republicana i la socialista, relativament enfrontades i dividides entre si. Una divisió que abraçarà tota la primera dècada de segle XX i que tingué, fins i tot, data de solució, ja que el 21 de setembre de 1910, la *Unió Obrera de l'Art Fabril* i la *Societat d'Obrers en Gèneres de Punt* signaren un comunicat conjunt adreçat als obrers en gèneres de punt de la localitat, en el qual es donava per feta “*la fraternal unión de los compañeros afiliados a las sociedades del Arte Fabril y de Obreros en géneros de Punto, desde hoy por tal motivo, podemos considerarnos una fuerza capaz de impedir los continuos abusos e intolerables demasías de nuestra clase patronal*”.

A Manresa, pel contrari, la divisió entre els treballadors venia determinada per la seva peculiar estructura productiva en el sector de les cintes de cotó, la qual els dividia entre

operaris i treballadors, els primers dels quals podien treballar per compte propi o aliè (en el conegut com *treball repartit*) i tenir treballadors al seu càrrec, mentre que els segons podien treballar pels operaris o bé a les fàbriques, en el que es coneixia com *treball reunit*. Aquesta divisió en l'estructura laboral enfrontava també els fabricants de treball reunit i els de treball repartit, i esdevé una de les característiques definitòries de les relacions laborals a la ciutat al llarg del període.

Tant a Sabadell, com a Mataró i a Manresa, les organitzacions patronals i obreres participaren plenament en la Junta de Reformes Socials. I ho feren de manera desigual; de menys a més, quant al nombre de sessions celebrades, i amb major o menor participació en relació als Tribunals Industrials (a Sabadell pràcticament no van existir, mentre que a Mataró es constituïren de manera periòdica, i a Manresa en menor mesura, per més que aquí tingueren una importància capital a l'hora d'incorporar i vehicular la conflictivitat del sector de la cinteria a través dels Consells de Conciliació i Arbitratge). Ara bé, a totes tres ciutats, les persones més rellevants de les principals associacions obreres i patronals, generalment els seus presidents, esdevingueren vocals de les Juntes de Reformes Socials.

El gruix de la dinàmica activa de les Juntes de Reformes Socials coincideix també, a les tres ciutats, amb una arrencada important a partir de la primera renovació de 1904, activitat que es mantingué constant fins el començament de la Primera Guerra Mundial el 1914, any a partir del qual es va donar una important davallada en la seva activitat. Fou en els anys centrals d'aquella guerra quan l'augment dels preus dels articles de primera necessitat comportà un seguit de mobilitzacions i reivindicacions importants per part dels sindicats obrers que culminarien en els anys de 1918 i 1919, i les Juntes de Reformes Socials, després d'aquells anys d'inacció, foren incapaces ja de tornar a jugar aquell paper de mediadores que de manera desigual però considerable havien jugat durant els anys precedents.

No fou només l'excepcional context de guerra europea el culpable d'aquella davallada. La manca de renovacions periòdiques de les Juntes a partir de 1912, degut a la suspensió de les renovacions per part de l'Institut de Reformes Social fins que no es formés el *Cens de Societats Patronals i Obreres* contribuï, més del que es pugui pensar, a la inacció de les Juntes de Reformes Socials. Quan es va voler reanimar-les a partir de 1918, amb tot un

seguit de responsabilitats noves derivades del reguitzell de les noves Lleis i Reials Decrets, en realitat se les va acabar d'ofegar. Per poder fer front a tota aquella feina, i donat que les Juntes de Reformes Socials no es renovaven des de finals de 1910 (bienni de 1911-12), una Reial Ordre de 14 de març de 1919 (*Gaceta*, 18 març) determinava la seva renovació. En ella, l'Institut de Reformes Socials indicava al Ministeri de la Governació la "*conveniencia de poner remedio al estado anormal de las Juntas locales de Reformas Sociales que están sin renovar desde el año 1912*", reconeixent així la davallada.

L'11 d'octubre es creava la Comissió Mixta del Treball a Catalunya, en un desesperat intent de canalitzar la conflictivitat social i el *locaut* aleshores existent en Barcelona per la via de la negociació i el consens. El títol de la RO és més que explícit: "*Creando en Cataluña una Comisión mixta del trabajo y estableciendo las normas ético-jurídicas que hagan posible la reorganización de las relaciones entre obreros y patronos*". Malgrat tot, la Comissió del Treball de Catalunya no arribarà a obtenir l'èxit que els seus impulsors perseguïen, en uns moments en què l'entesa i la concòrdia -i menys encara a la desesperada- havien perdut molt d'espai en favor de la negociació directa entre obrers i patrons. Tres dies després, el RD de 14 d'octubre de 1919 reorganitzava el propi Institut de Reformes Socials.

En un país en què la preocupació central de les autoritats continuava essent el manteniment de l'ordre públic, la legislació social a corre-cuita del govern Sánchez Toca, amb l'objectiu central de conjurar el perill revolucionari arribava tard i malament: els protagonistes de la conflictivitat social no admetien ja ingerències de tercers en els seus afers. El locaut patronal de novembre deixava 140.000 treballadors al carrer, trencant les negociacions a les Comissions Mixtes, i va obrir la *Caixa de Pandora* en el terreny sociolaboral i polític: l'escalada de la violència i el *pistolerisme* (l'atemptat contra el dirigent de la Federació Patronal de Barcelona-Catalunya, Fèlix Graupera, el 5 de gener de 1920, ha estat considerat com un intent d'incitació al cop d'estat; també a Sabadell s'atemptà contra Joan Grau i Puig i el seu soci Mateu Iglesias el 8 d'octubre de 1920, quan feia només 10 dies que Grau havia deixat d'exercir el càrrec de president de la Federació Patronal de Sabadell); la dissolució de la CNT i l'empresonament de 64 dels seus dirigents per part del Governador Martínez Anido al novembre de 1920; l'assassinat de Francesc Layret en la mateixa data; la vaga general posterior i la repressió contra els obrers; l'aplicació de la "lle

de fugues”; l'assassinat del president del Govern, Eduardo Dato, al març del 1922; l'assassinat, al març del 1923 de Salvador Seguí, el *Noi del Sucre*...

¿Què podien fer en aquest ambient, la creació del Retir Obrer, al juliol de 1921, o la llei d'Accidents de Treball al gener de 1922 per a conjurar la violència? ”⁵. El propi Preàmbul d'aquest Reial Decret, en acertadíssima entrada i millor resum de la legislació social espanyola d'inicis de segle XX, ens ho diu clarament: “*De nada sirve que el Parlamento dicte leyes encaminadas a mejorar la condición del obrero, a hacer más humanas las relaciones del capital y del trabajo, encauzando los conflictos sociales por medio de una legislación justa y previsora, si luego en la práctica esas leyes son letra muerta y la tutela del Estado no alcanza la eficacia debida*”. L'Estat reconeixia, així, el seu propi fracàs en l'aplicació efectiva de la legislació social. Perquè per a l'Estat es tractava justament d'això: de canalitzar els conflictes socials mitjançant una legislació justa i previsor, que humanitzés les condicions de treball i, com a conseqüència, les relacions entre el capital i el treball. La seva intervenció anava encaminada a arbitrar el conflicte social, a legislar tot intentant prevenir-lo, a establir mecanismes de consens en favor de la pau social. Però l'efectiva aplicació d'aquella legislació del treball també depenia de les garanties de la seva observació, d'un servei d'inspecció imparcial i capacit, i d'un seguit de normes que facilitessin la rapidesa i l'exemplaritat en el procediment. A la llum de l'anàlisi dels fets repassats a través de les Juntes de Reformes Socials al llarg d'aquestes dues dècades, sembla clar que l'Estat de la Restauració no va saber, no va poder, no va convèncer ni, en tot cas, va aconseguir establir un model de relacions laborals que garantís la tant desitjada i perseguida pau social.

La pròpia creació, el 8 de maig de 1920, del Ministerio de Trabajo, un projecte apartat des de començaments de segle amb el projecte fallit de Canalejas (l'Instituto de Trabajo, al qual vindria a substituir l'Institut de Reformas Sociales a l'abril de 1903) i que es proposarà de crear novament al 1914 i que fou aplaçat una altra vegada pel sorgiment de la guerra europea..., i que ara -1920- es reprén “*por imperiosas y justas exigencias del momento actual (...) hasta el punto de haber sido objeto de cláusulas especiales en el*

⁵ Reial Decret de 21 d'abril de 1922: Reglamento provisional para el Servicio de Inspección de las leyes de carácter social (Gaceta 22 abril, rectificació, 29 abril).

*Tratado de Paz y de Conferencias internacionales de carácter permanente...*⁶, va passar pràcticament desapercebut, i tampoc no fou suficient per deturar la crisi. El 5 d'octubre de 1922, un RD creava els Comitès Paritaris “*para resolver los conflictos entre el capital y el trabajo*”, encarregats, segons el seu Preàmbul, “*de poner término a huelgas y ‘lock-outs’*”, amb la qual cosa es reconeixia, de fet, el fracàs de la pròpia Comissió Mixta del Treball de Catalunya. Aquest extrem va ser definitiu quan, el 3 de novembre, una RO establia la coexistència de la Comissió Mixta amb els Comitès Paritaris.

Malgrat tot, a la crisi sociolaboral se li sumava la crisi política i la incapacitat del sistema de la Restauració d'oferir vies de sortida. En el terreny econòmic la fallida dels Bancs de Terrassa i Barcelona al novembre i desembre de 1920 i en el militar el desastre d'Annual a la guerra del Marroc, amb el moviment social posterior d'exigència de responsabilitats polítiques, acaben de completar un quadre patètic dels darrers anys de la Restauració. Des d'aquest punt de vista, el cop d'estat del general Miguel Primo de Rivera, al setembre de 1923 era, més que un “*breve paréntesis en la marcha institucional de España*”⁷, una opció decidida i oberta en favor de sortir de la situació per la via autoritària.

Un cop fet aquest estudi sobre les Juntes de Reformes Socials de tres de les ciutats industrials més importants de Catalunya durant el primer quart de segle XX, com foren Sabadell, Mataró i Manresa, allò que ens agradaria és haver aconseguit posar de manifest que el joc de relacions de poder, de lluita pels espais de representació en un procés d'articulació patronal i obrera, en lluita també pel dret a la pròpia existència, i en pugna per establir futurs models hegemònics de relacions socials, transcendeix el propi marc sociolaboral per a esdevenir aspiració social.

⁶ Fa referència al Tractat de Versalles, d'on sorgirà l'Organització Internacional del Treball, al qual Espanya es va adherir, mitjançant la Llei de 14 d'agost de 1919 (Gac. 16 agost). Aquesta llei tenia un “**Artículo único**. Se autoriza al gobierno de Su Majestad a dar su adhesión al pacto de Sociedad de las Naciones, inserto en el Tratado de Versalles entre las potencias aliadas y asociadas y Alemania, de veintiocho de Junio de mil novecientos diez y nueve, y a aceptar asimismo las estipulaciones de la parte décimotercera de dicho Tratado relativas a la Organización del Trabajo”.

⁷ Justificació de Primo de Rivera del seu cop d'estat de 13 de setembre, a la *Gaceta de Madrid*, de 15 de setembre de 1923.

FONTS I BIBLIOGRAFIA.

FONTS I BIBLIOGRAFIA.

ARXIUS I BIBLIOTEQUES

- **ARXIU HISTÒRIC DE SABADELL (AHS). FONS MUNICIPAL.**
 - **BENEFICIÈNCIA I ASSISTÈNCIA SOCIAL.**
 - **JUNTA LOCAL DE REFORMES SOCIALS I DELEGACIÓ LOCAL DEL CONSELL DE TREBALL. Expedients, 1902-1936.**
 - Junta Local de Reformes Socials (JLRS). *Llibre d'Actes, 1909-1929*
 - **AHS. ACTES AJUNTAMENT. 1902-1923.**
 - **AHS. HEMEROTECA. 23. 1832-1943. Estadística de Publicacions.**
 - **AHS. LIBRO DE ACTAS DEL JURADO. CENTRE DE DOCUMENTACIÓ (CD). Gremi de Fabricants de Sabadell, 1898-1899.**
 - **AHS. CENTRE DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA.** Associació de Socors y d'Ensenyansa. Sabadell, Imprenta y Encuadernacions de Pere Tugas, 1907.
 - **Estatuts del Centre de Dependents del Comerç y de la Industria de Sabadell,** Tipografía Altura, Sabadell 1912.
 - **AHS.**
 - **AHS. FONS MUNICIPAL. SEGURETAT PÚBLICA. 7.1. VIGILÀNCIA I SEGURETAT.** Associacions, 1843-1930 (Fonamentalment els anys 1899-1923)
 - **AHS. FONS MUNICIPAL. 1. ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL. 1.6. REGISTRE GENERAL.** Registres generals d'entrada i de sortida, 1854-1978. [Especialment els anys de:

[AMH, 826]. ANY DE 1900 [Núm. 58]. Entrada
[AMH, 858]. ANY DE 1900 [Núm. 59]. Sortida
[AMH, 858]. ANY DE 1901 [Núm. 60]. "
[AMH, 858]. ANY DE 1902 [Núm. 62]. "
[AMH, 826]. ANY DE 1902 [Núm. 63]. Entrada
[AMH, 859]. ANY DE 1903 [Núm. 64]. Sortida
[AMH, 859]. ANY DE 1904 [Núm. 67]. "
[AMH, 826]. ANY DE 1904 [Núm. 66]. Entrada
[AMH, 859]. ANY DE 1905 [Núm. 69]. Sortida
[AMH, 859]. ANY DE 1906 [Núm. 70]. "
[AMH, 860]. ANY DE 1907 [Núm. 72]. "
[AMH, 860]. ANY DE 1908 [Núm. 75]. "
[AMH, 860]. ANY DE 1909 [Núm. 77]. "
[AMH, 860]. ANY DE 1910 [Núm. 79]. "
- **AHS. FONS MUNICIPAL. 1. ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL. 1.1. ÒRGANS DE GOVERN.** Càrrecs municipals, 1485-1983 [Especialment els anys de]:1899-1902 fins al 1924.
 - Personal del Ayuntamiento y Juntas especiales para el bienio de 1902-1903.
- **AHS. FONS MUNICIPAL. 1. ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL. 1.5. GOVERNACIÓ.** Governació, 1900-1978. Especialment els anys de: 1900 fins el 1924.
- **AHS. FONS MUNICIPAL. CENS DE LA POBLACIÓ. ANYS DE:**
1895, 1900, 1905, 1911, 1915, 1920, 1924.

- **AHS. Hemeroteca a Buidar.** PEQUEÑA GACETA del Règimen Local. Extraordinario de Sabadell, núm. 76-Año IV. 16 pàgs. Redacción y Administración; Baños Nuevos, 2, pral.- Barcelona, Agost 1915.
- **AHS. Negociado de Orden Público:**
 - Fulls volants de societats obreres, 1916-1918.
 - Conflictes laborals i disturbis, 1826-1920.
- **AHS. AP. 544/1, Unión Industrial de Sabadell. Año 1899. Expediente nº 1.** *Reglamento original y certificación de existencia legal.*
 - **Reglamento de la Unión Industrial de Sabadell. UIS,** Sabadell, Imprenta y Litografía de Juan Comas, 1911. 20 pàgs.
 - **UIS. Reglamentación de la mano de obra de la Sección de Tejidos,** Sabadell, 14 de juliol de 1900. Quadern imprès, 8 pàgs.
 - **Comisión patronal-obrera. Reglamentación del precio de la mano de obra en la industria de Aprestos, Tintes y Prensas,** Sabadell, 5 setembre de 1899. Quadern imprès, 7 pàgs.
- **ARXIU DEL GREMI DE FABRICANTS DE SABADELL (AGFS).**
- **UNIÓN INDUSTRIAL DE SABADELL 1900-1919:**
 - **Libre d'Actes núm. 3 de la UNIÓN INDUSTRIAL DE SABADELL (UIS),** únic de què es disposa (1918-1919).
 - **Llibres d'Actes de les Seccions de la UIS:**
 - Filats de Llana (1900-1919).
 - Aprestos i Tints (1900-1919).
 - Teixits (Llibre núm. 2, 1919).
 - Filats d'Estam (1902-1918).
 - Llanes Regenerades i Cardes (1904-1918).
 - **Libro de Reglamentación de la mano de obra de las Secciones de la UNIÓN industrial de Sabadell. UIS, 1899-1913.**
 - **Reglamentación del precio de la mano de obra en la industria de Aprestos, Tintes y Prensas,** Sabadell, 31 de març de 1900. Quadern imprès, 6 pàgs.
 - **Reglamentación de la mano de obra de la Sección de Tejidos,** Sabadell, 10 d'abril de 1913. Quadern imprès, 8 pàgs.
 - **MEMORIA** Ejercicio 1909, Imprenta y encuadernaciones de Pedro Tugas, Sabadell, 1910.
 - **MEMORIA** Ejercicio 1913, Imprenta Comercial J. Canal Domènech, Sabadell, 1914.
 - **MEMÒRIA** Exercici 1916, Impremta Sallent, Sabadell, 1917.
 - **MEMÒRIA** Exercici 1917, Impremta Sallent, Sabadell, 1918. 27 pàgs. , Sabadell, 1918.
- **AGFS: - Llibres d'Actes de la FEDERACIÓN PATRONAL DE SABADELL (1920-1923).** 3 Llibres.
- **CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ I INDÚSTRIA DE SABADELL (COCIS).**
 - **Butlletins de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria De Sabadell (BCOCIS, 1900-1924).**
 - **MEMÒRIES DE LA COCIS.**
- **INSTITUT DE REFORMES SOCIALS:**
 - **Butlletí de l'IRS (BIRS). Anys 1904-1923.** Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, Madrid

- **Estadística de las huelgas, 1904 a 1914**, Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, Madrid de 1904 a 1915 y Imprenta Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1917.
 - Boletín del Instituto de Reformas Sociales, 1904-1923, Imprenta de la sucesora de M. Minuesa de los Ríos.
 - Secretaría General: MEMORIA sobre las Elecciones de Vocales y Suplentes obreros y patronos verificadas el día 8 de marzo de 1908. Madrid, Imprenta de Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1908.
 - La jornada de trabajo en la industria textil. Trabajos preparatorios del Reglamento para la aplicación del Real Decreto de 24 de Agosto de 1913. Madrid, Imprenta de Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1914.
 - Sección Segunda: *Memoria General de la Inspección del Trabajo correspondiente al año 1917*, Capítulo II. De la Inspección en sus relaciones con otras entidades. I. *Juntas locales en funciones de inspección. Observaciones acerca del número, funcionamiento y eficacia inspectiva de estos organismos en toda la región*. Madrid, Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1919.
 - Informe de los Inspectores del trabajo sobre la influencia de la Guerra Europea en las industrias españolas (1917-1918). Madrid, Imprenta de Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1918. Vol. 1.
-
- **ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA (AHCB) [Institut Municipal d'Història de la Ciutat, Casa de l'Ardiaca].**
 - **ARXIU DEL GOVERN CIVIL DE BARCELONA (AGCB):**
 - **Associacions. Sabadell (1900-1925).**
 - **Associacions. Mataró (1900-1925).**
 - **Associacions. Manresa (1900-1925).**
 - **ARCHIVO DEL MINISTERIO DE TRABAJO (AMT). Madrid:**
 - **Arxiu de l'Institut de Reformes Socials.**
 - **ARCHIVO CENTRAL DE LA ADMINISTRACIÓN (ACAP). Alcalá de Henares:**
 - **"Reformas Sociales", 1901-1920.**
 - **Gaceta de Madrid, 1900-1924.**
 - **ARXIU MUNICIPAL DE MATARÓ. SÈRIE GOVERNACIÓ. AFERS SOCIALS (AMM. GOV):**
 - Capsa 5. Llibre d'Actes de la Junta Local de Reformes Socials i Delegació Local del Consell de Treball des de 1905 al 1926; Antecedents Junta.
 - Capsa 47. Estadística. Cens Patronal i Obrer, 1922.
 - Capsa 110-2. Padró Habitants 1880.
 - Capsa 145. Cens de la Població.
 - Capsa 1022. Vagues i convenis, 1916-1921.
 - Capsa 1024. Estadístiques del Treball, 190-1935.
 - Capsa 1032. Actes d'Inspecció, 1909,1931.
 - Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926.
 - Capsa 1034. Tribunals Industrials, 1909-1924.
 - Capsa 1035. Descans Dominical; jornada de menors, 1904-1931.
 - Capsa 1036. Reglaments de treball, 1910-1936.
 - Capsa 1037. Tribunals Industrials, 1908.
 - Capsa 1038. Cens Obrer i Patronal, 1919-1934.

- Capsa 1043. Estadística d'establiments industrials, 1907.
- Capsa 1044. Vagues, 1909-1931.
- Capsa 1110. Documentació de la *Cambra de la Producció de Mataró i Comarca* i de la *Federació Alimentícia Industrial de Mataró*.
- **AMM.** Estatutos de la Asociación de Fabricantes de Mataró, Tipografía "L'Avenç", Barcelona, 1907.
- **AMM.** Foment. 1-2-7-40. (1916).
- **ARXIU COMARCAL DE MANRESA. ARXIU DE LA CIUTAT (ACMA-ADC):**
 - ACMA- ADC. Contribución Industrial (1892 á 1924).
 - ACMA-ADC. Contribució Industrial, 1925.
 - ACMA-ADC. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección.
 - ACMA- ADC. Libro Industrial (1892 á 1932)
 - ACMA-ADC. Matrícula Industrial, 1909. Altes i Baixes.
 - ACMA-ADC. Matrícula Industrial, 1910. Altes i Baixes.
 - ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908.
 - ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1909.
 - ACMA-ADC. Reformas Sociales. 1910.
 - ACMA-ADC. Reformas Sociales. 1911.
 - ACMA-ADC. Reformas Sociales. 1912.
 - ACMA-ADC. Reformas Sociales. Libro de Actas. 1908 á Octubre 1914.
 - ACMA-ADC. Padró d'Habitants, 1910
 - ACMA-ADC. "CATÁLOGO del ARCHIVO MUNICIPAL. 1908" (J. Sarret i Arbós).
 - Cens Obrero
 - Conflictes Socials
 - Cases Barates
 - Junta de Reformes Socials
 - Barbers (societat patronal)
 - Assemblees
 - Cambra Comers i Indústria
 - Cementiri
 - Descans Dominical
 - Contractes de treball
 - Instàncies a l'Ajuntament
- **BIBLIOTECA DE CATALUNYA.**
- **BIBLIOTECA CARANDELL.**
- **BIBLIOTECA CAIXA SABADELL.**
- **BIBLIOTECA DE LA CAIXA LAIETANA DE MATARÓ**

Diaris

- *Acción Fabril. Órgano de la Federación Textil y Fabril de España*, 1915-1916.
- *Acción. Portavoz de los sindicatos obreros de Mataró y su litoral*, 1914.
- *Actuació (1921-1922) [núm. 1-8]*
- *Boletín de la Asociación Profesional de Dependientes del Comercio y de la Industria*, Mataró, 1911-1915.
- *Boletín del Ateneo Obrero de Mataró*, 1911-1913.
- *Boletín del Sindicato de Obreros en géneros de Punto de Mataró*, 1923-1924.
- *Butlletí del cercle Catòlic d'Obrers de Mataró*, 1907-1912
- *De la nostra vida (1912-1917)*
- *Diari de Sabadell i sa comarca (1919-1921; 1922-1923)*
- *Diario de Mataró y su Comarca*, 1895-1923.
- *El Imparcial de Sabadell (1901-1910)*
- *El Liberal. Semanario político liberal y monárquico de Mataró y su distrito.*
- *El Nuevo Ideal. Periódico semanal. Órgano del Partido Republicano Democrático Federalista*, 1883-1919.
- *El Pla de Bages. Manresa*
- *El Socialista*, Madrid, 1898-1923.
- *El Trabajo (1901-1910; 1912-1913). Sabadell*
- *Gazeta del Vallés (1908-1917)*
- *La Costa de Llevant. Setmanari Ilustrat Catalanista.*
- *La Guerra Social. Órgano de las Agrupaciones Socialistas de Cataluña.* Barcelona, 1903.
- *La República. Semanario republicano Radical*, Mataró, 1903-1910.
- *La Vanguardia*, Barcelona (1900-1924).
- *Nueva Vida. Periódico obrero*, Mataró, 1906.
- *Nuevo Oriente*, Mataró, 1906.
- *¡Rebeldes! (1908-1909)*
- *Renovació (1920)*
- *Revista de Sabadell (1899-1923)*
- *Solidaridad Obrera*, Barcelona, 1916-1919.
- *Vida Nova (1920-1922). Sabadell*
- *Vida Nueva. Periódico Socialista Revolucionario*, Mataró, 1911-1913.

Bibliografia

- ABAD DE SANTILLÁN, Diego: *Contribución a la historia del movimiento obrero español. De 1905 a la proclamación de la II República*. México, Cajica (s.a.).
- ABELLÓ GÜELL, Teresa (1997): *El movimiento obrero en España, siglos XIX y XX*. Barcelona, Ediciones Hipòtesi.
- ABENDROTH, Wolfgang (1983): *Historia social del Movimiento Obrero europeo*. Barcelona, Laia-B. Vuitena edició
- ALAYO i MANUBENS, Joan Carles (2000): *La introducció del gas i l'electricitat a Sabadell, 1852-1930*. Quaderns d'Arxiu del la Fundació Bosch i Cardellach. LXXXVII-LXXXVIII. Sabadell.
- ALBADALEJO, Jordi; ZAMBRANA, Joan (2005): *Inicis d'un sindicalista llibertari. Joan Peiró a Badalona (1905-1920)*. Edicions fet a mà. Associació d'agitació cultural.
- ALDEA, Q./GANDA, J./MARTÍN, J.: *Iglesia y sociedad en la España del siglo XX. Catolicismo social (1909-1940)*. Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1987, 2 vols.
- ALONSO GARCÍA, Manuel (1982): *Curso de Derecho del Trabajo*. Octava edició, actualitzada. Barcelona, Ariel Derecho, Ariel S.A.
- ALONSO OLEA, Manuel (1970): "La revolución industrial y la emergencia del derecho del trabajo", a *Revista del Trabajo*, núm. 32, 4art. trimestre, pp. 5-53.
- ALSINA I GIRALT, Joan: *El Centre Català de Sabadell (1887-1936)*. Sabadell, Fundació Bosch i Cardellach, 1993. 35 p. (Quaderns de la Fundació Bosch i Cardellach, 67).
 - (1991:)*El Centre de Dependents del Comerç i de la Industria de Sabadell, 1907-1936*. Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, LIX, Sabadell.
 - (1987): /BARDES, R., BENAUL, J.M., CALVET, J., CASTELLS, A. : *Anecdotari històric sabadellenc*. Ajuntament de Sabadell, Institut Municipal d'Educació. Col.lecció Recursos, 1. Sabadell, 1984 (segona edició, febrer).
- AYLLON i ANTON, Àngels, i GIMÉNEZ i BLASCO, Joan: "Anàlisi del context d'una revolta obrera: Mataró, Juliol 1909". Fulls del Museu Arxiu da Santa Maria. Estudis, núm. 20 (Mataró 1984), pp. 3-13.
- AYUNTAMIENTO CONSTITUCIONAL DE SABADELL (1921): *PRESUPUESTO ORDINARIO para el año económico de 1921-1922. APROBADO por el Excmo. Ayuntamiento en 22 de Marzo, por la Junta Municipal el día 6 de Febrero y autorizado por el Sr. Gobernador Civil de la Provincia el día 18 de Abril de 1921*. Tipografía Ribera, Doctor Puig, 34, Sabadell.
- ÁLVAREZ BUYLLA, Adolfo, GONZÁLEZ POSADA, Adolfo, y MOROTE, Luis (1902): *El Instituto del Trabajo. Datos para la historia de la Reforma Social en España*. Con un discurso preliminar de José Canalejas y Méndez, Ex-Ministro de Agricultura, y una Memoria acerca de los Institutos del Trabajo en el extranjero por J. Uña y Sarthou. . EDICIÓ FACSIMIL de l'edició impresa en 1902 per Establecimiento tipográfico de Ricardo Fé, calle del Olmo, núm. 4. a Madrid. Pròleg a aquesta edició per Santiago Castillo. Madrid, Centro de Publicaciones, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1986 (1969): *La cuestión obrera y las leyes*, ZYX, Madrid (1ª edició, 1909).
 - (1910): *La protección del obrero (acción social y acción política)*, Librería General de Victoriano Suárez, Madrid.
 - (1917): *La reforma social en España*. Discurso de entrada en la Academia de Ciencias Morales y Políticas, 25 de marzo de 1917. Madrid, Imprenta Clásica Española.

- ARDIT, M., BALCELLS, A., i SALES, N. (1980): *Història del Paísos Catalans*. Barcelona, Edhasa.
- ARENAS POSADAS, Carlos, FLORENCIO PUNTAS, Antonio, i PONS PONS, Jerònia (Eds.) (2001): *Trabajo y relaciones laborales en la España contemporánea*, Actes de les II Jornadas de Historia Económica de las relaciones Laborales, celebrades en Sevilla en novembre de 1999. Mergablum. Edición y Comunicación, S.L.
- ARQUER, J. (s.a.): *Salvador Seguí (Noi del Sucre) 1887-1923. Treinta y seis años de una vida*. Brcelona, Serie Documentos Sociales, Publicación semanal, núm. 4.
- ARTOLA, Miguel (1985): *El sistema político de la Restauración*, dins l'obra col·lectiva: *La España de la Restauración: Política, economía, legislación y cultura*. Edició a cura de J.L. GARCÍA DELGADO, Siglo XXI de España Editores, S.A., Madrid.
 - (1991): *Partidos y programas políticos, 1808-1936. I. Los partidos políticos. II. Manifiestos y programas políticos*. Ed. Alianza Editorial, Madrid.
- AUNÓS PÉREZ, Eduardo (1926): *La reorganización del Ministerio de Trabajo*. Conferència pronunciada a la Real Universidad de El Escorial el 29 de març del 1925. Imprenta del Real Monasterio de El Escorial.
- AA.VV. (1994): *Indústria i ciutat. Sabadell, 1800-1980*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat-Fundació Bosch i Cardellach, Barcelona.
- AA.VV. (1991): *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols.
- AVILA ROMERO, Manuel (1981): *Conflictos colectivos, huelgas y cierre patronal (Recopilación de Legislación Española, comentada a través de la Jurisprudencia y las memorias de la Fiscalía del Tribunal Supremo, 1869-1980)*. Instituto de Estudios Sociales (IES). Ministerio de Trabajo, Madrid.
- AZCÁRATE, Gumersindo de (1893): *Alcance y significado de las llamadas leyes obreras*, Madrid, Sucesores de Rivadeneira.
 - : *El presente y el porvenir de España*, a AZCÁRATE, Pablo de (1969): *Gumersindo de Azcárate, Estudio bibliográfico documental*, Tecnos, Madrid.
- AZCÁRATE, Pablo de (1969): *Gumersindo de Azcárate, Estudio bibliográfico documental*, Tecnos, Madrid.
- AZNAR, Severino (1910): "El censo de Asociaciones Económico-Sociales y las Juntas de Reformas Sociales", a *La Paz Social*, núm. 46, diciembre, pp.568-585.
- BALCELLS, Albert (1965): *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)*. Ed. NOVA TERRA, Barcelona.
 - (1972): "Condicions laborals de l'obrera", a *Recerques*, núm. 2. Barcelona, Ariel, pp. 141-159.
 - (1974a): *Cataluña Contemporánea, II (1900-1936)*. Madrid, Siglo XXI.
 - (1974b): *Trabajo industrial y organización obrera en la Cataluña contemporánea (1900-1936)*, Laia, Barcelona.
 - (ed.) (1977): *Teoría y práctica del movimiento obrero en España (1900-1936)*, Fernando Torres, editor, València.
 - (1987): "Violencia y terrorismo en la lucha de clases en Barcelona de 1913 a 1923", a *Estudios de Historia Social*, Madrid, núms 42-43, juliol-desembre, pp. 37-79.
 - (2001): *Violència social i poder polític. Sis estudis sobre la Catalunya contemporània*. Barcelona, Pòrtic, Monografies.
- BAR, A. (1981): *La C.N.T. en los años rojos, del sindicalismo revolucionario al anarcosindicalismo (1910-1926)*. Madrid, Akal.
- BARNOSELL, Genís (1999): *Orígens del sindicalisme català*. Eumo Editorial. Vic.

- BENAUL I BERENGUER, Josep Maria; CALVET I PUIG, J./ DEU I BAIGUAL, E. (1986): *La Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Sabadell. Cent anys d'història. 1886-1986*. Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Sabadell. Sabadell.
 - (1986): "Una ciutat en la República: Sabadell, 1931-1939", dins de BENAUL, J.M., CALVET, J., CASALA, LL., DOMINGO, A., POZO, J.A.: *La República i la Guerra Civil, Sabadell, 1931-1939*. Ajuntament de Sabadell.
 - (1986): BENAUL, J.M., CALVET, J., CASALA, LL., DOMINGO, A., POZO, J.A.: *La República i la Guerra Civil, Sabadell, 1931-1939*. Ajuntament de Sabadell.
 - (1988): "Dues ciutats i dues polítiques: Sabadell i Terrassa, 1900-1923". Revista "Terme" núm. 3, novembre, Terrassa.
 - (1994): "La industrialització de Sabadell", a *Indústria i ciutat: Sabadell, 1800, 1980*. Abadia de Montserrat.
- BENAVIDES VICO, Antonio (2006): "La Inspección : de Trabajo en el desarrollo de los derechos sociales", a ESPUNY TOMÀS, Maria Jesús; PAZ TORRES, Olga; CAÑABATE PÉREZ, Josep: *Un siglo de derechos sociales. A propósito del Centenario del Instituto de Reformas Sociales (1903-2003)*, Universtat Autònoma de Barcelona (UAB). Servei de Publicacions, Bellaterra.
- BENGOCHEA ECHAONDO, Soledad (1991): *Patronal catalana, corporativismo y crisis política, 1898-1923*. Tesi doctoral, Barcelona, UAB, Facultat de Lletres, 3 vols.
 - : (1994): *Organització patronal i conflictivitat social a Catalunya (Tradició i corporativisme entre finals de segle i la dictadura de Primo de Rivera)*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
 - : (1998): *El locaut de Barcelona (1919-1920)*. Curial. Biblioteca de cultura catalana, 85. Barcelona.
 - (1999): "Conflictividad social en Barcelona durante 1903 (un estudio realizado en base a la correspondencia cruzada entre el ministro de la gobernación, Antonio Maura, con los gobernadores civiles de Barcelona y ciertos sectores de la patronal), a ARENAS POSADAS, Carlos, FLORENCIO PUNTAS, Antonio, i PONS PONS, Jerònia (Eds.): *Trabajo y relaciones laborales en la España contemporánea*, Actes de les II Jornades de Historia Económica de las relaciones Laborales, celebrades en Sevilla en novembre. Mergablum. Edición y Comunicación, S.L. 2001., pp. 341-354.
 - (2002): *Les dècades convulses: Igualada com exemple*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- BERNARDO DE QUIRÓS, Constancio: "El Instituto de Reformas Sociales", a *Revista General de Legislación y Jurisprudencia*, tomo 122, 1913, pp. 209-216, reeditat a *Revista de Trabajo*, núm.25, 1969, pp. 153-158.
- BRISSA, José: *La revolución de julio en Barcelona. Su represión, sus víctimas. Proceso Ferrer*. Barcelona, Maucci, 1910. 348 p.
- CABRERA, Mercedes: "El conservadurismo maurista en la Restauración. Los límites de la revolución desde arriba", a *La España de la Restauración: Política, economía, legislación y cultura*. Edició a cura de J.L. GARCÍA DELGADO, Siglo XXI de España Editores, S.A., Madrid, 1985.
- CALVET i PUIG, Jordi (1977): *La Setmana Tràgica a Sabadell*. Separata d'"Arraona. Publicació del Museu d'Història de Sabadell", II època, núm. 3 (primavera). 12 p.
 - (2000)/MARÍN, Martí; SALA-SANAHUJA, Joaquim: *Sabadell al segle XX*, Eumo Editorial.
- CAMBÓ, Francesc (1920): *L'actualitat social i la política*. Conferència donada al Teatro del Centro de Madrid, el 10 d'abril. La Novel·la, núm.135.
 - (1981): *Memòries (1876-1936)*. Barcelona, Alpha, S.A., vol. 1.

- CAMPRUBÍ, Pbro. (1920): *La sindicación obligatoria para patronos y obreros*. Ponencia del II Congreso de la Confederación Patronal Española, Barcelona, Imp. Castellón, enero.
- CAMPRUBÍ I PLANS, Josep (1991): "Els serveis d'Electricitat, Gas i Telèfon". Capítol 21 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 313-319.
 - (1991): "Empreses econòmiques d'un temps estacionari a una època pròspera". Capítol 18 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 241-275.
- CAÑADA MULLOR, Ernest (1998): *Conflictividad laboral y sindicalismo en el sector textil de Mataró entre 1896 y 1923*, Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró (Premi Iluro 1997).
- CAPEL MARTÍNEZ, Rosa M^a: *El trabajo y la educación de la mujer en España (1900-1930)*, Ministerio de Cultura, Dirección General de Juventud y Promoción Sociocultural, Madrid, 1982.
- CARR, Raymond (1992): *España, 1908-1975*, Ariel, Barcelona (6ª edició).
- CASALS I COUTURIER, Muriel (1975): *Repercussions de la Primera Guerra Mundial sobre la indústria llanera de Sabadell*. Tesina, 73 pàgs.
 - (1981): *La primera guerra mundial i les seves conseqüències, un moment clau del procés d'industrialització a Catalunya: el cas de la indústria llanera a Sabadell*. Tesi doctoral, 2 vol. UAB, Bellaterra, Facultat de Ciències Econòmiques.
- CASCALES MUÑOZ, José (1912): *Los conflictos del proletariado. El movimiento social contemporáneo. Por qué, cuándo y cómo ha nacido el problema obrero*, Imprenta de Alrededor del Mundo, Madrid.
- CASTELLS, Andreu: *Sabadell, Informe de l'Oposició*. 6 Vols. (especialment els Vols. II: *República i acció directa, 1868-1904*; Vol. III: *O tot o res, 1914-1918*; i IV: *Del terror a la Segona República, 1918-1936*), Edicions Riutort, Sabadell, 1977, 1978 i 1980.
- CASTILLO, Juan José (1977): *El Sindicalismo Amarillo en España. Aportación al estudio del catolicismo social español (1912-1923)*. Edicusa, Madrid (Pròleg de Pierre Vilar).
 - (1994): "Sindicalismo católico, sindicalismo amarillo" a: REDERO, Manuel (Coord.): *Sindicalismo y Movimientos Sociales*, Madrid, UGT-Centro de Estudios Históricos, pàgs. 147-153.
- CASTILLO, Santiago (1986): "Prólogo", a BUYLLA, Adolfo, GONZÁLEZ POSADA, Adolfo, y MOROTE, Luis (1902): *El Instituto del Trabajo. Datos para la historia de la Reforma Social en España*. Con un discurso preliminar de José Canalejas y Méndez, Ex-Ministro de Agricultura, y una Memoria acerca de los Institutos del Trabajo en el extranjero por J. Uña y Sarthou. . EDICIÓ FACSIMIL de l'edició impresa en 1902 per Establecimiento tipográfico de Ricardo Fé, calle del Olmo, núm. 4. a Madrid. Pròleg a aquesta edició per Santiago Castillo. Madrid, Centro de Publicaciones, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
 - (1991-1992): "Todos iguales ante la ley... del más fuerte. La legislación laboral y los socialistas españoles en el cambio de siglo (XIX-XX)", *Sociología del Trabajo*, nueva época, núm. 14, invierno, pp. 149-176.
 - (1994): "En pos de las reformas. El sindicalismo ugetista en sus orígenes", a: REDERO, Manuel (Coord.): *Sindicalismo y Movimientos Sociales*, Madrid, UGT-Centro de Estudios Históricos, pàgs. 1-21.
 - (2005): *Trabajadores, ciudadanía y reforma social en España: Juan José Morato (1864-1938)*. 2 vols. SIGLO XXI DE ESPAÑA EDITORES/FUNDACIÓN FRANCISCO LARGO CABALLERO, Madrid.

- (2006): "En los orígenes de la reforma social. La Sección de Industria y el Negociado de Trabajo", a ESPUNY TOMÀS, Maria Jesús; PAZ TORRES, Olga; CAÑABATE PÉREZ, Josep: *Un siglo de derechos sociales. A propósito del Centenario del Instituto de Reformas Sociales (1903-2003)*, Universtat Autònoma de Barcelona (UAB). Servei de Publicacions, Bellaterra.
- (2007): *Estado y relaciones de trabajo en España: de la Comisión de Reformas Sociales (1883) al Ministerio de Trabajo (1920)*, a CASTILLO, Santiago; / PIGENET, Michel; SOUBIRAN-PAILLET, Francine, *Estados y relaciones de trabajo en la Europa del siglo XX*, Fundación Largo Caballero/Ediciones Cinca. Colección Estudios Laborales, Madrid, pp.31-50.
- (coord.) (2007): / PIGENET, Michel; SOUBIRAN-PAILLET, Francine, *Estados y relaciones de trabajo en la Europa del siglo XX*, Fundación Largo Caballero/Ediciones Cinca. Colección Estudios Laborales, Madrid.
- (2008): *Historia de la UGT. VOL. 1. Un sindicalismo consciente, 1873-1914*, Madrid Siglo XXI.
- :/J. Mª ORTIZ DE ORRUÑO (Coo) (1998):, *Estado, protesta y movimientos sociales*, Bilbao, Asociación de Historia Social, Universidad del País Vasco.
- CORNET I ARBOIX, Ramon M.: "La farmàcia", dins el capítol 32 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 283-296.
- COSTA i OLLER, Francesc (1988): "Arxiu d'indústria", a *La lletra de la Història*, Vol. III, Mataró, març.
- (1989): "El sistema de partits polítics a l'ajuntament de Mataró els anys de la Restauració", a *V Sessió d'Estudis Mataronins, 7 maig 1998*, Museu Arxiu de Santa Maria, Patronat Municipal de Cultura, Mataró. pp. 105-119.
- : (1991): "El poder del cacic. Eleccions generals a Mataró els anys de la Restauració". VII Sessió d'Estudis Mataronins, 12 maig 1990, comunicació. Museu Arxiu de Santa Maria, Patronat Municipal de Cultura, Mataró. pp-111-122.
- : Ajuntaments i eleccions de la Restauració (1875-1923).
- CUADRAT, X. (1976): *Socialismo y anarquismo en Cataluña, 1899-1911. Los orígenes de la CNT*. Madrid.
- CULLA I CLARÀ, J. B. (1986): *El republicanisme lerrouxista a Catalunya (1901-1923)*. Barcelona.
- CURIEL, Luis (1946): *Índice histórico de disposiciones sociales*. Congreso de Estudios Sociales, Escuela Social, Madrid.
- DATO E IRADIER, Eduardo (1904): *Armonía entre el capital y el trabajo*. Conferència pronunciada el 26 de març de 1904. Tipografia de F. Rodríguez Ojeda, Madrid.
- (1909): *Significado y representación de las leyes protectoras del trabajo*, discurs llegit a la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación en la sessió inaugural del curs 1908-1909, Revista General de Legislación y Jurisprudencia, Vol. 114. Madrid.
- (1912): *El partido conservador y las clases obreras*. Conferència pronunciada en Madrid en el local de la Juventud Conservadora el 12 de desembre de 1911. Establecimiento Tipográfico de Fortanet, Madrid.
- DEL RÍO, Eugenio: *La sombra de Marx (Estudio crítico sobre la fundación del marxismo, 1877-1900)*. Talasa Ediciones, Madrid, 1993
- DEU I BAIGUAL, Esteve (1972): "El movimiento obrero en Sabadell, 1900-1936". Sabadell,. 14 f. Treball mecanografiat.
- (1974): "Republicanisme i obrerisme a Sabadell, de 1900 a 1914". [Barcelona], ICESB., 50 p. Separata de la Revista "Perspectiva Social", núm. 4, p. 47-97.

- [1975?]: "Estructura de la població de Sabadell a començos del segle XX". 74 f. Edició mecanografiada.
- (1986): *La indústria llanera a Sabadell en el primer quart de segle XX*. Tesi doctoral [inèdita] dirigida pel Dr. Josep Fontana i Lázaro.[s.l. : s.n.],. 4 v. (218, 283, 255, 305 f.) ; 30 cm. Apèndix: resultats electorals a Sabadell.
- (1987): "*Evolució de les condicions materials dels obrers sabadellencs de la indústria llanera en el primer quart de segle XX*". És separata d'"Arraona": revista d'història. Sabadell, III època, núm 1, tardor.
- (1990): *La indústria tèxtil llanera de Sabadell, 1826-1925*. Pròleg de Josep Fontana. Ed. especial per al Gremi de Fabricants de Sabadell. Sabadell, Col·legi de Doctors i Llicenciats. Sabadell, Via Gràfica. 203 pàgs. Nova Biblioteca Sabadellenca; 3 / dirigida per Josep Mª Benaul i Jordi Calvet.
- (1995): *Del vapor a l'electricitat. Estalvi i costos energètics en la indústria llanera sabadellenca 1910-1924*. Quaderns d'Arxiu del la Fundació Bosch i Cardellach. LXXV. Sabadell.
- DÍAZ GARCÍA, Elías (1983): *La filosofía social del krausismo español*. Fernando Torres Editor, València.
- DOMÍNGUEZ, Virgínia (Comissariat), Francesca Albareda, Jordi Calvet, Rafael Luque, Montserrat Llonch, Elisabet Oliver (1999): *Dona i treball tèxtil. Sabadell, 1900-1960*. Museu d'Història de Sabadell/Museu de la Indústria Tèxtil Llanera. Col·lecció Tèxtil. Sabadell.
- DOREL-FERRÉ, Gràcia (1992): *Les colònies industrials a Catalunya. El cas de la colònia Sedó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2002): *Les colònies industrials catalanes dins la història de l'habitatge social, a Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002.
- DUARTE, Ángel (1997): *La España de la Restauración*. Barcelona, Ediciones Hipòtesi.
- (1991): "Entre el mito y la realidad. Barcelona, 1902" *Ayer*, núm. 4, pp. 147-168.
- DUBOIS, Helen Carol (1991): "Woman Suffrage and the Left: An International Socialist-Feminist Perspective", a: *New Left Review*, núm. 186, Londres, març-abril.
- ELORZA, Antonio (1966): "La ideología liberal ante la Restauración: la conservación del orden", a *Revista de Estudios Políticos*, núms. 147-148, maig-agost, Madrid, pp. 65-92.
- ENRECH MOLINA, Carles (2000): *L'ofensiva patronal contra l'ofici. Estructures laborals i jerarquies obreres a la indústria tèxtil catalana (1881-1923)*. Tesi doctoral dirigida pel catedràtic d'Història Contemporània Pere Gabriel, Universitat Autònoma de Barcelona.
- (2002): "La formació del sistema de colònia industrial i la crisi del model fabril tèxtil dels grans vapors urbans. "Les colònies no neixen, es constueixen" (1872-1890)", a VIRÓS i PUJOLÀ Lluís (2002): *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002.
- ESPELT i MISERACHS, Ramon (1991): "L'Escola d'Arts i Oficis", dins el capítol 28 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 69-80.
- ESPUNY TOMÀS, Maria Jesús; PAZ TORRES, Olga; CAÑABATE PÉREZ, Josep (2006): *Un siglo de derechos sociales. A propósito del Centenario del Instituto de Reformas Sociales (1903-2003)*, Universtat Autònopma de Barcelona (UAB). Servei de Publicacions, Bellaterra.
- "ESTUDIOS SOCIALES Y ECONÓMICOS" (1922) (Associació constituïda pels vocals de representació patronal a l'Institut de Reformes Socials): *Anteproyecto de ley sobre el*

contrato de trabajo discutido y aprobado por el Consejo de Dirección del Instituto en sesiones del 29 de octubre de 1921 al 16 de octubre de 1922. Sucesores de Rivadeneyra, Madrid.

- ESTUDIOS SOCIALES Y ECONÓMICOS (1923): *El "control" obrero (Ideas, datos y conclusión).* Sucesores de Rivadeneyra, Madrid.

- ESTUDIOS SOCIALES Y ECONÓMICOS (1924): *El contrato de trabajo. Su discusión en el Instituto de Reformas Sociales.* Sucesores de Rivadeneyra, Madrid.

- FARRÉ MOREGÓ, J.M. (1922): *Los atentados sociales en España.* Madrid.

Federación de Sindicatos Obreros de Sabadell y su Comarca, Sabadell, Octubre 1915.

- FONTANER PUIG, Núria: *"Elecciones a Diputados a Cortes por Sabadell de 1914 a 1923"*. Sabadell, Impr. Serracanta. 1975. 214 f. Tesi de llicenciatura dirigida per Balcells, Albert. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història.

- FORCADELL ÁLVAREZ, Carlos: *Parlamentarismo y bolchevización. El movimiento obrero español, 1914-1918.* Crítica, Barcelona, 1978.

-- (1994): "Conflicto social y movilización obrera: de la Huelga General a la Dictadura de Primo de Rivera", a REDERO, Manuel (Coord.): *Sindicalismo y Movimientos Sociales*, Madrid, UGT-Centro de Estudios Históricos, pàgs. 99-109.

- FRANQUESA I SIVILLA, Antoni (1890): *Topografía média de Mataró y su zona.* Mataró.

- GABRIEL, Pere (1979): "El anarquismo en España", a G. WODCOCK y otros: *El anarquismo.* Barcelona, pp. 330-388.

-- (1981): *Classe obrera i Sindicats a Catalunya 1903-1920.* Tesi doctoral, 4 vols. Barcelona, UB, Facultat de Ciències Econòmiques.

-- (1985): "La població obrera catalana, ¿una població industrial?", a *Estudios de Historia Social*, núms. 32-33, Madrid, gener-juny, pp. 191-259.

-- (1985): "El marginament del republicanisme i l'obrerisme", a *L'Avenç*, núm. 85, Barcelona.

-- (1985): "Algunes notes sobre la implantació sindical de socialistes i anarquistes a Catalunya abans dels anys de la primera guerra mundial", a *Industrialización y nacionalismo. Análisis comparativos* (Actes del Col·loqui Basco-Català d'Història celebrat a Sitges: 20-22 de desembre de 1982). Edició a càrrec de M. González Portilla, J. Maluquer de Motes i B. de Riquer i Permanyer. Bellaterra, Servei de Publicacions de la UAB, pp. 555-567.

-- (1988): "Historiografía reciente sobre el anarquismo y el sindicalismo en España, 1870-1923", a *Historia Social*, núm. 1, València, primavera-estiu, pp. 191-259.

-- (1988): "Sous i cost de la vida a Catalunya a l'entorn dels anys de la Primera Guerra Mundial", a *Recerques/20*. (Exemplar dedicat a: La Gran Guerra i l'economia catalana), pàgs. 61-91.

-- (1990): "Movimiento obrero y restauración borbónica", a *Historia de España, 1874-1902*, dirigida per Antonio Domínguez Ortiz, vol. 10, "La Restauración (1874-1902)", Barcelona, Planeta.

-- (1991): "De l'obrerisme catòlic a l'aparició dels Sindicats Lliures", a *Revista del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca*, pp.43-61.

-- (1992): "Espacio urbano y articulación popular en Barcelona, 1890-1920", a GARCÍA DELGADO, J.L (ed.): *Las ciudades en la modernización de España. Los decenios interseculares.* Madrid, Siglo XXI, pp.61-94.

-- (1995): "A vueltas y revueltas con la historia social obrera en España. Historia obrera, historia popular e historia contemporánea". *Historia Social*, núm. 22, pp. 45-53.

-- (1999): "Republicanism popular, socialism, anarchism and political culture in Spain (1860-1914)", a PANIAGUA, J., PIQUERAS, J. A. i SANZ, V. (eds.)

- (1999): *Cultura social y política en el mundo del trabajo*. Centro Francisco Tomás y Valiente UNED Alzira-Valencia, Fundación Instituto Historia Social.
- (2000): "Las bases políticas e ideológicas del catalanismo de izquierdas del siglo XX". *Espacio, Tiempo y Forma. Revista de la Facultad de Geografía e Historia*. UNED, Madrid. Serie V, 13. Separata. *Las izquierdas españolas durante el siglo XX*, pàgs. 73-103.
- "Sindicalismo y huelga. Sindicalismo revolucionario francés e italiano. Su introducción en España", a *Ayer*, núm. 4, pp. 15-45.
- (2002): "Movimientos sociales y cultura política en España durante el siglo XX", a *En torno a la Navarra del siglo XX. Veintiún reflexiones acerca de Sociedad, Economía e Historia*, Universidad Pública de Navarra, Nafarroako Unibertsitate Publikoa, pp. 261-288.
- (2004): "Reformismo y reforma social a principios del siglo XX: discursos y realidad", a *La Reforma Social en España. En el centenario del Instituto de Reformas Sociales*. Consejo Económico y Social. Colección Estudios, Madrid. pp.149-184.
- (2005): *Trabajador de oficio y política en el siglo XIX: el buen obrero y la ilustración autodidacta*, a SANZ ROZALÉN/PIQUERAS ARENAS, J. A. (eds) (2005): *En el nombre del oficio. El trabajador especializado: corporativismo, adaptación y protesta*. Editorial Biblioteca Nueva, S.L. Madrid. Capítol X, pp. 235-269.
- (2006): *Sindicatos obreros y reforma social en el siglo XIX. El reformismo antes de la reforma*, a ESPUNY TOMÀS, María Jesús; PAZ TORRES, Olga; CAÑABATE PÉREZ, Josep: *Un siglo de derechos sociales. A propósito del Centenario del Instituto de Reformas Sociales (1903-2003)*, Universtat Autònopma de Barcelona (UAB). Servei de Publicacions, Bellaterra.
- GAMBÚS I GUARRO, Feliu: "La Setmana Tràgica a Sabadell. 26-31 juliol 1909". Sabadell, text mecanografiat. Ponència llegida a la Fundació Bosch i Cardellach el 17-V-1969.
- GARCÍA CHECA, Amèlia: *Catolicisme social i trajectòria femenina (Mataró, 1910-1923)*. Patronat Municipal de Cultura de Mataró. Editorial Alta Fulla, 1991. Col·lecció Caps de Bou, 18.
- GARCÍA DELGADO, José Luis, i ROLDÁN, Santiago (amb la col·laboració de Juan MUÑOZ): *La formación de la sociedad capitalista en España, 1914-1920*. Vols. I i II. Confederación Española de Cajas de Ahorro, Madrid, 1973.
- GARCÍA DELGADO, José Luis: "La economía española entre 1900-1923", a M. Tuñón de Lara: *Historia de España*, (vol. VIII), Barcelona, Labor, 1981, pp. 407-458.
- (ed.): *La España de la Restauración: Política, economía, legislación y cultura*. I Coloquio de Segovia sobre Historia Contemporánea de España, dirigido por Manuel Tuñón de Lara. Siglo XXI, Madrid, 1985.
- GASOL, Josep M.: "Els manresans en l'oci". Capítol 34 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 327-352.
- : Vida religiosa, Capítol 24 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa, 1991. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 331-355
- GIL CREMADES, Juan José: *El reformismo español. Krausismo, escuela histórica, neotomismo*. Barcelona, Ariel, 1969.
- GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, Angeles (1998): *La Junta Local de Reformas Sociales de Sevilla. Contribución al estudio de la política social en la Restauración*, a S. CASTILLO y J. Mª ORTIZ DE ORRUÑO (Coor), *Estado, protesta y movimientos sociales*, Bilbao, Asociación de Historia Social, Universidad del País Vasco, pp.133-146.
- HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, Bernat (1991): *Monografía histórica de la Junta Local de Reformas Sociales (años 1906-1924) y de la Delegación Local del Consejo de Trabajo*

- (años 1924-1931) de la ciudad de Tarrasa, Terrassa, 1931, a *Terme. Revista d'Història*, núm. 6, Terrassa, pp. 18-31.
- HUERTAS, J.M.: *Manual d'història del moviment obrer 1840-1975*. Barcelona, Col·lecció Clio/L'Avenç, 1982.
 - IGLESIES, Josep (1961): *El movimiento demográfico en Caataluña en los últimos cien años* (Barcelona,).
 - INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES. Secretaría General y Secciones técnicas administrativas: *La jornada de trabajo en la Industria Textil. (Trabajos preparatorios del Reglamento para la aplicación del Real Decreto de 24 de Agosto de 1913)*. Madrid, Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. Miguel Servet, 13, 1914.
 - IZARD, M.: *Industrialización y Obrerismo. Las Tres Clases de Vapor, 1869-1913*. Barcelona, Ariel, 1973.
 - /RIQUER, B.: *Conèixer la història de Catalunya* (del segle XIX fins a 1931). Barcelona, Vicens Vives, 1983, 4 vols.
 - JUTGLAR, A.: *Historia crítica de la burguesía en Cataluña*. Barcelona, Anthropops, 1984.
 - LEÓN-IGNACIO, J.: *Los años del pistolero*. Barcelona, 1981.
 - LOPEZ DE LA LLAVE, Félix Rubio: *Las Juntas de Reformas Sociales y el Reformismo Social en la Restauración (1900-1924)* a: *Revista de la Facultad de Geografía e Historia*, num. 1, 1987, pàgs. 57-88.
 - LÓPEZ PENA, Isidoro: "Los orígenes del intervencionismo laboral en España: el Instituto de Reformas Sociales", a *Revista de Trabajo* núm. 25, 1969, pp. 7-44.
 - : "Nacionalismo económico e intervención estatal, 1900-1930", a N. Sánchez Albornoz (comp.): *La modernización económica de España*. Madrid, Alianza Universidad, 1985, pp. 176-195.
 - LLADONOSA, M.: *El Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria entre 1903 i 1923*. Barcelona, 1981.
 - : *El Congrés de Sants*. Barcelona, Nova Terra, 1975.
 - *Los Jurados Mixtos en España*. Barcelona, Imp. Heinrich y Cia., 1902.
 - LLONCH I CASANOVAS, Montserrat (1997): *La indústria del gènere de punt a Catalunya i Mataró: modernització i desenvolupament d'un sector industrial*, Patronat Municipal de Cultura de Mataró.
 - : (2002): "Tecnologia i modernització a la indústria del gènere de punt a Catalunya: una perspectiva històrica", a *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002. Pp. 93-110.
 - LLOVET Joaquim: *Mataró. Dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Caixa Laietana, Mataró, 2000.
 - LUQUE I FERNÁNDEZ, Rafael (1993/94): "La conflictivitat obrera a Sabadell abans i després de la Junta Local de Reformes Socials (1900-1912)". Treball de Curs de Tercer Cicle, UAB (inèdit), "Sobre sociabilitat, política obrera i associacionisme popular a Espanya, França i Itàlia (segles XIX-XX)", impartit pel Catedràtic d'Història Contemporània, Pere Gabriel. Hi ha una còpia al dipòsit de l'Arxiu Històric de Sabadell.
 - : (1996a): *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923. Conflictivitat social i mecanismes de consens*, UAB, Departament d'Història Moderna i Contemporània (inèdita), dirigida pel Doctor Pere Gabriel Sirvent. El treball fou becat amb el *Premi Estudis* per la Fundació Caixa Sabadell, l'any 1995.
 - /et altris (1996-b): *La ratlla de la precarietat. Condicions de vida de les famílies obreres a una ciutat industrial catalana: Sabadell, 1919-1925*. Sabadell, Fundació Caixa d'Estalvis de Sabadell, 1996.

- : (1999-a): "Les condicions de vida i de treball de les dones del primer quart de segle XX", dins de: *Dona i treball tèxtil. Sabadell 1900-1960*. Catàleg de la Exposició. Museu d'Història de Sabadell/Museu de la Indústria Tèxtil Llanera, pp. 49-70.
- : (1999-b, 2000 i 2001): *La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923*, a *Arraona. Revista d'Història*, Sabadell, núms. 22 (I, hivern de 1999), pp. 11-32; 23 (II, Tardor de 2000), pp.45-74; i 24 (i III, Primavera de 2001), pp. 37-64.
- MARÍN, Manuel: *Les élections à Sabadell de 1869 à 1910*. Rouen, Université de Rouen. Dép. d'Études Ibériques et Ibéroaméricaines, 1990. 3 vol. Text mecanografiat (AHS).
- MATEU I VIDAL, Ernest: *Elements d'estudi sobre els moviments obrers a Sabadell des de mitjan segle XIX*. Sabadell [s.n.], 1970. 24 f. Ponència llegida el 8 de juny de 1970.
- MARQUÈS I MIR, Jaume: *Història de l'Organització Sindical Tèxtil "Radium"*. Ed. La Llar del Llibre. Col.lecció Punt de vista núm. 14. Barcelona, 1989.
- MARÍN i CORBERA Martí (2000): *Joan Sallarès i Pla, industrial i polític*, Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, LXXXIX, Fundació Bosch i Cardellach, Sabadell.
- MARTÍN VALVERDE, Antonio; PALOMEQUE LÓPEZ, Manuel Carlos; PÉREZ ESPINOSA, Fernando; VALDÉS DAL-RE, Fernando; CASAS BAAMONDE, Mª Emilia, i GARCÍA MURCIA, Joaquín: *La Legislación Social en la Historia de España. De la Revolución Liberal a 1936*. Congreso de los Diputados, Madrid, 1987.
- MARTÍNEZ ALCUBILLA, M: *Boletín jurídico-administrativo. Apéndice al diccionario de la Administración Española. Apéndice de 1900*. 9° de la 5ª edición del Diccionario, 15 de la cuarta, 24 de la tercera, 33 de la segunda, 39 de la primera. Madrid, Administración: Arco de Santa María, 41 triplicado. Madrid, 1900. Imprenta de la viuda é hijos de López Camacho; Bailén, 24.[genèricament conegut com: Alcubilla. Diccionario de Administración].
- MARTÍNEZ DE SAS, María Teresa i PAGÈS BLANCH, Pelai (coordinadors) (2000): *Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans*. Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Monserrat, 2000
- MARTÍNEZ MARTÍN, María Ascensión (1998): *La Junta Local de Reformas Sociales de San Sebastián y la aplicación de la legislación laboral*, a S. CASTILLO y J. Mª ORTIZ DE ORRUÑO (Coo), *Estado, protesta y movimientos sociales*, Bilbao, Asociación de Historia Social, Universidad del País Vasco, pp. 147-152.
- MASJUAN, Eduard (2006): *Medis obrers i innovació cultural a Sabadell (1900-1939). L'altra aventura de la ciutat industrial*. Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, Bellaterra.
- MONTALVO, J., "El Instituto de Reformas Sociales y la vivienda social en España a principios del siglo XX: la política de casas baratas", dins PÉREZ SEGURA, Javier (ed.), *El Instituto de Reformas Sociales (1903-1924)*, Catálogo de la Exposición del Centenario del IRS. Madrid, Consejo Económico y Social, 2003. pp. 50-51.
- MONTERO GARCÍA, Feliciano: "Los católicos y la reforma social", a *La Reforma Social en España. En el centenario del Instituto de Reformas Sociales*. Consejo Económico y Social. Colección Estudios, Madrid. pp. 99-128.
- MONTOYA MELGAR, Alfredo (1992): *Ideología y lenguaje en las leyes laborales de España (1873-1978)*. Editorial CIVITAS Monografías, Madrid.
- NADAL, J.: *El fracaso de la revolución industrial en España, 1814-1913*. Barcelona, Ariel, 1975-
- : "Un siglo de industrialización en España, 1833-1930", a N. Sánchez Albornoz (comp.): *La modernización económica de España*. Madrid, Alianza Universidad, 1985, pp. 89-101.

- /CARRERAS, A./SUDRIÀ, C. (comp.): *La economía española en el siglo XX. Una perspectiva histórica*. Barcelona, Ariel, 1987.
- NASH, Mary: *Mujer y movimiento obrero en España, 1931-1939*, Editorial Fontamara, Barcelona, 1981 (1ª edició).
- (1999): "El mundo de las trabajadoras: identidades, cultura de género y espacios de actuación", a PANIAGUA, J., PIQUERAS, J. A. i SANZ, V. (eds.) (1999): *Cultura social y política en el mundo del trabajo*. Centro Francisco Tomás y Valiente UNED Alzira-Valencia, Fundación Instituto Historia Social. Pp. 47-67.
- NELKEN MAUSBERGER, Margarita (192-?) : *La condición de la mujer en España: su estado actual, su posible desarrollo*. De. Minerva, Barcelona.
- OBIOLS QUINTO, Josep M. (2002): "La construcció de maquinària per a la cinteria a Manresa (segle XX)", a VIRÓS i PUJOLÀ Lluís (2002): *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002. pp 83-91.
- OLIVERAS I SAMITIER, Josep: "La cinteria manresana: de la història industrial al patrimoni urbà", dins de: *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002.
- PALACIO MORENA, Juan Ignacio (1988): *La institucionalización de la Reforma Social en España (1883-1924)*. *La Comisión y el Instituto de Reformas Sociales*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Centro de Publicaciones, Madrid.
- (Coord.) (2004): *La Reforma Social en España. En el centenario del Instituto de Reformas Sociales*. Consejo Económico y Social. Colección Estudios, Madrid.
- (2004): "Presentación", a *La Reforma Social en España. En el centenario del Instituto de Reformas Sociales*. Consejo Económico y Social. Colección Estudios, Madrid., pp.1-5.
- (2004): "Sentido y alcance de la organización y actividad del Instituto de Reformas Sociales", a *La Reforma Social en España. En el centenario del Instituto de Reformas Sociales*. Consejo Económico y Social. Colección Estudios, Madrid. pp. 185-206.
- (2006): "El Instituto de Reformas Sociales", a ESPUNY TOMÀS, Maria Jesús; PAZ TORRES, Olga; CAÑABATE PÉREZ, Josep: *Un siglo de derechos sociales. A propósito del Centenario del Instituto de Reformas Sociales (1903-2003)*, Universtat Autònopma de Barcelona (UAB). Servei de Publicacions, Bellaterra.
- PALOMEQUE LÓPEZ, M.-Carlos (1989): *Derecho del Trabajo e Ideología. Medio siglo de formación ideológica del Derecho español del trabajo (1873-1923)*. 4ª edició revisada. Editorial Tecnos, Madrid.
- PANIAGUA, J., PIQUERAS, J. A. i SANZ, V. (eds.) (1999): *Cultura social y política en el mundo del trabajo*. Centro Francisco Tomás y Valiente UNED Alzira-Valencia, Fundación Instituto Historia Social.
- PASCUAL I SALICHS, Pere (1911): *El problema social á Sabadell per..., doctor en Dret y Ex-Tinent d'Alcalde d'aquesta ciutat: Conferencia donada en els salons del "Círculo Sabadellés" en la tarde del día 4 de desembre del any 1910*. Sabadell, Tip. Vives., 43 p.
- Peirats, J. (1977): *Los anarquistas en la crisis política española*, De. Júcar,.
- PÉREZ SEGURA, Javier (ed.) (2003): *El Instituto de Reformas Sociales (1903-1924)*, Catálogo de la Exposición del Centenario del IRS. Madrid, Consejo Económico y Social.
- : "Un hito del Reformismo Social en la España del primer cuarto del s. XX", dins de Javier PÉREZ SEGURA (ed.) (2003): *El Instituto de Reformas Sociales (1903-1924)*, Catálogo de la Exposición del Centenario del IRS. Madrid, Consejo Económico y Social.

- PESTAÑA, A. (1971): *Lo que aprendí en la vida*. Madrid, Zero.
- (1979): *Terrorismo en Barcelona. Memórias inéditas*. Barcelona, Planeta.
- /SEGUÍ, S. (1978): *El Sindicalismo en Barcelona*. Calamus Escriptorius.
- PIQUERAS ARENAS, J.A. (1999): Trabajo artesano, industria y cultura radical en la época de la Primera Internacional”, a PANIAGUA, J., PIQUERAS, J. A. i SANZ, V. (eds.) (1999): *Cultura social y política en el mundo del trabajo*. Centro Francisco Tomás y Valiente UNED Alzira-Valencia, Fundación Instituto Historia Social.
- PLANELL I PIQUERAS, Imma (1988): *Clericalisme i anticlericalisme: La Setmana Tràgica i el debat davant la reobertura de les escoles laiques a Sabadell*. Sabadell: Arraona, 1988. 17 p. Separata d'Arraona. Revista d'Història", III època, núm. 3 (tardor).
- (1990) : *Informe de la Creu Roja sobre la Setmana Tràgica a Sabadell*. Sabadell, Arraona. 7 p. Separata d'Arraona. Revista d'Història", núm. 7 (tardor).
- PLANS COMADRAN, Joan (1953): "Notes per al estudi dels conflictes socials a les darreries de segle". Sabadell, 1953. 22 f. Text mecanografiat. Treball llegit a la Fundació Bosch i Cardellach el 30-V..
- PADAS BAENA, Maria Amàlia (2003): *L'anarquisme i les lluites socials a Barcelona 1918-1923: la repressió obrera i la violència*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- PRAT DE LA RIBA, E. (1901): *Jurados Mixtos para dirimir las diferencias entre patronos y obreros*. Madrid, Imp. Asilo de Huérfanos del Sagrado Corazón de Jesús.,
- RAFAT i SELGA, Joan (1991): "La Medicina", dins del Capítol 32. Intel·lectuals i científics, de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 268-282.
- RANZATO, Gabriele (1987): *La aventura de una ciudad industrial: Sabadell entre el Antiguo Régimen i la modernidad*. Barcelona, Península, 265 p.
- REDERO, Manuel (Coord.)(1994): *Sindicalismo y Movimientos Sociales*, Madrid, UGT-Centro de Estudios Históricos.
- REIG, Ramiro (1999): Republicanos, socialistas y sindicalistas ante los cambios en el sistema productivo”, a PANIAGUA, J., PIQUERAS, J. A. i SANZ, V. (eds.) (1999): *Cultura social y política en el mundo del trabajo*. Centro Francisco Tomás y Valiente UNED Alzira-Valencia, Fundación Instituto Historia Social. Pp. 223-242.
- REY REGUILLO, F. Del (1983): "Actitudes políticas y económicas de la patronal catalana (1917-1923)", a *Estudios de Historia Social*, núms. 24-25, Madrid, gener-juny, pp. 23-148.
- (1986): "Condiciones laborales de las mujeres trabajadoras: legislación y actitudes patronales. El caso catalán (1917-1923)", a M-C. García-Nieto: *Ordenamiento jurídico y realidad social de las mujeres. Siglos XVI a XX*. Madrid, pp. 311-319.
- RIQUER, B. de: *Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904)*. Barcelona, Edicions 62, 1977
- RIUS I TARRAGÓ, Agustí. (1914): *Topografía médica de Sabadell. Estudio médico-demográfico higiénico-social con historia y folklore*. Imp. J. Huguet, Barcelona.
- RODON I VALLS, M^a. A. (1982): *Inventari de Les Associacions Polítiques, Sindicals i Obreres inscrites en El Govern Civil de Barcelona des de l'any 1887 fins a 1936*. Mecanografiat [I enquadrat per l'AHS]. Barcelona 15 de març (treball guanyador de la 2ª Borsa Estudis Dr. Vives i Gatell).
- RODRÍGUEZ OCAÑA, Esteban: *La labor estadística de Luis Comenge (1854-1916) en el Instituto de Higiene Urbana de Barcelona*. Departamento de Anatomía Patológica e Historia de la Ciencia. Universidad de Granada.
<http://www.raco.cat/index.php/Dynamis/article/view/121791/170920>

- ROMERO MAURA, J. (1974): *"La Rosa de Fuego". El obrerismo barcelonés de 1899 a 1909*. Barcelona, Grijalbo.
- ROURA JOVER, M. (1919): *Solución a los conflictos actuales*. Barcelona, Imprenta La Perfección.
- RUBIO LARA, Mª Josefa (1991): *La formación del Estado Social*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Colección Tesis Doctorales, núm. 32.
- RUBIO LÓPEZ DE LA LLAVE, Félix (1987): *Las Juntas de Reformas Sociales y el Reformismo Social en la Restauración (1900-1924)*, a: *Revista de la Facultad de Geografía e Historia*, núm 1. pp.57-88.
- RUIZ TORRES, Pedro: *El estudio del pasado y la influencia política del presente: de la cuestión señorial al problema de la reforma social*.
<http://www.um.es/campusdigital/Libros/textoCompleto/historia/06Ruiztorres.pdf>
- SALLARÉS I PLA, Joan (1890): *Las ocho horas. Algo sobre la cuestión obrera*. Barcelona, Librería de Luis Nubió.
 - : (1892): *El trabajo de las mujeres y de los niños. Estudio sobre sus condiciones actuales*. Sabadell, Establecimiento tipográfico de A. Vives.
- SANGRO Y ROS DE OLANO, P. (1925): *Crónica del movimiento de reforma social en España*. Madrid.
- SANZ ROZALÉN, Vicent (1999): "'Protoindustrialización': los límites de un concepto. Teoría y metodología en la concepción del cambio social", a PANIAGUA, J., PIQUERAS, J. A. i SANZ, V. (eds.) (1999): *Cultura social y política en el mundo del trabajo*. Centro Francisco Tomás y Valiente UNED Alzira-Valencia, Fundación Instituto Historia Social. Pp. 11-24.
 - (eds)/ PIQUERAS ARENAS, J. A. (2005): *En el nombre del oficio. El trabajador especializado: corporativismo, adaptación y protesta*. Editorial Biblioteca Nueva, S.L. Madrid.
- SASTRE Y SANNA, M. (1905): *Las huelgas en barcelona y sus resultados*. Barcelona, Imp. La Industria.
 - : *Las Huelgas de Barcelona, 1908*.
 - (1915): *Las Huelgas en Barcelona y sus resultados durante los años de 1910 al 1914, ambos inclusive*. Barcelona, Imp. Barceloneta.
- SELLÉS I QUINTANA, Magda (2000): *El Foment del Treball Nacional, 1914-1923*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- SERRA, Jaume (1991): "Els conflictes socials". Capítol 12 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols. Vol. II. Pàgs. 31-67.
- SERRA i ROTÉS, Rosa; VILADÉS, Ramon (1987): *La colònia Pons de Puig-Reig (1875-1987)*. Àmbit de Recerques del Llobregat, 1.
 - (2000): "Empresaris i obrers a les colònies tèxtils durant el període 1898-1923", a *La indústria tèxtil. Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya* (a cura de Lluís Virós), Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre. Enginyers Industrials de Catalunya Associació/Col·legi i Marcombo Boixareu Editores, Barcelona. Pp. 225-234.
 - (2000):/CASALS, Lluís: *Colònies tèxtils de Catalunya*. Fundació Caixa Manresa. Angle Editorial. Manresa.
- SERRALLONGA, Joan (1991): "Motines y revolución. España, 1917", *Ayer*, núm.4, pp.169-191.
 - /MARTÍN RAMOS, Josep Lluís (1992): *Condicions materials i resposta obrera a la Catalunya contemporània*. Gombau de Besora, Sant Quirze de Besora.
 - (1993): *La lucha de clases. Orígenes del movimiento obrero*. Madrid. Eudema Historia. Serie Perfiles.

- SIERRA ÁLVAREZ, José (1990): *El obrero soñado. Ensayo sobre el paternalismo industrial (Asturias, 1860-1917)*. Siglo XXI de España Editores., S.A.
- SÍGLER, Fernando (2001): *La Junta Local de Reformas Sociales de Ubrique*, a <http://www.revistaciudadanos.com>, 10.XI.2001 (1ª part) i 12.XII.2001 (2ª part).
- SOLÀ I GUSSINYER, P. (1993): *Història de l'associacionisme català contemporani: Barcelona i les comarques de la seva demarcació (1874-1966)*. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques, Barcelona (Primera edició, abril 1993).
- TAVERA, Susanna, VEGA, Eulàlia (1989): "L'afiliació a la CRT de Catalunya: entre l'eufòria revolucionària i l'ensulsiada confederal, 1919-1936", a AAVV, *Revolució i Socialisme. Col·loqui Internacional, 14-15-16 desembre*, Barcelona, Departament Història Moderna i Contemporània, Manlleu.
 - (1992): *Solidaridad Obrera. El fer-se i desfer-se d'un diari anarcosindicalista (1915-1939)*, Barcelona, Diputació de Barcelona / Col·legi de periodistes de Catalunya.
- TERMES, Josep. (1987): *De la revolució de Setembre a la fi de la Guerra Civil (1868-1939)*. Història de Catalunya, dirigida per Pierre Vilar, VOL. VIè., Edicions 62, Barcelona.
 - (2000a): *anarquismo y sindicalismo en España (1864-1881)*. Barcelona, Crítica.
 - (2000b): *Història del catalanisme fins al 1923*. Barcelona, Pòrtic, Monografies.
- TERRADAS I SABORIT, Ignasi (1994): *La qüestió de les colònies industrials. L'exemple de l'Ametlla de Merola*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa.
- THOMPSON, E.P. (1984): "Tiempo, disciplina de trabajo y capitalismo industrial", a *Tradición, revuelta y conciencia de clase: estudios sobre la crisis de la sociedad preindustrial*, Barcelona, Crítica, pp. 239-293.
 - (1989): *La formació de la classe obrera en Inglaterra*. Barcelona, Crítica.
- TORRAS, Agnès (1991): "L'Ensenyament". Capítol 28 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*. Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols. Vol. III. Pàgs. 7-54,
- TORRELLA I PINEDA, Josep. (1988): *Els 70 anys de la Mina*. Biblioteca Quadern, Fundació Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell, Sabadell.
- TORRENT, Ignasi (1991): "Les fonts escrites". Capítol 2 de la *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*, Fundació Caixa de Manresa. 3 Vols. Vol. I, pàgs. 33- 61.
- TUÑÓN DE LARA, Manuel (1972): *El movimiento obrero en la historia de España*. Madrid, Taurus.
 - (dir.) (1981): *Revolución burguesa, oligarquía y constitucionalismo, 1834-1923*. Vol. IV de Historia de España, Labor, Barcelona.
- ULLMAN, J.C. (1972): *La Semana Trágica. Estudio sobre las causas socioeconómicas del anticlericalismo en España (1898-1912)*. Barcelona, Ariel.
- VALL i CASAS, Pere (1999): *De colònies tèxtils a Parc Fluvial. El sistema de colònies tèxtils del Baix Berguedà. Gènesi i revaloració*. Enginyers Industrials de Catalunya Associació/Col·legi i Marcombo Boixareu Editores, Barcelona.
- VENTALLÓ I VINTRÓ, Josep (Terrassa, 1856-1919) (1904): *Historia de la industria lanera catalana: monografía de sus antiguos gremios*. Por José Ventalló Vintró, ex-alcalde de... Tarrasa. Con un prólogo de Federico Rahola. Tarrasa, s.n.. Imprenta y litografía de José Ventayol Vilá 10 p., VI, 599 p. ; 25 cm.
- VICENS VIVES, Jaume (1978): "El moviment obrerista català (1901-1939)", a *Recerques*, núm. 7, Barcelona, pp. 9-31.
 - , i PÉREZ BALLESTER, Jordi (1958): *El problema social. Génesis. Planteamiento. Soluciones*. Ed. Teide, Barcelona.
 - (1974): "La industrialización y el desarrollo económico de España de 1800 a 1936", a: *Coyuntura económica y reformismo burgués y otros estudios de Historia de España*. Ariel, Barcelona.

- VILA DESPUJOL Ramon i VIRÓS i PUJOLÀ Lluís (1999): "Cambio técnico y conflicto social en la industria de las cintas de algodón (Manresa, 1890-1919)", a ARENAS POSADAS, Carlos, FLORENCIO PUNTAS, Antonio, i PONS PONS, Jerònia (Eds.): *Trabajo y relaciones laborales en la España contemporánea*, Actes de les II Jornades de Historia Económica de las relaciones Laborales, celebrades en Sevilla en novembre. Mergablum. Edición y Comunicación, S.L. 2001. pàgs. 505-519.
- VIRÓS i PUJOLÀ Lluís (2002): *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002.
 - (2002): "El teler de cintes múltiples a Manresa: un cas de trabsferència tecnològica", a VIRÓS i PUJOLÀ Lluís (2002): *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*. Marcombo Boixareu editores/Enginyers Industrials de Catalunya, 2002. Pp. 57-72.
- VILAR, Pierre (1983): *Historia de España*. Crítica, Barcelona (17ª edició. ed. original en francès, París, 1963).
- WINSTON, C.M. (1977): "Apuntes para la historia de los Sindicatos Libres de Barcelona (1919-1923)", a *Estudios de Historia Social*, núms.2-3, Madrid, juliol-desembre, pp. 119-140.
- ZIEGLER, Th. (1904): *La cuestión social es una cuestión moral*. Tomo II. Biblioteca Sociológica Internacional, Barcelona, Imprenta de Henrich y Cia. Editores, Córcega, 348.

ANNEXOS

ANNEX I. RELACIÓ LEGISLATIVA EN QUÈ ES DONEN ATRIBUCIONS A LES JUNTES DE REFORMES SOCIALS (1900-1924).

A) TREBALL DE DONES I NENS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
13.III.1900	L: Condicions de treball de les dones i dels nens (Gac. 14 març)	Creació de les JRS. Les atribucions es troben al seu art. 7è.: <i>"Inspeccionar todo centro de trabajo; cuidar de que tengan condiciones de salubridad é higiene; formar las estadísticas del trabajo; procurar el establecimiento de Jurados mixtos de patronos y de obreros; entender en las reclamaciones que unos y otros sometieren á su deliberación, y velar por el cumplimiento de esta ley, singularmente donde se reúnan obreros de ambos sexos, para que se observe una disciplina que evite todo quebranto de la moral ó de las buenas costumbres"</i> .
09.VI.1900	RO: Regles per a l'organització i constitució de les Juntes de Reformes Socials (Gac. 10 juny).	S'especifiquen les tasques d'estadística, d'inspecció i les d'infracció de la llei. Es diu que l'organització de les JRS és provisional fins a la publicació de la llei de Jurats mixtos.
31.VIII.1900	RO: Dictant disposicions per a la formació de l'Estadística del treball en Espanya (Gac. 2 set.)	Se li encarrega a la Secció de reformes Socials del Ministeri de la Governació.
13.XI.1900	REGL. para la aplicació de la L de 13.III.1900 (Gac. 15 i 16 novembre).	S'especifiquen les atribucions de la L de 13.III.1900. Les JRS tenen un <i>paper central</i> en aquest Regl.: III. <i>De las juntas locales y provinciales.</i> IV. <i>De la clasificación de industrias.</i> V. <i>De las infracciones.</i> VI. <i>De la inspección.</i> VII. <i>De la suspensión de la ley.</i>
26.VI.1902	RD: Jornada de treball de les dones i els nens (Gac. 27 juny)	Encarregades de la Inspecció.
25.I.1908	RD: Industries i feines que es prohibeixen total o parcialment als nens i a les dones menors d'edat (Gac. 26 gener)	Les JRS han confeccionat la llista d'indústries, tot determinant les que es consideren insalubres, perilloses, etc., en tres punts principals: edat, tipus de feina i durada màxima de la jornada de treball.
27.II.1912	L: Obligació de tenir disposat un seient per a les dones empleades [<i>"Llei de la cadira"</i>] (Gac. 28 febrer).	Encarregades de la inspecció i de la imposició de les multes.
11.VII.1912	L prohibint el treball nocturn de les dones en tallers i fàbriques (Gac. 12 juliol).	Encarregades de la inspecció i de la imposició de les multes.

B) JURATS MIXTOS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
12.VII.1901	RO: dictant regles a fi aplegar dades per a la formació d'un Projecte de Llei de Jurats Mixtos	Són les encarregades de recollir les dades.
19.X.1901	PL sobre vagues i coligacions	Funciona com a àrbitre

C) CONTRACTE DE TREBALL EN LES CONCESSIONS D'OBRES PÚBLIQUES

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
20.VI.1902	RD: Contracte de treball en les concessions d'Obres Públiques (Gac. 22 juny)	Funciona com a àrbitre (per incompliment del contracte).
08.VII.1902	RO: Adició de diverses condicions del Contracte de treball (Gac. 9 juliol)	Un exemplar del contracte s'entregarà a la JLRS.

D) JORNADA DE TREBALL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
27.XII.1910	L: Jornada màxima de treball en les mines (Gac. 31 desembre)	Encarregades de la inspecció.
27.II.1912	RD: Reglament provisional de la Llei de 27 de desembre de 1910 sobre jornada màxima en les mines (Gac. 3 març)	Encarregades de la inspecció.
24.VIII.1913	RD: jornada màxima de treball i remuneració a preu fet a la indústria tèxtil (Gac. 25 agost).	Encarregades de la inspecció. [1]
04.VII.1918	L: Jornada Mercantil (Gac. 5 juliol)	Fixen els horaris; s'encarreguen de les sol·licituds d'exempcions; reben còpia dels acords sobre horaris dels establiments no compresos en la llei; fixen les dues hores de descans per a dinar a cada localitat, així com si els establiments deuen tancar o no durant aquestes dues hores; s'encarreguen de la inspecció; se les ha d'escoltar per a l'autorització de la concessió del règim d'internat (règim que aquesta llei regula) i resol sobre les infraccions de la llei.

16.X.1918	RD: Reglament provisional per a l'aplicació de la Llei sobre Jornada en la Dependència Mercantil (Gac. 18 juliol)	S'especifiquen abastament les atribucions de les JRS al llarg dels seus capítols [2]: I. De la regulació de la jornada de trabajo. II. De las exenciones. III. Del internado. IV. De la inspección. V. Sanciones. VI. De los recursos. VII. Disposiciones generales
03.IV.1919	RD: Jornada màxima legal de 8 hores a tots els treballs.	Recull les propostes d'excepció dels Comitès paritaris professionals (veure RD 21.VIII.1919)
03.IV.1919	RD: Treball nocturn en fleques i similars (Gac. 4 abril)	Les facultats de les excepcions.
10.VI.1919	RD: Reglament provisional per a l'aplicació del RD de 3 d'abril de 1919 sobre el treball nocturn a les fleques.	Rebran una còpia dels acords sobre la durada de la jornada; atorga les excepcions; les encarrega de la inspecció; determinar les sancions per infracció
21.VIII.1919	RD: Proposta d'indústries i professions que deguin exemptar-se de la jornada màxima de vuit hores (Gac. 24 agost).	Les facultats per a regular les excepcions de la jornada de vuit hores, establerta pel RD de 3 d'abril de 1919 (Gac. 4 abril).
15.I.1920	RO: Excepcions a la jornada màxima legal (Gac. 16 gener).	Les facultats per a regular les excepcions de la jornada de vuit hores (quan no existeixi el Consell paritari de patrons i obrers).
"	RO: Normes per a l'aplicació de la Jornada màxima (Gac. 16 gener).	Les facultats per intervenir en totes les qüestions relatives al règim de la jornada, mentre no estiguin constituïts els Consells paritaris [3].

[1] La RO de 13 de desembre de 1907 (Gac. 15 desembre) donava instruccions a les Juntes locals de Reformes Socials per a la inspecció de la llei de descans dominical; dos RROO de 2 de juliol de 1907 (Gac. 4 juliol), donaven instruccions a les Juntes de Reformes Socials per al desenvolupament de la tasca inspectora.

[2] Aquest Reglament provisional de la Llei sobre la Jornada Mercantil confereix a les Juntes de Reformes Socials de moltes i molt variades competències, convertint-les, així, en els organismes *centrals* per al desenrotllament de l'esmentada llei [Veg. Martín Valverde, Antonio, et. altri: *La legislación social...* op. cit. pàgs. 94-96 (Llei) i 97-106 (Reglament Provisional)].

[3] Els Consells o Comitès paritaris foren creats per RD de 5 d'octubre de 1922 (Veg. infra. l'apartat *Conciliació, arbitratge i organismes paritaris*)

E) DESCANS DOMINICAL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
19.VIII.1904	REGL. per a l'aplicació de la llei sobre descans dominical (Gac. 22 agost).	Les encarrega de la inspecció; ingressen l'import de les multes per infracció, que es destinarà a " <i>finés benèfics y de socorro para la clase obrera</i> [art. 13]".
19.IV.1905	REGL. per a l'aplicació de la llei sobre descans dominical (Gac. 22 abril).	Les encarrega de la inspecció i dels informes per infraccions; poden autoritzar l'apertura de les tavernes, en les poblacions de menys de 10.000 h.; procuraran crear Museus, Biblioteques i sales de lectura " <i>donde la clase obrera pueda invertir las horas de descanso</i> [art. 23]".

F) PACTES COL·LECTIUS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
26.VI.1907	RO: Regles aclaratòries entorn els pactes entre patrons i obrers (Gac. 28 juny).[relatiu a la llei de descans dominical]	Assessora a les autoritats en l'autorització i suspensió dels pactes[1].

[1] La RO de 16 de juliol de 1908 (Gac. 18 juliol) va declarar que les Juntes de Reformes Socials no eren competents per a pronunciar-se sobre la validesa o nul·litat dels pactes col·lectius.

G) VAGUES I COL·LIGACIONS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
21.VI.1902	CIRCUL. del Ministeri de la Governació: Vagues (Gac. 22 juny).	Actuen com a àrbitres [1].
25.VIII.1923	RD: Intervenció del poder públic en les vagues i aturs (Gac. 31 agost)	Actuen com a Comitè paritari circumstancial, en cas de que alguna de les parts es negués a designar representants (art. 19); conserven les relacions del Registre especial d'Empreses i d'Associacions patronals i obreres [2]; tramita les còpies certificades [de les que es queda una còpia] de les negociacions i/o reclamacions amb el Ministeri de Treball, Comerç i Indústria;

[1] Les encara anomenades *Comissions de Reformes Socials*.

[2] Fa referència al Registre especial al qual deuen inscriure's les entitats indicades, confeccionat per l'IRS. Aquest cens fou establert al RD de 10 d'agost de 1916 (Gac. 11 agost), que establia que les Companyies o Empreses Industrials que tinguin al seu càrrec serveis públics concedits per l'Estat, n'estaven obligades a reconèixer la personalitat de les Associacions i Sindicats constituïts legalment pels seus empleats i obrers. Aquesta norma fou completada amb el RD de 23 de març de 1917 (Gac. 24 març), que aprovava el Reglament per a la seva aprovació. Segons l'art. 6º del RD de 25.VIII.1923 que estem veient, les Empreses o Associacions que no estiguin inscrites en el Registre especial no podrà figurar en el *Cens Electoral Social* de l'IRS i, per tant, [no] "podrà[n] tomar parte en las elecciones para Vocales del mencionado Instituto, ni para las Juntas locales y provinciales de Reformas Sociales, ni para la constitución de otros organismos de carácter puramente social".

H) ACCIDENTS DE TREBALL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
30.I.1900	L d'Accidents de treball (Gac. 31 gener)	Forma part de la Junta tècnica de previsió dels accidents.
28.VII.1900	RD: REGL. per a l'aplicació de la llei d'accidents de treball (Gac. 30 i 31 juliol).	Actuen com a àrbitres, si així ho acorden patrons i obrers.
29.XII.1922	RD: REGL. provisional de la llei d'Accidents de treball de 1922 [1]	Se les encarrega de la inspecció (art. 70)

[1] La Llei d'Accidents de treball fou promulgada el 10 de gener de 1922 (Gac. 11 gener). En ella s'encarregava a l'Institut de Reformes Socials de la inspecció (art. 18).

I) PREVISIÓ I ASSISTÈNCIA SOCIAL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
27.IV.1923	RD: Subvencions a les Societats Asseguradores de l'atur forçós (Gac. 28 abril, rectificació 29)	Determinen les entitats que han de ser objecte de subvenció (art. 6è.)

J) INSPECCIÓ DE LLEIS SOCIALS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
01.III.1906	RD: REGL. per al Servei de la Inspecció del treball (Gac. 14 març).	-Encarregades de la inspecció que les atribueix la llei de 13 de març de 1900. -En les localitats on no n'hi hagin inspectors del treball, la inspecció estarà a càrrec de les JRS [1]. - L'acció de les JRS es combinarà amb la dels inspectors del treball: aquests formaran part de les primeres com a vocals tècnics, amb veu i vot. - Les multes per infracció s'ingressaran en les Caixes de las JRS.
21.IV.1922	RD: REGL. provisional per al Servei d'Inspecció de les lleis de caràcter social (Gac. 22 abril, retificació 29 abril).	-Se les encarrega de la inspecció -Aixequen actes d'infracció. - Als funcionaris de les Comissions inspectores de les JRS se'ls considera agents de l'Autoritat.

[1] El RD de 28 de gener de 1908 (Gac. 29 gener) va delimitar les facultats de les JRS en matèria d'inspecció front els Inspectors provincials de treball. Aquest establí el que segueix:

"Primero. Que la Junta local de Reformas Sociales, de Barcelona, cumpla sin excusa alguna todas las disposiciones gubernativas referentes al servicio de inspección del trabajo, las cuales están en perfecta armonía con el espíritu y letra de la Ley de Mujeres y niños. *Segundo.* Que las Juntas provinciales y locales de Reformas Sociales carecen de título legal para verificar actos de inspección del trabajo, excepto en los casos y dentro de los límites ya determinados por la disposiciones vigentes, ó en aquellos otros en que, por excepción, se les autorice en virtud de ulteriores disposiciones; pero siempre con referencia á un orden ó esfera de la Inspección general, que habrá de fijarse en términos expresos y concretos para cada caso. *Tercero.* Que serán reputados como ilegales todos aquéllos actos de inspección de trabajo que no se ajusten en un todo á estas disposiciones, que deberán ser observadas por todas las Juntas locales y provinciales".

K) CONCILIACIÓ, ARBITRATGE I ORGANISMES PARITARIS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
19.V.1908	L sobre Consell de Conciliació i Arbitratge Industrial (Gac. 20 maig)	-Encarregades de la seva organització. - Tant obrers com patrons han de posar en coneixement de la JRS (amb vint-i-quatre hores i una setmana d'antelació respectivament), les vagues i aturs que es preparin.
30.IV.1919	RD: DISP. per tal d'aconseguir l'avinença entre patrons i obrers agrícoles (Gac. 1 maig).	Assessoren a la Direcció general d'Agricultura (Art. adicional).
04.X.1919	RD: Creació a Catalunya d'una Comissió del Treball composta d'igual nombre de patrons i d'obers (Gac. 12 octubre).	- Encarregades de la classificació d'indústries per grups i subgrups, així com a la dels obrers [1] - Rep les reclamacions i n'envia les llistes definitives a la Junta provincial de RS

[1] Les JRS, a tal efecte, s'amplien en tres Vocals patrons i tres d'obers.

L) TRIBUNALS INDUSTRIALS

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
19.V.1908	L: Tribunals Industrials (Gac. 20 maig) [1]	-Encarregades de la seva organització (sistema electoral dels Jurats). - Realitzen la Inspecció i l'Estadística del treball.
22.VII.1912	L reformant la de 19 de maig de 1908 sobre Tribunals Industrials (Gac. 23 juliol).	-Encarregades de la seva organització (sistema electoral dels Jurats) - Realitzen la Inspecció i l'Estadística del treball.

[1] El RD de 20 d'octubre de 1908 (Gac. 21 octubre, rectificació 4 novembre) crea Tribunals Industrials a totes les capitals de província i a algunes ciutats caps de partit judicial. La llei de 2 d'agost de 1907 (Gac. 6 d'agost) havia reorganitzat l'Administració de justícia als Jutjats Municipals.

M) COMISSIÓ DE REFORMES SOCIALS I ADMINISTRACIÓ DEL TREBALL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
14.X.1919	RD: Reorganització de l'Institut de Reformes Socials (Gac. 15 octubre).	L'art. 44 diu: "De la direcció de Trabajo e Inspección dependerán, como auxiliares de las funciones propias de las Secciones, los Inspectores del Trabajo y los Delegados de Estadística, cuyas funciones, así como las de las Juntas de Reformas Sociales en sus relaciones con el Instituto, serán objeto de reglamentación especial
08.V.1920	RD: Creació del Ministeri de Treball (Gac. 9 maig).	El seu art. 1. diu: "En virtud de la autorización concedida al Gobierno en la disposición 8ª complementaria de la ley de Presupuestos vigente, se crea el Ministerio de Trabajo, al que quedan asignados desde luego los Institutos de Reformas Sociales y Nacional de Previsión, la Sección de Reformas Sociales del Ministerio de la Gobernación [1], el Negociado de Trabajo de la Dirección General de Comercio, Industria y Trabajo; el Consejo de Emigración, y el Patronato de Ingenieros y Obreros pensionados en el extranjero.

[1] De la qual depenen les Junes de Reformes Socials. El RD de 24 de maig de 1920 (Gac. 25 maig) regulà la competència del Ministeri de Treball, els crèdits i personal necessaris per al seu funcionament i la Direcció General de Comerç i Indústria. El seu article 8 establia:

"Art. 8º. Desde el 1º de Junio próximo corresponderá al Ministerio del Trabajo entender, en sus respectiva esfera, en la aplicación de las leyes, Reglamentos y disposiciones complementarias sobre accidentes de trabajo, reglamentación del trabajo de mujeres y niños, descanso dominical, descanso nocturno en la industria de la panadería, jornada mercantil, jornada minera, jornada máxima de ocho horas en toda clase de industrias y trabajos, salarios, cantinas obligatorias, Tribunales Industriales, **Juntas de Reformas Sociales** [les negretes són meves], inspección del trabajo, casas baratas, Instituto de Reformas Sociales, Instituto Nacional de Previsión y demás disposiciones análogas...". El Ministeri del Treball es va reorganitzar administrativament i canvià el seu nom pel de **Ministerio de Trabajo, Comercio e Industria**, mitjançant el RD de 20 de febrer de 1922.

N) RELACIONES ESPECIALES DE TREBALL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
17.VII.1911	L de Contracte d'Aprenentatge (Gac. 19 juliol)	Funciona com a àrbitre si no existeix Tribunal Industrial.

DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA

A) ADMINISTRACIÓ SOCIAL

DATA	LEGISLACIÓ *	ATRIBUCIONS
2.VI.1924	RD: Reorganització de l'Institut de Reformes Socials (Gac. 3 juny).	Art. 6. "Los Institutos regionales y las Juntas locales de Reformas Sociales quedarán convertidos en <i>Delegaciones del Consejo de Trabajo</i> [1], señalándose las facultades y composición en el Reglamento a que se alude en el art. 2º de este Decreto [les negretes són meves]

[1] El Consejo de Trabajo es crea a l'art. 2n:

"2. El Pleno del Instituto de Reformas Sociales y el Consejo de dirección del mismo, que se convertirá en Comisión permanente de aquél, formarán el Consejo del Trabajo, con las facultades y composición que se señalará en el Reglamento que para la reorganización de sus servicios propondrá el Ministerio de Trabajo, Comercio e Industria".

* CIRCUL. = CIRCULAR
D/DD = DECRET/DECRETS
DL/DDLL = DECRET LLEI/DECRETS LLEI
DISP. = DISPOSICIÓ
L = LLEI
PL = PROJECTE DE LLEI
RD/RRDD = REIAL DECRET/REIALS
DECRETS
RDL = REIAL DECRET LLEI
RDLEG = REIAL DECRET LEGISLATIU
RO/RROO = REIAL ORDRE/REIALS ORDRES
ROC = REIAL ORDRE CIRCULAR

ANNEX II. Integrants de les JLRS de Sabadell, Mataró i Manresa (1900-1923).

II.a. Integrants de la Junta de Reformes Socials de Sabadell (1900-1923).

PATRONS	ANYS	OBRERS
Marc Griera i Dulcet [*] Joan Grau i Puig [**]	1900 (Juliol)	Marc Farrell Josep Carbonell Francesc Creus Miquel Serracant Isidre Estop [***]
<i>Representant de l'Agricultura en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents del INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES.</i>	1904 (27 gener) [1]	<i>Representant de la Classe Obrera en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents del INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES.</i>
Antoni Domènech Llonch		Isidre Alsina Llonch Joan Moliné Fau Francesc Valdeperas Brossa [****]
<i>Representant de la Petita Indústria en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents del INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES.</i>	1904 (27 gener)	<i>Representant de la Gran Indústria en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents del INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES.</i>
Gaietà Masllobet Vallbé	25 juny	Joaquim Casanovas Garí-Montllor <i>Nomenament per defunció de Baptista Vilanova Ripoll [2]</i> Joan Vidal Isanda [3]
PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	1904	<i>Vocals</i>
Joan Grau i Puig [*] Ramon Bru Llorens Pere Garriga Gabriel Alguersuari Feliu Griera i Dulcet Manel Corominas Ferret	19-30 de novembre 1ª renovació	Francesc García Cladellas [*] Vicenç Cabané Màs [☞] Gabriel Peig Taulé Joan Moliné Fau Miquel Comas Vinyals Josep Puig Cassanyas
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
Joan Codina Antoni Tous Antoni Estop Puig Albert Vinyas Josep Buxó i Pí Josep Figures		Joan Romeu Brunet Jaume Xercavins Santamaria Ferran Duran Muxí Joaquim Soley Francesc Valdeperas Brossa [****] Antoni Cardó
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Perarnau		
METGE (Vocal nat)		
Feliu Vilarrubias Viada		
<i>Vocal Suplent de la JPRS</i>	1905	<i>Vocal de la JPRS</i>
Joan Grau i Puig	15 gener	Francesc García Cladellas

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	1906	<i>Vocals</i>
Modest Duran Folguera	Novembre	Vicenç Cabané Mas
Antoni Estop Puig	(renovació	Miquel Comas Vinyals
Bartomeu Montllor	parcial)	Josep Puig Cassanyas
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
Laureà Tamburini Gibernau		Toribi Dam Presagué
Jacint Tort		Baldomer Gillen Nadal
Joan Codina		Josep Pont Aymerich
PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	1908	<i>Vocals</i>
Ramon Bru Llorens	Novembre	Joan Nogué Roca
Joan Grau i Puig	(renovació	Lluís Prats Aragay
Joan Prats Salvany	parcial,	Domènec Saló i Salas [*], 5]
Modest Duran Folguera	nomenats	Vicenç Cabané Mas
Laureà Tamburini Gibernau	al març	Miquel Comas Vinyals
Jacint Tort	del 1909)	Josep Puig Cassanyas
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
No hi consten		No hi consten
1919		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Domènec Pagès i Gener [4].		
PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	1923	<i>Vocals</i>
Ernest Abelló Viver		Sense representació obrera
Joaquim Garriga Casals		
Bonaventura Brutau Manent		
Joan Codina Farrès		
Amadeu Vilaseca Barnet		
Feliu Grieria Crespi		
<i>Suplents</i>		
Gabriel Alguersuari Farrès		
Antoni Gregori Closa		
Josep Puig Romeu		
Agapito Farrès Ballot		
Gabriel Cirera Pons		
Ramón Miserach Manau		
VOCALS DE LA JUNTA PROVINCIAL [6]		VOCALS DE LA JUNTA PROVINCIAL [6]
Josep Soldevila Grau		Sense representació obrera
Andrés Oliva Lacoma		
Josep Moix Llambés		
Ramon Graupera Garrigós		

FONT: Elaboració pròpia arran d'AMH: Fons Municipal. Administració. Registre General d'Entrada i de Sortida, anys de 1900-1909; AHS. Treball. Junta local de Reformes Socials. *Llibre d'Actes (1909-1923)*, i *Renovación de la Junta Local de Reformas Sociales (1923)*, i AMH. Fons Municipal. Expedients de Governació. *Renovacions biennals de l'Ajuntament, 1899-1924*.

[*] Vocal representant de la **Junta Provincial de Reformes Socials**.

[**] Vocal Suplent representant de la **Junta Provincial de Reformes Socials**.

[***] Cap d'aquestes persones surten relacionades al Registre de Sortides de l'Ajuntament.

[****] Francesc Valldeperas Brossa, ara representant de la classe obrera, esdevé al 1920 el President del **Gremi de Fusters i Auxiliars**, integrat a la FEDERACIÓ PATRONAL DE SABADELL [Veg. AGCB. ASSOCIACIONS. *Sabadell. Federació Patronal de Sabadell*. Exp. núm. 10.496].

[⊗] Fou elegit Vocal-Obrer en 1904, en 1906 i en 1909, any en què apareix, alhora, com a Secretari. En endavant, formarà part de la Junta com el seu Secretari permanent fins el 23 de febrer del 1923, data en què fou substituït pel patró Joaquim Garriga Casals, Vocal de la nova JLRS constituïda aquest mateix dia **sense** representació dels obrers.

[1] El 24 de febrer, el Governador Civil envia un ofici convocant a aquests compromissaris a la reunió que se celebraria a les Cases Consistorials de l'Ajuntament de Barcelona (sense data) per a la constitució de l'INSTITUT DE REFORMES SOCIALS (és a dir, per a l'elecció de representants al mateix).

[2] El nomenament de Bautista Vilanova Ripoll no hi consta als Llibres de Sortida de l'Ajuntament de 1900 a 1904. Molt possiblement fou una de les dues persones que foren nomenades al juny de 1903 per a cobrir dues baixes llavors existents [Veg. Registre General de Sortida (RGS), AMH, 859, any de 1903, núm 64. núm d'ordre 471 i 897. Ídem, any de 1904, núm. 67. núm. d'ordre 795, per al nomenament de Joan Vidal Isanda].

[3] Republicà federal. El 16 de novembre de 1905 esdevindrà regidor.

[4] Substitueix a Josep Perarnau, el qual, segons el Llibre d'Actes de la Junta, només assistí a dues reunions entre 1909 i 1919: la primera, del 5 d'octubre de 1909, en què es fa constar el nom dels components de la Junta, després dels fets de la Setmana Tràgica, i la següent, el 5 de febrer de 1910. Domènec Pagès i Gener, en canvi, es caracteritzarà per assistir-hi a totes les sessions. De les onze sessions que es fan entre el 22 de gener de 1919 i l'1 d'octubre de 1923, assisteix a totes elles.

[5] El nomenament de Domènec Saló i Salas com a Vocal de la Junta Provincial no ha estat localitzat. La constància de que ho és, però, es troba al Llibre d'Actes de la Junta, a la sessió del 5 de febrer de 1910, on un acord de la mateixa hi diu: "*Acordóse que por el Sr. Saló, Vocal de la Junta Provincial, se interese de la misma, que acuda á la Superioridad para que la jornada de once horas diarias de trabajo, que hoy rige para las mujeres y niños, segun Ley de 1900, se haga extensiva á los hombres*". Tampoc no sabem qui és Vocal Suplent de la mateixa.

[6] Com es recordarà, aquestes eleccions foren convocades per la RO de 3 de gener de 1923 (Gac. 13 gener), per la qual es renovaven totes les Juntes locals i Provincials de Reformes Socials. També es recordarà que s'introduïa un canvi en la manera d'elegir els Vocals de la Junta Provincial que, a diferència d'abans, on aquests eren elegits indirectament pels Vocals elegits per a les Juntes locals, ara són elegits directament per les Associacions patronals i obreres de tota la província en el mateix procés d'elecció de les Juntes locals. La condició era que els quatre vocals patrons i els quatre obrers havien de residir a la capital. És per això que cap d'aquests quatre hi són de Sabadell.

ANNEX II.b

INTEGRANTS DE LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE MATARÓ (1900-1923).

Junta 1900-1904

PATRONS	ANYS	OBRERS
Salvador Esquerria (1)	Nov. 1900 Quatrienni 1901-1904	
Representant del Districte a la Junta Provincial de Reformes Socials		
- Julian Viñas Pons (Patró? Vocal) (2) - Pau Bruguera (Patró. Vocal Suplent) (3)		
ALCALDE (President JLRS)		
- Emili Cabanyes i Rabassa (1 juliol 1899 – 31 desembre 1901). Conservador. - Antoni Sans i Coy (1 gener 1902 – 31 desembre 1903). Liberal.		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Metge titular més antic.		
<i>Representant de la Classe Patronal en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents del INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES.</i>	1904 (21 gener) (3)	<i>Representant de la Classe Obrera en l'acte d'elecció de Vocals i Suplents del INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES.</i>
		Josep Comaposada (Gran Indústria) Valentí Ferrer (Petita Indústria) Martí Ramis (Agricultura)

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926.*

(1) El dia u de desembre de 1902, la JLRS envia un ofici a al Governador de la Província (González Rothow) comunicant-li que el Vocal Patró Salvador Esquerria tenia “*cerrado su establecimiento fabril y estando de baja en el ejercicio de su industria para los efectos del pago de la contribución, se ofrece á esta Presidencia la duda de si dicho Sr. puede continuar con el cargo de Vocal de la referida Junta*”. El 1r. de maig de 1903, un ofici de la Junta Provincial de Reformes Socials contestava que *esta Junta en sesión de 14 del finido Abril, acordó manifestar á V. que mientras el Sr. Esquerria sea propietario del edificio é utensilios de su fábrica debe conceptuarsele como patrono y puede desempeñar el cargo de vocal*” (Vegeu “Constitución y renovación Junta, 1904, dins la capsa 1033, cit. supra).

(2) Entre el 20 d'agost de 1904 i el 15 de desembre de 1905, la Junta Provincial de Reformes Socials envià diversos plecs (dels quals no disposem: només tenim constància de les matrius d'entrega) adreçats a Julián Viñas Pons. La suposició de que Julian Viñas era patró prové del fet que en un dels rebuts es pot llegir el següent: “Recibí el pliego adjunto para entregar á mi principal D. Julián Viñas y Pons. Mataró 26 agosto de 1904. Ignacio Llagostera Sala”.

(3) El 18 de juny de 1903 la JPRS envià un telegrama a l'alcalde de Mataró en què demanava que se li comunicés a Pau Bruguera Bosch “*vocal Suplente Junta Provincial reformas Sociales queda convocada la misma para mañana 19 á las 16 interesandole puntual asistencia*”. El mateix dia 18 li fou comunicat personalment per telèfon, tot manifestant que hi aniria. Salvador Bruguera residia a Vilassar de Mar. El 15 de desembre de 1903, la JPRS fa arribar un plec per a Salvador Bruguera, però l'alcalde de Vilasar el retorna al de Mataró el 21, tot comunicant-li que Pau Bruguera Bosch “*hace ya algun tiempo que dejó de ser fabricante y en su calidad de marino se halla ausente á viaje no pudiendo asegurar la fecha de su regreso*” (Veg. ídem. nota 1 supra).

(3) El 24 de febrer, el Governador Civil envià un ofici convocant a aquests compromissaris a la reunió que se celebraria a les Cases Consistorials de l'Ajuntament de Barcelona (sense data) per a la constitució de l'INSTITUT DE REFORMES SOCIALS (és a dir, per a l'elecció de representants al mateix).

Junta 1905-1906

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Nov. 1904	<i>Vocals</i>
1. Joaquim Esquerra Vila	Bienni	1. Joan Molist Pannon
2. Eugeni Rivas Clavell	1905-1906	2. Josep Deulofeu Lladó
3. Josep Bartomeu Buxó (Secr.)		3. Martí Ramis Dalmau
4. Vicenç Fité Pi (Caixer)		4. Francesc Jonqueres Font
5. Emili Cabanyes Rabassa		5. Evarist Tellechea García
6. Miquel Rovira Casas		6. Florenci Llinàs Brugué
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
1. Josep Barrera Vallès		1. Antoni Tarensi Roca
2. Jaume Carrau Renau		2. Constantí Perlasia Calvo
3. Antoni Fontanals Morató		3. Francesc Santamària Parera
4. Narcís Isern Agell		4. Francesc Plà Gual
5. Rafael Carreras Carbonell		5. Josep Carreras Casas
6. Joan Serra Solà		6. Salvador Vilà Illa
Representant del Districte a la Junta Provincial de Reformes Socials		
Julià Vinyes Pons		
ALCALDE (President JLRS)		
- Antoni Sans i Coi (1 gener 1904 – 31 desembre 1905). Liberal.		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 – 30 juny 1909). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
- Francesc de P. Mas i Oliver, Mossèn-Ecònom Arxiprest de Sta. Maria		
- Josep Roig (> 9.XI.1906)		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Sot-Delegat de medicina del Partit, i metge titular més antic.		
Comissió Fiscalitzadora (Inspectora) de la JLRS (1)		
- Emili Cabanyes		
- Vicenç Fité i Pi		
- Joan Molist		
- Evarist Tellechea		

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926 ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926.*

(1) Aquesta Comissió Fiscalitzadora fou nomenada en la sessió de la JLRS del 23 de maig de 1905, després que la Junta discutís sobre l'incompliment de les lleis de descans dominical i de condicions de treball de les dones i els nens, "para que inspeccionen en los establecimientos fabriles é industriales si se cumple con lo preceptuado en dicha ley y expongan ante esta Junta sus resultados". S'acordà també "expedir comunicaciones recordatorias de las disposiciones dictadas en la ley sobre el descanso dominical y las fijadas en la misma por lo que respecta al trabajo de las mujeres y niños de ambos sexos". Vegeu AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*, pp.1-2.

Junta 1907-1908

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Nov. 1906	<i>Vocals</i>
1. Eugeni Ribas Clavell	Bienni	1. Josep Deulofeu Lladó
2. Vicenç Fité Pi (Caixer)	1907-1908	2. Francesc Jonqueres Font
3. Emili Cabanyes Rabassa	Constituïda	3. Florenci Llinàs Brugué
4. Miquel Rovira Casas	el 2 de gener	4. Joan Molist Pannon
5. Joaquim Esquerra Bernadet (Secr.)	de 1907	5. Evarist Tellechea García
6. Josep Simón Seda		6. Domènec Prat Cantarell
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
1. Jaume Carrau Renau		1. Pau Montferrer Carreras
2. Narcís Isern Agell		2. Francesc Pla Gual
3. Rafael Carreras Carbonés		3. Salvador Vilà Illa
4. Joan Serra Solà		4. Antoni Tarensi Roca
5. Josep Barrera Vallès		5. Josep Carreras Casas
6. Antoni Fontanals Morató		6. Martí Casals González
Representant del Districte a la Junta Provincial de Reformes Socials		
Antoni Gassol Civit (sessió 11.III.1907)		
President de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Emili Cabanyes Rabassa (sessió 8.III.1907). Fou reelegit en el càrrec el 10.IX.1907, amb set vots, contra cinc que obtingué Evarist Tellechea, i ú Josep Barba.		
ALCALDE (President JLRS)		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 – 30 juny 1909). Liberal.		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Subdelegat de Medicina del Partit, i Metge titular més antic.		
Comissió Inspectora de la JLRS (1)		
- Emili Cabanyes Rabassa		
- Vicenç Fité i Pi		
- Evarist Tellechea García		
- Domènec Prat Cantarell		

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*.

(1) Nomenada en la sessió de constitució de la nova JLRS del 2 de gener de 1907 (bienni 1907-1908). Vegeu AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*. Sessió del 2.I.1907, p.117.

Junta 1909-1910

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Nov. 1908	<i>Vocals</i>
1. Josep Simon Seda (Caixer)	Bienni	1. Joan Molist Pannon (1)
2. Joaquim Esquerra Bernadet	1909-1910	2. Evarist Tellechea García
3. Miquel Rovira Casas	Constituïda	3. Josep Santamaría Parera (Secr. dimiteix el 28.II.1910) (2)
4. Emili Cabanyes Rabassa	el 1r. de gener de 1909	4. Jaume Campdepadrós Soler (Secretari >2.IV.1910, en substitució del dimittit Josep Santamaría).
5. Josep Majó Nonell		5. Joan Arnó Ribas
6. Joan Riera Brunet		6. Josep Ros Serra
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
1. Joan Serra Solà		1. Antoni Tarensi Roca
2. Antoni Fontanals Morató		2. Josep Carreras Casas
3. Josep Barrera Vallès		3. Dionisi Llivina Carbonell
4. Manel Plana Boneri		4. Martí Masferrer Corominas
5. Desideri Nonell Roig		5. Joan Roca Casanovas
6. Jaume Bros Recasens		6. Francesc Bofarull Cayetano
President de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Emili Cabanyes Rabassa (sessió 1.I.1909)(3)		
Membre de la Junta Municipal del Cens de Població		
Evarist Tellechea García (4)		
ALCALDE (President JLRS)		
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1906 - 30 juny 1909). Liberal.		
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 juliol – 31 desembre 1909). Conservador.		
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 gener 1910 – 31 desembre 1911). Conservador.		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
Josep Barba i Rogés, Metge titular més antic.		
Comissió Inspectora de la JLRS (Sessió de l'1.I.1909)		
- Emili Cabanyes Rabassa		
- Joan Riera Brunet		
- Evarist Tellechea García		
- Joan Arnó Ribas		

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*.

(1) En sessió de 2 d'abril de 1910, la Junta acordà, “en vistas de las faltas continuadas de asistencia del Vocal Molist y que se sabe ciertamente que se halla en el extranjero, convocar en lo sucesivo a su suplente Tarensi” (Actes, p. 159).

(2) Josep Santamaría Parera va presentar la dimissió del càrrec de Secretari i de Vocal Obrer de la JLRS en la sessió del 28 de febrer de 1910, i s'acomiadà de la Junta a causa d'emigrar a Buenos Aires “sin tener la seguridad del regreso”. Es feu constar en acta, a proposta de la Presidència, “el sentimiento de la Junta por la ausencia de tan celoso como activo compañero”. AMM. Gov. Capsa 5. Llibre d'Actes de la JLRS, pp. 152-155. Passà a ocupar el seu lloc com a Secretari el Vocal Obrer Jaume Campdepadrós, nomenat per unanimitat en la sessió del 2.IV.1910. El Suplent de Josep Santamaría era Dionisi Llivina Carbonell, el qual passà a ocupar el càrrec de Vocal efectiu.

(3) A la mateixa sessió de constitució de la JLRS per al bienni de 1909-1910, duta a terme l'1.I.1909, s'elegiren també els càrrecs de President de la Junta Municipal del Cens Electoral, el de Caixer i el de Secretari de la JLRS. Es presentaren dues candidatures per a cobrir aquests càrrecs respectivament. La primera estava integrada per dos Vocals patrons i per un Vocal obrer. La segona estava integrada per dos Vocals obrers i un Vocal patró. Sortí elegida

per sis vots contra cinc la primera candidatura, integrada pel Vocal patró Emili Cabanyes Rabassa per a la JMCE, el Vocal patró Josep Simon Seda per a Caixer i el Vocal obrer Josep Santamaría Parera per a Secretari. La segona candidatura, que obtingué cinc vots, estava integrada per Joan Arnó (VO), Josep Majó (VP) i Jaume Campdepadrós (VO).

(4) Arran de la RO de 27 de juliol de 1910, les JLRS havien de nomenar d'entre un dels seus vocals a un representant de la Junta Municipal del Cens de Població. Aquesta havia de confeccionar l'estadística de vivendes, entitats de població, edificis i albergs d'"España y sus posesiones". El Vocal obrer Evarist Tellechea García fou nomenat, per unanimitat, en la sessió de 12.VIII.1910

Junta 1911-1912(1) (en realitat fins 1922)¹

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	<i>Nov. 1910</i>	<i>Vocals</i>
1. Emili Cabanyes Rabassa	Constituïda	1. Josep Santamaría Parera
2. Josep Majó Nonell	el 1r. de	2. Jaume Campdepadrós Soler
3. Joan Riera Brunet	gener de	3. Joan Arnó Ribas (dimiteix el
	1911.	25.X.1911)
4. Domènec Montserrat Grau		4. Constantí Perlasia Calvo (Secr.)
5. Francesc Paradedà Deu (Caixer)		5. Joan Albó Mercader (2)
6. Miquel Rovira Casas		6. Antoni Tarensi Roca
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
1. Manel Plana Boneri		1. Dionisi Llivina Carbonell
2. Desideri Nonell Roig		2. Martí Masferrer Corominas
3. Jaume Bros Recasens		3. Joan Roca Casanovas
4. Josep Ballester Brunet		4. Pere Parera Auladell
5. Josep Lladó Pibernat		5. Jaume Sargatal Hortals
6. Joan Serra Solà		6. Nicolàs Arnau Alomo
Comissió Inspectora de la JLRS (Sessió de l'1.I.1911)		
- Joan Riera Brunet		
- Domènec Montserrat Grau		
- Antoni Tarensi Roca		
- Joan Arnó Ribas (dimiteix el 31 de maig de 1911)		
President de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Emili Cabanyes Rabassa (sessió 29.IX.1911. Dimiteix el 28.II.1912)(3)		
- Miquel Rovira Casas (sessió 29.III.1912. Reelegit a la sessió del 17.X.1913)(3)		
Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials		
- Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).(4)		
Vocal de la Junta Local de Protecció a la Infància i Repressió a la Mendicitat (5)		
- Joan Xandaró? i Feliu (dimiteix el gener de 1912)		
- Jaume Valls (sessió 29.III.1912)		
ALCALDE (President JLRS)		
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 gener 1910 – 31 desembre 1911. Conservador.		
- Emili Aranyó i Rossel (1 gener 1912 – 31 desembre 1913). Liberal.		
- Emili Aranyó i Rossel (1 gener 1914 – 31 desembre 1915). Liberal.		
- Rafael Carreras i Carbonés (1 gener 1916 – 31 desembre 1917. Liberal.		
- Josep M. Fradera i Pujol (1 gener 1918 – 31 març 1920. Liberal.		
- Joaquim Capell i Vidal (1 abril 1920 – 31 març 1922). Regionalista.		
- Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		

¹ Les eleccions de renovació de la JLRS se suspengueren, tal com es feu arreu de l'estat, l'any 1912 (vegeu infra). No se celebraren eleccions de renovació de la JLRS de Mataró fins el 18 de juliol de 1922.

J. Manrique Alabau Baell, Metge titular més antic.

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926.*

(1) Data d'elecció: 21.XI.1910. Varies societats obreres feren constar a aquest acte la seva protesta per haver participat en l'elecció el Cercle Catòlic d'Obrers, per entendre que dita entitat no era exclusivament obrera.

(2) Dimiteix a la sessió de la Junta del 19 de juliol de 1912, "por tenerse que ausentar a América".

(3) Emili Cabanyes adreça una carta a la Junta de Reformes Socials, en data 26 de febrer de 1912, en què deia no poder assistir a les reunions de la mateixa "á causa de la grave dolencia que me aqueja; y no pudiendo por otra parte concurrir de mucho tiempo á las demas por prescripción facultativa á causa de la hora que tienen lugar, me veo en el caso de participarselo á los efectos de la ley. Al propio tiempo he de manifestarle la imposibilidad en que me encuentro de poder presidir la Junta Municipal del Censo Electoral presentando por lo mismo la renuncia del espresado cargo ante la espresada Junta de Reformas Sociales por las razones anteriormente espuestas" Vegeu AMM. Gob. 1033. *Antecedentes Junta, 1912.* En sessió del 29 de març, la JLRS nomena, per unanimitat, al Vocal Patró Miquel Rovira Casas com a President de la JMCE, nomenament que fou comunicat per escrit a la Junta Municipal del Cens Electoral i al mateix Rovira, amb data 1 d'abril de 1912 (Ibid.)

(4) Vegeu l'apartat Representants a la Junta Provincial de Reformes Socials.

(5) La Junta de Reformes Socials nomenava per al càrrec de Vocal de la Junta de Protecció de la Infància a una persona. Aquestes dues no són de la JLRS de Mataró. Probablement pertanyien a una altra Junta local dels pobles del Partit, tot i que no sabem quines.

Junta 1911-1912. Incidències fins la renovació de 1922.

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Nov. 1910	<i>Vocals</i>
1. Emili Cabanyes Rabassa	Constituída	1. Josep Santamària Parera (1)
2. Josep Majó Nonell	1r. de gener	2. Jaume Campdepadrós Soler (dimiteix
3. Joan Riera Brunet (*)	de 1911.	el 28.I.1921)
4. Domènec Montserrat Grau		3. Joan Arnó Ribas (dimiteix el
5. Francesc Paradedada Deu (Caixer)		25.X.1911)
6. Miquel Rovira Casas		4. Constantí Perlasia Calvo (secr. ☒)
		5. Joan Albó Mercader (2)
		6. Antoni Tarensi Roca
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
1. Manel Plana Boneri		1. Dionisi Llivina Carbonell (secretari,
2. Desideri Nonell Roig		21.XII.1917. Reelegit el 3.X.1919).
3. Jaume Bros Recasens		2. Martí Masferrer Corominas (Vocal
4. Josep Ballester Brunet		efectiu el 28.I.1921, per dimissió de
5. Josep Lladó Pibernat		Jaume Campdepadrós).
6. Joan Serra Solà		3. Joan Roca Casanovas (Vocal efectiu
		el 25.X.1911, per dimissió de Joan
		Arnó).
		4. Pere Parera Auladell
		5. Jaume Sargatal Hortals (secretari
		interí, 3.XII.1919).
		6. Nicolàs Arnau Alonso
Inspector Auxiliar del Treball del Partit Judicial		
Josep Pedemonte (▼)		
Comissió Inspectora de la JLRS		
- Joan Riera Brunet		
- Domènec Monserrat Grau		
- Antoni Tarensi Roca (dimiteix l'1.VII.1915. Li substitueix Constantí Perlasia Calvo)		
- Joan Arnó Ribas (dimiteix el 31 de maig de 1911)		
Comissió Especial per inspeccionar fàbriques (31.I.1913)		
- Dionisi Llivina Carbonell		
- Jaume Campdepadrós Soler		
- Arquitecte Municipal		
Auxiliar d'Inspecció (28.V.1914)		
- Dionisi Llivina Carbonell (substitueix així Joan Arnó)		
Comissió Inspectora (27.XII.1915)		
- Joan Riera Brunet		
- Francesc Paradedada Deu		
- Antoni Tarensi Roca		
- Dionisi Llivina Carbonell		
Comissió Inspectora (21.XII.1917)		
- Joan Riera Brunet		
- Francesc Paradedada Deu		
- Dionisi Llivina Carbonell		
- Jaume Sargatal Hortals		
Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Emili Cabanyes Rabassa (sessió 29.IX.1911. Dimiteix el 28.II.1912)		
- Miquel Rovira Casas (sessió 29.III.1912. Reelegit a la sessió del 17.X.1913)		
- Joaquim Genissans Martorell (▼)(sessió 27.XII.1915. Reelegit a la sessió del 21.XII.1917, i novament a la del 3.X.1919).		
- Dionisi Llivina Carbonell (sessió del 16.XII.1921).		

Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials
- Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).
Comissió d'estudi per l'aplicació del RD de 24.VIII.1913 (17.X.1913)
- Joan Riera Brunet (VP)
- Jaume Campdepadrós (VO)
- Emili Aranyó Rossell (President)
Adjunt Mesa Electoral de Vocals de les Cambres Agrícoles Provincials (3.X.1919)
- Josep Majó Nonell (VP)
Comissió d'estudi per a l'aplicació de la prohibició del treball industrial nocturn de les dones (2.VII.1920)
- Francesc Paradedeu (VP)
- Antoni Tarensi Roca (VO)
ALCALDE (President JLRS)
- Àngel Fàbregas i Sabater (1 gener 1910 – 31 desembre 1911. Conservador.
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1912 – 31 desembre 1913). Liberal.
- Emili Aranyó i Rossell (1 gener 1914 – 31 desembre 1915). Liberal.
- Rafael Carreras i Carbonés (1 gener 1916 – 31 desembre 1917. Liberal.
- Josep M. Fradera i Pujol (1 gener 1918 – 31 març 1920. Liberal.
- Joaquim Capell i Vidal (1 abril 1920 – 31 març 1922). Regionalista.
- Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal
MOSSÈN (Vocal nat)
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria
METGE (Vocal nat)
- J. Manrique Alabau Baell, Metge titular més antic.
- Joaquim Genissans Martorell (1922)

FONT: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*. Existeix, també dins la capsa 5, un *Índice cronológico de las materias contenidas en el libro de actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo del Trabajo de la Ciudad de Mataró, desde el año 1905 al 1926*.

Junta 1922-1923.

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Jul. 1922	<i>Vocals</i>
1. Narcís Clavell Planas (Tresorer)	Constituïda	1. Joan Llinàs Casas
2. Antoni Coll Gassau	El 18 d'agost	2. Josep Planas Terradas (Secr.)
3. Josep Martí Pascual	de 1922.	3. Antoni Tarensi Roca
4. Joan Alúm Munté		4. Bartomeu Calls Roqué
5. Agustí Xiqués Feliu		5. Dionisi Llivina Carbonell
6. Jaume Fornells Serra		6. Domènec Barceló Sunyer
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
1. Salvador Font Verdguer		1. Feliu Casasayas Grau
2. Lluís Ribas Clavell		2. Pere Calvet Carol
3. Joaquim Coll Surià		3. Andreu Caminada Comas
4. Manel Soler Anglada		4. Ricard Ferrer Vicenç
5. Joaquim Mora Vinyals		5. Miquel Botey Donay
6. Antoni Cabot Puig [Joan Serra Solà?]		6. Josep Calvet Perramon
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió del 18.VIII.1922).		
- Josep Martí Pascual (VP)		
- Joan Alúm Munté (VP)		
- Antoni Tarensi Roca (VO)		
- Bartomeu Calls Roqué(VO)		
Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Dionisi Llivina Carbonell (VO, sessió del 18.VIII.1922).		
Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials		
- Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).		
Membres de la Comissió Econòmica de la Presó (sessió 7.XII.1922)		
- Antoni Coll Gassau (VP)		
- Bartomeu Calls Roqué (VO)		
ALCALDE (President JLRS)		
- Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
- J. Manrique Alabau Baell, Metge titular més antic.		
Joaquim Genissans Martorell (1922). Metge titular més antic.		

FONT: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. *Documentació de la JLRS, 1903-1926* ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*. Existeix, també dins la capsa 5, un *Índice cronológico de las materias contenidas en el libro de actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo del Trabajo de la Ciudad de Mataró, desde el año 1905 al 1926*.

Junta 1923-192.....

PATRONS	ANYS	OBRERS
<i>Vocals</i>	Feb. 1923	<i>Vocals</i>
1. Narcís Clavell Planas (Tresorer). Dimiteix el 27.II.1925)	Constituïda el	1. Joan Llinàs Casas
2. Antoni Coll Gassau	15 de març	2. Josep Planas Terradas(Secr.)
3. Josep Martí Pascual	de 1923.	3. Antoni Tarensi Roca
4. Joan Alúm Munté		4. Andreu Caminada Comas
5. Agustí Xiquès Feliu		5. Dionisi Llivina Carbonell
6. Jaume Fornells Serra		6. Josep Calvet Perramon
Suplents		Suplents
1. Salvador Font Verdaguer		1. Feliu Casasayas Grau
2. Lluís Ribas Clavell		2. Pere Calvet Carol
3. Joaquim Coll Surià		3. Ricard Ferrés Vicenç
4. Manel Soler Anglada		4. Miquel Botey Donay(1)
5. Joaquim Mora Vinyals		5. Pere Parés Creus
6. Antoni Cabot Puig		6. Joan Rabat Puig
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió del 15.III.1923).		
- Josep Martí Pascual (VP)		
- Joan Alúm Munté (VP)		
- Antoni Tarensi Roca (VO)		
- Josep Calvet Perramon (VO)		
Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral		
- Dionisi Llivina Carbonell (VO, sessió del 15.III.1923).		
- Dionisi Llivina Carbonell (reelegit en sessió del 13.X.1923).		
Representant de la Junta Provincial de Reformes Socials		
- Antoni Gassol Civit (sessió 30.I.1911).		
Membres de la Comissió Econòmica de la Presó (sessió 15.III.1923)		
- Antoni Coll Gassau (VP)		
- Andreu Caminada Comas (VO)		
Ponència per fixar l'horari del comerç exceptuat (2)		
(12.VII.1924)		(27.II.1925)
- Presidència	- Presidencia	
- Narcís Clavell Planas (VP)	- Agustí Xiquès Feliu (VP)	
- Dionisi Llivina Carbonell (VO)	- Joan Alúm Munté (VP)	
	- Antoni Tarensi Roca (VO)	
	- Josep Calvet Perramón (VO)	
ALCALDE (President JLRS)		
- Enric Aranyó i Rodon (1 abril 1922 – 1 octubre 1923). Liberal		
- Nou alcalde (sessió 13 octubre 1923).		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Roig Canellas, Arxiprest de Sta. Maria		
METGE (Vocal nat)		
- Joaquim Genissans Martorell (1922)		
Auxiliar de la Inspecció del Treball		
Josep Pedemonte		

FONT: Elaboració pròpia arran d'AMM: Fons Municipal. Sèrie Governació. Afers Socials, Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926 ; AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 5. *Libro de Actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo de Trabajo desde 1905 al 1926*. Existeix, també dins la capsa 5, un *Índice cronológico de las materias contenidas en el libro de actas de la Junta Local de Reformas Sociales ó Delegación Local del Consejo del Trabajo de la Ciudad de Mataró, desde el año 1905 al 1926*.

(1) A la sessió del 27 de febrer de 1925 s'acorda, a petició del vocals obrers, "convocar en lo sucesivo a Botey suplente de Caminada en consideración a que éste ha dejado de asistir a muchas más veces de las reglamentarias a las sesiones de la Junta". En aquest sentit, a la sessió del 12 de Juliol de 1924 es va acordar "que los Vocales obreros,

por cada sesión que asistan a esta Junta perciban la dieta de diez pesetas, con cargo a la consiganación que expresamente figura en el presupuesto municipal” (sic! Els càrrecs eren honorífics i gratuïts!!!). A la sessió del 17 de desembre, el Vocal patró Narcís Clavell “pidió, que si la Junta tiene facultades para ello, se abonen a los Vocales patronos dietas de diez pesetas por cada sesión que asistan, al igual que se acordó para con los obreros, en la celebrada en 12 de Julio último, empezanda a percibir las desde esta fecha, y se acordó por unanimidad en la forma peticionada” (Actes, p. 369).

(2) Fou creada arran d'una instància presentada a la JLRS a la sessió del 12 de juliol de 1924, pel Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria, per al compliment de la Llei de Descans Dominical i RD d'aplicació de 3 de març de 1904. Es tractava d'establir exactament quins establiments estaven compresos i quin exceptuats en dita llei, ja que el seu incompliment era constant. A la sessió del 29 d'octubre de 1924 s'acordà que la Ponència es reunís setmanalment els dimecres i dijous a les set de la tarda a les Cases Consistorials. Aquesta Ponència redactà un dictàmen sobre l'horari i la jornada dels establiments de comerç exceptuats, que fou llegit i aprovat en sessió del 29 de novembre de 1924.

ANNEX II.c

INTEGRANTS DE LA JUNTA DE REFORMES SOCIALS DE MANRESA (1900-1923).

Junta de 1900-1904 (provisional) Constitució: 01.07.1900

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Jul. 1900	Vocals
1. Àngel Ferrer i Grané (AFFIT ²)	Quatrienni	1. Josep Moratona Subirà (Art Fabril)(►)
2. Joaquim Perera Portabella (AFFIT)	1900-1904	2. Víctor Salabernada (art fabril)
3. Josep Lluvià Vidal (cinters)		3. Domènec Gomis Casals (cinters)
4. Pau Pons Balart (cinters)		4. Francesc Farreras Solé (cinters)
5. Josep Vilaseca Palà (rajolers)Seri		5. Joan Reguant Tatjé (paletes)
6. Joan Herms i Mas (paletes)		6. Pere Botifoll Fontanet (fusters)
Suplents		Suplents

No es nomenaren, a aquesta Junta

No es nomenaren, a aquesta Junta

ALCALDE (President JLRS)

Ignacio de Loyola March Batlles (fins desembre 1901. Lliga Regionalista. Gremi Agricultors de Manresa). Maurici Fius i Palà, 1902-1904. Republicà Radical)

MOSSÈN (Vocal nat)

Jospe Alabern i Serrat?, Arxiprest (Fou convocat, però no va assistir-hi)

METGE (Vocal nat)

Francesc Costa i Salvatella?, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina. No consta que fos convocat, a aquesta reunió.

Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.07.1900)

Joaquim Perera Portabella (titular, de la JLRS de Manresa)
Jaume Figueras Esteve (suplent, de la JLRS de St. Fruitós de Bages)

Comissió Inspector de la JLRS

- No es nomena cap, a aquesta primera Junta.

ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección.

(►) Josep Moratona Subirà (Art Fabril) presentà la seva dimissió el cinc de setembre de 1902, arran de la RO de 21 [Vagues] i RD de 26 de juny de 1902 [Jornada de treball de dones i nens] i de l'acord adoptat per la Junta Provincial de Reformes Socials el set de juliol de que es constituïssin les Juntes locals de Reformes Socials "con arreglo á la R.O de 9 de Junio de 1900 [constitució provisional de les Juntes Locals de Reformes Socials] y 21 de igual mes de 1902, caso de que hasta la actualidad no esté constituída". No hi havia cap raó per a que dimitís, i tampoc no en va donar cap a la seva carta de dimissió. La formulació de la mateixa, però, fa pensar que era el propi Josep Moratona – potser també la seva Societat?- qui ho creia així: "José Muratona, vocal de la Junta Local de reformas sociales de esta ciudad, en atención al acuerdo de la Junta Provincial, se ve en el caso de presentar la dimisión de su cargo. Lo que comunico á V.E. para su conocimiento y fines consiguientes". Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (any de 1902).

² Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa.

Junta de 1902-1904. Constitució: 28.09.1902 (*)		
PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Set.1902	Vocals
1. Àngel Ferrer i Grané (AFFIT)	Bienni	1. Isidre Morell (◀)
2. Joaquim Perera Portabella (AFFIT)	1902-1904	2. Jaume Puigdollers (◀)
3. Josep Lluvià Vidal (GFcinters a mà)		3.
4. Pau Pons Balart (cinters)		4.
5. Josep Vilaseca Palà (rajolers)Seri		5.
6. Joan Herms i Mas (paletes)		6.
Suplents		Suplents
No consta que es fes cap elecció de patrons, a aquesta renovació.		1. Baldomer Saldoni i Solsona (◀) (AT)
		2. Ramon Soldevila Casajoana (◀) (SOT)
		3. Gabriel Closa (◀) (SPiC)
		4. Josep Senserrich (◀)
		5. Ramon Bonvehí (◀)
		6. Joan Serra (◀)
ALCALDE (President JLRS)		
Maurici Fius i Palà (des de gener de 1902 fins 1904)		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Alabern i Serrat? Arxiprest		
METGE (Vocal nat)		
Francesc Costa i Salvatella?, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina.		
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.07.1900)		
Joaquim Perera Portabella (titular , de la JLRS de Manresa)		
Jaume Figueras Esteve (suplent , de la JLRS de St. Fruitós de Bages)		
Comissió Inspectora de la JLRS		
- No es nomena cap, a aquesta Junta.		

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

(◀)= Entren. Isidre Morell i Jaume Puigdollers foren elegits per substituir Josep Moratona Subirà i a un altre Vocal Obrer (encara no sabem qui fou), les dues vacants existents entre els obrers a setembre de 1902. No s'especifica a l'acta de constitució de la Junta de 28 de setembre de 1902 a quins oficis es dedicaven. El més probable és que cadascun dels elegits fos de les mateixes societats obreres a les quals pertanyien les vacants. Així, Isidre Morell seria membre, com Josep Moratona, de l'Art Fabril.

(*) No consta, entre la documentació de la Junta de Reformes Socials de Manresa, cap documentació que ens digui si es van arribar a nomenar vocals patrons (per vacants) ni tampoc suplents. Només consta l'acta de renovació dels vocals i Suplents obrers. Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908 (any de 1902). Aquestes eleccions de renovació, però, foren suspeses pel Governador Civil Francisco Manzano (en realitat per la Junta Provincial de Reformes Socials, en sessió de 20 d'octubre de 1902) i comunicat per ofici a la Junta de Manresa el 21 d'octubre de 1902. L'ofici fa referència *només* al suplents obrers. Diu que els Alcaldes-Presidents de les Juntes de Reformes Socials no estan facultats per les lleis per a dur a terme aquests nomenaments i, per tant, "esta Junta provincial en su sesión del día de ayer acordó ordenar á V. que inmediatamente anule los nombramientos hechos á favor de dichos obreros suplentes, por ser ilegales, dando cuenta á esta provincial de haberlo así verificado". La qual cosa abunda en el convenciment de que no es va fer cap renovació de vocals o suplents patrons.

Junta de 1905-1906. Constitució: 31.12.1904

PATRONS		ANYS	OBRERS
Vocals		Des. 1904	Vocals
1. Joaquim Perera Portabella (●)(GFFiT)		Bienni	1. Isidre Torra i Casanovas (◀) (SOCC)
2. Àngel Ferrer i Graner (●) (GFFiT) ³		1905-1906	2. Domènec Golet i Golet (◀) (SOP)
3. Josep Vilaseca Palà (●) (Seri.) (▶)		(GRajolers)	3. Ramon Soldevila i Casajoana (◀) (▶)
4. Manel Masnou i Esteve (◀) (▶)			4. Baldomer Saldoni Solsona (◀) (AT)
5. Jaume Casulleras (◀)			5. Ignasi Rubinat i Plà (◀) (▶) (SOF)
6. Ignasi Solà i Camprubí (◀) (▶)			6. Joan Ginestà i Xarpell (◀) (▶) (SCSed)
Suplents			Suplents
1. Jaume Figueras (◀) (GFFiT)			1. Vicenç Riera i Marcet (◀) (▶) (SOAM)
2. Fermí Roca i Coma (◀) (GFFiT) ⁴			2. Joan Busquets i Bas (◀) (STCC)
3. Pere Rebordosa i Miralles (◀)		(GPfusters)	3. Josep Colldeforns i Marigot (◀) (AD)
4. Epifani Armengou (◀) (▶)		fonedors	4. Miquel Civit Ingles (◀) (▶) SPP
5. Agustí Domènech i Prunés (◀) (▶)		GFCM ⁵	5. Francesc Rull i Riera (◀) (stcc)
6. Joan Mestres Serra (◀) (▶)		(GLLaune)	6. Gabriel Closa i Gelabert (◀) (▶) (SPiC)
ALCALDE (President JLRS)			
Pere Armengou i Manso (de 1904 fins sessió 18.01.1909. † març 1909) (en novembre de 1906 exercia d'alcalde accidental J. Gomis i Cornet)			
MOSSÈN (Vocal nat)			
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest			
METGE (Vocal nat)			
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina			
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1905)			
Joaquim Perera i Portabella (titular, de la JLRS de Manresa)(■)			
Francesc Trinxet i Mas (suplent, de la JLRS de Monistrol de Montserrat)			
Comissió Inspectora de la JLRS			
Primer semestre (sessió 31.01.1905) (+)		Segon semestre (sessió 12.07.1905) (++)	
- Ignasi Solà i Camprubí (VP)		- Ignasi Solà i Camprubí (VP)	
- Josep Vilaseca i Palà (VP)		- Josep Vilaseca i Palà (VP)	
- Domènec Golet i Golet (VO)		- Domènec Golet i Golet (VO)	
- Baldomer Saldoni i Solsona (VO)		- Baldomer Saldoni i Solsona (VO)	

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

(●) = Romanen a la Junta

(◀) = Entren elegits aquest any.

(▶) = Surtiran per sorteig en novembre de 1906 (29.11.1906 els obrers i 30.11.1906 els patrons).

(◀) = Entren elegits aquest any. Havien estat elegits Vocals Obrers Suplents, en 28 de setembre de 1902, eleccions que foren suspeses per la Junta Provincial de Reformes Socials en sessió de 20.10.1902.

(Seri.) = Secretari.

³ Àngel Ferrer i Graner és, en aquests moments, el President del Gremi de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa (GFFiT).

⁴ Fermí Roca i Coma és, en aquests moments, el Secretari del Gremi de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa.

⁵ Gremi de Fabricants de Cintes a Mà.

Junta de 1907-1908. Constitució: 31.12.1906

PATRONS		ANYS	OBRERS
Vocals		Des. 1906	Vocals
1. Joaquim Perera i Portabella (●) ⁶		Bienni	1. Isidre Torra i Casanovas (●)
2. Àngel Ferrer i Graner (●) (†)		(1907)	2. Domènec Golet i Golet (●)
3. Jaume Casulleras (●)			3. Baldomer Saldoni Solsona (●)Seri
4. Joan Mestres Serra (◀)			4. Artur Abelló Tarrada (◀) (±)
5. Domènec Andreu Gual (◀)			5. Manel Gelada de Mer (◀)
6. Domènec Botifoll (◀)			6. Miquel Civit Ingles (◀)
Suplents			Suplents
1. Jaume Figueras i Esteve (●)			1. Joan Busquets i Bas (●)
2. Fermí Roca i Coma (●)			2. Josep Colldeforns i Marigot (●)
3. Pere Rebordosa i Miralles (●)			3. Francesc Rull i Riera (●)
4. Joan Esquiús i Ribera (◀)			4. Josep Riu i Pujol (◀) (♦)
5. Ramon Puigarnau i Picó (◀)			5. Manel Bataller Farràs (◀) (±)
6. Bonaventura Mitjavila (◀)	(GPLLaune)		6. Miquel de la Iglesia Genescà (◀) (♦)
ALCALDE (President JLRS)			
Pere Armengou i Manso (fins sessió 18.01.1909. † març 1909) (en novembre de 1906 exerciren d'alcalde accidental Joaquim Gomis i Cornet (el qual signà els Anuncis de renovació de la JLRS en 24 de novembre, i Domènec Farreras Serrahima (que el substituï a les sessions dels dies 29, 30 i 31, és a dir, en les sessions de renovació i constitució de la Junta per al bienni 1907-1908).			
MOSSÈN (Vocal nat)			
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest			
METGE (Vocal nat)			
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina			
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1905)			
Joaquim Perera i Portabella (titular, de la JLRS de Manresa) Francesc Trinxet i Mas (suplent, de la JLRS de Monistrol de Montserrat)			
Comissió Inspectora de la JLRS			
Primer semestre (sessió 18.01.1907)		Segon semestre (es manté sense renovació)	
- Joaquim Perera i Portabella (VP)		- Joaquim Perera i Portabella (VP)	
- Joan Mestres i Serra (VP)		- Joan Mestres i Serra (VP)	
- Domènec Golet i Golet (VO)		- Domènec Golet i Golet (VO)	
- Manuel Gelada de Mer (VO) (Δ)		- Manuel Gelada de Mer (VO)	
Primer semestre (sessió 31.01.1908) (Δ)		Segon semestre	
- Joaquim Perera i Portabella (VP) (Δ)			
- Joan Mestres i Serra (VP) (Δ)			
- Domènec Golet i Golet (VO) (Δ)			
- Miquel Civit Ingles (VO) (Δ)			
President de la Junta Municipal del Cens Electoral (sessió 20.09.1907) (Δ)			
Joan Mestres i Serra (VP)			

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

(●) = Romanen a la Junta

⁶ Joaquim Perera i Portabella fou, per unanimitat, designat com a Delegat de la Junta de Reformes de Manresa per a formar part de la Junta Provincial de Reformes Socials. En la sessió de 31 de juliol de 1908, Joaquim Perera, “expresando haber liquidado los negocios de sus fábricas pone su cargo á disposición de la Junta pero ésta atendiendo la posibilidad de que entre en algun nuevo negocio industrial suspende la aceptación de la renuncia hasta que el tiempo ó las circunstancias confirmen el cambio ó la baja en el gremio como motivo de cesación”.

(▶) = Surten per sorteig

(◀) = Entren elegits aquest any. Joan Mestres Serra (VP) i Miquel Civit Ingles (VO) passaren de suplents a efectius.

(Seri.) = Secretari. Baldomer Saldoni i Solsona fou nomenat per unanimitat. Recordem que a la Junta anterior havia esta proposat, però va guanyar per vuit contra sis vots el vocal patró i president del Gremi de Rajolers, Josep Vilaseca i Palà (que ja ho era des de 1900). Donat que Josep Vilaseca va cessar per sorteig, l'impressor Saldoni tenia obert el camí a la secretaria de la Junta, essent el primer Vocal obrer que ocupava aquest important càrrec.

(Δ) = Es proposaren Joan Mestres, pels patrons i Baldomer Saldoni, pels obrers. Mestres obtingué vuit vots i Saldoni sis.

(†) Àngel Ferrer i Graner va morir en novembre de 1907. A proposta del vocal patró Joaquim Perera, “se hace constar por unanimidad en acta el sentimiento de la Junta por la muerte del vocal de la misma D. Angel Ferrer Grané cuya pérdida lamentan todos los presentes en sentidas palabras” (Vegeu ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1900-1908. Sessió de la Junta de 05.12.1907).

(Δ) = En aquesta sessió de 31 de gener de 1908 es va acordar “que todos los Sres. vocales de la Junta sean considerados Inspectores á los efectos de la observación de la Ley de Descanso en domingo expediendoles su nombramiento á cada uno que les autorice á dicho efecto”. Foren reelegits Perera i Mestres pels patrons i Golet pels obrers, a la sessió de 31.01.1908. Manel Gelada de Mer generà vacant extraordinària, ja que fou baixa en el seu ofici de cinter (la darrera sessió de la JLRS a què assistí fou a la de 31.10.1907, però no es té constància de la seva baixa fins a la sessió del 31 de gener de 1908, en la qual Miquel Civit Ingles fou nomenat Vocal Inspector “para completar la Comisión”. Curiosament, torna a assistir-hi a la Junta a les sessions de 31 de juliol, 28 d'agost i 30 d'octubre de 1908, fins que a la de 21.11.1908 es va donar comptes de que es generava la seva vacant, “por haber cesado definitivamente en su oficio de cintero y haber tomado otro lo que segun la ley es motivo obligado de cesación en el cargo”. En aquesta sessió de 21 de novembre de 1908 es va donar comptes de les dimisions “de los Vocales suplentes obreros José Riu y Puyol y Miguel de la Iglesia que son aceptadas (...) y se acuerda declarar estas tres vacantes extraordinarias y la del otro vocal suplente Manuel Bataller que pasó á ser efectivo por dimisión de Arturo Abelló y proveerlas todas en la próxima renovación ordinaria segun corresponde”.

(♦) En sessió de 21 de novembre de 1908 es va donar comptes de les dimisions “de los Vocales suplentes obreros José Riu y Puyol y Miguel de la Iglesia que son aceptadas”.

Junta de 1909-1910. Constitució: 31.12.1908

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Des. 1908	Vocals
1. Joan Mestres Serra (●)	Bienni	1. Miquel Civit Ingles (●)
2. Domènec Andreu Gual (●)	1909-1910	2. Manel Bataller i Farràs (●)
3. Domènec Botifoll (●)		3. Domènec Gomis i Casals (◀)
4. Francesc Perera i Vives (◀)		4. Josep Coll i Matamala (◀)
5. Joan Masachs (◀)		5. Domènec Golet Golet (●) (R)
6. Vicenç Pascual Orti (◀)		6. Baldomer Saldoni (●) (R) Seri
Suplents		Suplents
1. Bonaventura Mitjavila (●)		1. Carles Mestres Carulla (●)(◀)
2. Ramon Puigarnau Picó (●)		2. Vicenç Riera (◀)
3. Joan Esquiú Ribera (●)		3. Tomàs Guitart Huguet (4)
4. Fermí Roca i Coma (◀)		4. Valeri Caldas Altimiras (4)
5. Josep Miralda (◀)		5. Josep Servalls i Junyent (4)
6. Francesc Señal Casas (◀)		6. Miquel Vilajoana Pons (◀)
ALCALDE (President JLRS)		
Pere Armengou i Manso (fins sessió 18.01.1909. † març 1909)		
Joaquim Gomis i Cornet (des de 02.03.1909, fins 25.02.1910).		
Santos Jellestich Ferrer (Accidental, sessions: 06.04.1909, i 30.04.1909//03.08.09;26.11.09).		
Ramon Trulls (regidor, delegat per l'alcalde: 23.03.1910).		
Maurici Fius i Palà (des de 28.01.1910 fins 31.12.1910 (renovació); i des de 30.01.1911 fins 28.12.1912).		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest		
METGE (Vocal nat)		
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina		
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1909)		
Francesc Perera i Vives (titular)		
Joaquín Cortina y Graner (suplent)		
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió 18.01.1909)		
- Francesc Perera i Vives		
- Joan Mestres Serra		
- Josep Coll i Matamala		
- Manel Bataller i Farràs		

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1909-1910. Elaboració pròpia.

(●) = Romanen a la Junta, procedents del bienni anterior. El Vocal obrer Manel Bataller havia passat de suplent a efectiu per dimissió d'Artur Abella.

(◀) = Entren elegits aquest any. Domènec Gomis i Casals (el qual ja havia format part de la Junta de 1900-1904 com a Vocal Obrer, recordem-ho) fou elegit "para ocupar la vacante extraordinaria del vocal D. Manuel Gelada Mer, que fue baja en su oficio de cintero" (acta 31.12.1908)

(Seri.) = Secretari. Baldomer Saldoni i Solsona fou nomenat per unanimitat. Recordem que a la Junta anterior de 1906-1908 havia esta proposat, però va guanyar per vuit contra sis vots el vocal patró i president del Gremi de Rajolers, Josep Vilaseca i Palà (que ja ho era des de 1900). Donat que Josep Vilaseca va cessar per sorteig, l'impressor Saldoni tenia obert el camí a la secretaria de la Junta, essent el primer Vocal obrer que ocupava aquest important càrrec.

(R) = Reelegits per a "ocupar las vacantes reglamentarias" (Domènec Golet i Golet i Baldomer Saldoni Solsona).

(4) Nomenats "para cubrir vacante extraordinaria por dimisión de José Riu y Miguel de la Iglesia y la de Manuel Bataller que pasó a efectivo por dimisión de Arturo Abella".

Junta de 1909-1910

(després de feta la renovació de la part patronal, el 06.04.1909)

PATRONS		ANYS	OBRERS	
Vocals		Nov. 1908	Vocals	
1. Joan Mestres Serra (●)		Bienni	1. Miquel Civit Ingles (●)	
2. Domènec Andreu Gual (●)		1909-1910	2. Manel Bataller i Farràs (●)	
3. Domènec Botifoll (●)			3. Domènec Gomis i Casals (●)	
4. Francesc Perera i Vives (2/R)			4. Josep Coll i Matamala (●)	
5. Lluís Casasayas Morera (◀)			5. Domènec Golet Golet (●)	
6. Vicenç Pascual Orti (2/R)			6. Baldomer Saldoni (●) Seri	
Suplents			Suplents	
1. Bonaventura Mitjavila (●)			1. Carles Mestres Carulla (●)	
2. Ramon Puigarnau Picó (●)			2. Vicente Riera (●)	
3. Joan Esquiú Ribera (●)			3. Tomàs Guitart Huguet (●)	
4. Fermí Roca i Coma (2/R)			4. Valeri Caldas Altimiras (●)	
5. Antoni Esparbé Serra (◀)		Impressors	5. Josep Servalls i Junyent (●)	
6. Francesc Señal Casas (2/R)			6. Miquel Vilajoana Pons (●)	
ALCALDE (President JLRS)				
Pere Armengou i Manso (fins sessió 15.01.1909. † març 1909)				
Joaquim Gomis i Cornet (des de 18.01.1909, fins 25.02.1910).				
Santos Jellestich Ferrer (Accidental, sessions: 06.04.1909, i 30.04.1909//03.08.09;26.11.09).				
Ramon Trulls (regidor, delegat per l'alcalde: 23.03.1910).				
Maurici Fius i Palà (des de 28.01.1910 fins 31.12.1910 (renovació); i des de 30.01.1911 fins 28.12.1912).				
MOSSÈN (Vocal nat)				
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest				
METGE (Vocal nat)				
Francesc Costa i Salvatella, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina				
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1909)				
Francesc Perera i Vives (titular) (1)				
Joaquín Cortina y Graner (suplent)				
Comissió Inspectora de la JLRS (sessió 18.01.1909)				
- Francesc Perera i Vives (2)				
- Joan Mestres Serra (2)				
- Josep Coll i Matamala (2)				
- Manel Bataller i Farràs (2)				

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1909-1910. Elaboració pròpia.

(●) = Romanen a la Junta, procedents de l'elecció anterior, el 31.12.1908.

(◀) = Entren elegits a aquestes eleccions de renovació de la part patronal de 06.04.1909. Lluís Casasayas Morera (VP titular) i Antoni Esparbé Serra (VP Suplent) substituïren respectivament Joan Masachs i Josep Miralda, elegits a les eleccions de renovació de 31.12.1908.

(2/R) Elegits a les eleccions de 31.12.1908/Reelegits a aquestes de 06.04.1909.

(Seri.) = Secretari. Baldomer Saldoni i Solsona fou reelegit, novament, per unanimitat.

(1) Joaquim Perera i Vives fou reelegit, novament, per unanimitat.

(2) No es ratificaren els nomenaments de Vocals Inspectors, ni tampoc no es nomenaren d'altres de nous (recordem que els vocals eren Francesc Perera i Vives i Joan Mestres Serra pels patrons i Josep Coll i Matamala i Manel Bataller i Farràs pels obrers) perquè, segons l'acta, "debe reputarse ilegal cualquier acto de inspección que no se ajuste á un orden ó esfera de la Inspección general que habrá de fijarse en términos expresos y concretos para cada caso" (ACMA. Llibre d'Actes de la Junta Local de Reformes Socials, 1908-1932: acta del 31.04.1909, p. 15-a). Foren ratificats novament a la sessió Extraordinària del quatre de juny de 1909. vegeu Actes, p. 17-r.

Junta de 1911-1912. Constitució: 31.12.1910

PATRONS	ANYS	OBRERS
Vocals	Des. 1910	Vocals
1. Francesc Perera i Vives (●)	Bienni	1. Josep Coll i Matamala (●)
2. Lluís Casasayas Morera (●)	1911-1912	2. Joan Casajoana Font (◄)
3. Vicenç Pascual Orti (●)		3. Lluís Prunés Tatjé (◄)
4. Josep Portabella de Argullol (◄)		4. Domènec Gomis i Casals (●)
5. Tomàs Berenguer R... (◄)		5. Domènec Golet Golet (●)
6. Casimir Avellanet (◄)		6. Baldomer Saldoni (●) Seri
Suplents		Suplents
1. Fermí Roca i Coma (●)		1. Vicenç Riera (●)
2. Antoni Esparbé Serra (●)		2. Carles Mestres Carulla (●)
3. Francesc Señal Casas (●)		3. Onofre Torra Bosch (◄)
4. Florenci Ubach Torrents (◄)		4. Francesc Padró Ollé (◄)
5. Josep Cots Marnau (◄)		5. Ramon Andreu Fàbregas (◄)
6. Francesc Sitjes Riera (◄)		6. Ferran Cabot (◄)
ALCALDE (President JLRS)		
Maurici Fius i Palà (des de 28.01.1910 fins 31.12.1910 (renovació); i des de 30.01.1911 fins 28.12.1912). Tornaria a ser-ho entre 1914-1916 i 1917-1920		
MOSSÈN (Vocal nat)		
Josep Alabern i Serrat, Arxiprest		
METGE (Vocal nat)		
Joan Pinilla i Roca, Metge titular més antic, i Sots-Delegat de Medicina (31.12.1910-		
Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.01.1909)		
Francesc Perera i Vives (titular)		
Joaquín Cortina y Graner (suplent)		
Comissió Inspectora de la JLRS 1r. semestre (sessió 30.01.1910)	Comissió Inspectora de la JLRS 2n. semestre (sessió 26.06.1910)	
- Casimir Avellanet (VP)	- Casimir Avellanet (VP)	
- Josep Portabella de Argullol (VP)	- Josep Portabella (VP)	
- Joan Casajoana Font (VO)	- Joan Casajoana (VO)	
- Domènec Golet Golet (VO)	- Lluís Prunés Tatjé (VO)	

FONT: ACMA-ADC: Reformas Sociales, 1909-1910. Elaboració pròpia.

(●) = Romanen a la Junta, procedents del bienni anterior.

(◄) = Entren elegits a aquestes eleccions de renovació.

(Seri.) = Secretari. Baldomer Saldoni i Solsona continuà exercint de secretari, i segurament fou reelegit, novament, per unanimitat, per més que a les actes no hi consta el seu nomenament.

ANNEX III. Vocals de les Juntes de Reformes Socials que van ser Presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Sabadell, Mataró i Manresa (1908-1923).

ANNEX III.a.
Vocals de la Junta de Reformes Socials que van ser presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Sabadell (1908-1923).

NOMS	DATES	BIENNIS
Vicenç Cabané Mas (Vocal Obrero)	octubre 1907-16.X.1909	1908-1909
Ramon Bru Llorens (Vocal Patró)	16.X.1909-16.IX.1911	1910-1911
Lluís Prats Aragay (Vocal Obrero)	07.X.1911-11.X.1913	1912-1913
Joan Prats Salvany (Vocal Patró)	11.X.1913-01.I.1914	1914-1915
Domènec Saló i Salas (Vocal Obrero)	17.I.1914-05.X.1915	1914-1915
Domènec Saló i Salas (Vocal Obrero)	05.X.1915-01.X.1917	1916-1917
Joan Grau i Puig (Vocal Patró)	01.X.1917-04.X.1919	1918-1919
Joan Grau i Puig (Vocal Patró)	04.X.1919-14.X.1921	1920-1921
Joan Grau i Puig (Vocal Patró)	14.X.1921-01.X.1923	1922-1923
Bonaventura Brutau (Vocal Patró)	1.X.1923- (7)	1924-

Elaboració pròpia.

ANNEX III.b.
Vocals de la Junta de Reformes Socials que van ser presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Mataró (1908-1923).

NOMS	DATES	BIENNIS
Emili Cabanyes Rabassa (Vocal Patró)	10.IX.1907-31.XII.1909	1908-1909
Emili Cabanyes Rabassa (Vocal Patró)	01.I.1909-29.IX.1911	1910-1911
Emili Cabanyes Rabassa (Vocal Patró)	29.IX.1911-28.II.1912 [1]	1912-1913
Miquel Rovira Casas (Vocal Patró)	29.III.1912-17.X.1913 [2]	1912-1913
Miquel Rovira Casas (Vocal Patró)	17.X.1913-27.XII.1915	1914-1915
Joaquim Genissans Martorell (V Patró)	27.xii.1915-21.XII.1917	1916-1917
Joaquim Genissans Martorell (V Patró)	21.XII.1917-03.X.1919	1918-1919
Joaquim Genissans Martorell (V Patró)	03.X.1919-16.XII.1921	1920-1921
Dionisi Llivina Carbonell (Vocal Obrero)	16.XII.1921-18.VIII.1922	1922-1923
Dionisi Llivina Carbonell (Vocal Obrero)	18.VIII.1922-15.III.1923 [3]	1922-1923
Dionisi Llivina Carbonell (Vocal Obrero)	15.III.1923-13.X.1923 [3]	1922-1923
Dionisi Llivina Carbonell (Vocal Obrero)	13.X.1923- [4]	1924-1925

Elaboració pròpia.

[1] Dimiteix per malaltia.

[2] Substitueix Emili Cabanyes, dimití als cinc mesos de mandat.

[3] L'elecció de 18.VIII.1922 era, de fet, una continuació en el càrrec, ja que es renovà la Junta de Reformes Socials el 18 de juliol de 1922.

[4] El Llibre d'Actes de la Junta de Reformes Socials s'acaba el 20 de desembre de 1926, i no hi consta cap renovació ni reelecció del càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral. Elaboració pròpia.

⁷ El Llibre de Registre de Sortides de la Junta local de Reformes Socials s'acaba el 13 de juny de 1926, i no hi consta cap renovació ni reelecció del càrrec de President de la Junta Municipal del Cens Electoral.

ANNEX III.c. Vocals de la Junta de Reformes Socials que van ser presidents de la Junta Municipal del Cens Electoral de Manresa (1908-1912).

NOMS	DATES	BIENNIS
Joan Mestres Serra (Vocal Patró)	20.IX.1907-30.IX.1909	1908-1909
Francesc Perera i Vives (Vocal Patró)	01.X.1909-24.IX.1911	1910-1911
Francesc Perera i Vives (Vocal Patró)	25.IX.1911-	1912-1913

Elaboració pròpia.

ANNEX IV.

Nombramiento de Jurados para el Tribunal Industrial. Sabadell 1910-1914⁸:

Patrons	Obrers
- Francesc Moix	- Marià Figuerola
- Joan Carol Prat	- Francesc Soler
- Joan Morral	- Miquel Moratonas
- Laureà Tamburini	- Àngel Sanmartí
- Ricard Sampere	- Jaume Xercavins Santamaría
- Melchor Rodriguez	- Esteve Grau
- Fidel Masagué	- Joan Romeu Planas
- Marc Manich	- Josep Santamaría
- Ramon Picart	- Enric Soler
- Joaquim Baciana	- Antoni Sanllehí
- Josep Duran Camps	- Francesc Duran Tudó
- Ramon Molins Feliu	- Joan Mora
- Miquel Fíguls	- Antoni Ventura
- Mateo Brujas	- Mateo Iglesias
- Feliu Griera Crespi	- Sebastià Roca

Elaboració pròpia.

⁸ El 17 de febrer de 1910 es va rebre un ofici de l'Inspector del Treball demanant si s'havia constituït el Tribunal Industrial a la ciutat. El 18 de febrer, l'alcalde -Feliu Griera i Dulcet- li contestà dient que sí, però que no constava cap document a l'Alcaldia degut a la crema dels successos de juliol de 1909. El 17 de març, l'ajuntament demana al Governador que li enviï la llista de Jurats del Tribunal Industrial. Aquests són rebuts el 21 de març de 1910. Finalment, el 4 de maig de 1910 se li envia la relació al Jutge de Primera Instància i també als propis Jurats patrons i obrers. Així es feu constar també al nou Llibre de *Registre de Sortides* de la Junta local de Reformes Socials (pàgs. 1-2, núms. 5-33, ambdós inclusius).

ANNEX V.

Associacions patronals i obreres participants en el procés de renovació de la Junta de Reformes Socials de Mataró al novembre de 1908. Persones proposades i nombre de vots obtinguts

Associacions patronals	Vocals i Suplents proposats	Nº vots obtinguts	Nº Socis
	VOCALS		
Centre d'Agricultors de Mataró i Comarca	Emili Cabanyes Rabassa	113	
	Josep Majó Nonell	113	
	Joan Riera Brunet	113	
	SUPLENTS		
	Manel Plana Boneri	113	
	Desideri Nonell Roig	113	
	Jaume Bros Recassens	113	113
	VOCALS		
Unió Gremial Mataronense	Emili Cabanyes Rabassa	72	
	Josep Majó Nonell	72	
	Joan Riera Brunet	72	
	SUPLENTS		
	Manel Plana Boneri	72	
	Desideri Nonell Roig	72	
	Jaume Bros Recassens	72	72
Associacions Obreres	Vocals i Suplents proposats	Nº vots obtinguts	Nº Socis
	VOCALS		
Unió d'Obrers Paletes	Josep Julià	102	
	Josep Cot	102	
	Bartomeu Calls	102	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	102	
	Ramon Sibina	102	
	Josep Deulofeu	102	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	102	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	102	102
	VOCALS		
Societat Unió Obrera de l'Art Fabril	Josep Julià	41	
	Josep Cot	40	
	Bartomeu Calls	40	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	39	
	Ramon Sibina	39	
	Josep Deulofeu	41	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	40	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	40	41
	VOCALS		
Societat D'Oficis Varis	Josep Julià	48	
	Josep Cot	48	
	Bartomeu Calls	48	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	48	
	Ramon Sibina	48	

	Josep Deulofeu	48	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	48	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	48	48
	VOCALS		
Joventut Socialista	Josep Julià	22	
	Josep Cot	22	
	Bartomeu Calls	22	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	22	
	Ramon Sibina	22	
	Josep Deulofeu	22	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	22	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	22	22
	VOCALS		
Societat d'Oficials Barbers i Perruquers	Josep Julià	38	
	Josep Cot	38	
	Bartomeu Calls	38	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	38	
	Ramon Sibina	38	
	Josep Deulofeu	38	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	38	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	38	38
	VOCALS		
Unió de treballadors Fusters	Josep Santamaria	62	
	Jaume Campdepadrós	62	
	Joan Arnó	62	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	62	
	Martí Masferrer	62	
	Joan Roca	62	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	62	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	62	62
	VOCALS		
Societat d'Oficials i Aprenents Paletes	Josep Santamaria	45	
	Jaume Campdepadrós	45	
	Joan Arnó	45	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	45	
	Martí Masferrer	45	
	Joan Roca	45	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	45	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	45	45

	VOCALS		
Societat Vidrera "Fraternitat"	Josep Santamaria	27	
	Jaume Campdepadrós	27	
	Joan Arnó	27	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	27	
	Martí Masferrer	27	
	Joan Roca	27	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	27	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	27	27
	VOCALS		
Partit Socialista Obrer	Josep Julià	60	
	Josep Cot	60	
	Bartomeu Calls	60	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	60	
	Ramon Sibina	60	
	Josep Deulofeu	60	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	60	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	60	60
	VOCALS		
Cercle Catòlic d' Obrers	Joan Rocafort	126	
	Francesc Renau Oliver	126	
	Joan Rigual Vinardell	126	
	SUPLENTS		
	Josep Albi Jodra	126	
	Antoni Teis Fornaguera	126	
	Josep Castellà Nunell	126	126
	VOCALS		
Societat de Vidrers "La Fraternal"	Josep Santamaria	33	
	Jaume Campdepadrós	33	
	Joan Arnó	33	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	33	
	Martí Masferrer	33	
	Joan Roca	33	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	33	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	33	33
	VOCALS		
Societat de Peons Paletes	Josep Julià	134	
	Josep Cot	134	
	Bartomeu Calls	134	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	134	
	Ramon Sibina	134	
	Josep Deulofeu	134	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		

	Salvador Comas	134	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	134	134
	VOCALS		
Societat de Pescadors "Justícia"	Josep Santamaria	98	
	Jaume Campdepadrós	98	
	Joan Arnó	98	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	98	
	Martí Masferrer	98	
	Joan Roca	98	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	98	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	98	98
	VOCALS		
Societat de Lampistes i Llauners	Josep Santamaria	22	
	Jaume Campdepadrós	22	
	Joan Arnó	22	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	22	
	Martí Masferrer	22	
	Joan Roca	22	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	22	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	22	22
	VOCALS		
Societat de l' Art Fabril d'Obrers en Gèneres de Punt	Josep Santamaria	187	
	Jaume Campdepadrós	187	
	Joan Arnó	187	
	SUPLENTS		
	Dionisi Llivina	187	
	Martí Masferrer	187	
	Joan Roca	187	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Josep Ros	187	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Francesc Bofarull	187	187
	VOCALS		
Societat del Ram d'Ebenisteria	Josep Julià	14	
	Josep Cot	14	
	Bartomeu Calls	14	
	SUPLENTS		
	Josep Comas	14	
	Ramon Sibina	14	
	Josep Deulofeu	14	
	VOCAL OBRER (1 BIENNI)		
	Salvador Comas	14	
	VOCAL SUPLENT (1Bienni)		
	Artur Gil	2 (?)	14
Elaboració pròpia			

ANNEX VI.

**Patrons Integrants de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró,
i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922.**

ASSOCIATS	Nº OBRERS-RES	DOMICILI EMPRESA
1 Fontdevila i Torres	320	Goya, 2.
2 Manufactures Ribas i Julià	204	Campeny, 27
3 Colomer Germans, S. en C.	382	Prat, 2.
4 Manufactures Antoni Gassol, S.A.	575	Prat de la Riba, 75
5 La Comercial Transatlàntica, S.A.	156	Churruca, 90
6 Emili Aranyó Rossell	67	Moratin, 2.
7 Josep Martí Pascual	78	Sant Felicià, 40
8 Ginès Trias Julià	36	Sta. Marta
9 Ramon Domingo Mandri	?*	--
10 Societat Anònima Asensi	192	Cooperativa
11 Narcís Marfà	996	[☒] Jordi Joan, 7
12 Vidua de Minguell i Companyia	462	[☒] no hi consta
13 Filatures Vinyas, S.A. **	71	St. Agustí, 62
14 Font, Coll i Clavell	?***	--
15 Ribas i Maseras Alsina	68	St. Antoni, 77
16 Fill de Joaquim Coll i Regàs	28	[☒] Ysern, 2.
17 Jaume Carrau Renau	121	Puigblanch, 27
18 Gasau i Pratdepadua	81	St. Antoni, 84-86.
19 Fills de Josep Ginestà	29	Sta. Marta, 1 i 3.
20 Fill de Josep Roca i Pineda	15	Cooperativa, 44
21 Josep Viladevall Codina	110	St. Agustí, 59
22 Joan Roca Ximenes	27	[☒] Camí Ral, 79
23 Francesc Ponsà Tarragó	46	Balmes, 31
24 Emili Cabot Cabot	7	Sant Agustí, 47
25 La Industrial de Mataró	23	Ysern, 23
26 S. Vinyals	23	St. Felicià
27 Vidua de Joan C. Fonrodona	43	Ravalet, 35
28 Joan Espiell i Finestres ****	11	No hi consta
29 Pelegrí Rigual	12	Ronda Prim, 70
Total obrers-res	4.183	

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922; AMM. Governació. Afers Socials. Capsa 1033. Documentació de la JLRS, 1903-1926. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, dins de l'exp. Antecedentes Junta, 1922. Elaboració pròpia.

* Al Cens Patronal i Obrer no hi consta com a tal. Sí apareix, en canvi, la Societat limitada Domingo i Torrellas, amb 14 treballadors.

** Apareix al Cens com "Vinyas i Sanglas"

*** No hi consta relacionat al Cens Patronal i Obrer.

**** Apareix al Cens com "Espiell i Tió".

[☒] Membres, alhora, de la Cambra de la Producció de Mataró i la seva Comarca.

ANNEX VII.

**Indústries tèxtils de Mataró (filatura, gèneres de punt i ram de l'aigua)
i nombre de treballadors i treballadores que ocupa. Any 1922.**

INDÚSTRIES	Nº	DOMICILI EMPRESA
Gèneres de Punt	OBRERS	
1. Emili Aranyó Rossell [♦]	67	Moratin, 2.
2. Bosch, Sons i Cia (L)	13	Clavé, 70
3. Emili Cabot Cabot [♦]	7	Sant Agustí, 47
4. Jaume Carrau Renau [♦]	121	Puigblanch, 27
5. Colomer Germans, S. en C. [♦]	382	Prat, 2. (mitges i mitj.)
6. La Comercial Transatlàntica, S.A. [♦]	156	Churruca, 90
7. Domingo i Torrellas [♦]	14	?*--
8. Josep Esperalba	51	No hi consta
9. Joan Espiell i Finestres ** [♦]	11	No hi consta
10. Fontdevila i Torres [♦]	320	Goya, 2.
11. Gasau i Pratdepadua [♦]	81	St. Antoni, 84-86.
12. Joaquim Gassau Coll	9	Molas 30 al 34
13. Fill de Josep Roca i Pineda [♦]	15	Cooperativa, 44
14. Fill de Joaquim Coll i Regàs [♦]	28	[☒] Ysern, 2.
15. Fills de Josep Ginestà [♦]	29	Sta. Marta, 1 i 3.
16. Jaume Ymbern Fort	298	Biada, 1.
17. La Industrial de Mataró [♦]	23	Ysern, 23
18. S. Julià i Cia. S. en C.	23	Bisbe Mas, 1
19. Manufactures Antoni Gassol, S.A. [♦]	575	Prat de la Riba, 75
20. Manufactures Esgleas	4	Montserrat, 19
21. Manufactures Ribas i Julià [♦]	204	Campenya, 27
22. Narcís Marfà [♦] (Filats)	996	[☒] Jordi Joan, 1
23. Joan Martí Massagué	21	Montserrat, 37
24. Josep Martí Pascual [♦]	78	Sant Felicià, 40
25. Morera i Guadayol, S. en C.	10	No hi consta
26. Pere Noé Ors	2	Palau, 52
27. Joan Novellas Mora	63	St. Isidre, 24
28. Francesc Ponsà Tarragó [♦]	46	Balmes, 31
29. Francisca Pujadas	14	Creus, 1
30. J. Rector i Cia.	21	Ravalet, 29
31. Ribas i Maseras Alsina [♦]	68	St. Antoni, 77
32. Pelegrí Rigual [♦]	12	Ronda Prim, 70
33. Claudi Robrenyo	30	Tetuan, 40-42
34. Joan Roca Ximenes [♦]	27	[☒] Camí Ral, 79
35. Joan Rosell Torruella	2	Madoz, 4
36. Jaume Sabater	5	Moreto, 1-3
37. Antoni Sance	6	Altafulla, 22
38. Joan Sanz Santiago	13	Madoz, L.A.
39. Societat Anònima Asensi [♦]	192	Cooperativa
40. Josep Terricabris	4	Creus, 12.
41. Ginès Trias Julià [♦]	36	Sta. Marta
42. Josep Viladevall Codina [♦]	110	St. Agustí, 59
43. Josep Vilatersana	40	St. Agustí, 61
44. S. Vinyals [♦]	23	St. Felicià
45. Filatures Vinyas, S.A. ***(filats)[♦]	71	St. Agustí, 62
46. Vidua de Jané i Bas	4	Cuba, 69
47. Vidua de Minguell i Companyia (filats i gp) [♦]	462	[☒] no hi consta

48. Vidua de Joan C. Fonrodona [♦]	43	Ravalet, 35
Total Gèneres de Punt	4.830	
Ram de l'aigua		
49. Joan Anglada (aprestos de g. Punt)	11	Ravalet, 33
50. Joaquim Creus (A Hidroelèc. G.p.)	15	Churruca, 96
51. Tomàs Sinabreda (AGP)	16	Sta. Marta, 44
52. Fills de Llorenç Llinàs (BiT)	124	Llull i Biada
53. Albert Marchal	216	Fra Luis de Leon, 18
54. Jaume Martí Serra (tintorer)	76	No hi consta
55. Enric Puiggali (BiT)	28	Churruca, 34-36
56. Antoni Vinardell Segarra	23	Castaños, 2
Total Ram de l'Aigua	509	
Total tèxtil	5.339	

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Elaboració pròpia.

* Ramon Domingo Mandri?.

** Apareix al Cens com "Espiell i Tió". Tenia una fàbrica de gèneres de punt al seu domicili del carrer Sant Antoni, 9 i 11

*** Apareix al Cens com "Vinyas i Sanglas"

[☒] Membres, alhora, de la Cambra de la Producció de Mataró i la seva Comarca.

[♦] Associats de l'Associació Patronal de Gèneres de Punt de Mataró i la seva Comarca (total: 29).

ANNEX VIII.

Empreses i nombre de treballadors per sectors. Mataró, 1922. (empreses de més de 100 treballadors)

Sector	Empresa	Nombre de treballadors
Gèneres de punt	Narcís Marfà	996
	Manufatures Antoni Gassol	575
	Vidua de Minguell i Cia.	462
	Colomer Germans	382
	Fontdevila i Torres	320
	Jaume Ymbern Fort	298
	Manufatures Ribas i Julià	204
	Societat Anònima Asensi	192
	La Comercial Transatlàntica	156
	Jaume Carrau Renau	121
	Josep Viladevall Codina	110
Blanqueig, aprestos i tints	Albert Marchal (BiT)	216
	Fills de Llorenç Llinàs (BiT)	124
Ceràmica i Vidre	Germans Clavell, S. en C.	126
	Unió Vidriera d'Espanya	98*
Paper i Cartró	Fills d'Antoni Fàbregas	127

FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Elaboració pròpia.

* NO supera els 100 treballadors degut a les franges d'edat, però és molt probable que els superés.

ANNEX IX.

**Empreses i nombre de treballadors per sectors. Mataró, 1922.
(empreses de més de 200 treballadors)**

Sector	Empresa	Nombre de treballadors
Gèneres de punt	Narcís Marfà	996
	Manufatures Antoni Gassol	575
	Vidua de Minguell i Cia.	462
	Colomer Germans	382
	Fontdevila i Torres	320
	Jaume Ymbern Fort	298
	Manufatures Ribas i Julià	204
Blanqueig, aprestos i tints	Albert Marchal (BiT)	216

FONT: FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Elaboració pròpia.

ANNEX X

**Distribució de les empreses metal·lúrgiques per nombre de treballadors.
Mataró, 1922.**

Tipus d'empresa per nombre de Treballadors i treballadores	Nombre d'empreses	% del total d'empreses en gèneres de punt	Nombre de treballadors i treballadores ocupats	% del total de treballadors i treballadores en gèneres de punt
1 a 9	25	78,13	63	22,99
10 a 19	4	12,50	53	19,34
20 a 29	-	-	-	-
30 a 39	-	-	-	-
40 a 49	2	6,25	86	31,39
50 a 59	-	-	-	-
60 a 69	-	-	-	-
70 a 79	1	3,13	72	26,28
Totals	32	100,00	274	100,00

FONT: FONT: AMM. Gob-47. Estadística. Censo Patronal y Obrero. 1922. Elaboració pròpia.

ANNEX XI

Relació de Societats mataronines que no comuniquen al Govern Civil els seus canvis de Juntes Directives, adreces i estats de comptes (8.VIII.1912), i relació de les donades de baixa (9.X.1912)

Societats (8.VIII.1912)	Adreça	(9.X.1912)
Joventut Carlista	Carreró, 3	sí
Centro Republicano Democrático Federalista	Plaza de Pi i Margall, 9 y 10	no
La Unión Republicana	Plaza de Pi y Margall, 21	sí
Asociación Nacionalista	San José, 46	sí
Asociación Democrática Nacionalista <i>L'Avenir</i>	Nueva, 13	sí
Lliga Regionalista	Passeig Riera, 35	sí
Juventud Democrática Republicana	Tras Santa Ana, 21	sí
Comité Liberal Monárquico	Riera, 45	no
Sociedad Colombófila	Pujol, 25, 1º	sí
La Mensajera de Iluro	Riera, 30	sí
Sociedad de Cazadores de Mataró	Muralla Lorenzo, 14	no
Círculo Católico de Obreros	Rambla Duque Victoria, 18	no
Junta local de defensa de los intereses morales y materiales de retirados escala reserva y escala gratuita	Casa L. Montilla	sí
Sociedad licenciados del ejército y armada	Bonaire, 18	no
Sociedad Recreativa Nova unió	Plaza Pi y Margall, 9 y 10	no
Centre Mataroní	Ronda Mendizabal, 33	sí
La Antigua Magresa	Beato Oriol, 31	sí
Constructores de Carruajes en Hierro	Pi y Margall, 15	sí
Sociedad Obrera de Tejedores Mecánicos <i>El Progreso</i>	Beato Oriol, 23	sí
Sociedad Peones Albañiles	S. Saturnino, 15	no
La Unión de Oficiales Ladrilleros	Concepción, 44	sí
<i>La Fraternal</i> , Sociedad de Obreros Vidrieros	Argentona, 79	sí
Gremio de Panaderos	Ronda Mendizabal, 28, 1º	sí
La Unión de Patronos Carpinteros	Riera, 18, bajos	sí
Sociedad de Aserradores Mecánicos y Bauleros	Santa Marta, 1 y 3	sí
Sociedad de Oficiales Pintores <i>La Mataronesa</i>	Plaza Cuba, 17	sí
Sociedad de Obreros Alpargateros	Santa Marta, 1, 1º	sí
Sociedad Fabril de Obreros en Géneros de Punto	Plaza Cuba, 21	no

Sociedad Oficiales y Aprendices Albañiles	Plaza Cuba, 21, 1º	sí
Sociedad de Obreros Jornaleros del Arte Fabril	Plaza Cuba, 21, 1º	sí
Sociedad de Constructores de Carruajes, Herreros, Herradores y Oficios Similares	Santa Marta, 1 y 3, 2º	sí
Unión de Obreros Panaderos	Santa Marta, 1 y 3, 2º	no
Sociedad de Obreros Agricultores de Mataró y Contornos	Santa Marta, 1 y 3, 2º	no
Sociedad de Obreros en Vidrio Plano <i>El Sol</i>	Santa Marta, 1 y 3, 2º	sí
Sociedad Fabril de Hilados	S. Pelegrin, 32	sí
Sociedad de Obreros del Ramo de Ebenisteria	Nueva, 9	sí
Federación Comarcal de Sociedades de Obreros Albañiles	Santa Marta, 1 y 3	sí
Unión de Corporaciones Obreras	Santa Marta, 1 y 3	sí
Unión Obrera del Arte Fabril	Santa Marta, 1 y 3	sí
Orfeo Socialista	Santa Marta, 1	sí
Casa del Pueblo	Santa Marta, 1	no
Sociedad de Oficiales Lampistas y Hojalateros	Prat, 5	no
Asociación Fabril de Tejedores Mecánicos	Plaza Cuba, 10	sí
La Unión Gremial Mataronesa	Ronda Mendizabal, 28, 1º	no
Fomento Mataronés	San Pelegrin, 1, bis	no
Asociación de Antiguos Alumnos del Colegio Valldemía Mataró	Colegio Valldemía	no
Moderna Fraternidad	Beato Oriol, 33	no
Cooperativa Católica de San Jaime	Pujol, 10	sí
Cooperativa <i>La Protectora Mataronense</i>	Puerta Batlleix, 28	no
Cooperativa La Puerto Riqueña	Nueva de Capuchinas, 16	no
Cooperativa La Puerto Riqueña ⁹	Nueva de Capuchinas, 16	sí
Cooperativa <i>La Mataronesa</i>	Santa Teresa, 5	no
Mutua Mataronesa	Casa Consistorial	no
Hermandad del Santo Cristo en la Agonía	Iglesia de San Juan	no
Hermandad Escolar Obrera del Sagrado Corazón de Jesús y Nuestra Señora de la Soledad	Coma, 19	no
<i>La Humanitaria Mataronesa</i>	Pujol, 23	no
<i>Sociedad Fénix Mataronés,</i>	Riera, 28	sí

⁹ A la llista apareixen repetides, la primera amb el número de registre 1076 i la segona amb el 5176. La donada de baixa fou la 5176. Tot fa pensar, però, que es tracta d'un error de transcripció a la primera llista i que, efectivament, es tracta de la mateixa cooperativa.

La Harmonia Mataronesa	Cristina, 18	sí
Sociedad Coral Euterpense <i>La Perla</i>	Beato Oriol, 40	sí
Cooperativa Horno Colectivo	R. Castellar, 16	no
Cooperativa <i>La Estrella</i>	Parque, 1	no
Cooperativa Unión Humanitaria Mataronense	Pujol, 23	sí
Cooperativa La Alianza Mataronesa	Massevá, 22	no
Cooperativa El Progresar	Pi y Margall, 13, ppal.	sí
Socorros Mútuos La Verdadera Mutualidad	Argentona, 48	no
Socorros Mútuos Los Previsores	Camino Real, 59, 1º	no
Montepío Purísima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo	Beato Oriol	no
Montepío San Antonio Abad	San Benito, 13	no
La Herencia Mataronesa	Riera, 64	no
Juventud Socialista ¹⁰	Santa Marta, 1 y 3	sí

FONTS: Elaboració pròpia arran d'AMM. Gov. Afers Socials. Capsa 1033. Renovación Junta, 1911. Expediente de renovación de la Junta local de Reformas Sociales, 1912 (bienni 1913-1914 i la seva suspensió): Circulars del Governador Civil de la Província, Manuel Portela, aparegudes al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona (BOPB), el dia 7 d'agost de 1912 i el 03/08/1912.

¹⁰ A la relació primera (08.VIII.1912) no figurava la Joventut Socialista, mentre que sí que ho feia a la segona, de data 09.X.1912.

ANNEX XII. Teixidors i filadors a Manresa (1909).

XII.a. Telers mecànics de cotó.

Teixidors			
Nº	Nom empresa	Nombre de telers	Tipus
1	Portabella i C ^{ia} .	10	Mecànics de cotó
2	Antoni Pons Enrich	185	“
3	Soler, Padró i C ^{ia} .	50	“
4	Vives, Figueras i C ^{ia} .	25	“
5	V ^{da} . i Fills Jaume Soler	50	“
6	M. Bertran i Fill	628	“
7	Ignasi Abadal	150	“
8	Pere Perera Portabella	224	“
9	Francesc Sitjes Riera	160	“
10	Jaume Sitjes Riera	70	“
11	Bailina i Cornet	190	“
12	Gallifa, Vila i C ^{ia} .	312	“
13	Isidre Carné i Cia.	290	“
14	Joaquim Montal Fitor	20	“
15	Fermí Roca i Coma	230	“
16	Josep Portabella Cots	292	“
17	Riera i C ^{ia} .	4	“
18	Gallifa Sala Germans	10	“
19	V ^{da} . Pere Leonart	36	“
20	Calveras i Orti	10	“
21	Josep Carreras Ciuró	5	“
22	Ramon Cabrera	1	“
23	Jaume Serra Dachs	4	“
24	Josep Bofill	10	“
25	Josep Roca i Cia. s.c.	59	“
25	TOTAL mecànics de cotó	4.609	
26	Ignasi Balcells	10	Manuais a la Jàcquard
27	Blanch i Torra en Cta.	4	“
28	Basora i Domingo	1	“
3	Total manuais a Jàcquard	15	
29	Antoni Dalmau	12	Cotó alpagates
1	Total cotó alpagates	12	
30	Francesc Perera i Vives	1	Manuais de cotó
1	Total manuais cotó	1	
30	TOTAL GENÈRICS DE COTÓ	4.637	

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

XII.b. Telers de cintes de cotó.

Teixidors			
Nº	Nom empresa	Nombre de telers	Tipus
31	Serrahima i Cia.	34	Cintes de cotó, mecànics
32	Jaume Casulleres	14	“
33	Jaume Martí Calvet/ Ramon Roig	1	“
34	Lluís Cornet	4	“
35	Pere Perera Portabella	2	“
36	Vda. Francesc Ponsà	4	“
37	Successors d'Isidre Dalmau	8	“
38	Baltasar Portabella	22	“
39	Dolors Miquel	4	“
40	Andreu Pons Santacreu	6	“
10	Total cintes cotó mecànics	99	
41	Agustí Domènech	2	cintes cotó man.
42	Suari i Suñer	2	“
43	Ignasi Mas Mollet	1	“
44	V ^{da.} d'Isidre Riera	2	“
45	Ramon Casals	1	“
46	Josep Portabella	2	“
6	Total cintes de cotó manuals	10	
47	Llusià Germans	16	Cintes cotó vapor
48	Ramon Puigarnau Picó	22	“
49	Ramon Roig Morera	4	“
50	Camil Cornet	1	“
51	Ramon Julià Roldós	2	“
52	Miquel Montserrat	2	“
53	Domènec Cocurella	10	“
54	Lluís Vallès	3	“
55	Hermenegildo Tió	4	“
56	V ^{da.} de Roig i Fills	12	“
10	Total cintes de cotó vapor	60	
57	Pere Carreras	2	cintes cot gas
1	Total cintes de cotó gas	2	
58	Francesc Carreras Vila	2	Cintes mescl. man.
59	Lluvià Germans	2	“
60	Andreu Pons Santacreu	4	“
61	Francesc Tuneu	4	“
62	Successors de Pau Pons	2	“
63	Ignasi Augé	1	“
6	Total cintes mescla manuals	15	
33	TOTAL CINTES DE COTÓ	186	

FONT: ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

XII.c. Telers de seda.

Teixidors			
Nº	Nom empresa	Nombre de telers	Tipus
64	Ignasi Balcells	86	Mecànics de seda, llisos
65	Pere Carreras	2	“
2	Total mecànics de seda llisos	88	
66	Jaume Casals Carrera	1	Manuais de seda, llisos
67	Ramon Artigas Puigbó	3	“
68	Salvador Sampere	2	“
69	Josep Pons	2	“
70	Jaume Casals i Cia.	2	“
71	Basora i Domingo	2	“
72	Vd. i Fill d'Ignasi Dalmau	3	“
73	Antoni Bergadà Boleda	2	“
8	Total manuais seda llisos	17	
74	Ignasi Balcells	50	Mec. seda, a la Jàcquard
1	Total mecàn. seda, a la Jàcquard	50	
75	Vd. i Fill d'Ignasi Dalmau	3	Mecànics, cintes seda
76	Pere Bombardo Vigo	1	“
2	Total mecànics, cintes de seda	4	
77	Francesc March Argelaguet	7	Llisos, cintes de seda
78	Francesc Griñó Somegne	3	“
79	Solà i Remalias	1	“
80	J. Guilla i Cia.	4	“
81	Agustí Serramallera	1	“
82	Francesc Pons	2	“
83	Enric Vilar Fàbregas	2	“
7	Total llisos, cintes de seda	20	
84	Ignasi Sampere Vila	2	Mescla, cintes de seda
1	Total mescla, cintes de seda	2	
21	TOTAL TELERS DE SEDA	181	

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

XII.d. Telers circulars de gèneres de punt.

Teixidors			
Nº	Nom empresa	Nombre de telers	Tipus
85	Domènec Cucurella	2	Circulars punt mec. 70 c.
86	Josep Testagorda	2	“
87	Eloi Torras i Cia. S.C.	1	“ 76 c.
88	Jaume Coldeforns	1	“ 75 c.
89	Ignasi Puig Martí	2	“ 75 c.
	“ “ “	3	27
	“ “ “	2	24
	“ “ “	1	29
	“ “ “	1	35
	“ “ “	3	39
	“ “ “	3	32,50
	“ “ “	1	37,50
5	Total circulars de punt mecànics	22	
89	TOTAL GLOBAL TELERS	5.026	

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

XII.e. Teixidors i filadors a Manresa (1909). Màquines de parar.

Teixidors i filadors					
Nº	Nom empresa	Nombre màquines	Tipus	Teixidors	Teixidors i filadors
1	M. Bertran i Fill	3	Parar*		
2	Pere Perera Portabella	2	“		
3	Gallifa, Vila i C ^{ia} .	3	“		
4	Vives, Figueres i C ^{ia} .	1	“		
5	Antoni Pons Enrich	1	“		
6	V ^{da} . i Fills de Jaume Soler	1	“		
7	Isidre Carné i C ^{ia} .	1	“		
8	Francesc Sitjes Riera	1	“		
9	Fermí Roca i Coma	1	“		
10	Josep Portabella Cots	2	“		
11	Portabella i C ^{ia} .	1	“		
11	TOTAL màquines de parar	17		5	6

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia.

* Màquines de parar: màquina que serveix per a parar els ordits ja enrotllats en plegadors. *Parar* és adobar el fil d'ordit en l'operació de paratge.

XII.f. Filadors a Manresa (1909).

Filadors			
Nº	Nom empresa	Nº fusos	Tipus
1	Portabella i C ^{ia} .	8.500	Vapor
2	Antoni Pons Enrich	4.850	“
3	Faura i Fill [Riba i Garcia]	2.000/5.000	“
4	Vives, Figueras i C ^{ia} .	5.640	“
5	V ^d i Fills de Jaume Soler	1.680	“
6	M. Bertran i Fill	20.590	“
7	Ignasi Abadal	5.200	“
8	Pere Perera Portabella	7.620	“
	Total fusos vapor	59.080	
9	Jacint Cornet Aparici	200	Manuais
10	Francesc Garriga	10	“
	Total fusos manuais	210	
11	Bosch Germans	60	Torçats
12	Jaume Casulleras	150	“
	Total fusos torçats	210	
13	Lluís Cornet	80	1 màq. trenc ^s . i cord ^s .*
14	Domènec Cucurella	101	“
15	Francesc Garriga	120	“
16	Francesc Tuneu	90	“
17	Ignasi Puig Martí	198	“
18	Eloi Torras i C ^{ia} , S. en C.	96	“
	Total fusos mecànics	685	
	TOTAL fusos	60.185	

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

* Màquines de trenetes i cordons.

ANNEX XIII. Blanquinadors, tintorers i aprestadors a Manresa (1909).

Tintorers			
Nº	Nom empresa	Nombre	Tipus
1	Marià Sala	1	Tintoreria pública
2	Francesc Pujol	“	“
3	Antoni Baltierre	“	“
4	Jaume Lladó	“	“
5	Antoni Plans	“	“
	TOTAL TINTORERIES	5	
Blanquinadors			
Nº	Nom empresa	Nombre	Tipus
1	Lluís Viñas Guix	1	Blanqueig públic
2	Lluís Alborni	1	“
	TOTAL BLANQUINADORS	2	
Aprestadors			
Nº	Nom empresa	Nombre	Tipus
1	Josep Testagorda	1 premsa aprestar	Manual
	Total aprestos manuals	1	
2	Josep Roca i Cia. Soc. en C ^{ta} .	“	Vapor
	Total aprestos vapor	1	
	TOTAL PREMSES D'APRESTAR	2	

FONT: ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

ANNEX XIV. Fonedors, manyans i courers a Manresa (1909).

Fonedors			
Nº	Nom empresa	Tipus	Dcl
1	Ubach, Illa i Miquel	1 Foneria de ferro	115
2	Cristòfol Marcet	“	90
3	Vilajoana i Prat	“	86
4	Pujol, Armengou i C ^{ia} . *		80
5	Perera, Masnou, Pujol i Armengou		80
5	TOTAL FONEDORS	5	
Manyans			
Nº	Nom empresa	Tipus	Cavalls
1	Joan Esquiús	1 Taller manyeria	2
2	Domènec Botifoll	“	1
3	Josep Bové Manuel	“	1
4	Pujol, Armengou i C ^{ia} . *	“	1
5	Manel Masnou *	“	1
6	Perera, Masnou, Pujol i Armengou	“	2
7	Ferrer i Rubiralta	“	1
8	Gallifa, Vila i C ^{ia} .	“	1
9	Antoni Pons Enrich	“	1
10	Antoni Pons Enrich	“	1
11	Portabella i C ^{ia} .	“	1
12	Vives, Figueras i Cia.	“	1
13	Isidre Carné i C ^{ia} .	“	1
14	Josep Portabella Cots	“	1
15	Vda i Fills Jaume Soler	“	1
16	M. Bertran i Fill	“	1
17	Ignasi Balcells	“	1
18	Bosch Germans	“	1
18	Total tallers manyeria	18	20
19	Fills de Josep Abellanet	1 taller bronze	2
1	Total tallers bronze	1	2
20	Pere Perera Portabella	1 taller d'ajust	
1	Total tallers d'ajust	1	
21	Ignasi Abadal	1 taller reparacions	
1	Total tallers de reparacions	1	
22	Francesc Baró	1 taller	1 torn cavalleria
			1 màq. taladrar
1	Total tallers de cavalleria	1	
22	TOTAL MANYANS	22	
Courers			
Nº	Nom empresa	Tipus	Cavalls
1	Bonaventura Mitjavila	1 taller coure (llautó)	2 torns 1 cavall
2	Josep Martí	“	” “ “ “
3	Joan Mestres	“	1 “ manual
4	Valentí Farriols	“	1 “ manual
4	TOTAL COURERS	4	6 torns
26	Total Fonedors, Manyans i Courers	26	

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

*Pujol, Armengou i C^{ia}, i Manel Masnou, donaren de baixa els seus respectius negocis i formaren, plegats, la societat Perera, Masnou, Pujol i Armengou.

ANNEX XV. Fusters a Manresa (1909).

Fusters			
Nº	Nom empresa	Nombre màquines	Tipus
1	Josep Sangrà Subirana	1	Màquina fusteria
	Josep Sangrà Subirana	1	Serra circular 30 cms
2	Domènech Andreu i Cia.	1	Màquina tornejjar
	Domènech Andreu i Cia.	1	Màquina dividir
	Domènech Andreu i Cia.	1	Serra sense fi 70cms.
	Domènech Andreu i Cia.	1	Serra sense fi 111 cms.
3	Pere Rebordosa	1	Màquina tornejjar (a gas)
	Pere Rebordosa	1	Serra circular 30 cms.
	Pere Rebordosa	1	Serra sense fi 80 cms.
4	Giró i Capella	1	Màquina de cepillar (aigua)
	Giró i Capella		15% força hidràulica
	Giró i Capella	1	Serra sense fi 110 cms.
	Giró i Capella		15% força hidràulica
	Giró i Capella	1	Serra circular 30 cms.
	Giró i Capella		15% força hidràulica
	Giró i Capella	1	Serra circular 130 cms.
	Giró i Capella	1	Serra circular 115 cms.
	Giró i Capella		15% força hidràulica
5	Joan Herms	1	Màquina tornejjar (vapor)
	Joan Herms	1	Serra sense fi 90cms.
	Joan Herms	1	Serra circular 30 cms.
6	Esteve Marial	2	Serra sense fi 100 cms.
	Esteve Marial	1	Serra sense fi 80 cms.
	Esteve Marial	1	Serra circular 30 cms.
7	Francesc Daban Vila	2	Serra sense fi 100 cms.
	Francesc Daban Vila	1	Serra sense fi 110 cms.
	Francesc Daban Vila	1	Serra circular 25 cms.
7	TOTAL màquines	25	
	Màquina fusteria	1	
	Màquina tornejjar	1	
	Màquina tornejjar (a gas)	1	
	Màquina tornejjar (vapor)	1	
	Màquina dividir	1	
	Màquina de cepillar (aigua)	1	
	Total màquines	6	
	Serra circular 25 cms.	1	
	Serra circular 30 cms	5	
	Serra circular 115 cms.	1	
	Serra circular 130 cms.	1	
	Total serres circulars	8	
	Serra sense fi 70cms.	1	
	Serra sense fi 80 cms.	2	
	Serra sense fi 90cms.	1	
	Serra sense fi 100 cms.	4	
	Serra sense fi 110 cms.	2	
	Serra sense fi 111 cms.	1	
	Total serres sense fi	11	
	TOTAL màquines	25	

FONT: ACMA. Matricula Industrial, 1909. Elaboració pròpia

ANNEX XVI
Sociedades de Patronos y Obreros Albañiles de Manresa.
Establiment de la jornada de vuit hores (28.02.1902)

Sociedades de Patronos y Obreros Albañiles

Los abajo firmados, en representación de patronos y obreros unos y otros del ramo de albañilería, se comprometen los primeros en ceder la jornada de ocho horas y los segundos en aceptarla, bajo las siguientes bases:

- 1.ª Queda anulado desde esta fecha el compromiso firmado en 13 de Mayo de 1900, entre todos los patronos y la representación de la sociedad de oficiales albañiles.
- 2.ª Los patronos albañiles se comprometen á no colocar á ningún obrero de su oficio que no pertenezca á la sociedad de oficiales de dicho ramo y no admitirán en sus obras á obrero alguno que sea forastero, hasta que no puedan sortirse de oficiales vecinos de Manresa. Si el obrero forastero se niega á ingresar en la sociedad de su clase, dentro el plazo de tres dias de estar en una obra, el patrono que lo haya colocado, vendrá obligado á despedirle, y si se niega á ello despues de requerido por la Dirección de dicha sociedad, se someterá el caso á la decisión de una Junta mixta nombrada en la forma que se dirá, la cual podrá condenarle al pago de una multa que no podrá exceder de veinte y cinco pesetas, y cuya cantidad será entregada al Sr. Administrador del Santo Hospital, en provecho de los pobres albergados en dicho benéfico establecimiento.
- 3.ª Las sociedades de patronos y obreros de común acuerdo, harán los trabajos convenientes para lograr que los patronos hoy no asociados ingresen en la sociedad de los primeros, obligándose desde hoy los obreros á no aceptar colocación en las obras de los patronos no asociados, pasado el plazo de tres meses á contar desde hoy, cuyo espacio de tiempo entienden unos y otros ser el preciso para que dentro de él, puedan haber ingresado en su respectiva sociedad todos los patronos.
- 4.ª Los patronos y obreros albañiles se comprometen á no apelar jamás á la huelga, y para la resolución de toda duda, demanda ó cuestión entre unos y otros, desde hoy se sujetan al fallo de una Junta mixta, compuesta de las personas que se dirán.
- 5.ª Para juzgar y resolver sobre el caso previsto en la base 2.ª de este compromiso y para los que puedan presentarse á tenor de la base 4.ª del mismo, en cada caso particular, se nombrarán dos patronos albañiles por la sociedad de los mismos, y dos obreros albañiles por la suya, y reunidos estos cuatro individuos constituirán la Junta mixta. Al momento de reunirse por primera vez en cada caso, dicha Junta se pondrá de acuerdo para nombrar, antes de deliberar sobre el fondo de la cuestión, una tercera persona competente en el oficio, para resolver como tercero en caso de empate.
- 6.ª Los oficiales no pueden dedicarse á practicar obras de remiendo, fuera de la jornada de ocho horas.
- 7.ª Si algún obrero albañil en algún trabajo de remiendo, se asocia con otro obrero de su clase para que le ayude en dicho trabajo, en tal caso quedará excluido de la sociedad de obreros y deberá entenderse con la de patronos por si quieren admitirlo en la misma.
- 8.ª Las sociedades de patronos y obreros del ramo de albañilería reconocen mutuamente su existencia y al hacer esta oficial declaración, prometen guardarse las consideraciones y respetos debidos.
- 9.ª Cada uno de los patronos no podrá tener á su disposición más de un aprendiz de albañil, con la sola excepción de que cuando dicho aprendiz cumpla dos años de aprendizaje con el mismo patrono, éste podrá admitir otro.
- 10.ª Este compromiso será entregado al M. I. Sr. Alcalde de esta ciudad para ser archivado en las Casas Consistoriales, y de él se quedarán una copia exacta y firmada cada una de las dos partes, para mejor garantía del cumplimiento de las obligaciones que respectivamente se imponen.

NOTA: Teniendo el patrono don Leoncio Viciari, una obra á destajo en el punto denominado de «Repardis», y teniendo calculado el jornal á razón de nueve horas de trabajo, se le reserva el derecho de trabajar á razón de las nueve horas diarias con sus operarios y los que contrate durante el tiempo que dura dicho destajo, que procurará activar todo lo posible. Concluido que sea dicho destajo, quedará esta nota fuera de compromiso.

Manresa veinte y ocho de Febrero de mil novecientos dos.

Por la Sociedad de Albañiles.—El Presidente, **Pedro Catalán**, P. O. **Padre Vila**.— El Secretario, **Juan Barriach**.— El Vocal, **José M.ª Mirros**.

Hay un sello que dice: «Sociedad de Patronos Albañiles de Manresa».

Por la Sociedad de Patronos Albañiles.—Presidente **Jaime Serra**.— Jaime Blanch Pass.

Hay un sello que dice: «Sociedad de Patronos de Albañil, Manresa».

Reunidos con las representaciones de patronos y obreros los señores don Manuel March, don Joaquín Perera y don I. de Loyola March en el domicilio del primero, en donde con la mediación de los mismos se han formalizado las bases que anteceden, firman por triplicado este documento en la calidad de testigos, á instancia de dichas representaciones interesadas, en la fecha arriba expresada.

Manuel March, Joaquín Perera, I. de Loyola March.

ANNEX XVII. "Bases de convenio que la Sociedad de Peones Albañiles de Mataró presenta para su aprobación á los Sres. Contratistas de Obras de esta ciudad. Mataró 9 de Agosto de 1911.

Bases

- 1ª Regirá la jornada legal de ocho horas conforme así quedó aceptado por contratistas, oficiales y peones del ramo y autorizado ppor el M. Y. S. Alcalde en convenio celebrado en 9 de Enero del año 1902.
- 2^a No podrá trabajar ningun Peon que no lleva el Vº Bno. de la Sociedad.
- 3ª Ningun contratista podrá despedir á uno o varios peones sin aviso de una semana de anticipación.
- 4ª Jornal mínimo de tres pesetas para todo Peon mayor de 18 años de edad.
- 5^a El Peon que tuviese que estar en la polea así como el ocupado en la confección de mortero siempre que se trate de obras de construcción; como el que tuviera que trabajar fuera de la localidad mientras no sea mas de cuatro kilometros de distancia, no podrá ganar menos de tres pesetas 25 centimos diarios.
- 6ª Las horas extraordinarias seran pagadas con un 50% de aumento y los dias festivos con un ciento por ciento de aumento.
- 7^a No se reconocerán por dias festivos mas que los domingos y el 1º de Mayo.

Mataró 9 de Agosto de 1911.

P.L.J.D.

Vto Bno. El Secretario
El Presidente Juan Casabella
Arturo Garriga

[hi ha un segell de la Societat]

El conveni fou signat finalment el 31 d'octubre de 1911, i es feren dos convenis: un entre els patrons contractistes d'obres i els representants de la Societat de Peons de Paleta, i un altre entre els primers i els representants de la Societat d'Oficials i Aprenents Paletes.

Els redactats definitius foren com segueix:

BASES

convenidas entre los patronos contratistas de obras y los representantes de la Sociedad de peones de albañil que suscriben, con respecto al modo y forma de realizar los trabajos de dicho oficio.

- 1^a La jornada será de ocho horas.
- 2^a El jornal corriente que ganarán los peones mayores de diez y ocho años será el de tres pesetas.
- 3^a La horas extraordinarias, como las de los dias festivos que se trabaje, serán pagadas con un aumento de un cincuenta por ciento del jornal convenido, y con el mismo aumento serán satisfechas las horas empleadas en trabajos de reparación en pozos y generadores de vapor.
- 4ª Los peones que trabajen en la polea y en la confección de morteros ó argamasa en obras en que se ocupen ocho ó más oficiales albañiles, y los que trabajen en obras sitas á la distancia de dos á cuatro kilómetros del casco de la ciudad, tendrán un aumento de veinticinco céntimos de peseta sobre el jornal ordinario.

5^a El pago de los jornales, se verificarà semanalmente á la hora convenida y con la puntualidad posible.

6ª Las diferencias que se susciten por cuestiones de trabajo entre ambas partes se apreciarán y resolverán por un Jurado mixto, compuesto de tres patronos y tres obreros, bajo la presidencia del Sr. Alcalde que tendrá también voz y voto.

7^a El Jurado mixto á que se refiere la base anterior solo funcionará para decidir las cuestiones que se susciten entre algun determinado obrero y su patrono, y no para resolver cuestión general alguna de interés para cualquiera de ambas partes convenidas.

Mataró treinta y uno de Octubre de mil novecientos once.

Hi ha les signatures a mà de les següents persones:

El Presidente, Arturo Garriga, el Secretario, Juan Casabella, P/O Antonio Buscà, Jacinto Deulofeu, Ramón Cardonés, Pedro Comas, Juan Riera, i el V^o B^o de l'alcalde, Àngel Fàbregas. Hi ha un segell de l'Alcaldia.

El signat entre els contractistes i els Oficials i aprenents paletes fou com segueix:

BASES

convenidas entre los patronos contratistas de obras y los representantes de la Sociedad de Oficiales y aprendices albañiles que suscriben con respecto al modo y forma de realizar los trabajos de dicho oficio.

1^a La jornada será de ocho horas.

2^a El jornal corriente que ganarán los albañiles será el de cuatro pesetas veinticinco céntimos.

3^a La horas extraordinarias, como las de los días festivos, serán pagadas con un aumento de un cincuenta por ciento del jornal convenido, y con el mismo aumento serán satisfechas las horas empleadas en trabajos de reparación en pozos y generadores de vapor.

Se entiende por días festivos aquellos en que por costumbre no se trabaja en la localidad.

4^a El pago de los jornales se verificarán dentro de la hora siguiente á la del término de la última jornada semanal y con la puntualidad posible.

5ª Las diferencias que se susciten por cuestiones de trabajo entre ambas partes se apreciarán por un Jurado mixto, compuesto de tres patronos y de tres obreros, bajo la presidencia del Sr. Alcalde que tendrá voz y voto.

6^a El Jurado mixto á que se refiere la base anterior solo funcionará para decidir las cuestiones que se susciten entre algun determinado obrero y su patrono, y no para resolver cuestión general alguna de interés para cualquiera de ambas partes convenidas.

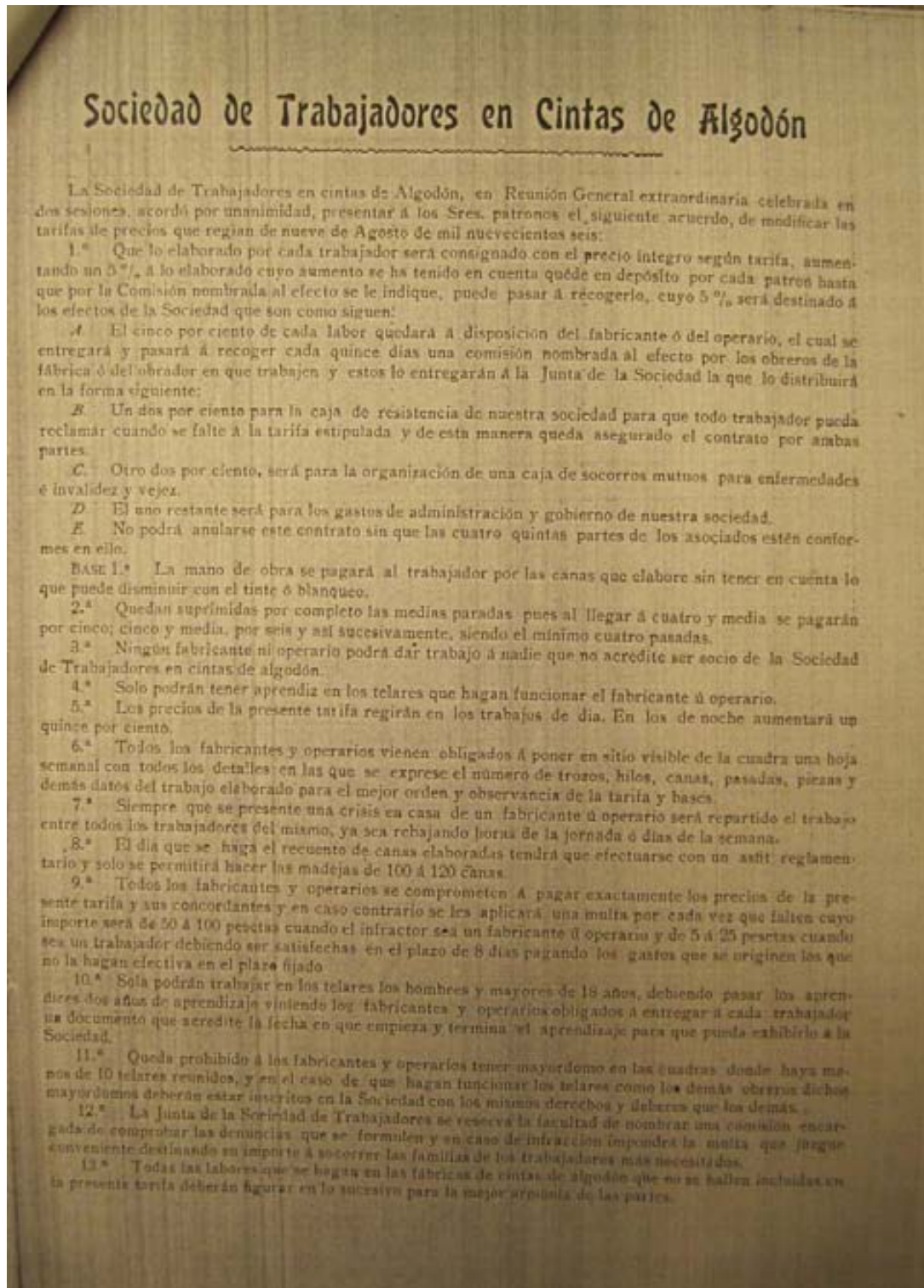
7ª Los Oficiales albañiles que trabajen en obras sitas á las distancias de dos á cuatro kilómetros del casco de la ciudad tendrán un aumento de veinticinco céntimos de peseta sobre el jornal ordinario.

Mataró treinta y uno de Octubre de mil novecientos once.

Hi ha les signatures a mà de les següents persones:

El Presidente, Francisco Llopart, P.O del Secretario, Jaime Aloma, P/O Antonio Buscà, , Pedro Comas, Juan Riera, Jacinto Deulofeu, Ramón Cardonés, i el V^o B^o de l'alcalde, Àngel Fàbregas. Hi ha un segell de l'Alcaldia.

ANNEX XVIII. Bases presentades per la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó. Manresa, 7 juny 1911.

NOTA DE PRECIOS

Clases de cintas	Cenets	Pecas	Lliures	Gacinos	Ptas.
Veta superior de 1. ^a	60	30	44	9	10
bona de 1. ^a	60	30	39	8	9.40
" de 2. ^a	60	30	33	8	8
" de 2. ^a	60	30	29	7	7.40
R. de 3. ^a	60	30	30	7	7.75
sencilla 31 fils	60	30	26	6	6.90
2. ^a	60	40	29	6	8
Vetó superior 1. ^a	60	40	24	5 y 5 1/2	7.60
bons	60	40	29	6	9
mitjans	50	40	21	5 y 1/2	7.25
Castella crú	45	40	13 1/2	4 y 5	5.75
Ribets bons	120	40	30	4 1/2 y 5	12.50
mitjans	50	40	14 1/2	4 y 1/2	7.25
Ribets Castella, 120 canas, de 10 à 11 passadas, Ptas. 13.90	40	40	8	4 y 1/2	5.75

Grano de 1. ^a clase									
Hilos	Pecas	Cenets	Pasadas	Tort	Pesetas	Céntimos	Pasadas	Pesetas	Céntimos
20 y 24	40	100	6	5 y 4 1/2	4	83	5	4	03
25 y 28	40	100	6	"	5	8	5	4	23
29 y 32	40	100	6	"	5	33	5	4	44
33 y 36	40	100	6	"	5	67	5	4	73
37 y 40	40	100	6	"	5	97	5	4	92
41 y 44	40	100	6	"	6	67	5	5	56
45 y 49	40	100	5	"	7	8	5	5	90
50 y 53	40	100	6	"	8	33	5	6	94

Las «Cametas» se pagarán al precio de grano de 1.ª.

Grano de 2. ^a clase									
Hilos	Pecas	Cenets	Pasadas	Tort	Pesetas	Céntimos	Pasadas	Pesetas	Céntimos
7 y 19	40	100	6	3 y 3 1/2	4	34	5	5	61
20 y 24	40	100	6	"	4	42	5	5	66
25 y 28	40	100	6	"	4	67	5	5	89
29 y 32	40	100	6	"	4	92	5	4	10
33 y 36	40	100	6	"	5	25	5	4	38
37 y 40	40	100	6	"	5	55	5	4	63
41 y 44	40	100	6	"	6	25	5	5	21
45 y 49	40	100	6	"	6	67	5	5	56
50 y 53	40	100	6	"	7	08	5	5	90

Cintas de hilo 6 Bretaña 1. ^a									
Numeros	Hilos	Cenets	Pasadas	Pasadas	Pesetas	Céntimos	Pasadas	Pesetas	Céntimos
1 y 1 1/2	15 y 19	100	15	40	10	63	11	9	
2 y 2 1/2	25 y 29	100	15	40	11	25	11	9	80
3	33	100	15	40	12	8	11	10	22
3 y 1/2	37	100	18	40	12	92	11	11	01
4	41	100	18	40	13	75	11	11	63
4 y 1/2	45	100	18	40	14	58	11	12	34
5	49	100	15	40	15	83	11	13	60
6	55	100	15	40	17	92	11	15	15

Se entiende por Bretaña 1.ª el Blanqueado.

Cintas de Bretaña 2. ^a									
Hilos	Pecas	Cenets	Pasadas	Pasadas	Pesetas	Céntimos	Pasadas	Pesetas	Céntimos
15 y 19	40	100	15	9	78		11	8	79
25 y 29	40	100	15	10	42		11	8	26
31 y 35	40	100	15	10	80		11	9	16
34 y 37	40	100	15	11	25		11	9	34
38 y 41	40	100	15	11	67		11	9	26
42 y 45	40	100	15	12	8		11	11	22

Galons & Fecelas							
15 y 16 hilos	— 40 piezas	— 100 canas	— 10 pasadas	— Ptas. 7'70	— 9 pasadas	—	— Ptas. 6'93
17 y 18	— 40	— 100	— 10	— 7'92	— 9	—	— 7'12
19 y 21	— 40	— 100	— 10	— 8'13	— 9	—	— 7'31
22 y 25	— 40	— 100	— 10	— 8'34	— 9	—	— 7'68
27 y 29	— 40	— 100	— 10	— 8'96	— 9	—	— 8'06
30 y 33	— 40	— 100	— 10	— 9'37	— 9	—	— 8'43
34 y 35	— 40	— 100	— 10	— 9'79	— 9	—	— 8'81
36 y 37	— 40	— 100	— 10	— 10'42	— 9	—	— 9'37
Cintas grano color Retor							
7 y 19 hilos	— 40 piezas	— 100 canas	— 6 pasadas	— Pesetas 5'00			
Pelañ ó Cametas color							
7 y 19 hilos	— 40 piezas	— 100 canas	— 6 pasadas	— Pesetas 5'60			
Vendas							
20 piezas	— 60 canas	— 13 pasadas	— números 6 al 14	— Pesetas 10'			
20	— 60	— 13	— 15 al 22	— 14'			
20	— 60	— 13	— 23 al 30	— 18'			
Cintura precio por pieza							
1 pieza	— 60 canas	— 60 hilos	— 11 pasadas	— tort 00	— Pesetas 0'30		
Cintura pelañ ó dorada							
1 pieza	— 60 canas	— 60 hilos	— 11 pasadas	— tort 05	— Pesetas 0'45		
Por cada hilo de aumento se aumentará el precio proporcionalmente de los 60 hilos y en abajo se pagará al precio de los 60							
Por cada una pasada más se aumentará el precio de 10 céntimos pieza.							
Ensarjat							
21 hilos	— 100 canas	— 40 piezas	— 12 pasadas	— Pesetas 10'80	— 10 pasadas	—	— Ptas. 9'00
24	— 100	— 40	— 12	— 10'90	— 10	—	— 9'08
28	— 100	— 40	— 12	— 11'00	— 10	—	— 9'17
32	— 100	— 40	— 12	— 11'10	— 10	—	— 9'25
36	— 100	— 40	— 12	— 11'20	— 10	—	— 9'33
Por cada hilo de aumento del 36 se abonarán 25 céntimos de peseta las 40 piezas; del 21 hilo en abajo se pagará al mismo precio del 21 hilo.							
Jumel							
58 hilos	— 40 piezas	— 30 canas	— 16 pasadas	— Pesetas 5			

NOTA. En las labores que ha habido reducción 5. E. V. O.
En mano se aumentará en el color el 32 por %, y en el blanco el 34 por %, de los precios indicados anteriormente.

Los abajo firmados en conformidad a lo dispuesto en reunión general celebrada en 7 del corriente Junio, están dispuestos a cobrar la tarifa del 9 de Agosto de 1906 y bases presentadas por la Comisión.

Bernabéu Rena.—Juan Simó.—Jacinto Pons.—Domingo Gomis.—Joaquín Calat.—José Ferrer.—Pedro Olmos.—Joaquín Esfor.—Armand Compt.—Francisco Fort.—Buenaventura Molins.—Felipe Solá.—José Riu.—Joaquín Fort.—Bernabéu Bolet.—Pedro Carreras.—Raimon Gibou.—José Bosc.—Salvador Pons.—Pedro Ferragut.—Manuel Miralles.—Juan Baró.—Juan Batxarri.—Joaquín Coll.—José Blos.—Pascual Llorca.—Salvador Fontané.—Francisco Serrallonga.—Mariano Vila.—Juan Ferrandis.—José Masot.—Pedro Catalá.—Pedro Dorca.—Santia.—Camisó.—Antonio Vila.—Eusebio Puy.—José Oms.—Domingo Calabu.—Serafín Guitó.—Vicente Sudoana.—Manuel Galarró.—Francisco Casfoll.—Raimon Fort.—Anastasio Pons.—Jacinto Pels.—Juan Bosc.—Temes Guitó.—Joaquín Camisó.—Juan Riu.—Manuel Ferrandis.—Francisco Garriga.—Pedro Clod.—Luis Cauda.—Pedro Carreras.—Joaquín Solá.—Cels Ferrer.—Pedro Vilalta.—Joaquín Torral.—Joaquín Pels.—Pedro Guitó.—Domingo Ferrer.—Raimon Ferrer.—José Oms.—Domingo Galarró.—Francisco Llorca.—Joaquín Calat.—Juan Molins.—Francisco Bolet.—José Ferrer.—Antonio Bosc.—José Puy.—Manuel Marguít.—Raimon Riera.—Luis Molins.—Pedro Rena.—Juan Vila.—Enrique Malt.—Antonio Esfor.—Eduard Tapales.—Luis Ferrer.—José Catalá.—Agust Ferrer.—Vicente Fontané.—Joaquín Ferrer.—Juan Simó y Guàrdia.—Juan Calabu.—Joaquín Ferrer.—Antonio Vila.—Joaquín Molins.—Vicente Calabu.—Joaquín Ferrer.

Manresa 7 Junio 1911.

La Comisión.

